

OLGA COSOVAN, TATIANA CARTALEANU, ALIONA ZGARDAN-CRUDU, OLGA BOZ

1

PROIECTUL ALFABETIZAREA TERMINOLOGICĂ A ELEVILOR DE GIMNAZIU

Cifrul 20.80009.1606.07

Glosar de termeni pentru treapta gimnazială

Auxiliar didactic

Chișinău 2022

Recenzenți:

Valentina Ciobanu, dr., conf., UPSC ”Ion Creangă”

Angela Tomiță, prof., grad didactic superior, LT ”Mihai Eminescu” din Chișinău

Aprobat de Senatul Universității Pedagogice de Stat ”Ion Creangă” din Chișinău la ședința din 24.11.2022

DESCRIEREA CIP A CAMEREI NAȚIONALE A CĂRȚII DIN REPUBLICA MOLDOVA

Proiectul alfabetizarea terminologică a elevilor de gimnaziu : Glosar de termeni

pentru treapta gimnazială : Auxiliar didactic / Olga Cosovan, Tatiana Cartaleanu, Aliona

Zgardan-Crudu, Olga Boz. – Chișinău : S. n., 2022 (CEP UPSC). – 577 p. : tab.

ISBN 978-9975-46-668-4.

811.135.1’374(072)

P 94

Cuprins	
Preliminarii	3
Volumul 1. Termenii ariei curriculare <i>limbă și comunicare</i>	6
Volumul 2. Termenii ariei curriculare <i>matematică și științe</i>	228
Volumul 3. Termenii ariei curriculare <i>educație socioumanistică</i>	417
Volumul 4. Termenii ariei curriculare <i>arte și sport</i>	495

”Învățarea termenilor specifici este o acțiune de maximă importanță și profesorul trebuie să se asigure că elevii vor avea suportul lexical necesar pentru a înțelege conținuturile care se predau în școală.”

Preliminarii

Glosarul propus conține termenii pe care trebuie să-i cunoască, în conformitate cu prevederile Curriculumului Național 2019, un absolvent de gimnaziu.

Lista totală de termeni, specificați în curriculum sau extrași din lista de conținuturi curriculare include circa 2000 de unități.

Aceștia se vor acumula step-by-step, pe durata celor 5 ani de studii gimnaziale, și vor intra în uz, în varii acte de comunicare didactică, unii ajungând să fie parte a comunicării cotidiene.

Întrucât la momentul dat există o discrepanță între curriculum și manualele în uz (până la începutul acestui an de studii nu au fost elaborate și nu au ajuns pe masa elevului manuale noi, conform tuturor prevederilor curriculare), există termeni care nu au o definiție didactică, elaborată sau ajustată de autorii manualor anterioare. La fel, unii termeni cu structura îmbinării de cuvinte nu sunt definiți ca unitate / entitate nici în sursele lexicografice, iar aceasta complică prezentarea și asimilarea lor.

Lista termenilor incluși în acest glosar este, în mare parte, dictată de curriculumul la disciplină. Majoritatea dintre documentele reglatoare stipulează ce termeni trebuie asimilați în legătură cu un anumit conținut. Dar atestăm câteva probleme, care ar putea fi soluționate la revizuirea curriculumului:

- disciplinele din aria curriculară limbă și comunicare nu au o atare listă, de aceea am alcătuit-o prin eșalonarea conținuturilor curriculare și a termenilor atestați în manualele existente.
- Este dificil să determinăm limitele și selectarea termenilor propriu-ziși când curriculumul include ca unitate de conținut **tipurile de rimă, piciorul de vers, momentele subiectului** etc., fără a arăta care anume picioare de vers, care variantă a momentelor subiectului etc.
- Situația este valabilă și pentru discipline ca biologia (**elementele chimice**: câte trebuie știute? când se asimilează?) și biologia (**sistemul locomotor** ce presupune?).
- Apar incertitudini când sinonimia termenilor este recunoscută la nivel academic, în dicționarele de termeni, iar manualul sau curriculumul introduce ambele variante.

Prezentul glosar nu a inclus seria de nume proprii – nume de savanți, autori ai operelor studiate la literatură, educația muzicală, educația plastică, opere din aceleași domenii, localități cunoscute datorită unor evenimente sau personalități etc.

Structura articolului din acest glosar include:

- cuvântul-titlu, termen pe aria curriculară respectivă sau în domeniul unei materii școlare;
- etimologia termenului, cu explicații preluate din surse lexicografice sigure;
- definițiile lexicografice și/sau enciclopedice ale termenului / ale sensului respectiv;
- definițiile didactice, eșalonate pe discipline și/sau pe clase;
- ocazional, sunt valorificate resursele vizuale.

Cuvântul-titlu, termen pe aria curriculară respectivă, poate apărea în varianta unui singur lexem, dublat de un sinonim acceptat în domeniul științific (rădăcină/ radical; de timp / temporal; de mod / modal etc.) sau sintagmă, cu un termen generic comun pentru o serie (numeral fracționar, numeral multiplicativ, numeral adverbial etc.).

Etimologia termenului este preluată din sursele lexicografice și enciclopedice care fac referință la un singur etimon sau arată toată biografia termenului, pe care româna modernă l-a preluat din franceză sau engleză, dar descifrarea se face prin limba latină sau greaca veche, fiind observabilă și o anumită evoluție semantică. Pentru unii termeni aceste informații nu sunt relevante, cuvântul fiind moștenit din limba latină sau preluat ca împrumut savant, cu același sens (limbă, număr, timp, adjectiv, pronume etc.). Subtilitățile de natură lingvistică (din franceză, cf. latină sau din latină, cf. franceză, italiană, germană etc.) doar accentuează traseul și nu sunt importante pentru sensul termenului.

Unii termeni sunt formați pe teren propriu, în limba română, de regulă, prin prefixare de la adjective (nehotărât;) sau prin sufixare de la verbe (trecut, ghicitoare, frământare etc.)

Definițiile lexicografice și/sau enciclopedice ale termenului **citează** sursele tipărite și accesibile în varianta electronică dexonline.ro. Articolele lexicografice nu sunt citate integral, ci doar în măsura în care definesc termenul respectiv. Secvențele citate din dicționare pot include un singur sens, cel terminologic și actual pentru domeniul științific dat, mai rar – câteva sensuri ierarhic organizate, de exemplu, pentru termenul **limbă**.

Sunt rarissimi, dar totuși există termeni care apar în aceeași arie curriculară pentru noțiuni diferite (subiect, mesaj, temă pe aria curriculară limbă și comunicare, ca termeni din domeniul lingvisticii și ca termeni din domeniul teoriei literare). Acești termeni vor avea 2 articole distincte, marcate cu cifrele 1 și 2.

Definițiile didactice ale termenilor științifici diferă întrucâtva de definițiile lexicografice și enciclopedice. Unii termeni, cu frecvență semnificativă în conținuturile curriculare, reluați concentric în clase diferite, se bucură de 2-3 definiții. Acestea au fost citate integral așa cum apar în manualele școlare, în ordinea crescândă. Dar trebuie să constatăm că unii termeni nu au nicio definiție atestată. Lipsește cu desăvârșire definiția didactică pentru termenii introduși recent în conținuturile curriculare din 2019. Cauza este clară: nu au fost încă elaborate manualele școlare și unitățile de conținut respective. Alți termeni sunt ”pe vârful limbii”, dar nu și definițiile lor. Este cazul noțiunilor de sens, formă, sintagmă, enunț, parte de vorbire, parte de propoziție etc. Nu toți sunt definiți și nu reclamă o reproducere a definiției, dar, în măsura în care sunt termeni generici sau hiperonime pentru serii de unități terminologice, aceștia trebuie să fie recunoscutibili și conectați la tot sistemul terminologic.

VOLUMUL 1***Termenii ariei curriculare LIMBĂ ȘI COMUNICARE***

(în conformitate cu unitățile de conținut ale Curriculumului Național la limba și literatura română, gimnaziu, 2019)

Termeni de cultură generală și de comunicare

Termenul, etimologia	Definiția lexicografică / enciclopedică	Definiția didactică
<p>CULTURĂ Din fr. culture, lat. cultura = prelucrare, îngrijire, respectare, onorare, educație.</p>	<p>DEX Totalitatea valorilor materiale și spirituale create de omenire și a instituțiilor necesare pentru comunicarea acestor valori. ♦ Faptul de a poseda cunoștințe variate în diverse domenii; totalitatea acestor cunoștințe; nivel (ridicat) de dezvoltare intelectuală la care ajunge cineva.</p>	<p>VI, p.7 Termenul cultură este un împrumut recent și este de origine latină. În latină, cuvântul cultura, care provine de la verbul colere „a cultiva, a îngriji; a respecta, a onora”, are semnificațiile de „cultivare, îngrijire; respectare, onorare”, dar și de „dezvoltare, educare” a personalității. Sensul de „latură intelectuală a civilizației” apare abia în epoca modernă, pe la începutul secolului al XIX-lea, iar cel de „tradiții și realizări colective ale unui popor” este atestat, pentru prima oară, în 1867.</p>

HARTĂ (CULTURALĂ)

Din neogreacă χαρτα = hârtii, acte.

DEX

HARTĂ

Reprezentare grafică în plan orizontal a suprafeței pământului (totală sau parțială), generalizată și micșorată conform unei anumite scări de proporție și întocmită pe baza unei proiecții cartografice.

PATRIMONIU

Din lat. patrimonium = moșie, moștenire, avere, fr. patrimoine.

NODEX

- 1) Bun material moștenit de la părinți; posesiune ereditară.
- 2) Totalitate de bunuri (materiale sau spirituale) care aparține unei colectivități; bun public.

Wikipedia

[Patrimoniul](#) cultural național este format din „totalitatea bunurilor care reprezintă o mărturie și o expresie a valorilor, credințelor, cunoștințelor și tradițiilor naționale, indiferent de regimul de proprietate al acestora”.

	<p>Principalele categorii de bunuri ce compun patrimoniul cultural național sunt:</p> <ul style="list-style-type: none"> • patrimoniul construit; • patrimoniul arheologic; • patrimoniul cultural mobil; • patrimoniul cultural imaterial. 	
<p>LIMBĂ/ LIMBĂ MATERNĂ Din lat. lingua.</p>	<p>DEX 1) Sistem de comunicare alcătuit din sunete articulate, specific oamenilor, prin care aceștia își exprimă gândurile, sentimentele și dorințele; limbaj, grai. 2) Limbajul unei comunități umane, istoric constituită, caracterizat prin structură gramaticală, fonetică și lexicală proprie. ◇ <i>Limbă maternă</i> = limbă pe care o învață cineva din prima copilărie, de la părinți; limbă natală. DTL Mijloc principal de comunicare între membrii unei colectivități umane, istoricește constituită, alcătuit din mai multe sisteme: fonetic, lexical și gramatical; instrument de comunicare conform căruia experiența omenească este analizată diferit în fiecare comunitate, în unități înzestrate cu un conținut semantic și cu o expresie fonică, ca de</p>	<p>IX, p.13 Limba română face parte din grupul limbilor romanice, provenind, alături de limba franceză, italiană, portugheză, spaniolă, retoromană, sardă, provensală, dalmată, din limba latină, vorbită pe întreg teritoriul Imperiului Roman. Caracterul latin al limbii române este determinat de categoriile gramaticale preluate și de vocabularul moștenit în cea mai mare parte din limba latină. Împrumuturile din alte limbi (slavonă, greacă, turcă, maghiară), chiar semnificative uneori, nu schimbă structura limbii. Alături de cuvintele moștenite din latină, vorbitorii de limbă română preiau cuvinte din limbile romanice: franceză, spaniolă, italiană, precum și din limbile germanice de circulație internațională: germană și engleză.</p>

	<p>exemplu limba unui trib, limba unui popor, limba unei națiuni. Limb aeste aspectul abstract, general, al comunicării; ea presupune o sumă de deprinderi și principii de organizare, un sistem de norme care guvernează actele concrete de comunicare. Folosim limba ca mijloc de comunicare <i>pe cale empirică</i> (prin contactul direct dintre vorbitori, în familie, în practica vieții sociale) și <i>pe calea instruirii sistematice</i> (în școală, cu mijloace pedagogice).</p> <p>◇ Limbă maternă: limba învățată de un vorbitor de la părinții săi încă din copilărie, odată cu deprinderea vorbirii, și folosită ca limba de stat, oficială, în țara de origine. Pentru fiecare cetățean al țării noastre, de naționalitate română, limba sa maternă este limba română.</p>	
<p>LIMBĂ LITERARĂ</p> <p>Din fr. littéraire, lat. litterarius = care se referă la litere, scris, corectitudine.</p>	<p>DEX</p> <p><i>Limbă literară</i> = aspectul cel mai corect al limbii naționale, produs al unei continue prelucrări a limbii din partea scriitorilor, a publiciștilor, a oamenilor de știință etc. și constituind o sinteză a posibilităților de exprimare ale limbii întregului popor la un moment dat.</p> <p>DTL</p> <p>◇ Limbă literară: aspectul cel mai îngrijit al unei limbii naționale (de aici unicitatea ei),</p>	

	<p>folosit în scris și în vorbirea oamenilor instruiți, la care se raportează stadiile din dezvoltarea ei. Este caracterizată printr-un sistem de norme deja fixate (de aici unicitatea și stabilitatea ei) și prin existența mai multor <i>stiluri funcționale</i>: artistic (beletristic, poetic, literar), științific, publicistic (gazetăresc) și administrativ (juridico-administrativ, oficial). Limba <i>literară</i> este o formă cultivată a limbii întregului popor, un simbol de distincție și de educație aleasă. Ea constituie aspectul fundamental al limbii comune, prin mijlocirea ei menținându-se unitatea și corectitudinea acesteia, sistemul său de norme, reguli și convenții necesare comunicării.</p>	
<p>LIMBĂ POPULARĂ</p> <p>Din fr. populaire < lat. popularis < populus = popor</p>	<p>DTL</p> <p>Limba care este creată de un popor, aparține acestuia și este vorbită de el, caracterizându-se prin fonetisme, cuvinte, locuțiuni, expresii, formule, structuri, combinații și topică specifice.</p>	
<p>DIALECT</p> <p>Din fr. dialecte, lat. dialectus < gr. dialektos „grai” < dia „cu”, „prin” + legein „a vorbi”.</p>	<p>DLRLC</p> <p>Aspect local al limbii unui popor, care se vorbește pe un anumit teritoriu și are trăsături caracteristice de structură gramaticală și de fond principal de cuvinte care-l deosebesc de</p>	

	<p>celelalte aspecte locale ale limbii întregului popor, precum și de aceasta însăși. DTL Ramificație teritorială (locală) a unei limbi, superioară subdialectului și graiului, dar subordonată limbii naționale, caracterizată prin anumite particularități (mai ales fonetice și lexicale, mai puțin morfologice și sintactice), care o deosebesc de alte ramificații teritoriale ale aceleiași limbi și chiar de limba comună căreia îi aparține în ansamblu.</p>	
<p>LITERATURĂ Din fr. littérature < lat. littera= literă, scriere.</p>	<p>DEX 1) Artă sau creație artistică al cărei mijloc de exprimare este limba; beletristică. 2) Totalitatea operelor beletristice ale unei epoci, ale unei țări, ale unui grup social etc. 3) Totalitatea operelor scrise care se referă la un anumit domeniu (al cunoașterii). <i>Literatură muzicală</i>. 4) Totalitatea lucrărilor cu privire la o anumită problemă, la un anumit subiect; bibliografie. MDTL Într-o accepție mai largă, generalizată oarecum, literatura este o artă mediată prin cuvânt, ansamblul scrierilor cu caracter estetic scrise într-o limbă. În baza unor criterii diferite – estetice, lingvistice, bibliografice – s-a încercat a se fixa specificul termenului <i>literatură</i>, teoriile variind după</p>	<p>V, p.34 În operele sale, scriitorul imaginează un univers, recrează o lume. De aceea literatura nu se confundă niciodată cu realitatea, fiind un produs al fanteziei creatoare a scriitorului. Literatura are caracter de ficțiune (invenție sau plăsmuire).</p>

	<p>diferitele orientări și accepții asupra funcției limbajului, căci, după R. Barthes (<i>Rhétorique de l'image</i>), ceea ce caracterizează literatura sunt procedeele de limbaj, ca fiind un sistem de semne.</p>	
<p>FOLCLOR Din fr. folklore ; cf. engl. <i>folk</i> = popor și <i>lore</i>= știință.</p>	<p>DEX Totalitatea creațiilor artistice, literare, muzicale, plastice etc., a obiceiurilor și a tradițiilor populare ale unei țări sau ale unei regiuni. MDTL Totalitatea manifestărilor artistice ale unui popor (literatură, muzică, dans, teatru popular, joc, obiceiuri, tradiții etc.). Folosit pentru întâia oară de arheologul englez, William Thomas, termenul s-a impus și s-a generalizat. Lărgindu-i înțelesul, unii cercetători au cuprins în noțiunea <i>folclor</i> totalitatea valorilor care alcătuiesc civilizația și cultura popoarelor, domeniul acestuia confundându-se în bună</p>	

	parte eu acela al altor științe, ca etnografia, antropologia, etnologia etc.	
<p>COMUNICARE / SITUAȚIE DE COMUNICARE</p> <p>Format de la verbul <i>a comunica</i>, acesta fiind preluat din fr. <i>communiquer</i>, cf. lat. <i>communicare</i> = a face comun, a face împreună, a se împărtși, a înștiința.</p>	<p>DEX</p> <p>Acțiunea de <i>a comunica</i> și rezultatul ei.</p>	<p>V, p. 17</p> <p>Ori de câte ori are loc transmiterea unor informații privind gânduri, idei, opinii, atitudini, evenimente, stări etc., ne aflăm în fața unei SITUAȚII DE COMUNICARE.</p> <p>VI, p.28</p> <p>Comunicarea permite stabilirea unei relații între persoane, între obiecte sau între persoane și obiecte. Ea desemnează acțiunea de a comunica (informații, date, idei, sentimente etc.) sau rezultatul acestei acțiuni.</p> <p>Comunicarea interpersonală implică în mod obligatoriu minimum două persoane care realizează un schimb de idei într-o situație de comunicare.</p> <p>VIII, p. 16</p> <p>Comunicarea este transmiterea de informații de la emițător la receptor. Ea se poate realiza oral sau în scris, direct sau la distanță.</p> <p>Limba este cel mai important mijloc de comunicare. Prin cuvintele ordonate în enunțuri, se pot exprima variate mesaje, idei, stări de spirit, reflecții.</p>

		<p>Comunicarea verbală orală poate fi însoțită (și, de regulă, este însoțită) de anumite semne nonverbale: gesturi, mimică, dar acestea nu o pot substitui.</p> <p>Comunicarea scrisă verbală poate fi completată prin imagini (fotografii, filme, desene, scheme, hărți, caricaturi), dar acestea nu o pot înlocui. O imagine dintr-o carte ilustrată are sens dacă cel care o răsfoiește (copilul, de regulă) poate transpune în cuvinte ceea ce vede. O schemă sau o fotografie are relevanță dacă putem exprima în cuvinte ceea ce vedem: cine este persoana, ce legătură există între elementele schemei etc.</p>
<p>ELEMENTE (ALE COMUNICĂRII) Din fr. élément, lat. elementum = început, reguli inițiale, apariție, litere.</p>	<p>DEX Parte componentă a unui întreg; parte care contribuie la formarea unui întreg.</p>	<p>V, p.20 O comunicare dialogată presupune următoarele elemente:</p> <ul style="list-style-type: none"> • cel care vorbește sau transmite o informație, adică EMIȚĂTORUL; • cel care primește informația, adică RECEPTORUL; • informația propriu-zisă, adică MESAJUL. <p>În comunicarea dialogată, receptorul poate deveni emițător, iar emițătorul – receptor. Pentru a fi înțeles, mesajul trebuie construit din elemente cunoscute deopotrivă de emițător și de receptor. Aceste elemente sunt organizate într-un COD și pot aparține: unei limbi – în forma sa vorbită sau scrisă;</p>

		<p>unui ansamblu de gesturi sau de expresii ale feței;</p> <p>unui ansamblu de semnale diferite; de exemplu: semne de circulație, alfabetul Morse etc.</p> <p>Dacă emițătorul și receptorul nu au un cod comun, mesajul nu poate fi înțeles.</p> <p>Pentru a ajunge de la emițător la receptor, mesajul are nevoie de un mediu, adică de un CANAL de transmitere:</p> <p>aerul prin care circulă vocea la mică distanță – în comunicarea orală;</p> <p>scrisoarea, biletul, telegrama etc.</p> <p>– în comunicarea scrisă;</p> <ul style="list-style-type: none"> • telefonul, faxul etc. <p>– în comunicarea la distanță;</p> <ul style="list-style-type: none"> • radioul, televizorul, calculatorul. <p>Zgomotele, scrisul neciteț, imaginea defectuoasă sau greșelile de tipar îngreunează înțelegerea.</p> <p>Subiectul la care se referă mesajul reprezintă CONTEXTUL (de exemplu, vorbește despre vreme, despre cărți, despre o prietenă).</p>
<p>ATITUDINE</p> <p>Din it. attitude, fr. attitude.</p>	<p>DEX</p> <p>1)Poziție a corpului; fel de a-și ține corpul; ținută; poză; postură.</p>	

	<p>2) Fel de a fi sau de a se comporta; comportare. ◇ A lua atitudine - a-și manifesta punctul de vedere cu fermitate; a-și manifesta poziția. Ro.encyclopedia.titania Atitudinea este comportamentul obișnuit care apare în diferite circumstanțe. Atitudinile determină viața sufletească a fiecărui individ. Atitudinile sunt patentate de reacțiile repetate ale unei persoane. Acest termen are o aplicație particulară în studiul caracterului, ca o indicație înnăscută sau dobândită, relativ stabilă, de a simți și acționa într-un anumit mod. În contextul pedagogiei, atitudinea este o dispoziție de bază care, cu alte influențe, contribuie la determinarea unei varietăți de comportamente în raport cu un obiect sau o clasă de obiecte și care include afirmarea convingerilor și sentimentelor despre acesta și asupra acțiunilor de atracție sau respingere.</p>	
<p>EMPATIE Din fr. empathie, engl. empathy, din greaca veche <i>ἐν, în, în interior</i> și <i>πάθος= suferință, ceea ce suferi.</i></p>	<p>DEX</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. (Fil.) Formă de intuire a realității prin identificare afectivă. 2. Tendință a receptorului de a trăi afectiv, prin transpunere simpatetică, viața eroilor din opere literare, filme etc. <p>Wikipedia</p>	

	<p>Empatia este capacitatea de a recunoaște și, într-o oarecare măsură, de a împărtăși sentimentele (cum ar fi tristetea sau fericirea) care sunt experimentate de către o altă ființă, chiar dacă aceasta nu le exprimă explicit. O persoană are nevoie de a avea un anumit grad de empatie înainte de a putea să fie capabil să simtă compasiune.</p>	
<p>ARGUMENTARE Din fr. argument < lat. argumentum, din arguere = a proba.</p>	<p>NODEX Acțiunea de <i>a argumenta</i> și rezultatul ei; totalitatea argumentelor aduse în sprijinul unei afirmații; argumentație. ARGUMENT ~e n. 1) Raționament folosit pentru a susține sau a respinge o afirmație. ~ concludent. ~e pro și contra.</p>	<p>VI, p. 14 Neologismul argument „mijloc de dovadă“, utilizat în sfere precum filosofia, matematica, teoria comunicării, provine din latină: argumentum „povestire, subiect“, dar și „dovadă, demonstrare, încheiere logică“. Termenul latin, folosit încă din Antichitate în domeniile retoricii și filosofiei, își are originea în verbul arguere „a arăta, a dezvălui“, dar și „a respinge, a acuza“.</p>
<p>DICȚIE Din fr. diction, din lat. dictio, dictionis = pronunțare, rostire, expunere.</p>	<p>DEX Modul de a pronunța cuvintele, silabele și sunetele. ♦ (În teatru, cinematograf etc.) Arta de a pronunța corect și clar un text. Wikipedia Dicția, sau dicțiunea, reprezintă modul de a pronunța cuvintele, silabele și sunetele; arta de a pronunța corect și clar un text.</p>	

	<p>În sensul de bază, dicția se referă la <u>vocabularul</u> și <u>stilul</u> de exprimare în <u>poezie</u> sau <u>proză</u> ale autorului/vorbitorului. În sensul contemporan însă dicția definește arta (și știința) de a vorbi clar, astfel încât fiecare cuvânt să fie auzit și înțeles perfect de către interlocutor. Această definiție înglobează conceptele de <i>pronunție</i> și <i>ton</i> și deviază de la vocabular și stil.</p>	
<p>ARTICULARE Din articula < fr. articuler, cf. lat. articulare = a pronunța clar.</p>	<p>DEX Acțiunea de <i>a (se) articula</i>; (rar) articulație. DTL Pronunțare sau rostire deslușită a unui sunet sau cuvânt cu ajutorul organelor vorbirii.</p>	
<p>EMISIE fr. émission, it. emissione, lat. emissio eliberare, aruncare</p>	<p>Din = NODEX v. EMITE: A enunța, a exprima, a lansa o părere, o teorie etc. ♦ A transmite, a anunța. DTL Producere, emiterere. ♦ ~ de sunete: emiterere de către organul vorbirii a sunetelor articulate cu care se formează cuvintele. ♦ ~ consonantică: emiterere de consoane de către organul vorbirii. ♦ ~ vocălică: emiterere de vocale de către organul vorbirii.</p>	
<p>DISCURS</p>	<p>NODEX</p>	<p>VIII, p. 61</p>

<p>Din fr. discours, lat. discursus=mişcare, alergare, conversație.</p>	<p>Expunere oratorică (mai ales politică), făcută în fața unui public; cuvântare. MDTL Expunere orală sau în scris a unei teme în fața unui auditoriu, cu scopul de a-l convinge, a-l emoționa, a obține adeziunea acestuia în sprijinul tezei dezvoltate de orator. Discursul implică un auditor neunitar, ceea ce impune oratorului o adaptare simultană la diferitele categorii de indivizi cărora el se adresează, pentru ca discursul să fie într-adevăr persuasiv, convingător.</p>	<p>Discursul este o succesiune logică și coerentă de propoziții sau fraze, care se referă la o anumită temă.</p>
<p>CARTE Din lat. charta = hârtie, scrisoare</p>	<p>DEX Scriere cu un anumit subiect, tipărită și legată sau broșată în volum.</p>	<p>V, p. 7 CARTEA este o scriere cu un anumit subiect, tipărită și legată în volum. Ea cuprinde, în general, opere de diverse genuri, creații ale gândirii și ale simțirii umane. Dacă este mai amplă, o lucrare unitară se poate segmenta în volume separate. De exemplu, Frații Jderi de Mihail Sadoveanu reprezintă o trilogie alcătuită din volumele: „Ucenicia lui Ionuț” (I), „Izvorul alb” (II), „Oamenii Măriei Sale” (III) sau Cireșarii de Constantin Chiriță este alcătuită din 5 volume.</p>
<p>BIBLIOTECĂ Din gr. biblos=carte și theke =cufăr.</p>	<p>DEX Colecție de cărți, periodice, foi volante, imprimate etc. ♦ Instituție de cultură care</p>	<p>VIII, p. 12-13 O bibliotecă este o colecție de cărți (și, eventual, de alți purtători de informație),</p>

	<p>colecționează cărți, periodice etc. spre a le pune în mod organizat la dispoziția cititorilor.</p>	<p>adunată, ordonată și deținută de o persoană sau administrată de o instituție. Termenul provine de la cuvintele grecești biblos (carte) și theke (cufăr).</p> <p>Tot „biblioteci” se numesc și clădirile în care se află aceste colecții. Bibliotecile administrate de instituții sunt, de regulă, biblioteci publice, cu accesul tuturor cititorilor sau numai al unor categorii de cititori, care au abonament pentru biblioteca respectivă.</p>
<p>COPERTĂ Din it. coperta = plapumă, pilotă, înveliș.</p>	<p>DEX Învelișul protector al unei cărți, al unei publicații, al unui caiet etc.; scoarță, învelitoare.</p> <p>Wikipedia O copertă este un înveliș protector, de carton sau de hârtie groasă, folosit pentru a fixa și proteja paginile unei cărți, ale unui caiet sau ale unei agende.</p> <p>Coperta unei cărți este aproape la fel de importantă ca și titlul cărții. În principiu, ea ar trebui să reprezinte toate ideile și conținutul cărții și să ilustreze foarte bine acțiunea. Ea are rolul de a crea un impact vizual al titlului și deseori prin copertă cartea atrage atenția potențialilor cumpărători.</p>	<p>V, p.7</p> <p>COPERTA reprezintă învelișul protector al unei cărți.</p> <p>□ COPERTA I cuprinde: numele autorului (autorilor), titlul cărții, denumirea colecției sau a seriei (sigla acestora), editura, ilustrația de copertă.</p> <p>□ COPERTA a IV-a poate oferi: informații sumare privind autorul sau subiectul cărții, informații despre colecția în care apare cartea, alte date (prețul, aparițiile precedente etc.), ilustrații.</p> <p>Pe COTOR se pot menționa autorul, titlul, editura, numărul volumului sau ordinea acestuia într-o colecție.</p> <p>AUTORUL este persoana care a creat opera cuprinsă</p>

	<p>Unele cărți au o copertă suplimentară, tipărită special, care îmbracă coperta de bază, în scopul protejării acesteia și al prezentării grafice mai atrăgătoare, care poartă denumirea de <u>supracopertă</u>.</p>	<p>într-un volum. TITLUL este un cuvânt, un grup de cuvinte sau un text așezat la începutul unei lucrări (uneori, al unei părți din lucrare), pentru a indica sugestiv tema ori conținutul acesteia.</p>
<p>COTOR Originea cuvântului este necunoscută.</p>	<p>DEX Parte, loc unde se leagă sau unde se cos foile unei cărți, ale unui registru, ale unui caiet etc.</p>	<p>V, p. 7 COTORUL este partea laterală din stânga a unei cărți, de care se cos sau se leagă filele ori fasciculele și coperta.</p>
<p>PAGINĂ (DE TITLU) Din lat., it. pagina, germ. Pagina.</p>	<p>DEX Fiecare dintre cele două fețe ale unei foi de hârtie dintr-o carte, dintr-un caiet, ziar, registru etc., față; <i>p. ext.</i> cuprinsul textului unei asemenea fețe; fragment, capitol dintr-o scriere sau din ansamblul unei opere mai mari. Wikipedia</p>	<p>V, p. 10 PAGINA DE TITLU este prima sau a treia pagină a cărții; de cele mai multe ori, ea urmează după o filă albă care o desparte de copertă. Pagina de titlu reia informațiile de pe copertă și, uneori, le completează.</p>

	<p>Pagina de titlu a unei <u>cărți</u>, a unei teze de doctorat sau a altei lucrări scrise este o pagină situată înaintea textului efectiv al lucrării, care conține titlul, subtitlul, autorul, editura și ediția. (O pagină de titlu fals, prin contrast, conține doar titlul unei lucrări.)</p> <p>Pagina de titlu este una dintre cele mai importante părți ale secțiunii de început a unei cărți, deoarece datele conținute acolo și pe verso-ul ei sunt utilizate pentru a stabili „titlul propriu-zis și în mod uzual, deși nu neapărat necesar, declarația de responsabilitate și data publicării”.</p>	<p>FILELE sunt foile de hârtie care alcătuiesc cartea. PAGINA reprezintă fața unei file.</p>
<p>CUPRINS Format în limba română de la v. cuprinde< lat. comprehendere = a prinde, a lega, a coase, a cuprinde etc.</p>	<p>DEX Conținut. <i>Cuprinsul cărții</i>. ♦ Sumar (II 2).</p>	<p>V, p. 10 CUPRINSUL, TABLA DE MATERII ori SUMARUL este o listă așezată la începutul sau la sfârșitul cărții; în cadrul acesteia sunt enumerate capitolele și subcapitolele, titlurile textelor din carte, cu indicarea paginii corespunzătoare.</p> <p>VI, p. 26 Cuprins, sumar – listă a capitolelor, a părților etc. ale unei cărți, ale unei reviste, plasată la începutul sau la sfârșitul acesteia; tablă de materii.</p>

<p>SUBSOL Format în limba română: sub¹- + sol (după fr. <i>sous-sol</i>).</p>	<p>DEX Loc în partea de jos a paginilor unei cărți, a unui periodic, rezervat notelor explicative; <i>p. ext.</i> notă explicativă dată în acest spațiu. ♦ Partea de jos a unei pagini de ziar, de periodic, de obicei despărțită de restul paginii printr-o linie orizontală, unde se publică, adesea pe toată lungimea foii, recenzii, articole cu subiect literar, științific etc.</p>	<p>VII, p. 8 Subsol (într-o carte) se numește locul, rezervat în partea de jos a paginii și despărțit de text printr-o linie, pentru plasarea unor note explicative. Trimiterea la text se face cu cifre (1, 2...) sau cu asterisc (*).</p>
<p>PREFAȚĂ Din fr. <i>préface</i>, lat. <i>praefatio</i>= cuvânt-înainte</p>	<p>DEX Scriere cu caracter explicativ, uneori analitic, precedând o operă literară sau științifică, în care este expus planul lucrării, se dau referiri bibliografice, critice etc.; precuvântare; predoslovie.</p>	<p>VI, p. 25 Prefața este un text introductiv adresat..., având un caracter..., care precedă o operă literară sau științifică. În ea, autorul operei (sau...) dă lămuriri cu privire la... sau... și face unele aprecieri în legătură cu opera (ori cu autorul ei).</p>
<p>POSTFAȚĂ Format în limba română: post¹- + față (după fr. <i>postface</i>).</p>	<p>DEX Text explicativ adresat cititorilor și plasat la sfârșitul unei cărți.</p>	<p>VI, p. 25 Postfață – cuvânt de încheiere sau comentariu explicativ adresat cititorilor și plasat la sfârșitul unei cărți, de multe ori semnat de către altcineva decât autorul cărții.</p>
<p>ALINEAT După fr. <i>alinéa</i>.</p>	<p>DEX Rând retras într-un text pentru a marca schimbarea ideii; fragment de text care începe cu un asemenea rând. ♦ Pasaj în articolele de legi.</p>	<p>V, p. 10 ALINEATUL este: • un rând retras într-un text, pentru a marca schimbarea ideii;</p>

		un fragment de text sau paragraf care începe cu un asemenea rând.
<p>EDITURĂ Format în limba română de la v.edita + suf. - <i>ură</i>.</p>	<p>DEX Instituție cu personalitate juridică, specializată în valorificarea dreptului de autor, care editează cărți, publicații periodice etc.</p>	<p>VII, p. 9 Editura este o instituție care produce cărți, publicații periodice etc. La editură, manuscrisele textelor (prezentate de autori în variantă scrisă de mână, dactilografiate ori în variantă electronică) se redac tează, se ilustrează, apoi se machetează pentru a fi prezentate la tipografie (copiate pe CD ori imprimate pe hârtie transparentă etc.). Tipografia este întreprinderea care imprimă, multiplică, broșează (sau leagă) paginile tipărite ale unei cărți și le copertează. Sigla este denumirea completă sau prescurtarea convențională a unei denumiri (formată din literele inițiale, abrevieri) și însoțită de un desen stilizat. Sigla unei edituri este semnul distinctiv plasat pe coperta cărții (eventual, pe foaia de titlu, pe cotor).</p>
<p>MASS-MEDIA Termenul mass-media, uneori formulat ca media, este o expresie în engleză la plural, care a fost preluată și în română, având traducerea și semnificația „medii (de comunicare) de masă”.</p>	<p>DEX Termen care desemnează ansamblul mijloacelor și modalităților tehnice moderne de informare și influențare a opiniei publice, cuprinzând radioul, televiziunea, presa, internetul etc.; mijloace de comunicare în masă.</p>	<p>VIII, p. 171 Mijloacele de informare (mass-media) sunt suporturi pe care ziariștii le folosesc ca să transmită informația. Acestea sunt presa scrisă (ziarele și revistele) și presa electronică (televiziunea, radioul, Internetul). Funcțiile și rubricile ziarelor și ale altor mijloace de informare se axează pe:</p>

		transmiterea știrilor recente; abordarea temelor din domenii speciale (politică, economie, știință, artă, cultură); publicarea opiniilor (idei, convingeri, comentarii); difuzarea faptului divers (deseori senzațional).
<p>FORUM/ FORUM DE DISCUȚIE Din engl. forum < lat. forum= piață în Roma Antică.</p>	<p>https://lwworc.org/ro</p> <p>Un forum de internet este un mijloc de a purta o discuție continuă cu mai mulți utilizatori de-a lungul timpului. Termenul a fost folosit atunci când se referă la aplicația programului care poate cauza forumul. Alte nume pentru forumul online sunt panouri de mesaje, grupuri de discuții, forumuri și panouri electronice.</p>	<p>VII, p. 17</p> <p>Forumul este o dezbateră publică, o discuție structurată în rețea: subiectul abordat se ramifică în teme și subteme, clasificarea făcând-o participanții înșiși.</p> <p>Nu există un utilizator principal, scopul desfășurării discuției este de a oferi tuturor oportunitatea să-și expună opinia.</p>
<p>GEST Din fr. geste, lat. gestus= mișcare, mișcare a corpului, poziție.</p>	<p>DEX</p> <p>Mișcare a mâinii, a capului etc., care exprimă o idee, un sentiment, o intenție, înlocuind uneori cuvintele sau dând mai multă expresivitate vorbirii.</p> <p>Wikipedia (engl.)</p> <p>Gestul este o formă de comunicare nonverbală sau de comunicare nonvocală în care acțiunile corporale vizibile comunică anumite mesaje, fie în locul vorbirii, fie în legătură cu aceasta. Gesturile includ mișcarea mâinilor, a feței sau a altor părți ale corpului. Gesturile diferă de comunicarea fizică nonverbală care nu</p>	

	<p>comunică mesaje specifice, cum ar fi afișări pur expresive, proxemice sau afișări de atenție comună. Gesturile permit indivizilor să comunice o varietate de sentimente și gânduri, de la dispreț și ostilitate la aprobare și afecțiune, adesea împreună cu limbajul corpului, în plus față de cuvinte atunci când vorbesc. Gesticularea și vorbirea funcționează independent una de cealaltă, dar se unesc pentru a-i conferi accent și sens.</p>	
<p>MIMICĂ Din fr. mimique.</p>	<p>NODEX</p> <p>1) Artă de exprimare a gândurilor și a sentimentelor prin gesturi sau prin modificarea expresiei feței.</p> <p>2) Ansamblu de gesturi și de modificări ale fizionomiei care însoțește sau înlocuiește limbajul verbal.</p> <p>3) <i>rar</i> Ansamblu de trăsături specifice feței; expresie a feței; fizionomie; chip; figură.</p> <p>Wikipedia</p> <p>Termenul „mimică” se poate referi la:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Arta de a exprima pe scenă, prin mișcările feței și prin gesturi, a sentimentelor și ideilor. • Mimica, expresia feței sau mina este ansamblul de modificări ale 	

	<p>fizionomiei, care exteriorizează anumite sentimente sau gânduri.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mimica face parte din categoria comunicațiilor fiziologice nevorbite. • Acest mod de comunicație este utilizat de mimi, prin pantomime, pe scenele de teatru. 	
<p>ETICHETĂ Din fr. <i>étiquette</i>.</p>	<p>DEX Fig. Norme de comportare riguros stabilite la curțile monarhilor, în relațiile diplomatice; <i>p. ext.</i> reguli convenționale de comportare (politicoasă), folosite în viața de toate zilele. Wikipedia Eticheta, numită și bonton, este un grup de reguli convenționale de comportament personal care ar trebui aplicate într-un context social, de obicei sub forma unui cod etic care delimitează comportamentele sociale așteptate și acceptate de către alți indivizi în acord cu convențiile și normele respectate de o societate, o clasă socială sau un grup social.</p>	

Termeni din domeniul lingvisticii

Termenul, etimologia	Definiția lexicografică / enciclopedică	Definiția didactică
<p>ORTOGRAFIE Din lat. orthographia, cf. gr. orthographia < orthos „drept” + graphein „a scrie”.</p>	<p>DEX Ansamblu de reguli care stabilesc scrierea corectă a cuvintelor unei limbi; aplicarea practică a acestor reguli.</p> <p>DTL 1. Sistem de semne grafice convenționale care se folosesc în scrierea corectă a cuvintelor, a expresiilor și a locuțiunilor dintr-o limbă. Sunt considerate <i>semne ortografice</i> în limba română: <i>liniuța de unire (crătima)</i> și <i>apostroful</i> (v. și <i>semn</i>).</p> <p>2. parte a gramaticii care studiază scrierea corectă a cuvintelor, a expresiilor și a locuțiunilor dintr-o limbă, după anumite reguli. ◇ ortografie etimologică: ortografie în care principiile scrierii cuvintelor se bazează pe etimologia lor.</p>	
<p>SEMN /SEMNE GRAFICE /SEMNE ORTOGRAFICE Din lat. signum.</p>	<p>DEX Unitatea dintre un sens și o indicație grafică. ◇ <i>Semne grafice</i> = totalitatea literelor, cifrelor, semnelor de punctuație folosite în scriere. <i>Semn diacritic</i> = semn adăugat unei litere, deasupra ei, dedesubt sau lateral, pentru a reda un sunet diferit de cel notat prin litera respectivă.</p> <p>DTL</p>	

	<p>◇ Semn ortografic: semn grafic convențional care servește la realizarea scrierii corecte a cuvântului, a expresiei sau a locuțiunii. Sunt considerate semne <i>ortografice</i> în limba română: <i>liniuța de unire (crătima)</i> și <i>apostroful</i>.</p>	
<p>ORTOEPIE Din fr. orthoépīe, gr. orthoepia „limbaj corect” < <i>orthos</i> „drept” + <i>epeia</i> „pronunțare”.</p>	<p>DEX Ansamblu de reguli proprii unei limbi care privesc pronunțarea corectă (literară) a cuvintelor; disciplină care se ocupă cu studiul acestor reguli. DTL 1. pronunțare corectă, literară a cuvintelor. 2. parte a lingvisticii care studiază pronunțarea corectă a cuvintelor dintr-o limbă, după anumite reguli. Majoritatea problemelor de ortoepie ale limbii române sunt în același timp și probleme de ortografie.</p>	
<p>ALFABET Din fr. alphabet, it. alfabeto < lat. alphabetum, gr. <i>alpha</i> + <i>beta</i> – a, b.</p>	<p>DEX Totalitatea literelor, așezate într-o ordine convențională, reprezentând sunetele de bază ale unei limbi. ◇ <i>Alfabet fonetic</i> = alfabet care asociază fiecărei litere un cuvânt de circulație a cărui inițială o constituie litera respectivă, în scopul evitării erorilor la transmisiile telefonice și radiotelefonice. DTL</p>	

	Totalitatea literelor dispuse într-o anumită ordine, care redau sunetele de bază ale unei limbi. Numărul literelor variază de la un alfabet la altul: a. latin avea 26 de litere și cel grecesc 24; a. românesc are 28 de litere.	
SUNET Din lat. sonitus.	DEX Element al vorbirii rezultat din modificarea curentului de aer expirat prin articulare. DTL Vibrație a particulelor unui mediu capabil să producă o senzație auditivă. ◇ sunet articulât (vorbít): element al vorbirii rezultat din modificarea curentului de aer expirat; s. pronunțat deslușit prin mișcarea organelor vorbirii, în cadrul unui cuvânt, ca de exemplu <i>m</i> în <i>mamă</i> .	
VOCALĂ Din it. vocale, lat. vocalis, germ. Vokal.	DEX Sunet al vorbirii la a cărui emiterie curentul de aer sonor iese liber prin canalul fonator, fără să întâlnească niciun obstacol; semn grafic, literă care reprezintă un asemenea sunet.	V, p. 51 VOCALELE sunt sunete la rostirea cărora aerul nu întâmpină niciun obstacol la ieșirea din plămîni și din gură. Ele pot forma singure silabe.
SEMIVOCALĂ Din semi „jumătate”, cf. lat. semi + vocală, cf. it. vocale, lat. vocalis, germ. Vokal, după fr. semi-voyelle.	DEX Sunet intermediar între vocală și consoană, cu însușiri comune amândurora.	V, p. 52 SEMIVOCALELE sunt sunete care seamănă cu vocalele, dar nu pot alcătui singure silabă. Semivocalele sunt: e, i, o, u.
CONSOANĂ Din lat. consona, fr. consonne	DEX Sunet al vorbirii produs în anumite puncte ale canalului fonator prin închiderea (urmată de	V, p. 51

	deschidere bruscă) sau prin strâmtoarea acestuia; semn grafic, literă care reprezintă un asemenea sunet.	CONSOANELE sunt sunete la rostirea cărora aerul întâmpină obstacole la ieșirea din plămâni și din gură. Ele nu pot forma singure silabe.
DIFTONG Din fr. diphtongue, lat. diphtongus, gr. diphtongos < <i>di</i> „din două” + <i>phthongos</i> „vocală”.	DEX Pronunțare în aceeași silabă a unei vocale cu o semivocală; grup de două sunete format dintr-o vocală și o semivocală care se pronunță în aceeași silabă.	V, p. 53 DIFTONGUL este grupul de sunete alcătuit dintr-o vocală și o semivocală, pronunțate în aceeași silabă. VI, p. 26 Diftongul este grupul de sunete format dintr-o vocală și o semivocală, pronunțate în aceeași silabă: soare, ceață, ou, cotei, careu.
TRIFTONG Din fr. triptongue, cf. gr. <i>tri</i> „cu trei” + <i>phthongos</i> „sunet”.	DEX Emisie în limitele unei singure silabe a trei elemente vocalice cu timbre diferite.	V, p. 53 TRIFTONGUL este grupul de sunete alcătuit dintr-o vocală și două semivocale pronunțate în aceeași silabă. VI, p. 26 Triftongul este grupul de sunete format dintr-o vocală și două semivocale, pronunțate în aceeași silabă: aripioară, leoaică, maiou.
SILABĂ fr. syllabe, lat. syllaba, gr. syllabe.	DEX Segment fonetic alcătuit dintr-unul sau din mai multe foneme pronunțate printr-un singur efort expirator. ◇ <i>Silabă închisă</i> = silabă care se termină într-o consoană.	V, p. 55 Silaba este formată dintr-o vocală sau dintr-un grup de sunete care conține o vocală și care se pronunță printr-un singur efort expirator.

	◇ <i>Silabă deschisă</i> = silabă care se termină într-o vocală.	
HIAT Din fr. <i>hiatus</i> , lat. <i>hiatus</i> =deschizătură < <i>hiare</i> „a căsca”.	DEX Întâlnire a două vocale pronunțate succesiv în silabe diferite, acestea făcând parte fie din același cuvânt, fie din cuvinte diferite. DTL întâlnire a două vocale, care fac parte din silabe diferite, fie în același cuvânt, fie în două cuvinte alăturate, ca de exemplu <i>ă</i> și <i>i</i> în <i>găină</i> , <i>a</i> și <i>u</i> în <i>maurii</i> , <i>o</i> și <i>o</i> în <i>cooperator</i> , <i>e</i> și <i>e</i> în <i>orhidee</i> , <i>a</i> și <i>i</i> în <i>haină</i> , <i>u</i> și <i>a</i> în <i>nuanță</i> , <i>a</i> și <i>a</i> în <i>auzit</i> , <i>e</i> și <i>e</i> în <i>elegant</i> , <i>o</i> și <i>o</i> în <i>operație</i> , <i>u</i> și <i>u</i> în <i>cu unul</i> etc. În limba română există tendința de a elimina h. prin eliziune (ca în exemplele: <i>nu am</i> > <i>n-am</i> , <i>nu întreabă</i> > <i>nntreabă</i> , <i>cu un</i> > <i>c-un</i> , <i>cu o</i> > <i>c-o</i> etc.) sau prin contracție (ca în exemplele: <i>de atunci</i> > <i>de-atunci</i> , <i>pe afară</i> > <i>pe-afară</i> etc.).	V, p. 54 HIATUL apare între două vocale alăturate, pronunțate în silabe diferite. VI, p. 26 Hiatul apare între două vocale alăturate, pronunțate în două silabe diferite.
ACCENT/ ACCENT LOGIC/ACCENT SINTACTIC Din fr. <i>accent</i> ; lat. <i>accentus</i> = sunet, joc, ridicare a vocii, acutizare.	DEX Pronunțare mai intensă, pe un ton mai înalt etc. a unei silabe dintr-un cuvânt sau a unui cuvânt dintr-un grup sintactic. ♦ Semn grafic pus de obicei deasupra unei vocale pentru a marca această pronunțare sau altă particularitate de pronunțare. <i>Accent ascuțit</i> . <i>Accent circumflex</i> . <i>Accent grav</i> . ◇ Expr. A <i>pune accentul</i> (pe	V, p.55 ACCENTUL reprezintă pronunțarea mai intensă a unei silabe dintr-un cuvânt.

	<p>ceva) = a scoate în relief, a da atenție deosebită (unei probleme).</p> <p>DTL</p> <p>Evidențiere a unei silabe într-un cuvânt sau a unui cuvânt într-o propoziție sau într-o frază prin mărirea intensității vocii sau prin varierea tonului (de aici: accent în cuvânt, accent în propoziție, accent în frază). Accentul contribuie la individualizarea cuvântului sau a unității pe care o caracterizează în raport cu celelalte unități de același fel.</p> <p><i>În limba română are o valoare distinctivă:</i> nu simpla succesiune a fonemelor în cuvintele omonime permite evidențierea sensurilor deosebite pe care acestea le au, ci accentul, ca în s. <i>móbilă</i>, adj. <i>mobílă</i>, și vb. <i>mobílă</i>.</p> <p>◇ accent sintactic: accent care evidențiază un cuvânt dintr-o propoziție sau o propoziție dintr-o frază, ca în exemplele „Aici l-am găsit”, „Trebuia să <i>ascúlte de sfatul dat</i>, nu să se hazardeze în acțiuni fără perspectivă”.</p>	
<p>LEXIC Din fr. <i>lexique</i> < gr. <i>lexikon</i> < <i>lexis</i> = cuvânt.</p>	<p>DEX</p> <p>Totalitatea cuvintelor dintr-o limbă; vocabular. ♦ P. restr. Totalitatea cuvintelor caracteristice limbii unei epoci, unei regiuni, unui scriitor etc.</p> <p>Sinonim: vocabular.</p>	
<p>VOCABULAR</p>	<p>DEX</p>	<p>IX, p. 83</p>

<p>Din fr. <i>vocabulaire</i>, cf. lat. <i>vocabularium</i> < <i>vocabulum</i> = cuvânt.</p>	<p>Totalitatea cuvintelor unei limbi; lexic.</p>	<p>Vocabularul (sau lexicul) reprezintă o mulțime bine organizată de elemente verbale. Fiecare cuvânt își are funcția, sensul, istoria, „locul” în vocabular. Pentru funcționare eficientă, limba are nevoie de cuvinte aparținând diferitor părți de vorbire. Oricât de bogată este clasa substantivului sau cea a verbului, ele nu sunt suficiente pentru a exprima toată gama de idei și sentimente ale vorbitorului. Instrumentele gramaticale (articolul, prepoziția, conjuncția) sunt la fel de importante pentru comunicare ca și părțile de vorbire semnificative (substantivul, adjectivul, pronumele, numeralul, verbul, adverbul, interjecția).</p>
<p>VOCABULAR FUNDAMENTAL Din fr. <i>fondamental</i>, lat. <i>fundamentalis</i>= care stă la bază.</p>	<p>DEX <i>Vocabular de bază</i> sau <i>fundamental</i> = fondul principal de cuvinte. DTL Vocabular de bază, principal, esențial al unei limbi, reprezentat prin cuvinte stabile, care fac parte din <i>fondul principal lexical</i> al acesteia.</p>	
<p>MASA VOCABULARULUI Din fr. <i>masse</i>, lat. <i>massa</i>= masă, grămadă, pastă, bloc, totalitate.</p>	<p>DEX <i>Vocabular secundar</i> = masa vocabularului ♦ Totalitatea cuvintelor specifice unei anumite categorii sociale, unui anumit domeniu de activitate, unui anumit stil al limbii, unui scriitor sau vorbitor etc. DTL</p>	

	<p>Vocabular care reprezintă <i>masa vocabularului</i>, în general, partea lui cea mai mobilă, cuvintele dialectale, cuvintele de argou, cuvintele de jargon, cuvintele arhaice, cuvintele științifice și tehnice (neologismele). Vocabularul are mai mulți factori de organizare, determinați de structura semantică a cuvintelor și de raporturile dintre aceasta și realitate (inclusiv de acțiunea social-culturală exercitată asupra limbii): <i>frecvența, factorul stilistico-funcțional, factorul psihologic, factorul semantic și factorul etimologic.</i></p>	
<p>CUVÂNT Din lat. <i>conventus</i> „adunare, întrunire”, <i>conventum</i> „înțelegere”.</p>	<p>DEX Unitate de bază a vocabularului, care reprezintă asocierea unui sens (sau a unui complex de sensuri) și a unui complex sonor; vorbă. DTL Unitate lexicală alcătuită dintr-un complex sonor și un sens (sau de un complex de sensuri) susceptibilă de o întrebuințare gramaticală: unitate lexicală de bază a vocabularului unei limbi.</p>	<p>V, p.26</p> <p>SENS sau înțeles – conținut; ☐ Cuvântul are SUNETE sau înveliș sonor – formă.</p>
<p>FORMĂ Din fr. <i>forme</i>, it., lat. <i>forma</i>.</p>	<p>DEX (Lingv.) Învelișul sonor al unui cuvânt prin care se exprimă sensul, valoarea sau funcția gramaticală a acestuia.</p>	

	<p>DTL Complex de sunete prin care se exprimă sensul unui cuvânt; aspect exterior al unui cuvânt prin care acesta exprimă o valoare sau o funcție gramaticală (componentă care realizează o <i>unitate dialectică</i> cu conținutul cuvântului).</p>	
<p>SINONIM Din fr. synonyme, cf. gr. synonymos < syn „cu” + onoma „nume”.</p>	<p>DEX Cuvânt, expresie, afix etc. care are același (sau aproape același) înțeles cu alt cuvânt, cu altă expresie, cu alt afix etc. DTL Cuvânt care are același sau aproape același înțeles cu un alt cuvânt, într-un context dat, dar care se deosebește de acesta din urmă prin formă, ca de exemplu <i>ascensor</i> pentru <i>lift</i>, <i>cameră</i> pentru <i>odaie</i>, <i>omăt</i> pentru <i>zăpadă</i>, <i>deficit</i> pentru <i>lipsă</i>, <i>policrom</i> pentru <i>multicolor</i>, <i>necesar</i> pentru <i>trebuincios</i>, <i>îvinge</i> pentru <i>birui</i>, <i>necăji</i> pentru <i>supăra</i>, <i>rapid</i> pentru <i>repede</i>, <i>spre</i> pentru <i>către</i> etc.</p>	<p>VI, p. 39 Sinonimele sunt cuvinte cu formă diferită și cu sens asemănător. Nu există sinonimie perfectă, de aceea alegerea sinonimului depinde de context (literar, științific, colocvial). Sinonimele pot fi: substantive, verbe, adjective, adverbe. Ele pot fi: 1) totale – sunt identice ca sens; 2) parțiale – sunt asemănătoare ca sens; 3) aproximative – corespund unor construcții figurate, metaforice.</p>
<p>ANTONIM Din fr. antonyme, cf. gr. anti „contra” + gr. onyma „nume”.</p>	<p>DEX Cuvânt care, considerat în raport cu altul, are sens contrar. DTL Cuvânt cu sens opus altui cuvânt corelativ, ca <i>frumusețe</i> – <i>urâțenie</i>, <i>căldură</i> – <i>frig</i>, <i>bunătate</i> – <i>răutate</i>; <i>mare</i> – <i>mic</i>, <i>înalt</i> – <i>scund</i>,</p>	<p>VI, p. 39 Antonimele sunt cuvinte cu sensuri diametral opuse. Ele denumesc noțiuni din aceeași categorie, care însă prezintă extremități, opoziții. Antonimele pot fi: substantive, adjective, verbe, adverbe.</p>

	<i>gras – slab; vorbește – tace, cobor – urc; sus – jos, aproape – departe etc.</i>	
<p>OMONIM Din fr. homonyme, lat. homonymus, gr. homonymos < homos = asemănător, onoma = nume.</p>	<p>DEX Cuvânt care are aceeași formă și aceeași pronunțare cu alt cuvânt sau cu alte cuvinte, de care diferă ca sens și ca origine.</p> <p>DTL Cuvânt care are aceeași formă și aceeași pronunțare cu un alt cuvânt, dar care diferă de acesta prin sens și uneori și prin origine. Astfel: <i>cataractă</i> (= cascadă) – <i>cataractă</i> (= boală de ochi); <i>buhái</i> (= taur) – <i>buhái</i> (= instrument); <i>límă</i> (= organ) – <i>límă</i> (= neam) – <i>límă</i> (= mijloc de comunicare); <i>líră</i> (= instrument muzical) – <i>líră</i> (= monedă); <i>másă</i> (= mulțime) – <i>másă</i> (= mărimă) – <i>másă</i> (= mobilă) – <i>másă</i> (= corp solid); <i>ochi</i> (= organ) – <i>ochi</i> (= mugur) – <i>ochi</i> (= geam) etc. Altfel spus, o. este un cuvânt care dispune de un corp fonetic identic cu al altui cuvânt (sau al altor cuvinte), acest corp fonetic fiind uneori legat de celelalte printr-o notă semantică asemănătoare (printr- un <i>sem – v.</i>), datorită folosirii figurate, metaforice a cuvintelor, ca în cazul lui <i>cataractă</i> (netransparența apei și a ochiului), <i>buhai</i> (zgomotul instrumentului asemănător cu mugetul taurului), <i>límă</i> (calitatea de „mijloc” de</p>	<p>VI, p. 75 Cuvintele care au aceeași formă, dar înțelesuri diferite, se numesc omonime. Omonimele aparțin fie aceleiași clase morfologice: <i>râs/râs</i> (substantiv), fie unor clase morfologice diferite: <i>sare</i> (substantiv)/<i>sare</i> (verb).</p> <p>VII, p. 20 Cuvintele care au aceeași formă, dar sensuri diferite se numesc omonime. De exemplu: <i>lac – bazin de apă; lac – vopsea.</i></p>

	<p>comunicare sau „caracteristică” a unor entități diferite) și <i>ochi</i> (formă oarecum asemănătoare a organului văzului, a mugurelui, a geamului), alteori neavând cu celelalte nici o notă comună de înțeles (v. <i>limbă, liră și masă</i>). Un exemplu convingător în acest sens este cuvântul <i>mai</i> (a cincea lună a anului) care nu are nici un sem comun cu <i>mai</i> (adverb), cu <i>mai</i> (ciocan) și cu <i>mai</i> (reg. ficat).</p>	
<p>PARONIM Din fr. paronyme, cf. gr. para „alături” + onoma „nume”.</p>	<p>DEX Cuvânt care se aseamănă parțial cu altul din punctul de vedere al formei, dar se deosebește ca sens de acesta.</p> <p>DTL Cuvânt asemănător (nu identic) cu altul din punctul de vedere al formei, dar deosebit de acesta ca sens (și ca origine). Astfel: <i>complement și compliment, aluzie și iluzie, glacial și glaciuar, emersiune și imersiune, comunicare și comunicație, manifestare și manifestație, original și originar, familial și familiar, temporal și temporar, eminent și iminent, literal și literar, ordinal și ordinar, se înserează și se înserează</i> etc.</p>	<p>VII, p. 20 Cuvintele care au forme asemănătoare și sensuri diferite se numesc paronime. De exemplu: oral (care se referă la gură, care aparține gurii) – orar (program al unei activități, împărțit pe ore).</p>
<p>DERIVARE Din derivá < fr. dériver, it., lat. derivare.</p>	<p>DEX Acțiunea de a <i>deriva</i> și rezultatul ei. 1. Provenire a unui lucru din... ♦</p>	<p>V, p. 28 CUVINTELE DERIVATE sunt cuvintele formate cu ajutorul sufixelor și al prefixelor.</p>

	<p>(Lingv.) a) Provenire a unui cuvânt din altul, arătare a provenienței unui cuvânt din altul. b) Procedu prin care se formează un cuvânt din altul cu ajutorul sufixelor sau al prefixelor; derivație (3). ♦ (Lingv.; în sintagmele) <i>Derivare regresivă</i> (sau <i>inversă</i>) = derivare prin suprimarea unor afixe de la cuvinte deja existente.</p> <p>DTL Procedu de formare a cuvintelor cu ajutorul formativelor (formațiilor), al afixelor (prefixe și sufixe) care se asociază cu cuvintele-bază sau care sunt suprimate de la acestea, în vederea obținerii unor noi unități lexicale.</p>	<p>VII, p. 30 Formarea unui cuvânt de la altul, cu ajutorul sufixelor sau al prefixelor, se numește derivare. IX, p. 64 Derivarea (formarea unui cuvânt nou, prin adăugarea unui prefix sau sufix) cuprinde clasele de cuvinte semnificative: substantivul, adjectivul, verbul, adverbul, numeralul. Prin sufixare, poate fi schimbată clasa morfologică la care se referă cuvântul: substantivul să devină adjectiv, verb sau adverb; verbul să treacă la clasa substantivului, a adverbului sau a adjectivului etc. Prefixarea îi adaugă cuvântului un sens nou sau îi schimbă sensul, dar nu îl trece de la o parte de vorbire la alta.</p>
<p>AFIX Din fr. affixe, lat. affixus = atașat.</p>	<p>DEX Nume generic pentru prefixe, sufixe și infixe.</p>	
<p>PREFIX Din fr. préfixe, lat. praefixus < prae „înainte” + fixum „așezat”.</p>	<p>DEX Afix care se atașează înaintea rădăcinii sau a temei unui cuvânt, pentru a forma un derivat. DLRLC Particulă (formată dintr-un sunet sau dintr-un grup de sunete) care pusă înaintea unui cuvânt formează cu acesta alt cuvânt, cu înțeles deosebit. În cuvântul «nemuncit», ne este un prefix. □ Antonimele formate cu prefix de la</p>	<p>V, p. 28 Prefixele sunt sunetele sau grupurile de sunete adăugate înaintea rădăcinii pentru a forma un cuvânt nou.</p>

	<i>cuvântul luat ca punct de plecare pot evolua diferit față de acesta.</i>	
SUFIX Din fr. suffixe, lat. suffixus.	DEX Afix care se adaugă după rădăcina sau după tema unui cuvânt pentru a crea cuvinte sau forme gramaticale noi. ◇ <i>Suffix lexical</i> = sufix care ajută la formarea cuvintelor noi, schimbând sensul sau categoria gramaticală a cuvântului de bază. <i>Suffix gramatical</i> (sau <i>flexionar</i>) = sufix cu ajutorul căruia se creează forme gramaticale.	V, p. 28 Sufixe sunt sunetele sau grupurile de sunete adăugate la sfârșitul rădăcinii pentru a forma un cuvânt nou.
RĂDĂCINĂ/RADICAL Din lat. radicina (cu unele sensuri după fr. racine). Din fr. radical, it. radicale, cf. lat. radicalis < radix = rădăcină.	DEX (Lingv.) Element al unui cuvânt, ireductibil din punct de vedere morfologic, comun cuvintelor din aceeași familie și care conține sensul lexical al cuvântului; radical.	V, p. 28 Rădăcina este partea comună a cuvintelor înrudite.
DESINENȚĂ Din fr. désinence, lat. t. desinentia.	DEX Element morfologic care, adăugat la tema unui cuvânt, exprimă în flexiunea nominală cazul, numărul (la adjectiv și genul), iar în flexiunea verbală persoana, numărul (și diateza).	
COMPUNERE Din compune < lat. componere, cf. fr. composer.		VII, p. 35 Compunerea este un procedeu de formare a cuvintelor, constând în crearea unui cuvânt nou prin alipirea a două sau mai multe cuvinte-rădăcini: dreptunghi, traista-ciobanului, rozalb, câine-lup, prim-ministru, prim-plan, bun-simț, rea-voință, varză-de-Bruxelles, varză-de-mare.

		<p>Prin compunere se formează unele nume și denumiri de localități: Barbăneagră, Barbăscumpă, Barbăroșie, Mânăscurtă, Mățablândă, Hănăseni de Pădure, Ceadâr-Lunga.</p> <p>IX, p. 64</p> <p>Compunerea se produce din cuvinte întregi și din elemente de compunere.</p>
<p>CONVERSIUNE /CONVERSIE Din fr., engl. conversion, lat. conversio.</p>	<p>DEX (Lingv.) Procedeu de formare a cuvintelor prin schimbarea categoriei gramaticale</p> <p>DTL Schimbare a clasei lexico-gramaticale a unui cuvânt, a valorii sale lexicale și gramaticale (a caracteristicilor lexicale, morfologice și sintactice); trecere a unui cuvânt de la o clasă de cuvinte la altă clasă de cuvinte prin modificarea (sau nemodificarea) formei, prin schimbarea (sau neschimbarea) sensului, prin schimbarea clasei morfologice și a funcțiilor sintactice.</p>	<p>IX, p. 64</p> <p>Conversiunea rezidă în trecerea cuvântului de la o parte de vorbire la alta, deci dintr-o clasă morfologică în alta, proces în care pierde un șir de forme gramaticale și obține altele. În procesul conversiunii, cuvântul trece de la o parte de vorbire la alta fără a se utiliza afixe. De fapt, are loc schimbarea proprietăților gramaticale ale cuvântului, ceea ce implică îngustarea sau lărgirea sensului.</p>
<p>ABREVIERE Din abreviá < lat. și it. abbreviare = a scurta.</p>	<p>DEX Acțiunea de a <i>abrevia</i> și rezultatul ei; (concr.) cuvânt, titlu etc. prescurtat; prescurtare, abreviație; simbol.</p> <p>DTL Acțiunea de prescurtare, în vorbire sau în scris, a unui cuvânt sau a unui titlu prin litera</p>	<p>VII, p. 35</p> <p>Abrevierea este un procedeu de formare a cuvintelor, care constă în reducerea unor cuvinte la una sau câteva litere: USM (Universitatea de Stat din Moldova), MAI (Ministerul Afacerilor Interne), dl (domnul), kg (kilogram), nr. (număr).</p>

	<p>inițială sau printr-un grup de litere, în vederea ușurării vorbirii sau a lecturii; rezultatul acestei acțiuni. Se abreviază termenii în matematică, fizică, chimie, numele unităților de măsură, numele de persoane, numele punctelor cardinale, numele titlurilor academice, numele gradelor militare, pronumele de politețe și cuvintele de adresare, indicațiile bibliografice, numele instituțiilor și al organizațiilor etc.</p>	
<p>CUVÂNT MOȘTENIT Din v. a moșteni = a dobândi un bun, un patrimoniu, o avere etc., prin moștenire.</p>	<p>DTL Cuvânt rămas într-o limbă din limba de bază sau din limbile care s-au încrucișat, pentru a da naștere unei limbi noi. În limba română avem cuvinte moștenite din limba latină și din limba geto-dacilor (substrat): <i>casă, bun, doi, eu, meu, acesta, cine, altul, nimeni, cânta, afară, zău, la, că</i> etc. (din latină); <i>barză, mînz</i> etc. (din limba geto-dacilor).</p>	
<p>ÎMPRUMUT LEXICAL/ CUVÂNT ÎMPRUMUTAT Din lat. in promutuum = acout, avans.</p>	<p>DEX Cuvânt, construcție lexicală etc. luată din altă limbă. <i>împrumut lingvistic</i>. DTL Element lingvistic luat de o limbă dintr-o altă limbă, înrudită sau diferită (de aici și denumirea de împrumut <i>lingvistic</i>). ◇ împrumut direct (popular): împrumut luat nemijlocit de către vorbitorii obișnuiți ai unei</p>	<p>VII, p. 43 Elementele neologice pot să fie împrumutate din alte limbi – odată cu obiectul sau noțiunea se preia cuvântul – sau să se formeze pe teren propriu. Cel mai frecvent, neologismele sunt substantive, adjective, verbe, adverbe. În limba română, astăzi, nu se formează și nu se împrumută cuvinte noi în clasa articolului,</p>

	<p>limbi dintr-o altă limbă cu care ei vin în contact – pe baza conviețuirii cu vorbitorii acesteia, a bilingvismului sau pe baza relațiilor de vecinătate dintre cele două popoare, pe care aceștia le reprezintă (într-o perioadă mai veche sau într-o perioadă mai nouă, mai apropiată de momentul actual).</p> <p>DTL</p> <p>◇ cuvânt împrumutat: cuvânt luat dintr-o altă limbă, după formarea limbii care împrumută.</p> <p>În limba română sunt multe cuvinte împrumutate (neologisme), în epoci diferite: <i>muncă, viteaz, hrăni, razna, of</i> (din vechea slavă); <i>oraș, viclean, cheltui, musai</i> (din maghiară); <i>zambilă, murdar, tiptil, bre, haide</i> (din turcă); <i>hârtie, ieftin, lipsi, agale</i> (din neogreacă); <i>cartof, fain, absolvi</i> (din germană); <i>diviziune, dinamic, milion, explica, alo, contra, or</i> (din franceză) etc.</p>	<p>pronomelui, numeralului, conjuncției; sunt rarissime împrumuturile de prepoziții.</p>
<p>ARHAISM Din fr. archaisme.</p>	<p>NODEX</p> <p>Cuvânt, expresie, formă fonetică sau gramaticală învechită, ieșită din uz.</p> <p>DTL</p> <p>Fonetism, cuvânt sau construcție (locuțiune, expresie, îmbinare sintactică) învechită, conservată într-un grai sau într-o arie dialectală sau ieșită complet din uz.</p>	<p>VII, p. 46</p> <p>Vocabularul limbii se modifică în permanență, căci unele cuvinte dispar, altele apar; cuvintele existente își îngustează sau își largesc sensul.</p> <p>Dispariția cuvintelor este cauzată de doi factori:</p> <p>dispariția obiectului, scoaterea din uz a noțiunii pe care o exprimă: <i>vistiernic, spătar, ort, patefon, laibăr</i>;</p>

		înlocuirea unui cuvânt cu altul: potică, spițerie au fost înlocuite cu farmacie; dres, sulimeneală au fost înlocuite cu fard.
NEOLOGISM Din fr. néologisme, cf. gr. neos „nou” + logos „cuvânt”.	DEX Cuvânt împrumutat de curând din altă limbă sau creat recent într-o limbă prin mijloace proprii. DTL (în sens larg, etimologic) orice cuvânt nou format prin mijloace proprii unei limbi sau împrumutat (mai demult sau de curând) din altă limbă; orice accepțiune nouă a unui cuvânt deja existent în sistemul unei limbi.	VII, p. 42 La apariția obiectelor noi într-o comunitate etnică este nevoie și de cuvinte care să le denumească. Cuvintele noi într-o limbă se numesc neologisme; de ex.: computer, manager, marker, poster, euro, clustering, audit etc.
REGIONALISM Din fr. régionalisme.	DEX Fapt de limbă existent numai într-o anumită regiune, caracteristic numai pentru un anumit grai.	V, p.103 REGIONALISMELE LEXICALE sunt cuvinte folosite numai în anumite zone ale țării.
POLISEMIE /POLISEMANTISM Din fr. polysémie, gr. polys „mult” + semaino „arăț”.	DEX Înșușire a unor cuvinte sau unități frazeologice de a avea mai multe sensuri; calitatea de a fi polisemantic; polisemantism. DTL înșușire a unui cuvânt de a evoca mai multe sensuri; stare a unui cuvânt care are capacitatea de a indica fie mai multe caracteristici semantice (seme) ale aceluiași obiect, fie caracteristica semantică comună (sensul) a mai multor obiecte (v. <i>cuvânt polisemantic</i>). Se	VIII, p. 30 Polisemia este fenomenul atribuirii a cel puțin două sensuri unui cuvânt într-o limbă, iar cuvântul polisemantic este acela care are un sistem de sensuri legate între ele. IX, p. 91 Polisemia rezidă în cumulara de către un cuvânt a diferitor sensuri lexicale: etaj – fiecare dintre părțile unei clădiri situate între planșuri deasupra parterului; fiecare dintre porțiunile unor obiecte, lucruri dispuse unele

	<p>poate vorbi astfel despre polisemia cuvintelor <i>aripă, a bate, bază, cap, coadă</i> etc. Polisemia este – alături de sinonimie, omonimie și antonimie – una din cele patru modalități de manifestare a organizării vocabularului, un efect al acțiunii celor cinci factori de organizare a sistemului lexical (frecvența, factorul stilistico-funcțional, factorul psihologic, factorul semantic și factorul etimologic; v. <i>vocabulár</i>). Polisemia se transformă periodic în omonimie, fiind justificată de regula generală de a se da cuvintelor în enunțuri un singur sens, fără echivoc: așa se explică tendința limbajelor tehnico-științifice spre monosemantism.</p>	<p>peste altele; fi ecare dintre straturile de pământ, care corespund în timp unei vârste geologice; diviziune principală a zăcământului unei mine, stabilit în vederea exploatării; a spăla – a curăța cu apă; a roade treptat; a uda pe toată întinderea (țărături); a supune unui proces de separare a părților componente (cu ajutorul apei sau al altui lichid).</p>
<p>CUVÂNT POLISEMANTIC Din fr. polisémantique, cf. gr. polys= numeros, semantikos= care are o semnificație.</p>	<p>DEX (Despre cuvinte, unități frazeologice) Care are mai multe sensuri.</p>	<p>VI, p.74 Polisemantice sunt acele cuvinte care au două sau mai multe sensuri. De exemplu: floare, val, domn etc. În mod obișnuit, un cuvânt are mai multe sensuri. Bogăția unei limbi este reprezentată de varietatea acestor sensuri. Aproximativ 80% din lexicul activ al limbii române sunt cuvinte polisemantice.</p>
<p>MONOSEMIE / MONOSEMANTISM Din fr. monosémantisme.</p>	<p>NODEX Proprietate a cuvintelor de a avea un singur sens.</p>	<p>VIII, p. 30 Monosemia este proprietatea unui cuvânt de a se referi la o singură noțiune,</p>

	<p>DTL Caracteristică a unui cuvânt de a dispune de un singur sens lexical; monosemie.</p>	<p>iar cuvântul monosemantic este acela care posedă un singur sens. Inițial, orice cuvânt este monosemantic, dar ulterior el poate să-și dezvolte alte sensuri. IX, p. 91 Monosemia rezidă în raportarea unui cuvânt la un singur sens lexical: iatac – cameră mică de dormit, dormitor; chipeș – care are aspect plăcut; a completa – a face să fi e complet.</p>
<p>CUVÂNT MONOSEMANTIC Din fr. monosémantique.</p>	<p>DEX (Despre cuvinte) Care are un singur sens.</p>	<p>VI, p.74 Monosemantice sunt cuvintele care au un singur sens. De exemplu: avion, oxigen, zăpadă etc.</p>
<p>SENS Din fr. sens, lat. sensus.</p>	<p>NODEX Conținut (noțional sau logic) interior; semnificație a unui lucru; înțeles. DTL Semnificație, accepție, conținut semantic, înțeles al unui cuvânt, al unei expresii, al unei forme sau al unei construcții gramaticale, al unei părți de vorbire, al unei propoziții, al unei comunicări, al unui text etc.</p>	
<p>SENS LEXICAL</p>	<p>NODEX Înțeles individual propriu fiecărui cuvânt. DTL Sens care ține de natura lexicală a cuvântului, de apartenența acestuia la lexicul unei limbi, la</p>	<p>VIII, p. 45 Sensul lexical este specific cuvintelor care se referă la o realitate (obiect, caracteristică, acțiune). El cuprinde toate sensurile cuvântului – fundamental și secundar, propriu și</p>

	<p>una din clasele lexico-gramaticale existente, și care este sugerat de cuvânt în timpul întrebuințării sale (în cazul în care este flexibil, el apare în toate formele sale flexionare). <i>S. lexical</i> este strâns legat de conținutul noțional (logic) al cuvântului.</p>	<p>figurat. Sensul lexical este definit în dicționarele explicative. IX, p. 87 În sistemul limbii, fiecare cuvânt semnificativ are cel puțin un sens lexical și unul gramatical. Sensul lexical este înțelesul pe care vorbitorii îl atribuie cuvântului respectiv. Pentru vorbitorii limbii române, cuvântul cireș are sensul lexical de „pom fructifer cu frunze ovale și flori albe, cultivat pentru fructele sale mici”. Cireașă are sensul lexical de „fructul cireșului”.</p>
<p>SENS GRAMATICAL</p>	<p>NODEX Înțeles categorial propriu unui cuvânt ca element al unei clase gramaticale de cuvinte. DTL 1.Sens care ține de natura gramaticală a cuvântului, de valoarea morfologică, de funcția sintactică și de distribuția acestuia, fiind sesizabil într-o formă flexionară, într-o construcție sintactică, într-o categorie gramaticală sau într-un raport gramatical. 2. Sens actualizat al unui cuvânt prin intermediul unui context situațional; semnificație restrictivă, precizată prin aducerea unei înfățișări sau a unei însușiri a obiectului în centrul atenției noastre.</p>	<p>VIII, p. 45 Sensul gramatical ține de valoarea morfologică și proprietățile sintactice ale cuvântului; el determină/dictează proprietățile și posibilitățile cuvântului în comunicare. Sensul gramatical este indicat în orice dicționar explicativ, precum și în dicționarele ortografice, morfologice, sintactice: substantiv masculin, feminin sau neutru; verb tranzitiv, verb intransitiv, verb reflexiv, verb unipersonal; pronume; numeral; articol; adverb; prepoziție; conjuncție; interjecție etc. Dacă un cuvânt are mai multe sensuri lexice, fiecare sens nou vizează un alt obiect, iar sensul său gramatical – de substantiv – rămâne neschimbat. Atunci când sensul gramatical se</p>

		<p>schimbă, rezultă un cuvânt nou – omonim cu cel inițial.</p> <p>De exemplu, sensul lexical fundamental al cuvântului coroană este de cerc împletit din flori sau frunze, care servește drept podoabă pentru cap. Sensurile secundare sunt: cunună de flori care se pune la mormântul cuiva; podoabă în formă de cerc, făcută din metal prețios, împodobită cu pietre scumpe și purtată pe cap de monarhi, ca semn al demnității lor; totalitate a ramurilor unui copac; partea vizibilă a dintelui la om; înveliș de metal sau din alt material, în care se îmbracă un dinte; marginea superioară a copitei la cal; suprafața cuprinsă între două cercuri concentrice; unitate monetară. Sensul său gramatical este de substantiv feminin.</p> <p>IX, p. 88</p> <p>Sensul gramatical al cuvântului este determinat de valoarea lui morfologică (respectiv, partea de vorbire la care se referă). Astfel, proprietățile gramaticale ale aceluși cuvânt sunt materializate în formele pe care le poate lua: un cireș – niște cireși – cireșul – cireșii etc.; o cireașă – niște cireșe – cireașa – cireșele etc. Păstrându-și sensul lexical și sensul gramatical, cuvântul poate avea diferite forme morfologice, dar rămâne aceeași parte de vorbire. Dacă are loc procesul de</p>
--	--	--

		<p>conversiune sau de derivare, cuvântul își schimbă sensul gramatical și aceasta cauzează schimbarea sensului lexical: cireașă (substantiv) – cireșiu (adjectiv). Sensul lexical determină și valoarea gramaticală a cuvântului. Fiecare parte de vorbire își are specificul lexical, reflectat în definiție (obiect, acțiune, cantitate, caracteristică etc.).</p>
SENS PROPRIU	<p>NODEX Înțeles obișnuit al unui cuvânt sau al unei expresii, care redă în mod direct conținutul celor exprimate; sens primar.</p> <p>DTL (denotativ): sens lexical care redă exact ideea ce trebuie exprimată; sens obișnuit și caracteristic unui cuvânt, necontaminat de afect și nedepinzând de un anumit context, de condițiile locale și sociale ale mesajului. Astfel, s. de „temperatură”, „căldură” pentru cuvântul <i>febră</i>; „deschizătură în zid” pentru cuvântul <i>fereastră</i>; „urmă lăsată de un corp gras” pentru cuvântul <i>pată</i>. Acest s. este necesar în semantica sincronă. El corespunde sensului fundamental al cuvântului.</p>	<p>VIII, p. 30</p> <p>Sens propriu este oricare dintre sensurile cuvântului, motivat printr-o legătură directă cu realitatea. Un cuvânt polisemantic poate avea numeroase sensuri proprii, adică sensuri a căror apariție are o explicație fără mediere: legătura acestor sensuri între ele este vizibilă.</p>
SENS FIGURAT	<p>NODEX Înțeles deosebit de cel propriu apărut prin metaforizare; sens derivat. ~ literal înțeles</p>	

	<p>exact, neinterpretat, al unui cuvânt sau al unei expresii.</p> <p>DTL</p> <p>(conotativ): sens lexical diferit de cel propriu, neobișnuit, folosit în scopuri afective, expresive, artistice; sens cu valoare suplimentară, deviat de la cel obișnuit, propriu, depinzând frecvent de context, de condițiile locale și sociale ale mesajului. Astfel, sensul de „emoție”, „neliniște”, „încordare” pentru cuvântul <i>febră</i>; sensul de „oră liberă în programul unui profesor” pentru cuvântul <i>fereastră</i>; sensul de „faptă sau atitudine reprobabilă” pentru cuvântul <i>pată</i>. Acest sens este necesar în semantica sincronică.</p>	
<p>SENS FUNDAMENTAL</p>	<p>DEX</p> <p>De bază, principal, esențial.</p> <p>DTL</p> <p>Sens lexical de bază, primordial, originar, primitiv, principal, esențial al unui cuvânt, ca de exemplu „fragment dintr-un întreg” pentru cuvântul <i>bucată</i>; „încăpere destinată exercitării unei profesiuni” pentru cuvântul <i>cabinet</i>. Acest s. este necesar atât în semantica diacronică (în studierea evoluției semantice a cuvântului), cât și în semantica sincronică (în studierea s. cuvântului într-un context dat).</p>	<p>VIII, p. 40</p> <p>Sensul fundamental sau de bază este acela pe care vorbitorul și-l amintește primul: cuvântul îl are în afara oricărui context și în orice situație de comunicare. Când auzim cuvintele cunoscute, identificăm fără dificultate sensul lor: Ce înseamnă papuc? Răspunsul unui vorbitor va fi „obiect de încălțăminte”; abia apoi își poate aminti sensul de „piesă de lemn sau de metal”. Respectiv, sensul fundamental este cel de „încălțăminte”, iar</p>

		<p>secundar – de „diferite piese tehnice”. Ce înseamnă a se încălța? Mai întâi – a-și pune/a-și trage încălțăminte, apoi – a fi înșelat. IX, p. 93 Sensul fundamental al cuvântului este sensul de bază, pe care acesta îl are din momentul constituirii. Cuvântul este moștenit, format sau împrumutat cu un singur sens, considerat fundamental: săgeată – „armă albă în formă de vergea cu vârful ascuțit și cu două aripioare la capăt, care se lansează cu arcul”. La acest sens fundamental cu timpul se adaugă și altele, rezultate din diferite procese semantice și considerate secundare. Astfel, cuvântul săgeată mai are în limba română și sensurile de: „aluzie ironică sau răutăcioasă la adresa cuiva”; „indicator de direcție”.</p>
<p>SENS SECUNDAR</p>	<p>NODEX Secundar : 1)Care ocupă un loc secund; situat pe al doilea loc; colateral. 2) Care este mai puțin important; de importanță mai mică; marginal. DTL Sens lexical derivat din cel de bază, din cel fundamental (principal), ca de exemplu „operă literară sau muzicală” pentru</p>	<p>VIII, p. 40 Sensul secundar este strict dependent de context. În enunțuri ca Trebuie să pun papuci stâlpilor; Am mers la fierar să încălțe căruța oricine va sesiza un sens diferit de cel uzual. Sensul fundamental este definit în dicționarele explicative în primul rând, iar sensurile secundare urmează. Pentru fiecare sens</p>

	cuvântul <i>bucată</i> ; „secție sau serviciu într-o instituție”, „guvern” pentru cuvântul <i>cabinet</i> . Acest s. este necesar în semantica diacronică.	dicționarele explicative oferă un context. Sensul figurat este întotdeauna secundar.
CÂMP LEXICAL Din lat. campus.	DSL Metodă de analiză a lexicului unei limbi, interpretată și aplicată diferit după autori, dar având întotdeauna ca rezultat descrierea unor domenii lexicale concrete, cum ar fi numele de culori, numele de rudenie, ș.a. În toate descrierile câmpului se operează cu clase determinante de cuvinte și de sensuri.	V, p.30 CÂMPUL LEXICAL cuprinde toate cuvintele care aparțin aceluiași domeniu și care au trăsături de sens comune. VI, p.41 (2017) Câmpul lexical (lexico-semantic, semantic) se constituie din toate cuvintele care aparțin aceluiași domeniu și care sunt reunite prin componente de sens comune. De exemplu: numele de rudenie, numele de culori, denumirile de păsări, denumirile de animale, denumirile de sentimente etc. Câmpul lexical este alcătuit din aceleași părți de vorbire. Pe lângă cuvintele de bază, în componența câmpului lexical intră: • derivatele acestora; • sinonimele lor. De exemplu: sfârșit – sfârșire – încheiere – terminare.
CÂMP DERIVATIV	DEX DERIVATÍV s. n. (cf.): element cu care se realizează derivarea, ca sufixul sau prefixul.	VII, p. 25 Totalitatea cuvintelor care sunt derivate de la aceeași rădăcină sau cu utilizarea acelorași

		prefixe ori sufixe alcătuiește un câmp derivativ.
<p>FAMILIE LEXICALĂ / DE CUVINTE Din lat. familia, it. famiglia, cf. fr. famille.</p>	<p>DEX Grup de cuvinte, derivate și compuse, formate de la același cuvânt de bază.</p> <p>DTL Grup de cuvinte sau de limbi cu trăsături comune ce reflectă înrudirea lor. ♦familie lexicală (de cuvinte): grup de cuvinte înrudite, cu sensuri și forme asemănătoare, derivate și compuse, formate de la un cuvânt de bază. Familia <i>lexicală</i> include atât derivatele și compusele, cât și cuvântul de bază: <i>român, România, românaș, româtime, românesc, românește, românism, româniza; bun, bunătate, bunăvoință, bună-cuviință, bunișor, bunicel, îmbuna; trece, trecut, trecătoare, trecător, întrece, trecere</i> etc.</p>	<p>V, p. 28 FAMILIA LEXICALĂ sau FAMILIA DE CUVINTE cuprinde toate cuvintele obținute prin derivare ori prin alte procedee de la un cuvânt de bază. Aceste cuvinte sunt înrudite ca sens.</p>
<p>DICȚIONAR Din fr. dictionnaire.</p>	<p>NODEX Lucrare lexicografică care cuprinde cuvintele unei limbi sau ale unui domeniu de activitate, aranjate, de obicei, în ordine alfabetică și explicate în aceeași limbă sau traduse în altă limbă.</p> <p>DTL Lucrare lexicografică în care sunt cuprinse cuvintele unei limbi, ale unui dialect, ale unui domeniu de activitate sau ale operei unui</p>	<p>V, p.27 Dicționarul explică sensul cuvintelor. În dicționar, cuvintele sunt așezate în ordine alfabetică. Un dicționar ne poate ajuta să vorbim și să scriem corect. IX, p. 106 Lexicul unei limbi este descris în diferite feluri, una dintre posibilități fiind elaborarea dicționarelor. Dicționarele pot fi monolingve,</p>

	<p>scriitor, aranjate în ordine alfabetică și explicate fie în aceeași limbă, fie într-o altă limbă.</p>	<p>bilingve sau polilingve. Printre dicționarele monolingve sunt cele ortografice, enciclopedice, explicative, de sinonime, de antonime, de neologisme, etimologice, de expresii și locuțiuni. Ele prezintă unitățile limbii în ordine alfabetică și le însoțesc de explicații sau echivalente în aceeași limbă.</p>
<p>ENCICLOPEDIA Din fr. encyclopédie, cf. gr. en „în” + kyklos „cerc” + paideia „educație”, „învățământ.</p>	<p>DEX Tip de lucrare lexicografică de proporții diferite care tratează sistematic termeni de bază (nume comune și proprii), noțiuni din toate domeniile sau dintr-un singur domeniu, fie în ordine alfabetică, fie pe probleme sau pe ramuri. DTL lucrare lexicografică de mare întindere, care cuprinde sistematic cunoștințe amănunțite, termeni de bază (nume comune și proprii) dintr-un singur domeniu (<i>enciclopedie de specialitate</i>) sau din toate domeniile cunoașterii umane (<i>enciclopedie universală</i>), fie în ordine alfabetică, fie pe probleme sau pe ramuri de activitate.</p>	<p>VIII, p. 39 Enciclopedia este o carte ce cuprinde/explică/tratează sistematic termeni, noțiuni sau nume proprii din toate domeniile de activitate ori dintr-un singur domeniu, fie în ordine alfabetică, fie pe probleme sau pe ramuri. Enciclopedia poate avea un caracter universal, cuprinzând informații generale, sau național, referindu-se exclusiv la cultura, civilizația, știința unei țări ori ale unui popor. IX, p. 111 Dicționarele enciclopedice cuprind informații despre realitățile din lumea înconjurătoare. Unele dicționare enciclopedice sistematizează datele dintr-un domeniu, de finind noțiunile și prezentând faptele și personalitățile marcante. Cuvântul-titlu, de regulă substantiv, are în astfel de dicționare descifrări specifi ce și referințe la viața cotidiană a poporului sau la operele de artă.</p>

		Prin utilizarea într-un anume univers cultural, cuvântul (nume propriu sau comun) capătă semnificații care îi depășesc sensul de dicționar lingvistic.
ÎMBINARE (LIBERĂ DE CUVINTE) Din îmbiná, cf. lat. *imbinare.	DTL Unire într-un tot, împreunare sau asociere de elemente lingvistice. Termen folosit în sintagmele <i>îmbinare de cuvinte</i> și <i>îmbinare de propoziții</i> . Combinăție accidentală de cuvinte în procesul comunicării, neconsacrată de uz, negramaticalizată, ca de exemplu <i>întrecerea sportivilor</i> , <i>trecerea timpului</i> etc.	
SINTAGMĂ Din fr. syntagme, cf. gr. syntagma < syn „împreună” + tagma „rând”, „șir”).	DEX Unitate semantico-sintactică stabilă, formată dintr-un grup de două sau de mai multe cuvinte între care există raporturi de subordonare; p. ext. locuțiune; expresie.	
LOCUȚIUNE Din fr. locution, lat. locutio, -onis= expresie, exprimare.	DEX Grup de cuvinte cu înțeles unitar, care se comportă din punct de vedere gramatical ca o singură parte de vorbire.	
EXPRESIE FRAZEOLAGICĂ Din fr. expression, lat. expressio, -onis.	DEX Exprimare. ♦ Construcție concisă care exprimă, de obicei în mod figurat, o idee. DTL ♦ Expresie idiomătică (frazelógică): expresie cu structură complexă, specifică unui anumit idiom (limbă, dialect sau grai), care	

	<p>amintește prin întindere, de cele mai multe ori, de aspectul unei propoziții sau al unei fraze foarte sudate și care, datorită înțeleșului figurat al întregii structuri, nu poate fi tradusă cuvânt cu cuvânt în alte limbi decât prin perifraze aproximative.</p>	
<p>PLEONASM Din fr. pleonasmе, lat. pleonasmus, gr. pleonasmos < pleon „mai mult”.</p>	<p>DEX Eroare de exprimare constând în folosirea alăturată a unor cuvinte, expresii, propoziții etc. care repetă în mod inutil aceeași idee. DTL Folosire alăturată a mai multor cuvinte sau construcții cu același înțeles, din dorința de subliniere convingătoare a ideii sau a imaginii exprimate de acestea. În limba vorbită și în limba familiară el constituie o <i>greșeală de exprimare</i> vizând ignoranța, neglijența, graba în formularea enunțurilor: <i>moș bătrân, babă bătrână, geniu mare, avansați înainte!, mai superior, mai inferior, cel mai perfect, mai principal, foarte vast</i> etc.</p>	<p>VI, p.49 Pleonasmul este o eroare de exprimare constând în folosirea alăturată a unor cuvinte, construcții, propoziții etc. cu același înțeles. De exemplu: <i>aversă de ploaie, a prefera mai bine, a cronometra timpul.</i></p>
<p>TAUTOLOGIE Din fr. tautologie, lat. tautologia, cf. gr. tauto „același” + logos „cuvânt”, „vorbire”.</p>	<p>DEX Greșeală de limbă care constă în repetarea inutilă a aceleiași idei, formulată cu alte cuvinte; cerc vicios, pleonasm. DTL Repetare a unui cuvânt cu intonație și funcție sintactică diferită sau asemănătoare, în aceeași propoziție sau într-o altă propoziție. În mod</p>	

	<p>obișnuit, se pornește de la funcțiile sintactice de subiect sau de predicat (se poate porni și de la funcțiile de nume predicativ, de complement direct sau de complement circumstanțial de relație) și se ajunge la funcțiile sintactice de subiect, de nume predicativ și de predicat (verbal sau nominal) – rar la aceea de complement direct. „<i>Legea e lege</i>”; „<i>Dacă-i bal, bal să fie</i>”; „<i>Când merge, merge</i>”; „<i>Cine-i om, apăi să fie om</i>”; „<i>Eu îs bun cât îs bun...</i>”</p>	
<p>BARBARISM Din fr. barbarisme, cf. lat. barbarismus, gr. barbarismos „expresie greșită”.</p>	<p>NODEX Element de limbă împrumutat fără necesitate (și neasimilat de limba care l-a împrumutat). DTL Cuvânt introdus dintr-o limbă străină fără a fi nevoie de el (de obicei, cuvânt de jargon), ca <i>demoazelă</i> („domnișoară”), <i>ánimă</i> („suflet”) etc.</p>	<p>VI, p. 49 Barbarism – cuvânt împrumutat dintr-o limbă străină, fără a fi necesar, care are corespondent în limba română. De exemplu: a (se) focusa, user etc.</p>
<p>CALCHIERE Format de la verbul <i>calchiá</i> < fr. calquer = a copia un model, cf. it. calcare.</p>	<p>DEX Acțiunea de <i>a calchia</i> și rezultatul ei. CALCHIA, <i>calchiez</i>, vb. I. Tranz. 1. A reproduce un desen sau o schiță cu ajutorul hârtiei de calc. 2. A forma cuvinte sau expresii noi ori a adăuga un sens nou unui cuvânt printr-un calc (3). DTL</p>	

	<p>Formare a unui cuvânt sau a unei expresii, îmbogățire a sensului unui cuvânt sau al unei expresii, folosire gramaticală nouă a unui cuvânt sau a unei expresii prin calc lingvistic (v. <i>calc</i>).</p> <p>CALC 3. Fenomen lingvistic care constă în atribuirea de sensuri noi, după model străin, unor cuvinte existente în limbă ori în formarea unor cuvinte sau expresii noi prin traducerea elementelor componente ale unor cuvinte străine.</p>	
<p>ANACOLUT Din fr. <i>anacoluthes</i>, cf. gr. <i>anakotouthos</i>, lat. <i>anakoluthon</i> „incoerență”.</p>	<p>DEX Discontinuitate sau ruptură logico-sintactică în interiorul unei propoziții sau al unei fraze.</p> <p>DTL Construcție sintactică ambiguă, care presupune întreruperea neașteptată a continuității sintactice în propoziție sau în frază. Este cauzată de neconcordanța dintre planul logic și cel gramatical al enunțului: „Nu fi dușmănos, că <i>cine face, face-i-se</i>” (C. Negruzzi) – în loc de „...<i>cui face...</i>”, „...<i>ei</i>, cum au dat de căldurică, <i>pe loc li s-au muiat ciolanele</i>” (Ion Creangă) – în loc de „...<i>lor...</i> pe loc li s-au muiat ciolanele” sau de „...<i>ei...</i> pe loc au simțit ciolanele moi”; „<i>Turma</i> visurilor mele eu <i>le pasc</i> ca oi de aur” (Mihai Eminescu); „Căci <i>Dumnezeu</i>, pășind apropiat</p>	

	<p>/ <i>Îi vezi lăsată umbra printre boi</i>” (T. Arghezi); „<i>Cine m-a luat pe mine / Nu vreau să-mi fie rușine</i>” (Folclor) – în loc de „<i>De cine m-a luat pe mine...</i>” etc.</p>	
<p>PARTE DE VORBIRE Din lat. partem + lat. de + vorbí < vorbă + suf. -i + suf.- re).</p>	<p>DEX Categorie de cuvinte grupate după sensul lor lexical fundamental și după caracteristicile morfologice și sintactice. DTL Clasă de cuvinte grupate după sensul lor lexical general și după caracteristicile lor morfologice și sintactice. Cuvintele din limba română au fost clasificate de gramatica tradițională în zece părți de vorbire: <i>substantiv, articol, adjectiv, numeral, pronume, verb, adverb, interjecție, prepoziție și conjuncție.</i></p>	<p>IX, p. 125 Toate cuvintele din limbă formează clase morfologice, numite părți de vorbire. La clasificarea cuvintelor în părți de vorbire se ține cont de: sensul cuvântului; forma gramaticală pe care o are sau formele gramaticale pe care le poate lua; funcția sintactică pe care o are sau funcțiile sintactice pe care le poate avea. În limba română, se atestă următoarele părți de vorbire: substantivul, adjectivul, pronumele, numeralul, articolul, verbul, adverbul, prepoziția, conjuncția, interjecția. Diferența dintre verbul <i>a simți</i> și substantivul <i>simțire</i> este, în primul rând, o diferență gramaticală, iar aceasta implică diferențele semantice.</p>
<p>SUBSTANTIV Din fr. substantif, lat. substantivus < substans „substanță” < sub „dedesubt” + stans „așezat”.</p>	<p>DEX Parte de vorbire care denumește lucruri, ființe sau noțiuni abstracte și care se modifică, în cele mai multe limbi, după număr și caz. DTL</p>	<p>V, p. 114 SUBSTANTIVUL este partea de vorbire care denumește obiecte în sens larg: ființe, lucruri, fenomene ale naturii, însușiri, acțiuni, stări sufletești.</p>

	<p>Parte de vorbire care denumește obiectele gramaticale. Este caracterizat prin conținut noțional și semantic suficient, prin flexiune după număr și caz (parțial după gen), prin posibilitatea de a contracta anumite funcții sintactice în cadrul propoziției (subiect – funcție de bază; nume predicativ, atribut, complement direct, complement indirect, complement de agent, complement circumstanțial, apozitie și element predicativ suplimentar) și prin distribuție unidirecțională.</p>	<p>Substantivele sunt COMUNE sau PROPRII.</p>
<p>LOCUȚIUNE SUBSTANTIVALĂ</p>	<p>DTL Locuțiune care se comportă gramatical ca un substantiv. De exemplu: <i>aducere-aminte</i> (amintire), <i>băgare de seamă</i> (atenție), <i>bătaie de joc</i> (batjocură), <i>păreră de rău</i> (regret), <i>ținere de minte</i> (memorie), <i>aruncătură de ochi</i> (ochire), <i>deschizător drumuri</i> (pionier), <i>nod în papură</i> (cusur), <i>punct de vedere</i> (opinie) etc.</p>	<p>VI. p. 93 Numele unui obiect poate fi exprimat și printr-un grup de două sau mai multe cuvinte care, împreună, au înțelesul unui substantiv. Grupurile de cuvinte care au înțelesul unui substantiv se numesc locuțiuni substantivale. De exemplu: amintire – <i>aducere-aminte</i>; atenție – <i>băgare de seamă</i>; regret – <i>păreră de rău</i>.</p>
<p>SUBSTANTIV COMUN Din fr. <i>commun</i>, lat. <i>communis</i> = obișnuit.</p>	<p>DEX Substantiv care servește la indicarea obiectelor de același fel. DTL ◇ substantiv común (apelatív); substantiv care denumește obiecte gramaticale de același fel, ca de exemplu <i>animal</i>, <i>copac</i>, <i>fag</i>, <i>frate</i>, <i>leu</i>,</p>	

	<i>mamă, nor, om, plantă, pod, turturea, viespe, zebră</i> etc.	
SUBSTANTIV PROPRIU Din lat. proprius = specific, diferit, distinctiv, cf. fr. propre.	DEX <i>Nume (sau substantiv) propriu</i> = nume care se dă unui lucru sau unei ființe spre a le deosebi de alte lucruri sau ființe din aceeași categorie și care se scrie cu inițială mare. DTL ◇ Substantiv propriu: substantiv care denumește obiecte gramaticale individualizate, ca de exemplu <i>Andrei, Anișoara, Badea, Constantin, Cristina, Dumitru, Despina, Eustațiu, Eufrosina; Florescu, Filipescu, Pietreanu, Stamate, Tudorache; Grivei, Joiana, Roiba; Caransebeș, Satu-Mare, Suceava, China, Iugoslavia, România; Dunărea, Mureșul, Nistrul, Oltul; Bucegi, Carpați, Himalaia</i> etc.	
GEN (1) Din lat. genus = origine, gen gramatical.	DEX Categorie gramaticală bazată pe distincția dintre ființe și obiecte, precum și dintre ființele de sex masculin și cele de sex feminin. DTL Categorie gramaticală flexionară bazată pe distincția naturală dintre ființele de sex masculin și ființele de sex feminin din cadrul însuflețitelor (animatelor), dintre însuflețite (animate) și neînsuflețite (inanimate). Impus inițial de realitatea obiectivă, de genul natural	

	<p>al animatelor (care face distincție între cele două sexe) la substantivele ce denumeau această categorie, el și-a pierdut parțial, cu timpul, legătura cu noțiunile de sex, de animat și de inanimat, extinzându-se prin analogie și prin tradiție la numele inanimatelor, iar prin acord la cuvintele care se acomodau după substantiv (la articole, la adjective, la unele numerale și la participiile verbelor) sau care înlocuiau substantivul (la pronume). Limba română posedă trei genuri gramaticale: <i>masculin, feminin și neutru</i>.</p>	
<p>GEN MASCULIN Din lat. <i>masculus</i>, fr. <i>masculin</i>.</p>	<p>DEX Gen gramatical care cuprinde numele de ființe de sex bărbătesc, precum și nume de lucruri care, prin tradiție sau prin analogie cu cele dintâi, sunt socotite de același sex. ♦ (Gram.) Care aparține genului masculin. <i>Adjective masculine</i>. DTL Genul masculin caracterizează substantivele nume de oameni sau de animale de sex bărbătesc, precum și substantivele nume de arbori, de plante, de flori, de fructe, de orașe, de munți, de luni, de vânturi, de litere, de note muzicale, de monede, unele nume de cifre și unele nume de lucruri care,</p>	

	<p>prin analogie sau prin tradiție, au fost socotite tot masculine. Aceste substantive se numără <i>un – doi</i> sau au contextul diagnostic <i>acest – acești: fiu, român, Nicolae, Roibu, Pitești, Pietrosul, corcoduș, trandafir, pepene, aprilie, zefir, ce, do, ban, trei, scripete, sac</i> etc.</p>	
<p>GEN FEMININ Din fr. féminin, lat. femininus.</p>	<p>DEX <i>Gen feminin</i> (și substantivat, n.) = gen gramatical care cuprinde numele cu forma atribuită numelor de ființe de sex femeiesc.</p> <p>DTL Genul f e m i n i n caracterizează substantivele nume de oameni sau de animale de sex femeiesc precum și substantivele nume de arbori, de plante, de fructe, de flori, de orașe, de munți, de țări, de continente, de insule, de abstracte nominale sau verbale (nume de sentimente, de atitudini, de stări psihice, de acțiuni), de zile, de părți ale zilei, de anotimpuri, de vânturi, de monede, de cifre sau de lucruri care, prin analogie sau prin tradiție, au fost asimilate la cele feminine. Aceste substantive se numără <i>o – două</i> sau au contextul diagnostic <i>această – aceste: fică, româncă, Nicoleta, Roiba, răchită, ferigă, garoafă, Craiova, Mândra, Italia, Africa, Sardinia, dragoste, îndrăzneală, îndoială,</i></p>	

	<i>petrecere, joi, seară, iarnă, briză, liră, sută, casă</i> etc.	
GEN NEUTRU Din fr. neutre, lat. neuter, -tra, it. neutro.	DEX <i>Gen neutru</i> (și substantivat, n.) = formă a unor părți de vorbire (substantivul, adjectivul etc.) atribuită numelor de lucruri. <i>Substantiv neutru</i> (și substantivat, n.) = substantiv de genul neutru. DTL Genul neutru caracterizează substantivele nume de obiecte inanimate, fără sex (majoritatea numelor de lucruri), unele substantive cu sens colectiv, unele substantive generice (care denumesc specii), unele substantive nume de materii, unele nume de țări, de fructe, de părți ale zilei, de simțuri, de acțiuni (abstracte verbale), de însușiri, de sporturi și de jocuri, de vânturi și de cifre, asimilate la cele neutre prin analogie și asociații. Aceste substantive se numără <i>un – două</i> sau au contextul diagnostic <i>acest – aceste: creion, motor, batalion, popor, macrou, mamifer, fosfor, zinc, Iran, măr, jir, amurg, prânz, gust, văz, arat, semănat, curaj, fotbal, șah, uragan, milion</i> etc.	
NUMĂR Din lat. numerus.	DEX Categorie gramaticală prin care se exprimă deosebirea dintre un singur exemplar și două sau mai multe exemplare ale aceluiași obiect.	

	<p>DTL</p> <p>Categorie gramaticală flexionară bazată pe distincția naturală dintre un singur exemplar și două sau mai multe exemplare ale aceluiași obiect. Este specific substantivelor. S-a extins prin acord la părțile de vorbire care se acomodează după substantiv (la articole, la adjective, la unele numerale și la participiile verbelor), care îl înlocuiesc (la pronume) sau cu care intră în relație de inerență (v.), de intercondiționare (la verbele predicate).</p>	
<p>NUMĂR SINGULAR Din lat. singularis, fr. singulier.</p>	<p>DEX</p> <p>Categorie gramaticală care indică un singur exemplar dintr-o categorie de ființe, de obiecte etc.</p> <p>DTL</p> <p>◇ Număr singular: număr care indică un singur exemplar dintr-o categorie de ființe, de obiecte, de fenomene. El include toate variantele substantivelor admise de unul din contextele tip: <i>un băiat</i> (un scaun, un dar, un secol, un fulger etc.), <i>o fată</i> (o casă, o coală, o ceață etc.), <i>băiat</i> (scaun, dar, secol, fulger etc.), <i>fată</i> (casă, coală, ceață etc).</p>	
<p>NUMĂR PLURAL Din lat. pluralis, it. plurale, germ. Plural.</p>	<p>DEX</p> <p>Formă a categoriei gramaticale a numărului care indică că este vorba de două sau mai multe persoane ori lucruri (de același fel).</p> <p>DTL</p>	

	<p>◇ Număr plural: număr care indică două sau mai multe exemplare dintr-o categorie de ființe, de obiecte, de fenomene. El include toate variantele substantivelor admise de unul din contextele-tip: <i>mulți băieți</i> (mulți ochelari, mulți secol), <i>multe fete</i> (multe case, multe scaune, multe daruri, multe secole, multe fulgere, multe coli etc.), <i>băieți</i> (ochelari, secol), <i>fete</i> (case, scaune, daruri, secole, fulgere, coli etc.).</p>	
<p>CAZ Din lat. casus, cf. fr. cas, it. caso.</p>	<p>DEX (Gram.) Categorie specifică numelui, prin care se exprimă raporturile logice dintre nume și diverse părți ale propoziției; fiecare dintre formele flexionare prin care se exprimă diferitele funcțiuni sintactice ale substantivului, adjectivului, articolului, pronomelui și numeralului. DTL Categorie gramaticală de relație prin care se exprimă raporturile sintactice dintre cuvinte în urma modificărilor formale ale acestora. Este caracteristic substantivului; îl întâlnim însă, ca o consecință a acordului, și la articol, adjectiv, numeral și participiul verbelor, iar ca o consecință a substituirii și la pronume. În limba română există <i>cinci cazuri</i>, toate moștenite din latină: <i>nominativul</i> (N.) – cazul subiectului; <i>genitivul</i> (G.) – cazul</p>	<p>V, p. 119 Forma luată de substantiv pentru a-i exprima funcția sintactică într-un enunț se numește CAZ.</p>

		atributului; <i>dativul</i> (D.) – cazul complementului indirect; <i>acuzativul</i> (Ac.) – cazul complementului direct; <i>vocativul</i> (V.) – cazul adresării directe (v. fiecare caz în parte).	
NOMINATIV Din fr. nominatif, lat. nominativus < nominare „a numi”.		DEX Caz al flexiunii nominale a cărei funcție specifică este aceea de subiect și care este considerat forma de bază a substantivului. DTL Caz al substantivului (primul, în ordinea studierii). Îi sunt proprii următoarele funcții sintactice: funcția de subiect (fundamentală), aflată cu întrebările <i>cine?</i> și <i>ce?</i> („Profesorul a stat lângă noi până ce ne-a tuns chilug” – Ion Creangă; „Se scutură din salcâmi <i>o ploaie</i> de miresme” – B. Șt. Delavrancea); funcția de poziție („Însă Victorița, nevasta căpitanului, luase un condei să însemne” – I. Al. Brătescu-Voinești); funcția de nume predicativ („Liana este <i>profesoară</i> ”); funcția de element predicativ suplimentar („Măria-sa nu vine <i>voievod</i> din mila necredincioșilor ismailiteni” – M. Sadoveanu). Nominativul singular este considerat forma de bază a substantivului.	V, p. 119 Substantivul care are funcția sintactică de subiect este în CAZUL NOMINATIV.
ACUZATIV Din fr. accusatif, lat. accusativus.		DEX	V, p. 120

	<p>Caz gramatical care are ca funcțiune specifică exprimarea complementului direct și a unor atribute.</p> <p>DTL</p> <p>Caz al substantivului (al doilea în ordinea studierii după nominativ). Se construiește cu prepoziții sau fără prepoziții.</p>	<p>☐ Substantivul care are funcția sintactică de complement sau de atribut și este precedat de prepoziții se află în CAZUL ACUZATIV.</p> <p>☐ Substantivul în acuzativ poate să apară și fără prepoziție când are funcția sintactică de complement și răspunde la întrebarea ce?</p>
<p>GENITIV Din fr. génitif, lat. genitivus.</p>	<p>DEX</p> <p>Caz al declinării care indică dependența, apartenența, posesiunea și îndeplinește funcția de atribut.</p> <p>DTL</p> <p>Caz al declinării cu funcția sintactică fundamentală de atribut (uneori nume predicativ, complement direct sau circumstanțial) care exprimă apartenența, posesiunea etc.; răspunde la întrebarea „a(l) cui?”. În limba română este cerut și de unele prepoziții sau locuțiuni prepoziționale.</p>	<p>V. p. 122</p> <p>Substantivul care are funcția sintactică de atribut și răspunde la întrebările al, a, ai, ale cui? este în CAZUL GENITIV.</p>
<p>DATIV Din fr. datif, lat. dativus.</p>	<p>DEX</p> <p>Caz al declinării care exprimă destinația acțiunii unui verb, având mai ales valoare de complement indirect și răspunzând la întrebarea „cui?” ◇ <i>Dativ etic</i> = dativul unui pronume care indică pe cel interesat în acțiune.</p> <p>DTL</p>	<p>V. p. 122</p> <p>Substantivul care are funcția sintactică de complement și răspunde la întrebarea cui? este în CAZUL DATIV.</p>

	<p>Caz al declinării care exprimă de obicei destinația acțiunii unui verb, având mai ales valoare de complement indirect. ◇ <i>D. etic</i> = dativul unui pronume care indică pe cel interesat în acțiune. <i>D. adnominal</i> = dativ care determină un nume, având funcțiunea de atribut. <i>Îi este cumnat fratelui meu.</i> Dativul posesiv = a) dativ care, în unele limbi (ex. latina), exprimă posesorul cu funcțiune de subiect logic. În limba română, forme de <i>d. posesiv</i> apar în construcții de tipul <i>mi-e foame</i>; b) dativ al pronumelui personal cu funcție atributivă. <i>Palida-ți frunte.</i></p>	
<p>VOCATIV Din fr. vocatif, lat. vocativus.</p>	<p>DEX Caz al declinării care exprimă adresarea, chemarea, invocația. DTL Caz al substantivului (ultimul, în ordinea studierii), caz al adresării directe. Este caracterizat prin intonație suplimentară specifică, prin afixele caracteristice <i>-e</i> și <i>-ule</i> (la singularul masculinelor și al neutrelor), <i>-o</i> (la singularul femininelor) și <i>-lor</i> (la pluralul tuturor genurilor) și printr-o topică mobilă, însoțită de virgulă sau de semnul exclamării: „<i>Moșnege, copila plânge...</i>” (M. Sadoveanu); „<i>Degeaba te mai</i></p>	<p>V, p. 125 Substantivul care arată o chemare sau prin care unei persoane i se atrage atenția este în CAZUL VOCATIV. Substantivul în cazul vocativ nu are, de obicei, funcție sintactică de parte de propoziție. Vocativul poate constitui singur o propoziție neanalizabilă; de exemplu: – <i>Alexandre!</i></p>

	sclifosești, <i>Ioane!</i> răspunse mama” (I. Creangă).	
ARTICOL Din fr. article, lat. articulus = încheietură, articulație.	DEX Parte de vorbire flexibilă care individualizează substantivul, adjectivul sau (mai rar) alte părți de vorbire și care marchează diverse funcții gramaticale ale cuvintelor pe care le însoțește. DTL Parte de vorbire flexibilă cu rol de instrument gramatical, care însoțește în unele limbi substantivul și arată în ce măsură obiectul denumit de acesta este cunoscut vorbitorilor.	
ARTICOL SUBSTANTIVAL Din fr. substantival.	DTL După poziția sau locul lui în limba română, articolul poate fi proclitic sau enclitic. ◇ Articolul proclitic: articol așezat întotdeauna în fața substantivului sau a adjectivului. Sunt articolule proclitice: articolul nehotărât, articolul posesiv (genitival), articolul demonstrativ (adjectival) și articolul hotărât <i>lui</i> (<i>un</i> dirijor, <i>niște</i> dirijori, <i>o</i> operă, <i>niște</i> opere, muzeul <i>acela</i> al orașului, scara <i>aceasta</i> a blocului, muzeele <i>acelea</i> ale orașului, scările <i>acestea</i> ale blocului, fratele <i>lui</i> Gicu, izvorul <i>cel</i> rece, apa <i>cea</i> sălcie,	V, p.116 ARTICOLUL însoțește un substantiv arătând în ce măsură obiectul denumit este cunoscut vorbitorilor. Când nu se oferă nici o informație cu privire la gradul de cunoaștere a obiectului, substantivul nu primește articol. □ În dicționare, substantivele sunt nearticulate.

	<p>izvoarele <i>cele reci</i>, apele <i>cele sălcii</i>).</p> <p>◇ Articolul enclitic: articolul așezat întotdeauna după substantiv (singura excepție: lui) și sudat cu acesta, ca în exemplele <i>gorunul, gorunii, lampa, lămpile, monumentul, monumentele</i>.</p>	
<p>ARTICOL HOTĂRÂT/DEFINIT</p> <p>De la participiul verbului hotărî = a stabili, a fixa o dată, un termen etc.</p> <p>De la participiul verbului defini= a determina, a delimita, a stabili cu precizie, a preciza; a contura, a caracteriza pe cineva.</p>	<p>DTL</p> <p>◇ Articol hotărât (definit): articol care, alipit enclitic substantivului, arată că obiectul denumit de acesta este cunoscut, izolat de cele cu care se aseamănă, individualizat, definit precis, ca în exemplele <i>profesorul, fratele, tata, profesorii, frații, tații; profesoara, profesoarele; tabloul, numele, tablourile, numele</i>. Articolul hotărât formează același corp cu determinatul său și atunci când însoțește</p> <p>adjectivul: <i>bunul</i> (prieten), <i>marea</i> (întrecere), <i>frumosul</i> (tablou)</p> <p>– <i>bunii</i> (prieteni), <i>marile</i> (întreceri), <i>frumoasele</i> (tablouri). Există și situații (mai rare) în care articolul hotărât nu formează corp comun cu determinatul său substantival, fiind așezat înaintea acestuia (proclitic): (cartea) lui <i>Ion</i>, (i-am spus) lui <i>Jeni</i>.</p>	<p>V, p. 117</p> <p>ARTICOLUL HOTĂRÂT arată că obiectul denumit de substantiv este cunoscut atât de emițător, cât și de receptor.</p> <p>Articolul hotărât se adaugă direct la sfârșitul substantivului, formând cu acesta o singură unitate sonoră și grafică.</p>
<p>ARTICOL NEHOTĂRÂT/ NEDEFINFT</p> <p>Formate prin prefixare cu prefixul ne- de la hotărât/definit.</p>	<p>DTL</p> <p>◇ Articol nehotărât: articol care, așezat înaintea substantivului, arată că obiectul denumit de acesta este mai puțin cunoscut, mai</p>	<p>V, p. 117</p> <p>ARTICOLUL NEHOTĂRÂT arată că obiectul denumit de substantiv este mai puțin cunoscut emițătorului și receptorului. El stă</p>

	<p>puțin individualizat în raport cu clasa sau specia căreia îi aparține, numai detașat de aceste categorii, fără o definiție precisă, ca în exemplele un <i>prieten</i>, niște prieteni, o colegă, niște colege, un tractor, niște tractoare.</p>	<p>înaintea substantivului, fiind un cuvânt scris separat.</p>
<p>ARTICOL DEMONSTRATIV /ADJECTIVAL</p> <p>Din fr. démonstratif, lat. demonstrativus.</p> <p>Din fr. adjectival.</p>	<p>DEX</p> <p>Articol hotărât, cu forme speciale, care însoțește un adjectiv determinant al unui substantiv articulat sau al unui nume propriu.</p> <p>DTL</p> <p>◇ Articol demonstrativ (adjectival): articolul care se așază de obicei între un substantiv articulat hotărât enclitic și un adjectiv sau un alt substantiv precedat de prepoziție, ca în exemplele <i>pomul cel roditor</i>, <i>bulevardul cel mare</i>, <i>gâsca cea albă</i>, <i>pomii cei roditori</i>, <i>bulevardele cele mari</i>, <i>gâștele cele albe</i>; <i>casa cea de bârne</i>, <i>casele cele de bârne</i>, <i>podul cel de piatră</i>, <i>podurile cele de piatră</i>. Articolul demonstrativ apare și în structura numelor proprii compuse: <i>Mircea cel Bătrân</i>, <i>Ștefan cel Mare</i> etc.</p>	<p>VI, p. 144</p> <p>Articolul adjectival (demonstrativ) leagă un substantiv articulat de un adjectiv: <i>cartea cea mare</i>, <i>cartea cea mică</i>.</p>
<p>ARTICOL GENITIVAL/POSESIV</p> <p>Genitiv + suf. <i>-al</i>.</p> <p>Din fr. possessif, lat. possessivus.</p>	<p>◇ Articol posesiv (genitival): articol care precedă substantivul sau pronumele în genitiv, ambele reprezentante ale posesorului, ca în</p>	<p>V, p. 124</p>

	<p>exemplele <i>om al legii</i> (al ei), <i>trecere a timpului</i> (a lui), <i>copii ai vecinilor</i> (ai lor), <i>fiare ale pădurilor</i> (ale lor).</p>	<p>ARTICOLUL GENITIVAL sau POSESIV face legătura între substantivul în genitiv și substantivul determinat de acesta.</p>
<p>ADJECTIV Din fr. adjectif, lat. adjectivum. = „care se adaugă” < ad „pe lângă” + iectum „așezat”, cf. fr. adjectif.</p>	<p>DEX Parte de vorbire flexibilă care arată o însușire a unui obiect sau a unei ființe și determină numele acestora, acordându-se cu ele în gen, număr și caz.</p> <p>DTL Parte de vorbire care exprimă însușirea unui obiect gramatical, însoțind, în mod obișnuit, numele acestuia. Este caracterizat prin conținut noțional și semantic suficient, prin flexiune sintetică după gen, număr și caz, prin posibilitatea de a contracta anumite funcții sintactice în cadrul propoziției (atribut – funcție de bază; nume predicativ, complement indirect, complement circumstanțial și element predicativ suplimentar) și prin distribuție unidirecțională (parțial și bidirecțională: numai adjectivul relativ). Ca însoțitor al substantivului se acordă cu acesta în gen, număr și caz.</p>	<p>V, p. 165 □ ADJECTIVUL este partea de vorbire care exprimă însușirea unui obiect.</p> <p>PROPRIU-ZISE: alb, mic, bun; □ Adjectivele sunt: PROVENITE DIN ALTE PĂRȚI DE VORBIRE: sfios, liniștit, adunat.</p> <p>Adjectivele sunt:</p> <p>VARIABLE — când își modifică forma în vorbire;</p> <p>INVARIABLE — când nu își modifică forma în vorbire.</p>
<p>LOCUȚIUNE ADJECTIVALĂ</p>	<p>DTL ◇ Locuțiune adjectivală: locuțiune care se comportă gramatical ca un adjectiv. De exemplu: <i>de valoare</i> (valoros, -oasă), <i>de</i></p>	<p>VI, p. 142 (2017) Însușirea unui obiect poate fi exprimată și printr-o locuțiune adjectivală – un grup de</p>

	<i>ispravă</i> (capabil, -ă), <i>în toată firea</i> (matur, -ă), <i>în floarea vârstei</i> (tânăr, -ă), <i>de neuitat</i> (minunat, -ă), <i>de invidiat</i> (deosebit, -ă), <i>scos din fire</i> (înfuriat), <i>ca vai de lume</i> (necorespunzător, -oare) etc.	două sau mai multe cuvinte care au împreună valoarea unui adjectiv. De exemplu: om cu stare – înstărit, bogat; om bun de gură – guraliv.
GRAD DE COMPARAȚIE Din fr. grade, lat. gradus = pas, măsură.	DEX Formă pe care o ia adjectivul și unele categorii de adverbe pentru a arăta măsura mai mică sau mai mare în care un substantiv sau un verb posedă însușirea sau caracteristica exprimată de acel adjectiv sau adverb. DTL Categorie gramaticală de relație caracteristică adjectivului și adverbului, prin care este evidențiată superioritatea, inferioritatea sau egalitatea unei însușiri exprimate de un adjectiv, în raport cu obiectele, sau a unei caracteristici exprimate de un adverb, în raport cu acțiunile.	VI, p. 142 Pentru a exprima unele realități, adjectivul dispune de o categorie specială, numită grad de comparație. Gradul de comparație exprimă intensitatea cu care se manifestă o însușire prin comparația a două obiecte cu aceeași însușire, prin comparația cu o altă însușire sau cu aceeași însușire manifestată în condiții diferite. Există trei grade de comparație ale adjectivelor: pozitiv, comparativ și superlativ.
GRADUL POZITIV Din fr. positif, lat. positivus.	DEX (Gram.; în sintagma) <i>Grad pozitiv</i> (și substantivat, n.) = formă a adjectivului sau a adverbului cu ajutorul căruia se exprimă însușirea unui obiect sau a unui proces privity izolat, fără referire la alte obiecte sau procese.	VI, p. 142 Gradul pozitiv exprimă însușirea unui obiect fără a fi comparat cu alt obiect în situații diferite. Ostașul este curajos.
GRADUL COMPARATIV Din fr. comparatif, lat. comparativus.	DEX ◇ <i>Grad comparativ</i> (și substantivat, n.) = unul dintre gradele de comparație ale adjectivelor și	VI, p. 142

	<p>ale adverbelor, care exprimă superioritatea, inferioritatea sau egalitatea mai multor obiecte (sau acțiuni) cu aceeași însușire sau caracteristică ori a aceluiași obiect (sau a aceleiași acțiuni) în momente diferite.</p> <p>DTL</p> <p>Grad de comparație al adjectivului și al adverbului; formă a adjectivului și a adverbului care exprimă, cu ajutorul unor elemente auxiliare, superioritatea, inferioritatea sau egalitatea unui obiect față de altul sau a unei acțiuni față de alta, în ceea ce privește însușirea sau caracteristica, în același moment sau în momente diferite.</p>	<p>Gradul comparativ al adjectivului arată o însușire a unui obiect în comparație cu alte obiecte care au aceeași însușire.</p>
<p>GRADUL SUPERLATIV</p> <p>Din fr. superlatif, lat. superlativus < super „deasupra” + latus „dus”, „ridicat”.</p>	<p>DEX</p> <p>◇ <i>Gradul superlativ</i> = grad de comparație al adjectivelor și al adverbelor, care arată că însușirea exprimată este la un grad foarte înalt sau la gradul cel mai înalt ori cel mai scăzut în comparație cu altele de aceeași natură.</p> <p>DTL</p> <p>Grad de comparație al adjectivului și al adverbului, prin care se arată că o însușire sau o caracteristică cu raportare explicită la obiect și acțiuni, există fie în cea mai înaltă măsură, fie în foarte mare măsură, fie în foarte scăzută măsură, fără a mai fi nevoie de raportare explicită la alte obiecte sau acțiuni.</p>	<p>VI, p. 142</p> <p>Gradul superlativ al adjectivului arată măsura cea mai înaltă a însușirii unui obiect.</p> <p>VII, p. 119</p> <p>La constituirea superlativului absolut, se utilizează diferite adverbe. Pe lângă cele obișnuite (foarte, tare, prea), se utilizează adverbe și locuțiuni adverbiale, care au sensul de grad</p> <p>foarte mare:</p> <p>extrem – care este la cel mai înalt grad, foarte intens;</p> <p>enorm – din cale afară de; nemaipomenit de;</p>

<p>ACORD Din fr. accord, it. accordo.</p>	<p>DEX (Gram.) Concordanță (în persoană, număr, gen sau caz) a formei cuvintelor între care există raporturi sintactice. DTL Formă de exprimare a unui raport sintactic, în care termenul nr. 1 (regent sau reprezentând pu netul de plecare în comunicare) impune termenului nr. 2 (subordonat sau reprezentând punctul de sosire în comunicare) categoriile gramaticale morfologice pe care le au în comun (genul, numărul, cazul sau persoana).</p>	<p>grozav – ieșit din comun, extrem de. VIII, p.65 Acordul se realizează dacă termenul regent impune celui subordonat forma sa de gen, număr, caz: ■ omului (acord) bun omului – masculin, singular, genitiv; bun – masculin, singular, genitiv. Acordul se exprimă prin flexiunea termenului subordonat, care trebuie să se schimbe în raport cu genul, numărul, cazul. Se poate acorda adjectivul, numeralul, verbul (participiul).</p>
<p>PRONUME Din lat. pronomen < pro „în loc de” + nomen „nume”; fr. pronom, după nume.</p>	<p>DEX (Gram.) Parte de vorbire flexibilă care ține locul unui substantiv. DTL Parte de vorbire care înlocuiește numele. Este caracterizat prin conținut noțional și semantic suficient, dar foarte abstract, prin flexiune după gen, număr și caz (parțial și după persoană), prin posibilitatea de a contracta anumite funcții sintactice în cadrul propoziției (subiect, nume predicativ, atribut, complement direct, indirect, de agent și circumstanțial de toate categoriile, element predicativ suplimentar și apozitie și prin distribuție unidirecțională (parțial și bidirecțională: numai pronumele relativ.)</p>	<p>V, p. 145 PRONUMELE este partea de vorbire care ține locul unui substantiv într-o comunicare. VII, p. 125 Pronumele, parte de vorbire care ține locul unui nume, poate substitui în mod diferit același substantiv. Prin pro numele utilizat în locul substantivului, vorbitorul își exprimă certitudinea/incertitudinea față de ceva: acela sau cineva, el sau oricine, toți sau voi, vouă sau cui etc. IX, p. 88 Pronumele este purtătorul sensului gramatical, dar nu are sens lexical. El substituie cu ușurință diferite substantive, mai rar – adjective și</p>

		numerele, preluând de la acestea caracteristicile de număr și gen.
<p>PRONUME PERSONAL Din lat. <i>personalis</i>, germ. <i>personell</i>, <i>personal</i>, it. <i>personale</i>, fr. <i>personnel</i>.</p>	<p>DEX (Gram.) <i>Pronume personal</i> = pronume care desemnează diferitele persoane (1) și care se declină schimbându-și forma după persoană, număr și caz. DTL ◇Pronume personal: pronume care se referă la persoane după cele trei aspecte ale raportului lor față de vorbire. În limba română există <i>trei tipuri de forme</i> ale p. personal: <i>propriu-zis</i> (<i>eu, tu, el, ea, noi, voi, ei, ele</i>), sinonime și paralele cu cele de persoana a III-a ale celui propriu-zis (<i>dânsul, dânsa, dânsii, dânselle</i>) și de politețe (de reverență): <i>dumneata, dumneavoastră, dumnealui, dumneaei, dumnealor</i>.</p>	<p>V, p. 145 PRONUMELE PERSONAL indică diferitele persoane care participă la actul comunicării.</p>
<p>PRONUME PERSONAL DE POLITEȚE Din fr. <i>politesse</i>.</p>	<p>DEX ◇ <i>Pronume personal</i> (sau <i>posesiv</i>) <i>de politețe</i> = pronume personal la persoana a doua și a treia, folosit în semn de respect față de persoana căreia ne adresăm sau despre care se vorbește.</p>	<p>V, p. 151 PRONUMELE PERSONAL DE POLITEȚE sau DE REVERENȚĂ arată respectul față de o persoană.</p>
<p>PRONUME REFLEXIV Din fr. <i>reflexif</i>, lat. <i>reflexivus</i>, germ. <i>reflexive</i>.</p>	<p>DEX <i>Pronume reflexiv</i> = pronume care ține locul numelui unui obiect asupra căruia se exercită,</p>	<p>VI, p.118</p>

	<p>direct sau indirect, acțiunea verbului și care e identic cu subiectul verbului.</p> <p>DTL</p> <p>◇ Pronume reflexiv: p. care exprimă raportul gramatical dintre subiect, acțiune și obiect în cadrul formelor verbale pronominale. Dispune de <i>forme proprii</i> moștenite din latină (cele de persoana a III-a): <i>sie, sieși, își, și-, -și, -și-</i>; <i>pe sine, se, -se-, -se, se-, s-, -s-</i> și de <i>forme împrumutate</i> de la pronumele personal (cele de persoanele I și a II-a): <i>îmi, îți, ne, vă; mă, te, ne, vă</i>.</p>	<p>Pronumele reflexiv ține locul substantivului asupra căruia se manifestă, în mod direct sau indirect, acțiunea verbului.</p> <p>Eugen se vede în oglindă (pe sine). Eugen își cumpără o cafea (sie/sieși).</p> <p>Pronumele reflexiv arată că acțiunea se răsfrânge asupra celui care o realizează.</p> <p>Pronumele reflexiv are forme proprii (accentuate și neaccentuate) doar pentru persoana a III-a (pentru celelalte persoane sunt folosite formele neaccentuate de acuzativ și de dativ ale pronumelui personal); acestea nu se deosebesc după număr și gen, ci numai după caz.</p>
<p>PRONUME DE ÎNTĂRIRE Format prin sufixare întări + re.</p>	<p>DEX</p> <p><i>Pronume de întărire</i> = pronume care însoțește un substantiv sau un pronume cu scopul de a preciza obiectul determinat.</p> <p>DTL</p> <p>◇ Pronume de întărire: p. care întărește ideea de persoană, identificând această persoană cu autorul acțiunii (autor reprezentat, de obicei, printr-un p. personal propriu-zis, la orice persoană, cu care este echivalent din punct de vedere semantic, sau printr-un substantiv, simbol al persoanei a III-a). Astfel: <i>însumi, însămi, însuți, însăți, însuși, înseși, înșine, însene, înșivă, însevă, înșiși, înseși – însele</i>.</p>	<p>VI, p. 135</p> <p>Pronumele care are rolul de a pune în evidență persoana la care se referă se numește de întărire. (De ex: – Du-te de consolidează binele moșiei dumitale, cum ziceai însuți.)</p> <p>Pronumele de întărire are forme pentru persoanele: I, II, III; genurile: feminin, masculin; numerele: singular, plural; cazurile: N., Ac. la G., D. are forme distincte numai pentru feminin singular: <i>însemi, înseți, înseși</i>.</p>

<p>PRONUME POSESIV Din fr. possessif, lat. possessivus.</p>	<p>DEX 1) (Gram.; despre unele pronume, adjective, articole) Care arată sau cu ajutorul căruia se exprimă un raport de posesiune (1), de apartenență, de dependență.</p> <p>DTL ◇ Pronume posesiv: pronume care exprimă ideea de posesie sau de apartenență și care implică simultan o dublă referință pronominală (la obiectul posedat și la posesor). Dispune de forme care se grupează după cum este vorba de un posesor și un obiect posedat, de un posesor și mai multe obiecte posedate, de mai mulți posesori și un obiect posedat sau de mai mulți posesori și mai multe obiecte posedate: <i>al meu, a mea, al tău, a ta, al său, a sa; ai mei, ale mele, ai tăi, ale tale, ai săi, ale sale; al nostru, a noastră, al vostru, a voastră; ai noștri, ale noastre, ai voștri, ale voastre.</i></p>	<p>VI, p. 129</p> <p>Pronumele care exprimă ideea de posesie, înlocuind atât numele posesorului, cât și pe cel al obiectului posedat, se numește pronume posesiv.</p> <p>Pronumele posesiv are forme după genul și numărul obiectului posedat, după persoana și numărul posesorilor.</p> <p>Pronumele posesiv nu are forme proprii la persoana a III-a plural, ci folosește formele de genitiv ale pronumelor personale de persoana a III-a plural (al lor, a lor, ai lor, ale lor).</p>
<p>PRONUME DEMONSTRATIV Din fr. démonstratif, lat. demonstrativus.</p>	<p>DEX <i>Pronume demonstrativ</i> = pronume care arată locul în timp sau în spațiu al unui obiect față de vorbitor.</p> <p>DTL</p>	<p>VI, p. 132</p> <p>Pronumele care arată apropierea, depărtarea (în spațiu sau în timp), identitatea obiectului cu</p>

	<p>◇ Pronume demonstrativ: pronume care exprimă raportul spațial sau temporal dintre vorbitor și obiecte (diferențind obiectele, situându-le în spațiu și în timp în raport cu apropierea sau cu depărtarea acestora față de vorbitor) sau care identifică un obiect cu el însuși (în faze diferite) sau cu un alt obiect. Dispune de <i>trei feluri de forme</i>: de apropiere, de depărtare, de identitate (simple și compuse, literare și neliterare): a) <i>acesta, aceasta, aceștia, acestea, cestălalt, ceastălaltă, ceștilalți, cestelalte, ăsta, asta, ăștia, astea, ăstălalt, astălaltă,ăștilalți, astelalte</i> etc. b) <i>acela, aceea, aceia, acelea, celălalt, cealaltă, ceilalți, celelalte, ăla, aia, ăia, alea (alea), ălălalt, ailaltă, ăilalți, alelalte</i> etc. c) <i>aceiași, aceeași, aceleași</i>.</p>	<p>sine însuși ori cu alt obiect se numește pronume demonstrativ.</p> <p>Pronumele demonstrative sunt: de apropiere, de depărtare, de identitate.</p>
<p>PRONUME INTEROGATIV Din lat. interrogativus, fr. interrogatif.</p>	<p>DRLRC</p> <p><i>Pronume interogativ</i> = pronume care, într-o propoziție interogativă, corespunde de obicei unei părți a propoziției prin care se răspunde.</p> <p>DTL</p> <p>◇ Pronume interogativ: pronume care ajută la formularea unei întrebări sau a unei propoziții interogative directe, înlocuind în întrebare sau în propoziția interogativă cuvântul (cuvintele) așteptat(e) ca răspuns, ca de exemplu <i>care?, cine?, ce?, cât?, câtă?, câți?, câte?</i>.</p>	

<p>PRONUME RELATIV Din fr. relatif, lat. relativus, it. relativo, germ. relativ.</p>	<p>DRLRC <i>Pronume relativ</i> = pronume care face legătura între propoziții subordonate și cuvinte din propozițiile regente pe care le determină. DTL ◇ Pronume relativ: pronume care ajută la stabilirea unei relații de subordonare între o propoziție subordonată și regenta ei din cadrul frazei. Dispune de forme simple (identice cu acelea ale p. interogativ) și de forme compuse (proprii): <i>care, cine, ce, cât, câtă, câți, câte; cel ce, ceea ce, cei ce, cele ce.</i></p>	<p>VII, p. 126 În afară de pronumele relative simple, există pronumele relativ compus ceea ce. El introduce, de regulă, o propoziție subordonată: Am susținut bine toate probele de examen, ceea ce mi-a asigurat un loc de frunte.</p>
<p>PRONUMELE NEHOTĂRÂT Pref. ne- + hotărât.</p>	<p>DEX <i>Pronume nehotărât</i> = pronume care dă indicații imprecise asupra obiectului al cărui nume îl înlocuiește. DTL ◇ Pronume nehotărât (nedefinit): pronume care ține locul unui substantiv fără să dea vreo indicație precisă asupra obiectului denumit de acesta. Dispune de forme simple și de forme compuse (alcătuite din p. interogativ-relative și particule proclitice, de origine conjuncțională – <i>ori-</i> sau verbală – <i>vre-, oare-, fie-, fite-, fiște-</i>, particula medială întăritoare – <i>și-</i> sau particula enclitică de origine verbală –</p>	

	<p>va): <i>unul, una, unii, unele; altul, alta, alții, altele; toți, toate; atâția, atâtea; mulți, multe; puțini, puține; oricare, oricine, orice; orișicare, orișicine, orișice; vreunul, vreuna, vreunii, vreunele; oarecare, oarecine, oarece; oareșicare, oareșicine, oareșice; fiecare, fiecare, fiecă; fitecare, fitecine, fitece; fiștecare, fiștecine, fiștece; careva, cineva, ceva; altcareva, altcineva, altceva</i> etc.</p>	
<p>PRONUME NEGATIV Din it. negativo, lat. negativus, fr. negatif, germ. negativ.</p>	<p>DTL ◇ Pronume negativ: pronume care neagă substantivul și a cărui apariție într-un context presupune obligatoriu și prezența unui termen negativ. Dispune de forme simple și de forme compuse (alcătuite din adverbul <i>nici</i> urmat de pronumele nehotărâte <i>unul, una</i>): <i>nimeni, nimic, niciunul, niciuna</i>.</p>	
<p>ADJECTIV PRONOMINAL Din fr. pronominal.</p>	<p>NODEX Adjectiv PRONOMINAL ~ă (~i, ~e) Care ține de pronume; cu valoare de pronume. DTL ◇ Adjectiv pronominal: adjectiv provenit dintr-un pronume (de întărire, posesiv, interogativ, relativ, demonstrativ, nehotărât și negativ), ca în exemplele – Ileana <i>însăși</i>, străbunii <i>noștri</i>, <i>care</i> piesă?, știu <i>ce</i> ochelari porți, <i>acești</i> brazi, <i>fiecare</i> rând,</p>	

	<p><i>niciun</i> cuvânt.</p> <p>DGSSL</p> <p>Adjective pronominale, clasă închisă de adjective, fiecare având un corespondent pronominal, identic ca formă sau aproape identic. în funcție de corespondența cu un anume tip de pronume, adjectivele pronominale sunt: DEMONSTRATIVE, POSESIVE, NEHOTĂRÂTE, NEGATIVE, RELATIVE, INTEROGATIVE (ex.: <i>acest elev, elevul meu, oricare elev, fiecare elev, nici un elev, care elev</i>).</p>	
<p>ADJECTIV PRONOMINAL POSESIV Din fr. possessif, lat. possessivus.</p>	<p>DEX</p> <p>(Gram.; despre unele pronume, adjective, articole) Care arată sau cu ajutorul căruia se exprimă un raport de posesiune (1), de apartenență, de dependență.</p>	
<p>ADJECTIV PRONOMINAL DEMONSTRATIV Din fr. démonstratif, lat. demonstrativus.</p>	<p>NODEX</p> <p><i>Adjectiv demonstrativ</i> = adjectiv care arată depărtarea sau apropierea unui obiect.</p>	<p>VI, p. 132</p> <p>Atunci când determină un substantiv cu care se acordă în gen, număr și caz, pronumele demonstrativ devine adjectiv pronominal demonstrativ.</p> <p>Adjectivul pronominal demonstrativ îndeplinește funcția sintactică de atribut adjectival.</p>
<p>ADJECTIV PRONOMINAL INTEROGATIV Din lat. interrogativus, fr. interrogatif.</p>	<p>DEX</p> <p>Adjectiv care conferă frazei valoare de întrebare.</p>	

<p>ADJECTIV PRONOMINAL RELATIV Din fr. relatif, lat. relativus, it. relativo, germ. relativ.</p>		
<p>ADJECTIV PRONOMINAL NEHOTĂRÂT Pref. ne- + hotărât.</p>	<p>DEX Adjectiv pronominal care însoțește substantivul fără să individualizeze obiectul denumit de acesta.</p>	
<p>ADJECTIV PRONOMINAL NEGATIV Din lat. negativus, cf. fr. négatif.</p>		
<p>NUMERAL Din fr. numéral, lat. numeralis.</p>	<p>DEX Parte de vorbire flexibilă care exprimă, sub diferite aspecte, un număr, o determinare numerică a obiectelor sau ordinea obiectelor prin numărare. DTL Parte de vorbire care exprimă, sub diverse aspecte, un număr abstract, un număr concret sau ordinea numerică a obiectelor sau a acțiunilor, în spațiu și în timp. Este caracterizat prin conținut noțional și semantic suficient, prin flexiune după gen și caz (parțial sintetică, în majoritatea cazurilor analitică) și prin posibilitatea de a contracta anumite funcții sintactice (atribut – funcție de bază; subiect, nume predicativ, complement direct, complement indirect, complement de agent, complement circumstanțial, apozitie și element predicativ suplimentar). Ca însoțitor</p>	<p>V, p. 154 NUMERALUL este partea de vorbire care exprimă un număr sau ordinea obiectelor prin numărare. VII, p. 145 Numeralul este partea de vorbire flexibilă, specializată pentru exprimarea noțiunii de număr în sine, determinarea obiectelor sau ordinea obiectelor la numărare. Numeralul răspunde la întrebările: cât? al câtelea? de câte ori? în ce proporții? etc.</p>

	al substantivului se acomodează uneori după acesta în privința genului și a cazului.	
NUMERAL CARDINAL Din fr. cardinal, lat. cardinalis = principal, de bază.	DEX Numeral care exprimă un număr întreg abstract sau un număr determinat de obiecte, ființe etc. DTL Numeral care exprimă un număr abstract sau un număr concret și care corespunde contextelor diagnostice de tipul <i>câți?</i> , <i>câte?</i> . Astfel: <i>unu(l) – una, doi – două, trei, patru... unsprezece, doisprezece, treisprezece... douăzeci și unu, douăzeci și doi</i> etc.; <i>trei prieteni, șase bărci, nouă ore, treizeci și cinci de luptători</i> etc.	V, p. 154 NUMERALUL CARDINAL exprimă un număr concret de obiecte. Numeralesle unu (un) și doi își modifică forma în funcție de gen.
NUMERAL ORDINAL Din fr. ordinal, lat. ordinalis.	DEX numeral care indică, într-o serie, locul, ordinea obiectelor prin numărare. DTL Numeral care exprimă ordinea numerică a obiectelor sau a acțiunilor în spațiu și în timp și care corespunde contextelor diagnostice de tipul <i>al câtelea?</i> , <i>a câta?</i> . Astfel: <i>al doilea</i> (rând), <i>a doua</i> (încercare), <i>al treilea</i> (cerc.), <i>a treia</i> (mașină), <i>al o sută douăzeci și unulea</i> (stâlp), <i>a o sută douăzeci și una</i> (cerere) etc.	VI, p.106 (2017) Numeralul ordinal exprimă ordinea numerică sau locul pe care îl ocupă obiectele ori acțiunile într-o înșiruire. Numeralul ordinal se formează cu ajutorul articolului posesiv al, a, ai, ale + numeralul cardinal + sufixele -lea sau -a: al treilea, a treia.
NUMERAL FRAȚIONAR	DTL	VI, p. 107

<p>Din fr. fractionnaire.</p>	<p>Numeral care exprimă o parte sau o fracțiune dintr-un întreg sau dintr-un grup unitar de obiecte. Este format pe terenul limbii române din numeral cardinal urmat de sufixul <i>-ime</i>. Astfel: <i>doime, treime, pătrime, cincime, șesime</i> etc.</p>	<p>Numeralul care exprimă ideea de parte ori fracțiune dintr-un întreg sau dintr-un grup unitar de obiecte se numește fracționar. Numeralul fracționar se formează de la numeralul cardinal + sufixul <i>-ime</i>: o treime. Tot fracționare sunt și numeralele sfert, jumătate, cinci la sută, zece la sută, 5%, 10%. Numeralul fracționar are doar valoare substantivală.</p>
<p>NUMERAL MULTIPLICATIV Din fr. multiplicatif.</p>	<p>DEX Numerale care arată în ce proporție crește o cantitate sau se desfășoară o acțiune. DTL ◇ Numeral multiplicativ: numeral care exprimă o creștere cantitativă, proporțională și precisă (prin înmulțire) a unei forțe, a unei puteri, a unui efort, a unui câștig etc. sau a unei acțiuni. Este format pe terenul limbii române din participiile reale sau aparente, cu sufixul <i>-it</i>, ale unor verbe de conjugarea a IV-a (formate, la rândul lor, din numerale cardinale precedate de prefixul <i>în-</i> și urmate de sufixul <i>-i</i>): <i>îndoit, -ă; întreit, -ă; încincit, -ă; înșesit, -ă; înșeptit, -ă; înzecit, -ă; însutit, -ă; înmiit, -ă</i> etc.</p>	<p>VII, p. 146 Numeralele multiplicativ arată în ce proporție crește o cantitate sau o calitate. Numeralele multiplicative se formează prin derivare cu prefixul <i>în-/îm-</i> și sufixul participial <i>-it</i>: îndoit, înzecit, însutit, înmiit.</p>
<p>NUMERAL DISTRIBUTIV Din fr. distributif, lat. distributivus.</p>	<p>DEX Numerale care arată repartizarea obiectelor în grupuri exprimate numeric.</p>	<p>VII, p. 147 Numeralele distributive arată repartizarea obiectelor în grupuri egale din punct de vedere</p>

	<p>DTL</p> <p>◇ Numeral distributiv: numeral care exprimă repartizarea precisă a obiectelor în spațiu și în timp, pe grupe egale. Este format pe terenul limbii române din numeral cardinal precedat de adverbul <i>câte</i>: <i>câte unu(l)</i>, <i>câte una</i>, <i>câte doi</i>, <i>câte două</i>, <i>câte trei</i>, <i>câte patru</i>, <i>câte cinci</i> etc.</p>	<p>numeric sau după o determinare numerică posedată în comun. Numeralul distributiv se alcătuiește din adverbul <i>câte</i> și numeralul cardinal propriu-zis, de ex.: <i>câte trei elevi</i>.</p>
<p>NUMERAL ADVERBIAL Din fr. adverbial, lat. adverbialis.</p>	<p>DTL</p> <p>◇ Numeral adverbial: numeral care arată de câte ori se îndeplinește precis o acțiune sau de câte ori însușirea (sau caracteristica) exprimată de un adjectiv (sau de un adverb) este superioară sau inferioară altei însușiri (sau caracteristici). Este format pe terenul limbii române din numeral cardinal precedat de prepoziția <i>de</i> și urmat de substantivul <i>ori</i> (forma de plural în raport cu <i>oară</i>), de la <i>doi</i> înainte: <i>o dată</i>, <i>de două ori</i>, <i>de trei ori</i>, <i>de patru ori</i>, <i>de cinci ori</i>, <i>de șase ori</i> etc.</p>	<p>VII, p. 148</p> <p>Numeralul adverbial arată de câte ori se repetă o acțiune sau în ce proporții se găsește o calitate sau o cantitate a unui obiect față de alt obiect sau față de același obiect în împrejurări diferite. Numeralul adverbial are structura unei locuțiuni și se formează din prepoziția <i>de</i> + numeralul cardinal în formă de feminin + substantivul <i>ori</i>, de ex.: <i>de zece ori</i>.</p>
<p>NUMERAL COLECTIV Din fr. collectif, lat. collectivus.</p>	<p>DTL</p> <p>Numeral care exprimă ideea de însoțire, de grupare a obiectelor în spațiu și în timp. Este format pe terenul limbii române din numeral cardinal precedat de morfemul <i>tus-</i> (< adjectivul pronominal nehotărât <i>toți</i>): <i>tustrei</i>, <i>tuspatru</i>, <i>tuscinci</i>, <i>tusșase</i> etc. Există și forme</p>	

	de numeral colectiv moștenite din latină: <i>amândoi – amândouă</i> .	
VERB Din fr. verbe, cf. lat. verbum = cuvânt.	<p>DEX Parte de vorbire care exprimă o acțiune sau o stare și care se caracterizează prin flexiune proprie.</p> <p>DTL Parte de vorbire care exprimă un proces (o acțiune sau o stare). Este caracterizat prin conținut noțional și semantic suficient, prin flexiune după număr, persoană, diateză, mod și timp (parțial și după gen – la participiu), denumită conjugare, prin posibilitatea de a contracta anumite funcții sintactice (predicat verbal – funcție de bază; copulă sau nume predicativ într-un predicat nominal, subiect, atribut, complement direct, complement indirect, complement circumstanțial și element predicativ suplimentar) și prin distribuție unidirecțională (parțial și bidirecțională – prin verb copulativ).</p>	<p>V, p. 77 Verbul este o parte de vorbire care își modifică forma după TIMP, PERSOANĂ, NUMĂR.</p>
LOCUȚIUNE VERBALĂ	<p>DEX Grup de cuvinte care la un loc au valoarea unui verb.</p> <p>DTL ◇ Locuțiune verbală: locuțiune care se comportă gramatical ca un verb personal sau impersonal (de aici cele două feluri</p>	<p>VI, p. 160 Locuțiunea verbală este un grup unitar de cuvinte care este sinonim cu un verb și se comportă în propoziție ca verbul, fiind determinat de complemente. De exemplu: a da în floare – a înflori, a face rost – a obține.</p>

	<p>de locuțiuni verbale: <i>personală</i> și <i>impersonală</i>). De exemplu: <i>a da ajutor</i> (a ajuta), <i>a-și bate joc</i> (a batjocori), <i>a se face foc</i> (a se supăra), <i>a-și veni în fire</i> (a se trezi), <i>a o lua la sănătoasa</i> (a fugi), <i>a o lăsa moartă</i> (a renunța), <i>a lua la trei păzește</i> (a certa), <i>a se da jos</i> (a coborî), <i>a se da de-a dura</i> (a se rostogoli), <i>a da cu sâc</i> (a necăji), <i>a face tranc</i> (a trânti), <i>a se crăpa de ziuă</i> (a se lumina), <i>a se face cald</i> (a se încălzi), <i>a se da de veste</i> (a se vesti), <i>a se lua în considerație</i> (a se considera), <i>a(-i) părea bine</i>, <i>a(-i) părea rău</i>, <i>a(-i) sta bine</i>, <i>a(-i) sta rău</i> etc.</p>	<p>Locuțiunile verbale au întotdeauna în componența lor un verb. VII. p. 73 Îmbinările stabile de cuvinte, echivalente cu un verb, se numesc locuțiuni verbale. În componența locuțiunii verbale intră numai deocamdată un verb, care se conjugă. Celelalte cuvinte constituie elemente ale locuțiunii verbale (substantive, adverbe, pronume, adjective) rămân neschimbate în limitele structurii respective: a da voie – a permite, a îngădui; a face abstracție – a ignora. Locuțiunea verbală are aceleași funcții sintactice ca și verbul și nu se descompune la analiza sintactică.</p>
<p>VERB PREDICATIV Din fr. <i>prédicatif</i>.</p>	<p>DEX <i>Verb predicativ</i> = verb care poate constitui singur predicatul unei propoziții. DTL ◊ Verb predicativ: verb care, la modurile personale, poate forma singur predicatul verbal al propoziției, ca de exemplu <i>luptă</i>, <i>cerceta</i>, <i>avea</i>, <i>tăcea</i>, <i>vrea</i>, <i>cere</i>, <i>merge</i>, <i>fi</i>, <i>veni</i>, <i>hotărî</i> etc. ◊ Verb nepredicativ: verb care, la modurile personale, în anumite contexte, nu poate forma singur predicatul propoziției, ci numai împreună cu alte forme nominale, pronominale, verbale, adverbiale și</p>	<p>V, p. 94 Verbele sunt: • PREDICATIVE — când formează singure predicat; • NEPREDICATIVE — când nu formează singure predicat. Verbele nepredicative care ajută la formarea unor moduri și timpuri se numesc VERBE AUXILIARE.</p>

	<p>interjecționale – <i>fi, deveni, părea, însemna, rămâne, ajunge, ieși, constitui, reprezenta, întruchipa</i> etc.; <i>fi, avea, voi, vrea; da, lua, face, pune, ține</i> etc. (sunt verbe nepredicative, în anumite contexte, verbe copulative, auxiliare și cele din structura locuțiunilor verbale).</p>	
<p>VERB AUXILIAR Din fr. <i>auxiliaire</i>, lat. <i>auxiliaris</i> = ajutător.</p>	<p>DEX (verb) care ajută la formarea timpurilor și a modurilor compuse.</p> <p>DTL ◇ Verb auxiliár: verb devenit instrument gramatical, verb care-și pierde, în anumite contexte, capacitatea semantică și gramaticală, intrând obligatoriu în relație de structură fie numai cu forme verbale (pentru realizarea timpurilor și a modurilor compuse sau pentru realizarea diatezei pasive), fie cu forme nominale, pronominale, verbale, adverbiale și interjecționale (pentru realizarea structurilor binare de predicat nominal); verb „gol” sau pe jumătate „golit” de conținutul lexical, abstractizat și lipsit de independență lexico-gramaticală. Există deci, din acest punct de vedere, <i>două tipuri</i> <i>de</i> verbe <i>auxiliare: auxiliare</i> <i>morfologice</i>, care ajută la realizarea timpurilor și a modurilor compuse din diatezele activă și reflexivă (<i>fi, avea, vrea, voi,</i></p>	

	<p>la realizarea locuțiunilor verbale (da, lua, face, avea etc.) sau la realizarea diatezei pasive (fi), și auxiliare sintactice, care ajută la realizarea predicatului nominal al propoziției, atunci când se află la un mod personal (așa cum sunt verbele copulative, amintite mai sus).</p>	
<p>VERB COPULATIV Din fr. copulatif, lat. copulativus = care unește.</p>	<p>DEX <i>Verb copulativ</i> = verb care intră în alcătuirea predicatului nominal, făcând legătura dintre subiect și numele predicativ. DTL ◇ Verb copulativ: verb care leagă subiectul de numele predicativ, formând cu acesta din urmă, atunci când se află la un mod personal, un predicat nominal sau, atunci când se află la un mod nepersonal, o construcție nominală (infinitivală, gerunzială, participială sau de supin), ca de exemplu <i>fi, deveni, părea, însemna, rămâne, ajunge, ieși, constitui, reprezenta, întruchipa</i> etc.</p>	<p>V, p. 96 VERBUL COPULATIV face legătura dintre subiect și numele predicativ. El nu are înțeles de sine stătător, fiind verb nepredicativ. VII, p. 98 Un verb este considerat copulativ, dacă realizează legătura dintre subiect și numele predicativ. În linii mari, fiecare verb copulativ este un echivalent nuanțat al verbului a fi, dar are, în același timp, un sens mai îngust/exact.</p>
<p>VERB PERSONAL Din lat. personalis, germ. personell, personal, it. personale, fr. personnel.</p>	<p>DTL ◇ Verb pluripersonal (tripersonal): verb care se conjugă și face referire la toate cele trei persoane (singular și plural), ca de exemplu <i>suna, picta, tăcea, zice, fugi, plivi, coborî, zăvorî</i> etc. (marea majoritate a verbelor). ◇ verb integrâl: verb care are paradigma întregă, completă; verb căruia nu-i lipsește nici o formă modală, temporală, de</p>	<p>VII, p. 71 Verbele care au forme pentru toate persoanele se numesc verbe personale: Eu invit Noi invităm Tu inviți Voi invitați El, ea invită Ei, ele invită</p>

	<p>persoană sau de număr, ca de exemplu <i>cânta, lucra, tăcea, trece, veni, privi, coborî, hotărî</i> etc. ◊ verb defectiv: verb care nu are unele forme flexionare, care dispune de o flexiune sau de o paradigmă incompletă; verb care nu este folosit cu toate formele gramaticale, ca de exemplu <i>plăcea, putea, vrea; desfide, detraca</i> etc.</p>	
<p>VERB IMPERSONAL Din fr. impersonnel, lat. impersonalis.</p>	<p>DTL Verb care exprimă o acțiune ce nu este atribuită niciunei persoane, care nu are subiect propriu-zis și se întrebuițează numai la persoana a treia singular.</p>	<p>VII, p. 71 Verbele care nu au forme pentru persoanele I și II, ci numai pentru persoana a III-a se numesc verbe impersonale (acestea nu au un subiect pe lângă ele, acțiunea fiind detașată de un agent concret). Ele numesc fenomene ale naturii, stări: plouă, ninge, înserează. Unele verbe se utilizează (cu sens direct) numai la persoana a III-a, având restricții clare față de subiect: a mieuna, a lătra, a rugini, a gălgâi etc. Asemenea verbe sunt numite unipersonale.</p>
<p>PERSOANĂ Din lat. persona, cf. it. persóna, fr. personne.</p>	<p>DEX Categorie gramaticală specifică verbului și unor pronume (personal, reflexiv, posesiv, de întărire), prin care se indică vorbitorul, interlocutorul și orice obiect deosebit de vorbitor și de interlocutor; fiecare dintre formele flexionare ale verbului și ale unor pronume prin care se indică raporturile de mai sus.</p>	

	<p>DTL</p> <p>Categorie gramaticală flexionară nespecifică, purtătoare a raportului ce se stabilește între locutor (vorbitor), interlocutor, cel care nu este prezent și acțiunea exprimată de verb. Este proprie pronomelor (personale, posesive, de întărire și reflexive) și verbelor. Se manifestă solidar și simultan cu categoria numărului. În limba română există <i>trei</i> persoane: persoana <i>I</i>, reprezentată de locutor (de cel care vorbește cu cineva, de vorbitor; de cel care pune întrebări cuiva, de cel care emite o comunicare destinată cuiva de față, de emițător); persoana <i>a II-a</i>, reprezentată de interlocutor (de cel cu care se vorbește, de cel care răspunde la întrebările puse de locutor) și persoana <i>a III-a</i>, reprezentată de cel despre care se vorbește în discuția dintre locutor și interlocutor, de cel care nu ia parte la această discuție și poate fi reprezentat printr-o persoană sau printr-un obiect.</p>	
<p>MOD Din lat. <i>modus</i>, it. <i>modo</i>.</p>	<p>DEX</p> <p>Categorie gramaticală specifică verbului, prin care se exprimă felul cum prezintă vorbitorul acțiunea; fiecare dintre formele flexionare ale verbului prin care se exprimă această categorie.</p> <p>DTL</p>	<p>V, p. 79</p> <p>MODUL verbului este forma pe care o ia verbul pentru a arăta felul în care vorbitorul consideră acțiunea.</p>

	<p>Categorie gramaticală flexionară, specifică verbului, care exprimă aprecierea vorbitorului față de acțiune, felul în care acesta exprimă acțiunea. ◇ Mod predicativ: mod la care verbul poate apărea independent în comunicare, cu funcție de predicat. Sunt predicative în limba română toate modurile personale.</p>	
<p>MOD PERSONAL/PREDICATIV Din lat. <i>personalis</i>, germ. <i>personell</i>, personal, it. <i>personale</i>, fr. <i>personnel</i>.</p>	<p>NODEX Mod verbal ale cărui forme se schimbă după persoane. DTL ◇ Mod personal: mod la care un verb are în flexiunea sa categoriile gramaticale de persoană și de număr, precum și morfemele necesare marcării acestora. Sunt considerate moduri <i>personale</i> în limba română: <i>indicativul, conjunctivul, condițional-optativ-potențiatul, imperativul și prezuntivul</i>.</p>	<p>V, p. 80 Verbele care își modifică forma după persoană și care în propoziție au funcția de predicat sunt la MODURI PERSONALE sau PREDICATIVE.</p>
<p>MODUL INDICATIV Din lat. <i>indicativus</i>, fr. <i>indicatif</i>.</p>	<p>DEX <i>Mod indicativ</i> = mod personal care exprimă, de obicei, o acțiune prezentată de către vorbitor ca reală. DTL Mod al verbului (personal, predicativ, mixt) cu morfem caracteristic zero, care exprimă un proces real sub forma <i>prezentului</i>,</p>	

	<p><i>trecutului</i> (cu patru aspecte: <i>imperfectul</i>, <i>perfectul simplu</i>, <i>perfectul compus</i> și mai mult <i>ca perfectul</i>) și a <i>viitorului</i> (cu două aspecte: <i>viitorul I</i> și <i>viitorul al II-lea</i> sau <i>anterior</i>).</p>	
<p>MODUL IMPERATIV Din lat. <i>imperativus</i> < <i>imperare</i> „a porunci”, cf. fr. <i>impératif</i>.</p>	<p>NODEX Mod personal al verbului, prin care se exprimă un ordin, un îndemn, o rugămintă.</p> <p>DTL Mod al verbului (personal, predicativ, simplu) care exprimă o poruncă, un îndemn, un sfat, o rugămintă sau o interdicție a subiectului și care este caracterizat printr-o intonație suplimentară în raport cu forma prezentului indicativ cu care e omonim. Este folosit numai în adresare directă, care implică existența a două persoane, a unui dialog între o persoană care ordonă, îndeamnă, sfătuiește, roagă, interzice etc. și alta (sau altele) care execută. De aceea are o formă temporală unică (prezentul) realizată numai prin persoana a II-a (singular și plural). ◇ Imperativ afirmativ: imperativ a cărui formă afirmă ceva, ca de exemplu <i>mergi!</i> – <i>mergeți!</i>, <i>fugi!</i> – <i>fugiți!</i>, <i>ia!</i> ~ <i>luați!</i>, <i>vorbește!</i> – <i>vorbiți!</i>, <i>spune!</i> – <i>spuneți!</i> etc. ◇ Imperativ negativ (prohibitiv): imperativ a cărui formă neagă</p>	<p>V, p. 92 MODUL IMPERATIV exprimă un ordin, un îndemn, un sfat, o amenințare, o rugămintă, acțiunea verbului fiind realizabilă. Modul imperativ are numai persoana a II-a, numerele singular și plural. Modul imperativ are: • FORMĂ AFIRMATIVĂ; • FORMĂ NEGATIVĂ, alcătuită, la persoana a II-a, singular, din adverbul <i>nu</i> + verbul la infinitiv sau, la persoana a II-a, plural, din adverbul <i>nu</i> + imperativul afirmativ.</p>

	ceva, ca de exemplu <i>nu șopti!</i> – <i>nu șoptiți!</i> , <i>nu alerga!</i> – <i>nu alergați!</i> , <i>nu țipa!</i> – <i>nu țipați!</i> , <i>nu trece!</i> – <i>nu treceți!</i> etc.	
MODUL CONJUNCTIV Din lat. conjunctivus, cf. fr. conjonctif.	<p>NODEX Mod personal al verbului care exprimă o acțiune posibilă, realizabilă.</p> <p>DTL Mod al verbului (personal, predicativ, mixt) care exprimă o posibilitate reală (prin timpul p r e z e n t) și o posibilitate realizabilă (prin timpul p e r f e c t). Este alcătuit la prezent din formele de prezent indicativ ale verbului de conjugat (modificate numai la persoana a III-a), precedate de morfemul segmental <i>să</i>, de origine conjuncțională (marcă modală și element introductiv în relația de subordonare), iar la perfect din structura invariabilă <i>să fi</i> a auxiliarului morfologic, urmată de participiul invariabil al verbului de conjugat: <i>să zic</i>, <i>să zici</i>, <i>să zică</i>, <i>să zicem</i>, <i>să ziceți</i>, <i>să zică</i> – <i>să fi zis</i>.</p>	<p>VI, p. 155 Verbele care exprimă o acțiune posibilă, realizabilă sunt la modul conjunctiv. Semnul distinctiv al modului conjunctiv este conjuncția <i>să</i>.</p> <p>VII, p. 94 Modul conjunctiv arată o acțiune posibilă, dar nerealizată până la momentul vorbirii. <i>Să înveți pentru tine, dar să știi și pentru alții.</i> <i>Să nu lași drumul mare pentru cărare.</i></p>
MODUL CONDIȚIONAL Din fr. conditionnel, it. condizionale.	<p>NODEX Mod personal care exprimă o acțiune a cărei realizare depinde de îndeplinirea unei condiții.</p> <p>DTL Aspect al modului condițional-optativ-potențial care presupune realizarea unei acțiuni numai cu îndeplinirea unei condiții (realizare datorată în mare măsură prezenței</p>	<p>VI, p. 157 Verbele care exprimă o acțiune posibilă ori dorită, a cărei realizare depinde de o condiție, sunt la modul condițional-optativ.</p> <p>VII, p. 96 Modul condițional exprimă o acțiune a cărei realizare depinde de îndeplinirea unei condiții.</p>

	<p>conjuncțiilor <i>de</i> și <i>dacă</i> la începutul subordonatelor). Astfel: „...d e -aș fi poet, <i>aș culege</i> mitologia română” (Al. Russo); „D a c -ar sta cineva să-și facă samă de toate cele..., apoi atunci <i>ar trebui</i> să vezi tot oameni morți pe toate cărările” (Ion Creangă); „A! d e -ar fi știut turcii astăzi aceasta, <i>v-ar fi zdrobit</i> numai cu caii lor” (N. Bălcescu).</p>	<p><i>Dacă ai ști unde ai să cazi, ți-ai așterne paie.</i> <i>Dacă ar avea mâța aripi, nu ar mai rămâne nicio pasăre pe lume.</i> <i>Dacă n-ar fi greșeli, n-ar fi nici iertare.</i></p>
<p>MOD NEPERSONAL Pref. ne - + personal.</p>	<p>DTL Mod la care un verb nu are în flexiunea sa categoriile gramaticale de persoană și de număr și nici morfemele necesare marcării acestora. Sunt considerate moduri <i>nepersonale</i> în flexiunea verbului românesc: <i>infinitivul, gerunziul, participiul și supinul</i>.</p>	<p>V, p. 80 Modurile nepersonale ale verbului sunt:</p> <ul style="list-style-type: none"> • infinitivul; • gerunziul; • participiul; • supinul. <p>VI, p.152 În limba română, verbul are patru moduri personale și patru moduri nepersonale. moduri nepersonale. VI, p.153 (2017) Modurile care nu-și schimbă forma după persoane și nu pot îndeplini funcția de predicat al unei propoziții se numesc moduri nepersonale (nepredicative). În limba română există patru moduri nepersonale: infinitiv, gerunziu, participiu, supin.</p>
<p>INFINITIV</p>	<p>DEX</p>	<p>VI, p. 153 (2017)</p>

<p>Din lat. infinitivus „neterminat”, „nehotărât”, fr. infinitif.</p>	<p>Mod impersonal, considerat drept forma-tip a verbului și care denumește acțiunea exprimată de verb fără referire la nuanțele ei modale, temporale sau personale.</p> <p>DTL</p> <p>Mod al verbului (nepersonal, nepredicativ, mixt) care exprimă acțiunea în chip general, abstract, nedeterminat. Este considerat <i>forma-tip a verbului</i>, la care se raportează celelalte forme din paradigma fiecărui verb. Are două timpuri: p r e z e n t u l, alcătuit din radicalul verbului urmat de sufixele modale, caracteristice fiecărei conjugări (-a, -ea, -e, -i și -î), și precedat de morfemul segmental de origine prepozițională <i>a</i> (<i>a cânta, a lucra, a tăcea, a face, a veni, a sosi, a coborî, a hotărî</i>) și p e r f e c t u l, alcătuit din <i>i</i>. prezent al verbului <i>a fi</i>, ca auxiliar morfologic, urmat de participiul verbului (<i>a fi cântat, a fi lucrat, a fi tăcut, a fi făcut, a fi venit, a fi sosit, a fi coborât, a fi hotărât</i>).</p>	<p>Modul care denumește acțiunea, starea sau existența, precizând numele verbului, se numește infinitiv. El este alcătuit din prepoziția <i>a</i> + forma verbală: <i>a cunoaște</i>.</p>
<p>PARTICIPIU</p> <p>Din lat. participium, it. participio, fr. participe.</p>	<p>NODEX</p> <p>Formă nominală a verbului care denumește acțiunea prezentată ca o însușire.</p> <p>DTL</p> <p>Mod al verbului (nepersonal, nepredicativ, simplu) care exprimă acțiunea suferită de un obiect, acțiune concepută ca un rezultat, ca o expresie a stării obiectului, ca o însușire statică</p>	<p>VI, p.158 (2017)</p> <p>Participiul exprimă o acțiune suferită de un obiect. Terminațiile caracteristice participiului sunt -t și -s: <i>făcut, adus</i>.</p>

	<p>a acestuia. Prin natura sa ține deci și de verb, dar și de adjectiv, unele caracteristici ale sale coincidând total sau parțial cu cele ale verbului sau cu cele ale adjectivului (uneori, cele două tipuri de caracteristici coexistă). Este alcătuit din radicalul verbului + sufixele gramaticale modale -s sau -t: <i>spus, zis, cântat, lucrat, avut, trecut, venit, sosit, coborât, hotărât</i> etc.</p>	<p>Participiul se acordă în gen, număr și caz cu substantivul pe care îl însoțește: cartea citită, romanul citit, operele citite.</p> <p>Modul participiu se folosește și la alcătuirea unor timpuri compuse: am trecut, să fi trecut, aș fi trecut etc.</p>
<p>GERUNZIU Din lat. gerundium, it. gerundio.</p>	<p>NODEX Formă nominală a verbului care exprimă o acțiune în desfășurare fără referire la momentul vorbirii.</p> <p>DTL Mod al verbului (nepersonal, nepredicativ, simplu) care exprimă acțiunea în desfășurare sau încheiată sub forma unei caracteristici circumstanțiale. Este alcătuit din rădăcina verbului la care se adaugă sufixele gramaticale modale -ind sau -ând: <i>citind, fugind, tăcând, trecând, cântând, zburdând</i> etc.</p>	<p>VI, p.156 (2017)</p> <p>Modul în care verbul exprimă o acțiune în desfășurare ori împrejurarea în care se petrece o altă acțiune se numește gerunziu.</p> <p>Gerunziul se formează cu ajutorul terminațiilor -ind, -ând: citind, luptând.</p>
<p>SUPIN Din lat. supinum = îndreptat în sus, înainte, fr. supin.</p>	<p>NODEX Mod nepersonal al verbului, având aceeași formă ca participiul trecut, dar nevariabilă și precedată de anumite prepoziții.</p> <p>DTL</p>	<p>VI, p.160 (2017)</p> <p>Supinul exprimă o acțiune ce urmează a fi realizată.</p> <p>Verbele la modul supin pot exprima:</p> <p>a) numele acțiunii sau al stării – E ușor de spus. b) scopul unei alte acțiuni – Am venit la cules.</p>

	<p>Mod al verbului (nepersonal, nepredicativ, simplu) care exprimă acțiunea într-un chip general, abstract (ca infinitivul), însă ca un deziderat. Este alcătuit din participiul verbului precedat de morfemele prepoziționale <i>de</i> sau <i>la</i>: <i>de cântat, de lucrat, de avut, de spus, de venit, de sosit, de coborât; la arat, la semănat, la prășit, la cosit, la cules, la pescuit</i> etc.</p>	<p>c) destinația unui obiect – Vasul de umplut e pe masă.</p> <p>Modul supin se formează cu ajutorul prepozițiilor <i>de, la, de la, după, pentru</i> ș.a. și al formei de participiu a verbului: <i>de + cusut – de cusut.</i></p>
<p>TIMP (1) Din lat. tempus, -oris.</p>	<p>DEX Categorie gramaticală specifică verbului, cu ajutorul căreia se exprimă raportul dintre momentul vorbirii, un moment de referință și momentul în care se petrece acțiunea sau în care este adevărată o anumită stare de lucruri. ♦ Fiecare dintre formele flexionare ale verbului, prin care se exprimă categoria gramaticală a timpului.</p> <p>DTL Categorie gramaticală flexionară, specifică verbului, care arată momentul în care se desfășoară acțiunea acestuia. ♦ Timp simplu: timp alcătuit dintr-o singură formă verbală, dintr-o singură unitate de expresie, ca de exemplu <i>prezentul indicativului, imperfectul, perfectul simplu, mai mult ca perfectul</i> etc. (<i>citesc, citeam, citii, citisem</i> etc.). ♦ Timp compus: timp alcătuit prin juxtapunere din două sau mai multe forme</p>	<p>V, p.77 Acțiunea verbelor se desfășoară la timpul: trecut – înainte de momentul vorbirii; prezent – în momentul vorbirii; viitor – după momentul vorbirii. VII, p. 77 În funcție de intenția de a comunica ceva, vorbitorul poate să aleagă o formă de timp și mod al verbului din totalitatea celor care există.</p>

	verbale sau unități de expresie diferite între ele, dar identice ca valoare morfologică.	
<p>PREZENT Din lat. praesens, -ntis, fr. présent.</p>	<p>DEX (Gram.) Timp al verbului care arată că o acțiune se petrece în momentul vorbirii sau că este de durată. ◇ <i>Prezent istoric</i> = prezent cu valoare de perfect, care se întrebuințează de obicei în narațiune pentru a da stilului o mai mare forță de evocare.</p> <p>DTL Timp verbal (simplu sau compus) de bază al modurilor indicativ, conjunctiv, condițional-optativ-potențial, imperativ, prezumtiv și infinitiv, care exprimă o acțiune ce se desfășoară în momentul vorbirii. Este alcătuit la indicativ, conjunctiv și imperativ din radicalul invariabil sau variabil (total sau parțial) al verbului, la care se adaugă sufixul temporal <i>zero</i> sau sufixele temporale variabile <i>-ez-</i> și <i>-eaz-</i> (conj. I), <i>-esc-</i>, <i>-eșt-</i> și <i>-easc-</i>, <i>-ăsc-</i>, <i>ășt-</i> și <i>-asc-</i> (conj. a IV-a), asociate cu desinențele <i>zero</i>, <i>-i</i>, <i>-e</i>, <i>-ă</i>, <i>zero</i>, la persoanele I și a II-a singular și a III-a (singular și plural) + sufixele temporale variabile <i>ă</i> și <i>a</i> (conj. I), <i>e</i> (conj. a II-a și a III-a), <i>i</i> și <i>î</i> (conj. a IV-a), asociate cu desinențele <i>m</i> și <i>ți</i>, la persoanele I și a II-a plural.</p>	<p>V, p.81 PREZENTUL indică desfășurarea acțiunii în momentul vorbirii. VII, p. 77 Timpul prezent se utilizează nu doar pentru a numi acțiunea care are loc în momentul vorbirii, ci și pentru acțiuni trecute sau permanente: <i>Apa fierbe la temperatura de 100 de grade.</i> <i>Domnitorul vine la putere într-un moment foarte complicat.</i></p>

<p>TRECUT De la v. trece.</p>	<p>DEX Denumire dată grupului de timpuri (sau fiecăruia dintre timpurile) verbale care exprimă o acțiune săvârșită înainte de momentul vorbirii sau înainte de un moment de referință. DTL ◇ Timp trecut: timp care arată că acțiunea verbului se desfășoară înainte de momentul vorbirii, ca de exemplu <i>imperfectul</i>, <i>perfectul simplu</i>, <i>perfectul compus</i>, <i>mai mult ca perfectul</i>, <i>perfectul conjunctivului</i> și <i>al condițional-optativ-potențialului</i> etc. (lucram, lucrai, am lucrat, lucrasem, să fi lucrat, aș fi lucrat etc.).</p>	<p>V, p.83 Trecutul are mai multe forme. Ca la o filmare, aceste forme de trecut corespund:</p> <ul style="list-style-type: none"> • cadrului de ansamblu; • scenelor de acțiune.
<p>VIITOR Din v. veni, cf. lat. venire + suf. –tor.</p>	<p>DEX (Gram.) <i>Timpul viitor</i> (și substantivat, n.) = timp verbal care exprimă o acțiune ulterioară momentului vorbirii. DTL ◇ Timp viitor: timp care arată că acțiunea verbului se desfășoară după momentul vorbirii, ca de exemplu <i>viitorul I</i> și <i>viitorul al II-lea (anterior)</i> – voi lucra, voi fi lucrat. VIITOR s. n.): timp verbal (compus), de bază al modului indicativ, care exprimă un proces ce se desfășoară după momentul vorbirii. Are două aspecte sau valori distincte: <i>viitorul I</i>, care nu raportează</p>	<p>V, p. 88 VIITORUL exprimă o acțiune care se va desfășura după momentul vorbirii. VIITORUL se construiește în limba vorbită din:</p> <ul style="list-style-type: none"> - o invariabil + conjunctivul prezent al verbului de conjugat; - verbul a avea la indicativ prezent + conjunctivul prezent al verbului de conjugat; - alte forme ale verbului a vrea + infinitivul verbului de conjugat.

	<p>procesul la un alt proces și care este alcătuit din infinitivul verbului de conjugat, precedat de formele specializate ale auxiliarului morfologic <i>a vrea (a voi)</i>: <i>voi cânta, vei cânta, va cânta, vom cânta, veți cânta, vor cânta</i> – și viitorul al II-lea (<i>anterior</i>), care raportează procesul la un alt proces viitor și care este alcătuit din participiul verbului de conjugat, precedat de viitorul I al verbului auxiliar morfologic <i>a fi</i>: <i>voi fi cântat, vei fi cântat, va fi cântat, vom fi cântat, veți fi cântat, vor fi cântat</i>.</p>	
<p>ASPECT (AL TAMPULUI) Din fr. aspect, cf. lat. aspectus < aspicere „a privi”.</p>	<p>DEX Categorie gramaticală caracteristică anumitor limbi, care arată stadiul de realizare a acțiunii exprimate de verb. DTL Categorie gramaticală caracteristică limbilor slave, cu ajutorul căreia se arată durata sau gradul de realizare a acțiunii unui verb (începutul, continuarea și sfârșitul acțiunii). Termen folosit în sintagma <i>auxiliar de aspect</i> (v. <i>auxiliar</i>).</p>	
<p>IMPERFECT Din lat. imperfectus < in „fără” + perfectus „făcut”, „realizat”, cf. it. imperfetto, fr. imparfait.</p>	<p>DEX Timp verbal care aparține modului indicativ și care exprimă o acțiune din trecut, neterminată în momentul la care se referă vorbirea. DTL</p>	<p>V, p. 84 IMPERFECTUL exprimă o acțiune desfășurată în trecut, dar neterminată în momentul vorbirii.</p>

	<p>Timp verbal simplu al modului indicativ, care exprimă un proces trecut și neterminat în momentul la care se referă, ca de exemplu <i>cântam, lucram, tăceam, făceam, veneam, hotărâm</i> etc.</p>	<p>Într-o narațiune, imperfectul este folosit la descrierea cadrului de desfășurare a acțiunii.</p>
<p>PERFECTUL COMPUS Din lat. perfectus, cf. it. perfetto, fr. parfait, germ. perfekt.</p>	<p>DEX Timp trecut care exprimă acțiunea fără a o raporta la momentul vorbirii sau raportând-o ca un trecut mai îndepărtat.</p> <p>DTL Timp al modului indicativ (compus, absolut), care exprimă o acțiune trecută și încheiată, dar neprecizată în timp în raport cu momentul vorbirii (pentru vorbitorii graiului oltean sau pentru cei din zonele limitrofe este vorba de un proces încheiat cel puțin cu o zi înainte de momentul vorbirii). Este timpul trecut cu cea mai mare frecvență în limba română (mai ales în vorbirea dialogată). Este alcătuit din formele specializate de prezent ale auxiliarului morfologic a <i>avea</i> (forme care marchează categoriile gramaticale de număr și de persoană) – <i>am, ai, a, am, ați, au</i> + participiul trecut invariabil al verbului de conjugat: <i>am cântat, am lucrat, am tăcut, am făcut, am venit, am sosit, am coborât, am hotărât</i> etc.</p>	<p>V, p. 84 PERFECTUL COMPUS exprimă o acțiune trecută și terminată în momentul vorbirii. Într-o narațiune din comunicarea curentă și orală, perfectul compus se folosește pentru a prezenta acțiunile, evenimentele. PERFECTUL COMPUS are și forme inverse, care sunt arhaice și se păstrează în poezia populară.</p>
<p>PERFECTUL SIMPLU</p>	<p>DEX</p>	<p>V, p. 86</p>

	<p>Timp trecut care exprimă acțiunea fără a o raporta la momentul vorbirii, sau raportând-o la un trecut mai apropiat.</p> <p>DTL</p> <p>Timp al modului indicativ (simplu, absolut), care exprimă o acțiune trecută și încheiată de curând, apropiată de prezent (pentru vorbitorii graiului oltean sau pentru cei din zonele limitrofe este vorba de o acțiune încheiată în cadrul aceleiași zile). Este alcătuit din radicalul invariabil al verbului, la care se adaugă sufixul temporal ce-i e caracteristic (-a-, -u-, -i- sau -î-) și desinențele de persoană (-i, -și, zero, -răm, -răți, -ră): <i>cântai, lucrai, tăcui, făcui, venii, sosii, coborâi, hotărâi</i> etc.</p>	<p>PERFECTUL SIMPLU exprimă, în limba literară, o acțiune petrecută și încheiată în trecut.</p> <p>Este timpul povestirii la persoana a III-a în literatură.</p> <p>VI, p.153</p> <p>Perfectul simplu exprimă o acțiune efectuată în trecut și încheiată de curând.</p> <p>Pentru a forma perfectul simplu, verbele cu participiul în -t vor primi terminațiile specifice -i, -și, Ø (zero), -răm, -răți, -ră după înlăturarea lui -t, iar cele cu participiul în -s vor primi un -e-, apoi terminațiile specifice. La conjugarea I, la persoana a III-a singular, -a devine -ă.</p>
<p>MAI-MULT-CA-PERFECTUL</p> <p>Din lat. plusquamperfectum, fr. plus que parfait.</p>	<p>DEX</p> <p>Timp trecut folosit pentru a exprima o acțiune încheiată înaintea alteia, petrecută tot în trecut.</p>	<p>V, p. 86</p> <p>MAI-MULT-CA-PERFECTUL exprimă o acțiune trecută și terminată înaintea altei acțiuni trecute.</p> <p>VI</p> <p>Mai-mult-ca-perfectul exprimă o acțiune efectuată trecut și încheiată înaintea altei acțiuni trecute.</p> <p>Mai-mult-ca-perfectul se formează după modelul perfectului simplu, adăugându-se sufixul -se- și terminațiile specifice -m, -și, Ø (zero), -răm, -răți, -ră.</p>
<p>VERB TRANZITIV</p> <p>Din fr. transitif, lat. transitivus = care trece.</p>	<p>DEX</p>	<p>VII, p. 77</p>

	<p>(Gram.) (Verb) a cărui acțiune se răsfrânge asupra unui obiect, fiind construit cu complementul direct.</p> <p>DTL</p> <p>Verb al cărui proces se răsfrânge direct asupra unui obiect; verb care poate primi în mod obișnuit un complement direct sau o completivă directă, ca de exemplu <i>mânca, lucra, avea, face, zice, auzi, citi, urî</i> etc.</p>	<p>Verbele tranzitive numesc o acțiune ce trece în mod direct asupra obiectului. Delimitarea se face prin formularea întrebării complementului direct – pe cine? ce? – în raport cu sensul din context al verbului.</p> <p>Dânsul povestește (ce?) o istorie. Ea deschide (ce?) o carte. Ei realizează (ce?) un proiect. Noi am întâlnit (pe cine?) niște prieteni. Voi așteptați (ce?) un răspuns.</p>
<p>VERB INTRANZITIV Din fr. intransitif, lat. intransitivus.</p>	<p>DEX</p> <p>(Gram.) (Verb) care nu poate fi construit cu un complement direct din cauză că acțiunea lui nu se exercită în mod nemijlocit asupra unui obiect.</p> <p>DTL</p> <p>Verb al cărui proces nu se poate răsfrânge direct asupra unui obiect; verb care nu poate primi un complement direct sau o completivă directă, ca de exemplu <i>călători, deveni, exista, fi, fugi, ieși, părea, pleca, sosi, sta, străluci, șede, veni</i> etc.</p>	<p>VII, p. 77</p> <p>Verbele intransitive numesc stări, procese și acțiuni care nu trec direct asupra obiectului și nu pot primi complemente directe: Tu ești aici. El vorbește expresiv. Noi călătorim cu trenul.</p>
<p>DIATEZĂ Din fr. diathèse, lat., gr. diathesis =dispoziție, orientare, așezare, situare.</p>	<p>DEX</p> <p>Categorie gramaticală verbală care exprimă raportul dintre subiect și acțiunea verbului.</p> <p>DTL</p>	<p>VII, p.81</p> <p>Diateza verbului arată relația dintre subiect și acțiune.</p>

	<p>Categorie gramaticală flexionară, specifică verbului, care exprimă raportul sintactic dintre subiectul gramatical, proces și obiectul acestuia. În limba română există <i>trei</i> diateze: <i>activă</i>, <i>pasivă</i> și <i>reflexivă</i></p>	
<p>DIATEZA ACTIVĂ Din fr. actif, lat. activus.</p>	<p>DEX Care exprimă faptul că subiectul săvârșește acțiunea. DTL Diateză caracterizată din punctul de vedere al conținutului prin faptul că <i>subiectul (agentul) realizează sau enunță procesul suferit de obiect, de pacient</i> (altul decât subiectul gramatical), iar din punctul de vedere al expresiei prin <i>morfemul zero</i>, element distinctiv față de celelalte diateze. Astfel: „El merge pe stradă”, „El stă pe bancă”, „El scrie un bilet”.</p>	<p>VII, p.81 În cazul diatezei active, subiectul numește persoana sau obiectul care efectuează acțiunea. Ziaristul redactează un articol.</p>
<p>DIATEZA PASIVĂ Din fr. passif, lat. passivus, germ. passiv, Passiv.</p>	<p>DEX (Gram.; despre diateze, forme verbale, conjugări etc.) Care arată că subiectul gramatical suferă acțiunea făcută de altcineva. DTL Diateză caracterizată din punctul de vedere al conținutului prin faptul că <i>subiectul gramatical (pacientul) suferă procesul realizat de obiect, de agent</i> (altul decât subiectul</p>	<p>VII, p. 81 În cazul diatezei pasive, acțiunea este efectuată de un obiect sau o persoană diferită de subiect, numită agent. Funcția acestui substantiv în propoziție se numește complement de agent. Articolul este redactat de ziarist. Diateza pasivă se alcătuiește din verbul a fi (la diferite moduri și timpuri) și participiul</p>

	<p>gramatical), iar din punctul de vedere al expresiei prin auxiliarul morfologic <i>a fi</i>, morfem analitic neaglutinat și element distinct față de celelalte diateze, însoțit de participiul variabil al verbului de conjugat. Astfel: „Elevii <i>sunt ajutați</i> de profesori”, „Ea <i>este însoțită</i> de mama sa”.</p>	<p>verbului de conjugat. Articolul este redactat de ziarist. Articolul era redactat de ziarist. Articolul va fi redactat de ziarist. Articolul ar fi fost redactat de ziarist.</p>
<p>DIATEZA REFLEXIVĂ Din fr. reflexif, lat. reflexivus, germ. reflexiv.</p>	<p>NODEX Diateză în care subiectul este în același timp autorul și obiectul acțiunii. DTL Diateză caracterizată din punctul de vedere al conținutului printr-un <i>număr de opt sensuri sau valori</i>, diferite între ele (v. <i>reflexiv</i>), iar din punctul de vedere al expresiei prin prezența obligatorie, în structurile verbale, a <i>formelor neaccentuate de dativ și de acuzativ ale pronumelui reflexiv</i> (cu sau fără funcție sintactică), reprezentante ale celor opt valori (sensuri) amintite (sensuri rezultate din îmbinarea pronumelui cu verbele).</p>	<p>VII, p. 83 Diateza reflexivă arată că acțiunea efectuată de subiect se răsfrânge asupra lui. Indiciu al diatezei reflexive este pro numele reflexiv se/își la diferite forme de persoană: El întreabă – El se întreabă; El își zice. Pronumele el, se și își se referă la aceeași persoană, care face și suferă acțiunea.</p>
<p>CONSTRUCȚIE IMPERSONALĂ Din fr. impersonnel, lat. impersonalis.</p>	<p>DEX (Despre verbe, forme și construcții verbale) Care exprimă o acțiune ce nu este atribuită niciunei persoane, care nu are subiect propriu-zis și se întrebuințează numai la persoana a treia singular. DTL</p>	

	<p>Expresie <i>verbală</i> cu sens impersonal alcătuită din verbul copulativ <i>a fi</i> și un adverb, o locuțiune adverbială (de mod), un alt verb la supin sau chiar un substantiv. În cadrul propoziției reprezintă un predicat nominal, iar în cadrul frazei o propoziție regentă insuficientă, după care poate urma o subordonată subiectivă (cele două ipostaze sunt date de modul personal la care se află verbul <i>a fi</i> din structură, deoarece altfel întreaga structură reprezintă o parte de propoziție în cadrul unei propoziții regente): <i>e adevărat, e bine, e rău, e faimos, e urât, e imposibil, e posibil, e sigur, e greu, e ușor, e important, e convenabil, e interesant etc.</i> (că, să etc.); <i>e fără importanță, e de mirare, e cu puțință, e peste puțință, e tot aceea etc.</i> (că, să, dacă etc.); <i>e de dorit, e de neconceput, e de neînțeles, e de neimaginat, e de preferat etc.</i> (să, cum, cine etc.); <i>e un făcut, e o întâmplare, e o ciudățenie, nu-i chip etc.</i> (că, să etc.).</p>	
<p>ADVERB Din fr. adverbe, lat. adverbium < ad „pe lângă” + verbum „verb”.</p>	<p>DEX Parte de vorbire, în general neflexibilă, care determină sensul unui verb, al unui adjectiv sau al altui adverb, arătând locul, timpul, modul, cauza sau scopul.</p> <p>DTL Parte de vorbire care determină un verb și care exprimă circumstanța în care se desfășoară</p>	<p>V, p.171 ADVERBUL este partea de vorbire neflexibilă care determină un verb. După înțeles, adverbele sunt:</p> <ul style="list-style-type: none"> • DE LOC — acolo, aici, aproape, deasupra, dedesubt, împrejur, jos, sus, departe;

	<p>acțiunea acestuia (locul, timpul, modul etc.). Este caracterizat prin conținut noțional și semantic suficient, prin lipsă de flexiune (neflexibilitate), prin posibilitatea de a contracta anumite funcții sintactice în cadrul propoziției (complement circumstanțial, nume predicativ, atribut) și prin distribuție unidirecțională (parțial și bidirecțională: numai a. relativ).</p> <p>DEX</p> <p>Adverb de mod</p> <p>= adverb care arată felul cum se desfășoară acțiunea, cum este starea sau însușirea exprimată de un verb.</p> <p>DTL</p> <p>Adverb care exprimă felul în care se realizează o acțiune oarecare (modalitatea propriu-zisă, ideile de cantitate, de continuitate, de revenire, de frecvență, de afirmare, de negare, de probabilitate, de îndoială, de posibilitate, de precizare, de întărire, de restricție, de exclusivitate, de proximitate sau aparență, de explicare și de comparație), ca <i>abia, aievea, bine, încet, repede, prietenește, târâș, realmente; destui, mult, puțin; continuu, mereu; iarăși, adesea, rareori; da, firește, negreșit; ba, nu, nicidecum; poate, probabil; posibil; chiar, tocmai; și, tot; barem, măcar; doar, exclusiv,</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • DE TIMP — acum, atunci, astăzi, devreme, ieri, îndată, odată, poimâine, niciodată; • DE MOD — abia, alene, anevoie, astfel, așa, bine, bărbătește, degrabă, firește, repede, încât <p>VI, p.174</p> <p>Adverbul este partea de vorbire neflexibilă care arată circumstanțele desfășurării acțiunii. De exemplu: aici, târziu, încet etc.</p> <p>Adverbul însoțește un verb, un adjectiv sau un alt adverb și răspunde la întrebările: unde? când? cum?</p> <p>VII, p. 149</p> <p>Adverbul este partea de vorbire neflexibilă, care arată caracteristica unei acțiuni, a unei stări sau a unei însușiri.</p> <p>Adverbul determină un verb, mai rar – un alt adverb, un adjectiv sau un substantiv.</p> <p>Oala împrumutată nu o vezi curată niciodată.</p>
--	--	---

	<p><i>numai; aproape, gata; adică, anume; asemenea, întocmai etc.</i></p> <p>Adverb de loc</p> <p>DTL</p> <p>Adverb care exprimă locul în care se desfășoară o acțiune, ca <i>aici – acolo, afară – înăuntru, aproape – departe, jos – sus, înainte – înapoi etc.</i> (indicații spațiale precise); <i>nicăieri, oriîncotro, oriunde, pretutineni, undeva etc.</i> (indicații spațiale neprecise).</p> <p>Adverb de timp</p> <p>DTL</p> <p>Adverb care exprimă timpul în care se desfășoară o acțiune, ca <i>azi – mâine, acum – atunci, curând – târziu, totdeauna – niciodată etc.</i> (indicații temporale precise); <i>cândva, câteodată, odată, odinioară, uneori etc.</i> (indicații temporale neprecise).</p>	
<p>LOCUȚIUNE ADVERBIALĂ</p> <p>Din fr. locution, lat. locutio, -onis. Din fr. adverbial, lat. adverbialis.</p>	<p>DLRLC</p> <p>(Despre cuvinte sau construcții gramaticale)</p> <p>Care are valoare de adverb. «<i>Peste tot</i>» este o <i>locuțiune adverbială</i>.</p> <p>DTL</p> <p>Locuțiune care se comportă gramatical ca un adverb de loc, de timp, de mod, de cauză, de scop sau de concesie (de aici și denumirea l. adverbiale: <i>de loc, de timp, de mod, de cauză, de scop și concesivă</i>). De</p>	<p>DLRLC</p> <p>(Despre cuvinte sau construcții gramaticale)</p> <p>Care are valoare de adverb. «<i>Peste tot</i>» este o <i>locuțiune adverbială</i>.</p> <p>DTL</p> <p>Locuțiune care se comportă gramatical ca un adverb de loc, de timp, de mod, de cauză, de scop sau de concesie (de aici și denumirea l. adverbiale: <i>de loc, de timp, de mod, de cauză, de scop și concesivă</i>). De</p>

	<p>exemplu: <i>în față, în spate, în urmă, la dreapta, de jur împrejur, ici și colo, colo și colo etc.; de dimineață, cu noaptea-n cap, din vreme-n vreme, într-un rând, în permanență, după aceea, din când în când etc.; bob cu bob, cu asprime, din fir în păr, de nevoie, de-a berbeleacul, pe îndelete, pe din două, cu grămada, de multe ori, din ce în ce, cu siguranță, fără îndoială, în nici un caz, așa și așa, cel puțin, cât pe ce, de exemplu etc.; de aceea, de asta, de aia; pentru aceea, pentru asta, pentru aia; cu toate acestea, cu toate astea etc.</i></p>	<p>exemplu: <i>în față, în spate, în urmă, la dreapta, de jur împrejur, ici și colo, colo și colo etc.; de dimineață, cu noaptea-n cap, din vreme-n vreme, într-un rând, în permanență, după aceea, din când în când etc.; bob cu bob, cu asprime, din fir în păr, de nevoie, de-a berbeleacul, pe îndelete, pe din două, cu grămada, de multe ori, din ce în ce, cu siguranță, fără îndoială, în nici un caz, așa și așa, cel puțin, cât pe ce, de exemplu etc.; de aceea, de asta, de aia; pentru aceea, pentru asta, pentru aia; cu toate acestea, cu toate astea etc.</i></p>
<p>PREPOZIȚIE Din lat. <i>prae</i>positio < <i>prae</i> „înainte” + <i>positia</i> „poziție”, cf. fr. <i>préposition</i>.</p>	<p>DEX Parte de vorbire neflexibilă care exprimă raporturi sintactice de dependență între părțile unei propoziții. DTL Parte de vorbire care leagă, în cadrul propoziției, diferite unități sintactice de elementele regente corespunzătoare acestora (numele predicativ de verbul copulativ; atributul, complementul și elementul predicativ suplimentar de părțile de vorbire pe care le determină), realizând astfel un raport de subordonare între doi termeni inegali. Este caracterizată prin lipsa unui conținut noțional (datorită abstractizării și gramaticalizării ei),</p>	<p>V, p. 120 PREPOZIȚIA este partea de vorbire care leagă un complement sau un atribut de cuvintele determinate. Prepoziția, luată separat, nu are înțeles. Ea se analizează împreună cu părțile de vorbire pe care le precedă. Prepozițiile sunt: • SIMPLE — alcătuite dintr-un singur termen; • COMPUSE — alcătuite din mai mulți termeni.</p>

	<p>prin conținut semantic foarte abstract și insuficient (semnificațiile lexicale ale prepoziției create pe terenul limbii române sunt și ele insuficiente pentru a defini întreaga clasă și pentru a-i da posibilitate să contracteze funcții sintactice), prin lipsă de flexiune (neflexibilitate) și de funcții sintactice, prin distribuție bidirecțională. Lipsa conținutului noțional și insuficiența conținutului semantic au făcut pe unii cercetători contemporani să n-o mai considere parte de vorbire, ci pur și simplu <i>un instrument gramatical</i>, cu un statut asemănător cu al conjuncției și articolului.</p>	
<p>REGIM CAZUAL Din fr. régime.</p>	<p>DEX Raport gramatical dintre două cuvinte care sunt în așa fel legate între ele, încât unul depinde de celălalt și capătă forma cerută de cuvântul de care depinde.</p> <p>DTL Calitate a unui cuvânt de a primi un determinant (direct, prin flexiunea acestuia sau indirect, prin intermediul unei prepoziții). Se vorbește astfel de regim c a z u a l al prepozițiilor, în sensul că acestea cer după ele forme flexionare (substantivale, adjectivale, numerale sau pronominale) de genitiv, de dativ sau de acuzativ; de regimul v e r b e l o r, în sensul că acestea se</p>	

	combină (direct sau indirect), în funcție de conținutul lor lexical, cu anumite cuvinte etc. Regimul este determinat de trăsăturile din structura de adâncime a cuvintelor (v. și <i>recițiune</i>).	
LOCUȚIUNE PREPOZIȚIONALĂ Din fr. locution, lat. locutio, -onis. Din fr. prépositionnel.	NODEX Îmbinare de cuvinte cu valoare de prepoziție. DTL Locuțiune care se comportă gramatical ca o prepoziție cu genitivul sau cu acuzativul. De exemplu: a) <i>în fața, în spatele, în largul, în stânga, în susul, în josul, în urma</i> etc.; b) <i>conform cu, de față cu, alături cu, alături de, din sus de, începând cu, împreună cu, cât despre, cât pentru, cu privire la, în ce privește</i> etc.	VI, p.184 Grupurile de cuvinte cu sens unitar, având rol de prepoziție, se numesc locuțiuni prepoziționale. De exemplu: <i>în fața, în urma, în spatele, în loc de, în caz de, cu tot cu, alături de</i> etc. În componența lor intră, în afară de una sau mai multe prepoziții, și alte părți de vorbire.
CONJUNCȚIE Din lat. conjunctio < <i>con</i> „împreună” + <i>iunctio</i> „legătură”, cf. fr. conjonction.	DEX Parte de vorbire neflexibilă care leagă două propoziții într-o frază sau două cuvinte cu același rol sintactic într-o propoziție. DTL Parte de vorbire care leagă, în cadrul propoziției sau al frazei, unități sintactice omogene sau eterogene, realizând <i>două tipuri de raporturi</i> : de <i>coordonare</i> (între două părți de propoziție, între două propoziții, între o parte de propoziție și o propoziție) și de <i>subordonare</i> (între două propoziții). Este caracterizată prin lipsa unui conținut noțional	V, p. 240 CONJUNCȚIA este partea de vorbire care leagă în propoziție două părți de propoziție de același fel (subiecte, nume predicative, attribute, complemente). Conjuncțiile sunt: • SIMPLE — alcătuite dintr-un singur termen; • COMPUSE — alcătuite din mai mulți termeni. VII, p. 29

	<p>(datorită abstractizării și gramaticalizării ei); prin conținut semantic foarte abstract și insuficient, realizat în mai multe semnificații determinate de context; prin lipsa flexiunii și a funcțiilor sintactice și prin distribuție bidirecțională. Lipsa conținutului noțional și insuficiența conținutului semantic au făcut pe unii cercetători contemporani să n-o mai considere parte de vorbire, ci <i>instrument gramatical</i>.</p>	<p>Conjuncția este o parte de vorbire auxiliară care leagă părți de propoziție și propoziții. Conjuncțiile pot fi coordonatoare (și, iar, dar, ci, sau, ori, însă, nici etc.) și subordonatoare (că, dacă, deși, fiindcă, deoarece, căci etc.).</p>
<p>LOCUȚIUNE CONJUNCȚIONALĂ Din fr. locution, lat. locutio, -onis. Din fr. conjonctionnel.</p>	<p>DLRLC Locuțiune care poate îndeplini aproape toate funcțiunile unei conjuncții. «<i>Cu toate că</i>», «<i>de vreme ce</i>», «<i>după cum</i>” sunt locuțiuni conjuncționale.</p> <p>DTL Locuțiune care se comportă gramatical ca o conjuncție coordonatoare (copulativă, adversativă sau conclusivă) sau subordonatoare (necircumstanțială sau circumstanțială). De exemplu: <i>cât și, precum și</i> – copulative; <i>în schimb, decât că, numai că</i> – adversative; <i>ca atare, în concluzie, în consecință, cu alte cuvinte, prin urmare</i> – conclusiv; <i>cum că</i> – necircumstanțială; <i>în timp ce, în vreme ce, ori de câte ori, până ce, până să, după ce, îndată ce</i> etc. – circumstanțiale de timp; <i>fără să, pe măsură ce,</i></p>	<p>VII, p. 29 În afară de conjuncții, în limba română există cuvinte conjunctive (adverbe și pronume relative: care, cine, ce, cât, cum, când, unde etc.) și locuțiuni conjuncționale, alcătuite din diverse părți de vorbire cu rol de elemente de relație: cu toate că, pentru că, de aceea că, din cauză că, odată ce, de vreme ce, în timp ce, câtă vreme, de îndată ce, înainte ca să etc. În structura locuțiunii conjuncționale intră neapărat o conjuncție sau un cuvânt conjunctiv.</p>

	<p><i>după cum, ca și cum, ca și când</i> etc. – circumstanțiale de mod; <i>de ciudă că, din cauză că, dat fiind că, pentru că, odată ce, de vreme ce, din moment ce</i> etc. – circumstanțiale de cauză; <i>pentru ca să, ca nu cumva să</i> etc. – circumstanțiale de scop; <i>chiar dacă, chiar de, cu toate că, măcar că, măcar de</i> etc. – circumstanțiale de concesie; <i>în caz că, în caz de</i> etc. – circumstanțiale de condiție; <i>așa încât, astfel încât</i> – circumstanțiale de consecință; <i>în loc să, pe câtă vreme</i> etc. – circumstanțiale de opoziție; <i>după ce că, în afară că</i> etc. – circumstanțiale de cumul; <i>decât să</i> – circumstanțială de excepție.</p>	
<p>INTERJEȚIE Din fr. interjection, lat. interjectio inter „între” + iacere „a arunca”.</p>	<p>DEX Parte de vorbire neflexibilă de tip special, care exprimă sentimente și manifestări de voință sau care imită sunete și zgomote. DTL Parte de vorbire care sugerează stări fizice și psihice sau care evocă, prin imitare aproximativă, sunetele și zgomotele din natură. Este caracterizată prin lipsa conținutului noțional, prin conținut semantic suficient sau insuficient, prin lipsa flexiunii, prin posibilitatea (parțială) de a contracta anumite funcții sintactice în cadrul propoziției (predicat interjecțional, subiect, nume predicativ, atribut interjecțional, complement</p>	<p>V, p. 173 INTERJEȚIA este partea de vorbire care, folosită exclamativ, exprimă stări sufletești, îndemnuri sau reproduce sunete din natură. De obicei, interjecția nu are funcție sintactică, nu este parte de propoziție.</p>

	<p>direct și complement circumstanțial de mod) și prin distribuție unidirecțională (parțial și bidirecțională: numai interjecțiile <i>iată</i>, <i>iacă</i> și <i>iacătă</i>) sau prin lipsă de distribuție.</p>	
<p>PROPOZIȚIE Din fr. proposition, lat. propositio, -onis.</p>	<p>DEX Cea mai mică unitate sintactică prin care se exprimă o idee, o judecată etc.</p> <p>DTL Unitate sintactică de ordin superior cu un singur predicat. Este caracterizată prin <i>conținut de cunoaștere</i> (rezultatul constatărilor vorbitorului în legătură cu realitatea) sau prin <i>conținut afectiv-volițional</i> (atitudinea vorbitorului față de realitate) și prin <i>ideea de predicăție unică</i> (referirea sau raportarea conținutului propoziției sau reprezentărilor vorbitorului la realitate, prin intermediul unui singur indice de predicăție: verb sau locuțiune verbală la moduri personale, expresie verbală impersonală cu verbul <i>a fi</i> la un mod personal, adverb predicativ, interjecție predicativă, intonație predicativă însoțită uneori de pauză, de topică și de punctuație corespunzătoare).</p>	
<p>ENUNȚ Din v. enunță < it. enunziare, fr. énoncer, lat. enuntiare.</p>	<p>DEX Propoziție care exprimă un sens; formă lingvistică de exprimare a unei judecăți.</p> <p>DTL</p>	

	<p>Comunicare întreagă, de sine stătătoare, organizată gramatical sub forma unor unități sintactice superioare (propoziții și fraze), care cuprind informații, constatări, sfaturi, îndemnuri, întrebări etc.; text care poate fi înțeles de cititori fără să se simtă nevoia unor completări și care se încheie cu un punct, cu semnul întrebării sau cu semnul exclamării.</p>	
<p>FRAZĂ Din fr. phrase, lat. phrasis. gr. phrasis = vorbire.</p>	<p>DEX Unitate sintactică alcătuită din două sau mai multe propoziții, care se află în raport de coordonare sau de subordonare, exprimând una sau mai multe judecăți. ♦ Fel de exprimare. DTL Unitate sintactică superioară, constituită din două sau mai multe propoziții (dintre care măcar una, obligatoriu, principală) aflate în raport de coordonare, în raport de subordonare sau în raport de coordonare și de subordonare, ca în exemplele „Fiul craiului, punându-i zăbala la gură, încalecă¹ / și / atunci calul odată zboară cu dânsul până la nouri² / și / apoi se lasă jos ca o săgeată³ / (Ion Creangă); „Trecu grabnic în vagonul soldaților,¹ / se înghesui printre țărani de pe coridor² / (L. Rebreanu); ”Ar fi de dorit însă¹ / ca ostenele acelor puțini² / ce se străduiesc pentru folosul obștesc³ / să fie cunoscute,² / (C. Negruzzi);</p>	<p>VIII, p. 61 Fraza este unitatea sintactică ce conține două sau mai multe propoziții, care se caracterizează prin unitate logică, semantică, gramaticală și intonațională. Discursul este o succesiune logică și coerentă de propoziții sau fraze, care se referă la o anumită temă.</p>

	<p>”Tot ar fi voit¹ / să știe² / dacă el trece³ / ori /nu⁴ /; și / o adâncă întristare o cuprindea⁵ / când se ivea în mintea ei gândul⁶ / că el ar putea⁷ / să plece mai departe⁸ / fără ca să treacă pe aici⁹ / (I. Slavici).</p>	
<p>PROPOZIȚIE AFIRMATIVĂ Din fr. affirmatif, lat. affirmativus.</p>	<p>DLRLC (în opoziție cu propoziție negativă) Propoziție în care subiectul săvârșește acțiunea exprimată de predicat. «<i>Copilul mănâncă mere</i>» este o propoziție afirmativă. DTL Propoziție afirmativă (pozitivă): propoziție cu caracter de afirmație, de fapt pozitiv; propoziție care afirmă ceva, care reprezintă o afirmație, ca în exemplele „Prin ceață – obosite, roșii fără zare – / Ard afumate triste felinare” (G. Bacovia); „În vremea asta, el și pusese ochii pe o tânără din vecini” (I. L. Caragiale); „Ce ne facem, noi, Patrocle?” (M. Sadoveanu).</p>	<p>VI, p.189 După aspectul predicatului, propozițiile sunt afirmative ori negative. În propoziția negativă, în fața verbului cu funcție de predicat se află adverbul nu. IX, p. 158 Propozițiile pot fi afirmative (pozitive) și negative. Propozițiile afirmative prezintă informațiile ca existente, reale sau realizabile, iar propozițiile negative contestă informația, neagă existența sau realizarea fenomenelor, stărilor etc.</p>
<p>PROPOZIȚIE NEGATIVĂ Din it. negativo, lat. negativus, fr. negatif, germ. negativ.</p>	<p>DLRLC (În opoziție cu a f i r m a t i v) Care exprimă o negație, care neagă ceva. DTL Propoziție negativă: propoziție cu caracter de negație, de fapt negativ; propoziție care neagă ceva (acțiunea verbului predicat), care reprezintă o negație, ca de exemplu „Ba eu n-am înțeles!” (Ion Creangă); „Din fericire</p>	<p>IX, p. 158 Propoziția negativă conține adverbe sau pronume negative, forme negative ale verbului.</p>

	<p>pentru dânsul, Eminescu n-a fost martor al acestei rătăcirii” (N. Iorga); „...și să nu uitați a citi cartea” (Z. Stancu); „Nu-ți dă demâncare?” (I. L. Caragiale); „Moș Pricop, dumneata n-ai mai potcovit cumva cai din părțile Tarcăului?” (M. Sadoveanu).</p>	
<p>PROPOZIȚIE ENUNȚIATIVĂ Din fr. énonciatif, lat. enuntiativus.</p>	<p>DEX Propoziție care exprimă o constatare, prezentând o acțiune sau o stare ca reală. DTL Propoziție care conține relatarea unui fapt real, realizabil sau ireal, ca în exemplele „Munca e ritmul vieții” (V. Pârvan); „Când te-aud, <i>nu m-aș mai duce</i>” (Folclor); „Să fi rămas la coasă” (O. Goga). v. și <i>enunțiativă</i>. I se mai spune și propoziție <i>asertivă</i> sau <i>declarativă</i>, fiind opusă interogativei și imperativei.</p>	<p>VI, p.190 După scopul comunicării, propozițiile sunt: - enunțiative, care oferă o informație, exprimă o constatare; - interogative, care cer o informație, formulează o întrebare. Propozițiile enunțiative și interogative pot fi exclamative, atunci când exprimă atitudinea vorbitorului față de cele comunicate: Primăvara a venit. Primăvara a venit! Primăvara a venit? Primăvara a venit?! IX, p. 155 După scopul comunicării, propozițiile pot fi informative și interogative. Prin propozițiile informative, vorbitorul (emițătorul) transmite un mesaj, o știre, exprimă o părere.</p>
<p>PROPOZIȚIE INTEROGATIVĂ Din lat. interrogativus, fr. interrogatif.</p>	<p>DEX Propoziție prin care se formulează direct sau se reproduce o întrebare. DTL Propoziție prin care se formulează o întrebare, ca în exemplele „Acum, ce-ai rămas cu capul</p>	<p>IX, p. 155 Prin propozițiile interogative, vorbitorul (emițătorul) solicită o informație. Propozițiile informative se deosebesc de cele interogative prin intonație (în varianta orală) și</p>

	<p>între urechi?” (M. Preda); „...cum ai putut răzbate prin aceste locuri, femeie hăi?!” (Ion Creangă).</p>	<p>prin semnele de punctuație (în scris). Uneori, propozițiile interogative conțin și cuvinte interogative (pronume: cine, ce, care, unde, când, cum; adverbe: oare, au etc.).</p>
<p>PROPOZIȚIE SIMPLĂ Din fr. simple, lat. simplex.</p>	<p>DTL Propoziție alcătuită numai din subiect și predicat sau numai dintr-o parte principală de propoziție, ca de exemplu „Drumețul intră” (V. Alecsandri); „Petre Rădoi nu muncește” (Z. Stancu); „Era o frumusețe!” (I. L. Caragiale); „Apa e lină, adâncă, tăcută” (A. Vlahuță); „Primăvară!”; „Plouă”.</p>	<p>VI, p.192 După alcătuire, propozițiile sunt simple ori dezvoltate. Propoziția simplă este alcătuită numai din părți principale IX, p. 153 Propozițiile – atât cele monomembre, cât și cele bimembre – pot fi: simple – dacă ele conțin numai părțile principale ale propozițiilor: Toamnă. Întunecă. Discuția începe.</p>
<p>PROPOZIȚIE DEZVOLTATĂ De la v. dezvolta.</p>	<p>DTL Propoziție alcătuită din părți principale (subiect și predicat) și părți secundare (atribut, complement și element predicativ suplimentar), ca de exemplu „Acolo, lângă izvoară, iarba pare de omăt” (M. Eminescu); „Patria e... târâm de vis” (Ion Lăncrăjan); „...pădurea înseamnă pentru noi... o parte a ființei noastre sufletești, o notă constitutivă a noțiunii de român” (C. C. Giurescu).</p>	<p>VI, p.192 După alcătuire, propozițiile sunt simple ori dezvoltate. Propoziția dezvoltată este alcătuită din părți principale și părți secundare de propoziție. IX, p. 153 Propozițiile – atât cele monomembre, cât și cele bimembre – pot fi dezvoltate, dacă mai conțin și părți secundare (attribute, complemente):</p>

		Toamnă târzie și ploioasă. Întunecă pe la ora cinci. Discuția despre căldura din case începe la primărie peste câteva momente.
PROPOZIȚIE PRINCIPALĂ Din fr. principal, lat. principalis.	DTL Propoziție care dispune fie de o anumită suficiență și autonomie semantică, limitate însă prin relațiile ei cu alte propoziții din frază, fie de o insuficiență semantică și de o lipsă de autonomie, completate de relațiile ei cu alte propoziții din frază, ca în exemplele „ <i>Maică, mulți te-au dușmănit, / Că ești neam blagoslovit</i> ” (T. Arghezi); „ <i>Ne dusesem acolo împreună cu ei, ca să cumpărăm niște lemne</i> ”; „ <i>De când a plecat, noi nu mai avem liniște</i> ”; „ <i>Oamenii au ieșit la câmp și au început culesul porumbului</i> ”; „ <i>Cred că are dreptate</i> ”; „ <i>Trebuie să mai așteptăm</i> ”; „ <i>E ușor să vorbești</i> ”; „ <i>Dorința lui este să obțină aprobarea</i> ”; „ <i>Zicea că va veni joi</i> ”; „ <i>Bineînțeles că nu mai plecăm</i> ”.	VIII, p. 68 Propoziția principală este propoziția independentă în structura unei fraze, care nu răspunde la vreo întrebare. Lucrul străin nu încălzește/1, banul străin nu îmbogățește/2. Propozițiile au sens și pot exista independent: Lucrul străin nu încălzește1. Banul străin nu îmbogățește2.
PROPOZIȚIE SECUNDARĂ / SUBORDONATĂ Din fr. secondaire, lat. secundarius.	DEX Propoziție care nu este de sine stătătoare, depinzând în frază de propoziția principală (din punctul de vedere al înțelesului). DTL Propoziție cu înțeles insuficient, care depinde lexical (și gramatical) de o altă propoziție din	VIII, p. 68 Propoziția secundară (subordonată) este propoziția care determină un cuvânt din regentă și răspunde la una dintre întrebările părților de propoziție, formulate de la cuvântul respectiv. Râde bine/1 cine râde la urmă/2.

	<p>cadrul frazei, al cărei înțeles este completat de o altă propoziție, ea neputând exista ca unitate de sine stătătoare. Astfel: „<i>După ce s-au dus leșii, m-am dus cât colea pe urma lor până la Cotnari</i>” (C. Negruzzi); „<i>Până la o sută de metri am impresia că zbor ca un tren fulger</i>” (Aurel Vlaicu).</p>	<p>Râde bine1 (cine?) cine râde la urmă2. Scutește sacul/1 cât îi rotund/2, nu după ce i-ai dat de fund/3. Scutește sacul1 (când?cât timp?) cât îi rotund/2 , nu după ce i-ai dat de fund/3.</p>
<p>PROPOZIȚIE REGENTĂ Din fr. régent, lat. regens, ~entis.</p>	<p>NODEX Propoziție de care depind una sau mai multe propoziții subordonate. DTL Propoziție cu înțeles suficient sau insuficient, principală sau secundară, de care depinde gramatical o propoziție din cadrul frazei. Astfel: „<i>Aici e țara, unde-i brazda ei</i>” (Adrian Păunescu); „<i>Cine bea apă din pumni străini nu se satură niciodată</i>” (Folclor); „<i>E firesc să preferați un loc așa de frumos</i>” (M. Sadoveanu); „<i>Desigur că în știință lipsa de documentare supără</i>” (G. Călinescu); „<i>Iară Lică era... precum nu fusese mai înainte</i>” (I. Slavici); „<i>...e fermecătoare naivitatea / să crezi / că tu poți îndrepta o țară</i>” (Camil Petrescu).</p>	<p>VIII, p. 68 Propoziție regentă este doar aceea care are propoziții subordonate. Propoziția principală poate să nu fie regentă, dacă nu are propoziții secundare (subordonate). Propoziția regentă nu este în mod obligatoriu și principală: o propoziție secundară (subordonată) poate regenta, la rândul ei, alte propoziții.</p>
<p>PARTE DE PROPOZIȚIE Din lat. partem + lat. de + fr. proposition, lat. propositio, -onis.</p>	<p>DEX Cuvânt sau grup de cuvinte din alcătuirea unei propoziții, care poate fi identificat ca unitate</p>	

	<p>sintactică aparte după funcția specifică îndeplinită în cadrul propoziției.</p> <p>DTL</p> <p>Cuvânt sau grup de cuvinte din alcătuirea unei propoziții, care poate fi identificat ca unitate sintactică aparte după funcția specifică îndeplinită în cadrul propoziției. Sunt considerate părți de propoziție în limba română: subiectul, predicatul, atributul, complementul, elementul predicativ suplimentar și apozitia.</p>	
<p>SUBIECT (1)</p> <p>Din lat. subjectum, cu unele sensuri după fr. sujet.</p>	<p>DEX</p> <p>Partea principală a propoziției care arată cine săvârșește acțiunea exprimată de predicatul verbal la diateza activă sau reflexivă, cine suferă acțiunea când predicatul verbal este la diateza pasivă sau cui i se atribuie o însușire ori o caracteristică exprimată de numele predicativ în cazul predicatului nominal.</p> <p>DTL</p> <p>Parte principală de propoziție despre care se spune ceva cu ajutorul predicatului. Răspunde la întrebările <i>cine?</i> sau <i>ce?</i> și poate fi exprimat prin substantiv, prin pronume, prin numeral, prin verb la modurile infinitiv, supin și gerunziu sau prin interjecție.</p>	<p>V, p.211</p> <p>SUBIECTUL este partea principală de propoziție care arată cine face acțiunea exprimată de un predicat verbal sau cui i se atribuie o însușire ori o caracteristică exprimată de un predicat nominal.</p> <p>VII, p. 174</p> <p>Subiectul este partea principală a propoziției, care numește persoana sau obiectul ce îndeplinește o acțiune, suferă o stare, posedă o caracteristică. Subiectul se subliniază cu două linii.</p> <p>VIII, p. 103</p> <p>Subiectul este partea principală a propoziției, care numește persoana sau obiectul ce îndeplinește o acțiune, suferă o stare, posedă o caracteristică.</p> <p>Subiectul răspunde la întrebările <i>cine? ce?</i>.</p>

		<ul style="list-style-type: none"> ■ Când clopotul cel mai mare se trage, celelalte nu se mai aud. ■ Celui mai blând dobitoc îi trebuie bici.
<p>SUBIECT SIMPLU Din fr. simple, lat. simplex.</p>	<p>DTL Subiect exprimat printr-un singur cuvânt, reprezentant al unei părți de vorbire; printr-o singură unitate de expresie, ca de exemplu „Numa-n zarea depărtată sună <i>codrul</i> de stejari” (M. Eminescu); „Și au dzis <i>Purice</i> aprodul...” (I. Neculce).</p>	<p>V, p.211 □ Subiectul este: • SIMPLU — când este alcătuit dintr-un singur termen. VIII, p.104 Subiectul simplu este exprimat printr-o singură parte de vorbire. Leul nu se uită/1 când îl latră un cățel./2</p>
<p>SUBIECT MULTIPLU Din fr. multiple, lat. multiplus.</p>	<p>DTL Subiect exprimat prin două sau mai multe cuvinte, reprezentante ale uneia sau mai multor părți de vorbire; prin două sau mai multe unități de expresie, aflate într-un raport de coordonare, ca în exemplele „...încet-încet, <i>pocnetele</i> și <i>strigătele</i> s-au pierdut, s-au stins” (I. Al. Brătescu-Voinești); „<i>Jder</i> și <i>Nicoară</i> au prins a bate și a mâna înapoi coada” (M. Sadoveanu).</p>	<p>V, p.211 Subiectul este MULTIPLU — când este alcătuit din mai mulți termeni. VIII, p.104 Subiectul dezvoltat este exprimat prin diverse structuri, care, deși conțin două sau mai multe cuvinte semnificative, numesc o realitate (persoană, obiect, fenomen). La un dram de învățătură trebuie un car de minte. Două sau mai multe subiecte ale aceluiași predicat formează subiectul multiplu. Fiecare grăunte are și fâină, și tărâțe.</p>
<p>SUBIECT EXPRIMAT De la v. exprima, Din fr. exprimer, lat. exprimere.</p>	<p>DTL Subiect concretizat în context sub forma unei părți de vorbire. El poate fi la rândul</p>	

	<p>lui, d e t e r m i n a t (când se referă exclusiv la persoana reprezentată de partea de vorbire prin care este exprimat) sau n e d e t e r m i n a t (când nu se referă exclusiv la persoana pe care o reprezintă partea de vorbire prin care este exprimat, ci la toate persoanele), ca în exemplele „Da’ <i>tu</i> de ce tragi? mă-nterupe maiorul” (I. L. Caragiale); „Ce e rău și ce e bine / <i>Tu</i> te-ntreabă și socoate” (M. Eminescu).</p>	
<p>SUBIECT NEEXPRESAT Ne+exprimat.</p>	<p>DTL Subiect neconcretizat în context sub forma unei părți de vorbire. El poate fi, la rândul său, inclus în forma verbală (dedus din desinențele persoanelor I și a II-a ale acesteia) sau subîntelese din context (dedus din propozițiile anterioare în care a fost exprimat, ca reprezentant al persoanei a III-a): „Dacă văzui și văzui, / Șoim de codru mă făcui” (Folclor) – <i>eu</i>; „Ce să stai așa? Îmbătrânești” (I. Agârbiceanu) – <i>tu</i>; „N-avem nevoie de nici o hârtie” (M. Sadoveanu) – <i>noi</i>; „Zdrobiți orânduirea cea crudă și nedreaptă” (M. Eminescu) – <i>voi</i>; „Se apropie încet de el și începe să-i care la pumni în cap” (I. L. Caragiale) – <i>el</i>, <i>arendașul</i> despre care s-a vorbit mai înainte, în alte propoziții.</p>	
<p>PREDICAT Din fr. <i>prédicat</i>, lat. <i>praedicatum</i>.</p>	<p>DEX</p>	<p>V, p.193</p>

	<p>Parte principală a propoziției, care arată o acțiune, o stare sau o însușire a subiectului. DTL</p> <p>Parte principală de propoziție care arată ce se spune despre subiect. Răspunde la întrebările <i>ce face?</i>, <i>ce este?</i>, <i>cine este?</i> sau <i>cum este?</i> subiectul: „Și mănâncă frumușel / Și bea vin din burdușel / Și grăiește în ăst fel” (Folclor); „Rușinea-i o rugină pe-o armă de viteaz” (V. Alecsandri), „Eu sunt Budulea, cimpoieșul de la Cocorăști” (I. Slavici); „Opinca-i era spartă...” (V. Alecsandri).</p>	<p>PREDICATUL este partea principală de propoziție care arată ce face, cine este, ce este sau cum este subiectul. VII, p. 172</p> <p>Predicatul este partea principală a propoziției, care atribuie subiectului o acțiune, o stare, o calitate. El se subliniază cu o linie.</p>
<p>PREDICAT VERBAL Din fr. verbal, lat. verbalis.</p>	<p>DEX</p> <p>Predicat exprimat printr-un verb predicativ la un mod personal (sau printr-o interjecție). DTL</p> <p>Predicat exprimat printr-un verb predicativ, printr-o locuțiune verbală predicativă (ambele la un mod personal și la orice diateză) sau printr-o construcție perifrastică de viitor popular. Răspunde la întrebările <i>ce face?</i> subiectul sau <i>ce se spune?</i> despre subiect: „Codrul <i>clocoti</i> de zgomot și de arme și de bucium” (M. Eminescu); „Vrând, nevrând, domnul <i>fu silit</i> a se îmblânzi și a-i dărui viața” (N. Bălcescu); „...<i>se strânsese</i> lumea ca la o comedie împrejurul nostru” (Ion Creangă); „Moșule, <i>ie sama</i> de</p>	<p>V, p.193</p> <p>Predicatul poate fi VERBAL, exprimat printr-un verb predicativ la un mod personal (Ziceam. VII, p. 172</p> <p>Predicatul verbal răspunde la întrebarea <i>ce face?</i> (subiectul). Ochii înțeleptului văd mai departe.</p>

	<p>ține bine telegarii ceia, <i>să nu ieie vânt...</i>" (idem); „<i>Am să te apăr eu, Bologa!</i>" (L. Rebreanu); „Eu mă temeam că acum Budulea Taichii <i>are să fie pedepsit</i>" (I. Slavici).</p>	
<p>PREDICAT NOMINAL Din fr. nominal, lat. nominalis.</p>	<p>DEX Predicatul exprimat printr-un verb copulativ la un mod personal și un nume predicativ. DTL Predicatul exprimat printr-un verb copulativ la un mod personal și un nume predicativ (substantiv, adjectiv, numeral, pronume, verb la infinitiv, verb la supin, interjecție, adverb). Răspunde la întrebările <i>ce este?</i>, <i>cine este?</i> sau <i>cum este?</i> subiectul sau <i>ce se spune?</i> despre subiect: „...pupăza <i>era ceasornicul satului</i>" (Ion Creangă); „Eu <i>sunt nevasta</i> lui Nechifor Lipan" (M. Sadoveanu); „<i>Radu deveni iarăși trist</i>" (A. Vlahuță); „<i>Au crezut-ai că sunt mort?</i>" (G. Topârceanu); „<i>Tată, acesta este viteazul care ne-a scăpat din mâna zmeilor</i>" (P. Ispirescu); „<i>Prietenul meu este al șaselea care se prezintă la acest examen</i>"; „...mama, în slăbăciunea ei pentru mine, <i>ajunsese a crede</i> că am să ies un al doilea Cucuzel" (Ion Creangă); „<i>Frica ce le cuprinsese pe amândouă era de nepovestit</i>" (P. Ispirescu); „<i>Prietene, este vai de tine acum!</i>"; „<i>Astfel este țara Ardealului</i>" (N. Bălcescu). Tot p. <i>nominale</i> sunt considerate și cele</p>	<p>V, p. 193 Predicatul poate fi NOMINAL, alcătuit din verb copulativ+nume predicativ (Sunt un zmeu.). VII, p. 172 Predicatul nominal răspunde la una din întrebările: cum este? cine este? ce este? (subiectul). Ochii sunt oglinda inimii.</p>

	<p>exprimate prin construcții perifrastice de viitor, în structura cărora se află un verb copulativ la conjunctiv, sau cele exprimate prin expresii verbale impersonale: „...s-ar bucura Safta, dac-ar afla că feciorul ei <i>are să fie dascăl</i>” (I. Slavici); „Nu-<i>i rău</i>, măi Ștefane, să știe și băietul tău oleacă de carte” (Ion Creangă); „Oameni ca dânsul sunt atât de rari..., încât <i>e de mirare</i> cum de se mai găsesc” (C. Negruzzi).</p>	
<p>NUME PREDICATIV Din lat. nomen.</p>	<p>DEX Cuvânt care, împreună cu un verb copulativ, formează predicatul unei propoziții. DTL Nume (substantiv, adjectiv sau numeral în nominativ, în acuzativ, în genitiv sau în dativ) care, împreună cu un verb copulativ, formează predicatul nominal al unei propoziții, ca în exemplele „...în masa omenirii eu <i>sunt un număr</i> trecut la statistica populației” (I. L. Caragiale); „...ziua următoare, deșteptându-se din somn, Ghiță <i>era neliniștit</i>” (I. Slavici); „Răducane, una și cu una <i>fac două</i>” (B. Șt. Delavrancea); „Alexandru este <i>al șaselea</i> care sosește atât de târziu” etc.</p>	<p>V, p. 196 Numele predicativ se poate exprima prin adjectiv (este <i>frumoasă</i>) sau substantiv (este <i>patria</i>). Numele predicativ are rolul de a preciza caracteristica subiectului.</p>
<p>ATRIBUT Din lat. attributum, cf. fr. attribut.</p>	<p>DEX Parte secundară a propoziției care determină un substantiv sau un echivalent al acestuia.</p>	<p>V, p.229 ATRIBUTUL este partea secundară de propoziție care determină un substantiv sau un</p>

	<p>DTL Parte secundară de propoziție care determină un substantiv, un pronume sau un numeral („Spună lumii <i>large</i> steaguri <i>tricolore</i>, / Spună ce-i poporul <i>mare, românesc</i>” – M. Eminescu; „Dă-mi-l pe acesta <i>mai albastru</i>”; „...erau <i>trei</i> monitori <i>generali</i>: doi <i>de învățătură</i> și unul <i>de ordine</i>” – B. Șt. Delavrancea; „A primit <i>trei roșii</i> și două <i>albe</i>”.</p>	<p>substituit (un înlocuitor) al acestuia (pronume sau numeral cu valoare substantivală). VII, p. 176 Atributul este partea secundară de propoziție, care determină un substantiv sau un echivalent al acestuia și răspunde la întrebările <i>care? ce fel de? al cui? al câtelea? cât?</i> Atributul se subliniază cu o linie văluroasă. Cantemir îi duse la cortul <i>lui de mătase de culoarea cerului</i>. VIII, p.125 Atributul este partea secundară de propoziție, care determină un nume (substantiv, pronume, mai rar numeral), indicând diferite caracteristici, și răspunde la întrebările <i>care?, ce fel de?, al cui?, al câtelea?, cât? ș.a.</i></p>
<p>COMPLEMENT Din fr. complément, lat. complementum.</p>	<p>DEX Parte secundară a propoziției care determină un verb, un adjectiv sau un adverb. DTL Parte secundară de propoziție care determină un verb, un adjectiv, un adverb sau o interjecție predicativă. Astfel: „Cumpăraseră <i>locuri</i> de șosea, clădiseră <i>case</i>...” (Z. Stancu); „...piața ocârmuirii înfățișa un tablou vrednic <i>de</i> cele mai cumplite <i>vremi</i> ale barbariei” (V. Alecsandri); „Am auzit vorbind hărțile istorice sau câte o sabie păstrată <i>pios</i>” (Adrian Păunescu); „...piciorul lui e acum <i>așa</i> de</p>	<p>V, p.231 COMPLEMENTUL este partea secundară de propoziție care determină un verb. VII, p. 179 Complementul este partea secundară a propoziției, care determină un verb sau un echivalent al lui.</p>

	<p>aproape de ei” (I. Al. Brătescu-Voinești); „Pomul înflori mai frumos și legă mai mult <i>decât altădată</i>” (P. Ispirescu); „...se uită așa, <i>chiorâș</i>, la păcurari” (I. Agârbiceanu); „Asemenea cel mijlociu, țuști! <i>iute</i> sub chersin” (Ion Creangă). Există deci în limba română un c. <i>al verbului</i>, un c. <i>al adjectivului</i>, un c. <i>al adverbului</i> și un c. <i>al interjecției predicative</i>.</p>	
<p>COMPLEMENT NECIRCUMSTAŢIAL Ne+ circumstanțial.</p>	<p>DTL Complement care nu exprimă niciuna din nuanțele circumstanțiale amintite mai sus. Complementele necircumstanțiale sunt de trei feluri: directe, indirecte și de agent.</p>	<p>V, p.231 Complementele sunt:</p> <ul style="list-style-type: none"> • CIRCUMSTAŢIALE — când arată împrejurările (locul, timpul, modul) în care se desfășoară o acțiune; • NECIRCUMSTAŢIALE — când nu arată împrejurările în care se desfășoară o acțiune.
<p>COMPLEMENT DIRECT Din fr. direct, lat. directus.</p>	<p>DEX Complement care determină un verb tranzitiv. DTL Complement care exprimă obiectul asupra căruia se răsfrânge direct acțiunea unui verb sau a unei locuțiuni verbale tranzitive, obiectul rezultat din acțiunea verbului sau a locuțiunii</p>	<p>VII, p. 179 Complementul direct determină un verb tranzitiv sau o locuțiune verbală tranzitivă și răspunde la întrebările pe cine? ce? El se subliniază cu o linie întreruptă. În vremea cea mai bună, ia <u><i>mantaua</i></u> cu tine.</p>

	<p>verbale tranzitive precum și obiectul asupra căruia se răsfrânge direct acțiunea sugerată de o interjecție predicativă. Răspunde la întrebările <i>pe cine?</i> și <i>ce?</i>, stă numai în cazul Ac. și poate fi exprimat prin substantiv, pronume, numeral, verb (la infinitiv, gerunziu și supin) sau interjecție. Astfel: „Când... văzu <i>pe Florița...</i> se făcu alb ca varul” (Titus Popovici); „Băieții mai mari agoniseră <i>ceva</i>” (Z. Stancu); „Cele două femei o duceau de subțiori <i>pe-a treia</i>” (E. Camilar); „Și <i>a vorbi</i> de la dânsa am învățat” (Ion Creangă); „...am auzit <i>vorbindu-se</i> din nou” (Geo Bogza); „Avea <i>de terminat</i> o lucrare”; „Eu auz <i>hi, hăi, hi, hăi</i> și nu văz nimic” (B. Șt. Delavrancea). Complementul direct poate fi <i>anticipat</i> sau <i>reluat</i> prin formele neaccentuate de acuzativ ale pronumelui personal: „L-am văzut <i>pe Ion</i>”; „Pe <i>Ion</i> l-am văzut ieri”.</p>	
<p>COMPLEMENT INDIRECT Din fr. indirect, lat. indirectus.</p>	<p>DEX Parte de propoziție asupra căreia se răsfrânge în chip indirect acțiunea verbului. DTL Complement care exprimă obiectul căruia i se atribuie o acțiune sau o însușire. Răspunde la întrebările <i>cui?</i>, <i>contra cui?</i>, <i>despre cine?</i>, <i>despre ce?</i>, <i>pentru cine?</i> etc., stă în cazurile G., D. sau Ac. și poate fi exprimat</p>	<p>VII, p. 179 Complementul indirect determină un verb sau o locuțiune verbală și răspunde la întrebările cazului dativ și acuzativ (cu excepția întrebărilor <i>pe cine? ce?</i>): <i>cui?</i> despre cine? despre ce? <i>cu cine? cu ce?</i> la cine? la ce? de la cine? de la ce? <i>în cine? în ce?</i> de pe cine? de pe ce? etc.</p>

	<p>prin substantiv, adjectiv precedat de prepoziție, numeral, pronume, verb (la infinitiv, gerunziu sau supin) sau interjecție. Astfel: „Aruncase <i>câinelui</i> o bucățică de carne” (B. Șt. Delavrancea); „Luptăm <i>contra dușmanilor</i> noștri”; „<i>Din alb</i> s-a făcut roșu”; „Am vrut să <i>vi-l</i> cânt <i>dumneavoastră</i>” (G. Topârceanu); „Călătorul străin și-a luat ziua bună <i>de la cei doi</i>” (Ion Creangă); „Suntem datori <i>a ne ajuta</i>” (idem); „Și nu ne mai săturam <i>privindu-l</i>” (I. Slavici); „Costea ajuta <i>la țesălat</i>” (I. Agârbiceanu). Complementul <i>indirect</i> poate fi <i>anticipat</i> sau <i>reluat</i> prin formele neaccentuate de D. ale pronumelui personal: „I-am dat <i>lui Ion</i> o carte”; „<i>Lui Ion</i> i-am dat o carte”.</p>	<p>El se subliniază cu o linie alcătuită din liniuțe și puncte. I-am dat <u>prietenului</u> mantaua cea mai bună.</p>
<p>COMPLEMENT DE AGENT Din fr. agent, lat. agens, -ntis.</p>	<p>DLRLC Subiectul logic al acțiunii unui verb pasiv. În propoziția «<i>planul este înfăptuit de muncitorii care lucrează fără preget</i>», cuvântul «<i>muncitorii</i>» este, din punct de vedere sintactic, un complement de agent. DTL Complement care exprimă autorul real al unei acțiuni redată cu ajutorul unui verb la diateza pasivă, al unui participiu cu sens pasiv sau al unui verb reflexiv cu sens pasiv. Răspunde la</p>	<p>VII, p. 81 Complementul de agent este partea secundară de propoziție, care numește agentul acțiunii, adică obiectul sau persoana ce efectuează o acțiune desemnată prin verb la diateza pasivă. Complementul de agent răspunde la întrebarea de (cătore) cine a fost făcută acțiunea? Structura obișnuită cu verb la diateza activă (subiect – predicat – complement direct) este echivalentă cu structura cu verb la diateza</p>

	<p>întrebările <i>de cine?</i> și <i>de către cine?</i>, stă numai în cazul Ac. precedat de prepozițiile <i>de</i> sau <i>de către</i> și poate fi exprimat numai prin substantiv, pronume sau numeral: „... fură îndată întâmpinați <i>de către locuitorii țărani adunați</i>” (N. Bălcescu); „Fusesse ajutat <i>de cei doi</i>”;... „le-am pus în ghetele așezate <i>de ea</i> pe fereastră” (I. Al. Brătescu-Voinești); „Problemele se rezolvă <i>de către oameni.</i>”</p>	<p>pasivă (subiect – predicat – complement de agent).</p> <p>Prepoziția utilizată în structura complementului de agent este <i>de/de către</i>.</p>
<p>COMPLEMENT CIRCUMSTANȚIAL Din fr. circonstantial.</p>	<p>DEX Complement care arată în ce împrejurări se petrece o acțiune sau cum se prezintă o însușire sau o acțiune.</p> <p>DTL Complement care exprimă împrejurarea în care se desfășoară o acțiune (atribuită de un verb sau de o locuțiune verbală unui autor), în care există o însușire (atribuită de un adjectiv sau de o locuțiune adjectivală unui obiect) sau o caracteristică (atribuită de un adverb sau de o locuțiune adverbială unei acțiuni). Împrejurarea este identificabilă în ideile de loc, de <i>timp</i>, de <i>mod</i>, de <i>cauză</i>, de <i>scop</i>, de <i>instrument</i>, de <i>asociere</i>, de <i>condiție</i>, de <i>concesie</i>, de <i>consecință</i>, de <i>opозиție</i>, de <i>cumul</i>, de <i>relație</i> sau de <i>excepție</i> care privesc acțiunile exprimate de verbe și de locuțiunile verbale și,</p>	<p>V, p.231</p> <p>Complementele sunt:</p> <ul style="list-style-type: none"> • CIRCUMSTANȚIALE — când arată împrejurările (locul, timpul, modul) în care se desfășoară o acțiune; • NECIRCUMSTANȚIALE — când nu arată împrejurările în care se desfășoară o acțiune. <p>VII, p. 181 Complementul circumstanțial este partea secundară a propoziției, care determină un verb sau o locuțiune verbală, arată împrejurările/circumstanțele de realizare a acțiunii și răspunde la întrebările <i>când?</i> (complementul circumstanțial de timp), <i>unde?</i></p>

	<p>parțial (numai unele dintre ele), calitățile exprimate de adjective și de locuțiunile adjectivale sau caracteristicile exprimate de adverbe și de locuțiunile adverbiale.</p>	<p>(de loc), cum? (de mod), din ce cauză? (cauzal), cu ce scop? (final) etc. Complementul circumstanțial se subliniază cu linie punctată.</p>
<p>COMPLEMENTUL CIRCUMSTAȚIAL DE LOC Din lat. locus.</p>	<p>DTL Complement care arată locul de desfășurare a unei acțiuni (cu diversele lui nuanțe: punctul de plecare în spațiu, limita în spațiu, direcția în spațiu, spațiul străbătut etc.) exprimate de un verb sau de o locuțiune verbală sau sugerate de o interjecție predicativă. Este exprimat prin substantive, prin pronume sau prin numerale (de obicei cu prepoziții sau cu locuțiuni prepoziționale) în cazurile genitiv, dativ și mai ales acuzativ, prin adverbe de loc cu sau fără prepoziții și prin locuțiuni adverbiale de loc. Răspunde la întrebările <i>unde?</i>, <i>de unde?</i>, <i>până unde?</i>, <i>încotro?</i> și <i>pe unde?</i>: „Grigorescu umbla vara <i>prin munți</i>” (A. Vlahuță); „...o veste învechită... ne-a întors gândurile <i>îndărăt</i>” (Cezar Petrescu); „Ies <i>din scorburi</i> jderii și mâțele sălbătice” (M. Sadoveanu); „Mircea s-a grăbit <i>spre Argeș!</i>” (E. Camilar); „Nu-i mai mult decât de-o fugă / <i>Până-n deal</i>” (G. Coșbuc); „...și l-am privit până s-au aprins <i>deasupra lui</i> stelele” (Z. Stancu); „<i>La noi</i> sunt codri verzi de brad” (O.</p>	<p>V, p.232 COMPLEMENTUL CIRCUMSTAȚIAL DE LOC arată locul în care se petrece o acțiune. VIII, p. 176 Complementele circumstanțiale de loc și de timp, alcătuite din substantive, numerale sau adverbe și prepoziții, exprimă diverse raporturi temporale și spațiale datorită prepozițiilor, dar totodată prezintă și restricții de combinare. VIII, p. 174 Tipul complementului circumstanțial : de loc (CCL) Întrebările la care răspunde Unde? De unde? Până unde? Pe unde? Încotro? Exemplu: <u>Sub copacul</u> frumos mulți se adăpostesc.</p>

	<p>Goga): „Călătorul străin se așază jos lângă cei doi” (Ion Creangă); „Undeva, în urmă, în zare, se vedeau dealurile ondulate” (Z. Stancu); „Înspre apus, către munții cei mari, dincolo de păduri de fag și brad, înalbăstreau pâcle” (M. Sadoveanu); „Așternete drumului / Ca și floarea câmpului” (Folclor).</p>	
<p>COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL DE TIMP /TEMPORAL Timp din lat. tempus. Temporal din fr. temporel.</p>	<p>DTL Complement care arată timpul de desfășurare a unei acțiuni (cu diversele lui nuanțe: momentul, epoca, punctul de plecare în timp, limita în timp, răstimpul, durata, frecvența etc.) exprimate de un verb sau de o locuțiune verbală sau sugerate de o interjecție predicativă. Este exprimat prin substantive, prin pronume sau prin numerale (de obicei cu prepoziții sau cu locuțiuni prepoziționale) în cazurile genitiv și acuzativ (mai ales), prin adverbe de timp cu sau fără prepoziții, prin locuțiuni adverbiale de timp și prin verbe la infinitiv (precedate de prepoziția <i>până</i> sau de locuțiunea prepozițională <i>înainte de</i>) și la gerunziu. Răspunde la întrebările <i>când?</i>, <i>de când?</i>, <i>până când?</i>, <i>pe când?</i>, <i>pentru când?</i> și <i>cât timp?</i>: „Spre miezul nopții sentoarce acasă” (M. Eminescu); „Când mă deșteptai, soarele pășise <i>de mult</i> peste meridiană...” (C. Hogaș); „Pe ulița pustie</p>	<p>V, p. 232 COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL DE TIMP arată timpul în care se petrece o acțiune. VIII, p. 174 Tipul complementului circumstanțial: de timp (CCT) Întrebările la care răspunde: Când? De când? Până când? Cât timp? Exemplu: <i>Soarele nu stă ziuă la amiezi.</i></p>

	<p>sună <i>când și când...</i> călcâile vreunui trecător grăbit” (Em. Gârleanu); „<i>Azidiminează</i>, neavând treabă, mă scobor la gărlă” (I. Al. Brătescu-Voinești); „...dacă deci nici <i>de astă dată</i> Moromete nu va sta cinstit de vorbă, <i>niciodată</i> nu-i va mai da bună ziua” (M. Preda); „Tămădăienii... au dat roată... <i>zile și luni întregi</i>, împrejurul falnicilor dropioi” (Al. Odobescu); „Tu ai venit <i>înaintea noastră</i>, iar el a venit <i>după noi</i>”; „Ca s-arăt <i>la bătrânețe / Ce-am putut la tinerețe</i>” (Folclor); „Ichim șovăi îndelung <i>înainte de a spune</i>” (Camil Petrescu); „Că doar nu samăn eu grâu <i>de ieri, de alaltăieri</i>” (Ion Creangă); „...până a nu <i>se revârsa</i> bine <i>de zori</i>, el era purces la vânătoare” (Al. Odobescu); „<i>Vorbind</i>, trecu lângă stâlpul de brad” (L. Rebreanu).</p>	
<p>COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL DE MOD /MODAL Mod din lat. modus, it. modo. Modal din fr. modal.</p>	<p>DEX Complement circumstanțial care arată cum ori în ce măsură se desfășoară sau apare la un moment dat o acțiune, o stare sau o însușire. DTL Complement care arată modul de desfășurare a unei acțiuni (cu diversele lui nuanțe: modalitatea propriu-zisă, comparația, măsura sau cantitatea, progresia etc.) exprimate de un verb sau de o locuțiune verbală sau sugerate de o interjecție predicativă, modul de prezentare al unei însușiri exprimate de adjectivul</p>	<p>V, p.232 COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL DE MOD arată felul, modul în care se petrece o acțiune. VIII, p.174 Tipul complementului circumstanțial: de mod (CCM) Întrebările la care răspunde: Cum? În ce mod? Cât? În ce măsură?</p>

	<p>determinat sau al unei caracteristici exprimate de adverbul determinat. Este exprimat prin substantive, prin pronume sau prin numerale (cu prepoziții sau cu locuțiuni prepoziționale) în cazurile dativ și acuzativ (mai ales), prin adverbe și locuțiuni adverbiale de mod, prin verbe la modurile infinitiv (precedate de prepoziția <i>fără</i>) și gerunziu și prin interjecții. Răspunde la întrebările <i>cum?</i>, <i>în ce fel?</i>, <i>în ce chip?</i>, <i>în ce mod?</i> și <i>cât?</i>: „Nori atârnați <i>ca niște perdele</i> de cer, își târau capetele pe pământ, <i>împrăștiindu-se...</i> într-o bură de ploaie mărunță” (Em. Gârleanu); „Cântau un cântec simplu <i>ca pământul</i>” (N. Labiș); „Ei nu vor mai ieși <i>cu drag</i> / Să-i iau cu mine-n șa <i>pe rând</i>” (G. Coșbuc); „Și punând mâna pe condei, scrie <i>bătos</i> și <i>apăsat</i>” (I. Al. Brătescu-Voinești); „...omul, mirosind <i>a ploaie ș-a paie</i> umede, le mărturisi îngrijorările lui” (M. Sadoveanu); „Visul său se-nfiripează și sentinde <i>vulturește</i>” (M. Eminescu); „Ciobanul intră <i>cu sfială. Abia călca...</i>” (P. Ispirescu); „În dosul șurii era o livadă mărișoară... tăiată <i>în două</i> de o cărare” (L. Rebreanu); „Uneori făcea <i>fi, fi, fi, tiha! tiha! tiha! chiau! chiau! chiau! clings!</i>” (I. Al. Brătescu-Voinești); „...și începu să sune dintr-înșă <i>ca prepelițele</i>” (D. Zamfirescu); „Se așezară <i>fără a mai întreba ceva</i>” (E. Barbu); „Și începe să-</p>	<p>Exemplu: Limba taie <i>mai rău</i> decât sabia.</p>
--	---	--

	<p>nsemne <i>cu ghiotura</i> greșelile pe o draniță” (Ion Creangă); „Singure vrăbiile, care zboară <i>puțin</i>, s-au vârat printre grinzi și țigle” (T. Arghezi); „Te iubesc <i>atât de mult</i>” (M. Eminescu); „...<i>de urgență</i> să satisfaceți, <i>conform legii</i>, justele reclamațiuni ale doamnei directoare” (I. L. Caragiale); „Trebuie să te faci om al nevoii, <i>ca noi</i>” (D. Zamfirescu).</p>	
<p>COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL DE CAUZĂ / CAUZAL Cauză din lat. <i>causa</i>, fr. <i>cause</i>. Cauzal din lat. <i>causalis</i>, fr. <i>causal</i>.</p>	<p>DTL Complement care arată cauza desfășurării unei acțiuni (exprimată de un verb sau de o locuțiune verbală sau sugerată de o interjecție predicativă) sau cauza existenței unei însușiri exprimate de un adjectiv. Este exprimat prin substantive, adjective, pronume sau numerale (cu prepoziție sau cu locuțiune prepozițională) în cazurile genitiv, dativ și acuzativ, prin locuțiuni adverbiale de cauză și prin verbe la modul gerunziu. Răspunde la întrebările <i>din ce cauză?</i>, <i>din ce pricină?</i>: „Freamătă codrii <i>de vuietul apelor</i>” (A. Vlahuță); „<i>Din pricina dogoarei</i>, mlaștinile sunt uscate peste tot” (Em. Gârleanu); „Sângeră boturile vitelor <i>căutând rădăcini</i>” (Z. Stancu); „... la Vadu-Vechi, oamenii... <i>din prostie</i>... s-au unit în jurul lui Iosub Prisăcarul” (V. Em. Galan); „<i>Datorită ploii</i>, n-am putut ieși din casă”; „Lupului îl scăpărau ochii <i>de flămând</i>.” (Ion</p>	<p>VIII, p. 174 Tipul complementului: de cauză (CCCz). Întrebările la care răspunde: De ce? Din ce cauză? Exemplu: <i>De rușine</i>, ar mânca o pâine.</p>

	<p>Creangă); „Alții spuneau că <i>din pricina ei</i> se fac atâtea jertfe” (idem); „N-a putut vorbi <i>din cauza celor trei</i>”; „<i>De-aceea</i>, doamnă, te-am ruga / Să nu mai plângi” (G. Coșbuc).</p>	
<p>COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL DE SCOP /FINAL Scop din ngr. skopós. Final din fr. final, lat. finalis.</p>	<p>DTL Complement care arată scopul desfășurării unei acțiuni exprimate de un verb sau de o locuțiune verbală sau sugerată de o interjecție predicativă. Este exprimat prin substantive (cu prepoziții sau cu locuțiuni prepoziționale) în cazurile genitiv și acuzativ, prin locuțiuni adverbiale de scop și prin verbe la modurile infinitiv (precedat de prepozițiile <i>pentru</i> și <i>spre</i>) sau supin. Răspunde la întrebările <i>cu ce scop?</i> și <i>în ce scop?</i>: „Se pregătea <i>în vederea obținerii</i> diplomei”; „... și porni <i>în călătorie spre a-și găsi</i> bărbatul” (P. Ispirescu); „La curte se făcuse mare pregătire <i>pentru ospățul</i> acesta” (C. Negruzzi); „Tocmai atunci veneau <i>după apă...</i> fetele lui Keleu” (Al. Odobescu); „De ce nu voi <i>pentru nume, pentru glorie</i> să scriu?” (M. Eminescu); „Când punea mama oalele <i>la prins</i>, eu... și începeam a linchi groșciorul...” (Ion Creangă); „<i>Pentru aceea</i> s-au deplasat acolo”.</p>	<p>VIII, p. 174 Tipul complementului: de scop (CCSc). Întrebările la care răspunde: <i>Cu ce scop?</i> <i>Pentru ce?</i> Exemplu: Tu-l trimiți <i>după surcele</i> și el îți aduce floricele.</p>

<p>COMPLEMENT CIRCUMSTANȚIAL CONDIȚIONAL / DE CONDIȚIE Condiție din fr. condition. Condițional din fr. conditionnel.</p>	<p>DTL Complement care arată condiția de care depinde realizarea unei acțiuni exprimate printr-un verb sau printr-o locuțiune verbală. Este exprimat printr-un substantiv, pronume sau numeral în cazurile genitiv și acuzativ, precedat de locuțiuni prepoziționale, printr-un verb la gerunziu sau printr-un adverb de mod cu sens condițional. Răspunde la întrebările <i>cu ce condiție?</i> și <i>în ce situație?</i>: „Domnule, în caz de mobilizare vă rugăm a vă prezenta în termen de 48 de ore” (Cezar Petrescu); „În locul spătarului Ghica, eu nu-ți trăgeam palme” (Camil Petrescu); „Dar trăind și nemurind, te-oi sluji eu, măi badeo!” (Ion Creangă); „Altul, în locul lui, ar fi murit” (Folclor); „Imediat să părăsești primăria, <i>altfel</i> te arestez” (L. Rebreanu).</p>	
<p>COMPLEMENT CIRCUMSTANȚIAL CONCESIV / DE CONCESIE Concesiv din fr. concessif, lat. concessivus. Concesie din fr. concession, lat. concessio.</p>	<p>DTL Complement care arată împrejurarea care ar fi putut împiedica realizarea unei acțiuni exprimate de un verb sau de o locuțiune verbală sau existența unei însușiri exprimate de un adjectiv, dar care nu a împiedicat-o. Este exprimat prin substantive, pronume sau numerale în cazurile genitiv și acuzativ, cu prepoziții sau cu locuțiuni prepoziționale, sau</p>	

	<p>prin verbe la modurile gerunziu (precedat uneori de adverbele <i>chiar</i> și <i>nici</i>) și infinitiv (precedat de prepoziția <i>fără</i>). Răspunde la întrebarea <i>în ciuda cărui fapt?</i>: „<i>Împotriva obiceiului său, Lăpușneanul... era îmbrăcat cu toată pompa domnească</i>” (C. Negruzzi); „<i>...cu toată sărăcia, Humă nu muncea la nimeni cu ziua</i>” (M. Preda); „<i>...în ciuda mâniei, ochii ei rămâneau mari și curați</i>” (idem); „<i>...îi sărută și le dă ghes, în pofida mamei</i>” (G. Călinescu); „<i>...cu toate astea, el era Budulea Taichii</i>” (I. Slavici); „<i>...acest chip, fără a fi frumos, are un farmec deosebit</i>” (I. Al. Brătescu-Voinești); „<i>...țărani noștri, robotind mai rău ca robii, nu ajung să-și câștige nici măcar mâncarea omenească</i>” (L. Rebreanu).</p>	
<p>COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL CONSECUTIV / DE CONSECINȚA Consecutiv din fr. consécutif. Consecință din fr. conséquence, lat. consequentia.</p>	<p>DTL Complement care arată consecința unei acțiuni exprimate de un verb sau de o locuțiune verbală sau a intensificării unei însușiri exprimate de un adjectiv. Este exprimat printr-un substantiv în acuzativ, cu prepozițiile <i>de</i> sau <i>la</i> sau printr-un verb la modul supin. Răspunde la întrebarea <i>care e consecința faptului că?</i>: „<i>Tânărul cânta de minune</i>”; „<i>Omul ăsta mânca de speriat</i>”; „<i>Studentul o iubea la nebunie</i>”; „<i>Era frumoasă de invidiat</i>”.</p>	
<p>APOZIȚIE</p>	<p>DEX</p>	<p>VIII, p. 129</p>

<p>Din fr. apposition, lat. appositio, -onis.</p>	<p>(Gram.) Atribut, de obicei substantiv, care se află pe același plan cu cuvântul determinat (de obicei în cazul nominativ). DTL (în sens restrâns) atribut substantival, pronominal sau numeral în cazul nominativ, indiferent de cazul cuvântului determinat. ◇ Apoziție simplă: apoziție exprimată printr-un singur substantiv, pronume sau numeral – „Pe ziduri însă,... era și fiica regelui, <i>Gebila</i>” (Al. Mitru); „Și noi, <i>copiii</i>, avem obligația de a asculta de părinți”; „...eu, <i>unul</i>, drept să vă spun...” (C. Hogaș); „Cel venit pe urmă, <i>al treilea</i>, nu se prea grăbea la mâncare”.</p>	<p>Deseori, în comunicare, nu este suficient să numești un obiect pentru a-l identifica: apare nevoia unei precizări. În acest scop, vorbitorii recurg la apoziții – cuvinte sau construcții care explică un cuvânt-bază. De regulă, apoziția este un atribut care reia un nume (substantiv, pronume, numeral, adjectiv): elevul Mihai Lungu; satul Slobozia Mare; strada Columna; Liceul Teoretic „Liviu Rebreanu”; bomboanele „Scufița Roșie”; pâinea „Codru”.</p>
<p>ADRESARE Adresa+re.</p>	<p>DGSSL Indicare explicită de către emițător a destinatarului unui mesaj, prin utilizarea unor mijloace lingvistice, însoțite sau nu de elemente non-lingvistice sau paralingvistice. Adresarea implică două operații de bază: desemnarea destinatarului prin forme nominale sau pronominale și solicitarea acestuia să-și asume un asemenea rol, prin folosirea vocativului (cu intonație specifică) și / sau prin forma imperativă a enunțurilor. În română sunt folosite ca forme de adresare: a) <i>substantive</i>: 1) <i>proprie</i> (prenume, nume de familie, porecle); 2) <i>comune</i>, cu anumite trăsături semantice; nume generice de</p>	<p>VIII, p. 75 ADRESAREA este cuvântul sau grupul de cuvinte care arată către cine este îndreptată comunicarea: persoană, grup de persoane, realități din lumea înconjurătoare, instituții etc. Mamă, tu ești Patria mea! (Grigore Vieru) Codrule, codruțule, ce mai faci, drăguțule? (Mihai Eminescu)</p>

	<p>persoană (<i>domn, doamnă, domnișoară, om, femeie, băiat, fată, moș, babă</i>); nume generice desemnând relații interpersonale (<i>prieten,-ă; coleg,-ă</i> etc.); nume de rudenie (<i>mamă, tată, frate, soră</i> etc.); nume de funcții sau profesii, titluri (<i>președinte, ministru, director, doctor, profesor, primar, prinț</i> etc.); nume indicând originea etnică sau proveniența regională a persoanei (<i>român, francez, rus, moldovean, ardelean</i> etc.); nume de animale sau nume generice referitoare la animale, folosite metaforic (<i>cocoșel, pui, puică, bou, măgar, vită, animal</i> etc.); nume mitologice sau religioase, unele folosite metaforic (<i>amazoană, zeu, zeiță, drac, diavol, înger</i>), nume exprimând o calificare sau evaluare, folosite adesea metaforic (<i>tâlhar, hoț, crai</i> etc.); b) <i>adjective substantivizate</i> prin adăugarea articolului hotărât enclitic, exprimând o apreciere subiectivă a relațiilor dintre interlocutori (<i>drag, scump, iubit, stimatele</i>) sau a caracteristicilor (<i>fizice, morale</i> etc.) ale interlocutorului (<i>frumos, chior, deștept, prost, mincinos</i> etc.); c) <i>numerale</i> (cardinale sau ordinale) folosite substantival sau substantivate (<i>cei doi, cei trei, primul, al doilea</i> etc.); d) <i>formele de persoana a II-a sg. și pl. ale pronomelor personale</i>, inclusiv formele pronominale de</p>	
--	---	--

	politețe (<i>tu, voi, dumneata, dumneavoastră, domnia ta, domniile voastre, mata etc.</i>).	
CUVÂNT INCIDENT Din fr. incident.	<p>DEX (Despre cuvinte sau propoziții) Care este intercalat între părțile unei propoziții sau fraze.</p> <p>DTL Cuvânt intercalat între părțile unei propoziții sau ale unei fraze, fără a fi legat sintactic de acestea. Este rostit cu o intonație deosebită, apare izolat între virgule, linii de pauză sau paranteze și aduce o informație suplimentară în interiorul unei comunicări de bază: „Am găsit, <i>din nenorocire</i>, un vagon de clasa a II-a la coada trenului” (I. L. Caragiale); „Nu știu, <i>zău</i>, cum a sta și asta” (Ion Creangă); „Poftim, nepoate Grigri, <i>zice</i>, cetește și te bucură” (M. Sadoveanu) etc.</p>	VII, p. 152 Nu toate adverbele au funcție sintactică, unele sunt utilizate drept cuvinte sau construcții incidente.
CONSTRUCȚIE INCIDENTĂ Din fr. construction, lat. constructio. Din fr. incident.	<p>DTL Construcție izolată între virgule sau între liniile de pauză, într-un loc neașteptat din cadrul unei comunicări. Poate lipsi fără ca sensul acesteia să se schimbe. Este intonată special cu pauză înainte și după rostire și poate fi reprezentată printr-o sintagmă sau chiar printr-o propoziție sau frază ce exprimă atitudinea vorbitorului față de gândirea expusă, precizări sau motivări ale acestuia în legătură cu ceea ce pare vag în</p>	

	<p>comunicare: <i>din fericire, din nefericire, din păcate, cu părere de rău, pe drept cuvânt, într-adevăr, în definitiv, la urma urmei; după mine, după părerea mea; mă rog, mă înțelege, în fine; doamne ferește, nu-i așa; știu eu, mai știi, cine știe, pe cât se pare, pe cât (precum) se vede, dacă nu mă înșel, să nu-mi uit vorba, se pare, se vede etc.</i> – „Erau, precum se vede, aceste cuvinte, niște vorbe din cale-afară de grave, de infamante” (L. Blaga); „Erai, mi se pare, în slujbă” (Em. Gârleanu). v. și <i>parte de propoziție, propoziție și frază.</i></p>	
<p>PROPOZIȚIE INCIDENTĂ</p>	<p>DEX Propoziție intercalată între părțile unei propoziții sau între propozițiile unei fraze, care aduce o informație suplimentară în comunicare, nelegată însă sintactic de fraza în care este inclusă. Astfel: „În sfârșit, <i>ca să nu-mi uit vorba</i>, toată noaptea... m-am frământat” (Ion Creangă); „...numai barba și punga, <i>bat-o pustia</i>, te făcea să calci a popă!” (idem); „Mie, <i>adăugă mătușa mea Caliopi</i>, îmi place mai ales frumoasa poftă de mâncare a domnului Ghenciu” (M. Sadoveanu); „Bagă de seamă, bărbate, – <i>îi zise nevastă-sa cu glasul răgușit de spaimă</i>” (L. Rebreanu); „Poftim, nepoate Grigri, <i>zice</i>, citește și te bucură” (M. Sadoveanu); „Nevastă-sa – <i>că uitasem...</i> –</p>	

	<p>aprinse o sumă de lumânări” (I. L. Caragiale); „Când a plecat de-acasă... mama lui – <i>de treabă femeie!</i> - l-a sărutat” (idem); „Ce bine ar fi fost – <i>nu e așa, amice?</i> – să-mi fi adus eu mai demult aminte” (Al. Odobescu); „Amicul nostru (<i>mărturisesc astăzi / că acela eram eu însumi</i>)... s-a grăbit a schimba vorba” (idem); „Catrino, ia, fa, secerile astea! <i>strigă el supărat...</i>” (M. Preda).</p>	
<p>CONSTRUCȚIE ELIPTICĂ Din fr. construction, lat. constructio. Din fr. elliptique.</p>	<p>DEX Care conține o elipsă. DTL Construcție cu un termen neexprimat, dar presupus. Poate fi alcătuită din substantiv, adjectiv sau verb la un mod nepredicativ, precedat de adverbul de mod de precizare <i>chiar</i> sau de negația <i>nici</i>, de prepoziția <i>fără</i>, de conjuncția coordonatoare disjunctivă <i>fie</i> sau de conjuncția subordonatoare concesivă <i>deși</i> și este izolată de restul comunicării prin virgulă: „<i>Chiar director</i>, nu poate rezolva problema”; „<i>Chiar bună</i>, n-o poate bea”; „<i>Chiar alergând</i>, nu-l mai poate ajunge”; „<i>Chiar obligat</i>, nu poate spune asta”; „<i>Nici responsabilă</i>, nu poate face mare lucru”; „<i>Nici frumoasă</i>, nu-l poate atrage”; „<i>Nici fugind</i>, nu te poți ține de el”; „<i>Nici rugat</i>, nu mai acceptă”; „<i>Fără a fi ajutat</i>, s-a descurcat totuși”; „Să nu spui</p>	<p>IX, p. 153</p> <p>Propozițiile – atât cele monomembre, cât și cele bimembre – pot fi :</p> <p>[...]eliptice – dacă unele părți de propoziție necesare au fost omise și se subînțeleg cu ușurință în context: <i>Trăiește cu speranța</i> (= <i>Omul, dânsul, cineva – sau tu – trăiește cu speranța</i>).</p>

	<p>nimănuî – <i>fie frate, fie prieten, fie rudă</i>”; „Felix, <i>deși la începutul studiilor, înțelese</i>” (G. Călinescu); „<i>Deși cuprins de lanțuri, măreț</i> intră românul” (V. Alecsandri); „<i>Deși</i> <i>bolnav, a avut puterea de a o</i> <i>citi</i>”. C. <i>eliptice</i> sunt considerate și propozițiile cărora le lipsește o parte de propoziție.</p>	
<p>COORDONARE Din coordoná < fr. coordonner, cf. it. coordinare.</p>	<p>NODEX Relație stabilită între propoziții sau părți de propoziție legate între ele, fără ca una să depindă de alta din punct de vedere sintactic. DTL Raport sau relație ce se stabilește între două sau mai multe părți de propoziție, propoziții sau fraze (de același fel sau eterogene) aflate pe același plan gramatical, adică independente una de cealaltă. Termen folosit în sintagmele <i>raport de coordonare</i> și <i>relație de</i> <i>coordonare</i>.</p>	<p>VIII, p. 62 Între părțile de propoziție și între propoziții în cadrul frazei se stabilesc următoarele tipuri de relații: Coordonare, relația dintre părțile de propoziție sau propozițiile de același fel. IX, p. 168 Între propozițiile unei fraze există legături de coordonare și de subordonare. Coordonarea se realizează între propozițiile de același nivel – între propoziții independente/principale sau între propozițiile subordonate omogene ale aceleiași regente. <i>Leneșul mai mult aleargă /1 și scumpul mai</i> <i>mult păgubește /2.</i> <i>Cine se culcă târziu /1 și doarme dimineața /2</i> <i>își scurtă viața /3.</i></p>
<p>SUBORDONARE</p>	<p>DEX</p>	<p>VIII, p. 62</p>

<p>Din subordoná < fr. subordonner, it. subordinare.</p>	<p>Raport sintactic de dependență gramaticală a unei propoziții de altă propoziție (sau a unui cuvânt de alt cuvânt). DTL Raport sau relație sintactică de dependență gramaticală între un element subordonat și un element regent (în cadrul propoziției sau în cadrul frazei).</p>	<p>Subordonare, relația dintre un termen (parte de propoziție sau propoziție) determinat (regent) și unul determinant (subordonat). IX, p. 169 Legătura de subordonare se stabilește între propozițiile regente și cele subordonate. În plan semantic, propoziția subordonată determină unul sau mai multe cuvinte din regentă, detalizând informația. <i>Mâna /1 (care?) care nu știe a scrie /2 dă vina pe condei /.1</i> Propoziția subordonată nu poate exista în lipsa regentei, formal ea se introduce prin diferite jonctive sau prin juxtapunere și răspunde la o întrebare adresată de la regentă. <i>Nu e omul niciodată bătrân /1 (când?) când e vorba de învățătură /.2</i></p>
<p>PROPOZIȚIE SUBORDONATĂ SUBIECTIVĂ Din lat. subiectivus, fr. subjectif.</p>	<p>MDN Propoziție subordonată care îndeplinește funcția de subiect al regentei. DTL Propoziție subordonată necircumstanțială care îndeplinește funcția de subiect pe lângă verbul predicativ (personal sau impersonal; activ, reflexiv sau pasiv), pe lângă expresia verbală impersonală, adverbul predicativ sau interjecția predicativă din propoziția regentă. Este introdusă prin conjuncțiile subordonatoare <i>că, să, ca... să, dacă și de</i>, prin</p>	<p>VIII, p. 106 Propoziția subordonată, care îndeplinește rolul de subiect al predicatului propoziției regente, se numește propoziție subordonată subiectivă [Sb]. În acest caz, propoziția regentă nu are un subiect exprimat, iar verbul-predicat din regentă este întotdeauna la persoana a treia. Propoziția subiectivă se leagă de regentă prin diferite elemente de relație: conjuncții, adverbe, pronume: <i>că, să, dacă, cum, când, unde, cine, care, ce, câți, câte, oricine, orice.</i></p>

	<p>locuțiunea conjuncțională subordonatoare <i>cum</i> <i>că</i>, prin pronumele relative <i>cine</i>, <i>care</i>, <i>ce</i>, <i>căți</i>, <i>câte</i>, <i>cel ce</i> și <i>ceea ce</i> (în diferite cazuri, cu sau fără prepoziție), prin adjectivele relative <i>căți</i>, <i>câte</i> și <i>ce</i>, prin pronumele nehotărâte relative <i>oricine</i> și <i>orice</i>, prin adverbele relative <i>cum</i>, <i>unde</i>, <i>când</i>, <i>cât</i> și <i>încotro</i>. Răspunde la întrebările <i>cine?</i> și <i>ce?</i>: „...e drept că <i>avea un spirit de observație nemaipomenit</i>” (I. Al. Brătescu-Voinești); „<i>Pesemne c-aista-i Flămânzilă</i>” (Ion Creangă); „... nu se cade să <i>facă așa lucru</i>” (C. Negruzzi)...</p>	<ul style="list-style-type: none"> ■ <i>Cine nu se poate stăpâni pe sine cum să stăpânească pe altul?</i> ■ <i>Ce e strâmb din fire anevoie se mai îndreaptă.</i> ■ Niciodată nu se știe <i>de unde sare iepurele.</i>
<p>PROPOZIȚIE SUBORDONATĂ PREDICATIVĂ Din lat. praedicativus, fr. prédicatif.</p>	<p>MDN Propoziție subordonată care îndeplinește funcția de nume predicativ pe lângă un verb copulativ din regentă; element ~ suplimentar = parte secundară de propoziție cu dublă subordonare (față de verb și de subiect sau obiect); propoziție ~ă suplimentară (și s. f.) = propoziție subordonată care îndeplinește în frază rol de element predicativ suplimentar.</p> <p>DTL Propoziție subordonată necircumstanțială, care îndeplinește funcția de nume predicativ pe lângă un verb copulativ nepredicativ din propoziția regentă. Este introdusă prin conjuncțiile subordonatoare <i>că</i>, <i>să</i>, <i>ca... să</i>,</p>	<p>VIII, p. 101 Propoziția predicativă [Pr] este ceea ce rezultă din transformarea unui nume predicativ în propoziție subordonată. Numele predicativ substituit prin propoziție predicativă poate fi exprimat prin substantiv, adjectiv sau verb la infinitiv. Propoziția predicativă se leagă de verbul copulativ prin mijlocirea unui element de relație: <i>că</i>, <i>să</i>, <i>dacă</i>, <i>care</i>, <i>cine</i>, <i>ce</i>, <i>cum</i>, <i>cât</i>, după <i>cum</i> ș.a.</p>

	<p><i>dacă, de („să”, „că”), prin locuțiunile conjuncționale subordonatoare ca și cum, ca și când, după cum și de parcă, prin pronumele relative cine, ce și ceea ce (precedate sau nu de prepoziții), prin pronumele nehotărâte relative oricare și oricine, prin adverbele relative cum, precum și cât, prin adverbele nehotărâte relative oricum și oricât și prin adverbele interogativ-relative cum, cât, unde, când și încotro. Nu răspunde la întrebări (întocmai ca numele predicativ), fiind recunoscută ca urmând imediat după verbul copulativ din regentă: „Cel dintâi gând al lui a fost să mă ducă la Copou” (I. Slavici); „Aspirația mea secretă era să-mi scap părinții” (L. Blaga)...</i></p>	
<p>PROPOZIȚIE ATRIBUTIVĂ Din fr. attributif.</p>	<p>SUBORDONATĂ MDN Propoziție subordonată care îndeplinește funcția de atribut pe lângă un substantiv din regentă; propoziție relativă. DTL Propoziție subordonată cu funcție de atribut pe lângă substantivul, pronumele sau numeralul determinat din propoziția regentă. ◇ Atributivă propriu-zisă: a. reprezentantă a unui atribut substantival în genitiv și în acuzativ, a unui atribut adjectival, numeral, pronominal, verbal, adverbial sau interjecțional. Este introdusă prin pronume relative (precedate sau</p>	<p>VIII, p. 130 Propoziția subordonată, care determină un nume din propoziția regentă și răspunde la întrebările atributului care?, ce fel de?, al cui?, cât?, se numește propoziție subordonată atributivă [At]. ■ Piatra1 (care?) nu prinde mușchi1. <i>care se mișcă2</i> Spre deosebire de propoziția subordonată subiectivă, care ține locul subiectului-lipsă din regentă, propoziția subordonată atributivă determină un nume din propoziția regentă, fără a-l substitui.</p>

	<p>nu de prepoziții), adverbe relative (precedate sau nu de prepoziții) și conjuncții subordonatoare (că, să, ca să, de, dacă). Astfel: „Se trezește dinaintea lui cu o babă gârbovă de bătrânețe, c a r e <i>umbla după milostenie</i>” (Ion Creangă); „Mergea spre satul <i>în hotarul căruia se aflau vii renumite</i>” (I. Slavici).</p>	<p>■ Acela1 (care?) nici de om n-are deloc1. <i>ce n-are milă de dobitoc</i>2</p>
<p>PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ COMPLETIVĂ DIRECTĂ Din fr. complétif, lat. completivus.</p>	<p>DEX Propoziție subordonată care are rol de complement pe lângă verbul din altă propoziție. DTL Propoziție cu funcție de complement direct pe lângă un verb sau o locuțiune verbală tranzitivă sau pe lângă o interjecție predicativă cu conținut verbal tranzitiv din propoziția regentă. Este introdusă prin conjuncțiile subordonatoare <i>că, să, ca... să, dacă</i> și <i>de</i>, prin locuțiunea conjuncțională subordonatoare <i>(pre)cum că</i>, prin pronumele relative <i>care, cine</i> (precedate sau nu de prepoziții), <i>cel ce, ceea ce, ce</i> și <i>cât/câtă</i>, prin adjectivele relative <i>care</i> și <i>ce</i>, prin pronumele nehotărâte relative <i>oricare, oricine</i> (precedate sau nu de prepoziții), <i>orice</i> și <i>oricât/oricâtă</i>, prin</p>	<p>VIII, p. 152 Propoziția subordonată, care determină un verb tranzitiv sau o locuțiune verbală tranzitivă din propoziția regentă, fiind echivalentă cu un complement direct, și răspunde la întrebările pe cine?, ce?, se numește propoziție subordonată completivă directă [CD].</p>

	<p>adverbele relative <i>unde, când</i> (cu sau fără prepoziții), <i>cum</i> și <i>cât</i>. Răspunde la întrebările <i>pe cine?</i> și <i>ce?</i>: „...m-a trimes din partea lui, să aduc la cunoștința măriei voastre că <i>el poate să vă facă podul</i>” (I. Creangă); „Sinan porunci ca să <i>se adune lângă dânsul o seamă de oști</i>” (N. Bălcescu); „Mam’mare... îl întreabă da că <i>-l mai doare nasul</i>” (I. L. Caragiale); „Măria ta, spunea Leca și Marandache cum că <i>a venit un neamț</i>” (M. Sadoveanu); „... iară Marta îi spune cine <i>a fost... de curând la dânșii, cu cine a vorbit și ce a zis.</i>” (I. Slavici); „Românul... ceea ce <i>are la inimă</i>, are și în gură” (idem); „O sărmane! Ții tu minte c <i>âte - n lume-ai auzit, / Ce-ți trecu pe dinainte, c <i>âte singur ai vorbit?</i>” (M. Eminescu).</i></p>	
<p>PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ COMPLETIVĂ INDIRECTĂ</p>	<p>DEX Propoziție care îndeplinește în frază funcția de complement indirect.</p> <p>DTL Propoziție cu funcție de complement indirect pe lângă un verb, o locuțiune verbală, un adjectiv sau o interjecție predicativă din propoziția regentă. Este introdusă prin conjuncțiile subordonatoare <i>că, să, ca... să, dacă</i> și <i>de</i>, prin locuțiunea conjuncțională subordonatoare <i>cum că</i>, prin pronumele</p>	<p>VIII, p. 157 Propoziția subordonată, care determină un verb, o locuțiune verbală sau un nume predicativ din propoziția regentă, fiind echivalentă cu un complement indirect, și răspunde la întrebările complementului indirect (cui?, la cine?, cu cine?, pentru cine? etc.), se numește propoziție subordonată completivă indirectă [CId].</p>

	<p>relative <i>care, cine, ce, cel ce, ceea ce și cât/câtă</i> (precedate sau nu de prepoziții), prin pronumele nehotărâte relative <i>oricare, oricine și orice</i> (precedate sau nu de prepoziții) și prin adverbele relative <i>unde, când și cum</i>. Răspunde la întrebările <i>cui?, despre cine?, despre ce?, pentru cine?, pentru ce?, din ce?, de ce?, la ce?, de cine?</i> etc: „Era mândră Safta c ă -și poate mărita fiica” (I. Slavici); „Și temându-se împăratul s ă nu i se întâmple ceva rău, a făcut sfat” (Ion Creangă); „Călăuzul nostru nu era mai puțin curios decât mine c a s ă afle cum se petrecuseră lucrurile” (Al. Odobescu); „...se duse să se încredințeze d a c ă nu cumva e cineva în adăpostul copacilor” (I. Slavici); „Au cercat stăpânitorii vremelnici de la Liov să încredințeze lumea c u m c ă Nicoară ar fi fost îngropat la biserica moldovenească” (M. Sadoveanu); „Nu da ciomag c u i nu-i ești drag” (Folclor); „Niciodată n-ar fi făcut ceva fără să știe ce va ieși d i n c e e a c e făcea...” (M. Preda); „Să nu răspunzi niciun cuvântel o r i c ă r u i te va chema pe nume” (P. Ispirescu); „Nu s-a priceput u n d e s ă le pună”; „Se miră c u m ai reușit.”</p> <p>◇ Completivă indirectă anticipată: c. <i>indirectă</i> cu conținut referitor la o persoană, introdusă prin pronume relativ sau</p>	
--	--	--

	<p>nehotărât relativ în dativ și „anunțată” în regenta care o precedă prin forma neaccentuată de dativ a pronumelui personal. Astfel: „Îi dă aprobare <i>cui a făcut cerere</i>”; „Îi reține un loc <i>oricui cere acest lucru prin telefon</i>”. ◇ Completivă indirectă reluată: c. <i>indirectă</i> cu conținut referitor la o persoană, introdusă prin pronume relativ sau nehotărât relativ în dativ și „întărită” în regenta care o urmează prin forma neaccentuată de dativ a pronumelui personal, ca în exemplele „<i>Cui a făcut cerere îi dă aprobare</i>”; „<i>Oricui cere acest lucru prin telefon îi reține un loc</i>”.</p>	
<p>PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ CIRCUMSTANȚIALĂ DE LOC</p>	<p>DTL Subordonată care exprimă o circumstanță, care îndeplinește funcția unui complement circumstanțial (de loc, de timp, de mod, de cauză, de scop etc.), ca în exemplele „Și pe unde <i>trecea</i>, lumea din toate părțile îl înghesuia” (Ion Creangă); „Îndată ce <i>soarele scăpătă după culme</i>, luna... ieși la răsărit la marginea dumbrăvii” (M. Sadoveanu); „Mama Iana era posomorâtă cum <i>nu fusese de mult</i>” (B. Șt. Delavrancea); „Maică, mulți te-au dușmănit, / <i>Că ești neam blagoslovit</i>” (T. Arghezi); „<i>Ca dintr-un bob să odrăslească mia</i>, / Cu sângele tău cald stropește glia!” (A. Vlahuță) etc.</p>	<p>VIII, p. 177 Propoziția subordonată, care determină predicatul din propoziția regentă, arătând locul în care se desfășoară acțiunea, și răspunde la întrebările complementului circumstanțial de loc (unde?, de unde?, până unde?, pe unde?, încotro?), se numește propoziție subordonată circumstanțială de loc [CL]. ■ Nevoia te duce1 (unde?) și pe unde nu ți-e voia2.</p>

<p>PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ CIRCUMSTANȚIALĂ DE TIMP</p>	<p>MDA Propoziție care arată timpul în care se petrece acțiunea din propoziția regentă.</p>	<p>VIII, p. 178 Propoziția subordonată, care determină predicatul din propoziția regentă, arătând timpul în care se desfășoară acțiunea, și răspunde la întrebările complementului circumstanțial de timp (când?, de când?, până când?, cât timp?), se numește propoziție subordonată circumstanțială de timp [CT]. (când?) <i>Când se vede satul1</i>, nu mai trebuie căruță2.</p>
<p>PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ CIRCUMSTANȚIALĂ DE MOD</p>	<p>MDA Propoziție subordonată care arată felul cum se desfășoară acțiunea din regentă sau cum se înfățișează o calitate din regentă.</p>	<p>VIII, p. 179 Propoziția subordonată, care determină predicatul din propoziția regentă, arătând modul de desfășurare a acțiunii, și răspunde la întrebările complementului circumstanțial de mod (cum?, în ce mod?, cât?, în ce măsură?), se numește propoziție subordonată circumstanțială de mod [CM]. ■ (cum?) <i>Cum îți vei găti1</i>, așa vei prânzi 2.</p>
<p>PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ CIRCUMSTANȚIALĂ DE CAUZĂ / CAUZALĂ</p>	<p>DEX Propoziție subordonată care exprimă cauza pentru care se săvârșește acțiunea din propoziția regentă și care corespunde complementului circumstanțial de cauză.</p>	<p>VIII, p.181 Propoziția subordonată, care determină predicatul din propoziția regentă, exprimând cauza pentru care se desfășoară acțiunea, și răspunde la întrebările complementului circumstanțial de cauză (de ce? din ce cauză?),se numește propoziție subordonată circumstanțială de cauză/cauzală [CCz].</p>

<p>PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ CIRCUMSTAȚIONALĂ DE SCOP / FINALĂ</p>	<p>DEX Propoziție subordonată circumstanțială care exprimă scopul în vederea căruia se îndeplinește acțiunea din regentă.</p>	<p>VIII, p. 182 Propoziția subordonată, care determină predicatul din propoziția regentă, arătând scopul în vederea căruia se îndeplinește acțiunea, și răspunde la întrebările complementului circumstanțial de scop (cu ce scop? pentru ce?), se numește propoziție subordonată circumstanțială de scop/finală [CSc].</p>
<p>PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ CIRCUMSTAȚIONALĂ CONDIȚIONALĂ</p>	<p>DEX Propoziție subordonată care exprimă o acțiune de a cărei îndeplinire depinde realizarea acțiunii din propoziția regentă.</p>	<p>VIII, p. 184 Propoziția subordonată, care determină predicatul din propoziția regentă, arătând condițiile de care depinde realizarea sau nerealizarea acțiunii respective, și răspunde la întrebările cu ce condiție? în ce condiție?, se numește propoziție subordonată circumstanțială condițională [CCt].</p>
<p>PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ CIRCUMSTAȚIONALĂ CONCESIVĂ</p>	<p>DEX Propoziție subordonată care arată că, deși există o piedică, acțiunea din propoziția regentă se realizează sau se poate realiza.</p>	<p>VIII, p. 186 Propoziția subordonată, care determină predicatul din propoziția regentă, arătând circumstanțele care ar putea să împiedice realizarea acțiunii, dar nu o împiedică, se numește propoziție subordonată circumstanțială concesivă [CCv]. Propoziția concesivă răspunde la întrebările în ciuda cui? în pofida cărui fapt? <i>Oricât de înalt să fie copacull, frunzele tot pe pământ cad.</i></p>

<p>PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ CIRCUMSTANȚIALĂ CONSECUTIVĂ</p>	<p>DEX Propoziție circumstanțială care exprimă rezultatul unei acțiuni sau al unei stări din propoziția regentă.</p>	
<p>TOPICĂ Din fr. topique, it., lat. topica, gr. topika.</p>	<p>DLRLC Ordinea sau așezarea cuvintelor în propoziție sau a propozițiilor în frază. ♦ Parte a sintaxei sau a stilisticii care se ocupă cu studiul ordinii cuvintelor în propoziție și a propozițiilor în frază.</p> <p>DTL Ordine a cuvintelor (a părților de propoziție) în propoziții și a propozițiilor în fraze. Se vorbește astfel despre topica subiectului, despre topica predicatului, despre topica numelui predicativ, despre topica atributului, despre topica complementului, despre topica elementului predicativ suplimentar și despre topica apoziției; despre topica regentei, despre topica subordonatei (a subiectivei, a predicativei, a atributivei, a completei, a predicativei suplimentare) și a apoziției.</p>	<p>VIII, p. 69 La construirea propozițiilor/frazelor, pentru integritatea sensului, au importanță:</p> <p>□ Topica elementelor constituente: schimbarea locului unei părți de propoziție sau al unor propoziții în frază modifică parțial sensul general al frazei, îi deplasează accentele logice.</p> <p>□ Intonația în varianta orală sau punctuația în varianta scrisă: acestea pot modifica, de asemenea, structura și sensul general al frazei.</p> <p>Comparați:</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ Ce nu poate face leul, face vulpea. ■ Ce leul nu poate face, face vulpea. ■ Vulpea face ce nu poate face leul. ■ Face vulpea ce nu poate face leul. ■ Vulpea face ce leul nu poate face. <p>Comparați:</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ Cărbunele, ca să trăiască, în cenușă se-nvește. ■ Cărbunele, ca să trăiască în cenușă, se-nvește.
<p>PUNCTUAȚIE</p>	<p>DEX</p>	

<p>Din fr. punctuation, după punct.</p>	<p>Sistem de semne grafice convenționale (punct, semnul întrebării, semnul mirării, virgulă, punct și virgulă, două puncte, ghilimele, linie de dialog și de pauză, paranteze, puncte de suspensie) care au rolul de a marca propozițiile, frazele, pauzele, intonația, întreruperea șirului vorbirii etc.; mod de a folosi aceste semne; ramură a gramaticii care indică folosirea corectă a acestor semne.</p> <p>DTL</p> <p>Sistem de semne grafice convenționale care au rolul de a marca părțile de propoziție, propozițiile, frazele, pauzele, intonația (anumite unități morfologice caracterizate prin intonație specială, cum sunt vocativul și imperativul), întreruperea șirului vorbirii etc. Următoarele semne de punctuație reprezintă p. <i>limbii române</i>, toate discutate în prezenta lucrare: <i>punctul, semnul întrebării, semnul exclamării, virgula, punctul și virgula, două puncte, ghilimelele, linia de dialog, linia de pauză, parantezele, și punctele de suspensie</i></p>	
<p>SEMNE DE PUNCTUAȚIE</p>	<p>DEX</p> <p>Semne grafice (punct, virgulă, două puncte etc.) folosite pentru a despărți, în scris, părțile unei propoziții sau ale unei fraze sau propozițiile și frazele între ele.</p> <p><i>Semnele citării = ghilimele.</i></p>	

	<p>DTL Semne grafice convențional care au rolul de a delimita o parte de propoziție, o propoziție, o frază sau de a marca o unitate morfologică (un vocativ, un imperativ), o pauză, o întrerupere a șirului vorbirii etc. Sunt considerate s. <i>de punctuație</i> în limba română: <i>punctul, semnul întrebării, semnul exclamării, virgula, punctul și virgula, două puncte, ghilimelele, linia de dialog, linia de pauză, parantezele și punctele de suspensie.</i></p>	
<p>STIL / STIL FUNCȚIONAL Din fr. <i>style</i> < lat. <i>stylus</i> < gr. <i>stylos</i>, condei folosit la scrierea pe tăblițele cerate.</p>	<p>DEX Mod specific de exprimare într-un anumit domeniu al activității omenești, pentru anumite scopuri ale comunicării; fel propriu de a se exprima al unei persoane; <i>spec.</i> totalitatea mijloacelor lingvistice pe care le folosește un scriitor pentru a obține anumite efecte de ordin artistic.</p> <p>MDTL Termen ce implică numeroase sensuri ca: a felul deosebit de a se exprima al unei persoane; b totalitate a procedurilor proprii de expunere, prin mijloacele limbii literare; c mijloacele lingvistice de exprimare proprii unui scriitor, unei opere, unui gen literar, unei epoci, unui curent literar etc., ceea ce constituie <i>stilul literaturii artistice</i>. În afară de stilul literaturii artistice – totalitate a</p>	<p>IX, p. 40 Stilul funcțional se constituie ca o varietate a limbii literare, utilizată într-un anumit domeniu de activitate. Particularitățile stilului se disting în funcție de situația concretă de comunicare (subiectul, scopul, circumstanțele comunicării). Se disting 4 stiluri funcționale: Beletristic (al literaturii artistice) – în acest stil se scriu textele care urmăresc cunoașterea și comunicarea artistică; Științific – stilul textelor ce reflectă cunoașterea și comunicarea științifi că; Publicistic – stilul textelor axate pe cunoașterea vieții publice și comunicarea în masă; Oficial-administrativ – stilul textelor orientate spre cunoașterea și comunicarea oficială.</p>

	<p>mijloacelor de exprimare figurată, figură de stil sau tropi, se mai deosebesc și : alte stiluri: <i>stilul științific</i>, <i>stilul publicistic</i>, adică felul deosebit, specific, de exprimare în lucrările științifice, în publicistică (presă) și în documentele oficiale. Fenomenele de stil sunt <i>procesele de invenție</i>, care se abat de la construcțiile repetate, comune și uzuale în limbă.</p>	

Termeni din domeniul textului literar și nonliterar

<p>TEXT (LITERAR) Din fr. texte, cf. lat. textus = țesătură.</p>	<p>DEX TEXT Ceea ce este exprimat în scris; cuprinsul unei opere literare sau științifice, al unui discurs, al unei legi etc. ♦ Fragment, parte dintr-o scriere. LITERAR Care aparține literaturii, care se referă la literatură, care corespunde cerințelor literaturii. DTL Scriere originală, autentică. Se caracterizează prin <i>autonomie și limitare</i>.</p>	<p>VI, p. 44/46 Textul literar prezintă fapte, întâmplări, personaje, aspecte din natură, idei și gânduri originale, trezind cititorului emoții și sentimente prin intermediul limbajului artistic și al imaginației scriitorului. Mărcile textului literar:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Existența unui erou/autor/povestitor. • Originalitatea compoziției și a modului de exprimare. • Utilizarea întregii bogății a limbii (termeni populari, arhaisme, regionalisme, neologisme, termeni tehnici). • Diversitatea și expresivitatea mijloacelor artistice. • Noutatea limbajului, datorită utilizării unor sensuri multiple ale aceluiași cuvânt.
<p>TEXT NONLITERAR Non+literar</p>		<p>V, p. 50 TEXTELE NONLITERARE au teme foarte diverse. Spre deosebire de textele literare, care înfățișează întâmplări, fapte și situații aparținând ficțiunii, imaginației scriitorului, textele nonliterare se referă la aspecte din</p>

		<p>realitate. Ele pot informa, convinge sau amuza cititorul.</p> <p>Felul în care autorii textelor nonliterare folosesc resursele expresive ale limbii poate trezi interesul cititorilor, în funcție de tipul textului respectiv.</p> <p>VI, p. 44/46</p> <p>Textele nonliterare au teme foarte diverse și tratează aspecte din realitate. Ele pot fi informative, argumentative sau distractive.</p> <p>Mărcile textului nonliterar:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Textul se referă la aspecte din realitate. • Oferă informații obiective și utile. • Limbajul folosit poate conține termeni specifici unui anumit domeniu de activitate. • Folosește aspectul corect, îngrijit al limbii. • Exprimarea este simplă, cuvintele sunt folosite cu un singur sens. • Prezintă o mare varietate de forme: texte de lege, rețete, prospecte de medicamente, instrucțiuni de montare/utilizare a aparatelor, ghiduri turistice, reclame, articole de ziare sau revistă, știri, interviuri, anunțuri de mică publicitate, lucrări științifice etc.
TEXT REFLEXIV	DEX	VI, p. 137

<p>Din fr. <i>réflexif</i>, germ. <i>reflexiv</i>.</p>	<p>(Despre manifestări, realizări ale oamenilor) Care denotă reflecție (1), care se realizează prin reflecție.</p>	<p>Text reflexiv este cel în care autorul vorbește despre sine, își prezintă experiențele avute simultan cu scrierea sau amintite (prin flashback), își exprimă impresiile/emoțiile provocate de cele trăite. Caracteristici ale textului reflexiv:</p> <ul style="list-style-type: none"> • sinceritatea – relatarea la persoana I; • coerența cronologică/temporalitatea – indicarea zilei, lunii, anului; <p>simultaneitatea – scrierea concomitent cu experiența trăită etc.</p>
<p>TEXT ARGUMENTATIV Din fr. <i>argumentatif</i>.</p>	<p>MDA Care argumentează, care conține argumente; care este rațional, logic.</p>	
<p>TEXT DESCRIPTIV Din fr. <i>descriptif</i>, lat. <i>descriptivus</i>.</p>	<p>DEX Care descrie; care conține o descriere. DTL Text care are la bază o descriere.</p>	
<p>OPERĂ EPICĂ Din lat., it. <i>opera</i> = lucrare. Din fr. <i>épique</i>, lat. <i>epicus</i>.</p>	<p>DEX OPERĂ Lucrare originală de artă, de știință etc.; creație (artistică). ♦ (La sg., cu sens colectiv) Totalitatea lucrărilor unui artist sau ale unui om de știință, ale unui creator în general. <i>Gen epic</i> = unul dintre cele trei genuri literare, care cuprinde diverse specii de narațiuni în versuri și în proză, dezvăluind cu o relativă obiectivitate portretul fizic și moral al</p>	<p>IX, p. 25 Genul epic este, în general, obiectiv, prezintă indirect poziția autorului (naratorului), care narează fapte, evenimente, întâmplări din viața personajelor.</p>

	personajelor, faptele lor, relațiile lor cu mediul înconjurător.	
OPERĂ LIRICĂ Din fr. lyrique.	DEX LIRIC, -Ă (Mai ales despre poezii) Care exprimă direct stări afective personale, sentimente intime. ♦ (Substantivat, f.) Poezia lirică (1), genul poetic liric.	VIII, p. 26 Opera lirică este opera în care predomină exprimarea directă (prin vocea eului liric) a unor stări sufletești și sentimente. Poezia este specia lirică cea mai răspândită, de regulă, de dimensiuni mici, fără o formă strictă. În terminologia modernă ea este deseori substituită prin poem. IX, p. 25 Genul liric este subiectiv, autorul (eul liric) își expune direct gândurile, sentimentele; genul epic este, în general, obiectiv, prezintă indirect poziția autorului (naratorului), care relatează fapte, evenimente, întâmplări din viața personajelor; genul dramatic, îmbinând calitățile celorlalte două genuri, cuprinde creații literare scrise sub formă de dialog și destinate interpretării scenice, presupunând conflicte puternice.
OPERĂ DRAMATICĂ / GENUL DRAMATIC Din fr. dramatique.	DEX Gen dramatic = gen literar care cuprinde opere scrise sub formă de dialog pentru a fi reprezentate pe scenă, cu conflict gradat din ciocnirea intereselor și sentimentelor personajelor. Cronică dramatică = prezentare critică, analitică a unei reprezentații teatrale. MDTL	VIII, p. 170 Textul dramatic (sau opera dramatică) este un text scris în scopul montării ori punerii în scenă. Genul dramatic (alături de cel epic și liric) face parte din genurile literare cele mai cunoscute. Opera dramatică, pe lângă aranjarea textului „pe roluri”, în formă de dialog sau monolog, se

	<p>GEN DRAMATIC Unul din cele trei genuri literare fundamentale, totalitate a operelor literare scrise, sub formă de dialog, spre a fi reprezentate (în genere) pe scenă, gen în care sunt incluse: tragedia, comedia, drama; de asemeni, tragicomedia, farsa, melodrama, feeria, vodevilul.</p> <p>Cel mai complex gen literar, operele dramatice cuprind în structura lor atât elemente epice, cât și elemente lirice. Gen reprezentabil scenic, pentru că în acest fel, de obicei, își transmite integral mesajul artistic, el mai necesită participarea altor factori artistici – pictura, arhitectura, sculptura, muzica și coregrafia – ca într-o sinteză de adevăruri ale simțirii și gândirii, ale vieții umane.</p>	<p>caracterizează prin acțiuni, stări conflictuale, personaje care își pun în evidență trăsăturile, meditațiile, opiniile prin rostirea unor replici ori prin acțiune. Suplimentar, în text apar remarcile sau indicațiile scenice (indicațiile de regie) propuse de autor.</p> <p>Opera dramatică al cărei subiect (și mai ales deznodământ/final) provoacă râsul și care ridiculizează relații sociale și etice, moravuri, tipuri umane se numește comedie. De regulă, comedia înfățișează personaje inferioare, iar acțiunea se încheie cu un final fericit pentru personaje.</p> <p>IX, p. 25</p> <p>Genul dramatic, îmbinând calități ale celorlalte două genuri, cuprinde creații literare scrise sub formă de dialog și destinate interpretării scenice, presupunând confl icte puternice.</p>
<p>TEXT NARATIV Din fr. narratif.</p>	<p>DEX Care aparține narațiunii, privitor la narațiune, specific narațiunii.</p> <p>DTL Care are la bază o narațiune, o istorisire, o povestire.</p>	
<p>AUTOR Din fr. auteur, lat. auctor.</p>	<p>DEX Persoană care creează o operă literară, artistică, științifică sau publicistică.</p>	<p>V, p. 8/108</p> <p>AUTORUL este persoana care a creat opera cuprinsă într-un volum.</p>

		AUTORUL este persoana care imaginează și scrie o operă literară.
<p>NARATOR Din lat. narrator, fr. narrateur.</p>	<p>DEX Autor al unei narațiuni, povestitor. Wikipedia Naratorul este persoana care povestește o anumită întâmplare, fiind inventat odată cu textul de către autor. El este o „voce” căreia autorul îi încredințează misiunea de a povesti faptele, de a descrie locurile și personajele. Se regăsește în operele epice (a nu se confunda cu eul liric, care se găsește în operele lirice).</p>	<p>V, p. 108 NARATORUL este persoana care povestește o anumită întâmplare. IX Naratorul este o „funcție” sau un „rol” în structura unui text. El este fie „personajul” actant, fie „martorul” pasiv, adică e „povestitorul” din spectacolul unei cărți. Pentru a testa existența acestei „funcții”, e suficient să împărțim un text la îndemână, propunând elevilor să-l citească „pe roluri”. În cadrul acestei „lecturi dramatizate” vom observa că există o transfigurare, o „intrare în rol” nu numai a „personajelor”, ci și a „povestitorului”. Naratorul, în acest sens, este povestitorul care relatează o istorie din interiorul textului. Spre deosebire de „autor” (o persoană fizică, în carne și oase), naratorul nu există în afara cuvintelor textului.</p>
<p>PERSONAJ / PERSONAJ LITERAR Din fr. personnage < lat. persona = deschizătură în masca actorilor antici, prin care ieșeau vorbele acestora.</p>	<p>DEX Fiecare dintre persoanele care figurează într-o operă literară; erou într-o operă literară, muzicală, cinematografică sau plastică.</p>	<p>V, p. 106 PERSONAJUL este o persoană care participă la acțiunea prezentată într-o operă literară. PRINCIPAL sau protagonist — care ocupă locul central în acțiune;</p>

		<p>SECUNDAR — care are un rol mai puțin important în acțiune;</p> <p>EPISODIC — care apare într-un singur episod. VI, p. 89</p> <p>Personajul literar este un participant la acțiunea unei opere literare, care poate fi o persoană, un animal, un obiect însuflețit etc. După locul ocupat și rolul îndeplinit în desfășurarea acțiunii, personajul literar poate fi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • personaj principal – care deține locul central în acțiune; • personaj secundar – care joacă un rol mai puțin important, fiind mai puțin prezent în acțiune; • personaj episodic – care apare rareori, doar în unul sau câteva episoade.
<p>TRĂSĂTURI FIZICE Tras + suf. -ătură.</p>	<p>DEX TRĂSĂTURĂ Linie caracteristică a feței unei persoane. ♦ Aspect esențial al caracterului sau al personalității cuiva. ♦ Aspect caracteristic general al unei opere, al unei doctrine, al unui fenomen, al unei activități, al unei epoci etc. FIZIC(Ă)</p>	

	Care se referă la corpul ființelor vii, în special la activitatea mușchilor, care aparține corpului ființelor vii, în special activității musculare.	
TRĂSĂTURI MORALE	DEX MORAL(E) Care aparține moralei, conduitei admise și practicate într-o societate, care se referă la morală; etic; care este conform cu morala; cinstit, bun; moralicesc.	
ACȚIUNE Din fr. action < lat. actio= lucrare.	DEX Desfășurare a întâmplărilor într-o operă literară; fabulație, subiect, intrigă. MDTL Totalitatea faptelor, întâmplărilor, într-o operă literară epică sau dramatică, denumită și <i>afabulație</i> . Unul din elementele compoziționale sau de structură ale acestor opere.	
TIMP (2) Din lat. tempus.	DEX Durată, perioadă, măsurată în ore, zile etc., care corespunde desfășurării unei acțiuni, unui fenomen, unui eveniment; scurgere succesivă de momente; interval, răstimp, răgaz.	
SPAȚIU Din lat. spatium, fr. espace.	DEX Loc, suprafață, întindere limitată. ♦ Limitele între care se desfășoară o acțiune; cadru.	
CRONOTOP Din greacă χρόνος "timp" și τόπος "loc".	Wikipedia	VIII, p. 148

	<p>Se cunoaște drept cronotop conexiunea dintre relațiile temporale și spațiale, asimilate într-un mod artistic în literatură. Pe scurt cronotop-legătura dintre timp și spațiu.</p>	<p>Relațiile timp–spațiu prezente într-o narațiune poartă numele de cronotop. Definiția a fost propusă de teoreticianul rus Mihail Bahtin: „Vom numi cronotop (ceea ce în traducere ad litteram înseamnă „timp–spațiu”) conexiunea esențială a relațiilor temporale și spațiale, valorificate artistic în literatură”.</p>
<p>TEMĂ Din fr. thème < lat. thema < gr. Thema=subiect.</p>	<p>DEX Idee principală care este dezvoltată într-o operă, într-o expunere; subiect; aspect al realității care se reflectă într-o operă artistică. MDTL Fenomenele, aspectele vieții materiale, adică situațiile, motivele, locurile, obiceiurile reflectate într-o operă literară sau artistică în genere și care converg spre un sens unic.</p>	<p>VI, p. 60 Tema operei este aspectul general al realității, transfigurat de autor în respectiva creație literară (iubirea, moartea, războiul, patria, natura etc.). VII, p. 21 Tema este un aspect fundamental al realității care se reflectă într-o operă artistică. De exemplu: Istoria, Patria, Dragostea, Copilăria, Familia. IX, p. 75 Teme frecvente în literatura română și în cea universală: copilăria, viața și moartea, binele și răul (mai ales în basme), natura, familia, satul, dragostea, istoria, „fortuna labilis” (soarta schimbătoare), „panta rhei” (sau omnia fl uunt = totul curge) ori „fugit irreparabile tempus” (scurgerea ireversibilă a timpului), sensul existenței etc.</p>

<p>SUBIECT (2) Din lat. subjectus, ceea ce e de spus; subordonat.</p>	<p>DEX Totalitatea acțiunilor, evenimentelor (prezentate într-o anumită succesiune) care alcătuiesc conținutul unei opere literare, cinematografice etc. MDTL Înlănțuire de întâmplări, dintr-o operă epică sau dramatică, formând un tot, prin care se dezvăluie caractere omenești și raporturile dintre ele. Subiectul mai este cunoscut și sub denumirea de <i>fabulație</i>. Desfășurarea evenimentelor, cu alte cuvinte organizarea subiectului, implică o anumită ordine, nu întotdeauna respectată cu rigurozitate: expozițiune, dezvoltarea acțiunii, punct culminant, deznodământ.</p>	<p>V, p.71 Totalitatea evenimentelor care alcătuiesc conținutul unei opere narative reprezintă SUBIECTUL OPEREI LITERARE. VII, p. 21 Subiectul este totalitatea acțiunilor, evenimentelor (prezentate într-o anumită succesiune) care alcătuiesc conținutul unei opere literare, cinematografice etc.</p>
<p>MOMENTELE SUBIECTULUI Din lat. momentum, fr. moment, it. momento, germ. Moment.</p>	<p>https://sites.google.com/site/genurileliterare/home/genul-epic/trasaturile-genului-epic Momentele subiectului: 1.Expozițiunea (fixează spațiul, timpul, perso și motivul/motivele conflictului); 2.Intriga (momentul în care se declanșează co între personaje);</p>	<p>VI, p.73 Momentele subiectului unei narațiuni Expozițiunea (situația inițială) este partea de început a unei narațiuni, în care se prezintă personajele, timpul și locul acțiunii. Ea reprezintă o stare de echilibru. Intriga (cauza acțiunii) este momentul sau întâmplarea care face să demareze acțiunea. Desfășurarea acțiunii conține prezentarea succesivă a evenimentelor declanșate de intrigă, descriind comportamentul și reacțiile personajelor.</p>

	<p>3.Desfășurarea acțiunii (prezintă întâmplările în ordine cronologică);</p> <p>4.Punctul culminant (corespunde momentului cel mai tensionat al conflictului);</p> <p>5.Deznodământul (momentul rezolvării conflictului).</p>	<p>Punctul culminant (situația dificilă) este momentul cel mai tensionat al povestirii, spre care au condus evenimentele.</p> <p>Deznodământul (situația finală) reprezintă depășirea situației dificile, constituind, de fapt, sfârșitul acțiunii. Acesta poate fi unul fericit ori trist.</p>
<p>MESAJ (AL OPEREI LITERARE) Din fr. message.</p>	<p>DN Conținutul de idei al unei opere de artă; nota specială a unui scriitor; semnificație. MDTL Semnificația unei opere literare, artistice.</p>	<p>VII, p. 21 Mesajul este conținutul de idei ori semnificația unui text, transmisă cu mijloace specifice.</p>
<p>MOTIV LITERAR Din fr. motif, it. motivo, germ. Motiv.</p>	<p>DEX Idee fundamentală sau temă principală a unei opere literare.</p>	<p>IX, p. 26 Motivul este o unitate structurală minimă (unii o numesc „microtemă”), care e reprezentată de o situație cu caracter de generalitate (de exemplu: încercările/probele la care e supus eroul într-un basm); un personaj mitologic (motivul lui Icar, motivul Meșterului Manole); detaliu al naturii, mai ales în poezia populară (codrul, râul, ramul etc.); un număr simbolic (3, 7, 12) ori formulă consacrată (fortuna labilis (în latină) = soartă schimbătoare, panta rhei (în greacă) = totul curge, carpe diem (latină) = trăiește-ți clipa).</p>
<p>CUVÂNT-CHEIE</p>	<p>DCR 2</p>	

<p>Din lat. conventus = adunare, întrunire, conventum = înțelegere. Din lat. clavis.</p>	<p>a) termen folosit pentru a marca o diviziune într-un catalog (de bibliotecă); b) termen al unei unități frazeologice pe care cade accentul semantic.</p>	
<p>IDEE (PRINCIPALĂ) Din fr. idée, lat. idea.</p>	<p>DEX Concepție de bază care determină conținutul unei opere literare, artistice sau științifice; elaborare originală a gândirii în domeniul literar, artistic sau științific.</p>	<p>VI, p.60 Idea unei opere literare se referă, de obicei, la atitudinea scriitorului față de tema abordată. V, p.74 IDEEA PRINCIPALĂ este o propoziție sau o frază care cuprinde informația esențială desprinsă dintr-un alineat ori dintr-un pasaj. VI Idea principală este enunțul ce conține informația esențială cuprinsă într-un text. Ideea secundară detaliază ideea principală, furnizând elemente suplimentare pentru aceasta.</p>
<p>PLAN SIMPLU DE IDEI Din fr. plan, lat. planus.</p>	<p>DEX Distribuție metodică a părților componente ale unei lucrări științifice, literare, ale unei expuneri etc.</p>	<p>V, p.75 PLANUL SIMPLU DE IDEI cuprinde ideile principale, înlănțuite în ordinea apariției lor în text. VI, p.72 Planul simplu de idei cuprinde toate ideile principale ale textului, în ordinea apariției lor în text.</p>
<p>PLAN DEZVOLTAT DE IDEI</p>		<p>V, p.76 PLANUL DEZVOLTAT DE IDEI cuprinde ideile principale și ideile secundare</p>

		<p>corespunzătoare acestora, înlănțuite în ordinea apariției lor în text. VI, p.105 Planul dezvoltat de idei cuprinde ideile principale și ideile secundare corespunzătoare acestora, înlănțuite în ordinea apariției lor în text.</p>
<p>REZUMAT Din fr. résumé.</p>	<p>DEX Redare, prezentare pe scurt, scrisă sau orală, a ideilor unei lucrări, ale unei expuneri etc.; recapitulare succintă.</p>	<p>V, p.110 Rezumatul este prezentarea în cuvinte puține a ceea ce a fost spus sau scris anterior mai pe larg, reținând esențialul și eliminând aspectele secundare. VI, p.77 Rezumatul este un tip de text, oral sau scris, care prezintă succint, la persoana a III-a, esențialul dintr-un text. IX, p. 14 Alcătuirea unui rezumat presupune următorii pași: <ul style="list-style-type: none"> Identificarea ideilor principale. Reformularea lor, prin suprimarea verbelor-predicate și utilizarea construcțiilor verbale. Eliminarea informațiilor secundare, a detaliilor. Redactarea textului. Verificarea volumului cerut (dacă acesta nu este indicat în item, rezumatul trebuie să aibă volumul de 1/3 din textul propus).</p>

<p>NARAȚIUNE Din fr. narration, lat. narratio, -onis.</p>	<p>DEX Expunere, relatare în formă literară a unui fapt, a unui eveniment etc., specifică genului epic; povestire.</p> <p>MDTL Mod de exprimare propriu genului epic, povestire a unor întâmplări reale sau imaginare. Narațiunea poate fi în proză [<i>schița, nuvela, romanul, basmul</i> (v.) etc.] și în versuri [<i>fabula, balada, epopeea</i> (v.) etc.]. Spre deosebire de descriere, al cărei obiect este situat în <i>spațiu</i>, obiectul narațiunii îl formează desfășurarea <i>în timp</i> a faptelor, într-o succesiune de momente, unele mai importante – <i>momente principale</i> – altele mai puțin importante; de aici caracterul ei de modalitate literară <i>temporală</i>, adică nararea unor evenimente aranjate în desfășurarea lor în <i>timp</i>, din care rezultă un anumit ritm în succesiunea și organizarea faptelor narate.</p>	<p>V, p.72 NARAȚIUNEA este un mod de expunere prin care se relatează fapte și întâmplări.</p> <p>Narațiunea presupune: o acțiune; un narator sau povestitor; personaje.</p> <p>V, p.73 NARAȚIUNEA reprezintă o succesiune de întâmplări petrecute într-o ordine temporală.</p>
<p>DIALOG Din fr. dialogue < lat. lit. dialogos; cf. gr. dialogos, vorbire cu.</p>	<p>DEX Convorbire între două sau mai multe persoane. ♦ Spec. Convorbire (cu caracter oficial) care are loc între reprezentanții a două părți, a două țări etc. ♦ Spec. Procedeu literar specific genului epic sau dramatic, constând în alternarea replicilor personajelor.</p> <p>MDTL</p>	<p>V, p.136 Dialogul este convorbirea dintre două sau mai multe persoane. DIALOGUL este alcătuit dintr-o înlănțuire de replici. REPLICA reprezintă intervenția unei persoane în dialog.</p> <p>VI, p.72</p>

	<p>Vorbire între două sau mai multe persoane, modalitate literară caracteristică îndeosebi creației dramatice, folosită însă și în creația epică, în versuri și în proză. Ex. Domnule! strigă impiegatul, înțelege odată că nouă nu ne plătește statul aici, ca să stăm de vorbă. Avem treabă, n-avem vreme de conversație... Spune, ce poștești? Aici n-are voie să intre nimeni fără afaceri. Ce afacere ai? Ce afacere? Da! Ce afacere? Am dat o petițiune... Vreau să știu ce s-a făcut. Să-mi dați un număr. Nu ți s-a dat număr, când ai dat petiția? Nu! De ce n-ai cerut? N-am dat-o eu... (I.L. CARAGIALE, <i>Petițiune</i>)</p>	<p>Dialogul este modul de expunere prin intermediul căruia este reprodusă convorbirea dintre personajele literare. VI, p.95</p> <p>Dialogul este forma cea mai generală de comunicare orală și reprezintă o conversație între două sau mai multe persoane. Intervenția unei persoane în dialog este o replică. Dialogul este alcătuit dintr-o înlănțuire de replici, fiecare replică având legătură cu cea anterioară. VIII, p.90</p> <p>Dialogul este una dintre modalitățile de expunere într-o operă literară. Dar dialogul este cea mai practică formă de comunicare. El poate fi formal/oficial (când se desfășoară după anumite reguli ale conduitei și politeții) ori informal/familiar (când se desfășoară în familie, între prieteni, cunoscuți). În acest caz dialogul se realizează într-un limbaj colocvial, nepretențios. IX, p. 95</p> <p>Reguli ale dialogului: Formulați exact și clar mesajul pe care vreți să-l transmiteți; Alegeți o formulă incipientă de adresare pentru interlocutor și situația de comunicare;</p>
--	---	--

		<p>Variați formulele de adresare; Evitați utilizarea interjecțiilor și a incidentelor care nu spun nimic; Ascultați atent replica și faceți precizările de rigoare dacă e nevoie (Am înțeles corect?); Fiți atenți la modul în care comunicați (intonația, mimica, gestică, poziția corporală pe care o aveți în momentul comunicării).</p>
<p>MONOLOG Din fr. monologue < gr. monologos, vorbire de unul singur.</p>	<p>DEX Scenă dintr-o lucrare dramatică în care un personaj, fiind singur pe scenă, își exprimă cu glas tare gândurile. ♦ <i>Monolog interior</i> = procedeu literar specific romanului sau nuvelei de analiză psihologică, prin care este reprodus fluxul gândirii personajului. MDTL Procedeu literar care constă în vorbirea cu sine însuși a unui personaj, procedeu folosit în tragedia clasică franceză din secolul XVII, cum și în drama romantică, dar apărând și în proză (nuvele, romane etc.) sau în film. Monologul este folosit ca un procedeu artistic, în teatru. Prin el, personajul dezvăluie intențiile, sentimentele sale, de unde rezultă o mai bună înțelegere a acțiunii piesei. În același timp, el contribuie și la caracterizarea personajului dramatic.</p>	<p>VI, p.52 Monologul este o acțiune verbală unidirecțională: o persoană/ un personaj își exprimă gândurile, sentimentele ori stările, descrie sau argumentează ceva, fără a aștepta o replică imediată. Monologul poate fi: - adresat cuiva (unei persoane sau unui grup de persoane); - interior (în gând). Monologul narativ constă în relatarea unei întâmplări sau a conținutului unei opere narrative.</p>
<p>DESCRIERE După fr. décrire ; cf. lat. describere, a descrie.</p>	<p>NODEX</p>	<p>VI, p. 72</p>

	<p>Lucrare sau pasaj dintr-o lucrare în care se descrie ceva.</p> <p>MDTL</p> <p>Mod de expunere folosit în literatură, care constă în zugrăvirea trăsăturilor particulare ale unui lucru, fenomen, aspect din natură. Obiectul ei poate fi real sau imaginar.</p>	<p>Descrierea este modul de expunere prin intermediul căruia sunt prezentate particularitățile unor obiecte, fenomene, ființe. VII, p.51</p> <p>Descrierea este un mod de expunere prin care se prezintă trăsăturile caracteristice ale unui colț din natură, ale unui peisaj, fenomen al naturii, portretul unui personaj etc. Descrierea poate fi: de tip tablou (descrierea unor obiecte sau fenomene naturale); de tip portret (enumerarea trăsăturilor fizice și morale ale unei persoane). VII, p.141</p> <p>Descrierea, într-un text nonliterar, are rolul de a prezenta o imagine precisă și fidelă a unui obiect pe care cititorul nu l-a văzut.</p> <p>În textele literare, descrierile conturează anturajul în care se desfășoară acțiunea, prezintă detaliat și sugestiv personajele, pot să acorde unor aspecte valoare poetică (estetică) ori simbolică.</p> <p>Pentru a alcătui o descriere, autorul ei descompune spațiul prezentat (obiectul) în zone delimitate și face referințe la fiecare element important.</p> <p>În cadrul descrierilor se apelează deseori la limbajul poetic, recurgându-se la metafore, personifi cări, simboluri etc.</p>
--	--	---

<p>POEZIE LIRICĂ Din fr. poésie, it. poesia, cf. lat. poesis, gr. poiesis.</p>	<p>NODEX Poezie lirică. ◇ Gen liric gen literar care reflectă realitatea prin prisma sentimentelor și emoțiilor poetului. Wikipedia Poezia lirică este o formă de poezie aparținând de genul liric, prin care autorul încearcă să transmită propriile sentimente și starea de spirit. Poetul liric nu relatează întâmplări și nu descrie personaje sau acțiuni, așa cum se întâmplă în poezia epică.</p>	<p>VI, p.113 Poezia lirică este textul în care autorul prezintă direct stările și sentimentele sale. Caracteristicile textului liric includ: <ul style="list-style-type: none"> • prezența unui eu liric; • prezența unei confesiuni prin care eul liric își exprimă trăirile; • perspectiva subiectivă a comunicării; • prezența imaginilor artistice, a figurilor de stil ca mijloace de exprimare a sentimentelor eului liric; • prezența elementelor de versificație (rimă, ritm). Notă: elementele de versificație sunt prezente în majoritatea textelor lirice, dar există și versuri fără rimă (versul alb) sau fără rimă și ritm (versul liber). VIII, p. 26 Poezia este specia lirică cea mai răspândită, de regulă, de dimensiuni mici, fără o formă strictă. În terminologia modernă ea este deseori substituită prin poem. </p>
<p>EUL LIRIC Din lat. ego.</p>	<p>DEX Nucleu al personalității; (la Freud) instanța conștientă a psihicului care echilibrează forțele cărora le este supus individul; totalitatea impulsurilor instinctive și a relațiilor cu lumea exterioară.</p>	<p>VI, p. 113 Eul liric este vocea care, în poezie, comunică sentimentele, emoțiile, impresiile, ideile poetului într-un limbaj direct și care se adresează sensibilității cititorului prin intermediul procedeelelor</p>

		<p>artistice și al figurilor de stil. Eul liric nu se confundă cu autorul! Mărcile lexico-gramaticale ale prezenței eului liric în text sunt verbele, pronumele și adjectivele pronominale, de cele mai multe ori, la persoana I singular, în cazul confesiunii lirice, ori la persoana a II-a singular, în cazul discursului liric (lirism subiectiv). Mai rar, apar pronume și adjective pronominale de persoana a III-a, singular sau plural (lirism obiectiv).</p>
<p>VERS Din fr. vers < lat. versus, șir al scrierii, brazdă.</p>	<p>DEX Unitate prozodică elementară, alcătuită dintr-unul sau mai multe cuvinte, potrivit unei scheme și determinată fie de cantitatea silabelor, fie de accent, fie de numărul silabelor; fiecare dintre rândurile care alcătuiesc strofele unei poezii; <i>p. ext.</i> (la pl.) poezie. MDTL Un rând dintr-o poezie, în care sunt respectate anumite reguli (<i>rimă, ritm, măsură</i>). Versurile sunt fie <i>metriche</i>, ca în prozodia antică, bazate pe „cantitatea”, silabelor, fie <i>ritmice</i>, ca în prozodia multor limbi modeme, bazate pe accent, iar cele în funcție de numărul silabelor – ca în poezia franceză – <i>versuri silabice</i>.</p>	<p>V, p. 42 Versul este un rând dintr-o poezie. Lungimea versurilor poate fi diferită. Există versuri scurte, formate chiar dintr-un singur cuvânt, și versuri lungi.</p>
<p>STROFĂ</p>	<p>DEX</p>	<p>V, p. 42</p>

<p>Din fr. strophe < lat. stropha < gr. strophe, întoarcere.</p>	<p>Ansamblu unitar dintr-o poezie format din mai multe versuri legate între ele prin elemente prozodice (măsură, ritm, rimă) și uneori prin înțeleș. ♦ (În tragedia greacă antică) Arie în versuri pe care o cânta o parte a corului, în timp ce evolua ritmic pe scenă.</p> <p>MDTL</p> <p>În perioada modernă, grupare de versuri, variind după număr; <i>monovers</i> ; Ex. Un singur nor, dar alte ecouri în pădure (I. PILLAT, <i>Poemul într-un vers</i>) <i>distih, terfină, catren, strofă cvinarie, strofa senarie</i> (aceasta de șase versuri), <i>octavă, decimă</i> (v. termenii), până la strofa <i>polimorfă</i>, alcătuită dintr-un număr mare de versuri.</p>	<p>STROFA este un grup din două sau mai multe versuri.</p> <p>Strofele se delimitează printr-un spațiu alb.</p> <p>Strofa alcătuită din patru versuri se numește CATREN.</p>
<p>RIMĂ Din fr. rime.</p>	<p>DEX</p> <p>Repetare a sunetelor finale în două sau în mai multe versuri (începând cu ultima silabă accentuată); <i>p. ext.</i> potrivire a sunetelor finale a două cuvinte. ♦ Cuvânt (ori segment dintr-un cuvânt) care rimează cu altul. ♦ Vers.</p> <p>MDTL</p> <p>Procedeu poetic care constă în potrivirea versurilor în silabele lor finale, începând cu ultima vocală accentuată; identitatea sonoră a acestora având o valoare estetică. Criterii variate au fost folosite de teoreticieni în clasificarea rimei: din punct de vedere morfologic, al căderii accentului, după gradul</p>	<p>V, p. 42</p> <p>RIMA este potrivirea ultimelor sunete de la sfârșitul versurilor, începând de la ultima vocală accentuată.</p> <p>VI, p. 140</p> <p>Rima este potrivirea sunetelor finale din două sau mai multe versuri, începând cu ultima vocală accentuată.</p> <p>VI, p. 140</p> <p>Monorima este potrivirea sunetelor finale din trei sau mai multe versuri alăturate dintr-o poezie sau din toate versurile poeziei respective (a a a a).</p>

	<p>de armonie, după succesiunea ei în strofă, semantic.</p>	<p>Rima împerecheată este acea rimă în care sunetele finale din versul întâi rimează cu cele din versul al doilea, iar versul al treilea rimează cu al patrulea (a a b b).</p> <p>Rima încrucișată este acea rimă în care versul întâi rimează cu al treilea, iar al doilea – cu al patrulea (a b a b).</p> <p>Rima îmbrățișată – versul întâi rimează cu al patrulea, iar al doilea cu al treilea (a b b a).</p>
<p>MĂSURĂ Din fr. mesure < lat. mensura.</p>	<p>DEX Unitate metrică compusă dintr-un anumit număr de silabe accentuate și neaccentuate sau (în metrica antică) dintr-un anumit număr de silabe lungi și scurte, care determină ritmul unui vers.</p> <p>MDTL Numărul silabelor unui vers. Variată, măsura merge adesea de la 4 silabe, ca în versul tetrasilabic, până 16-18 silabe, folosit de D. Anghel în multe din poeziile sale. Ex. La Făgădău, La Vadul Rău, Vin trei haiduci Pe cai mărunți... (4 silabe) (ȘT.O. IOSIF, <i>Doina</i>) Miresme dulci de flori mă-mbată și mă alintă gânduri blinde... Ce iertător și bun ți-e gândul în preajma florilor plăpânde. (18 silabe) (D. ANGHEL, <i>În grădină</i>) Măsura versului combinată cu felul ritmului constituie caracteristicile de bază ale versificației.</p>	

<p>RITM Din fr. rythme < lat. lit. rhythmus < gr; rhythmus, mișcare regulată.</p>	<p>DEX Succesiune simetrică și periodică a silabelor accentuate și neaccentuate într-un vers sau în proză ori a accentelor tonice într-o frază muzicală; cadență, tact; <i>p. ext.</i> efect obținut prin această așezare. ♦ Vers. MDTL Succesiunea regulată a silabelor accentuate și neaccentuate dintr-un vers, unitatea ritmică rămânând silaba. Ritmul, socotit principiu organizator al versului, rezultă din coincidența accentelor tonice ale cuvintelor dintr-un vers cu accentele ritmice. El este caracteristic nu numai poeziei, ci și prozei, căci se poate vorbi și de o <i>proză ritmică</i>, ca aceea a lui A. Russo, N. Bălcescu, Al. Odobescu, B.Șt. Delavrancea ș.a.</p>	
<p>PICIOR DE VERS Din lat. petiolus. Din lat. versus.</p>	<p>DEX Unitate ritmică a unui vers, compusă dintr-un număr fix de silabe lungi și scurte sau accentuate și neaccentuate.</p>	
<p>TROHEU Din fr. trochée < gr. trohaios, alergător.</p>	<p>DEX Picior de vers alcătuit dintr-o silabă lungă și una scurtă (în metrica poeziei antice) sau dintr-o silabă accentuată și una neaccentuată (în poezia modernă). MDTL</p>	<p>VII, p. 39 Piciorul ritmic de două silabe dintre care prima este accentuată se nu mește troheu. Neguri albe, strălucite... (M. Eminescu)</p>

	<p>Unitate metrică, greacă și latină, alcătuită dintr-o silabă lungă și una scurtă (...), iar în prozodia modernă dintr-o silabă accentuată și una neaccentuată (...). Ritmul rezultat din folosirea troheului capătă denumirea de <i>ritm trohaic</i> sau <i>coborâtor</i>, deosebit de ritmul <i>suitar</i>, datorat <i>iambului</i>. Ex. Doină, – doină, – cântec – dulce... (<i>Poezie populară</i>) Somnoroase – păsărele Pe la – cuiburi – se adună Se as – cund în – rămurele Noapte – bună! (M. EMINESCU, <i>Somnoroase păsărele</i>)</p>	
<p>IAMB Din fr. iambe < lat. iambus < gr. iambos.</p>	<p>DEX Picior de vers compus din două silabe, dintre care, în prozodia antică, prima este scurtă și a doua lungă, iar în prozodia modernă, prima este neaccentuată, iar cea de-a doua accentuată.</p> <p>MDTL Unitate metrică în versificația antică greco-latină, alcătuită din două silabe, prima scurtă, a doua lungă (...), iar în versificația modernă prima silabă neaccentuată, a doua accentuată (...). Versul format din șase iambi, denumit și <i>vers iambic</i>, a fost folosit îndeosebi în poezia dramatică. Mai târziu, i se adaugă unele modificări (ex. înlocuirea unora din iambi cu dactili, spondei). În versificația franceză, termenul <i>iamb</i> denumește și acele piese</p>	<p>VII, p. 39 Iambul este piciorul ritmic bisilabic în care accentul cade pe silaba a doua: A fost odată ca-n povești... (M. Eminescu)</p>

	satirice în versuri de 12 silabe, alternând cu versurile de S silabe.	
AMFIBRAH Din fr. amphibraque, lat. amphibrachus.	DEX Unitate ritmică formată, în metrica antică, dintr-o silabă lungă precedată și urmată de două silabe scurte. ♦ Unitate ritmică alcătuită, în metrica modernă, dintr-o silabă accentuată precedată și urmată de două silabe neaccentuate.	VIII, p.36 Piciorul de vers alcătuit din trei silabe, având accentuată silaba a doua, se numește amfibrah. Termenul provine din limba greacă și înseamnă „din amândouă părțile”.
FIGURĂ DE STIL Din fr. figure, lat. figura.	DEX <i>Figură de stil (sau poetică)</i> = procedeu stilistic prin care se modifică înțelesul propriu al unui cuvânt sau se asociază cuvintele în așa fel încât sensurile vechi să se îmbogățească, pentru a da mai multă forță imaginii sau expunerii prezentate. Wikipedia Figurile de stil sunt procedee prin care se modifică înțelesul propriu al unui cuvânt sau construcția gramaticală uzuală pentru a da mai multă forță unei imagini sau expunerii. În prezentarea celor mai importante figuri de stil se ține seamă de gradul lor de complexitate și de relațiile care se stabilesc între ele. Figurile de stil pot fi definite drept cuvinte sau grupuri de cuvinte (expresii) ce modifică raporturile firești dintre semnificanți și semnificat. Modificarea este înregistrată ca o	V, p.35 FIGURA DE STIL este un procedeu utilizat în scopul sporirii expresivității unei comunicări.

	<p>deviere de la modul curent, „normal” în care se realizează corespondența dintre obiectul desemnat și cuvântul ce-l denumește.</p>	
<p>EPITET Din fr. épithète < lat. lit., gr. Epitheton = care e pus lângă.</p>	<p>DEX Determinant expresiv pus pe lângă un substantiv sau pe lângă un verb pentru a scoate în evidență mai nuanțat o trăsătură a obiectului sau a acțiunii și pentru a da mai multă expresivitate artistică creației respective. ♦ Calificativ elogios sau injurios dat cuiva.</p> <p>MDTL Figură de stil care rezultă din alăturarea unui adjectiv, adverb etc. pe lângă un substantiv, spre a-l înfrumuseța sau pentru a sublinia o însușire socotită ca esențială. În afară de adjective, mai pot avea rol de epitete și <i>substantivele cu funcție adjectivală, adverbele sau locuțiunile adverbiale</i> de pe lângă verbe, precum și orice parte de vorbire sau propoziție.</p>	<p>V, p.223</p> <p>EPITETUL este o figură de stil care exprimă însușiri deosebite, surprinzătoare ale obiectelor ori ale acțiunilor, determinând un substantiv sau un verb.</p> <p>În funcție de numărul de termeni din care este alcătuit, epitetul este SIMPLU, DUBLU sau TRIPLU. VI,p.37</p> <p>Epitetul este o figură de stil prin care se exprimă însușiri deosebite ale obiectelor sau acțiunilor. El determină un substantiv sau un verb. Epitetele pot fi simple ori multiple. Cele care se referă la culoare se numesc cromatice.</p> <p>De exemplu: bolta aurie, luna argintie, ramuri negre.</p> <p>VII, p. 52</p> <p>Epitetul este figura de stil care constă în determinarea unui substantiv sau verb printr-un adjectiv, adverb etc., menit să exprime însușirile obiectului într-un mod plastic, creând imagini figurate, artistice.</p>

<p>COMPARAȚIE</p> <p>Din lat. comparatio = asemănare, stabilire.</p>	<p>DEX</p> <p>Procedeu stilistic de asociere a doi termeni (obiecte, personaje, acțiuni), pe baza însușirilor comune, în vederea reliefării însușirilor primului termen.</p> <p>MDTL</p> <p>Alăturarea a doi termeni, cu scopul de a se releva trăsăturile asemănătoare, realizându-se astfel o mai mare claritate și expresivitate a limbajului.</p> <p>DFS</p> <p>figură de stil cu ajutorul căreia se exprimă un raport de asemănare între două obiecte, dintre care unul servește să evoce pe celălalt (A): „Din alb iatac de foișor Ieși Zamfira-n pas isteț, Frumoasă <i>ca un gând răzleț</i>.” (G. Coșbuc)</p>	<p>V, p.44</p> <p>COMPARAȚIA este o figură de stil prin care se alătură doi termeni cu scopul de a-l evidenția pe primul; aceștia pot denumi obiecte, ființe, acțiuni sau noțiuni abstracte. Între cei doi termeni ai comparației se stabilește o relație de asemănare, marcată prin cuvinte sau grupuri de cuvinte; de exemplu: ca, la fel ca, asemănător cu, asemenea, precum etc.</p> <p>Relația de asemănare se bazează pe identificarea unor trăsături comune ale celor doi termeni.</p> <p>VI, p.38</p> <p>Comparația este o figură de stil în care doi termeni, aflați în relație de asemănare, sunt puși în paralel cu scopul de a evidenția caracteristicile unuia dintre aceștia.</p>
<p>PERSONIFICARE</p> <p>Din fr. personnification.</p>	<p>DEX</p> <p>Faptul de a <i>personifica</i>; personificație; <i>spec.</i> figură de stil prin care se atribuie lucrurilor, animalelor sau fenomenelor din natură însușiri omenești.</p> <p>MDTL</p> <p>Procedeu literar prin care se atribuie ființelor necuvântătoare, lucrurilor, elementelor naturii și chiar unor idei abstracte însușiri și manifestări ale omului. În tratatele vechi de poetică, personificarea este</p>	<p>V, p.35</p> <p>PERSONIFICAREA este o figură de stil prin care se atribuie însușiri omenești unor ființe necuvântătoare sau unor lucruri și fenomene ale naturii.</p> <p>VII, p. 52</p> <p>Personificarea este o figură de stil prin care li se atribuie lucrurilor, animalelor sau fenomenelor din natură însușiri omenești (De ex.: norii plâng; soarele râde; stelele clipeșc;</p>

	<p>denumită <i>prozopopee</i>. Considerată una dintre cele mai importante figuri de stil, ca și metafora, ea este folosită în basme, fabule, balade și în poezia lirică. Figură de stil specifică poeziei. Ex. Lună, tu, stăpân-a mării, pe a lumii boltă luneci, Și gândirilor dând viață, suferințele întuneci, Mii pustiuri scânteiază sub lumina ta, fecioară, Și câți codri-ascund în umbră strălucire de izvoară. Peste câte mii de valuri stăpânirea ta străbate, Când plutești pe mișcătoarea mărilor singurătate! (M. EMINESCU, <i>Scrisoarea I</i>) Gorunule din margine de codru, De ce mă-nvinge, Cu aripi noi atâta pace, Când zac în umbra ta Și mă dezmierzi cu frunza-ți jucăușă? (L. BLAGA, <i>Gorunul</i>) Plugule, cin' te-a născocit, Ca să frământați a șesurilor coajă Și să-nlesnești îndătinata vrajă De-a scoate-n urmă-ți bobul însutit? (T. ARGHEZI, <i>Plugule</i>) Personificarea este proprie și poeziei populare. Ex. Primăvara, mama noastră, Suflă bruma din fereastră.</p>	<p>vântul aleargă; sălciile sunt triste). La poetul Topîrceanu: „Înserarea mută trece...” Personificarea este folosită, în special, în creația folclorică, în fabule și în poezia lirică.</p>
<p>REPETIȚIE Din fr. répétition < lat. repetitio = repetare.</p>	<p>DEX Procedeu stilistic care constă în folosirea repetată a aceluiași cuvânt sau a unui grup de cuvinte cu scopul de a înviora expunerea, a întări ideea etc. MDTL</p>	<p>V, p.105 REPETIȚIA este o figură de stil care constă în reluarea unui cuvânt ori a unui grup de cuvinte pentru evidențierea anumitor aspecte ale obiectelor sau ale acțiunilor prezentate.</p>

	<p>Folosirea de mai multe ori a aceluiași cuvânt sau a mai multor cuvinte, spre a întări o idee sau o impresie. Se întâlnește mai ales în poezie, unde susține ritmul și cadența versurilor, dar și în proză, pentru revenirea și întărirea unei imagini. Ex. „<i>Trei zile și trei nopți, vântoasele nu mai steteră. De trei ori scoaseră copacii din rădăcini; de trei ori scoaseră râurile din cursul lor; de trei ori sfârâmaseră norii izbindu-i de stânci; de trei ori măturară fundul mării și de trei ori prăpădiră fața pământului.</i>” (I. SLAVICI, <i>Zâna zorilor</i>)</p>	
<p>ENUMERAȚIE Din fr. énumération < lat. enumeratio, de la enumerare, a număra.</p>	<p>DEX Figură de stil care constă în înșiruirea unor argumente, fapte etc. privitoare la aceeași împrejurare sau temă. ♦ (Înv.) Parte a unui discurs care precedă perorația și în care se recapitulează argumentele expuse anterior. MDTL Prezentare detaliată a faptelor sau aspectelor. Ex. „Galbeni, stupi, oi, cai, boi, și alte bagateluri de alde astea, prefăcute în parale, trebuiau să ducă dascălii poclon catihetului...” (I. CREANGĂ, <i>Amintiri din copilărie</i>) Enumerația duce la amplificație (procedeu folosit și în oratorie, repetare a principalelor argumente folosite de orator), prin ea</p>	<p>V, p.105 ENUMERAȚIA este o figură de stil care constă în înșiruirea unor termeni de același fel sau cu sensuri apropiate, pentru a accentua ideea exprimată.</p>

	atrăgându-se atenția asupra faptului sau aspectului înfățișat.	
INVERSIUNE Din fr. inversion, lat. inversio, -onis.	DLRLC Procedeu sintactic care constă în schimbarea ordinii obișnuite a anumitor cuvinte în frază, pentru a se obține efecte stilistice. <i>Inversiunea e frecventă în poezia populară.</i> □ <i>Versul mai trebuie să procedeze și prin inversiunea frazei, care contribuiește a-l distinge de proză.</i> MACEDONSKI, O. IV 42. MDTL Procedeu stilistic caracteristic prin inversarea topicii obișnuite a unor cuvinte în frază. Termen sinonim cu <i>metatasa</i> (schimbare în aranjamentul cuvintelor, ca antepunerea, postpunerea, separarea, dislocarea). Inversiunea poate fi folosită și ca procedeu stilistic. Forma cea mai frecventă este aceea a punerii adjectivului înaintea substantivului, a determinantului înaintea determinatului. Ex. Ale turnurilor umbre peste valuri stau culcate... (GR. ALEXANDRESCU, <i>Umbra lui Mircea. La Cozia</i>)	VI, p.115 Inversiunea este o figură de stil ce constă în schimbarea ordinii obișnuite a cuvintelor într-o sintagmă sau într-un enunț (propoziție sau frază), pentru a scoate în evidență un anumit cuvânt sau o anumită propoziție.
HIPERBOLĂ Din fr. hyperbole, cf. gr. hyper „peste” și ballein „a arunca”.	DEX Figură de stil care constă în exagerarea dimensiunilor, efectului unui fapt, importanței unui personaj etc.	VI, p.128 Figura de stil care constă în exagerarea mărimii, importanței reale a lucrurilor se

	<p>DFS</p> <p>Figură de insistență care constă în exagerarea expresiei, fie mărin, fie micșorând imaginea obiectului (de obicei, concret) peste limitele sale firești (I): Ex.: „<i>un uriaș</i>” (pentru: „un om înalt”); „<i>un pigmeu</i>” (pentru: „un om scund”) H. este generată în vorbirea dominată de impulsul unui sentiment puternic de admirație sau dispreț, de indignare și revoltă, ori de nevoia irezistibilă de a ridiculiza obiectul. „De fapt, orice hiperbolă este o imposibilitate [...] o întrebuițează, mai ales, poeții comici, fiindcă ei scot comicul dintr-o imposibilitate”, spune Demetrios (p. 100).</p>	<p>numește hiperbolă (din fr. hyperbole). Exemplu: Au sub dânsa [sub căciulă] șapte sate adăpost!</p> <p>Hiperbola poate apărea singură sau, de cele mai multe ori, în cadrul altei figuri de stil – epitet, comparație ș.a.</p> <p>VII, p. 66</p> <p>Figura de stil care constă în exagerarea trăsăturilor obiectului (personajului) se numește hiperbolă.</p> <p>Barda din stânga-i ajunge [parcă sus] la cer. IX, p. 60</p> <p>(Hiperbola) Figură de stil constând în exagerarea realității, folosind expresii și imagini sugestive, pentru a impresiona mai puternic.</p>
<p>METAFORĂ</p> <p>Din lat. metaphora, it. metafora, fr. métaphore , cf. gr. metaphora = transport, transfer.</p>	<p>DEX</p> <p>Figură de stil rezultată dintr-o comparație subînțeleasă prin substituirea cuvântului obiect de comparație cu cuvântul-imagine; <i>p. gener.</i> figură de stil.</p> <p>DFS</p> <p>Figură de stil care constă în denumirea „obiectului” (lucru, ființă, acțiune) cu un cuvânt impropriu, și anume cu numele altui „obiect” asemănător, folosit nu ca noțiune (sinonim), ci ca imagine care să evoce obiectul asemănat (comparat) (A): „O, tu nici visezi, bătrâne, câți în cale mi s-au pus!</p>	<p>VII, p. 52</p> <p>Metafora este figura de stil prin care se trece de la sensul obișnuit al unui cuvânt la alt sens, prin intermediul unei comparații subînțelese. Într-un alt sens, metafora este o comparație în care lipsește termenul comparat, evidențiindu-se, direct, cuvântul cu care se compară. Astfel, în poezia lui Topîrceanu, acceleratul este comparat cu o văpaie de rubin (rubinul este o piatră nestemată de culoare roșie) sau cu un fulger negru... dar fără să se spună: „acceleratul, ca o văpaie...”</p>

	<p>Toată <i>floarea</i> cea vestită a întregului Apus, Tot ce stă în <i>umbra crucii</i>, împărați și regi s-adună Să dea piept cu <i>uraganul</i> ridicat de semilună.” (Eminescu) Cuvântul „floare”, însoțit de determinanții întregului vers, folosit în loc de „cavalerii cruciați”; „umbra crucii”, în loc de „creștinătate”; „uraganul”, în loc de „războiul”, evocă noțiunile respective nu ca sinonime, ci ca <i>imagini</i>, exprimând numai unele însușiri ale obiectului: <i>tineretea</i> soldaților cruciați, vestiți și prin iscusință războinică, <i>credința</i> creștină, caracterul <i>impetuos</i> și <i>pustiitor</i> al războiului pornit de Baiazid.</p>	<p>Mecanismul metaforei e, uneori, ușor de observat: Lună, tu [ca] stăpâna mării... (M. Eminescu); Limba noastră-i [ca un] foc ce arde. (A. Mateevici). De exemplu: Priveam de la locurile noastre printre draperiile moi ale sălciilor. (M. Sadoveanu) (Dacă autorul ar fi apelat la comparație, fraza ar fi sunat astfel: „Priveam... printre sălcii, care erau ca niște draperii moi”.) Descifrarea unor metafore și a mecanismului lor cere uneori un efort, dar efectul plastic, expresiv, revelator este mai puternic decât în cazul comparațiilor.</p>
<p>ANTITEZĂ Din fr. antithèse, cf. gr. antithesis = opoziție.</p>	<p>DEX Figură de stil bazată pe opoziția dintre două idei, fenomene, situații, personaje, expresii etc., care se evidențiază reciproc. DFS Figură de stil care constă în asocierea, în același enunț sau context mai larg, a unor idei, imagini sau noțiuni cu sens contrar, menite să se lumineze reciproc (A): „Căci voi <i>murind în sânge</i>, ei pot să <i>fie mari</i>.” (Eminescu) A. reflectă totdeauna o gândire ageră, pătrunzătoare și este expresia ei lingvistică. „Orice adevăr profund – spune Lessing – se poate exprima printr-o antiteză.”</p>	<p>VII, p. 66 Antiteza este o figură de stil ori un procedeu compozițional, când prin alăturarea a doi</p>

	Căci „antiteza – observă Nietzsche – este poarta prin care [și] eroarea se strecoară de preferință spre adevăr.” (→ K., p. 326).	
PARALELISM SINTACTIC Din fr. parallélisme, cf. gr. parallelismos < para = lângă, allelos = unul cu altul.	DN Procedeu de compoziție, specific în general poeziei populare, constând în succesiunea unor sintagme identice sau asemănătoare ca schemă a structurii sintactice. MDTL Procedeu de compoziție prin care sunt puse în paralelă două idei, două sentimente, două aspecte, din realitate, prin construcții sintactice identice, procedeu specific poeziei orientale și celei populare, dar care apare și în poezia modernă.	VIII, p. 26 Paralelismul sintactic (poetic) este reluarea aceleiași structuri sintactice în două sau mai multe versuri. IX, p. 7 Paralelismul sintactic este reluarea unei structuri sintactice (parțiale sau totale), în câteva strofe ale unui și aceluiași text poetic.
EXCLAMAȚIE (RETORICĂ) Din fr. exclamation < lat. exclamatio < vb. exclamare=a striga. Din lat. rhetorica, it. retorica, fr. rhétorique, gr. rhetorike.	MDTL Procedeu stilistic caracteristic prin exprimarea unui puternic sentiment prin expresii exclamative sau interjecții. Exclamația poate avea adesea o nuanță de ironie (<i>O, te-ador, progenitură de origine romană. Scrisoarea III</i> de M. Eminescu), sau de patetic (<i>O tempora! O, mores!; O, timpuri! O, moravuri!</i> – exclamație prin care Cicero, în <i>Catilinare</i> , exprimă amara lui decepție cu privire la epoca sa și moravurile acesteia).	
INTEROGAȚIE (RETORICĂ)	DFS	

<p>Din fr. interrogation < lat. interrogatio, întrebare.</p>	<p>Figură de stil constând în adresarea unei întrebări (sau a unei serii de întrebări) unui întreg auditoriu (ori unei singure persoane, care poate fi sau nu de față), nu pentru a solicita un răspuns, ci pentru a transmite indirect o opinie ce trebuie subliniată. Este i. ca figură retorică pură (P): „<i>Până când, în sfârșit, vei abuza, Catilina, de răbdarea noastră?</i>” (Cicero). I. adresată unei persoane care nu mai trăiește se folosește în <i>invocație</i> sau în <i>apostrofă</i>.</p> <p>MDTL</p> <p>Figură de stil care constă din una sau mai multe întrebări, de la care nu se așteaptă, de altfel, răspuns. Folosită atât în poezie (<i>interogația poetică</i>), cât și în retorică (<i>interogația retorică</i>), interogația dă mai multă intensitate sentimentelor poetului, însuflețește discursul. Prelungită și adresată unei ființe ce nu-i de față, ea capătă denumirea de <i>apostrofă</i> (v.).</p> <p>Ex. de interogație poetică: <i>Voi sunteți urmașii Romei? Niște răi și niște fameni, I-e rușine omenirii să vă zică vouă oameni!</i> (M. EMINESCU, <i>Scrisoarea III</i>)</p> <p>Ex. de interogație retorică: „<i>Ouousque tandem abutere, Catilina, patientia nostra? quamdiu etiam iste furor tuus nos eludet?</i>” (Până când, în sfârșit, vei abuza, Catilina, de răbdarea</p>	
---	--	--

	noastră? câtă vreme chiar nebunia asta a ta își va bate joc de noi? (CICERO, <i>Catilinara I</i>)	
<p>INVOCĂȚIE RETORICĂ Din fr. invocation < lat. invocatio = chemare.</p>	<p>MDTL Procedeu poetic folosit în epocile clasice și cele influențate de clasicism și care constă în chemarea în ajutor de către poet a muzei sau a unei forțe superioare, spre ar putea duce la bun sfârșit opera sa. Invocația constituie elementul introductiv al operei, iar obiectul ei diferă de la scriitor la scriitor. Când invocația este folosită de orator sau de poet în interpelarea unui personaj absent sau imaginar, ea capătă denumirea de <i>invocație retorică</i>.</p> <p>DFS Figură care în retorica clasică înseamnă rugăciune adresată unei muze, unei divinități, pentru a-i cere inspirație. În literatura română, un exemplu de i. înseamnă invocarea, mai mult formală, a divinității pentru implorarea unui ajutor (P): „Tănase: Te cunosc și eu prea bine! Sbierea (căzând în genunchi): Și dumneata?... Am murit! <i>Sfinte Petre!... Sfântă Ana!... Mucenice Spiridoane!... Scăpați-mă de pieire!... O să vă dau trei icoane Tot de-aramă poleite cu aur... sau cu argint</i>”. (B. P. Hasdeu) Prin extensiune, Eminescu folosește i. adresându-se unui erou național, ca Vlad Țepeș: „<i>Cum nu vii, tu, Țepeș Doamne,</i></p>	

	<p><i>ca, punând mâna pe ei, Să-i împărți în două cete, în smintiți și în mișei, Și în două temniți large cu de-a sila să-i aduni, Să dai foc la pușcărie și la casa de nebuni!” Astăzi, în aproape toate literaturile care au atins apogeul evoluției moderne, i. este o figură desuetă din pricina caracterului său naiv-liric. Sin. <i>dinosis</i> (gr. <i>deinosis</i>).</i></p>	
<p>ALEGORIE Din fr. <i>allégorie</i>, lat. <i>allegoria</i> = vorbire figurată.</p>	<p>DEX Procedeu artistic constând în exprimarea unei idei abstracte prin mijloace concrete.</p> <p>DFS Figură de stil care constă în folosirea unei <i>metafore</i> – sau a unui simbol – în expunerea narativă sau plastică a unei idei abstracte (A): „<i>A statelor greoaie care trebuie împinse și trebuiesc luptate războaiele aprinse.</i>” (Eminescu) În poezie, a. este o <i>metaforă narativă</i> sau, cum i se mai spune, o <i>metaforă „continuă”</i> sau „prelungită”. Mai rar poate fi și un <i>simbol narativ</i>. Sin. <i>inversio</i>.</p>	<p>VIII, p. 28 Ca figură de stil, alegoria reprezintă o imagine metaforică unitară, complexă (ori o suită de imagini), prin care o idee este exprimată în învelișul unei imagini capabile s-o facă mai expresivă. Exemplele cele mai cunoscute sunt fabulele.</p> <p>IX, p. 34 Alegoria este un procedeu artistic constând în exprimarea unei idei abstracte prin mijloace concrete. Alegorii sunt fabulele, pildele, proverbele, ghicitorile, cimiliturile etc.</p>
<p>ANAFORĂ Din gr. <i>anaphorá</i> din <i>ana</i> și <i>pherein</i> = a transporta.</p>	<p>DEX Procedeu stilistic care constă în repetarea aceluiași cuvânt la începutul mai multor fraze, părți de frază, versuri pentru accentuarea unei idei sau pentru obținerea unor simetrii.</p> <p>DFS Figură care constă în repetarea aceluiași cuvânt (acelorași cuvinte) în fruntea a cel puțin</p>	<p>IX, p. 24 Anafora este reluarea unui cuvânt/grup de cuvinte la începutul mai multor unități sintactice ori metrice, pentru accentuarea unei idei sau pentru obținerea unor simetrii.</p>

	<p>două unități sintactice sau metrice (membre ale propoziției, frazei, versului sau strofei): x / x... (R): „În Moldova au cei mici despre cei mari acest obicei, de pier <i>fără</i> județ, <i>fără</i> vină și <i>fără</i> samă. <i>Singuri</i> cei mari judecători, <i>singuri</i> pârâși și <i>singuri</i> plinitori legii. Și de acest obicei Moldova nu scapă” (Gr. Ureche). Sin. <i>epanaforă</i>.</p>	
<p>EPIFORĂ Din fr. épiphora, cf. gr. epiphora din epi = la sfârșit și phorá =transportare.</p>	<p>DEX Figură de stil care constă în repetarea unui cuvânt sau a unor cuvinte la sfârșitul propozițiilor, frazelor sau al unor strofe; epistrofă. DFS Figură care constă în repetarea unui cuvânt (grup de cuvinte) la sfârșitul unor unități sintactice sau metrice; este inversul <i>anaforei</i> (R): „«- Măi Costache, zău, tu n-o să-mbătrânești niciodată, îi răspunse prietenul său.» «- Și de ce-aș îmbătrâni, omule? Casă <i>am</i>, bani <i>am</i>, sănătos sunt, nevastă căzută din cer <i>am</i>, de ce-aș îmbătrâni?»” (Emil Gârleanu) Sin. <i>epistrofă</i>.</p>	
<p>ALITERAȚIE Din fr. allitération = repetarea aceleiași litere.</p>	<p>DEX Procedeu stilistic care constă în repetarea aceluiași sunet sau a unui grup de sunete în cuvinte care se succedă.</p>	<p>VII, p. 55 Aliterația constă în repetarea intenționată a unor sunete sau grupuri de sunete vocalice</p>

	<p>DFS</p> <p>Repetiție a unor consoane (sau a unor silabe), de obicei din rădăcina cuvintelor, cu efect eufonic, imitativ (onomatopeic) ori expresiv (simbolic); efectul a. se datorește și accentului afectiv pe care îl poartă sunetele repetate (R). În versul-refren eminescian, cons. <i>v</i> aliterată sugerează nu numai senzația auditivă, ci și dinamica zbuciumată a destinului uman: „Dintre sute de catarge / care lasă malurile / Câte oare le vor sparge / Vânturile, valurile? [...] Valurile, vânturile?” Efectul eufonic e mai greu de analizat; el constituie o „senzație” lingvistică idiomatice – este vorba de o armonie vocalică și consonantică, în esență, o simetrie acustică, în cuvinte și enunț, percepută, în mare măsură, subiectiv de vorbitorii unei limbi. Întrucât a. se percepe, ca și <i>asonanța</i>, ca un element de <i>analogie</i> interlexicală de ordin fonetic (nu semantic), între imaginea poetică și structura fonică a secvențelor versului (enunțului), ea este nu numai o figură onomatopeică (imitativă), ci și una expresivă („simbolică”, zice Verhaeren, M., p. 3), deoarece poate „corespunde obiectivului zugrăvit, fie printr-o analogie de timbru, fie printr-un raport de identitate” (id.): „A zânelor crăiasă Venea cu părul râurind, <i>Râu</i> galben de mătase.”</p>	<p>sau consonantice pentru a obține diverse efecte sonore, subliniind sensul, aprofundându-l, creând o anumită atmosferă.</p> <p>VIII, p. 34</p> <p>Aliterația este repetarea aceluiași sunet sau grup de sunete în cuvinte care se succed pentru a crea o atmosferă, a aprofunda sensul mesajului prin efecte sonore.</p>
--	--	--

	<p>(Coșbuc) Se pot repeta și câte două consoane, ca în următorul exemplu de a. imitativă: „Vâjâind ca vijelia și ca plesnetul de ploaie.” (Eminescu) dar și o întreagă silabă, ca a. expresivă: „Mi-ai dat un trup și mie, înalt și zvelt, de floare Ca fragile de fraged, ușure și plâpând.” (T. Arghezi) Sin. <i>paragramatism</i>, sin. <i>metaforă fonetică</i>.</p>	
<p>ASONANȚĂ Din fr. <i>assonance</i>.</p>	<p>DEX Repetare a aceleiași vocale accentuate în cuvinte care se succed; (în prozodie) rimă imperfectă. DFS Repetiție (omofonie) a vocalei accentuate în două sau mai multe cuvinte, mai ales în vers (R): „Căci unde-ajunge nu-i hotar Nici ochi spre a cunoaște.” (Eminescu) Se-nțelege, că, atunci când este vorba de „omofonia vocalei finale accentuate a versului” (Morier), putem avea de a face cu o a. (Cf. Larousse, DLRM etc.) în realitate, rima imperfectă nu e numai a., ci și consonanța unor vocale înrudite (accentuate, din finalul versurilor), cum ar fi: <i>sunt / sfânt, unde / blânde</i> etc.</p>	<p>VII, p. 55 Asonanța este o variantă a aliterației și constă în repetarea unor vocale accentuate într-un cuvânt sau într-un vers. Astfel, repetarea insistentă a consoanelor l și r în versurile 1, 3, 4 din prima strofă, îmbinate cu vocala a și diftongul oa, creează un efect muzical, o ambianță deschisă, luminoasă. Iar insistența cu care se repetă nazala n (de 4 ori) în versul al doilea sugerează ideea de profunzime, dar (mai ales în alte cazuri) și de tristețe. VIII, p. 34 Asonanța este repetarea unor vocale accentuate într-un vers sau într-o strofă, urmărindu-se crearea unor efecte sonore suplimentare.</p>
<p>SIMBOL Din lat. <i>symbolum</i>, gr. <i>symbolon</i> = semn convențional.</p>	<p>DEX Semn, obiect, imagine etc. care reprezintă indirect (în mod convențional sau în virtutea</p>	

	<p>unei corespondențe analogice) un obiect, o ființă, o noțiune, o idee, o însușire, un sentiment etc. ♦ (În literatură și în artă) Procedeu expresiv prin care se sugerează o idee sau o stare sufletească și care înlocuiește o serie de reprezentări.</p> <p>DFS</p> <p>Figură de stil prin care se exprimă o idee abstractă cu ajutorul numelui unui obiect care aparține lumii fizice sau animale, pe baza unei analogii ușor de sesizat: „vulpea”, simbol al vicleniei; „câinele”, simbol al fidelității; „stindardul”, „drapelul”, simbol al unei țări etc. (A). • Simbolul este și semn convențional menit să reprezinte grafic o noțiune abstractă, în matematică, chimie, lingvistică structuralistă etc.</p>	
<p>GEN (2) Din fr. genre littéraire, cf. lat. genus = neam, rasă, fel, mod.</p>	<p>DLRLC</p> <p>(În literatură) Fiecare dintre cele patru diviziuni obținute prin clasificarea operelor literare în epice, lirice, dramatice și oratorice, după trăsături de conținut și formă consacrate de critica și istoria literară. <i>Romanul este o specie a genului epic.</i></p> <p>MDTL</p> <p>Operele literare se grupează în anumite genuri literare. Din diversitatea interpretărilor date conceptului <i>gen literar</i>, cea mai</p>	

	<p>corespunzătoare pare a fi aceea prin care genurile literare sunt socotite tipuri specifice de organizare literară, structuri în sensul unor moduri de construcție literară. După aceste tipuri de structură, adică după genuri, se clasifică literatura – și la ele face referiri orice interpretare sau evaluare a operelor, deoarece genurile presupun o sumă de procedee estetice comune, devenite tradiționale. Modalități artistice, genurile literare pot fi considerate moduri de <i>reflectare</i> a vieții umane, verificate și confirmate de activitatea literală a tuturor popoarelor în decursul istoriei, într-un gen literar se vor grupa deci opere care se aseamănă între ele printr-un anumit mod de a înfățișa artistic chipul omului, cu manifestările și stările lui sufletești, cu universul lui de viață. Criteriul definirii genului poate fi raportul dintre subiectul creator și realitatea înconjurătoare.</p>	
<p>SPECIE (LITERARĂ) Din lat. species, it. specie, germ. Spezies, fr. espece.</p>	<p>NODEX Categorie de opere literare care constituie o subdiviziune. Specie a genului epic.</p>	
<p>GHICITOARE Din v. ghici.</p>	<p>DLRLC Formulă (de obicei în versuri) prin care se enunță, metaforic, unele trăsături specifice ale unei ființe, ale unui lucru etc. care urmează să fie aflat, ghicit; cimilitură. MDTL</p>	<p>V, p.243 GHICITOAREA este o specie populară scurtă, în care se cere să se ghicească, prin asocieri logice, obiecte, ființe sau fenomene, prezentate indirect, metaforic.</p>

	<p>Specie a literaturii populare, în versuri sau în proză, cu caracter alegoric, metaforic, în care se dau trăsăturile mai caracteristice ale unei ființe, lucru, fenomen etc., ce urmează a fi ghicite. Noțiunea de ghicitoare se identifică adesea în folclor cu cea de <i>cimilitură</i>. Patria ei, după M. Gaster, ar fi Orientul, iar originea ei se pierde în negura vremilor. Unii cercetători o derivă din limbajul secret al triburilor primitive, ea devenind mai târziu un joc distractiv, care solicită istețime, pentru a fi dezlegată. Ex, Cerceii Voichii În chimirul Stoichii (Fasolea) Țândărușa bradului, Veselia satului. (Vioara) Criterii diferite sunt folosite de cercetători în clasificarea lor, ca, de exemplu, după obiectele și fenomenele ce se cer a fi dezlegate (copacul, casa, ploaia etc.) sau după domeniile în care se încadrează (<i>mitologice, cosmologice, istorice, sociale</i> etc.).</p>	
<p>FRĂMÂNTARE DE LIMBĂ Din v. frământa.</p>	<p>MDA Cuvinte greu de pronunțat în a căror rostire rapidă și corectă consta un joc de societate țărănesc.</p>	
<p>LEGENDĂ Din fr. légende < lat. legenda = care trebuie citit.</p>	<p>DEX Povestire în proză sau în versuri care conține elemente fantastice sau miraculoase, prin care se explică geneza unui lucru, a unei ființe etc.,</p>	<p>V, p.161 LEGENDA este o narațiune populară, în proză sau în versuri, în care realitatea și ficțiunea se împletesc.</p>

	<p>caracterul aparte al unui eveniment (istoric), al unui erou (mitic) sau al unui fenomen.</p> <p>MDTL</p> <p>Specie a genului epic, narațiune în proză sau în versuri, amestec de adevăr și ficțiune cu privire la originea unei ființe, lucru, monument istoric, ținut, la faptele unor eroi. Legendele sunt diferențiate în: <i>mitologice</i> sau <i>etiologice</i>, denumite de vechii folcloriști și <i>religioase</i>, iar de B.P. Hasdeu <i>deceuri</i> (unele din ele răspund la întrebarea <i>de ce</i>), cu un conținut de pseudoștiință populară cu privire la faună, floră, univers etc.; <i>istorice</i>, referitoare la diferite evenimente istorice. Termenul legendă a fost folosit în trecut pentru acele vieți ale sfinților (Vita sanctorum) ce erau citite în mănăstiri, iar în alt sens pentru orice povestire neautentică.</p>	<p>În legendă se explică originea unor ființe, plante sau animale, desfășurarea unor momente istorice sau faptele unor eroi. De obicei, în legende se dă o explicație imaginară unui fapt real; de exemplu: întemeierea și denumirea statului Moldova, printr-o întâmplare fantastică.</p> <p>VI</p> <p>Legenda populară este o specie în proză, care are drept subiect evenimente sau ființe imaginare, ca și cele din basme, ori fapte reale deformat, înfrumusețate. Legendele explică originea numelor unor locuri, un fenomen extraordinar ori un eveniment memorabil și sunt transmise prin tradiție orală din generație în generație.</p> <p>Legenda cultă aparține unui autor cunoscut, care prelucrează un text cules sau un motiv din legendele populare.</p>
<p>POVESTE</p> <p>Din sl. povestî.</p>	<p>DEX</p> <p>Specie a epicii (populare) în proză în care se relatează întâmplări fantastice ale unor personaje imaginare în luptă cu personaje nefaste și în care binele triumfă; basm; <i>p. ext.</i> narațiune cuprinzând fapte posibile sau reale.</p>	
<p>BASM (POPULAR / CULT)</p> <p>Din sl. basnĭ = născocire.</p>	<p>DEX</p>	<p>V, p. 191</p>

	<p>Narațiune (populară) cu elemente fantastice supranaturale, care simbolizează forțele binelui și ale răului în lupta pentru și împotriva fericirii omului.</p> <p>MDTL</p> <p>Specie a genului epic, narațiune în proză îndeosebi, și mai puțin în versuri, în cuprinsul căreia, cu ajutorul unor mijloace tradiționale, se povestesc întâmplări fantastice, puse pe seama unor personaje sau forțe supranaturale, din domeniul irealului. Basmele, la baza cărora stă elementul fantastic, generat de caracterul fantastic în care apărea lumea pentru omul primitiv, după originea lor, pot fi <i>populare și culte</i>.</p>	<p>BASMUL este o narațiune populară în proză, de mare întindere și cu multe personaje, cel mai adesea cu forțe supranaturale, unele reprezentând binele și altele – răul.</p> <p>Finalul basmului aduce întotdeauna victoria binelui asupra răului.</p> <p>Trăsăturile caracteristice ale basmului popular:</p> <ul style="list-style-type: none"> □ caracter oral □ este transmis prin viu grai; □ caracter anonim □ autorul este necunoscut; □ caracter colectiv □ este rezultatul contribuției mai multor creatori anonimi. <p>Basmele sunt construite pe o schemă asemănătoare, în centrul căreia se află căutarea binelui și a dreptății de către erou.</p> <p>VI, p. 88</p> <p>Basmul este o specie a epicii populare în proză, cunoscut în mediile folclorice sub numele general de poveste.</p> <p>Basmul poate fi popular, aparținând creației folclorice, ori cult, fiind scris de un autor consacrat (Petre Ispirescu, Ion Creangă, Mihai Eminescu). De obicei, basmul are un final fericit.</p> <p>Cele populare sunt supuse variabilității, datorită circulației lor pe cale orală, chiar dacă prin culegerea lor de către folcloriști au fost</p>
--	---	---

		<p>fixate prin tipărire. Cele culte însă, unele versificate (ex. <i>Călin Nebunul</i> de M. Eminescu, <i>A fost odată</i> de Șt.O. Iosif, <i>Cetină Dalbă</i> de G. Coșbuc), altele în proză ca, de exemplu, <i>Poveștile</i> lui Ion Creangă, <i>Făt-Frumos din lacrimă</i> de M. Eminescu rămân în forma în care au fost create.</p>
<p>SNOAVĂ Din sl. iznova = din nou.</p>	<p>DEX Scurtă povestire folclorică, orală, cu conținut anecdotic, inspirată din viața de toate zilele. MDTL Narațiune în proză, specie a literaturii populare, de proporții reduse, cu caracter anecdotic, în care elementul epic se împletește cu cel satiric. Împrumutând nu arareori factura fabulei esopice, snoavele circulă adeseori și sub numele de <i>povești</i>, iar atunci când sunt în versuri (mai rar însă), de <i>glume</i>.</p>	<p>V, p. 239 SNOAVA este o scurtă narațiune populară umoristică, în care se ironizează și se face haz pe seama unor defecte omenești (lenea, prostia, îngâmfarea, minciuna sau hoția).</p>
<p>POVESTIRE De la a povesti, din poveste ; sl. povesti.</p>	<p>DEX Specie epică de dimensiuni relativ reduse, în care narațiunea se centrează pe întâmplări relatate din perspectiva unui participant, într-o pronunțată notă de oralitate. MDTL Povestirea, mai bine-zis arta povestirii, „<i>e îngrozitor de veche – vine din neolitic sau chiar din paleolitic</i>” (E.M. Forster, <i>Aspecte ale romanului</i>). Originile ei sunt greu de restabilit. Ca modalitate a genului epic ea se</p>	<p>VI, p.151 Povestirea este o specie a genului epic în proză în care sunt prezentate, dintr-o perspectivă subiectivă, fapte axate pe un singur fir epic, din punctul de vedere al naratorului personaj ori martor al întâmplărilor descrise. VIII, p. 145 Povestirea este specia genului epic, în versuri sau în proză, de dimensiuni mai reduse decât nuvela și de proporții mai întinse decât schița, care se limitează la nararea unui singur fapt</p>

	<p>confundă adesea cu narațiunea. Socotită ca o formă esențială și arhetipală a epicului, ea apare în mai toate variantele genului epic – roman, memorii, însemnări de călătorie, reportaj etc. – component distinctiv și definitoriu fiind elementul narativ.</p>	<p>epic și are un număr redus de personaje. Povestirea este o narațiune subiectivizată, adică relatarea este făcută din perspectiva povestitorului, fie ca narator, fie ca participant sau doar ca mesager al întâmplării. Termenul de „povestire” derivă din verbul „a povesti”.</p>
<p>SCHIȚĂ De la a schița < it. schizzare.</p>	<p>DEX Specie literară a genului epic, de dimensiuni reduse, care înfățișează un (singur) episod caracteristic din viața unuia sau mai multor personaje.</p> <p>MDTL Specie a genului epic în proză, caracterizată prin numărul redus de personaje, limitarea acțiunii la un episod din viața unuia sau mai multor personaje și prin simplitatea intrigii. Publicată în periodice și ziare, datorită întinderii ei reduse, inspirată din realitate, caracterizându-se prin ton publicistic, schița apare ca un produs al presei, ca și pamfletul și reportajul. Cele mai multe din <i>Momentele</i> lui Caragiale au fost publicate în presa vremii și în periodice ca <i>Moftul român</i> și după aceea au apărut în volum (<i>Momente, schițe, amintiri</i>).</p>	
<p>FABULĂ Din lat. fabula = povestire.</p>	<p>DEX Scurtă povestire alegorică, de obicei în versuri, în care autorul, folosind procedeul personificării animalelor, plantelor și</p>	<p>VI. p.180 Fabula este o specie a genului epic, în proză sau în versuri, în care, prin intermediul</p>

	<p>lucrurilor, satirizează anumite moravuri, deprinderi, mentalități cu scopul de a le îndrepta. ♦ Istorisire, prezentare a unei fapte imaginare ca reală; <i>p. ext.</i> minciună.</p> <p>MDTL</p> <p>Specie a genului epic, scurtă narațiune alegorică în proză sau în versuri, în care personajele sunt animale, plante, lucruri (acestea puse în situații omenești) și din care se desprinde o morală, despre care Lessing spunea: „<i>Dacă reducem un principiu etic general la un caz special, dând aceluia caz realitatea și dacă am compune dintr-însul o poveste prin care se recunoaște principiul general, atunci acea compoziție se numește fabulă</i>”. Uneori în fabulă apar ca personaje și oameni. Comună tuturor literaturilor, fabula, scrisă într-o formă simplă și ușor accesibilă, este menită a scoate în evidență o idee abstractă.</p>	<p>animalelor, al plantelor, al obiectelor, sunt satirizate diverse defecte și vicii omenești. Fabula clasică este alcătuită din două părți: povestirea propriu-zisă redată în stil alegoric și morala.</p>
<p>PARABOLĂ</p> <p>Din fr. parabole; lat. parabola, gr. parabole = comparație.</p>	<p>DEX</p> <p>Povestire alegorică cu un cuprins religios sau moral; pildă; <i>p. ext.</i> exprimare alegorică, afirmație care cuprinde un anumit tâlc; fabulă, alegorie.</p> <p>DE</p> <p>Povestire scurtă menită să pună în lumină, nu prin detaliile sale, precum alegoria, ci prin</p>	<p>VIII, p. 28</p> <p>Parabola (sau Pilda) este o narațiune cu caracter moralizator și formă alegorică (cu aluzie la un sens general ascuns), deseori având conținut religios (parabolele biblice). Mesajul ei se aseamănă cu al fabulei, care reprezintă genul didactic.</p> <p>IX, p. 34</p>

	<p>întregul ei, o învățătură morală; este una din modalitățile fundamentale de exprimare a învățăturilor și literaturii religioase de pretutindeni, întâlnită în „Vechiul Testament”, „Noul Testament”, „Coran”, literatura vedică, budistă, jainistă etc. „Noul Testament” cuprinde 28 de p. rostite de Iisus Hristos. ♦ Scriere cu caracter alegoric, asemănătoare prin structură fabulei.</p>	<p>Parabola este o istorioară alegorică cu un cuprins religios sau moral; pildă. Prin extensie: alegorie, metaforă. În literatura populară au circulație largă și/sau parabolele <i>Ulciorul cu galbeni</i>, <i>Cearta nu aduce folos</i>, <i>Plugul de aur</i>, <i>Doi frați</i> etc. În literatura religioasă se cunosc nenumărate parabole biblice: <i>Pilda sămănătorului</i>, <i>Pilda despre fiul risipitor</i>, <i>Parabola samariteanului</i> etc.</p>
<p>NUVELĂ Din fr. nouvelle; it. novella = noutate, nuvelă.</p>	<p>DEX Specie literară a genului epic, mai amplă și mai complexă decât schița, mai scurtă și mai simplă decât romanul, care înfățișează un episod semnificativ din viața unuia sau mai multor personaje (prezentate în mediul lor social).</p> <p>MDTL Creație epică în proză, cu o acțiune mult mai dezvoltată ca a schiței, pusă pe seama mai multor personaje, ale căror caractere se desprind dintr-un puternic conflict și printr-o intrigă mai complexă. Dimensional, nuvela se situează între schiță și roman, la origine, ea confundându-se cu povestirea.</p>	<p>VII, p. 141 Nuvela este o specie narativă în proză cu acțiune mai desfășurată decât în schiță și mai restrânsă decât în roman (genul de proză cel mai voluminos, cu acțiune complexă). Se bazează pe un singur fir epic și un conflict care implică un număr redus de personaje. Spre deosebire de povestire (care este subiectivă prin implicarea naratorului), nuvela se caracterizează, de obicei, printr-un grad sporit de obiectivitate (detășare a autorului). Există mai multe tipuri de nuvelă: istorică, romantică, psihologică, filosofică, fantastică etc.</p> <p>VIII, p. 123 Nuvela este o specie a genului epic în proză, cu un singur fir narativ, conflict concentrat și personaje puține. Acțiunea se construiește, de regulă, în jurul unui singur personaj principal. Nuvela are o construcție riguroasă, conflict</p>

		bine conturat, atitudine obiectivă din partea autorului.
<p>ROMAN Din fr. roman.</p>	<p>DEX Specie a genului epic, de întindere mare, cu conținut complex, care se desfășoară de-a lungul unei anumite perioade și angajează mai multe personaje, presupunând un anumit grad de adâncime a observației sociale și analizei psihologice. ◇ Operă narativă în proză sau în versuri scrisă, în Evul Mediu, într-o limbă romanică.</p> <p>MDTL Specie a genului epic, în proză, construcție cu acțiune complexă și de mare întindere, personaje numeroase, intrigă complicată. Greu de definit și de clasificat, datorită complexității și interferențelor lui cu alte genuri literare, romanul se dezvoltă în literatura modernă îndeosebi, deși scrieri asemănătoare se întâlnesc în literatura antică, greacă sau latină.</p>	<p>VII, p. 165 Romanul este o specie epică cu acțiune complexă, urmărind, de regulă, mai multe fire narrative, cu personaje numeroase (din diverse categorii sociale). Având o acțiune mai amplă decât nuvela și povestirea, romanul tinde să fie o vastă reprezentare a societății.</p> <p>Astăzi, romanul, sintetizând particularități ale multor genuri, tinde să domine toate genurile din literatura modernă. Romanul este o specie polimorfă, adică poate să ia cele mai diverse confi gurații.</p> <p>VIII, p. 88 Romanul este o specie epică, cu acțiune complexă, de regulă mai vastă decât nuvela și povestirea, cu mai multe personaje. Este o specie polimorfă, adică poate să aibă cele mai diverse forme/configurații.</p>
<p>PROVERB Din lat. proverbium = proverb, dicton; fr. proverbe.</p>	<p>DEX Învățătură morală populară născută din experiență, exprimată printr-o formulă eliptică sugestivă, de obicei metaforică, ritmică sau rimată; zicală, zicătoare, parimie.</p> <p>MDTL Creație populară în care se reflectă, în exprimare concisă, figurată și sugestivă,</p>	<p>V, p. 241 PROVERBUL este o specie populară scurtă, care conține o învățătură morală, născută din experiența de viață, exprimată concis și sugestiv, ritmic sau rimat.</p> <p>VI, p. 61 Proverbul este o frază scurtă prin care poporul exprimă plastic, concis și sugestiv</p>

	<p>experiența de viață a poporului. După Maxim Gorki, proverbele sunt „<i>răsunete, ecouri ale unor străvechi morale sociale</i>”. Datorită vechimii lor, se presupune că ar fi constituit primele forme de legislație nescrisă. Cunoscută și sub denumirea de <i>vorbe din bătrâni, vorbe bătrânești</i>, proverbele s-au născut în vremurile îndepărtate și în aceleași împrejurări de viață ca și poveștile și cântecele populare.</p>	<p>rezultatul unei lungi experiențe a vieții de zi cu zi, constituind, de obicei, o învățătură, un sfat.</p>
<p>ZICĂTOARE De la zice < lat. dicere.</p>	<p>DEX Frază scurtă, uneori rimată, asemănătoare maximei, prin care creatorul popular exprimă o constatare de ordin general, filozofic, un principiu etic, o normă de conduită etc.; zicătură, zicală, proverb.</p> <p>MDTL Cunoscute și sub denumirea de <i>expresii și locuțiuni proverbiale</i>, zicătorile sunt asemănătoare cu proverbele, dar nu identice. Dacă proverbul se constituie din propoziții sau fraze întregi de sine stătătoare, zicătoarea are o formulare mai redusă. Ea nu se folosește separat, ci legată sintetic de o propoziție sau frază, având o funcție caracterizatoare a unui fapt particular, exprimat prin propoziția sau fraza de care este legată. Exemplu, <i>slugă la dîrloagă</i>, se zice de</p>	<p>V, p. 241 ZICĂTOAREA este o specie folclorică exprimată printr-o frază scurtă, uneori rimată prin care se redă o constatare de ordin general, filosofic, un principiu etic, o normă de conduită etc.</p> <p>VI, p. 61 Zicătoarea este o frază scurtă, uneori rimată, prin care creatorul popular exprimă o constatare de ordin general, filosofic, un principiu etic, o normă de conduită.</p>

	<p>cineva ce-i sub ascultarea unui prost. <i>Soare cu dinți</i>, când e soare, dar și frig mușcător. <i>Sac spart</i>, pentru un nesățul. <i>A legat cartea de gard</i>, când cineva nu mai vrea să învețe. Și zicătorile, ca și proverbele, se caracterizează prin exprimarea plastică, iar folosirea lor într-un context vorbit sau scris mărește expresivitatea stilului.</p>	
<p>AFORISM Din fr. aphorisme < lat. aphorismus < gr. aphorismos = definiție.</p>	<p>DEX Cugetare enunțată într-o formă concisă, memorabilă; maximă, sentință, adagiu. MDTL Formulare concisă, lapidară, a unei cugetări, a unui adevăr filozofic. Aforismele nu trebuie confundate cu axiomele. Acestea din urmă sunt adevăruri evidente prin ele însele, iar aforismele, mici sinteze, bazate pe experiență.</p>	
<p>PASTEL Din fr. pastel; it. pastello = procedeu pictural pe bază de creioane colorate.</p>	<p>DEX Poezie cu conținut liric, în care se zugrăvește un tablou din natură. MDTL Specie a genuini liric în care este zugrăvit un colț de natură, un peisaj. Element predominant în pastel este descrierea naturii; sentimentul poetului desprinzându-se prin mijlocirea acesteia.</p>	<p>VI, p. 36 Pastelul (termenul este împrumutat din domeniul picturii, unde înseamnă un tip de tablou realizat în creioane colorate) este o specie literară lirică, în versuri, în care se prezintă un aspect din natură, precum și sentimentele poetului față de aceasta. VIII, p. 35 Pastelul este o poezie lirică în care sentimentele poetului sunt exprimate prin intermediul unor descrieri de natură.</p>

		Idila este o poezie în care este fixată o scenă de dragoste din viața pastorală ori care se produce în mediul rural.
DOINĂ Etimologie incertă.	<p>DEX Specie a liricii populare și a folclorului muzical românesc, care exprimă un sentiment de dor, de jale, de revoltă, de dragoste etc., preluată și de poezia cultă.</p> <p>MDTL Specie a liriceii populare, în care sunt exprimate cele mai puternice și mai deosebite sentimente ale poporului: iubire, ură împotriva asupritorilor, dor, înstrăinare etc. De aici și diversitatea lor: <i>doine de dor, de jale, de înstrăinare, de haiducie, de dragoste, de ciobănie, de cătănie</i> sau <i>ostășești</i>.</p>	VIII, p. 57 Doina este o specie a literaturii populare, aparținând genului liric, în care autorul își exprimă sentimentele și convingerile față de unele probleme ale vieții, față de timp și natură și față de sine însuși.
IMN Din fr. hymne < lat. hymnus < gr. hymnos= cântec de biruință.	<p>DEX Poezie sau cântec solemn compus pentru preamărirea unei idei, a unui eveniment, a unui erou (legendar) etc. ♦ Spec. Cântec religios de preamărire a divinității. ♦ Spec. Cântec solemn apărut odată cu formarea statelor naționale și adoptat oficial ca simbol al unității naționale sau de stat.</p> <p>MDTL Specie a genuinei lirice, în cuprinsul căreia sunt exprimate sentimente de preamărire pentru eroi, evenimente de importanță națională etc.</p>	

	<p>și ale cărei versuri sunt puse de obicei pe note. I se atribuie o origine orientală, la indieni și greci fiind în versuri, la evrei, în proză. Imnul este înrudit cu o altă specie a liricii, <i>oda</i> (v.).</p>	
<p>POEM (EROIC)</p> <p>Din fr. <i>poème</i> < lat. <i>poema</i> < gr. <i>poiima</i>; cf. <i>poiein</i> = a crea, a face.</p>	<p>DEX</p> <p>Specie a poeziei epice, de întindere relativ mare, cu caracter eroic, filosofic, istoric, mitologic, legendar etc. ◊ <i>Poem în proză</i> = specie a prozei literare aparținând genului liric, cultivată din a doua jumătate a sec. XIX. <i>Poem dramatic</i> = scriere dramatică în versuri sau cu caracter poetic.</p> <p>MDTL</p> <p>Specie a poeziei epice, narațiune în versuri mai dezvoltată decât balada, cuprinzând o suită de episoade, cu personaje mai multe, însuflețite de sentimente nobile și cu o intrigă mai complicată. Poemul apare în cultura antică, de-a lungul vremurilor, variind prin introducerea unor elemente lirice sau dramatice, prin folosirea chiar a prozei care ia locul versului. După conținutul lui, el poate fi: <i>eroic</i>, (<i>Aprodul Purice</i> de G. Negruzzi); <i>istoric</i> (<i>Dumbrava Roșie</i> de V. Alecsandri); <i>didactic</i> (<i>L'art poétique</i> a lui Boileau, <i>Georgicele</i> de Vergilius etc.).</p>	<p>VII, p. 109</p> <p>Poemul este o specie literară în versuri, mai amplă decât balada, cuprin zând mai multe personaje. În poem liricul se îmbină cu epicul. Poemul eroic, ca specie epică, se situează ca proporții între epopee și baladă. Acțiunea în poemul eroic este mai complexă decât în baladă, în el se povestesc fapte și întâmplări mărețe să vârșite de personaje însuflețite de sentimente nobile. Descendent din epopeea antică, poemul eroic moște nește unele trăsături ale acestei specii: are ca temă trecutul istoric în momentele glorioase, exemplare; e scris în versuri, într-un stil înalt; prezintă personaje de excepție, care stârnesc admirație.</p>
<p>BALADĂ/BALADĂ CULTĂ</p>	<p>DEX</p>	<p>VII, p. 66</p>

<p>Din fr. ballade, pvin provens. ballade ; cf. lat. ballare =a dansa / cântec de dans.</p>	<p>Povestire în versuri care relatează o acțiune eroică, o legendă, o întâmplare istorică etc. MDTL Specie a poeziei epice, culte sau populare, narațiune a unor întâmplări din trecut, cu acțiune de mică întindere, personaje puține, intrigă simplă. Inițial, noțiunea <i>baladă</i>, în creația muzicală populară franceză, a însemnat un cântec de dans. Cu vremea, s-a îmbogățit cu elemente narrative, lirice și chiar dramatice. În secolele XIV și XV, balada era o poezie lirică cu formă fixă, un mic poem alcătuit din trei strofe egale și simetrice și dintr-un mic cuplet, fiecare din aceste patru părți terminându-se cu un refren. Balada cultă se deosebește, ca structură mai ales, prin dinamica desfășurării acțiunii, ceea ce duce la o pronunțată concentrare față de balada populară, cum și printr-o mai îngrijită versificație. Exemple de balade culte: <i>Baba Cloanța, Groza, Peneș Curcanul</i> de V. Alecsandri; <i>Pașa Hassan, Rugămintea din urmă, El-Zorab, Nunta Zamfirei, Moartea lui Fulger</i> de G. Coșbuc; <i>Novăceștii, Pinte</i> de Șt.O. Iosif ș.a.</p>	<p>Balada este o specie a poeziei epice cu caracter narativ. Baladele populare reprezintă cântece populare narrative, având autor(i) anonim(i), în care se povestesc întâmplări despre două sau mai multe personaje ori confruntări dintre ele. Balada cultă este un text epic în versuri scrise de un autor (cunoscut). Cu toate că se respectă multe rigori, în balada cultă elementele fantastice sunt rare ori lipsesc cu desăvârșire.</p>
<p>ODĂ Din fr. ode < gr. ode = cântec.</p>	<p>DEX Specie a poeziei lirice (formată din strofe cu aceeași formă și cu aceeași structură metrică), în care se exprimă elogiul, entuziasmul sau</p>	

	<p>admirația față de persoane, de fapte eroice, idealuri etc.</p> <p>MDTL</p> <p>Specie a genului liric în care sunt exprimate sentimente de admirație pentru faptele unor eroi, pentru o persoană, față de patrie etc. Ca specie de sine stătătoare, oda s-a dezvoltat din cântecele și jocurile rituale, închinare zeilor în lumea antică. Ilustrată în lirica greacă de Pindar, în ale cărui ode triumfale erau slăviți atleții, învingători în jocurile olimpice, iar în lirica latină, de Horațiu. Alcătuită din strofă, antistrofă și epodă, la început a avut caracterul unei poezii cu formă fixă, cântată sau declamată în acompaniament instrumental.</p>	
<p>COMEDIE Din fr. comédie < lat. comoedia.</p>	<p>DRLRC</p> <p>Operă dramatică cu subiect și deznodământ vesel, care ridiculizează defectele sociale. <i>O scrisoare pierdută. Comedie în patru acte</i> [titlu]. CARAGIALE.</p> <p>MDTL</p> <p>Specie a genului dramatic, în proză sau în versuri, cu acțiune și deznodământ vesel. Originea comediei este pusă de Aristotel în strânsă legătură cu serbările rustice, dionisiace, în cinstea zeului Dionisos. Ca producție literară aparte, comedia apare pe la începutul secolului al V-lea. î.e.n.</p>	<p>VIII, p. 170</p> <p>Opera dramatică al cărei subiect (și mai ales deznodământ/final) provoacă râsul și care ridiculizează relații sociale și etice, moravuri, tipuri umane se numește comedie. De regulă, comedia înfățișează personaje inferioare, iar acțiunea se încheie cu un final fericit pentru personaje.</p>

<p>INTRODUCERE De la v. introduce.</p>	<p>DEX Capitol al unei lucrări sau parte de la începutul ei, în care se prezintă, în linii generale, intențiile acesteia, elementele sau noțiunile fundamentale necesare înțelegerii ei; introducere. ♦ Partea de la început a unei compoziții (artistice), a unei scrisori etc.</p>	
<p>ÎNCHEIERE De la v. încheia.</p>	<p>NODEX Parte finală a unei lucrări; concluzie.</p>	
<p>VORBIRE DIRECTĂ Din v. <i>vorbí</i> < <i>vorbă</i> + suf. -i Din fr. <i>direct</i>, lat. <i>directus</i>.</p>	<p>DEX <i>Vorbire directă</i> sau <i>stil direct</i> = procedeu sintactic și stilistic de redare fidelă a spuselor sau gândurilor cuiva. DTL Vorbire care prezintă cuvintele cuiva așa cum au fost spuse, care se desfășoară între două persoane sub formă de dialog. Astfel: „<i>M-a întrebat: – Ce faci acolo?</i>” I se mai spune și <i>stil direct</i> (v.). ◊ <i>Vorbire directă legată</i>: vorbire prin care se redau direct spuselor cuiva (păstrând intonația și persoana verbului), legându-le prin conjuncția <i>că</i> de spuselor autorului povestirii. Este caracteristică vorbirii populare: „<i>M-a întrebat că ce faci acolo</i>”. I se mai spune și <i>stil direct legat</i>.</p>	<p>V, p.143 VORBIREA DIRECTĂ se realizează prin reproducerea întocmai a cuvintelor atribuite unei persoane/unui personaj. VIII, p. 99 Vorbirea directă prezintă cuvintele cuiva așa cum au fost spuse, fără schimbări. Vorbirea directă apare sub formă de monolog sau dialog și este introdusă prin verbele zicerii: a zice, a spune, a întreba, a striga, a afirma, a șopti etc. La dialoguri spuselor fiecărei persoane se scriu din rând nou, cu literă mare și linie de dialog. Între cuvintele autorului și vorbirea directă se aplică diferite semne de punctuație: ■ dacă verbul de declarație stă înaintea vorbirii directe, între ele se pune semnul două puncte; ■ dacă vorbirea directă stă înaintea cuvintelor autorului, ele se separă prin virgulă.</p>
<p>VORBIRE INDIRECTĂ</p>	<p>DEX</p>	<p>V, p.143</p>

<p>Din fr. indirect, lat. indirectus.</p>	<p>(Lingv.; în sintagmele) <i>Stil indirect</i> sau <i>vorbire indirectă</i> = procedeu sintactic de redare a spuselor sau gândurilor cuiva prin subordonarea comunicării față de un verb sau de un alt cuvânt de declarație, caracterizat prin prezența în număr mare a elementelor de relație, prin lipsa afectivității etc.</p> <p>DTL</p> <p>Vorbire care prezintă cuvintele cuiva nu așa cum au fost spuse, ci prin mijlocirea conjuncțiilor <i>că, să, de, dacă</i>, a pronomelor, adjectivelor și adverbilor relative, subordonând comunicarea unui verb de declarație. Astfel: „<i>M-a întrebat ce fac acolo</i>”. I se mai spune și <i>stil indirect</i> (v.). ◇ <i>Vorbire indirectă liberă</i>: vorbire care prezintă indirect spuselor cuiva, păstrând însă intonația, pronumele, adjectivele și adverbele interogative, caracteristice v. directe. Este folosită în literatura artistică mai ales pentru a reda gândurile unui personaj în monologuri interioare: „Văzându-se scos la selemet, l-a apucat pe Kir Ianulea un fel de groază. <i>Ce are să facă el de-acuma, căzut în sărăcie, în necinste și-n ocară?</i>” (I. L. Caragiale). I se mai spune și <i>stil indirect liber</i> (v.). ◇ <i>Vorbire indirectă legată</i>: vorbire prin care se redau indirect spuselor cuiva (prezintă doar</p>	<p>VORBIREA INDIRECTĂ se realizează prin relatarea, într-o narațiune, a spuselor unei persoane/unui personaj.</p> <p>VIII, p. 100</p> <p>Vorbirea indirectă prezintă cuvintele cuiva nu așa cum au fost spuse, ci modificate, introduse prin cuvintele autorului (care arată cui îi aparține vorbirea, cui îi este adresată, cum are loc comunicarea). Cele mai frecvente verbe utilizate în acest scop sunt: a spune, a zice, a întreba, a răspunde, a cere, a ordona, a promite, a anunța, a afirma etc.</p>
---	--	--

	<p>intonația vorbirii directe), legându-le prin conjuncția <i>că</i> de spusele autorului povestirii.</p>	
<p>SCRISOARE De la scris.</p>	<p>DEX Comunicare scrisă trimisă cuiva prin poștă sau prin intermediul unei persoane; epistolă, răvaș. DE Comunicare scrisă, trimisă cuiva prin poștă sau prin intermediul unei persoane; epistolă (1), răvaș.</p>	
<p>MESAJ ELECTRONIC Din fr. message.</p>	<p>Wikipedia E-mailul (un anglicism citit [pron. i-meil] sau și [pron. i-meil]) transmiterea sau primirea de mesaje, de obicei prin Internet. Tot „mail-uri” („corespondențe”, „mesaje”) se numesc și mesajele individuale trimise prin aceste sisteme. Cuvântul provine din engleză de la <i>electronic mail</i>, adică poștă electronică. Uneori, pentru e-mail se mai întrebuintează și denumirea simplă <i>mail</i>. Primul e-mail a fost trimis în 1971, de către programatorul Roy Tomlinson.^[2] O adresă de e-mail are forma: [utilizator]@[domeniu], unde [domeniul]</p>	

	<p>este domeniul site-ului ce oferă serviciul de e-mail. Un exemplu: ionpopescu123@yahoo.com. Semnul tipografic @ se citește, în română, „a rond” (engl.: <i>at</i>) și înseamnă „la”.</p> <p>Standardul pentru e-mail este definit în RFC 5322, care stabilește, printre altele, că e-mailurile sunt compuse din două părți:</p> <ul style="list-style-type: none"> • antetul (<i>header</i>), care include informații precum destinatar, subiect, etc. • corpul (<i>body</i>), textul mesajului propriu-zis. <p>Antetul conține cel puțin patru câmpuri:</p> <ul style="list-style-type: none"> • expeditor (<i>From</i>) – adresa de e-... <i>mail</i> a expeditorului mesajului, • destinatar (<i>To</i>) – adresa de e-mail a destinatarului (sau adresele destinatarilor, dacă sunt mai mulți), • subiectul (<i>Subject</i>) – un rezumat al mesajului, • data (<i>Date</i>) – data și ora locală a trimiterii mesajului. <p>Alte câmpuri des folosite sunt:</p>	
--	--	--

	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Cc</i> – copie la indigo (de la "<i>Carbon Copy</i>") – o copie a mesajului ajunge și la adresa sau adresele de e-mail din acest câmp, • <i>Bcc</i> – copie la indigo oarbă (de la "<i>Blind Carbon Copy</i>") – la fel ca și <i>Cc</i>, doar că niciun destinatar nu va afla la cine se mai trimit duplicate ale mesajului, în afară de el însuși. 	
<p>FELICITARE De la v. felicită.</p>	<p>MDA Adresare a unor cuvinte de laudă pentru un succes obținut. Urare de fericire făcută cu prilejul unui eveniment important, al unei aniversări etc. Bilet, scrisoare, ilustrată etc. special imprimate prin care cineva este felicitat.</p>	
<p>INSTRUCȚIUNE Din fr. instruction, lat. instructio, -onis.</p>	<p>NODEX Text scris privind aplicarea în practică a unor îndrumări sau întreținerea unui obiect. DE Indicații, precizări privind modul de îndeplinire a unui lucru. ♦ Act normativ emis de conducătorii organelor centrale ale administrației de stat, în limita competenței lor, în baza și în vederea aplicării legilor, decretelor sau hotărârilor guvernului.</p>	<p>VI, p.55 Instrucțiunile de utilizare sunt texte care oferă într-o formă simplă, accesibilă informații referitoare la modul de întreținere a unui obiect ori de desfășurare a unei acțiuni. Deși, în general, sunt folosiți mulți termeni tehnici, exprimarea este clară și concisă. Verbele sunt folosite, de obicei, la modul imperativ (formați), dar și la modul indicativ, diateza reflexivă (se formează, se va forma).</p>

		Tipuri de instrucțiuni: folosirea unui medicament, utilizarea aparatului foto, îngrijirea plantelor de cameră, închirierea unui apartament, prepararea unui aliment, modul de lucru al unei instituții etc.
ORAR Din fr. <i>horaire</i> , lat. <i>horarius</i> .	DEX Program al unei activități împărțit pe ore și repetat periodic; (concr.) tablou care indică pe ore programul unei activități; orele de plecare și de sosire ale unui tren, vapor, autobuz. ♦ Spec. Program săptămânal pe baza căruia se desfășoară activitatea didactică în instituțiile de învățământ.	
REȚETĂ Din ngr. <i>reséta</i> . Cf. it. <i>ricetta</i> , fr. <i>recette</i> .	DEX Formulare în scris a unei doctorii și a modului de a o prepara; prescripție a medicamentelor necesare unui bolnav; <i>p. ext.</i> formular special folosit de medic pentru prescrierea medicamentelor. Ansamblu, de indicații privind materiile prime, proporția, modul de preparare pentru obținerea unui anumit produs, a unei mâncări, a unei băuturi etc.	
ANUNȚ De la v. <i>anunța</i> .	NODEX Înștiințare, de obicei scrisă și expusă public, cuprinzând informații de interes general; aviz.	VII, p. 59 Anunțul este o înștiințare, de obicei scrisă și expusă public, cuprinzând informații de interes general. Avizul este o înștiințare scrisă cu caracter oficial.

		Afișul este o înștiințare publică, tipărită (uneori și desenată), care se fixează sau se distribuie în locuri speciale cu scopul de a anunța anumite evenimente.
FORMULAR TIPIZAT Din fr. formulaire.	DEX Imprimat cu mai multe spații albe, care se completează în vederea întocmirii unui act, a unui tabel etc. Broșură sau volum care cuprinde formulele uzuale dintr-o ramură a unei științe; culegere de formule. ◇ <i>Formular tipizat</i> (și substantivat, n.) = imprimat care se completează în vederea întocmirii unui act.	VIII, p. 93 Formularul este un act oficial, parțial completat, cu spații rezervate pentru datele personale, informații despre cel care îl completează. Unele cereri tipizate au aspectul formularului.
ESEU Din fr. essai = încercare.	MDN Studiu de proporții reduse asupra unor probleme filozofice, literare, științifice etc., care expune un punct de vedere personal, fără intenția de a epuiza subiectul.	VIII, p. 11 Eseul este o specie literară „de frontieră” (la granița literaturii cu alte domenii), care îmbină elemente ale tuturor stilurilor funcționale. Poate fi o lucrare literară, filozofică, științifică sau de alt gen, tratând un subiect fără a-l epuiza și expunând un punct de vedere personal asupra temei. Eseul oferă posibilitatea de a asocia idei venite din diferite domenii culturale.
INVITAȚIE Din fr. invitation, lat. invitatio.	DEX Faptul de a invita sau de a fi invitat; chemare; convocare; poftire. ◆ (Concr.) Document special tipărit, bilet sau scrisoare scurtă prin care cineva este invitat undeva.	

<p>PORTRET Din fr. portrait.</p>	<p>DEX Pictură, desen, sculptură, fotografie etc. care înfățișează figura unei persoane. <i>Portret-robot</i> = desen al figurii unei persoane realizat pe baza relatărilor victimei sau ale martorilor. <i>Portret-vorbit</i> = procedeu de identificare criminalistică bazat pe descrierea semnalmentelor infractorului de către victimă sau de către martori. Prezentare fizică și morală a unui personaj într-o operă literară; operă literară cu un asemenea conținut. MDTL Descriere, în proză sau în versuri, în care sunt înfățișate trăsăturile fizice sau morale ale unei persoane. Portretul este folosit ca modalitate de individualizare în operele epice de sine stătătoare. Astfel de portrete le aflăm în scrierile din antichitate (<i>Caracterele</i> lui Teofrast), apoi în etapa clasicismului (<i>Caracterele</i> lui La Bruyère), iar în literatura noastră, <i>Oameni cari au fost</i> de N. Iorga. Portretul poate fi <i>fizic</i>, <i>psihic</i> sau <i>moral</i>. În portretul <i>fizic</i> sau <i>prosopografia</i>, predomină îndeosebi trăsăturile fizice (înfațișare, port, gesturi etc.).</p>	
<p>CERERE De la v. cere.</p>	<p>NODEX Solicitare scrisă sau orală, adresată unei oficialități.</p>	<p>VIII, p. 92 Cererea este o varietate de scrisoare, prin care o persoană solicită altei persoane sau</p>

		instanței acordul, soluționarea unei probleme etc. Ea ține de stilul administrativ și trebuie redactată în conformitate cu anumite norme.
<p>CV Curriculum vitae (lat.) = cursul vieții.</p>	<p>DEX CURRÍCULUM VÍTAE loc. Scurtă autobiografie (scrisă) care cuprinde date referitoare la studii, pregătirea profesională, carieră și situația familială; CV. Loc. lat.</p>	<p>IX, p. 113 Curriculum vitae – CV [sivi] – este o scurtă biografie, conținând informații laconice și importante referitoare la starea civilă, studiile, activitatea desfășurată de o persoană. Curriculum vitae se completează ca un text oficial, datele oferite sunt clare și exacte, iar limbajul este lipsit de expresivitate. Completarea și prezentarea CV-ului este o parte importantă a relațiilor publice ale omului contemporan.</p>
<p>REPORTAJ Din fr. reportage.</p>	<p>DEX Specie publicistică, uneori și cu valoare literară, informând operativ asupra unor realități, situații, evenimente etc. MDTL Specie a jurnalisticii, caracteristică prin relatarea de fapte reale, informații de călătorie, fie în coloanele unor cotidiene sau periodice, fie în volum aparte. Dezvoltându-se odată cu apariția presei moderne, alături de literatura memorialistică, de amintiri, jurnale de călătorie, reportajul literar, mult discutat, de unii respins ca un gen hibrid, iar de alții acceptat, pe drept, ca o modalitate literară a publicisticii, se încadrează în literatura de</p>	<p>VII, p. 61 Reportajul este un text coerent, oral sau scris, care informează despre întâmplări recente. De regulă, reportajul are în vizor evenimente reale, de răsunet, relevante pentru comunitate, oferind obiectiv date culese la fața locului. Subiectul unui reportaj se caracterizează prin: a. Apropierea în timp și spațiu, față de cititori, ascultători, spectatori. b. Unicitatea cazului sau implicarea unor personalități notorii. c. Apelul la emoții. d. Miza pe impactul social ulterior. VIII, p. 172</p>

	<p>frontieră, la granița dintre document și literatură. Esența reportajului constă în raportul dintre faptul real, autentic și literatură, iar însușirile sale literare se află în tendința de epicizare și personalizare a faptelor autentice, relatate.</p>	<p>Reportajul este un text publicistic, care informează asupra unor situații, evenimente de interes general sau ocazional, realități geografice, etnografice, economice etc., culese, de obicei, la fața locului. Reportajul este însoțit, de regulă, de imagini fotografice sau film, acestea contribuind la o percepere mai bună a informației.</p> <p>Reportajul informează cu exactitate despre eveniment, participanți, timpul și locul întâmplării, cauzele și consecințele acesteia.</p>
--	---	---

Bibliografie:

Surse didactice:

V: Limba și literatura română: Manual pentru cl. a 5-a/ Alexandru Crișan, Sofia Dobra, Florentina Sâmișăian [et al.]; Min. Educației al Rep. Moldova. – Ch.: Î.E.P. Știința; București Humanitas, 2015

VI: Angela Grama-Tomiță, Livia State, Liliana Nicolaescu-Onofrei, Dorin Onofrei

Limba și literatura română. manual pentru clasa a VI-a Ediția a III-a, actualizată, 2020

VI (2017): Angela Grama-Tomiță, Livia State, Liliana Nicolaescu-Onofrei, Dorin Onofrei

Limba și literatura română: manual pentru clasa a VI-a. Ediția a II-a, actualizată, 2017

VII: Limba și literatura română: Man. pentru cl. a 7-a/Tatiana Cartaleanu, Mircea Ciobanu, Olga Cosovan; Min. Educației, Culturii și Cercetării al Rep. Moldova. – Ch.: Î.E.P. Știința, 2018

VIII: Limba și literatura română: Man. pentru cl. a 8-a/Tatiana Cartaleanu, Mircea Ciobanu, Olga Cosovan; Min. Educației, Culturii și Cercetării al Rep. Moldova. – Ch.: Î.E.P. Știința, 2019

IX: Limba și literatura română: Man. pentru cl. a 9-a /Tatiana Cartaleanu, Mircea Ciobanu, Olga Cosovan; Min. Educației al Rep. Moldova. – Ch.: Î.E.P. Știința, 2016

Surse lexicografice și enciclopedice, preluate din dexonline.ro:

DTL: Constantinescu Dobridor, G. *Dicționar de termeni lingvistici*. București: Teora, 1998.

DE: *Dicționar enciclopedic*, vol. I-VII. București: Editura Enciclopedică, 1993-2009.

DEX: *Dicționarul explicativ al limbii române*, ed. a II-a, revăzută și adăugită. București: Univers Enciclopedic Gold, 2009.
DLRLC: *Dicționarul limbii române literare contemporane*. București: Editura Academiei Republicii Populare Române, 1955-57.
DN: Marcu F., Maneca C. *Dicționar de neologisme*. București: Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1986.
MDA: *Mic dicționar academic*, ed. a II-a. București: Univers Enciclopedic, 2010.
NODEX: *Noul dicționar explicativ al limbii române*. Chișinău: Litera Internațional, 2002.
MDTL: Fierescu C., Ghiță Gh. *Mic dicționar îndrumător în terminologia literară*. București: Ed. Ion Creangă, 1979.
DFS: Gh. N. Dragomirescu. *Dicționarul figurilor de stil*. Editura Științifică, 1995.

Referințe etimologice:

Lat. – limba latină
Fr. – limba franceză
Gr. – limba greacă veche
Engl. – limba engleză
It. – limba italiană
Sl. – limba slavă
Germ. – limba germană

VOLUMUL 2

Termenii ariei curriculare *matematică și științe*

Disciplina: matematica

Termenul curriculum	în	Termenul în alte surse	Termenul în manual
Abcisă		<p>1. (geom.) Simbolul care indică lungimea și sensul segmentului cuprins între un punct fix al unei drepte și un punct dat de pe dreaptă.</p> <p>2. Una dintre coordonatele carteziene, care servește la stabilirea poziției unui punct în plan sau în spațiu. (Wikționar)</p>	<p>Coordonata a se numește abscisa punctului M și întotdeauna se scrie prima, iar b – ordonata punctului M. (7, p. 48)</p>
Amplificare		<p>Creștere sau întărire a valorilor electrice, acustice sau optice (obținută cu ajutorul unui amplificator). DLRLC</p>	<p>A amplifica o fracție cu un număr natural nenul înseamnă a înmulți și numărătorul, și numitorul ei cu acest număr. (5, p. 89)</p>
Apartține		<p>A ține, a depinde de cineva sau de ceva; a fi proprietatea cuiva. (DEX '09 DEX '98 DLRLC DN)</p>	-
Apotemă		<p>În geometrie, apotema unui poligon regulat reprezintă unul din segmentele de dreaptă care unesc centrul poligonului cu mijlocul uneia dintre laturi. Termenul se mai poate referi și la lungimea acestui segment.</p>	<p>În orice poligon regulat poate fi înscris un cerc. Raza acestui cerc se numește apotema poligonului regulat. (9, p. 137)</p> <p>O piramidă dreaptă cu baza un poligon regulat se numește piramidă regulată.</p>

	<p>Pentru o piramidă regulată, apotema reprezintă unul dintre segmentele care unesc vârful piramidei cu mijlocul uneia din laturile bazei.</p> <p>Pentru un trunchi de piramidă, apotema este unul dintre segmentele care unesc mijloacele a celor două laturi orizontale ale unei fețe laterale.</p> <p>(Wikipedia)</p>	<p>Înălțimea unei fețe laterale trasată din vârful piramidei regulate se numește apotemă a acestei piramide. (9, p. 186)</p>
Ar	<p>Un ar, având simbolul a, este o unitate de măsură pentru arie, având valoarea egală cu 100 m² sau, echivalent, cu aria unui pătrat cu latura de 10 m.</p> <p>(Wikipedia)</p>	<p>Pentru măsurarea suprafețelor de teren se folosesc unități agrare: arul (a). 1 ar = 100 m². (5, p. 195)</p>
Arc mare de cerc	<p>Un arc de cerc este un arc al unui cerc dintre o pereche de puncte distincte. Dacă cele două puncte nu sunt direct opuse unul altuia, unul dintre aceste arcuri, arcul mic, va subîntinde un unghi la centru care este mai mic de π radiani (180°), iar celălalt arc, arcul mare, va subîntinde un unghi mai mare de π radiani. (Wikipedia)</p>	-
Arc mic de cerc	<p>Un arc de cerc este un arc al unui cerc dintre o pereche de puncte distincte. Dacă cele două puncte nu sunt direct opuse unul altuia, unul dintre aceste arcuri, arcul mic, va subîntinde un unghi la centru care este mai mic de π radiani (180°), iar celălalt arc, arcul mare, va subîntinde un unghi mai mare de π radiani. (Wikipedia)</p>	-
Argumentul funcției	<p>În matematică un argument al unei funcții este o valoare care trebuie furnizată pentru a obține</p>	-

	valoarea (rezultatul) funcției. Se mai numește și variabilă independentă . (Wikipedia)	
Aria laterală a piramidei regulate	Aria laterală a unei piramide este suma ariilor fețelor laterale. (https://www.matera.ro/2019/09/piramida-regulata-aria-si-volumul-piramidei/)	Aria laterală a unei piramide regulate este egală cu semiprodusul dintre perimetrul bazei și apotema piramidei (fig. 19). (9, p. 187)
Aria laterală a unei prisme drepte	-	Aria laterală a unei prisme drepte este egală cu produsul dintre perimetrul bazei și înălțimea prisme (sau lungimea muchiei laterale). (9, p. 180)
Aria paralelogramului	-	Aria paralelogramului este egală cu produsul dintre lungimea unei laturi și înălțimea corespunzătoare acestei laturi. (9, p. 165)
Aria rombului	-	Aria rombului este egală cu semiprodusul lungimilor diagonalelor. (9, p. 165)
Aria totală a piramidei	-	Aria totală a piramidei este suma dintre aria laterală și aria bazei. (9, p. 187)
Aria totală a unei prisme drepte	-	Aria totală a prisme este suma dintre aria laterală și ariile bazelor ei și se notează A_t . (9, p. 180)
Axa absciselor	Axa absciselor este linia orizontală, reprezentată de obicei prin litera X, care face parte dintr-un sistem de coordonate cartesiene. (https://ro.economy-pedia.com/11040862-abscissa-axis)	Axa Ox se numește axa absciselor. (7, p. 47)
Axa ordonatelor	Axa ordonatelor este linia verticală, reprezentată de obicei prin litera Y, care face parte dintr-un sistem de coordonate cartezian. (https://ro.economy-pedia.com/11040860-edge-of-ordered)	Axa Oy se numește axa ordonatelor. (7, p. 47)

<p>Axă de simetrie</p>	<p>Acesta este un set de puncte care formează o linie dreaptă, care este baza simetriei, adică dacă o anumită distanță a fost pusă deoparte dintr-o linie dreaptă pe o parte, atunci ea se va reflecta în cealaltă direcție cu aceeași dimensiune. O axă poate fi orice, un punct, o linie dreaptă și așa mai departe. (https://www.twinkl.ro/teaching-wiki/axa-de-simetrie)</p>	<p>Dacă o figură geometrică F coincide cu simetrica ei față de o dreaptă a, atunci dreapta a se numește axă de simetrie a figurii F, iar figura F se numește simetrică față de dreapta a. (7, p. 212)</p>
<p>Axe de coordonate</p>	<p>O axă de coordonate [lat. axis „osie”] este o <u>dreaptă</u> orientată pe care se alege un <u>punct</u> fix, originea, și o unitate de măsură. Denumirea a fost folosită pentru prima dată în această accepție de către <u>Isaac Barrow</u> (1670). (https://math.fandom.com/ro/wiki/Ax%C4%83_de_cooronate)</p>	<p>-</p>
<p>Axioma lui Euclid</p>	<p>Axioma paralelelor a fost enunțată în antichitate de către gânditorul <u>Euclid</u>, în cartea sa <u>Elementele</u>, fiind cea de-a cincea și ultima <u>axiomă</u> dată de autor la începutul lucrării. Importanța ei probabil că era evidentă și pentru Euclid, pentru că primele 28 de propoziții pe care le prezintă pot fi demonstrate și fără ea. Astăzi, <u>geometria</u> care nu respectă axiomele lui Euclid se numește „<u>neeclidiană</u>”, iar cea care nu respectă axioma paralelelor (dar le respectă pe celelalte) se numește „<u>absolută</u>”. Consecințe ale acestei axiome sunt congruența laturilor și unghiurilor opuse într-un <u>paralelogram</u>.</p>	<p>Prin orice punct exterior unei drepte se poate construi o unică dreaptă paralelă cu dreapta dată. (7, p. 170)</p>

	<p>Încercările de demonstrare a acestei axiome erau criticate de Aristotel. De-a lungul a 2000 de ani încercările de a demonstra acest rezultat au dus la un pas foarte mare în înțelegerea caracteristicilor matematicii ca sistem deductiv.</p> <p>(Wikipedia)</p>	
Axiomă	<p>1. Adevăr fundamental admis fără demonstrație, fiind evident prin el însuși. 2. (Mat.; Log.) Propoziție luată drept punct de plecare sau considerată fundamentală într-un domeniu și pentru care nu se cere demonstrație.</p> <p>(DEX '09)</p>	<p>Propozițiile matematice adevărate care se admit fără demonstrații se numesc axiome. (7, p. 139)</p>
Bază	<p>Număr real, pozitiv și diferit de 1, la care se face logaritmarea. (MDN '00)</p>	<p>Cilindrul are două discuri identice paralele, numite baze. (5, p. 180)</p> <p>Conul este format dintr-un disc, numit bază, un punct exterior discului, numit vârf, și toate segmentele, numite generatoare, care „unesc” punctele bazei cu vârful. (5, p. 181)</p>
Bazele trapezului	<p>Trapezul reprezintă un caz particular de patrulater convex, având două laturi opuse paralele și celelalte neperalele. Laturile paralele ale unui trapez se numesc baze. Distanța dintre cele două baze se numește înălțimea trapezului. (Wikipedia)</p>	<p>Patrulaterul cu două laturi paralele și celelalte două laturi neperalele se numește trapez. Laturile paralele se numesc baze, iar celelalte două se numesc laturi laterale. (8, p. 164)</p>

Bisectoare	Bisectoarea unui unghi este semidreapta cu originea în vârful unghiului , care împarte acest unghi în alte două unghiuri de măsuri egale. (Wikipedia)	Bisectoarea unghiului este semidreapta cu originea în vârful unghiului, inclusă în interiorul lui și care formează cu laturile unghiului două unghiuri congruente. (6, p. 212)
Buget	Evidența veniturilor și repartizarea lor pe categorii de cheltuieli dintr-o anumită perioadă (de obicei un an) ale unui stat, organizații, familii etc. (DEX '09 DLRLC DN)	-
Buget personal	Bugetul personal este unul dintre cele mai importante concepte ale finanțelor personale. Într-un buget personal sunt identificate toate sursele de venit și de cheltuieli și este dezvoltat un plan pentru veniturile în exces, care trebuie cheltuite sau economisite. Un buget personal este de folos numai atunci când este administrat cu grijă. (https://www.baniiq.ro/bugetul-personal)	-
Cadrane	1. Suprafață (de obicei circulară) prevăzută cu anumite diviziuni, pe care se urmăresc indicațiile acului unui instrument de măsură, al unui ceasornic etc. $\diamond$ Cadransolar = ceas solar. 2. Arc (sau sector) care reprezintă un sfert de cerc. (DEX '09 (2009))	Axele Ox și Oy sunt perpendiculare. Ele împart planul în 4 regiuni, numite cadrane. (7, p. 47)
Cardinalul mulțimii A	-	Numărul de elemente ale unei mulțimi A se numește cardinalul mulțimii A și se notează card A. (5, p. 55)

<p>Cardinalul unei mulțimi</p>	<p>În matematică, numărul cardinal, cardinalul sau puterea reprezintă o generalizare a numerelor naturale folosite pentru măsurarea cardinalității (numerelor de elemente) dintr-o mulțime. Conceptul de cardinal al unei mulțimi a fost introdus de Georg Cantor în 1879. Mulțimile finite au cardinali numerele naturale, însă cardinalitatea celor infinite se exprimă prin numere alef. (Wikipedia)</p>	<p>-</p>
<p>Catetă</p>	<p>Catetă este un termen matematic care desemnează una din cele două laturi care formează unghiul drept al unui triunghi dreptunghic. Într-un triunghi dreptunghic, pătratul lungimii unei catete este egal cu produsul între lungimea ipotenuzei și lungimea proiecției pe ipotenuză a respectivei catete (Teorema catetei). Conform teoremei lui Pitagora, suma pătratelor lungimilor catetelor este egală cu pătratul lungimii ipotenuzei; ca o consecință, în orice triunghi dreptunghic dintr-un plan euclidian, orice catetă a unui triunghi dreptunghic este mai scurtă decât ipotenuza respectivului triunghi. (Wikipedia)</p>	<p>-</p>
<p>Centimetru pătrat (cub)</p>	<p>-</p>	<p>Un centimetru pătrat (1 cm^2) este un pătrat cu latura de 1 cm. (5, p. 194)</p>
<p>Centru</p>	<p>Centru geometric, sau matematic, este un punct care satisface o anumită definiție, de exemplu, este situat la aceeași distanță de toate laturile sau suprafețele unei figuri geometrice (doar triunghiul are vreo 30 000 de „centre” (!), fiecare cu definiția lui). (Wikipedia)</p>	<p>Cercul este figura geometrică ce constă din toate punctele unei suprafețe plane egal depărtate de un punct, numit centru. (5, p. 177)</p>

Centru de simetrie	Simetricul unui punct A față de punctul O este punctul B, cu proprietatea că O este mijlocul segmentului [AB]. (Wikipedia)	Dacă o figură geometrică F coincide cu simetrica ei față de un punct O, atunci punctul O se numește centru de simetrie al figurii F, iar figura F se numește central simetrică. (7, p. 211)
Cilindru	Cilindrul este o <u>suprafață cuadrică</u> în <u>spațiu</u> , definită printr-o <u>dreaptă</u> , numită generatoare, care, păstrând o <u>direcție</u> fixă, trece printr-un <u>punct</u> variabil ce descrie o <u>curbă plană</u> închisă, numită curbă directoare. (Wikipedia)	Cilindrul are două discuri identice paralele, numite baze. (5, p. 180)
Cilindru circular drept	-	Dacă generatoarele unui cilindru circular sunt perpendiculare pe planele bazelor, atunci cilindrul se numește cilindru circular drept (fig. 3 a)), în caz contrar – cilindru circular oblic (fig. 3 b)). (9, p. 199)
c.m.m.d.c.	Un număr întreg d se numește cel mai mare divizor comun (prescurtat c.m.m.d.c.) al <u>numerelor întregi</u> a și b <u>dacă și numai dacă</u> pentru orice <u>divizor</u> comun c al lui a și b , c este un divizor al lui d . (Wikipedia)	Cel mai mare divizor comun al numerelor naturale a și b este cel mai mare număr natural la care se împarte exact fiecare dintre numerele a și b . (6, p. 17)
c.m.m.m.c.	Cel mai mic multiplu comun (prescurtat c.m.m.m.c.) pentru două sau mai multe <u>numere naturale</u> nenule este cel mai mic număr natural care se divide cu toate numerele date. (Wikipedia)	Cel mai mic multiplu comun al numerelor naturale a și b este cel mai mic număr natural nenul care se împarte exact la fiecare dintre numerele a și b . (6, p. 19)
Coardă	În <u>geometrie</u> , coarda este acel <u>segment</u> de <u>dreaptă</u> care unește două puncte ale unei <u>curbe</u> sau extremitățile unui <u>arc de cerc</u> .	Segmentul care unește două puncte de pe cerc se numește coardă. (5, p. 177; 6, p. 224)

	<p>În trecut, coardele au fost folosite pentru dezvoltarea altor funcții trigonometrice.</p> <p>(Wikipedia)</p>	
Codomeniu	<p>În matematică, codomeniul reprezintă mulțimea valorilor care pot fi luate de o funcție, care rezultă în urma atribuirii variabilei independente a tuturor valorilor din domeniul său de definiție. În cadrul unei funcții $f: X \rightarrow Y$, codomeniul este Y.</p> <p>(Wikipedia)</p>	-
Coefficient de asemănare	-	Numărul k se numește coeficient de proporționalitate (sau coeficient de asemănare). (7, p. 175)
Con circular drept	<p>Se numește con circular reuniunea segmentelor VM, unde $M \in \mathcal{C}(O, r)$, cu discul de centrul O</p> <p>(https://resursesmmateblog.files.wordpress.com/2021/09/conul-circular-drept.pdf)</p>	La rotația triunghiului ABC în jurul dreptei AB se obține un con circular drept cu generatoarea AC și raza bazei BC (fig. 11) (9, p. 205)
Concluzie	<p>Concluzia este acea descriere de stare asamblabilă într-un limbaj determinat, pe care o poate extrage un sistem interpretant, din analiză, după un algoritm determinat, a unor mesaje cu un conținut coerent și relativ complet. Coerența mesajelor implică inexistența unor descrieri de stare contradictorii în mesaj, iar completitudinea vizează suficiența informațiilor de detaliu pentru a permite extragerea unei unice concluzii, sau pentru construirea unor criterii de ordonare a unui set de concluzii derivabile din mesaj. (Wikipedia)</p>	O teoremă poate fi enunțată astfel: „Dacă I , atunci C ”. Propoziția I se numește ipoteza teoremei, iar C – concluzia teoremei. (7, p. 139)

Consecință	Rezultat al unei fapte, al unei acțiuni, al unui principiu. (DEX '09 DEX '98 DLRLC DN MDN '00)	-
Corp sferic	<p>Sfera (din greacă σφαίρα – sphaira) este suprafața unei bile. În spațiul euclidian 3-dimensional, sfera este mulțimea punctelor care se află la o distanță r (raza sferei) de un punct c (centrul sferei), unde r este un număr real pozitiv. În cazul particular în care $r=1$ sfera se numește sferă unitate.</p> <p>În limbaj colocvial, noțiunea de sferă se folosește adesea pentru un corp geometric mărginit de sferă. În limbaj matematic un astfel de obiect se numește bilă.</p> <p>(Wikipedia)</p>	Sfera împreună cu interiorul ei se numește bilă sau corp sferic. Prin urmare, suprafața bilei este o sferă. (9, p. 213)
Cotangenta unui unghi ascuțit	Funcție trigonometrică a unui unghi, egală cu tangenta unghiului complementar. (DEX '09 (2009))	Cotangenta unui unghi ascuțit al triunghiului dreptunghic este raportul dintre lungimea catetei alăturate unghiului și lungimea catetei opuse lui. (8, p. 193)
Credit	1. Relație (economică) bănească ce se stabilește între o persoană fizică sau juridică (creditor), care acordă un împrumut de bani sau care vinde mărfuri sau servicii pe datorie, și o altă persoană fizică sau juridică (debitor), care primește împrumutul sau cumpără pe datorie; împrumut acordat (cu titlu rambursabil și condiționat de obicei de plata unei	-

	dobânzi); creanța creditorului; obligația (bănească), datoria celui creditat; (concretizat) valoarea, suma de bani pe care creditorul o cedează cu titlu rambursabil debitorului său. (DEX '09 DEX '98 DLRLC DN)	
Criteriile de asemănare a două triunghiuri	<p>Putem demonstra că două triunghiuri sunt asemenea, folosind unul din criteriile de mai jos. (vezi și lecția Triunghiuri asemenea).</p> <p>Criteriul U.U. (unghi-unghi)</p> <p>Două triunghiuri sunt asemenea dacă au două unghiuri congruente.</p> <p>Criteriul L.U.L (latura-unghi-latura)</p> <p>Două triunghiuri sunt asemenea dacă au două laturi proporționale și unghiurile dintre ele congruente.</p> <p>Criteriul L.L.L (latura-latura-latura)</p> <p>Două triunghiuri sunt asemenea dacă au toate laturile proporționale.</p> <p>(https://www.matera.ro/2020/01/criterii-de-asemanare-a-triunghiurilor/)</p>	-
Criteriile paralelogramului	-	Un patrulater convex este paralelogram dacă respectă cel puțin una din condițiile: 1. patrulaterul are două perechi de laturi paralele;

		<p>2. patrulaterul are o pereche de laturi paralele și congruente;</p> <p>3. patrulaterul are două perechi de laturi opuse congruente;</p> <p>4. patrulaterul are două perechi de unghiuri opuse congruente;</p> <p>5. patrulaterul are perechile de unghiuri consecutive suplementare;</p> <p>6. diagonalele patrulaterului au același mijloc. (8, p. 161)</p>
Criteriu	<p>1. Punct de vedere, principiu, normă pe baza cărora se face o clasificare, o definire, o apreciere. 2. Probă sportivă, concurs servind de obicei la selectarea celor mai buni sportivi, dintr-o anumită ramură. (DEX '09 (2009))</p>	<p>Egalitatea $y = f(x)$ se numește ecuația graficului funcției f. (8, p. 103)</p>
Criteriu de divizibilitate	<p>Despre un număr natural b spunem că este divizor al unui număr natural a dacă există un număr natural c astfel încât $a=b \cdot c$. (Wikipedia)</p>	-
Criteriul LLL (latură–latură–latură)	<p>Dacă toate cele trei laturi ale unui triunghi sunt congruente cu laturile corespunzătoare dintr-un alt triunghi, atunci cele două triunghiuri sunt congruente. (https://www.gimnaziu.info/congruenta-triunghiurilor-oarecare-si-dreptunghice)</p>	-
Criteriul LUL (latură–unghi–latură)	<p>Dacă două laturi și unghiul determinat de ele dintr-un triunghi sunt congruente cu elementele corespunzătoare dintr-un alt triunghi, atunci cele două triunghiuri sunt congruente.</p>	-

	(https://www.gimnaziu.info/congruenta-triunghiurilor-oarecare-si-dreptunghice)	
Criteriul ULU (unghi-latură-unghi)	Dacă o latură și unghiurile alăturate ei dintr-un triunghi sunt congruente cu elementele corespunzătoare dintr-un alt triunghi, atunci cele două triunghiuri sunt congruente. (https://www.gimnaziu.info/congruenta-triunghiurilor-oarecare-si-dreptunghice)	-
Cubul sumei	Cubul sumei a două expresii a și b este egal cu suma cuburilor acestor expresii, de trei ori produsul pătratului primei expresii și a celei de-a doua și de trei ori produsul pătratului celei de-a doua expresii iar prima expresie. (https://ik-ptz.ru/ro/diktanty-porusskomu-yazyku--2-klass/formuly-vseh-form-sokrashchennogo-umnozheniya-kalkulyator-onlain-uproshchenie.html)	-
Decimetru pătrat (cub)	1 decimetru pătrat este egal cu 0.01 metri pătrați. (https://www.qtransform.com/ro/transforma/suprafata-decimetru-patrat/decimetri-patrati-in-metri-patrati.php)	-
Definiția clasică a probabilității	O măsură cantitativă a posibilității ca un eveniment să se producă este probabilitate. Definiție clasică: probabilitatea este legată de noțiunea de rezultat favorabil. (https://ik-ptz.ru/ro/testy-ege---2017-po-matematike/klassicheskoe-opredelenie-veroyatnosti-teoriya-i-reshenie-zadach-klassicheskaya.html)	-

Definiție	Definiția este operația logică prin care se stabilește conținutul unei noțiuni . Se numește definiție și enunțul prin care se face această operație. Adesea definirea unei noțiuni se face prin indicarea genului proxim și a diferenței specifice: genul proxim este termenul de referință al definiției, cel mai apropiat ca sens de noțiunea definită; diferența specifică este trăsătura caracteristică a noțiunii, care o deosebește de celelalte noțiuni cuprinse în genul său proxim. (Wikipedia)	-
Delta	A patra literă a alfabetului grecesc (în formă de triunghi). (DEX '09 (2009))	-
Demonstrație	În matematică, o demonstrație este raționamentul prin care, pornind de la anumite propoziții fundamentale considerate ca adevărate (axiome sau oricare altă ipoteză , precum o teoremă demonstrată anterior), se ajunge la anumite propoziții matematice care sunt în mod necesar adevărate. Este un aspect esențial în activitatea matematică. (Wikipedia)	-
Dependențe funcționale	-	Correspondențele (dependențele) care sunt examinate în problemele 1, 2 și 3 se numesc dependențe funcționale. (7, p. 51)
Descompunerea în produs de factori	Orice număr natural poate fi scris ca un produs de numere naturale prime. Scrierea unui număr natural	-

	ca un produs de numere naturale prime se numește descompunere în factori primi. https://www.mateonline.net/matematica/136/s/	
Diagonală	Diagonala (geometrică) este segmentul de legătură dintre două vârfuri neînvecinate ale unui poligon (excluzând triunghiul), sau dintre două vârfuri poliedrice, necomune aceleiași fețe ale unui poliedru (corp geometric având mai multe fețe plane). Diagonalele poligonale se mai numesc și diagonale de suprafețe, iar cele din poliedre, diagonale spațiale (poliedrice). (Wikipedia)	-
Diagrame structurale	Diagramele structurale reprezintă structura statică a software-ului sau a sistemului și, de asemenea, prezintă diferite niveluri de abstracție și implementare. (https://www.microsoft.com/ro-ro/microsoft-365/business-insights-ideas/resources/guide-to-uml-diagramming-and-database-modeling)	-
Diametru	Diametru (limba greacă : διάμετρος (diametros), „diagonala unui cerc”, din δια- (dia-), „lățime, prin” + μέτρον (metron), ”a măsura”) este un concept utilizat în matematică . Din punct de vedere geometric , diametru al unui cerc este orice segment care are ca extremități două puncte de pe cerc și trece prin centrul cercului, acestea fiind cele mai lungi corzi ale cercului respectiv. (Wikipedia)	Segmentul care unește două puncte de pe cerc și conține centrul cercului se numește diametru. Cu alte cuvinte, diametrul este o coardă ce conține centrul cercului. (5, p. 177) Coarda care conține centrul cercului se numește diametru. (6, p. 224)
Diferența mulțimilor	-	Diferența mulțimilor A și B este o nouă mulțime $A \setminus B$ care este alcătuită

		din toate elementele ce aparțin mulțimii A și nu aparțin mulțimii B. (6, p. 124)
Diferența pătratelor	-	Produsul dintre suma și diferența a două numere reale este egal cu diferența pătratelor celor două numere: $(a+b)(a-b)=a^2-b^2$. (6, p. 79)
Divizor	Număr întreg prin care se împarte exact alt număr întreg. (DEX '09 DEX '98 DLRLC DN)	Numărul natural b este divizor al numărului natural a, dacă există numărul natural c astfel încât $a=b.c$. (5, p. 65)
Dobânzi	Dobânda reprezintă pretul care trebuie plătit pentru împrumutarea , respectiv utilizarea, unei sume de bani pentru o anumită perioadă, mai precis suma pe care un împrumutat (debitor) o plătește unui împrumutător (creditor), pentru banii împrumutați. (Wikipedia)	-
Domeniu de definiție	În matematică , domeniul de definiție reprezintă mulțimea valorilor pentru care o funcție este definită. În cadrul unei funcții $f: X \rightarrow Y$, domeniul de definiție este X. (Wikipedia)	-
Domeniul valorilor admisibile (DVA)	-	Domeniul valorilor admisibile (se notează DVA) al unei fracții raționale cu o nedeterminată într-o mulțime dată (N, Z, Q, R) este submulțimea mulțimii date în care numitorul fracției nu se anulează. (9, p. 75)
Domeniul valorilor admisibile (DVA) al ecuației	-	Domeniul valorilor admisibile (se notează DVA), în mulțimea dată M, al unui raport algebric cu o variabilă este submulțimea lui M, în care nu se anulează numitorul raportului algebric, adică raportul algebric are sens. (7, p. 88)

Dreaptă secantă la cerc	O dreaptă secantă unui cerc dat este acea dreaptă care intersectează circumferința cercului dat în două puncte. (https://brainly.ro/tema/5642149)	-
Drepte concurente	Se spune că dreptele dintr-un plan sau spațiu euclidian din dimensiuni superioare sunt concurente dacă se intersectează într-un singur punct . Ele sunt în contrast cu dreptele paralele . (Wikipedia)	Două drepte se numesc drepte concurente dacă ele se intersectează, adică au un singur punct comun. (5, 168)
Drepte paralele	Dreptele paralele sunt dreptele situate în același plan și care nu au niciun punct comun (intersecția lor este mulțimea vidă). (https://www.matera.ro/2019/10/drepte-paralele/)	Două drepte care sunt situate pe aceeași suprafață plană se numesc drepte paralele dacă ele nu se intersectează. (5, 168)
Drepte perpendiculare	În geometrie , perpendicularitatea este o relație binară dintre două drepte sau plane (sau o dreaptă și un plan), ce sunt considerate perpendiculare (sau ortogonale) una față de cealaltă dacă formează unghiuri adiacente congruente. (Wikipedia)	Două drepte concurente se numesc drepte perpendiculare dacă ele formează unghiuri drepte. (5, 168)
Ecuția graficului funcției	-	Egalitatea $y = f(x)$ se numește ecuația graficului funcției f . (8, p. 103)
Ecuție	În matematică , o ecuație este o propoziție matematică ce afirmă că două expresii matematice sunt egale (o identitate) doar pentru anumite valori ale variabilelor implicate în acestea (sau chiar pentru nici o valoare). Valorile variabilelor pentru care egalitatea este adevărată poartă numele de soluții. Propozițiile matematice care definesc ecuațiile pot fi adevărate (dacă au cel puțin o soluție) sau false (dacă nu au soluție). (Wikipedia)	-

<p>Ecuatie de gradul I cu necunoscută</p>	<p>Ecuatia de gradul I cu o necunoscută este o ecuație de forma</p> $ax + b = 0 \quad (a \neq 0).$ <p>(https://www.matera.ro/2019/09/ecuatii-de-gradul-i-cu-o-necunoscuta/)</p>	<p>-</p>
<p>Ecuatii echivalente</p>	<p>Ecuatiile echivalente sunt sisteme de ecuații care au aceleași soluții. (https://ro.eferrit.com/intelegerea-ecuatilor-echivalente-in-algebra/)</p> <p>Două ecuații $f_1(x) = g_1(x)$ și $f_2(x) = g_2(x)$ se numesc echivalente dacă mulțimile rădăcinilor lor coincid. (https://ege76.ru/ro/bracelets-out-of-rubber-bands/dva-ravnosilnyh-dva-ravnosilnyh-protivnika-igrayut-v-shahmaty-ravnosilnye.html)</p>	<p>-</p>
<p>Element</p>	<p>În <u>matematică</u>, un element sau un membru al unei <u>mulțimi</u> este unul dintre <u>obiectele</u> distincte care alcătuiesc acea mulțime. Se spune că elementul aparține mulțimii, iar relația între element și mulțime este o relație de apartenență. (Wikipedia)</p> <p>Parte componentă a unui întreg; parte care contribuie la formarea unui întreg. (DEX '09 DEX '98 DLRLC DN)</p>	<p>-</p>
<p>Elementele mulțimii</p>	<p>O mulțime este o grupare de obiecte, simboluri etc., bine definite și distincte, numite elementele mulțimii. (https://mathmoreeasy.ro/tag/elementele-multimii/)</p>	<p>Mulțimea este o totalitate de obiecte bine determinate și distincte, numite elementele mulțimii. (5, p. 54)</p>
<p>Eveniment</p>	<p>(Mat.) Noțiune de bază din domeniul teoriei probabilităților, care exprimă producerea sau</p>	<p>-</p>

	neproducerea unui fenomen în cadrul unui experiment. (DEX '09 (2009))	
Eveniment aleator	Se numește eveniment aleator un eveniment care în anumite condiții poate fie să se realizeze, fie să nu se realizeze. (https://www.creeaza.com/referate/matematica/EL-EMENTE-DE-TEORIA-PROBABILITA129.php)	-
Eveniment imposibil	Evenimentul imposibil este unul care nu se poate întâmpla niciodată. (https://ro.economy-pedia.com/11036144-impossible-event)	-
Exponent	Semn în cifre sau în litere scris sus, cu caractere mai mici, la dreapta unui număr sau a unei mărimi matematice, pentru a arăta puterea la care se ridică acestea. (DEX '09 DEX '98 DLRLC DN)	-
Expresie algebrică	În matematică , o expresie algebrică este o expresie formată din constante numerice , variabile și operațiile algebrice de (adunare , scădere , înmulțire , împărțire și ridicare la putere în care exponentul este un număr rațional). (Wikipedia)	-
Exterior	Care este în afară, care este din afară, aflat dincolo de o limită. (DEX '09 DLRLC DN)	Interiorul unghiului este mulțimea punctelor care sunt situate între laturile unghiului. Celelalte puncte formează exteriorul unghiului. (6, p. 208)
Formula lui Heron	În geometrie , formula lui Heron, descoperită de Heron din Alexandria , este o expresie matematică prin care se poate calcula suprafața unui triunghi	-

	oarecare, fiind date lungimile celor trei laturi. (Wikipedia)	
Fracție subunitară	O fracție în care numărătorul este mai mic decât numitorul se numește fracție subunitară. (https://www.mateonline.net/matematica/85/s/Fracții%20ordinare.htm)	-
Fracții echivalente	Când fracțiile au numere diferite în ele, dar au aceeași valoare, ele se numesc fracții echivalente. (https://ro.tristarhistory.org/equivalent-fractions)	La amplificarea sau simplificarea unei fracții se obține o fracție echivalentă cu cea dată. (5, p. 89)
Funcția de gradul II	-	Funcția de forma $f: \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R}$, $f(x) = ax^2 + bx + c$, $a, b, c \in \mathbb{R}$, $a \neq 0$ se numește funcție de gradul II. (9, p. 40)
Funcție	În matematică , o funcție este o relație care asociază fiecărui element dintr-o mulțime (domeniul) un singur element dintr-o altă (posibil din aceeași) mulțime (codomeniul). Noțiunea de funcție este fundamentală în aproape toate ramurile matematicii și în toate științele exacte. (Wikipedia)	-
Generatoare	(Geom.) Linie prin a cărei deplasare în spațiu după o regulă determinată ia naștere o suprafață plană sau curbă. Generatoare de cilindru. Generatoare de con. (DLRLC (1955-1957))	Generatoare a cilindrului este orice segment care unește două puncte ce aparțin cercurilor bazelor cilindrului și este paralel cu dreapta determinată de centrele acestor baze. Generatoare a conului este orice segment care unește vârful conului cu un punct ce aparține cercului bazei conului. (6, p. 231)
Grade	Nume dat mai multor unități de măsură pentru diverse mărimi (variabile), în cadrul unor sisteme sau scări de reper. (DEX '09 DEX '98 DLRLC DN)	-

Grafic circular	În teoria grafurilor, un grafic circular este graficul de intersecție al unei diagrame de coarde (https://hmn.wiki/ro/Circle_graph)	-
Grafic cu bare	Un grafic afișează vizual datele și uneori se numește o diagramă de bare sau un graf de bare. (https://ro.eferrit.com/ce-este-un-grafic-de-bare-2/)	-
Hectar	Hectarul (abreviat ha) este o unitate de măsură a suprafeței. Un hectar este egal cu 10.000 m² , 0,01 km ² sau 100 ari . Cu alte cuvinte, un hectar este aria unui pătrat cu latura de 100 de metri. O sută de hectare sunt echivalente cu 1 km² (un kilometru pătrat). (Wikipedia)	Pentru măsurarea suprafețelor de teren se folosesc unități agrare: hectarul (ha). 1 ha = 100 ari. (5, p. 195)
Hexagon	În geometrie , un hexagon (sau exagon) este un poligon cu șase laturi și șase vârfuri. (Wikipedia)	-
Hexagon regulat	Hexagonul regulat este un poligon regulat convex cu șase laturi egale. Unghiurile sale interne sunt congruente, având fiecare măsura de 120° (suma măsurilor unghiurilor acestuia fiind de 720°, ca la orice hexagon). Cercul circumscris unui hexagon regulat are raza egală cu latura hexagonului respectiv. Cercul înscris într-un hexagon regulat are raza egală cu $L_6\sqrt{3}/2$, unde L_6 este latura hexagonului respectiv. (Wikipedia)	-
Hiperbolă	Curbă reprezentând locul geometric al punctelor dintr-un plan pentru care diferența distanțelor față	Graficul proporționalității inverse se numește hiperbolă. (8, p. 114)

	de două puncte fixe, numite focare, este constantă. (DEX '09 DEX '98 DLRLC DN)	
Identitate	Relație de egalitate în care intervin elemente variabile, adevărată pentru orice valori ale acestor elemente. (DEX '09 DEX '98 DLRLC DN)	-
Interior	Care este situat înăuntrul unui spațiu limitat. (DEX '09 DLRLC DN)	Interiorul unghiului este mulțimea punctelor care sunt situate între laturile unghiului. Celelalte puncte formează exteriorul unghiului. (6, p. 208)
Intersecția mulțimilor	În matematică , intersecția $A \cap B$ a două mulțimi A și B este mulțimea care conține toate elementele din A care aparțin și lui B (sau, echivalent, toate elementele din B care aparțin și lui A), dar nu și alte elemente. (Wikipedia)	Intersecția mulțimilor A și B este o nouă mulțime A. (6, p. 123)
Interval de numere reale	-	Mulțimea soluțiilor inecuației cu o necunoscută, de regulă, se scrie ca interval de numere reale. (7, p. 112)
Interval deschis	Interval este un termen de bază al algebrei și analizei matematice . Acesta este o mulțime care conține toate numerele reale situate între două numere reale date. (Wikipedia)	-
Ipotenuză	O ipotenuză este cea mai lungă latură a unui triunghi dreptunghic , adică latura care se opune unghiului drept . (Wikipedia)	-

	Latură care se opune unghiului drept într-un triunghi dreptunghic. (DEX '09 DEX '98 DLRLC DN)	
Ipoteza	<p>Presupunere, enunțată pe baza unor fapte cunoscute, cu privire la anumite (legături între) fenomene care nu pot fi observate direct sau cu privire la esența fenomenelor, la cauza sau la mecanismul intern care le produce; presupunere cu caracter provizoriu, formulată pe baza datelor experimentale existente la un moment dat sau pe baza intuiției, impresiei etc. (DEX '09 DEX '98 DLRLC DN)</p> <p>Ipoteza (gr. hypo „sub” și thesis „poziție”) este un model construit numai în limbaj natural sau și cu ajutorul limbajului matematic, care încearcă să surprindă calitativ sau cantitativ desfășurarea unui eveniment, să prevadă existența unui obiect, proprietate sau proces, în realitate sau într-un spațiu conceptual, fie el formal sau artistic. (Wikipedia)</p>	O teoremă poate fi enunțată astfel: „Dacă I, atunci C ”. Propoziția I se numește ipoteza teoremei, iar C – concluzia teoremei. (7, p. 139)
Înălțime trapezului	<p>a Trapezul reprezintă un caz particular de patrulater convex, având două laturi opuse paralele și celelalte ne-paralele. Laturile paralele ale unui trapez se numesc baze. Distanța dintre cele două baze se numește înălțimea trapezului. (Wikipedia)</p>	Segmentul cu extremitățile pe dreptele-suport ale bazelor trapezului și perpendicular pe ele se numește înălțime a trapezului. (7, p. 164)
Înălțimea triunghiului	<p>Înălțimea într-un triunghi reprezintă segmentul determinat de un vârf al triunghiului și piciorul perpendicularei din acel vârf pe dreapta ce conține latura opusă vârfului. (Wikipedia)</p>	-
Kilometru pătrat	<p>Kilometrul pătrat (km²) este o unitate de măsură a ariei egală cu aria unui pătrat cu latura de 1</p>	-

	kilometru . Un kilometru pătrat este egal cu 1.000.000 metri pătrați (1.000 m x 1.000 m) sau cu 100 hectare . (Wikipedia)	
Latură	Parte laterală, margine a unui obiect. (DEX '09 DEX '98 DLRLC)	-
Linia mijlocie a trapezului	Segmentul care unește mijloacele a două laturi neperalele ale unui trapez se numește linia mijlocie într-un trapez. (https://matepedia.ro/linia-mijlocie-intr-un-trapez/)	Segmentul care unește mijloacele laturilor neperalele ale unui trapez se numește linia mijlocie a trapezului. (8, p. 164)
Linia mijlocie a triunghiului	Linia mijlocie într-un triunghi este segmentul care unește mijloacele a două laturi. (https://www.matera.ro/2020/01/linia-mijlocie-in-triunghi/) Într-un triunghi, segmentul ale cărui extremități sunt mijloacele a două laturi se numește linie mijlocie a triunghiului. (https://anidescoala.ro/educatie/matematica/formule-matematic-geometrie-general/linii-importante-in-triunghi/)	Segmentul ce unește mijloacele a două laturi ale unui triunghi se numește linie mijlocie a triunghiului. (7, p. 174)
Linii importante în triunghi	Linii importante în triunghi: bisectoarea, mediatoarea, înălțimea, mediana. (https://www.matera.ro/2019/09/linii-importante-in-triunghi/)	-
Mărimi direct proporționale	Două mărimi variabile sunt direct proporționale, dacă depind una de cealaltă, astfel încât dacă una crește de un număr de ori, atunci și cealaltă crește de același număr de ori. (Wikipedia)	-

Mărimi invers proporționale	Două mărimi sunt invers proporționale dacă depind una de cealaltă, astfel încât dacă una crește de un număr de ori, cealaltă scade de același număr de ori. (https://www.matera.ro/2019/11/marimi-invers-proportionale/)	-
Măsura unui arc	-	Măsura unui arc mic este măsura unghiului la centru corespunzător arcului. Măsura unui arc mare este egală cu 360° minus măsura arcului complementar lui. (8, p. 147)
Mediana triunghiului	Mediana într-un triunghi este segmentul determinat de un vârf al triunghiului și mijlocul laturii opuse acestuia. Există trei mediane corespunzătoare celor trei laturi ale triunghiului. Acestea se intersectează într-un punct numit centrul de greutate al triunghiului. (Wikipedia)	Mediană a triunghiului se numește segmentul determinat de un vârf al triunghiului și de mijlocul laturii opuse.(7, p. 151)
Mediatoare	În geometria plană , mediatoarea este perpendiculara dusă prin mijlocul unui segment . Mediatoarea poate fi definită și ca fiind locul geometric al punctelor egal depărtate de extremitățile segmentului. (Wikipedia) Perpendiculară dusă pe mijlocul unui segment de dreaptă; locul geometric al punctelor situate într-un plan, egal depărtate de capetele unui segment de dreaptă. (DEX '09 DEX '98 DLRLC DN)	Mediatoarea unui segment este dreapta care trece prin mijlocul segmentului și este perpendiculară pe el. (6, p. 203)
Mediatoarea triunghiului	Prin mediatoarea unui triunghi înțelegem mediatoarea unei laturi a triunghiului. Triunghiul are trei laturi, fiecare latură are o mediatoare, în concluzie triunghiul are trei mediatoare.	-

	<p>Teoremă: Mediatoarele unui triunghi sunt concurente într-un punct egal depărtat de vârfurile triunghiului. De regulă, acest punct se notează cu O și se numește centrul cercului circumscris triunghiului dat.</p> <p>(https://view.livresq.com/view/60315cf3a08ebe00071eec62/)</p>	
<p>Metoda intervalelor</p>	<p>Metoda intervalelor (aka metoda intervalelor) este considerată a fi o modalitate universală de rezolvare a inegalităților, care constă în determinarea tuturor intervalelor în care se va îndeplini inegalitatea dată.</p> <p>(https://ik-ptz.ru/ro/literature/reshit-uravnenie-metodom-intervalov-onlain-metod-intervalov-reshenie-prosteishih.html)</p>	<p>Această reprezentare se interpretează astfel: pe intervalele unde „curba semnelor” e situată deasupra axei numerelor este adevărată inegalitatea $f(x) > 0$, iar pe intervalele unde „curba semnelor” e situată sub axa numerelor este adevărată inegalitatea $f(x) < 0$. Această metodă de rezolvare a inecuațiilor este numită metoda intervalelor. (9, p. 117)</p>
<p>Metoda mersului invers</p>	<p>Metoda mersului invers se folosește în anumite probleme în care elementul necunoscut apare la începutul șirului de relații dat în enunț.</p> <p>Urmărind enunțul de la sfârșit la început („mergând” în sens invers enunțului) trebuie să se determine penultimul rest pe baza relației sale cu ultimul rest, apoi antepenultimul rest, până se ajunge la numărul inițial (întregul).</p> <p>Analizând operațiile date în enunț și cele efectuate în rezolvarea problemei, se poate constata că în</p>	<p>-</p>

	<p>fiecare etapă se efectuează operația inversă celei din enunț.</p> <p>Deci, nu numai „mersul” este invers, ci și operațiile efectuate pentru rezolvare sunt inverse celor din problemă.</p> <p>(https://www.qdidactic.com/didactica-scoala/didactica/metoda-mersului-invers545.php)</p>	
Metoda reducerii	<p>Metoda reducerii este o tehnică de rezolvare a sistemelor de ecuații liniare.</p> <p>(https://ro.khanacademy.org/math/algebra-basics/alg-basics-systems-of-equations/alg-basics-elimination-method-systems/a/elimination-method-review)</p>	-
Metoda reducerii la unitate	<p>Metoda reducerii la unitate constă în compararea mărimilor date în problemă, cu aceeași mărime, luată ca unitate. Această metodă prezintă avantajul că este foarte accesibilă putând fi folosită de orice elev într-o gamă variată de probleme. Singura dificultate este de a reuși să se stabilească felul dependenței între mărimi (direct sau invers proporționale). (http://basarab.wdfiles.com/local--files/metoda-reducerii-la-unitate/Metoda%20reducerii%20la%20unitate2.pdf)</p>	-
Metru pătrat (cub)	<p>Metrul cub este în Sistemul internațional de unități, SI, o unitate derivată de măsură pentru volume, care are simbolul m³. Un metru cub este un metru ridicat</p>	<p>Un metru pătrat (1 m²) este un pătrat cu latura de 1 m. (5, p. 194)</p>

	la cub (1 m x 1 m x 1 m), reprezentat geometric printr-un cub cu lungimile muchiilor de 1 m. (Wikipedia)	
Miligram	Un miligram reprezintă a mia parte dintr-un gram , sau a milioana parte dintr-un kilogram . (Wikipedia) Unitate de măsură pentru greutate (masă), egală cu o miime de gram. (DEX '09 DEX '98 DLRLC DN)	Miligramul 1 mg = 0,001 g (5, p. 203)
Mililitru	Unitate de măsură pentru volum, egală cu o miime de litru. (DEX '09 DEX '98 DLRLC DN Scriban)	În cazul unor capacități mai mici, se folosesc și alte unități de măsură, de exemplu, mililitrul (ml): 1 l = 1 000 ml. (5, p. 200)
Minute	Un minut este o unitate de măsură a timpului sau al unui unghi . (Wikipedia)	-
Modulul (lungimea) vectorului	Modulul unui vector este lungimea sa, dacă e definit sub forma $v=ai+bj$, $ v =\sqrt{(a^2+b^2)}$, dacă e dat prin extremitățile lui $M1(X1,Y1)$ și $M2(X2,Y2)$, atunci, $ M1M2 =\sqrt{(X2-X1)^2+(Y2-Y1)^2}$. (Wikipedia)	Prin modulul (sau lungimea) vectorului vom înțelege modulul unui segment orientat, reprezentant al acestui vector. (8, p. 201)
Modulul unui număr întreg	Modulul unui număr întreg se mai numește și valoare absolută și se notează $ a $. (https://www.scritub.com/stiinta/matematica/Modulul-unui-numar-intreg13320231322.php)	-
Monotonie	1 Lipsă de varietate în ton. 2 Ceea ce este monoton (1). 3 (Fig.) Lipsă de variație. (MDA2 (2010))	-
Muchii	Linie de intersecție a două fețe ale unui corp geometric. (DEX '09 DEX '98 DLRLC)	-
Mulțime	Mulțimea este unul dintre cele mai importante concepte ale matematicii moderne. Deși teoria mulțimilor a apărut abia la sfârșitul secolului XIX ,	Mulțimea este o totalitate de obiecte bine determinate și distincte, numite elementele mulțimii. (5, p. 54)

	<p>aceasta este acum omniprezentă în educația matematică, încă din școala elementară.</p> <p>Mulțimea este un concept primar care nu se definește prin raportare la alte noțiuni mai generale, ci se descrie/se definește ostensiv. O descriere intuitivă a conceptului este dată de considerarea mulțimii drept un număr de elemente oarecare puse laolaltă. Numărul de elemente al unei mulțimi e denumit și cardinalitate. Pentru mulțimile infinite se folosește termenul cardinalitate, și nu numărul de membri, care ar fi neclar. În cazul mulțimilor finite pot apărea paradoxuri, pentru a căror evitare au fost construite teorii axiomatice ale mulțimilor.</p> <p>(Wikipedia)</p> <p>Linie de intersecție a două fețe ale unui corp geometric. (DEX '09 DEX '98 DLRLC)</p>	
<p>Mulțime vidă</p>	<p>În matematică, o mulțime se numește vidă dacă și numai dacă ea nu conține niciun element.</p> <p>(Wikipedia)</p>	<p>Mulțimea care nu are niciun element se numește mulțime vidă. (5, p. 55)</p>
<p>Mulțimea soluțiilor ecuației</p>	<p>-</p>	<p>Mulțimea soluțiilor ecuației se notează cu S. (7, p. 20)</p>
<p>Mulțimea soluțiilor inecuației</p>	<p>-</p>	<p>A rezolva inecuația în mulțimea dată înseamnă a găsi mulțimea soluțiilor ei ce aparțin mulțimii date. Mulțimea soluțiilor inecuației se notează cu S. (7, p. 112)</p>

Mulțimea soluțiilor unei ecuații	Mulțimea soluțiilor unei ecuații este mulțimea valorilor pentru care ecuația este adevărată. (https://brainly.ro/tema/8848730)	-
Mulțimi egale	Egalitatea mulțimilor: doua mulțimi sunt egale dacă ele sunt formate exact din aceleași elemente. (https://brainly.ro/tema/6903968)	Mulțimile A și B se numesc mulțimi egale dacă ele conțin aceleași elemente. (6, p. 122)
Negarea unei propoziții	Prin negarea unei propoziții adevărate obținem o propoziție falsă, iar prin negarea unei propoziții false obținem o propoziție adevărată. (https://brainly.ro/tema/1427044)	-
Număr compus	Un număr compus este un număr întreg pozitiv care are cel puțin un divizor pozitiv în afară de <u>1</u> și el însuși. (Wikipedia)	Un număr natural n este număr compus dacă are mai mult de doi divizori. (6, p. 16)
Număr impar	În matematică, un număr impar are forma $n = 2p + 1$, unde p este un număr întreg (Wikipedia)	-
Număr irațional	În matematică , un număr irațional este un număr real care nu se poate exprima ca raportul a două numere întregi . (Wikipedia)	Un număr irațional nu poate fi scris ca număr zecimal periodic (simplu sau mixt). (7, p. 25) Numerele iraționale nu au scriere fracționară. (7, p. 25)
Număr negativ	Numărul negativ este un număr real, care este mai mic decât zero. Numerele negative sunt necesare pentru ca, formal, scăderea a două numere (naturale) să fie rezolvabilă și atunci când scăzătorul este mai mare decât descăzutul. (Wikipedia)	-
Număr par	În matematică , un număr par este un număr întreg care are forma $n = 2p$, unde p este un număr întreg. (Wikipedia)	-
Număr pozitiv	Un număr pozitiv este mai mare decât zero. Numărul real a este pozitiv dacă și numai dacă $a >$	-

	0. Opusul unui număr pozitiv este un număr negativ . (Wikipedia)	
Număr prim	Un număr prim este un număr natural , mai mare decât 1, care are exact doi divizori pozitivi: numărul 1 și numărul în sine. (Wikipedia)	Un număr natural n este număr prim dacă are doar doi divizori: 1 și n. (6, p. 16)
Număr rațional pozitiv	Numărul rațional este acel număr exprimat sub formă de fracție, ca raport a două numere întregi. (https://doku.tips/ce-este-un-numar-rational-pozitiv.html)	-
Număr real	Mulțimea numerelor reale este alcătuită din mulțimea numerelor pozitive și negative, cu oricâte zecimale (inclusiv cu un număr infinit de zecimale). Numerele reale sunt definite intuitiv ca fiind acele numere care sunt în corespondență unu-la-unu cu punctele de pe o dreaptă infinită: axa numerelor . (Wikipedia)	Un număr real este rațional sau irațional. (7, p. 30)
Număr zecimal finit	Numerele zecimale sunt numere raționale scrise sub formă de fracții zecimale finite sau infinite. Exemple de numere zecimale: 278,9054; 0,0000000000023; 3248343249304,8789; 321,22(598); 3,141592653 (aproximarea numărului π). (Wikipedia)	-
Număr zecimal periodic	Se numește număr zecimal periodic un număr zecimal în care o cifră sau un grup de cifre se repetă de o infinitate de ori (fără ca printre ele să mai apară alte cifre). (https://www.qdidactic.com/didactica-	-

	scoala/matematica/numere-zecimale-periodice456.php)	
Numere prime între ele	În matematică , două numere întregi sunt prime între ele sau coprime dacă ele nu au alt divizor comun în afară de 1, sau, altfel spus, dacă cel mai mare divizor comun al lor este divizorul impropriu 1. (Wikipedia)	Dacă $(a, b) = 1$, atunci numerele a și b se numesc numere prime între ele. (6, p. 17)
Opusul	(Mat. ; despre unghiuri) Care este așezat, într-o figură geometrică, în fața altui unghi sau în fața uneia dintre laturi ; (despre laturi) care este așezat în fața altei laturi sau în fața unuia dintre unghiuri . (https://www.archeus.ro/lingvistica/CautareDex?query=OPUSUL)	-
Opusul unui număr rațional	Opusul unui număr rațional x este numărul rațional -x, astfel încât $x+(-x) = (-x)+x = 0$. (https://lectii-virtuale.ro/teorie/opusul-unui-numar-rational)	-
Ordonată	(mat.) A doua coordonată a unui punct în sistemul rectangular de coordonate din plan sau din spațiu . (Wikționar) A doua coordonată a unui punct în sistemul rectangular de coordonate din plan sau din spațiu. (DEX '09 DEX '98 DLRLC DN)	-
Originea sistemului cartezian de coordonate	Un sistem cartezian este compus din două drepte perpendiculare x și y, denumite axele sistemului de coordonate. Intersecția celor două axe formează originea sistemului de coordonate carteziene, notată O .	-

	(https://despretot.info/sistem-carteziian-coordonate-carteziene/)	
Panta drepteii	În matematică , panta unei drepte este o valoare numerică ce descrie direcția și înclinația unei drepte. Din punct de vedere geometric, panta reprezintă tangenta unghiului făcut de dreaptă cu orizontala (într-un sistem de coordonate cartezian, axa Ox. Panta se notează de obicei cu litera m. (Wikipedia)	Clasa 7
Parabola	Curbă plană care reprezintă locul geometric al punctelor din plan egal depărtate de un punct fix, numit focar, și de o dreaptă fixă, numită directoare. (DEX '09 DEX '98 DLRLC DN)	Graficul Gf al funcției $f: \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R}, f(x)=x^2$ se numește parabolă. (9, p. 32) Graficul funcției f, precum și graficul funcției g, se numește parabolă. (9, p. 32)
Paralelipiped	Prismă cu șase fețe, opt vârfuri și douăsprezece muchii, a cărei bază este un paralelogram. (DEX '09 DEX '98 DLRLC DN MDN '00 NODEX)	-
Paralelipiped dreptunghic	În geometrie , un paralelipiped dreptunghic este un poliedru convex , cu șase fețe dreptunghiulare . (Wikipedia)	-
Paralelogram	Paralelogramul este patrulaterul convex cu laturile opuse paralele. Laturile opuse au lungimi egale, iar unghiurile opuse au măsuri egale. (Wikipedia)	Patrulaterul cu două laturi paralele și congruente se numește paralelogram. (6, p. 219)
Pătratul diferenței	-	Pătratul diferenței a două numere reale este egal cu descăzutul la pătrat plus scăzătorul la pătrat, minus dublul produsului lor: $(a-b)^2=a^2-2ab+b^2$. (7, p. 79)

Pătratul sumei	-	Pătratul unei sume cu doi termeni este egal cu suma pătratelor lor plus dublul produsului termenilor: $(a+b)^2=a^2+2ab+b^2$. (7, p. 79)
Pentagon	Poligon plan cu cinci laturi și cinci unghiuri. (DEX '09 DEX '98 DLRLC DN)	Pentagonul are 5 laturi. (5, p. 172)
Piramidă	Piramida este o structură tridimensională la care suprafețele superioare sunt triunghiulare și converg spre un punct (apexul) . (Wikipedia) Poliedru cu baza poligonală și fețele triunghiulare, care se unesc într-un vârf comun. (DEX '09 DEX '98 DLRLC DN)	-
Piramidă dreaptă	Piramidele pot fi drepte : un cerc poate fi înscris în bază, iar piciorul înălțimii se află în centrul cercului respectiv. Într-o piramidă dreaptă, se spune că fiecare segment care își unește perpendicular vârful cu partea sa de bază, adică lungimea lor comună, este apotem . Apotema de bază este raza cercului înscris în poligonul de bază. (Wikipedia)	Dacă piciorul înălțimii piramidei coincide cu centrul bazei (punctul egal depărtat de vârfurile bazei), atunci piramida se numește piramidă dreaptă. (9, p. 186)
Piramidă oblică	O piramidă este convexă dacă și numai dacă poligonul de bază este convex. O piramidă oblică este uneori numită piramidă a cărei înălțime cade în afara poligonului de bază (sau a plicului său convex). (Wikipedia)	-
Piramidă regulată	Piramidă regulată = piramidă cu baza poligon regulat și muchiile laterale congruente.	O piramidă dreaptă cu baza un poligon regulat se numește piramidă regulată. Înălțimea unei fețe laterale trasată din

	(https://lectii-virtuale.ro/teorie/piramida-patrolatera-regulata-descriere-si-desfasurare)	vârful piramidei regulate se numește apotemă a acestei piramide. (9, p. 168)
Poligon convex	În geometrie un poligon convex este un poligon care este frontiera unei mulțimi convexe . Aceasta înseamnă că orice segment dintre două puncte ale poligonului este conținut în reuniunea dintre interiorul și frontiera poligonului. În particular, este un poligon simplu (adică nu unul care se autointersectează). Echivalent, un poligon este convex dacă orice dreaptă care nu conține o latură intersectează poligonul în cel mult două puncte. (Wikipedia)	-
Poligon regulat	Poligonul regulat este un poligon simplu care are toate unghiurile egale (congruente) și toate laturile egale (congruente). (Wikipedia)	-
Preț	Categorie economică reprezentând expresia bănească a valorii unei mărfi; sumă de bani pe care trebuie să o plătească cumpărătorul pentru achiziționarea unui produs sau pentru un serviciu. (DEX '09 DLRLC)	-
Prismă	Poliedru care are două fețe (numite baze) egale și paralele și cu celelalte fețe în formă de paralelogram; corp solid care are această formă. (DEX '09 DEX '98 DLRLC MDN '00 NODEX)	Prisma este un poliedru format din două fețe congruente paralele, numite baze, și din toate segmentele cu extremitățile aparținând acestor baze. Celelalte fețe ale prisme se numesc fețe laterale. Laturile fețelor laterale se numesc muchii laterale ale prisme. (9, p. 177)
Prismă dreaptă	Prismă cu muchii laterale perpendiculare pe baze . (Wikipedia)	Dacă muchii laterale ale prisme sunt perpendiculare pe planele bazelor, atunci prisma se numește prismă dreaptă

	O prismă dreaptă este o prismă cu muchiile laterale perpendiculare pe planul bazei. În acest caz, fețele laterale ale prisme sunt dreptunghiuri. (https://www.matera.ro/2020/02/prisma-dreapta/)	(fig. 6 a)), în caz contrar – prismă oblică (fig. 6 b)). (9, p. 178)
Prismă oblică	Dacă fețele laterale sunt toate dreptunghiuri , poliedrul este o „prismă dreaptă”: în acest caz, de fapt, fețele laterale formează unghiuri drepte cu ambele baze. Altfel vorbim de o „prismă oblică”. (https://koaha.org/wiki/Prisma)	Dacă muchiile laterale ale prisme sunt perpendiculare pe planele bazelor, atunci prisma se numește prismă dreaptă (fig. 6 a)), în caz contrar – prismă oblică (fig. 6 b)). (9, p. 178)
Prismă regulată	O prismă regulată este o prismă având bazele poligoane regulate (ex.: triunghi echilateral, pătrat, hexagon regulat). (https://www.matera.ro/2020/02/prisma-dreapta/) O prismă dreaptă care are baza un poligon regulat se numește „prismă regulată”. (Wikipedia)	Prisma dreaptă cu bazele poligoane regulate se numește prismă regulată. (9, p. 178)
Procent	În matematică procentul este o modalitate de exprimare a unui număr sub forma unei fracții cu numitorul 100. Se notează folosind semnul % („procent”). (Wikipedia) A suta parte dintr-o cantitate dată. (DEX '09 DEX '98 DLRLC DN MDN '00)	Cuvântul procent provine de la cuvintele latine pro centum și semnifică „împărțit la o sută”. (6, p. 175)
Produsul a două puteri cu aceeași bază	Produsul a două puteri cu aceeași bază poate fi întotdeauna reprezentat ca o putere cu baza x. (https://ik-ptz.ru/ro/diktanty-po-russkomu-yazyku-2-klass/deistviya-so-stepenyami-formuly-s-raznymi-osnovaniyami-stepennye-vyrazheniya.html)	-

<p>Proiecția ortogonală a unei figuri pe o dreaptă</p>	<p>Se numește proiecția ortogonală a unei figuri geometrice pe o dreaptă mulțimea proiecțiilor punctelor acelei figuri pe dreaptă. (https://www.gimnaziu.info/proiectii-ortogonale-teorema-inaltimii-teorema-catetei-teorema-lui-pitagora-functii-trigonometrice)</p>	<p>Proiecția ortogonală a unei figuri pe o dreaptă este mulțimea proiecțiilor ortogonale ale punctelor acestei figuri pe dreaptă. (8, p. 183)</p>
<p>Proporție</p>	<p>Egalitate a două rapoarte alcătuite din patru elemente. (DEX '09 DEX '98 DLRLC DN)</p>	<p>Egalitatea a două rapoarte se numește proporție. (6, p. 156)</p>
<p>Propoziție</p>	<p>Enunț a cărui valoare de adevăr este întemeiată pe bază de reguli explicit exprimate. (DEX '09 DEX '98)</p>	<p>-</p>
<p>Proprietatea asociativă</p>	<p>Proprietatea asociativă a sumei reprezintă caracterul asociativ al operației de sumă în diferite seturi matematice. În el, trei (sau mai multe) elemente ale acestor seturi sunt legate, numite a, b și c, astfel încât este întotdeauna adevărat: $a + (b + c) = (a + b) + c$.</p> <p>În acest fel se garantează că, indiferent de modul de grupare pentru a efectua operația, rezultatul este același.</p> <p>(https://ro.warbletoncouncil.org/propiedad-asociativa-10536)</p>	<p>-</p>
<p>Proprietatea comutativă</p>	<p>Proprietatea comutativă este că ordinea termenilor nu modifică rezultatul final. Este una dintre cele mai relevante caracteristici ale operațiilor aritmetice de bază, cum ar fi adunarea și multiplicarea.</p>	<p>-</p>

	<p>Cu alte cuvinte, această proprietate implică faptul că cifrele implicate într-o operațiune își pot schimba ordinea și se va ajunge la aceeași soluție.</p> <p>(https://ro.economy-pedia.com/11040051-commutative-property)</p>	
Puncte de extrem	-	Punctele de minim și de maxim se numesc puncte de extrem ale funcției f, iar valorile funcției f în aceste puncte se numesc valori extreme ale funcției f. (9, p. 34)
Putere	Rezultatul înmulțirii unui număr cu sine însuși (de atâtea ori de câte ori arată exponentul). (DEX '09 DEX '98 DLRLC)	-
Puterea unei puteri	Puterea unei puteri a unui număr natural este o putere a acestui număr natural în care exponentul este produsul exponenților. (https://epedia.ro/2021/12/28/puterea-unei-puteri/)	-
Radical	Rădăcină. (DEX '09 DEX '98 DLRLC DN) În matematică , radicalul unui număr reprezintă un alt număr, care ridicat la o putere cu exponent fracționar (numitorul exponentului puterii fiind denumit ordinul radicalului) este egal cu numărul dat. (Wikipedia)	-
Raport algebric	<p>Un raport algebric este un raport în care numărătorul și numitorul sunt expresii algebrice.</p> <p>Un raport algebric nu este definit pentru acele valori ale literelor care anulează numitorul. Prin urmare, domeniul de definiție al unui raport algebric este</p>	-

	<p>mulțimea în care iau valori literele, cu excepția acelor valori care anulează numitorul.</p> <p>(https://lectii-virtuale.ro/teorie/rapoarte-algebrice)</p>	
Raportor	<p>Raportorul, din franceză rapporteu, este un instrument de papetărie gradat utilizat pentru măsurarea unghiurilor. Unitatea de măsură folosită este gradul. (Wikipedia)</p> <p>Instrument în formă de semicerc sau de cerc întreg gradat, care servește la măsurarea și la construirea unghiurilor. (DEX '09 DLRLC DN)</p>	<p>Unul dintre cele mai utilizate instrumente pentru măsurarea unghiurilor este raportorul. Pentru a măsura un unghi, plasăm astfel raportorul, încât vârful unghiului să coincidă cu centrul semicercului raportorului, iar o latură să treacă prin notația 0. Astfel, cealaltă latură va trece prin notația care va arăta măsura unghiului. (6, p. 210)</p>
Raportul a două segmente	<p>Raportul a două segmente este raportul lungimilor lor, exprimate cu aceeași unitate de măsură. (https://resursesmmateblog.files.wordpress.com/2021/02/raportul-a-doua-segmente.pdf)</p>	<p>Raportul a două segmente este raportul lungimilor lor (măsurate în aceeași unitate de măsură). (8, p. 169)</p>
Raționalizare	<p>Acțiunea de <i>a raționaliza</i> și rezultatul ei. (DEX '09 DEX '98 DLRLC DN)</p> <p>Raționaliza 3. A transforma o expresie algebrică care cuprinde o extragere de rădăcină într-o expresie echivalentă, fără radical. (DEX '09 DEX '98 DLRLC DN)</p>	<p>Raționalizare a numitorului unui raport se numește transformarea care elimină radicalii de la numitorul acestuia. (9, p. 15)</p>
Rază	<p>Distanța de la centrul unui cerc până la orice punct de pe circumferință sau de la centrul unei sfere până la orice punct de pe suprafața ei. (DEX '09 DEX '98 DLRLC)</p>	<p>Segmentul care unește centrul cercului cu un punct al cercului se numește rază. (5, p. 177)</p>
Regula de trei simplă	<p>Regula de trei simplă este o metodă matematică ce se bazează pe egalitatea produselor pe diagonală, respectiv pe calcularea unei necunoscute atunci</p>	-

	când se cunosc 3 numere. (https://www.gimnaziu.info/regula-de-trei-simpla)	
Regula paralelogramului	Regula paralelogramului: Fie a și b doi vectori liberi, pentru a putea aduna cei doi vectori realizăm o construcție geometrică în care cei doi vectori au origine comună; considerăm $AB \in a$; $AC \in b$ și construim un paralelogram cu laturile AB și AC și paralelele acestora BD și CD . (https://temelescolii.com/fizica/regula-triunghiului/)	-
Regula triunghiului	Regula triunghiului: Fie a și b doi vectori liberi, pentru a putea aduna cei doi vectori realizăm o construcție geometrică în care unul dintre vectori își are originea în extremitățile celuilalt, pentru aceasta considerăm $AB \in a$ și $BC \in b$. (https://temelescolii.com/fizica/regula-triunghiului/)	-
Relația de congruență	Congruența este o <u>relație de echivalență</u> între două <u>figuri geometrice</u> care au aceeași <u>formă</u> și mărime. În termeni mai riguroși, două figuri, considerate ca mulțimi de puncte, sunt congruente dacă una se poate <u>transforma</u> în cealaltă printr-o <u>Izometrie</u> , adică o <u>transformare bijectivă</u> care păstrează lungimile. Chiar dacă două figuri congruente au poziții diferite în plan sau în spațiu, ele pot fi suprapuse printr-o <u>translație</u> și/sau <u>rotație</u> astfel încât să se suprapună perfect. (Wikipedia)	-

Relațiile lui Viète	În matematică, formulele lui Viète sunt relațiile dintre coeficienții unei ecuații algebrice și rădăcinile acesteia. (Wikipedia)	-
Reuniunea mulțimilor	În teoria mulțimilor , reuniunea (notată cu U) a unei colecții de mulțimi este mulțimea tuturor elementelor din colecție. Este una dintre operațiile fundamentale prin care mulțimile pot fi combinate și legate între ele. (Wikipedia) Reuniunea unor mulțimi este acea mulțime care conține toate elementele tuturor mulțimilor, luate o singură dată. (https://brainly.ro/tema/1056929)	Reuniunea mulțimilor A și B este o nouă mulțime A U B ce conține elementele care aparțin cel puțin uneia dintre mulțimile A sau B. (6, p. 123)
Romb	Un romb este un paralelogram cu două laturi consecutive congruente. (Wikipedia) Paralelogram cu toate laturile egale și cu unghiurile opuse egale. (DEX '09 DLRLC DN)	Rombul este un paralelogram cu laturile congruente. (6, p. 219)
Scoaterea factorilor de sub radical	Scoaterea factorului de sub radical presupune parcurgerea următoarelor etape: - descompunerea numărului în factori; - scrierea ca un produs de numere la pătrat (puterea a doua); - scoaterea de sub radical a numerelor la pătrat, fără exponent; - se efectuează produsul dintre numere. (https://calculatoare.ha-ha.ro/scoaterea_factorilor_de_sub_radical.php) Scoaterea (extragerea) factorilor de sub radical este utilă în calculele cu radicali pentru că ne ajută să	-

	<p>efectuăm adunări și scăderi cu radicali. De asemenea, acest procedeu se poate folosi și atunci când comparăm radicalii. Scoaterea factorilor de sub radical se bazează pe două proprietăți importante:</p> <ul style="list-style-type: none"> • extragerea rădăcinii pătrate este inversă operației de ridicare la pătrat; mai exact, atunci când extragem radical dintr-un număr pozitiv ridicat la puterea a doua, obținem numărul respectiv; • radicalul unui produs este egal cu produsul radicalilor. <p>(https://www.matera.ro/2019/09/scoaterea-si-introducerea-factorilor-sub-radical/)</p>	
<p>Secunde</p>	<p>Secunda, având simbolul „s”, este o unitate de măsură pentru timp.</p> <p>În Sistemul Internațional este una dintre cele șapte unități fundamentale. Este definită ca durata a 9 192 631 770 de perioade ale radiației ce corespunde tranziției dintre cele două niveluri hiperfine ale stării fundamentale ale atomului de cesiu 133 în repaus la temperatura de 0 K.</p> <p>(Wikipedia)</p>	<p>-</p>

	<p>Unitate de măsură a timpului egală cu a 60-a parte din durata unui minut. (DEX '09 DEX '98 DLRLC DN)</p> <p>Unitate de măsură a unghiurilor, submultiplu al gradului (egală cu a 3600-a parte dintr-un grad sexagesimal). (DLRLC DN)</p>	
Sferă	<p>Sfera (din greacă σφαίρα – sphaira) este suprafața unei bile. În spațiul euclidian 3-dimensional, sfera este mulțimea punctelor care se află la o distanță r (raza sferei) de un punct c (centrul sferei), unde r este un număr real pozitiv. În cazul particular în care $r=1$ sfera se numește sferă unitate.</p> <p>În limbaj colocvial, noțiunea de sferă se folosește adesea pentru un corp geometric mărginit de sferă. În limbaj matematic un astfel de obiect se numește bilă.</p> <p>(Wikipedia)</p> <p>Suprafață constituită de locul geometric al punctelor din spațiu egal depărtate de un punct dat, numit centru; corp geometric mărginit de o astfel de suprafață. (DEX '09 DEX '98 DLRLC DN)</p>	<p>Pe un plan, construind figura formată din toate punctele situate la aceeași distanță de un punct dat, obținem un cerc. Construind similar în spațiu, obținem un corp numit sferă. (5, p. 181)</p>
Simplificare	<p>Simplificarea fracțiilor = reducerea fracțiilor printr-un divizor comun. (DLRLC DN)</p>	<p>A simplifica o fracție cu un număr natural nenul înseamnă a împărți și numărătorul, și numitorul ei la acest număr. (5, p. 89)</p>
Sinusul unui unghi ascuțit	-	<p>Sinusul unui unghi ascuțit al triunghiului dreptunghic este raportul dintre lungimea catetei opuse unghiului și lungimea ipotenuzei. (8, p. 193)</p>

Sistem de două ecuații cu două necunoscute	-	Pentru a rezolva problema, trebuie să găsim perechea de numere $(x_0; y_0)$ – soluția comună a ambelor ecuații. În acest caz, se spune că avem de rezolvat un sistem de două ecuații cu două necunoscute. (8, p. 72)
Sisteme echivalente	-	Sistemele de ecuații se numesc echivalente dacă mulțimile soluțiilor lor sunt egale. (8, p. 73)
Sistemul cartezian de coordonate în plan	În matematică , sistemul de coordonate carteziene este folosit pentru a determina în mod unic un punct în plan prin două numere , numite de regulă abscisa și ordonata punctului. Pentru a defini coordonatele, se specifică două drepte perpendiculare și unitatea de lungime, care este marcată pe cele două axe. Coordonatele carteziene sunt folosite și în spațiu (unde se folosesc trei coordonate), și în mai multe dimensiuni. (Wikipedia)	-
Soluție	(Mat.) Răspuns la o problemă. (MDA2 (2010))	-
Soluție a ecuației	Soluția ecuației se referă la aflarea necunoscutei în acea ecuație. (https://brainly.ro/tema/203395)	Valoarea necunoscutei pentru care ecuația se transformă într-o egalitate adevărată se numește soluție a ecuației. (6, p. 24)
Soluție a ecuației cu două necunoscute	-	Soluție a ecuației cu două necunoscute se numește perechea ordonată de numere $(x_0; y_0)$ care transformă această ecuație într-o propoziție adevărată. (8, p. 69)
Soluție a inecuației	-	Se numește soluție a inecuației cu o necunoscută valoarea necunoscutei care transformă această inecuație într-o inegalitate numerică adevărată. (7, p. 112)

Submulțime	În matematică , mai exact în teoria mulțimilor , se spune că mulțimea B este submulțimea mulțimii A dacă B „este conținută” de A. (Wikipedia)	Mulțimea A se numește submulțime a mulțimii B dacă orice element al mulțimii A este element și al mulțimii B. (6, p. 122)
Suprafață laterală	Mărimea suprafeței unui corp prismatic , fără suprafețele bazelor lui. (Wikționar)	-
Șir de rapoarte egale	-	Trei sau mai multe rapoarte care au aceeași valoare formează un șir de rapoarte egale. (6, p. 150)
Șir numeric crescător	<i>Șirul (a_n) este crescător (/descrescător/monoton/strict crescător/strict descrescător/strict monoton)</i> dacă funcția care-l definește este crescătoare (/descrescătoare/monotonă/strict crescătoare/strict descrescătoare/strict monotonă). (https://sites.google.com/site/videomeditatii/clase-liceale-9-12/clasa-a-9-a/programa-matematica-clasa-a-9-a/siruri-proprietati-monotonia-si-marginirea)	-
Șir numeric descrescător	<i>Șirul (a_n) este crescător (/descrescător/monoton/strict crescător/strict descrescător/strict monoton)</i> dacă funcția care-l definește este crescătoare (/descrescătoare/monotonă/strict crescătoare/strict descrescătoare/strict monotonă). (https://sites.google.com/site/videomeditatii/clase-liceale-9-12/clasa-a-9-a/programa-matematica-clasa-a-9-a/siruri-proprietati-monotonia-si-marginirea)	-

<p>Șir numeric monoton</p>	<p>Șirul (a_n) este <i>crescător (/descrescător/monoton/strict crescător/strict descrescător/strict monoton)</i> dacă funcția care-l definește este crescătoare (/descrescătoare/monotonă/strict crescătoare/ strict descrescătoare/strict monotonă). (https://sites.google.com/site/videomeditatii/clase-liceale-9-12/clasa-a-9-a/programa-matematica-clasa-a-9-a/siruri-proprietati-monotonia-si-marginirea)</p>	<p>-</p>
<p>Șir numeric strict crescător</p>	<p>Șirul (a_n) este <i>crescător (/descrescător/monoton/strict crescător/strict descrescător/strict monoton)</i> dacă funcția care-l definește este crescătoare (/descrescătoare/monotonă/strict crescătoare/ strict descrescătoare/strict monotonă). (https://sites.google.com/site/videomeditatii/clase-liceale-9-12/clasa-a-9-a/programa-matematica-clasa-a-9-a/siruri-proprietati-monotonia-si-marginirea)</p>	<p>-</p>
<p>Tabelul de date statistice</p>	<p>Tabelul statistic se folosește în toate fazele cercetării statistice, de la culegerea datelor, prelucrarea și analiza lor, până la prezentarea rezultatelor finale. Tabelul statistic poate fi format dintr-o singură serie sau din mai multe serii.</p>	<p>-</p>

	(https://www.scrigroup.com/finante/statistica/Vizualizarea-datelor-cu-ajutor85591.php)	
Tangenta la cerc	Este dreapta care intersectează cercul într-un punct. (https://www.geogebra.org/m/rh5RQrXg) O tangentă la un cerc este o dreaptă în plan care are exact un punct comun cu cercul. (https://ik-ptz.ru/ro/diktanty-po-russkomu-yazyku--4-klass/svoistvo-dvuh-peresekayushchihsya-kasatelnyh-kasatelnye.html)	-
Tangenta unui unghi ascuțit	Prin definiție, tangenta unui unghi ascuțit este raportul dintre lungimea piciorului opus și lungimea celui adiacent. (https://materiale.pvgazeta.info/utilizator-152/cum-sa-gasim-tangenta-unui-unghi.html)	Tangenta unui unghi ascuțit al triunghiului dreptunghic este raportul dintre lungimea catetei opuse unghiului și lungimea catetei alăturate. (8, p. 193)
Teorema catetei	Teorema catetei se enunță astfel: într-un triunghi dreptunghic lungimea unei catete este media geometrică dintre lungimea proiecției sale pe ipotenuză și lungimea ipotenuzei. (Wikipedia)	Pătratul lungimii catetei unui triunghi dreptunghic este egal cu produsul dintre lungimea ipotenuzei și lungimea proiecției acestei catete pe ipotenuză. (8, p. 185)
Teorema fundamentală a asemănării	-	O dreaptă paralelă cu una dintre laturile unui triunghi determină cu dreptele-suport ale celorlalte două laturi ale acestuia un triunghi asemenea cu cel dat. (8, p. 176)
Teorema înălțimii	-	Pătratul lungimii înălțimii unui triunghi dreptunghic corespunzătoare ipotenuzei este egal cu produsul lungimilor proiecțiilor catetelor pe ipotenuză. (8, p. 184)
Teorema lui Pitagora	Teorema lui Pitagora este una dintre cele mai cunoscute teoreme din geometria euclidiană , constituind o relație între cele trei laturi ale unui triunghi dreptunghic . Teorema lui Pitagora afirmă	Pătratul lungimii ipotenuzei unui triunghi dreptunghic este egal cu suma pătratelor lungimilor catetelor sale. (7, p. 188)

	că în orice triunghi dreptunghic suma pătratelor catetelor este egală cu pătratul ipotenuzei (latura opusă unghiului drept). (Wikipedia)	
Teorema lui Thales	Astăzi, sub numele de „teorema lui Thales” sunt cunoscute legăturile care există într-o configurație de cinci puncte, ABCDE, unde A, B, D sunt coliniare, A, C, E sunt coliniare, iar DE este paralel cu BC. (Wikipedia)	O paralelă la una dintre laturile unui triunghi determină pe celelalte două laturi sau pe prelungirile lor segmente proporționale. (8, p. 170)
Teoremă	Propoziție al cărei adevăr se stabilește prin demonstrație. (DEX '09 DLRLC DN)	-
Teoremă reciprocă	Teorema reciprocă (latină „reciprocus” cu sensul de „care inversează”) a unei teoreme date este teorema la care se inversează locul termenilor implicației teoremei date inițial , ipoteza teoremei reciproce este concluzia teoremei date și a cărei concluzie este ipoteza teoremei date. În comparație cu termenul de teoremă reciprocă, teorema inițială este denumită teorema directă. (Wikipedia)	Dacă reciproca teoremei date este, de asemenea, teoremă, atunci teorema dată se mai numește teoremă directă, iar reciproca ei – teoremă reciprocă. (7, p. 139)
Termeni asemenea	Doi termeni ai unei expresii algebrice sunt asemenea dacă au aceeași parte literală . (https://www.gimnaziu.info/expresii-algebrice-termeni-asemenea-formule-de-calcul-prescurtat)	Termenii unei expresii care au aceeași parte literală se numesc termeni asemenea. (7, p. 72)
Tetraedru	Tetraedrul este un poliedru alcătuit din patru fețe triunghiulare , oricare trei dintre ele intersectându-se într-unul din cele patru vârfuri . Tetraedrul este cel mai simplu tip de piramidă , la care baza este un triunghi , de aceea mai este denumit și piramidă triunghiulară. (Wikipedia)	În pofida faptului că piramidele triunghiulare se mai numesc tetraedre, termenul tetraedru regulat nu se utilizează în cazul oricărei piramide triunghiulare regulate. (9, p. 186)

	Poliedru cu patru fețe triunghiulare, patru vârfuri și șase muchii. (DEX '09 DEX '98 DLRLC DN)	
Tetraedru regulat	Un caz particular îl constituie tetraedrul regulat, la care toate fețele sunt triunghiuri echilaterale și este unul din cele cinci tipuri de poliedre regulate. (Wikipedia)	Un tetraedru cu toate muchiile congruente se numește tetraedru regulat. (9, p. 186)
Transformări echivalente	Înlocuirea unei ecuații cu o ecuație echivalentă se numește transformare echivalentă. (https://ege76.ru/ro/bracelets-out-of-rubber-bands/dva-ravnosilnyh-dva-ravnosilnyh-protivnika-igrayut-v-shahmaty-ravnosilnye.html)	-
Transformări identice	O transformare identică este orice înlocuire a expresiei originale cu una identică egală. (https://peskiadmin.ru/ro/cto-znachit-tozhdestvenno-ravny-tozhdestvenno-ravnye-vyrazheniya-opredelenie.html)	-
Translația	În geometria euclidiană , o translație este o transformare geometrică care deplasează fiecare punct al unei figuri sau al unui spațiu cu aceeași distanță într-o direcție dată. O translație poate fi, de asemenea, interpretată ca adăugarea unui vector la fiecare punct sau ca deplasarea originii sistemului de coordonate . Într-un spațiu euclidian orice translație este o izometrie . (Wikipedia)	-
Trapez	Trapezul reprezintă un caz particular de patrulater convex , având două laturi opuse paralele și celelalte neperalele. (Wikipedia)	Patrulaterul cu două laturi paralele și alte două neperalele se numește trapez. (6, p. 219) Patrulaterul cu două laturi paralele și celelalte două laturi neperalele se numește trapez. (8, p. 164)

Trapez dreptunghic	Trapezul dreptunghic are una din laturile neoparalele perpendiculară pe cele două baze. (Wikipedia)	Trapezul cu una din laturile neoparalele perpendiculară pe baze se numește trapez dreptunghic. (7, p. 164)
Trapez isoscel	Trapezul isoscel are laturile neoparalele congruente . (Wikipedia)	Trapezul cu laturile neoparalele congruente se numește trapez isoscel. (7, p. 164)
Triunghi dreptunghic	În geometria plană, un triunghi dreptunghic este triunghiul care are un unghi drept ($\pi/2$ radiani sau 90°). (Wikipedia)	-
Triunghiuri asemenea	În geometria euclidiană , două obiecte sunt asemenea dacă ambele au aceeași formă sau unul are aceeași formă ca imaginea în oglindă a celuilalt. (Wikipedia) Dacă două unghiuri ale unui triunghi au măsuri egale cu măsurile a două unghiuri ale unui alt triunghi, atunci triunghiurile sunt asemenea. (Wikipedia)	-
Triunghiuri congruente	Două triunghiuri sunt congruente dacă au laturile corespondente congruente. (Wikipedia)	Două triunghiuri se numesc congruente dacă au laturile și unghiurile respectiv congruente. (7, p. 152)
Trunchi de piramidă	Trunchiul de piramidă este corpul geometric obținut prin secționarea unei piramide printr-un plan paralel cu baza, situat sub planul de secțiune. (https://lectii-virtuale.ro/teorie/trunchiul-de-piramida-definitie-elemente)	Un plan care este paralel cu planul bazei piramidei și intersectează piramida, o împarte în două poliedre – un trunchi de piramidă și o piramidă mai mică. (9, p. 191)
Trunchiul de con circular drept	-	La rotația trapezului ABCD (fig. 17) în jurul dreptei AB se obține un trunchi de con circular drept. (9, p. 209)
TVA	Taxa pe valoarea adăugată (prescurtat TVA, VAT în engleză) este un impozit indirect suportat de consumatorul final al bunului/serviciului respectiv.	-

	TVA este un impozit încasat de fiecare agent economic care participă la ciclul economic al realizării unui produs sau prestării unui serviciu care intră în sfera de impozitare. După exercitarea dreptului de deducere, agenții economici impozabili care au participat la ciclul economic virează soldul TVA la bugetul de stat. (Wikipedia)	
Unghi	Unghiul reprezintă alăturarea a două semidrepte având originea comună. (Wikipedia) Figură formată din două semidrepte care pleacă din același punct. (DEX '09 DEX '98 DLRLC NODEX)	-
Unghi exterior	Se numește unghi exterior unui triunghi unghiul adiacent și suplementar cu un unghi al triunghiului. (https://www.geogebra.org/m/fvjx53zz)	Unghi exterior al triunghiului de la vârful dat se numește unghiul suplement și adiacent cu unghiul triunghiului de la acest vârf. (7, p. 191)
Unghi înscris în cerc	Se numește unghi înscris în cerc un unghi care are vârful pe cerc, iar laturile sale sunt coarde ale cercului. (https://resursesmmateblog.files.wordpress.com/2020/11/7_breviar-unghi-inscris-in-cerc.pdf)	Se numește unghi înscris în cerc unghiul cu vârful pe cerc și ale cărui laturi intersectează cercul. (8, p. 148)
Unghi la centru	Un unghi la centru este un unghi al cărui vârf este centrul O al unui cerc și ale cărui laturi sunt raze ale cercului. (Wikipedia)	Un unghi cu vârful în centrul unui cerc se numește unghi la centru. (8, p. 147)
Unghiuri adiacente	Două unghiuri proprii care au vârful comun, o latură comună, iar celelalte două laturi sunt situate de o parte și de alta a laturii comune se numesc unghiuri adiacente (https://www.gimnaziu.info/unghiuri-adiacente-unghiuri-complementare-unghiuri-suplementare-bisectoarea-unui-unghi)	Două unghiuri coplanare se numesc unghiuri adiacente dacă au vârful comun și o latură comună, situată între celelalte două laturi ale unghiurilor. (6, p. 211)

Unghiuri complementare	<p>Două unghiuri care au suma măsurilor egală cu 90° se numesc unghiuri complementare. Fiecare dintre cele două unghiuri este complementul celuilalt unghi.</p> <p>(https://www.gimnaziu.info/unghiuri-adiacente-unghiuri-complementare-unghiuri-suplementare-bisectoarea-unui-unghi)</p>	<p>Unghiurile A și B se numesc unghiuri complementare dacă suma măsurilor lor este 90°. În acest caz unghiul A este complementul unghiului B și reciproc. (6, p. 211)</p>
Unghiuri corespondente	<p>Două unghiuri se numesc corespondente dacă sunt situate de aceeași parte a secantei, unul exterior, iar celălalt interior paralelelor.</p> <p>(https://brainly.ro/tema/5244582)</p> <p>Fiecare dintre cele patru perechi de unghiuri, egale între ele, formate de aceeași parte a unei secante care taie două drepte paralele. (Wikționar)</p>	-
Unghiuri drepte	<p>Unghiul drept (denumire folosită de obicei în geometria euclidiană sau trigonometrie) este un unghi cu măsura de 90°. Acesta are o gamă largă de utilizări în geometrie, deoarece este, în primul rând, unghiul făcut de două drepte perpendiculare. Un unghi drept se poate obține prin rotirea unei drepte în jurul unui punct cu un sfert de tură (asta înseamnă o pătrime din latura unui cerc). (Wikipedia)</p>	-
Unghiuri externe alterne	<p><i>Unghiuri alterne externe</i> = fiecare dintre cele două perechi de unghiuri formate în afara a două drepte paralele tăiate de o secantă, de o parte și de alta a acesteia (secanta și câte una din drepte formând laturile lor). (DLRLC)a</p>	-

Unghiuri interne alterne	<i>Unghiuri alterne interne</i> = fiecare dintre cele două perechi de unghiuri formate în interiorul a două drepte paralele tăiate de o secantă, de o parte și de alta a acesteia (secanta și câte una din drepte formând laturile lor). (DLRLC)	-
Unghiuri obtuze	Unghiul obtuz este acel arc care este format din unirea a două linii care măsoară mai mult de 90° sau $\pi / 2$ radiani și mai puțin de 180° sau π radiani. Un unghi obtuz, cu alte cuvinte, este unul care măsoară mai mult decât un unghi drept, dar mai puțin decât un unghi drept. (https://ro.economy-pedia.com/11034324-obtuse-angle)	-
Unghiuri opuse la vârf	Două unghiuri sunt opuse la vârf dacă au vârful comun, iar laturile lor sunt semidrepte opuse (laturile unuia sunt în prelungirea laturilor celuilalt). (https://lectii-virtuale.ro/teorie/unghiuri-opuse-la-varf)	Două unghiuri se numesc unghiuri opuse la vârf dacă au vârful comun și laturile lor sunt semidrepte opuse. (6, p. 212)
Unghiuri suplimentare	-	Unghiurile A și B se numesc unghiuri suplimentare dacă suma măsurilor lor este 180° . În acest caz, unghiul A este suplementul unghiului B, iar unghiul B – suplementul unghiului A. (6, p. 211)
Vârf	Punctul de intersecție a laturilor unui unghi sau ale unui triunghi, a muchiilor unei piramide etc. (DEX '09 DEX '98 DLRLC NODEX)	Conul este format dintr-un disc, numit bază, un punct exterior discului, numit vârf, și toate segmentele, numite

		generatoare, care „unesc” punctele bazei cu vârful. (5, p. 181)
Vârful parabolei	Vârful unei parabole este punctul de intersecție a parabolei și linia ei de simetrie. Vârful parabolei este punctul maxim sau minim de pe graficul funcției pătratice. (https://lwwworc.org/ro/at-the-vertex-of-the-parabola)	Punctul $O(0,0)$ se numește vârful parabolei. (9, p. 32)
Vectori coliniari	Doi vectori se numesc coliniari dacă au aceeași direcție. Acest lucru se întâmplă în două cazuri: când ambii vectori sunt nenuli și dreptele lor suport sunt paralele sau coincid; - când cel puțin unul dintre cei doi vectori este nul. (https://marcelinapopa.files.wordpress.com/2009/09/vectori-prima-parte-coliniaritate-si-parallelism-pana-la-reper-cartezian-exclusiv.pdf)	Vectorii coliniari au aceeași direcție (adică se conțin în drepte confundate sau paralele). (8, p. 201)
Vectori nuli	În algebra liniară , vectorul nul (sau elementul zero) al unui spațiu vectorial este elementul neutru al operației de adunare definite în spațiu, adică vectorul care lasă neschimbat orice vector al spațiului la care se adaugă. Un astfel de vector există întotdeauna (prin axiomă) în orice spațiu vectorial și este posibil să se demonstreze că este, de asemenea, unic. (https://koaha.org/wiki/Vettore_nullo)	Vectorul nul are coordonatele $(0; 0)$. (8, p. 201)
Volumul piramidei regulate	-	Volumul piramidei este egal cu o treime din produsul dintre aria bazei și înălțimea piramidei. (9, p. 188)
Zeroul funcției	În matematică un zero (uneori numit și rădăcină) a unei funcții reale , complexe sau, în general, vectoriale f este o valoare x din domeniul de	-

	definiție al funcției f astfel încât $f(x)$ se anulează în x ; adică funcția f are valoarea 0 în x , sau, echivalent, x este o soluție a ecuației $f(x) = 0$. (Wikipedia)	
--	--	--

Bibliografie

1. Achiri, Ion et al. Matematică. Manual pentru clasa a 6-a. Chișinău: Editura Prut Internațional, 2017.
2. Achiri, Ion et al. Matematică. Manual pentru clasa a VII-a. Ed. a 2-a. Chișinău: Cartdidact, 2018 (Tipografia Centrală).
3. Achiri, Ion et al. Matematică. Manual pentru clasa a VIII-a. Chișinău: Prut Internațional, 2019 (F.E.-P. „Tipografia Centrală”).
4. Achiri, Ion et al. Matematică. Manual pentru clasa a 9-a. Ediție revizuită și completată. Chișinău: Editura Prut Internațional, 2016.
5. Braicov, Andrei et al. Matematică. Manual pentru clasa a 5-a. Chișinău: Editura Prut Internațional, 2015.

Webografie

1. Dexonline

Disciplina: fizica

Termenul în curriculum	Termenul în alte surse	Termenul în manual
Amper	Unitate de măsură pentru intensitatea curentului electric. (DEX '09 DEX '98 DLRLC DN)	Unitatea de măsură a intensității în SI este amperul (A). Termenul provine de la numele ilustrului savant francez André Marie Ampère. (8, p. 75)
Ampermetru	Instrument de măsură a intensității curentului electric, gradat în ampere. (DEX '09 DLRLC DN)	Intensitatea curentului electric se măsoară cu ampermetrul. (8, p. 76)
Amplitudine	<p>1. Depărtarea maximă dintre pozițiile extreme ale unui corp care oscilează. (DEX '09 DLRLC DN)</p> <p>1.2. matematică Mărimea unui arc. (DEX '09 DEX '98 DLRLC DN)</p> <p>1.2.1. Amplitudinea unui astru = arcul de orizont cuprins între punctul cardinal est și vest și punctul de pe orizont unde astrul răsare, respectiv apune. (DN)</p> <p>2. Maximul diferenței dintre valoarea unei mărimi periodice și valoarea medie a mărimii în cursul unei perioade. (DLRM DN)</p> <p>3. Valoare absolută, maximă a elongației unei mărimi care variază periodic. (MDN '00)</p>	Se numește amplitudine abaterea maximă a corpului oscilant de la poziția sa de echilibru. (8, p. 9)

<p>Aurora polară</p>	<p>Aurora polară este un fenomen optic ce constă într-o strălucire intensă observată pe cerul nocturn în regiunile din proximitatea zonelor polare, ca rezultat al impactului particulelor de vânt solar în câmpul magnetic terestru. Când apare în emisfera nordică, fenomenul e cunoscut sub numele de aurora boreală, termen folosit inițial de Galileo Galilei, cu referire la zeița romană a zorilor, Aurora, și la titanul care reprezenta vânturile, Boreas. Apare în mod normal în intervalele septembrie-octombrie și martie-aprilie. În emisfera sudică, fenomenul poartă numele de auroră australă, după James Cook, o referință directă la faptul că apare în sud.</p> <p>Fenomenul nu este exclusiv terestru, fiind observat și pe alte planete din Sistemul Solar, precum Jupiter, Saturn, Marte și Venus. Totodată, fenomenul este de origine naturală, deși poate fi reprodus artificial prin explozii nucleare sau în laborator. (Wikipedia)</p>	<p>Ciocnindu-se în continuare cu atomii și moleculele din ionosferă, aceste particule sunt aduse în stare de excitație. Aceste fenomene au loc în vecinătatea polilor Pământului și se manifestă prin iluminarea bolții cerești în timpul nopții cu apariția unor benzi de culoare roșie, albastră sau verde-gălbuie, numite aurore polare (boreale sau australe). (9, p. 69)</p>
<p>Barometru</p>	<p>Instrument pentru măsurarea presiunii atmosferice. (DEX '09 DEX '98 DLRLC DN)</p>	<p>-</p>
<p>Bobină</p>	<p>1. Mosor de diverse forme, pe care se înfășoară ață, sârmă, cablu electric etc. (DEX '09 DEX '98 DLRLC DN).</p>	<p>Conductorul înfășurat pe o carcasă cilindrică (sau de altă formă) se numește bobină. (8, p. 101)</p>

	<p>1.2. prin specializare Ansamblu de spir format prin înfășurarea în serie a unuia sau a mai multor conductoare electrice. (DEX '09 DEX '98 DLRLC DN)</p> <p>1.2.1. Bobină de inducție = transformator electric din două înfășurări bobinate pe un singur miez de fier. (MDN '00)</p>	
Braț al forței	Distanța de la punctul de rotație la suportul unei forțe ce acționează asupra unui corp se numește brațul forței. (www.careeste.ro)	Distanța cea mai mică dintre axa de rotație și suportul forței. (7, p. 136)
Cal putere	Un cal-putere, prescurtat CP (foarte rar C.P.) este o unitate de măsură pentru putere , presupusă a fi egală cu puterea mecanică pe care este capabil s-o furnizeze un cal . Calul putere se utilizează uneori pentru a specifica puterea motoarelor termice sau electrice . În contextul motoarelor termice, se utilizează ca unitate de măsură pentru energie calul putere oră . (Wikipedia)	-
Cantitate de căldură	În fizică , cantitatea de căldură, simbolizată prin Q, este energia transferată între un sistem termodinamic și mediul înconjurător, între două sisteme termodinamice sau între diferite părți ale aceluiași sistem termodinamic, în cursul unei transformări termodinamice în care parametrii externi rămân constanți. (Wikipedia)	Mărimea fizică ce caracterizează variația energiei interne a corpului în procesul transferului de căldură se numește cantitate de căldură. (8, p. 32)

Capacitate termică	Capacitatea termică sau căldura specifică este o mărime care exprimă proprietăți termice de material. (Wikipedia)	-
Căldură specifică	Reprezintă cantitatea de căldură necesară unității de masă pentru a-și varia temperatura cu un grad Kelvin. (www.marimifizice.ro , Dicționar de mărimi fizice)	Mărimea fizică egală cu cantitatea de căldură primită sau cedată pentru variația temperaturii unei unități de masă a corpului cu un grad se numește căldură electrică. (8, p. 36)
Câmp electromagnetic	Câmpul electromagnetic (prescurtat câmp EM) este un câmp fizic produs în jurul corpurilor care sunt încărcate electric și afectează alte particule încărcate electric. Câmpul electromagnetic se propagă indefinit în spațiu, constituind una dintre forțele principale ale naturii. (Wikipedia)	Studiul interacțiunilor electromagnetice a început în anul 1820, când danezul Hans cristian Ørsted (1777-1851) a demonstrat experimental că în jurul unui conductor parcurs de curent electric se creează câmp magnetic care se manifestă prin acțiunea lui asupra acului magnetic. (9, p. 60)
Coeficientul de frecare	Coeficientul de frecare, raportul dintre forța de frecare care rezistă mișcării a două suprafețe în contact cu forța normală care presează cele două suprafețe împreună. De obicei, este simbolizat prin litera greacă mu (μ). (https://www.google.com/)	Valoarea numerică a forței de frecare la alunecare este direct proporțională cu valoarea numerică a forței normale de apăsare pe suprafața de contact care numeric este egală cu reacțiunea normală N și are expresia matematică: $F_f = \mu \cdot N$, unde μ este coeficientul de frecare la alunecare. (7, p. 61)
Combustibil	Materie, de obicei organică, care arde, dezvoltând căldură, și care este folosită ca izvor de energie în industrie și în economia casnică. (DEX '09 DEX '98 DLRLC DN)	Substanțele prin a căror ardere se obține căldură se numesc combustibili. (8, p. 43)
Condensare	Condensarea este procesul prin care vaporii de apă din aer sunt transformați în apă în stare lichidă. (Wikipedia)	Procesul de trecere a substanței din stare gazoasă în stare lichidă se numește condensare. (8, p. 53)

<p>Conductoare</p>	<p>1. (Corp sau material) care prezintă conductibilitate electrică sau conductibilitate termică. (DEX '09 DEX '98 DLRLC DN)</p> <p>1.1. Conductor electric = piesă cu conductanță mare, folosită pentru realizarea circuitelor electrice prin legături conductive. (DEX '09 DEX '98 MDN '00)</p>	<p>Substanțele în care sarcinile electrice se deplasează liber se numesc conductoare. (6, p. 65)</p>
<p>Conducție termică</p>	<p>Conducția termică este una din modalitățile de transmitere a căldurii între două medii aflate la o anumită diferență de temperatură, la care, spre deosebire de convecție și radiație, transferul de energie are loc prin ciocniri între particulele elementare învecinate, din aproape în aproape, în toată masa mediului.</p> <p>Conducția termică este un fenomen de transport a energiei interne, datorate neomogenității provocate de agitația termică la nivel molecular și este un fenomen ireversibil. În fluide se desfășoară asemeni fenomenului de difuzie, iar în solide are loc datorită vibrației rețelei cristaline. (Wikipedia)</p>	<p>Procesul de transfer al căldurii de la regiunile încălzite ale corpului spre cele reci, datorat mișcării și interacțiunii particulelor. (8, p. 122)</p>

<p>Conservarea energiei mecanice</p>	<p>În general, conservarea energiei mecanice spune că atunci când un obiect este luat în considerare, asupra lui acționează numai forțe conservatoare; în acest moment, energia mecanică a acelui obiect va fi constantă. Este conservarea energiei mecanice. În fizică, este cunoscut în general ca $KE + PE$. (https://www.google.com/)</p>	<p>-</p>
<p>Contact termic</p>	<p>În transfer de căldură și termodinamică, A sistem termodinamic se spune că este în contact termic cu un alt sistem dacă poate face schimb de energie prin procesul de căldură. Izolarea termică perfectă este o idealizare, deoarece sistemele reale sunt întotdeauna în contact termic cu mediul lor într-o oarecare măsură. (Enciclopedie site:wikiw.com)</p>	<p>Pentru a măsura temperatura unui corp, acesta trebuie pus în contact cu termometrul. Cu corpul a cărui temperatură se măsoară termometrul se află în contact termic. (6, p. 50)</p>
<p>Contractare termică</p>	<p>Dilatarea termică este fenomenul fizic prin care dimensiunile (volumul, suprafața, lungimea) unui corp cresc în urma variației temperaturii. Fenomenul opus se numește contracție termică. (Wikipedia)</p>	<p>Mărirea dimensiunilor corpului prin încălzire se numește dilatare termică, iar micșorarea lor prin răcire se numește contractare termică. (6, p. 54)</p>
<p>Convecție</p>	<p>Convecția, denumită și convecție termică, este o formă de transmitere a căldurii specifică doar gazelor și lichidelor care depinde de prezența materialelor. Se referă la transferul de căldură dintre un fluid aflat în mișcare liberă sau forțată și o suprafață solidă. (Wikipedia)</p>	<p>Termenul convecție provine de la cuvântul latin convectio, care înseamnă „transportare”. (8, p. 46) Convecție se numește transferul de căldură care se efectuează prin curenții de lichide sau gaze încălzite neuniform. (8, p. 53)</p>
<p>Coordonată</p>	<p>Fiecare dintre elementele (numere, distanțe, unghiuri etc.) care caracterizează poziția unui punct în raport cu un sistem de referință. (DEX '09 DEX '98 DLRLC DN)</p>	<p>Mărimea care determină poziția unui punct pe axa numeric în raport cu originea axei se numește coordonată. (7, p. 34)</p>

Corp luminat	Corpurile luminate sunt corpurile care primesc lumina de la sursele de lumină și împrăștie în jurul lor o parte din lumina primită. (https://www.gimnaziu.info/)	La identificarea surselor de lumină se va ține seama că Pământul și satelitul său natural, Luna, nu produc lumină, deci nu sunt surse de lumină în sensul propriu al cuvântului. Aceste corpuri cerești împrăștie lumina provenită de la Soare și stele, devenind, astfel, corpuri vizibile. Ele sunt numite corpuri luminate. (6, p. 86)
Corpuri opace	-	Corpurile prin care lumina nu trece. De exemplu: lemnul, cărămida, cartonul, tabla, pământul. (6, p. 87)
Corpuri translucide	-	Corpurile prin care lumina trece, dar care nu permit observarea clară a obiectelor din spatele lor, se numesc corpuri translucide. (6, p. 87)
Corpuri transparente	-	Corpurile prin care lumina trece și care permite observarea clară a obiectelor din spatele lor. De exemplu: aerul, sticla de geam (fig. 5.3.), pelicula străvezie de polietilenă. (6, p. 86)
Curent electric continuu	Curentul electric continuu (prescurtat c.c., în engleză : DC) este o mișcare de sarcini electrice într-un singur sens printr-un mediu oarecare. El este produs de elemente galvanice , termocuple, celule (baterii) electrice solare, generatoare electrice cu colector-comutator (dinamuri). (Wikipedia)	Curentul electric al cărui sens nu variază. (8, p. 124)
Densimetru	Densimetrul este un dispozitiv de măsurare a densității lichidelor . Mai e denumit și hidrometru. (Wikipedia)	Instrument care indică direct densitatea lichidului în care este scufundat. (6, p. 104)
Densitatea substanței	Densitatea (sau mai exact densitatea de masă, numită și masă specifică) este o mărime fizică folosită pentru descrierea materialelor și definită ca masa unității de volum . (Wikipedia)	Raportul dintre masa unui corp și volumul lui se numește densitate a substanței. (6, p. 32)

Dezintegrare	(Despre nucleele atomice) A se transforma spontan în alte nuclee atomice. (DEX '09 DEX '98 DLRLC DN)	-
Dezintegrare radioactivă	Dezintegrarea radioactiva (cunoscută și ca dezintegrare nucleară, radioactivitate, dezintegrare radioactivă sau dezintegrare nucleară) este procesul prin care un instabil nucleu atomic pierde energie prin radiație . (https://hmn.wiki/ro/Nuclear_decay)	Transformarea spontană a nucleelor unor elemente chimice în nucleele altor elemente însoțită de emisia unor radiații se numește radioactivitate sau dezintegrare radioactivă. (9, p. 97)
Dilatate termică	Dilatata termică este fenomenul fizic prin care dimensiunile (volumul, suprafața, lungimea) unui corp cresc în urma variației temperaturii . (Wikipedia)	Mărirea dimensiunilor corpului prin încălzire se numește dilatare termică, iar micșorarea lor prin răcire se numește contractare termică. (6, p. 54)
Dinamometru	Dinamometrul este un aparat de măsură a forței , momentului forței sau puterii . (Wikipedia)	Instrumentul cu ajutorul căruia se măsoară forța se numește dinamometru. (7, p. 37)
Dispersie	Sub termenul de dispersie a undelor electromagnetice se înțelege în fizică o proprietate a acestora care depinde de lungimea de undă notată cu λ (litera greacă <i>lambda</i>). Se manifestă prin devierea direcției de propagare (frângere, refracție) la suprafața care desparte 2 medii diferite de propagare. (Wikipedia)	Dependența indicelui de refracție al mediului transparent de lungimea de undă a luminii se numește dispersie. (9, p. 35)
Drum parcurs (sau distanță parcursă)	-	Lungimea traiectoriei se numește drum parcurs (distanță parcursă). (7, p. 15)
Echilibru	Stare de repaus a unui corp; stare staționară a unui fenomen. (DEX '09 DLRLC DN)	-

Echilibru de rotație	-	Starea de repaus sau de rotație uniformă a corpului solid în jurul unei axe se numește echilibru de rotație. (7, p. 118)
Echilibru mecanic	-	Un corp asupra căruia acționează două forțe care au aceeași direcție, sunt egale numeric și au sens opus (fig. 2.) este în repaus sau se mișcă rectiliniu uniform. Această stare este numită echilibru mecanic. (7, p. 41)
Echilibru termic	-	Starea diferitor corpuri în contact cu aceeași temperatură. (6, p. 105)
Eclipsă de Lună	O eclipsă de Lună are loc atunci când Luna , în mișcarea ei în jurul Pământului , intră în umbra acestuia. Aceasta se întâmplă când Soarele , Pământul și Luna sunt aliniat suficient de exact (eclipsă parțială). Întotdeauna „faza” Lunii la o eclipsă de Lună este cea de Lună plină . Timpul și durata ei depind de poziția relativă și poziția de pe linia nodurilor. (Wikipedia)	Dispariția totală sau parțială a imaginii Lunii datorită aflării ei în conul de umbră al Pământului. (6, p. 105)
Eclipsă de Soare	O eclipsă de Soare (sau mai precis o ocultare solară) se produce atunci când Luna trece între Pământ și Soare prin fața Soarelui. Văzut de pe Pământ, discul Lunii e de obicei mai mare decât cel al Soarelui și, dacă se interpune între privitor și Soare, îi blochează lumina, aruncând o umbră corespunzătoare pe Pământ. (Wikipedia)	Dispariția totală sau parțială a imaginii Soarelui datorită faptului că între Pământ și Soare se află Luna. (6, p. 105)
Efect dinamic	-	Constă în schimbarea stării de mișcare. (7, p. 137)
Efect static	-	Constă în schimbarea formei corpurilor. (7, p. 136)
Electrizare prin contact	Prin contactul dintre un corp electrizat și unul neutru, cel neutru trece în aceeași stare de electrizare ca și corpul electrizat, acest fenomen	Electrizarea unui corp prin atingerea lui cu un corp electrizat, de la care primește sarcini electrice, se numește electrizare prin contact. (6, p. 70)

	numindu-se electrizare prin contact. Cele două corpuri se încarcă cu sarcini de același semn. (https://www.qdidactic.com/didactica-scoala/fizica/electrizarea-corpurilor-electrizarea-corpurilor-prin548.php)	
Electrizare prin frecare	Acest procedeu de electrizare a fost descris de Thales din Milet (secolul VII î.Hr.) pe baza unei observații făcute de o țesătoare, care a constatat ca prin frecarea chihlimbarului cu o stofă de lână, el capătă proprietatea de a atrage corpuri ușoare. Asemenea observații le facem și noi când ne pieptănăm părul uscat cu un pieptăn din material plastic sau la atingerea mobilei. (https://www.qdidactic.com/didactica-scoala/fizica/)	Trecerea unui corp din stare neutră în stare electrizată, prin frecarea lui cu un alt corp, este numită electrizare prin frecare. (6, p. 62)
Electrizare prin influență	(fiz.) Separare a sarcinilor electrice și redistribuirea lor pe suprafața unui conductor , datorită acțiunii unui câmp electric ; inducție electrostatică . (https://ro.wiktionary.org/)	Electrizarea unui corp la distanță în urma apropierii unui corp electrizat. (6, p. 105)
Electromagnet	-	Sistemul (ansamblul) bobină cu miez de fier parcursă de curent electric se numește electromagnet. (8, p. 106)
Elongație	1. Valoare momentană a unei mărimi oscilatorii. (DEX '09 DLRLC DN) 2. Distanța unghiulară dintre doi aștri în raport cu Pământul. (DEX '09 DEX '98 DN)	-
Energie	1. Capacitate a unui sistem (fizic) de a efectua lucru mecanic la trecerea dintr-o stare dată în altă stare. (DEX '09 DLRLC DN)	-

Energie cinetică	Energia cinetică a unui corp aflat în mișcare este acea energie datorată mișcării (de translație) cu viteza v . Ea este egală cu lucrul mecanic necesar pentru a modifica (accelera) viteza corpului din repaus la viteza curentă v . (Wikipedia)	Energia pe care o au corpurile în mișcare. (7, p. 137)
Energie internă a copului	Energia internă este o funcție de stare a unui sistem termodinamic . Variația energiei interne într-o transformare termodinamică este egală cu energia transferată către sistem în cursul transformării, sub formă de lucru mecanic și căldură . (Wikipedia)	Energia de mișcare și de interacțiune a particulelor din care este alcătuit corpul. (8, p. 123)
Energie potențială elastică	Energia potențială este energia unui sistem fizic , dependentă numai de poziția sau configurația diferitelor părți ale sistemului. Acest potențial poate fi convertit în orice altă formă de energie, de exemplu în energie cinetică , și poate efectua lucru mecanic într-un proces. Unitatea de măsură a energiei potențiale în SI este Joule (simbol J). (Wikipedia)	Analizând formula (5), poți observa că lucrul forței elastice este egal cu diferența dintre valorile unei mărimi fizice în stările 1 și 2. Această mărime de stare se numește energie potențială elastică și caracterizează starea corpului elastic deformat [...]. (7, p. 115)
Energie potențială gravitațională	Energia potențială este energia unui sistem fizic , dependentă numai de poziția sau configurația diferitelor părți ale sistemului. Acest potențial poate fi convertit în orice altă formă de energie, de exemplu în energie cinetică , și poate efectua lucru mecanic într-un proces. Unitatea de măsură a energiei potențiale în SI este Joule (simbol J). (Wikipedia)	Energia căpătată de corp datorită poziției sale față de pământ se numește energie potențială gravitațională (sau: energie de poziție). (7, p. 100)
Eroarea absolută instrumentală	Eroarea absolută este de obicei definită ca diferența dintre valoarea măsurată și valoarea exactă [...]. Eroarea absolută este o valoare semnată, care se	Eroarea absolută instrumentală caracterizează precizia aparatului de măsură, dar nu pe cea a valorii mărimii măsurate. (6, p. 15)

	exprimă în unitatea de măsură a cantității examinate; nu trebuie confundat cu incertitudinea, care este mai mare decât magnitudinea erorii absolute (https://koaha.org/wiki/Errore_assoluto)	
Evaporare	Evaporarea, sau evaporația, este procesul prin care atomii sau moleculele unui corp în stare lichidă acumulează suficientă energie pentru a ajunge în stare gazoasă . Evaporația este una din cele două forme ale vaporizării , cealaltă formă fiind fierberea . Procesul invers evaporării este condensarea . (Wikipedia)	Vaporizarea care are loc numai la suprafața liberă a lichidului se numește evaporare. (8, p. 53)
Fascicul convergent	Fasciculul convergent este atunci când razele de lumină se strâng într-un singur punct. (https://brainly.ro/)	Fasciculul care se îngustează pe măsură ce lumina se propagă la o distanță tot mai mare este numit fascicul convergent. (6, p. 90)
Fascicul de lumină	Un grup de raze de lumină formează un fascicul de lumină. (https://math.fandom.com/ro/wiki/)	Lumina ce se propagă într-o regiune limitată a spațiului. (6, p. 105) Lumina ce se propagă într-o regiune limitată, de obicei, îngustă a spațiului se numește fascicul de lumină. (6, p. 99)
Fascicul divergent	Fasciculul convergent este atunci când razele de lumină se strâng într-un singur punct. Divergent este atunci când razele de lumină pornesc dintr-un punct. (https://brainly.ro/)	Pata crește pe măsura îndepărtării lanternei de perete. Un astfel de fascicule luminos este divergent. (6, p. 90)
Fascicul luminos	Reunire de mai multe lucruri de același fel așezate în formă de mănunchi. $\diamond$ (Mai ales în expr.) a) (Opt.) Fascicul de raze = mănunchi de raze vizuale care trec prin același punct. Fascicul luminos =	Pata crește pe măsura îndepărtării lanternei de perete. Un astfel de fascicule luminos este divergent. (6, p. 90)

	ansamblu de raze luminoase care traversează o anumită regiune. (https://www.dex.md/definitie/fascicol/898768)	
Fenomene electromagnetice	-	Fenomenul ce se manifestă în acest experiment face parte din clasa fenomenelor electromagnetice. (6, p. 8)
Fenomene mecanice	-	Experimentele de mai sus sunt exemple de fenomene mecanice. (6, p. 7)
Fenomene optice	Atmosfera este un mediu tulbure, optic neomogen. Fenomenele optice sunt rezultatul reflexiei, refracției și difracției razelor de lumină din atmosferă. (https://ik-ptz.ru/ro/)	Să aducem un exemplu de fenomene optice, astfel numindu-se fenomenele care se referă la lumină. (6, p. 8)
Fenomene termice	Prin fenomen termic înțelegem, în general, orice fenomen fizic legat de mișcarea complet dezordonată care se manifestă la nivel molecular. (http://fizicainscoala.blogspot.com/)	În cazul dat ați observat câteva fenomene termice: încălzirea și topirea cerii sub acțiunea flăcării și solidificarea ei în urma contactului cu corpul rece. (6, p. 7)
Fierbere	Fierberea (denumită și ebuliție sau ebulițiune) este procesul de trecere a unui lichid în stare de vapori , sub acțiunea căldurii în întreaga masă a lichidului, prin formarea unor bule de vapori care se ridică la suprafață. (Wikipedia)	În Franța, savantul R. Réaumur (1683-1757), la începutul secolului al XVIII-lea, a propus o scară termometrică având ca puncte de reper temperatura de topire a gheții și temperatura de fierbere a apei. Acestor temperaturi le-au fost acordate valorile de 0 și 80 de grade. (6, p. 57) Vaporizarea care are loc pe întregul volum de lichid se numește fierbere. (8, p. 41)
Fizica	Fizica (din cuvântul grec antic : φυσική (ἐπιστήμη) phusikḗ (epistēmē) care înseamnă cunoașterea	Termenul fizica provine de la cuvântul din limba greacă physis, ceea ce în traducere înseamnă „natură”. Această

	naturii, din φύσις phúsis ce înseamnă natură) este știința care studiază proprietățile și structura materiei , formele de mișcare ale acesteia, precum și transformările lor reciproce. Fizica este una dintre cele mai fundamentale discipline științifice, iar scopul său principal este de a înțelege cum se comportă universal. (Wikipedia)	noțiune menționează că fizica este o știință despre natură. (6, p. 6)
Fisiune	Fenomen spontan sau indus de scindare a unui nucleu atomic greu în mai multe produse cu mase cinetice foarte mari. (DEX '09 DLRLC DN)	Acest proces de divizare a nucleului de uraniu se numește fisiune. (9, p. 99)
Fluid	Fluidul este considerat un mediu continuu în structura sa. El se deformează continuu și infinit (curge) sub influența unui efort tangential și dependent de forța aplicată. Fluidele se împart în următoarele categorii: lichide , gaze și plasme . (Wikipedia)	-
Focar	Punct în care se întâlnesc razele convergente reflectate sau refractate de un sistem optic (lentilă, oglindă etc.) pe care au căzut raze paralele. (DEX '09 DLRLC DN)	-
Forța Arhimede	Legea lui Arhimede sau principiul lui Arhimede este o lege a hidrostaticii , care afirmă că un corp scufundat într-un fluid este împins de către fluid, de jos în sus, cu o forță egală cu greutatea volumului de fluid dislocuit de către corp. Această forță se numește forță arhimedică sau forța lui Arhimede. A fost descoperită în mod empiric de către Arhimede în secolul al III-lea î.Hr. și demonstrată în secolul al XVI-lea . Uneori este utilizat și termenul legea	Asupra corpurilor cufundate în lichid acționează o forță orientată în sus, numită forța Arhimede (simbol – FA). (7, p. 76)

	plutirii corpurilor pentru acest principiu. (Wikipedia)	
Forța de frecare	Forța de frecare este componenta tangențială la suprafața de contact dintre două corpuri a forței de sprijin pe care unul din corpuri o exercită asupra celui de-al doilea. (Wikipedia)	Forța ce se opune mișcării unui corp pe suprafața altuia se numește forță de frecare. (7, p. 49)
Forța de reacțiune normală	Vectorul N =Reacțiunea normala=forța pe care o exercita suprafața de sprijin asupra corpului. (https://brainly.ro/)	Când corpul apasă pe o suprafață de sprijin, forța care se opune deformării (forța elastică) este numită forța de reacțiune normală (simbolul N , fig. 5.). (7, p. 47)
Forța de tensiune	Forța de tensiune – tensiunea în cazul unui scripete fix. La principiul acțiunii și reacțiunii am menționat că în cazul corpurilor legate prin fire și tije apare o forță de tensiune. De obicei, nu luăm în considerare masele firelor sau tijelor și le considerăm inextensibile. În acest fel, chiar dacă li se imprimă o accelerație, forța aplicată la unul dintre capete se transmite integral la celălalt capăt. (https://www.qdidactic.com/didactica-scoala/)	În cazul unui corp suspendat de un fir forța care se opune deformării (forța elastică) este numită forța de tensiune din fir (simbolul T , fig. 4.). (7, p. 47)
Forța elastică	Forța elastică este o <u>forță centrală</u> care are la origine o deformație elastică a unui mediu, direct proporțională cu deformația x , dar de sens contrar (<u>legea lui Hooke</u>). (Wikipedia)	Forța sub acțiunea căreia un corp deformat elastic revine (tinde să revină) la forma inițială se numește forță elastică. (7, p. 46)

Forța rezultantă	1. (Mec.) Forța a cărei aplicare este echivalentă din punctul de vedere al efectului cu mai multe forțe date, care se aplică în același timp asupra aceluiași punct material. (DEX '98 1998)	Acțiunea ambelor forțe F1 și F2 poate fi exprimată prin una singură, numită rezultantă, notată cu R. (7, p. 39)
Forță	În fizică , o forță este o mărime fizică ce exprimă cantitativ o acțiune care imprimă unui obiect cu masă o modificare de viteză , de direcție sau de formă (aspect). Forța este o mărime vectorială care are atât modul (valoare scalară sau intensitate), cât și direcție. (Wikipedia)	Mărimea fizică ce caracterizează intensitatea acțiunii unui corp asupra altui corp se numește forță. (7, p. 37)
Forță de greutate	Forța de greutate. Greutatea unui corp este forța cu care un câmp gravitațional acționează asupra corpului. (https://ro.scribd.com/)	Forța de atracție exercitată de Pământ asupra unui corp se numește forță de greutate. (7, p. 43)
Forță electromagnetică	Forța cu care câmpul magnetic acționează asupra unui conductor parcurs de curent electric, aflat în acel câmp, se numește forță electromagnetică. (https://www.gimnaziu.info/)	Forța ce acționează într-un câmp magnetic asupra unui conductor parcurs de curentul electric, aflat în acest câmp, se numește forță electromagnetică. (8, p. 103)
Forțe nucleare	Forța nucleară (sau interacțiunea nucleon-nucleon sau forța reziduală tare) este o forță care acționează între protoni și neutronii din atomi . (Wikipedia)	Forțele de atracție care mențin nucleonii în componența nucleului atomic se numesc forțe nucleare. (9, p. 94)

Frecvență	Frecvența este măsura numărului de repetări ale unui fenomen periodic în unitatea de timp . (Wikipedia)	Se numește frecvență a oscilațiilor mărimea fizică egală cu numărul oscilațiilor efectuate într-o unitate de timp. (8, p. 9)
Fuziune	3. Contopire a două sau mai multe nuclee atomice ușoare într-unul mai greu. (DEX '09 DEX '98) 4. Topire a unui corp la o temperatură mai înaltă decât temperatura mediului ambiant. (DEX '09 DEX '98 DLRLC DN)	-
Indice de refracție	Indicele de refracție este o mărime adimensională care caracterizează cantitativ mediul substanțial unde se produce refracția luminii. Se exprimă ca raport între viteza luminii în vid și viteza de propagare a luminii prin mediul străbătut. (Wikipedia)	-
Inducție magnetică	Inducția electromagnetică este fenomenul care constă în apariția unei tensiuni electromotoare într-un circuit electric , datorită variației în timp a fluxului magnetic (numit inductor) care străbate conturul circuitului. Intensitatea de producere a fenomenului depinde de mărimea inductanței circuitului. (Wikipedia)	Mărimea fizică ce caracterizează un câmp magnetic din punctul de vedere al intensității acțiunii sale în mediul dat se numește inducție magnetică. (8, p. 101) Mărime fizică ce caracterizează un câmp magnetic din punctul de vedere al intensității acțiunii sale în mediul dat. (8, p. 126)
Inerție	Inerția este proprietatea corpurilor de a se opune schimbării stării de repaus sau de mișcare rectilinie și uniformă.	Fenomenul de păstrare de către corp a stării de repaus sau de mișcare rectilinie atâta timp cât el nu este supus unor acțiuni exterioare. (6, p. 105)

	Inerția este rezistența oricărui corp cu masă la modificarea stării sale de repaus sau de mișcare rectilinie uniformă atunci când asupra sa nu acționează forțe exterioare. (Wikipedia)	
Infrasunet	Infrasunetele sunt vibrații cu frecvența cuprinsă între 0,001Hz și 20 Hz și nu pot fi auzite de urechea umană. (Wikipedia)	Undele cu o frecvență $v < 16$ Hz se numesc infrasunete. (8, p. 18)
Intensitatea câmpului electric	În electromagnetism , intensitatea câmpului electric este o mărimă fizică vectorială ce definește un câmp electric și se definește ca fiind raportul dintre forța exercitată asupra unei sarcini test și valoarea acestei sarcini. (Wikipedia)	-
Intensitatea câmpului gravitațional	Câmpul gravitațional este responsabil pentru fenomenul cunoscut ca gravitație , unde intensitatea câmpului gravitațional (Γ) este egală cu accelerația gravitațională și se măsoară în Sistemul Internațional în newtoni pe kilogram (N/kg). (Wikipedia)	-
Intensitatea curentului electric	Intensitatea curentului electric, desemnată uneori în limbajul curent prin anglicismul "amperaj", sau numită eliptic curent electric, este o mărimă fizică scalară ce caracterizează global curentul electric . (Wikipedia)	Mărimea fizică ce exprimă sarcina electrică ce străbate secțiunea transversală a unui conductor într-o unitate de timp se numește intensitatea curentului electric. (8, p. 74)
Interacțiunea	Acțiune reciprocă între două sau mai multe corpuri, sisteme fizice, fenomene etc. (DEX '98 DEX '09)	Acțiunea reciprocă dintre corpuri. (7, p. 137)

	2.1. Formă de legătură între corpuri, realizată fie direct, fie prin intermediul câmpurilor fizice. (DEX '09 DEX '98)	
Interacțiuni între magneți	Interacțiuni magnetice Doi magneți se atrag cu polii de nume diferite și se resping cu polii de același nume. (https://www.gimnaziu.info/)	-
Izolatoare	Un izolator electric este un material ale căror sarcini electrice interne nu curg liber, fiind foarte puțin curent electric , el va trece prin el sub influența unui câmp electric . (Wikipedia)	Substanțele în care sarcinile electrice rămân în locurile în care au fost obținute se numesc izolatoare. (6, p. 65)
Încălzire	În fizică , încălzirea este procesul termodinamic de ridicare a temperaturii . În vorbirea curentă, prin încălzire se înțelege asigurarea unui nivel termic confortabil în clădiri , locuințe, spații de producție, spații comerciale, mijloace de transport etc. (Wikipedia)	În cazul dat ați observat câteva fenomene termice: încălzirea și topirea cerii sub acțiunea flăcării și solidificarea ei în urma contactului cu corpul rece. (6, p. 7)
1 joule (1 J)	Joule (pronunțat [jul] sau [ğul] , plural jouli; simbol J) este unitatea de măsură pentru energie în Sistemul Internațional , numită astfel în onoarea fizicianului James Prescott Joule (1818-1889) . Un joule este egal cu lucrul mecanic efectuat de o forță de un newton care își deplasează punctul de	Lucrul mecanic efectuat de o forță de 1 N care deplasează un corp pe o distanță de 1 m pe direcția și în sensul forței. (7, p. 137)

	aplicație pe o distanță de un metru pe direcția și în sensul forței. (Wikipedia)	
Legea lui Arhimede	Legea lui Arhimede sau principiul lui Arhimede este o lege a hidrostaticii , care afirmă că un corp scufundat într-un fluid este împins de către fluid, de jos în sus, cu o forță egală cu greutatea volumului de fluid dislocuit de către corp. Această forță se numește forță arhimedică sau forța lui Arhimede. A fost descoperită în mod empiric de către Arhimede în secolul al III-lea î.Hr. și demonstrată în secolul al XVI-lea . Uneori este utilizat și termenul legea plutirii corpurilor pentru acest principiu. (Wikipedia)	Asupra unui corp scufundat în lichid (sau în gaz) acționează o forță orientată în sus egală numeric cu ponderea lichidului (sau a gazului) dezlocuit de acest corp. (7, p. 137)
Legea lui Joule	Legea lui Ohm , sau legea conducției electrice, stabilește legătura între intensitatea curentului electric (I) dintr-un circuit electric , tensiunea electrică (U) aplicată și rezistența electrică (R) din circuit. Legea lui Ohm se poate aplica și unei porțiuni de circuit. (Wikipedia)	Căldura degajată de un conductor parcurs de curent electric este egală cu produsul dintre pătratul intensității curentului, rezistența conductorului și timpul trecerii curentului. (8, p. 124)
Legea lui Ohm pentru porțiune de circuit	Legea lui Ohm sau legea conducției electrice, stabilește legătura între intensitatea curentului electric (I) dintr-un circuit electric , tensiunea	Intensitatea curentului pe o porțiune de circuit este direct proporțională cu tensiunea aplicată la capetele acestei porțiuni și invers proporțională cu rezistența ei. (8, p. 124)

	<p>electrică (U) aplicată și rezistența electrică (R) din circuit.</p> <p>Legea lui Ohm se poate aplica și unei porțiuni de circuit. (Wikipedia)</p>	
Legea lui Ohm pentru un circuit întreg	<p>Intensitatea curentului electric printr-un circuit electric este direct proporțională cu tensiunea electromotoare a sursei (E) și invers proporțională cu rezistența totală a circuitului (R+r). (https://www.fizichim.ro/docs/fizica/clasa8/capitolul2)</p>	<p>Intensitatea curentului într-un circuit întreg este egală cu raportul dintre t.e.m. a sursei și rezistența totală a circuitului. (8, p. 124)</p>
Legea lui Pascal	<p>Legea lui Pascal sau principiul transmiterii presiunii de fluid (de asemenea, principiul lui Pascal) este un principiu în mecanica fluidelor, care afirmă că o modificare a presiunii care apare oriunde într-un fluid incompresibil aflat în incintă închisă este transmis de-a lungul fluidului astfel că aceeași schimbare are loc peste tot în incintă. Legea a fost stabilită de matematicianul francez Blaise Pascal. Legea lui Pascal este definită ca: O modificare a presiunii în orice punct al unui fluid închis în repaus este transmisă nediminuată în toate punctele din fluid. Presiunea exercitată asupra unui fluid într-un recipient închis este transmisă în mod egal și nediminuat către toate părțile containerului</p>	<p>Presiunea exercitată asupra unui lichid sau gaz se transmite la fel în toate direcțiile. Această afirmație se numește Legea lui Pascal. (7, p. 72)</p>

	și acționează în unghi drept față de pereții de închidere. (Wikipedia)	
Linii de câmp magnetic	În <u>fizică</u> , o linie de câmp a unui <u>câmp vector</u> este o <u>curbă</u> ideală care are ca <u>tangentă</u> în fiecare <u>punct</u> direcția <u>vectorului câmpului în</u> sine; uneori poate coincide cu o linie de forță (cum se întâmplă, de exemplu, pentru câmpul gravitațional și pentru câmpul electrostatic, ...) în timp ce alteori cele două tipuri de linie rămân distincte (câmp magnetostatic, care prin definiție este pur și simplu deviant și generează deci o forță într-o direcție ortogonală cu cea a câmpului însuși care a provocat-o). Pentru fiecare punct trece o singură linie de câmp, prin urmare se poate spune că este definită în mod unic. (https://koaha.org/wiki/Linea_di_campo)	Liniile de-a lungul cărora se orientează pilitura de fier se numesc linii de câmp magnetic. (8, p. 100)
Lucrul mecanic al unei forțe constante	Lucrul mecanic (L) al unei forțe constante ce acționează asupra unui corp pe direcția și în sensul deplasării corpului este mărimea fizică scalară egală cu produsul dintre modulul forței (F) și modulul deplasării corpului (d): $L = F \cdot d$ (https://gogaphysics.wordpress.com/)	Mărimea fizică egală cu produsul dintre valoarea numerică a forței și distanța parcursă de corp, sub acțiunea acestei forțe. (7, p. 138)
Lungimea de undă	În <u>fizică</u> , lungimea de undă a unei <u>unde sinusoidale</u> este o <u>mărime fizică</u> ce caracterizează perioada spațială a <u>unde</u> i, adică distanța dintre două puncte	Distanța la care unda înaintează în decursul unei perioade. (8, p. 121)

	din spațiu între care defazajul relativ al oscilațiilor este de 2π radiani. (Wikipedia)	
Magnet	Magnetul este un material sau un obiect care produce câmp magnetic . Acesta îi conferă proprietăți particulare cum ar fi exercitarea unei forțe de atracție asupra unui material feromagnetic . (Wikipedia)	Corp care are proprietatea de a atrage corpurile ce conțin fier. (6, p. 106)
Manometru	Manometrul este un instrument de măsură folosit pentru măsurarea presiunilor absolute sau a suprapresiunilor fizice (în raport cu presiunea atmosferică) din spații închise (recipiente, cazane , instalații industriale alimentare/chimice/petroliere etc.). (Wikipedia)	Pentru măsurarea presiunii se utilizează manometrul. (7, p. 66)
Mărime fizică scalară	Mărimea scalară (pe scurt scalar) este o mărime fizică complet determinată numai prin valoarea sa numerică (număr real) și printr-o unitate de măsură care nu depinde de vreun sistem de referință . Exemple: lungimea , masa , volumul , densitatea , temperatura . (Wikipedia)	-
Mărime fizică vectorială	Mărimea fizică vectorială este acea mărime fizică care este complet definită atunci când se cunoaște valoarea numerică, unitatea de măsură și orientarea în spațiu (direcție și sens). (Wikipedia)	Mărimea fizică ce se caracterizează prin valoare numerică, unitate de măsură și orientare (direcție și sens) se numește mărime fizică vectorială. (7, p. 59)
Măsurare directă	Metoda de măsurare directă este cea care permite obținerea nemijlocită a valorii măsurate. (https://www.scrigroup.com/)	Măsurarea nemijlocită a mărimii fizice cu instrumentul respective. (6, p. 106)

Mediu omogen	Mediu omogen este un mediu material caracterizat prin aceea că proprietățile fizice și chimice în oricare punct al său sunt identice.	Mediu cu aceleași proprietăți în diferite locuri. (6, p. 106)
Mișcare mecanică	Se numește mișcare mecanică a unui corp schimbarea poziției sale față de alte corpuri considerate fixe. (https://brainly.ro/)	Schimbarea în timp a poziției corpului în raport cu alte corpuri se numește mișcare mecanică. (7, p. 10)
Mișcare oscilatorie	În fizică , oscilația este un fenomen care constă în variația în timp a mărimilor caracteristice unui sistem, însoțită de o transformare a energiei dintr-o formă în alta, în mod periodic, aproape periodic (cvasiperiodic) sau pseudoperiodic, reversibil sau în parte reversibil. Mișcarea oscilatorie poate fi executată de un sistem fizic (corp solid sau lichid) în jurul unei poziții de echilibru, pe aceeași trajectorie . Sistemele care efectuează mișcări de oscilație se numesc oscilatori. (Wikipedia)	Mișcarea unui corp care se repetă exact sau aproximativ la intervale de timp egale și care are loc simetric față de poziția sa de echilibru se numește mișcare oscilatorie. Mișcările oscilatorii se mai numesc oscilații mecanice. (8, p. 8)
Mișcarea corpurilor	În fizică , mișcarea este schimbarea poziției unui obiect în timp. Mișcarea este descrisă prin distanță , timp , viteză și acelerație . Mișcarea unui corp este studiată prin alegerea unui sistem de referință de către un observator și prin măsurarea schimbării poziției acelui corp față de acel sistem de referință. (Wikipedia)	Repausul și mișcarea sunt stări mecanice ale corpului. (6, p. 23)
Modelul planetar al atomului	Modelul atomic Rutherford, elaborat de Ernest Rutherford în 1911 , este primul model planetar al atomului. Conform acestui model, atomul este format din nucleu , în care este concentrată sarcina	În urma frecării, corpurile neutre se electrizează. Ele se încarcă cu sarcini electrice. Acestea sunt de două feluri – pozitive și negative. Care sunt însă purtătorii sarcinilor electrice? Întrucât corpurile sunt

	<p>pozitivă, și electroni care se rotesc în jurul nucleului pe orbite circulare, asemeni planetelor în Sistemul Solar. (Wikipedia)</p>	<p>constituite din atomi, acești purtători trebuie căutați în ei. Timp de peste 2000 de ani, atomii au fost considerați indivizibili, adică fără structură internă. La începutul secolului al XX-lea, fizicianul englez Ernest Rutherford (1871-1937), în urma unui șir de experiențe, a stabilit structura internă a atomului și a propus un model al lui. Acesta este cunoscut sub denumirea de model planetar, pentru că se aseamănă cu Sistemul Solar. (6, p. 68)</p>
Motor termic	<p>Un motor termic este o mașină termică motoare, care transformă căldura în lucru mecanic.</p> <p>Un motor termic lucrează pe baza unui ciclu termodinamic realizat cu ajutorul unui fluid.</p> <p>(Wikipedia)</p>	<p>Mașina în care căldura degajată la arderea combustibilului se transformă în lucru mecanic se numește motor termic. (8, p. 49)</p>
Multimetru	<p>Multimetrul este unul dintre aparatele cele mai des utilizate în electronică, având funcții de determinare și măsurare a mai multor mărimi electrice. Odată cu dezvoltarea circuitelor integrate, a apărut și multimetrul digital, a cărui principală deosebire față de cel analogic este modul de afișare a rezultatului – pe afișaj cu cristale lichide (LCD). (Wikipedia)</p>	-
Newtonul	<p>Newtonul, având simbolul N, este unitatea de măsură pentru orice tip de forță în Sistemul Internațional de Unități de Măsură (SI). Unitatea de măsură newton este numită în onoarea matematicianului Isaac Newton. (Wikipedia)</p>	<p>Unitatea de măsură a forței în Sistemul internațional (SI) este newtonul (N). (7, p. 59)</p>

Nucleon	Nucleon este denumirea generică a particulelor din nucleul atomic , protonii și neutronii . Suma nucleonilor (protoni + neutroni) definește numărul de masă al atomului (A). (Wikipedia)	În același an a fost creat modelul protono-neutronic al nucleului atomic de către fizicienii Werner Heisenberg în Germania și Dmitri Ivanenko în URSS. Modelul dat arăta că nucleul atomului are structură complexă, fiind format din protoni și neutroni. Aceste particule au o denumire comună – nucleoni. (9, p. 93)
Număr de masă	Numărul de masă reprezintă suma dintre numărul de protoni și numărul de neutroni din nucleul atomic, notat cu A. Acesta este un număr întreg, pentru orice specie de atomi. (Wikipedia)	-
Număr de sarcină	-	Așadar, nucleul atomic conține un număr întreg de sarcini elementare pozitive, egal cu numărul electronilor atomului. Acest fapt a fost argumentat experimental în anul 1913 de către unul dintre elevii talentați ai lui Rutherford, Henry Moseley. Numărul Z, care arată câte sarcini elementare se conțin în nucleul atomului, se numește în fizica nucleară număr atomic sau număr de sarcină. (9, p. 91)
Ohm	Ohmul (pronunțat la fel ca om; simbolizat prin litera grecească majusculă Ω omega) este unitatea de măsură pentru impedanța electrică sau, în curent continuu , pentru rezistența electrică . Rezistența de 1 Ω corespunde unui conductor parcurs de un curent electric continuu de 1 amper atunci când la capetele sale se aplică o tensiune electrică continuă de 1 volt , cu condiția ca în lungul conductorului să nu se genereze în nici un punct o tensiune suplimentară. (Wikipedia)	Rezistența electrică se notează cu R și se măsoară în ohmi (se citește omi), simbol Ω . (8, p. 78)

<p>Oscilații forțate</p>	<p>Oscilațiile forțate sunt oscilațiile unui sistem (sistem excitat) determinate de influența altui sistem (excitator).</p> <p>De regulă, oscilațiile forțate sunt folosite pentru a compensa pierderile de energie ale sistemului excitat.</p> <p>(https://lectii-virtuale.ro/)</p>	<p>Oscilațiile care au loc sub acțiunea unor forțe exterioare variabile periodice. (8, p. 121)</p>
<p>Oscilații libere</p>	<p>-</p>	<p>Oscilațiile care au loc fără acțiunea forțelor variabile periodice din exterior. (8, 121)</p>
<p>Pascal</p>	<p>Blaise Pascal (n. 19 iunie 1623, Clermont-Ferrand, Franța – d. 19 august 1662, Paris) a fost un matematician, fizician și filosof francez având contribuții în numeroase domenii ale științei, precum construcția unor calculatoare mecanice, considerații asupra teoriei probabilităților, studiul fluidelor prin clarificarea conceptelor de presiune și vid. În urma unei revelații religioase în 1654, Pascal abandonează matematica și științele exacte și își dedică viața filozofiei și teologiei.</p> <p>În onoarea contribuțiilor sale în știință numele Pascal a fost dat unității de măsură a presiunii, precum și unui limbaj de programare.</p> <p>(Wikipedia)</p>	<p>-</p>
<p>Pârghie</p>	<p>Pârghia este o bară rigidă care se poate roti în jurul unui punct fix numit punct de sprijin și asupra</p>	

	<p>căreia acționează trei <u>forțe</u>: forța care trebuie învinsă, numită forță rezistentă, forța cu ajutorul căreia este învinsă forța rezistentă, numită forță activă, și reacțiunea din punctul de sprijin. Deoarece punctul de sprijin este fix, reacțiunea din el nu efectuează <u>lucru mecanic</u>, ca urmare, deplasările sunt doar cele ale punctelor de aplicație ale forțelor rezistentă și activă. Pârghia servește sau la amplificarea forței, sau a deplasării. (Wikipedia)</p>	<p>Mecanismul simplu alcătuit dintr-un corp solid (de regulă, în formă de bară) ce are o axă de rotație se numește pârghie. (7, p. 118)</p>
<p>Pendul elastic</p>	<p>În <u>fizică</u> și <u>matematică</u>, în domeniul <u>sistemelor dinamice</u>, un pendul elastic (numit și pendul cu arc sau arc oscilant) este un <u>sistem fizic</u> în care o bucată de masă este conectată la un <u>arc</u>, astfel încât mișcarea rezultată conține atât elemente ale unui <u>pendul simplu</u>, cât și ale unui sistem <u>arc-masă unidimensional</u> (https://hmn.wiki/ro/Elastic_pendulum)</p>	<p>Sistem mecanic oscilant format dintr-un resort elastic imponderabil și un corp punctiform greu legate între ele. (8, p. 121)</p>
<p>Pendul gravitațional (Pendul matematic)</p>	<p>Pendulul gravitațional reprezintă un <u>sistem fizic</u>, format dintr-un corp de masă m suspendat de un punct fix printr-un fir de lungime l, care efectuează o <u>mișcare oscilatorie</u> sub acțiunea <u>forței gravitaționale</u>. El a fost studiat pentru prima dată în profunzime de savantul italian <u>Galileo Galilei</u> și aplicat în studierea <u>mișcării corpurilor</u>. (Wikipedia)</p>	<p>Sistem mecanic oscilant format dintr-un fir lung imponderabil și inextensibil și un corp punctiform greu legate între ele. (8, p.122)</p>
<p>Penumbra</p>	<p>Zonă incomplet luminată, cuprinsă între zona umbră și cea luminoasă din spatele unui corp opac. (DEX '09 DLRLC DN)</p>	<p>Regiune unde ajunge lumina numai de la unele din sursele de lumină sau de la porțiuni ale acestora. (6, p. 106)</p>

Perioadă	Interval de timp în cursul căruia se desfășoară un fenomen sau se petrece un eveniment. (DEX '09 DEX '98 DLRLC DN)	Se numește perioadă a oscilațiilor intervalul de timp în decursul căruia s-a efectuat o oscilație completă. (8, p. 9)
Plan înclinat	Planul înclinat este în mecanică o suprafață plană care formează un anumit unghi cu orizontala. Acesta este utilizat la ridicarea maselor (obiectelor grele) la o anumită înălțime folosindu-se o forță mai mică decât în cazul ridicării lor pe direcție verticală. (Wikipedia)	Planul care formează un unghi ascuțit cu planul orizontal se numește plan înclinat. (7, p. 124)
Poli magnetici	Pol magnetic, regiune la fiecare capăt al unui magnet <i>în care câmpul magnetic extern este cel mai puternic.</i> (https://delhipages.live/ro/stiinta/fizica/materie-%C8%99i-energie/magnetic-pole)	Regiunile în care proprietățile magnetice se manifestă cel mai puternic se numesc poli ai magnetului. (6, p. 78)
Pondere	Coeficient care afectează fiecare dintre valorile unei mărimi determinate experimental, indicând probabilitatea de obținere a valorii respective. (DN)	Forța cu care corpul acționează asupra suportului sau a firului vertical care îl împiedică să cadă se numește pondere. (7, p. 44)
Presa hidraulică	O presă hidraulică este un dispozitiv mecanic care exploatează fluxul unui fluid (în general, ulei hidraulic) pentru a dezvolta o forță, utilizată pentru a comprima materiale de diferite tipuri pentru a le compacta și, eventual, a le împacheta. A fost inventat în 1795 de mecanicul Joseph Bramah pe baza legii lui Pascal . (https://koaha.org/wiki/Presa_idraulica)	Acest dispozitiv este construit din doi cilindri cu diametre diferite, care comunică între ei. (7, p. 74)
Presiune	Presiunea în fizică și tehnică este o mărime fizică scalară derivată, definită prin raportul dintre forță și unitatea de suprafață , forța fiind aplicată în direcție	Mărimea fizică scalară egală cu raportul dintre valoarea numerică a forței ce acționează perpendicular pe suprafață și aria acestei suprafețe se numește presiune. (7, p. 63)

	perpendiculară pe suprafața considerată. De regulă, este reprezentat prin una din simbolurile P, p, (mai rar, prin H sau h). (Wikipedia)	
Presiune atmosferică	Presiunea atmosferică reprezintă presiunea exercitată de aerul din atmosfera asupra scoarței terestre . (Wikipedia)	Presiunea exercitată de atmosferă asupra corpurilor se numește presiune atmosferică. (7, p. 86)
Presiune hidrostatică	Presiunea hidrostatică este presiunea statică exercitată la un anumit nivel în interiorul unui lichid , determinată de greutatea coloanei de lichid aflată deasupra acestui nivel. (Wikipedia)	Presiunea exercitată de un lichid aflat în repaus se numește presiune hidrostatică. (7, p. 66)
Proces termic	-	Trecerea unei substanțe dintr-o stare de agregare în alta de asemenea este un proces termic care are loc și se explică în baza „structurii discrete a substanței”. (8, p. 38) Atunci când corpul (sistemul de corpuri) trece dintr-o stare de echilibru termic în alta se spune că are loc un proces termic. (8, p. 52)
Propagarea luminii	Prin fenomenul de propagare a luminii se înțelege trecerea luminii printr-o substanță. (https://dobriremus.wordpress.com/2020/05/21/propagarea-luminii/)	Procesul de transmisie a lumini. (6, p. 107)
Punct material	Un punct material este în fizică un model simplificat utilizat în studiul mișcării de translație a corpurilor. Acest model fizic se aplică în cazul mișcărilor mecanice simple la care dimensiunile corpului aflat în mișcare sunt neglijabile față de mărimea deplasărilor sau față de distanța la care se află alte corpuri. Modelul punctului material este cel mai simplu model care se folosește pentru	Corpul ale cărei dimensiuni pot fi neglijate în condițiile date se numește punct material. (7, p. 13)

	<p>studiul mișcării mecanice. Legile mecanicii newtoniene aplicate asupra acestui model au expresiile matematice cele mai simple. Prin extensie, modelul, în anumite condiții specific, se poate aplica și în cazul unor sisteme mai complexe, cum ar fi gazul ideal. Pentru studiul mișcărilor de rotație sau de translați-rotație al corpurilor rigide se utilizează modelul sistemului de puncte materiale. (Wikipedia)</p>	
Putere	<p>Puterea în fizică este mărimea fizică scalară ce caracterizează schimbul de energie în unitatea de timp (Wikipedia)</p>	-
Putere calorică	<p>Puterea calorică (căldura de ardere) reprezintă numărul de unități de căldură degajate prin arderea completă a unei unități de combustibil în condițiile prevăzute de standarde. Unitatea poate fi molul, kilogramul sau metrul cub normal. (Wikipedia)</p>	<p>Puterea calorică a unui combustibil este mărimea fizică egală cu cantitatea de căldură care se degajă prin arderea completă a 1 kg de acest combustibil. (8, p. 44)</p>
Putere mecanică	<p>Puterea mecanică medie (P) este mărimea fizică scalară egală cu raportul dintre lucrul mecanic (L) efectuat de o forță și timpul (Δt) în care se efectuează acest lucru mecanic. (https://www.gimnaziu.info/puterea-mecanica-randamentul-mecanic-energia-mecanica)</p>	<p>Mărimea fizică egală cu raportul dintre lucrul mecanic și intervalul de timp în decursul căruia a fost efectuat acest lucru. (7, p. 139)</p>
Putere optică	<p>Puterea optică este o mărime care caracterizează aparatele optice și reprezintă raportul dintre tangenta unghiului sub care se vede imaginea prin instrumentul optic și dimensiunea transversală a obiectului.(Wikipedia)</p>	-

Radiație termică	Radiația termică este radiația electromagnetică emisă de toate corpurile aflate în stare condensată, la temperaturi mai mari de zero absolut. Ea este generată de agitația termică a constituenților substanței (atomi, electroni, ioni) care sunt în același timp purtători de sarcini electrice. (Wikipedia)	Procesul de transfer al căldurii în vid. (8, p. 122)
Radiații	Radiația (din fr. radiation) este un fenomen fizic de emisie și propagare de unde (radiație ondulatorie) sau de corpusculi (radiație corpusculară). Orice radiație implică un transport de energie . În numeroase cazuri, radiația se face sub forma unui fascicul de raze, astfel că (pentru aceste situații) termenul raze este folosit cu aceeași accepțiune ca și termenul radiație. (Wikipedia)	Componenta purtătoare de sarcină pozitivă a fost numită radiație α , cea de sarcină negativă – radiație β (beta), iar componenta neutră – radiație γ (gama). Aceste radiații se mai numesc raze: raze α , raze β și, respectiv, raze γ . (9, p. 96)
Radioactivitate	Radioactivitatea este un fenomen fizic prin care nucleul unui atom instabil, numit și radioizotop , se transformă spontan (se dezintegrează), degajând energie sub formă de radiații diverse (alfa , beta sau gama), într-un atom mai stabil. Prin dezintegrare atomul pierde și o parte din masă. Termenul radioactivitate a fost folosit pentru prima dată de Marie Curie . (Wikipedia)	La sfârșitul sec. al XIX-lea s-a constatat că izotopii unor elemente chimice manifestă activitate radioactivă spontană, adică emit spontan anumite radiații. Aceste elemente au fost numite elemente radioactive, iar fenomenul respectiv a fost numit radioactivitate. (9, p. 95)
Randamentul mecanismelor simple	Raportul adimensional dintre lucrul mecanic util și lucrul mecanic consumat se numește randament. Prin randament se înțelege, în fizică și inginerie , un raport subunitar a două mărimi fizice scalare conservative (putere, energie, masă, sarcină	-

	electrică) care măsoară cât dintr-o anumită mărime a fost folosită util. (Wikipedia)	
Randamentul motorului termic	<p>Eficiența transformării căldurii în lucru mecanic este exprimată prin randamentul motorului termic. În mod analog randamentului mecanic, cel termic reprezintă raportul dintre lucrul mecanic efectuat de sistem (util) și căldură absorbită de la sursa caldă:</p> $\eta = L/Q_{abs} \quad (1)$ <p>(https://motoaretermicenat.weebly.com/randamente.html)</p>	Randamentul motorului termic se numește raportul dintre lucrul efectuat de gaz și cantitatea de căldură obținută de la arderea combustibilului. (8, p. 54)
Rază de lumină	<p>Raza de lumină este un concept optic și un instrument de matematică, utilizate în principal în optica geometrică, care descrie calea luminii într-un mod de simplificare, valabilă numai în cazul în care se propagă raze de lumină în medii în care obstacolele și componentele optice au dimensiuni mult mai mare decât lungimea de undă. O rază de lumină nu are o existență fizică reală și reprezintă cazul ideal în care ar fi posibilă selectarea unui fascicul de lumină paralel infinit de fin. (https://ro.frwiki.wiki/wiki/Rayon_lumineux)</p>	Un fascicul de lumină foarte îngust se numește rază de lumină. (6, p. 90)
Rază emergentă	(Despre un corp, o radiație etc.) Care părăsește un sistem de medii. (DEX '09 DLRLC DN)	-
Rază incidentă	Rază de lumină care cade pe suprafața unui corp sau pe suprafața care separă două medii . (https://ro.wiktionary.org/wiki/raz%C4%83_incident%C4%83)	-

Rază refractată	(Despre unele raze luminoase) Frânt, deviat (după anumite legi) la trecerea dintr-un mediu în altul. (DEX '09 DEX '98 DLRLC)	-
Răcire	În <u>fizică</u> , răcirea este <u>procesul termodinamic</u> de scădere a <u>temperaturii</u> . Dacă răcirea se face sub punctul de înghețare a <u>apei</u> (sub 0 °C), se vorbește despre <u>refrigerare</u> . (Wikipedia)	Mărirea dimensiunilor corpului prin încălzire se numește dilatare termică, iar micșorarea lor prin răcire se numește contractare termică. (6, p. 54)
Reactor nuclear	Un reactor nuclear este o instalație tehnologică în care are loc o <u>reacție</u> de <u>fisiune</u> nucleară în lanț în condiții controlate, astfel încât să poată fi valorificată căldura rezultată în urma procesului de fisiune. (Wikipedia)	Instalația destinată pentru declanșarea și menținerea reacției în lanț dirijată se numește reactor nuclear. (9, p. 100)
Reacție termonucleară	Reacția nucleară este un proces studiat de <u>fizica</u> și <u>chimia nucleare</u> , care constă din ciocnirea nucleilor atomici între ei sau cu o particulă elementară, rezultând astfel nuclee atomice noi cu proprietăți diferite de nucleele atomice inițiale. Se pot enumera reacțiile de fuziune sau fisiune nucleară. (Wikipedia)	-
Reflexie	Fenomen de reîntoarcere parțială a luminii, a sunetului, a radiațiilor în mediul din care au venit atunci când întâlnesc o suprafață de separare a două medii; <u>reflexie</u> . (DEX '09 DEX '98 DLRLC DN)	-
Reflexie a luminii	Reflexia luminii este fenomenul de schimbare a direcției de propagare a <u>luminii</u> la suprafața de separare a două medii, lumina întorcându-se în mediul din care a venit. Apare la suprafața de separare între două medii optice. (Wikipedia)	Schimbarea direcției de propagare rectilinie a luminii la suprafața de separație a două medii prin întoarcerea ei în mediul din care vine se numește reflexie a luminii. (9, p. 8)

<p>Reflexie totală</p>	<p>Reflexia totală (numită uneori și reflexie internă totală) este fenomenul optic de reflexie a luminii pe suprafața de separare dintre două medii transparente, atunci când mediul din care vine lumina are un indice de refracție mai mare decât în celălalt mediu, iar unghiul de incidență este atât de mare încât refracția nu mai poate avea loc. În astfel de condiții, întregul fascicul incident este reflectat înapoi în mediul din care a venit.</p> <p>Reflexia totală este folosită într-o serie de aplicații practice, ca de exemplu transmisia prin fibră optică, elemente optice din unele binocluri și aparate de fotografiat, dispozitive de citire a amprentelor digitale etc.</p> <p>(Wikipedia)</p>	<p>-</p>
<p>Reflexie totală a luminii</p>	<p>Reflexia totală (numită uneori și reflexie internă totală) este fenomenul optic de reflexie a luminii pe suprafața de separare dintre două medii transparente, atunci când mediul din care vine lumina are un indice de refracție mai mare decât în celălalt mediu, iar unghiul de incidență este atât de mare încât refracția nu mai poate avea loc. În astfel de condiții, întregul fascicul incident este reflectat înapoi în mediul din care a venit.</p> <p>(Wikipedia)</p>	<p>Fenomenul la care lumina se reflectă totalmente de la suprafața de separare a două medii transparente se numește reflexie totală a luminii. (9, p. 15)</p>

Regula mâinii drepte	<p>Regula mâinii drepte reprezintă, în matematică și fizică, o metodă care ajută la aflarea orientării spațiale a 3 vectori. Sunt mai multe metode de a determina acești vectori. Cele mai multe dintre diferitele reguli ale mâinii stângii și mâinii drepte provin din faptul că cele trei axe ale spațiului 3-dimensional au două orientări posibile. Acest lucru poate fi văzut ținându-vă mâinile împreună, cu palma în sus, cu degetele îndoite. În cazul în care curbarea degetelor reprezintă o mișcare de la prima axă, sau axa X, la a doua axă, sau axa Y, atunci a treia axă, sau axa Z, poate merge, fie de-a lungul degetului mare stâng sau degetului mare drept. Reguli ale mâinii stângi și mâinii drepte apar atunci când avem de-a face cu axe de coordonate, rotație, spirale, câmpuri electromagnetice, imagini în oglindă și enantiomeri în matematică și chimie. (Wikipedia)</p>	<p>Sensul liniilor de câmp poate fi determinat și cu ajutorul regulii mâinii drepte (fig. 5.). (8, p. 100)</p>
Regula mâinii stângi	<p>Regula mâinii stângi sau regula mâinii stângi a lui Fleming este o regulă utilizată în fizica practică pentru determinarea orientării liniilor de câmp din domeniul electromagnetismului. Această regulă spune că liniile câmpului magnetic produs de curentul electric printr-un fir sunt orientate în direcția degetelor de la mâna stângă, atunci când acestea sunt închise, iar degetul mare este orientat în direcția curentului. (Wikipedia)</p>	<p>Regula de determinare a sensului forței electromagnetice cu ajutorul mâinii stângi. (8, p. 126)</p>

Reostat	Aparat care servește la reglarea intensității curentului electric din circuite. (DEX '09 DEX '98 DLRLC DN)	Variația rezistenței unei porțiuni de circuit în funcție de lungimea conductorului se realizează cu ajutorul unui dispozitiv special, numit reostat. (8, p. 79)
Rezistență electrică	Rezistența electrică este o mărime fizică prin care se exprimă proprietatea unui conductor electric de a se opune trecerii prin el a curentului electric. În electrotehnică , ea este o măsură care determină ce valoare de tensiune este necesară pentru ca un anumit curent electric să treacă printr-un circuit (conductor) electric dat. Unitatea de măsură a rezistenței electrice, în SI , este ohm-ul , notat cu Ω . (Wikipedia)	Mărimea fizică ce caracterizează proprietatea conductorului de a se opune trecerii curentului electric se numește rezistență electrică. (8, p. 78)
Rezistivitate	Rezistivitatea electrică este mărimea ce caracterizează comportarea distinctă a materialelor, sub acțiunea unui curent electric . Rezistivitatea este proprietatea specifică a unui anumit material de a se opune trecerii unui curent electric prin el. Se ia în considerare materialul omogen, de dimensiune dată și un timp de solicitare și la un curent electric fixe. Rezistivitatea este caracteristică fiecărui tip de material și stă la baza calculării rezistenței electrice a diferitelor corpuri făcute din materialul respectiv. (Wikipedia)	Constantă ce caracterizează materialul din care este confecționat conductorul. (8, p. 125)
Rezistor	Rezistorul este o piesă componentă din circuitele electrice și electronice a cărei principală proprietate este rezistența electrică . Rezistorul obișnuit are două terminale; conform legii lui Ohm , curentul electric care curge prin rezistor este proporțional cu	În schemele electrice, deseori se introduc dispozitive cu o anumită rezistență electrică, numite rezistoare. Semnul convențional al rezistorului este, de regulă, un dreptunghi (fig. 6.). (8, p. 78)

	tensiunea aplicată pe terminalele rezistorului. (Wikipedia)	
Sarcină electrică	Sarcina electric, sau cantitatea de electricitate, este o mărime fizică ce exprimă din punct de vedere macroscopic o proprietate fundamentală a materiei care determină acesteia interacțiile prin câmp electromagnetic . (Wikipedia)	Mărime fizică ce caracterizează gradul de electrizare a unui corp. (6, p. 107)
Scări de temperatură	Scările de temperatură (sau scările termometrice, sau scalele de temperatură) sunt modalități empirice de a măsura cantitativ temperatura . Scările empirice, de orice natură, măsoară cantitatea de energie absorbită, cedată sau transferată, sub forma sa de transfer energetic numită căldura , în relația cu un parametru și obiect fix, termometrul . Nu există măsurări și scale de natură absolut „corectă”, întrucât toate scările termometrice sunt convenții, de natură mai mult sau mai puțin corectă din punct de vedere stiintific . De aceea, în chip inerent, scalele termometrice variază. (Wikipedia)	-
Scripete	Un scripete este un mecanism simplu format dintr-o roată canelată de-a lungul periferiei, care servește la schimbarea direcției unei forțe și transmiterea ei prin intermediul unui cablu sau a unui lant , acesta rulând pe periferia ei. (Wikipedia)	Mecanismul simplu alcătuit dintr-o roată cu canal periferic care se rotește în jurul axei ce trece prin centrul ei se numește scripete. (7, p. 121)
Sens	Fiecare dintre cele două posibilități de succesiune a elementelor unui ansamblu continuu ordonat cu o singură dimensiune. (DEX '09 MDN '00)	-

Sensul curentului electric	Sensul curentului electric coincide cu sensul câmpului electric din conductor și este același cu sensul deplasării sarcinilor electrice pozitive. (http://magnum.engineering.upm.ro/)	-
Sistem de referință	În mecanica descriptivă un sistem de referință este o noțiune teoretică pentru descrierea mișcării, fiind reperul în raport cu care se descrie mișcarea sau repausul. (Wikipedia)	Sistemul constituit din corpul de referință și instrumentele de măsurat distanțe, unghiuri și intervale de timp se numește în fizică sistem de referință. (7. p. 31)
Solenoid	Bobina este în electrotehnică un dispozitiv electric pasiv, care are două terminale (capete) și este folosit în circuitele electrice pentru a înmagazina energie în câmp magnetic sau pentru detecția câmpurilor magnetice. Parametrul specific al unei bobine este inductanța sa. (Wikipedia)	Bobină executată într-un strat de spire pe o carcasă cilindrică. (8, p. 126)
Solidificare	Solidificarea este fenomenul de trecere a unei substanțe din stare lichidă în stare solidă. (Wikipedia)	Procesul de trecere a substanței din stare lichidă în stare solidă se numește solidificare. (8, p. 39)
Stare de repaus	Un sistem se află în stare de repaus relativ, dacă distanța și direcția sa (vectorul direcție) nu se schimbă în raport cu un sistem de referință considerat fix (SRF), oricare ar fi momentul de timp ales. (Wikipedia)	Atunci când poziția corpului nu se schimbă în raport cu corpul de referință ales, se spune că corpul se află în stare de repaus. (7, p. 11)
Structura atomică a substanței	Un atom este cea mai mică unitate constitutivă a materiei comune care are proprietățile unui element chimic . Orice solid , lichid , gaz și plasmă este	-

	compus din atomi neutri sau ionizați . Atomii sunt foarte mici; dimensiuni tipice sunt în jur de 100 pm (a zecea miliardime dintr-un metru). Atomii nu au limite bine definite și există diferite moduri de a defini dimensiunea, care dau fiecare valori diferite, dar apropiate ca valoare. (Wikipedia)	
Sursă de lumină	-	Corpul care produce și emite lumină. (6, p. 107)
Temperatură	Temperatura este o mărime fizică a unui sistem care exprimă cantitativ proprietatea de mai cald sau mai rece a sistemului respectiv. Astfel, materialul cu o temperatură mai ridicată este mai cald, iar cel cu o temperatură joasă mai rece. Temperatura este un parametru care caracterizează viteza cu care se mișcă atomii ce alcătuiesc o substanță. În cazul încălzirii unui corp, viteza poate crește până la o anumită limită. (Wikipedia)	Astfel, temperatura caracterizează gradul de încălzire a corpului – starea termică a lui – și permite compararea stărilor termice ale diferitor corpuri. (6, p. 50) Mărime fizică ce caracterizează gradul de încălzire a corpurilor. (6, p. 107)
Tensiune electrică	Tensiunea electrică între două puncte ale unui circuit electric este diferența de potențial între cele două puncte și este proporțională cu energia necesară deplasării de la un punct la celălalt a unei sarcini electrice . (Wikipedia)	Tensiunea electrică este mărimea fizică ce exprimă lucrul câmpului electric la transportul unei sarcini de 1 C între două puncte ale câmpului. (8, p. 70)
Tensiunea electromotoare (t.e.m.)	Tensiunea (sau forța) electromotoare este o mărime fizică egală cu tensiunea electrică la bornele unui generator electric în circuit deschis (la mersul în gol). Are același sens cu curentul ce străbate circuitul la închiderea sa, spre deosebire de tensiunea contra-electromotoare – care se opune sensului normal al curentului. (Termenul f.e.m. nu definește o forță în sens de interacție între corpuri,	Mărime fizică ce exprimă lucrul forțelor exterioare necesar pentru deplasarea a 1 C de sarcină pozitivă prin interiorul sursei de la un pol la altul. (8, p. 125)

	căci nu apare așa ceva, ci o forță motoare care formează o tensiune electrică.) (Wikipedia)	
Tesla	Unitate de măsură a inducției magnetice. (DEX '09 DEX '98 DN)	Unitatea de măsură a câmpului magnetic este tesla. (8, p. 112)
Topire	Topirea este o transformare de fază , proces în care o substanță trece din faza solidă în faza lichidă , datorită acumulării energiei în atomii sau moleculele unui corp solid . (Wikipedia)	Procesul de trecere a substanței din stare solidă în stare lichidă se numește topire. (8, p. 39)
Traietorie	Drum parcurs în spațiu de un corp în mișcare; linie curbă descrisă de un punct material. (DEX '09 DEX '98 DLRLC DN)	Linia descrisă de corp în timpul mișcării se numește traiectorie. (7, p. 14)
Traietorie curbilinie	-	Dacă traiectoria unui mobil este o linie curbă, atunci mișcarea se numește curbilinie. (7, p. 14)
Traietorie rectilinie	Mișcarea rectilinie (numită și mișcare lineară) este o mișcare de-a lungul unei drepte , prin urmare putând fi descrisă matematic folosind doar o dimensiune spațială. (Wikipedia)	Dacă traiectoria unui mobil este o linie dreaptă, atunci mișcarea se numește rectilinie. (7, p. 14)
Ultrasunet	Ultrasunetele sunt vibrații mecanice cu frecvențe mai mari de 20.000 Hz. Ele au de obicei intensitatea redusă. Ultrasunetele cu intensitate mare se obțin prin procedee electromecanice care se bazează pe fenomenul piezoelectric și/sau pe fenomenul magnetostricțiune . Pot fi generate, de asemenea, cu fluiere. (Wikipedia)	Undele sonore cu o frecvență mai mică de 16 Hz se numesc infrasunete, iar cele cu o frecvență mai mare de 20 000 Hz se numesc ultrasunete. (8, p. 22)
Umbră	Umbră este o zonă în care lumina directă, generată de o sursă de lumină , nu poate ajunge datorită împiedicării transmiterii acesteia prin existența unui obiect opac între sursa de lumină și zona umbrei. Umbră este o proiecție bidimensională a	În spatele bilei există o regiune unde nu pătrunde lumina. Această regiune are secțiune variabilă și se numește con de umbră. Pata întunecată de pe ecran este umbră (6, p. 93)

	obiectului opac interpus, reproducând cu o oarecare precizie silueta corpului tridimensional. Precizia siluetei depinde de mai mulți factori, dar în primul rând de unghiul sub care se găsește suprafața pe care este proiectată umbra față de bisectoarea conului unghiului solid al difuzării luminii. (Wikipedia)	În locul unde se suprapun umbrele la iluminarea bilei de fiecare fascicul în parte se observă o pată complet întunecată – umbra. (6, p. 94)
Undă mecanică	Prin undă se înțelege fenomenul de propagare a unei oscilații într-un mediu material sau spațiu și care este însoțit de transport de energie. (Wikipedia)	Procesul de propagare a oscilațiilor în spațiu se numește undă mecanică. (8, p. 122)
Unde electromagnetice	Undele electromagnetice sau radiația electromagnetică sunt fenomene fizice în general naturale care constau într-un câmp electric și unul magnetic în același spațiu și care se generează reciproc pe măsură ce se propagă. (Wikipedia)	Undele luminoase sunt unde electromagnetice. (9, p. 79)
Unde radio	Undele radio sunt unde electromagnetice utilizate în special pentru transmisii de radio și televiziune , cu frecvențe de la câțiva kilohertzi până la câțiva gigahertzi (1 GHz = 10 ⁹ Hz). (Wikipedia)	-
Unde sonore	Sunetul constituie din punct de vedere fiziologic senzația produsă asupra organului auditiv de către vibrațiile materiale ale corpurilor și transmise pe calea undelor acustice. (Wikipedia)	Undele care provoacă senzații auditive se numesc unde sonore sau sunet. (8, p. 17)
Unghi de deviație	Unghiul prisme este unghiul dintre suprafețele plane. ... direcția SI a razei incidente și direcția IR a razei emergente se numește <i>unghiul de deviație</i> &. (https://www.hellopc.ro/)	-

<p>Unghi de incidență</p>	<p><u>Unghi format de raza incidentă</u> cu <u>perpendiculara</u> în <u>punctul de incidență</u>.</p> <p>(https://ro.wiktionary.org/wiki/)</p>	<p>Unghiul AOC, format de raza incidentă AO și perpendiculara OC, se numește unghi de incidență. (9, p. 9)</p>
<p>Unghi reflexie</p>	<p><i>Legile reflexiei</i></p> <p>Sunt două legi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Raza de lumină incidentă, raza de lumină reflectată și normala la suprafață sunt <u>coplanare</u> în punctul de incidență. • Unghiul de reflexie r este egal cu unghiul de incidență i. <p>(https://www.wikiwand.com/ro/)</p>	<p><i>Unghiul COB, format de raza reflectată OB și perpendiculara OC, se numește unghi de reflexie. (9, p. 9)</i></p>
<p>Unghi de refracție</p>	<p>Legea refracției luminii determină poziția relativă a fasciculului incident AB (vezi figura), refractat de DB și perpendiculara CE pe interfața media, restabilită la punctul de incidență. Unghiul α se numește unghi de incidență, iar unghiul β este unghiul de refracție. (https://ik-ptz.ru/ro/matematika/ugol-prelomleniya-sveta-prelomlenie-sveta-v-treugolnoi-prizme.html)</p>	<p>-</p>
<p>Valoarea unei diviziuni</p>	<p>-</p>	<p>Valoarea unei diviziuni a aparatului de măsură este egală cu valoarea mărimii fizice care îi revine unui interval dintre două liniițe vecine. (6, p. 20)</p>
<p>Vaporizare</p>	<p>Vaporizarea este un fenomen de <u>transformare de fază</u> prin care o <u>substanță</u> trece din faza <u>lichidă</u> în</p>	<p>Trecerea substanței din stare lichidă în stare gazoasă (de vapori) se numește vaporizare. (8, p. 40)</p>

	faza gazoasă . Vaporizarea se poate produce în două moduri: evaporare sau fierbere. (Wikipedia)	Procesul de trecere a substanței din stare lichidă în stare gazoasă (de vapori) se numește vaporizare. (8, p. 53)
Vase comunicante	(fiz.) Sistem de tuburi sau de vase care comunică între ele, astfel încât un lichid turnat într-unul dintre tuburi trece și în celelalte, ridicându-se în toate la același nivel . (https://ro.wiktionary.org/wiki/)	Vasele care comunică între ele se numesc vase comunicante. (7, p. 74)
Viteză	În fizică , viteza reprezintă raportul dintre distanța parcursă și durata deplasării corpului. (Wikipedia)	Mărimea fizică ce caracterizează rapiditatea mișcării mobilului se numește viteză. (7, p. 17)
Viteză medie	Viteza medie a punctului material este raportul dintre vectorul deplasare Δd și intervalul de timp Δt în care s-a efectuat deplasarea. (Wikipedia)	Mărimea fizică egală cu raportul dintre distanța totală parcursă de corp și intervalul de timp corespunzător se numește viteză medie. (7, p. 18)
Volt	Voltul (simbol: V) este unitatea de măsură derivată în Sistemul Internațional pentru tensiunea electrică , tensiunea electromotoare și diferența de potențial . (Wikipedia)	Unitatea de măsură a tensiunii electrice este voltul (simbol V). 1 V este tensiunea electrică dintre două puncte ale câmpului pentru care la transportarea sarcinii de 1 C se efectuează un lucru de 1 J. (8, p. 71)
Voltmetru	Voltmetrul este un aparat electric de măsură folosit pentru măsurarea mărimilor tensiune electrică sau diferența de potențial electric dintre două puncte ale unor circuite electrice. (Wikipedia)	Tensiunea electrică se măsoară cu voltmetrul. (8, p. 71)
Volum dezlocuit	(Despre lichide) Scos de la locul pe care-l ocupa, dat la o parte și înlocuit de un corp solid. (DEX '09 DEX '98 DLRLC)	-

Watt	Wattul (watt pronunțat [vat] , plural wați) este unitatea de măsură pentru putere în Sistemul internațional de unități . (Wikipedia)	Puterea mecanică dezvoltată la efectuarea unui lucru de 1 joule în timp de o secundă. (7, p. 96)
-------------	--	--

Bibliografie

2. Botgros, Ion et al. Fizică. Manual pentru clasa a VII-a. Ediția a IV-a, actualizată. Chișinău: Cartier Educațional, 2018.
3. Botgros, Ion et al. Fizică. Manual pentru clasa a VIII-a. Ediția a IV-a, actualizată. Chișinău: Cartier Educațional, 2019.
4. Botgros, Ion et al. Fizică. Manual pentru clasa a IX-a. Ediția a III-a, revăzută și adăugită. Chișinău: Cartier Educațional, 2016.
5. Marinciuc, Mihai, Miclei, Mircea. Fizică. Manual pentru cl. a 6-a. Chișinău: Î.E.P. Știința, 2017 (Tipogr. „Balacron” SRL).

Webografie

1. Dexonline

Disciplina: informatica

Termenul în curriculum	Termenul în alte surse	Termenul în manual
Acțiune	Efect, exercitare a unei influențe asupra unui obiect, a unui fenomen. (DEX '09 MDA2 DEX '98 DLRLC DN)	Conform conceptului de acțiune realizat în limbajul PASCAL, calculatorul reprezintă un executant, mediul de lucru al căruia este format din mulțimea tuturor variabilelor și constantelor declarate în programul respectiv. În procesul derulării programului, executantul efectuează asupra mărimilor din mediul de lucru anumite acțiuni (operații), de exemplu: adunarea sau scăderea, citirea de la tastatură sau afișarea pe ecran etc. În urma acestor acțiuni valorile variabilelor pot fi schimbate, iar cele ale constantelor – nu. (8, p. 91)
Adresă de rețea	O adresă de rețea este orice adresă logică sau fizică care distinge în mod unic un nod sau dispozitiv de rețea de un computer sau o rețea de telecomunicații. Este un număr sau adresă numerică/simbolică care este atribuită oricărui dispozitiv care caută acces la sau face parte dintr-o rețea. (https://ro.theastrologypage.com/network-address)	Calculatoarele unei rețele se conectează la structura de comunicație prin intermediul unor unități de intrare-ieșire dedicate, numite adaptoare de rețea. Evident, în cadrul unei rețele fiecare calculator are o adresă unică, denumită adresă de rețea. (7, p. 33)
Adrese absolute	Adresele de celulă absolute sunt adrese care nu se modifică la copierea formulei în alta celulă. (https://mu haz.org/i-introducere.html?page=5)	-
Adrese relative	Ați observat că „adaptarea” formulei constă în modificarea adreselor de celulă conținute în formulă. Ele se modifică deoarece sunt adrese relative. (https://mu haz.org/i-introducere.html?page=5)	-

<p>Alfabetul limbajului</p>	<p>Alfabetul unui limbaj de programare se numește un set de simboluri permis pentru utilizare și recunoscut de compilator, cu ajutorul căruia pot fi formate expresii operatori ale acestui limbaj de programare. (https://ro.scribd.com/doc/80389732/1)</p>	<p>Alfabetul limbajului PASCAL este format din următoarele caractere ale codului ASCII (American Standard Code for Information Interchange):</p> <ul style="list-style-type: none"> • cifrele zecimale; • literele mari și mici ale alfabetului englez; • semnele de punctuație; • operatorii aritmetici și logici; • caracterele de control și editare (spațiu, sfârșit de linie sau retur de car etc.). (7, p. 115)
<p>Algoritm</p>	<p>Ansamblu de simboluri folosite în matematică și în logică, permițând găsirea în mod mecanic (prin calcul) a unor rezultate. (DEX '09 DEX '98 MDA2 DN)</p> <p>Un algoritm (cuvântul are ca origine numele matematicianului persan Al-Khwarizmi) înseamnă în matematică și informatică o metodă sau o procedură de calcul, alcătuită din pașii elementari necesari pentru rezolvarea unei probleme sau categorii de probleme. De obicei, algoritmi se implementează în mod concret prin programarea adecvată a unui calculator, sau a mai multora. Din diverse motive, există și algoritmi încă neimplementați, teoretici.</p> <p>Algoritmul este noțiunea fundamentală a informaticii. Totul este construit în jurul algoritmilor (și a structurilor de date, cum ar fi listele sau</p>	<p>În mod intuitiv, algoritmul reprezintă o mulțime finită de instrucțiuni care, fiind executate într-o ordine bine stabilită, produc în timp finit un rezultat. Procesul de elaborare a algoritmilor se numește algoritimizare. (8, p. 63)</p> <p>Este cunoscut faptul că algoritmul reprezintă o mulțime finită de instrucțiuni care, fiind executate într-o ordine bine stabilită, produc în timp finit un rezultat. (9, p. 6)</p>

	grafurile). Este și un concept fundamental al matematicii modern, alături de cel de sistem axiomatic . (Wikipedia)	
Algoritmi ramificați	Această comandă oferă o alegere a unei proceduri sau a unei funcții, iar dacă există anumite condiții care sunt prezente, se face o alegere. Structura unui astfel de algoritm se numește ramificată. (https://olnafu.com/calculatoare/138050-ce-este-un-algoritm-cu-ramificare-exemple-%C8%99i.html)	Algoritmii ce conțin secvențe de instrucțiuni care vor fi executate numai pentru anumite valori ale condițiilor indicate se numesc algoritmi cu ramificați. (8, p. 83)
Algoritmi repetitivi	Algoritmii ce conțin secvențe de instrucțiuni care în procesul execuției se îndeplinesc de mai multe ori se numesc algoritmi repetitivi. (https://educatieonline.md/Files/Materials/8/info-8-BragutaIna-(3)-ro.pdf)	Algoritmii ce conțin secvențe de instrucțiuni care în procesul execuției se îndeplinesc de mai multe ori se numesc algoritmi repetitive. (7, p. 75)
Alinierea	Ațiunea de a (se) alinia și rezultatul ei. (DEX '09 DEX '98 DLRLC DN)	Alinierea caracterizează modul în care sunt aranjate pe orizontală liniile unui paragraf: la stânga, la dreapta, pe centru sau la ambele margini. (7, p. 14)
Analizator lexical	Un analizator lexical , numit uneori scanner sau lexer, este un program sau o parte a unui program (vezi compilatoare și parsere), care se ocupă de analiza lexicală a unei intrări date, generic codul sursă al unui program. (https://koaha.org/wiki/Analizzatore_lessicale)	-
Apel de procedură	Procedura este un subalgoritm scris în limba de programare ce poate fi apelată din mai multe puncte ale unui program. (http://iulia-	-

	informatica.blogspot.com/p/instructiunea-apel-de-procedura.html)	
Aplicații	În matematică o aplicație este adesea sinonimă cu o funcție , dar poate avea și unele generalizări. (Wikipedia)	Programele destinate prelucrării informației se numesc programe de aplicații sau, mai scurt, aplicații. (7, p. 35)
Bit	În metrologie , statistică și informatică , un bit (simbol: b) este unitatea de măsură pentru cantitatea de informație. Un bit este cantitatea de informație necesară pentru reducerea incertitudinii la jumătate. Termenul a fost introdus de matematicianul și statisticianul american John Wilder Tuckey ca o prescurtare combinată a cuvintelor engleze binary digit („cifră binară”), într-un articol din 1948 , scris pe vremea când lucra cu John von Neumann la proiectarea unor modele timpurii de computere . În același timp în limba engleză a bit înseamnă „un pic”, „puțin”, „o mică parte din ceva”; astfel, pentru vorbitorii de limbă engleză cuvântul bit are și un sens intuitiv. (Wikipedia)	Cuvântul bit este un acronim al cuvintelor engleze binary digit „cifră binară”. (7, p. 10)
BMP	Formatul de fișier BMP (en. Bitmap – hartă de biți), cunoscut de asemenea și ca fișier imagine Bitmap sau formatul de fișier DIB (en. Device Independent Bitmap – „bitmap” independent de dispozitiv) sau pur și simplu Bitmap, este un format de fișier imagine de tip rastru folosit pentru a stoca imagini digitale independent de dispozitivul de afișare (cum ar fi un adaptor grafic) în special pe sistemele de operare Microsoft Windows și OS/2 . (Wikipedia)	Grafica orientată pe puncte este folosită în aplicația Paint, care păstrează imaginile în fișiere cu extensia .bmp (bit map „hartă din biți”). (8, p. 36)

Ciclu cu condiție	-	Instrucțiunea CÂT se numește ciclu cu condiție, deoarece la execuția ei se repetă ciclic aceeași secvență de instrucțiuni, iar numărul de repetări se stabilește în procesul derulării programului în funcție de valorile curente ale condiției respective. (8, p. 80)
Ciclu cu contor	-	Instrucțiunea REPETĂ n ORI se numește ciclu cu contor, deoarece la execuția ei se repetă ciclic aceeași secvență de instrucțiuni, iar numărul de repetări n este cunoscut în momentul scrierii programului. (8, p. 75)
Cifră binară	Un număr binar este o secvență de cifre binare (numite biți). (https://koaha.org/wiki/Sistema_numerico_binario)	Sistemul binar este un sistem de numerație în baza 2, numărul de cifre utilizate este 2, adică 0 și 1. Cifrele respective se numesc cifre binare sau biți. (7, p. 10)
Citirea datelor de la tastatură	Citirea datelor de la tastatură se realizează prin apelul procedurilor predefinite read sau readln. (http://iulia-informatica.blogspot.com/p/citirea-datelor-de-la-tastatura-in-mod.html)	În mod obișnuit, tastatura vizualizatorului este desemnată ca dispozitiv-standard de intrare. Citirea datelor de la tastatură se realizează prin apelul procedurilor predefinite read sau readln. (7, p. 104)
Cod	În comunicații și prelucrarea informațiilor , un cod este un sistem de reguli pentru conversia informațiilor – cum ar fi literele alfabetului , cuvinte , sunete, imagini sau gesturi – într-o altă formă, uneori scurtarea sau secretizarea pentru comunicarea printr-un canal de comunicare sau stocarea într-un mediu de stocare . Un exemplu timpuriu este o invenție a limbii ,	Correspondența dintre caractere și octeți se definește cu ajutorul unui tabel, numit tabel de codificare sau, pur și simplu, cod. (7, p. 13)

	care a permis unei persoane, prin vorbi , să comunice altora ceea ce a crezut, a văzut, auzit sau simțit. Dar vorbirea limitează intervalul de comunicare la distanța pe care o poate purta o voce și limitează audiența la cei prezenți atunci când discursul este rostit. Inventarea scrisului , care a convertit limba vorbită în simboluri vizuale , a extins gama de comunicare în spațiu și timp . (Wikipedia)	
Codificarea informației	Procesul de reformare a modului de prezentare a informației se numește codificare. (https://muhaz.org/informatica-general.html?page=3)	Operația de transformare a informației în secvențe de cifre binare se numește codificare. (17, p. 2)
Codul ASCII	ASCII (pronunțat 'æski) este acronimul pentru American Standard Code for Information Interchange ("Codul Standard American pentru Schimbul de Informații"). ASCII reprezintă un sistem de codificare a caracterelor , bazat pe alfabetul englez. Codurile ASCII reprezintă caractere text pentru computere , echipamente de comunicație și echipamente care lucrează cu text. Majoritatea sistemelor moderne de codificare a caracterelor, care asigură reprezentarea mult mai multor caractere, se bazează pe ASCII. (Wikipedia)	Pe parcursul dezvoltării tehnicii de calcul au fost elaborate mai multe coduri. În tabelul 1.2. este prezentat codul ASCII (American Standard Code for Information Interchange), utilizat în calculatoarele personale. (7, p. 13)
Comandă manuală	-	Modul de comandă manuală presupune introducerea separată a fiecărei comenzi și îndeplinirea ei de către executant. (7, p. 65)

Comandă prin program	-	Modul de comandă prin program presupune memorarea în prealabil a unei secvențe de comenzi și executarea lor în regim automat, fără intervenția utilizatorului. (7, p. 65)
Compresia datelor audio	În <u>informatică</u> , compresia sau comprimarea datelor (în <u>engleză</u> : data compression) reprezintă codificarea unor date astfel încât ele să necesite la stocare în <u>memoria calculatoarelor</u> mai puțini <u>biți</u> decât datele inițiale. Scopul este economisirea de resurse, deoarece informația cu volum mai mic ocupă mai puțin spațiu de stocare. De asemenea, se poate transmite mai rapid, folosind o lărgime de bandă mai redusă. Un alt scop mai poate fi și <u>cifrarea</u> informației pentru asigurarea ținerii ei în secret pe timpul transmiterii. (Wikipedia)	-
Comunicarea asincronă	Comunicarea asincronă este una în care interacțiunea dintre oameni nu are loc în același timp. Asinchronia are de a face cu procesele în momente diferite. (https://ro.questionofwill.com/7849-asynchronous-communication-characteristics-types-advantages-and-disadvantages) Comunicare asincronă: expeditorul trimite mesajul și continuă să își desfășoare operațiunile. (Wikipedia)	În comunicarea asincronă, schimbul de mesaje are loc în intervalele de timp alese de fiecare dintre interlocutori. (7, p. 140)
Comunicarea sincronă	Comunicare sincronă: expeditorul trimite mesajul și așteaptă până când receptorul a primit mesajul, a procesat răspunsul și a trimis expeditorului. (Wikipedia)	În comunicarea sincronă, schimbul de mesaje are loc într-un anumit interval de timp, comun pentru toți interlocutorii. (7, p. 136)
Conceptul de dată	Orice algoritm primește date de intrare, le prelucrează și obține date de ieșire. În fiecare caz, datele de intrare, datele intermediare – cele create în timpul	Informația ce urmează să fie supusă unei prelucrări este accesibilă calculatorului în formă de date. Datele sunt constituite din cifre, litere,

	prelucrării – și datele de ieșire sunt structurate (organizate) într-un anumit fel care corespunde intrării, necesităților de prelucrare sau a celor de utilizare ulterioară. (http://tipdedate.blogspot.com/p/pagina-1.html)	semne, numere, șiruri de caractere ș.a.m.d. (7, p. 121)
Condiție	<u>Fapt</u> , <u>împrejurare</u> de care <u>depinde apariția</u> unui <u>fenomen</u> sau care <u>influențează desfășurarea</u> unei <u>acțiuni</u> , putând-o <u>frâna</u> sau <u>stimula</u> . (Wikționar)	Condițiile reprezintă expresii logice care indică anumite situații din mediul de lucru al executantului. (8, p. 79)
Conversia tipurilor de date	În această documentație, când vorbesc despre „conversia la un tip de date” sau este „evaluarea ca un anumit tip de date”, mă refer de multe ori la conversia automată (deci temporară) în care variabila nu-și schimbă tipul de date decât în cadrul expresiei respective și rămâne apoi cu tipul de date original. (https://learnings.redcrin.com/basics/conversion_data_types)	-
Conversiune analogic-numerică	-	Operația de transformare a valorilor unei mărimi continue într-o secvență de numere binare se numește conversiune analog-numerică sau digitizare. Operația inversă se numește conversiune numeric-analogică. (7, p. 23)
Conversiune numeric-analogică	-	Operația de transformare a valorilor unei mărimi continue într-o secvență de numere binare se numește conversiune analog-numerică sau digitizare.

		Operația inversă se numește conversiune numeric-analogică. (7, p. 23)
Cultura informației	Cultura informației înseamnă capacitatea de a găsi și a utiliza informația, fiind baza învățării de-a lungul întregii vieți. (https://lib.upsc.md/wp-content/uploads/2019/04/Cultura-informatiei-componente-de-baza.compressed.pdf)	Totalitatea normelor, regulilor și principiilor de postare și de utilizare a informațiilor din spațiile virtuale formează cultura informației. (7, p. 146)
Cultură informațională	Prin cultură informațională se înțelege un ansamblu de cunoștințe teoretice și competențe ce permit identificarea unei nevoi informaționale urmată de localizarea, evaluarea și utilizarea informației găsite, într-un demers de rezolvare a unei probleme, de găsim a unui răspuns și comunicarea informației reținute și prelucrate. (http://libruniv.usarb.md/xXx/reviste/confbib/articole/2007_3-4/87-90%20conf_3+4-2007.PDF)	Activitatea într-o lume ce devine din ce în ce mai informatizată este posibilă numai având cunoștințe profunde și deprinderi de lucru la calculator, ceea ce numim, în general, cultură informațională. (7, p. 4)
Cuvinte-cheie	1. Termen folosit pentru a marca o diviziune într-un catalog (de bibliotecă). (DEX '09) 2. Termen al unei unități frazeologice pe care cade accentul semantic. (DEX '09)	Sunt cuvinte-cheie acele cuvinte care se utilizează pentru clasificarea, organizarea și căutarea informațiilor. (7, p. 147)
Decodificare	Transformare a semnalelor unui mesaj în vederea identificării și interpretării acestuia de către destinatar. (https://dexonline.net/definitie-decodificare)	Operația inversă codificării se numește decodificare. (7, p. 12)
Decodificarea informației	-	Decodificarea informației sonore se realizează transformând secvența de numere binare în variații de tensiune care se aplică la bornele de intrare ale unui difuzor sau ale unei căști de ascultare. (7, p. 23)

Decompresia datelor audio	Decompresia este procesul de restabilire a datelor comprimate la forma inițială. Decompresia datelor este necesară în aproape toate cazurile de date comprimate, inclusiv compresia fără pierderi. (https://ro.theastrologypage.com/decompression)	-
Diagramă	Reprezentare grafică schematică a unui fenomen, a unui obiect, a unei corelații între mărimi. (DEX '09 DLRLC DN)	Diagrama reprezintă o imagine în care valorile datelor numerice sunt redade prin dimensiunile unor obiecte grafice. (8, p. 41)
Diapozitiv	1. Imagine fotografică pozitivă realizată pe un film sau pe o placă transparentă, care se utilizează în proiecții. (DEX '09 DLRLC DN)	Prezentarea electronică se efectuează prin intermediul diapozitivelor. Inițial, cuvântul diapozitiv se referea la o fotografie pozitivă făcută pe sticlă sau pe alt material transparent, utilizată pentru proiectarea imaginilor cu ajutorul diascopului (dia „prin”, scopien „a examina”). În prezent, termenul diapozitiv se folosește pentru a referi paginile prezentărilor electronice. (7, p. 93)
Digitizare	Procesul de convertire a unui semnal electric de tip analog într-unul digital echivalent. (https://dexonline.ro/definitie/digitizare)	Operația de transformare a valorilor unei mărimi continue într-o secvență de numere binare se numește conversiune analog-numerică sau digitizare. (7, p. 23)
Director	1. electrotehnică Element care mărește directivitatea unei antene.(DEX '09)	-
Dispozitive audio	Dispozitivele audio ale PC-urilor actuale sunt de obicei reprezentate de un adaptor audio pe o placă de extensie, care se instalează într-un slot de magistrală al calculatorului. Aceste adaptoare se pot găsi și direct pe placa de bază a unora dintre sistemele	-

	actuale, la fel ca adaptoarele video. (https://www.scribub.com/stiinta/informatica/DISPOZITIVE-AUDIO53765.php)	
Dispozitivele de ieșire	Dispozitivele periferice de ieșire permit extragerea informațiilor dintr-un sistem de calcul. (http://elearning.masterprof.ro/lectiile/informatica/lectie_01/)	Dispozitivele de ieșire asigură extragerea informației din calculator. În procesul extragerii, informația este transformată din formă binară în forme accesibile omului. (7, p. 27)
Dispozitivele de intrare	În <u>calcul</u> , un dispozitiv de intrare este o piesă de echipament folosită ca să ofere date și semnale de control unui sistem de procesare a informației, așa cum e calculatorul sau un aparat de informare. (Wikipedia)	Dispozitivele de intrare asigură introducerea informației în calculator. În procesul introducerii, informația reprezentată în forme accesibile omului (texte, imagini, sunete etc.) este transformată în secvențe de cifre binare. (7, p. 26)
Documentul principal	-	Main Document (Documentul principal) reprezintă formularul (modelul) scrisorii. În acest formular informația ce se schimbă de la o scrisoare la alta este codificată cu ajutorul unor simboluri speciale, numite câmpuri. De exemplu, formularul examinat mai sus conține câmpurile «Instituția», «Adresa» și «Componenta echipei» (8, p. 59)
Drept informatic	Dreptul informatic – ramură nouă a sistemului de drept. (https://www.scrigroup.com/calculatoare/Dreptul-informatic-ramura-noua41477.php)	-
Echipamente digitale multimedia	Multimedia reprezintă conținutul și media, ce folosesc o combinație a diferitelor forme de conținut, cum ar fi date codificate vizuale, audio, text, formate lingvistice etc. Termenul poate fi folosit drept	-

	<p>substantiv (un mediu cu multiple forme de conținut) sau ca adjectiv, descriind un mediu ce are multiple forme de conținut. Termenul este folosit în contrast cu media, ce utilizează numai ecrane de calculator rudimentare, cum ar fi doar cele cu redare-text, sau formele tradiționale de material produs manual sau printat. Multimedia include o combinație de text, audio, imagine, animație, video sau forme de conținut interactive. Acestea sunt în format electronic și pot fi vizualizate pe un PC, tabletă, smartphone, e-reader etc. (Wikipedia)</p>	
Eroare de execuție	<p>Eroare de execuție este o eroare care apare în momentul executării sau executării unui program. (https://websetnet.net/ro/what-are-runtime-errors-their-causes-and-how-to-fix-them/)</p>	<p>Eroarea de execuție (refuzul) apare atunci când în procesul derulării unui program executantul nu poate îndeplini comanda primită. (8, p. 81)</p>
Executant	<p>(adesea substantivat) Care execută, care îndeplinește ceva; executor. (Wikționar)</p>	<p>Executantul reprezintă un obiect care poate îndeplini anumite comenzi. Mulțimea acestor comenzi formează repertoriul executantului. (8, p. 64)</p>
Expresii	<p>Grup de numere, litere etc. legate între ele prin simboluri de operații matematice (adunare, înmulțire etc.). (DEX '09 DEX '98 DLRLC DN)</p>	-
Fereastra de aplicații	<p>Fereastra este o zonă dreptunghiulară de dimensiuni diferite de pe ecran. Pot exista mai multe ferestre, fiecare corespunzând unei aplicații. (http://infotibucutari.blogspot.com/p/ferestre-de-aplicatii.html)</p>	<p>Fereastra de aplicație asigură comunicarea utilizatorului cu programul în curs de execuție. (7, p. 43)</p>

Ferestre de dialog	O fereastră/casetă de dialog este o fereastră care permite utilizatorului să furnizeze informații despre modul de realizare a unor acțiuni prin selectarea sau specificarea unor opțiuni introduse în obiecte de control specifice. (http://old.elearning.usarb.md/moodle/course/info.php?id=131)	Ferestrele de dialog asigură „conversația” dintre programe și utilizator. (7, p. 50)
Ferestre de explorare	Fereastra de explorare permite vizualizarea conținutului dosarelor și discurilor din calculator. Ea apare la deschiderea Windows Explorer sau My Computer. (http://boghiucristina.blogspot.com/p/5ferestre-de-dialog.html)	Ferestrele de explorare permit vizualizarea structurii arborescente a sistemului de calcul și a dosarelor de pe discuri. (7, p. 64)
Ferestre de navigare	Ferestre de navigare – permit navigarea printre resursele proprii ale calculatorului (unități de disc, imprimante etc.) sau în rețea. Exemple: ferestrele My Computer și Network Neighborhood. (http://boghiucristina.blogspot.com/p/5ferestre-de-dialog.html)	Ferestrele de navigare ale aplicației Windows Explorer afișează componentele sistemului de calcul și oferă instrumente pentru gestionarea acestora. (7, p. 63)
Fișier	În informatică , un fișier este o colecție de orice natură ce cuprinde date , stocate de obicei pe un dispozitiv de stocare, numit și „purtător de date”; un echipament modern este de exemplu discul dur . (Wikipedia)	Numim fișier o colecție organizată de date care ocupă un anumit spațiu pe disc sau pe un alt suport de memorie externă. (7, p. 62)
Fișiere audio	Un fișier audio este utilizat pentru a stoca date audio într-un format digital pe un sistem informatic. (https://www.solvusoft.com/ro/file-extensions/type/audio-files/)	-

FLAC	Tradus din engleză – FLAC este un format de codare audio pentru compresia fără pierderi a sunetului digital, dezvoltat de Fundația Xiph.Org și este, de asemenea, numele proiectului de software gratuit care produce instrumentele FLAC, pachetul de software de referință care include o implementare de codec. (Wikipedia)	-
Foaie de date	O foaie de date este o vizualizare simplă a datelor aranjate în rânduri și coloane. (https://context.reverso.net/traducere/romana-engleza/foaie+de+date)	Foaia de date reprezintă un tabel a cărei informație este utilizată pentru crearea diagramelor. (8, p. 42)
Font	În tehnoredactarea computerizată și grafica pe calculator, un font este definit ca o unitate ce compune un set complet de caractere având aceeași politică tipografică și același stil, corp tipografic și grosime. (Wikipedia)	Set de caractere. (7, p. 56) Fontul reprezintă un set complet de caractere (toate literele alfabetului, inclusiv majuscule și minuscule, cifre, semne de punctuație și simboluri) cu un aspect grafic unitar. (8, p. 9)
Formatarea caracterelor	Prin caractere se înțeleg litere, cifre, semne de punctuație, spații și caractere speciale. Termenul formatare se referă la atributele care definesc o entitate (ex. caracter, paragraf etc.). Formatarea poate fi aplicată unui singur caracter, unui grup de caractere sau chiar unui document întreg. (https://www.scribub.com/stiinta/informatica/word/FORMATAREA-CARACTERELOR83939.php)	Formatarea caracterelor (litere, numere, simboluri) se realizează prin intermediul meniului Home, opțiunea Font, la activarea căreia va apărea fereastra de dialog din figura 1.3. (8, p. 10)

Formatarea celulelor	Formatarea textului sau a numerelor le poate face să apară mai vizibile mai ales atunci când aveți o foaie de lucru mare. Modificarea formatelor implicite include lucruri precum modificarea culorii fontului, a stilului, a dimensiunii, a alinierii textului într-o celulă sau aplicarea efectelor de formatare. (https://support.microsoft.com/ro-ro/office/formatarea-textului-din-celule-ca112674-a567-4d6f-b5f8-3100aa27f40e)	-
Formatarea paginilor	Numim FORMATAREA PAGINILOR procesul de stabilire a proprietăților paginilor din document: dimensiunea, orientarea, marginile, alinierea pe verticală, dimensiunile antetului și ale subsolului. (https://brainly.ro/tema/3773781)	Numim formatare a paginilor procesul de stabilire a proprietăților paginilor din document: dimensiunea, orientarea, marginile, alinierea pe verticală, dimensiunile antetului și ale subsolului. (8, p. 118)
Formatare a paragrafelor	-	Numim formatare a paragrafelor procesul de stabilire a proprietăților paragrafelor unui text: alinierea, indentarea, spațierea, efectele speciale. (8, p. 15)
Formatarea textului	Formatarea textului se refera atât la alegerea tipului de font, a stilului fontului, a dimensiunii sau culorii lui, cât și la alegerea distanței (spațierii) dintre caractere. (https://www.scritub.com/stiinta/informatica/word/FORMATAREA-TEXTULUI55226.php)	Orice disc magnetic nou, înainte de utilizare, trebuie formatat. În procesul formatării sunt verificate zonele defecte, se creează dosarul-rădăcină “\” și se înscrie eticheta discului. Întrucât formatarea șterge toate fișierele de pe disc, elevii vor efectua această operație sub conducerea profesorului. (7, p. 67)
Gândire algoritmică	Prin gândire algoritmică înțelegem acea modalitate operatorie, în cadrul căreia ordinea și succesiunea transformărilor sunt strict determinate și respectarea lor obligatorie. (https://www.scritub.com/sociologie/psihologie/GA)	Prin gândire algoritmică înțelegem capacitatea persoanei de a elabora algoritmi pentru soluționarea problemelor pe care ea le întâlnește în viața cotidiană. (8, p. 90)

	NDIREA-MODALITATI-OPERATORII45945.php)	
Gestiunea datelor	Gestionarea datelor înseamnă procesul de colectare, păstrare și utilizare a datelor în mod sigur, eficient și economic. Obiectivul gestionării datelor este de a ajuta oamenii, organizațiile și procesele conexe să optimizeze utilizarea datelor în limitele politicilor și reglementărilor, astfel încât să poată lua decizii și măsuri care să maximizeze beneficiul pentru organizație. (https://www.oracle.com/ro/database/what-is-data-management/)	Numim gestiunea datelor ansamblul de operații privind crearea, actualizarea și păstrarea în siguranță a datelor. (7, p. 66)
Identificatorii	Identificatorii sunt simboluri utilizate pentru identificarea unică a unui element de program din cod. De asemenea, sunt utilizate pentru a se referi la tipuri, constante, macro și parametri. Un nume de identificare trebuie să indice semnificația și utilizarea elementului la care se face referire. (https://ro.theastrologypage.com/identifier)	Identificatorii reprezintă unități lexicale care desemnează variabile, constante, funcții, programe etc. Un identificator începe cu o literă, care poate fi urmată de orice combinație de litere și cifre. Lungimea identificatorilor nu este limitată, dar sunt semnificative doar primele 63 de caractere. (7, p. 116)
Indentare	Plasare a programelor pe linii, pentru scrierea cât mai clară a acestora. (MDN '00 (2000))	Indentarea (din engleză indent „adâncitură”, „zimț”) caracterizează poziția pe orizontală a marginilor fiecărui paragraf. Indentarea primei linii se referă la începutul acesteia în raport cu marginea din stânga a paragrafului. (8, p. 14)
Informația	<u>Cuvântul</u> informație – preluat din <u>latină</u> (informatio) prin intermediul limbii <u>franceze</u> (information) – este <u>polisemantic</u> , putând căpăta mai multe semnificații	Informația înseamnă o știre, o veste, o comunicare orală sau scrisă care pune pe cineva la curent cu o situație concretă. (7, p. 4)

	<p>(uneori total diferite sau chiar contradictorii), ce sunt determinate de domeniile și contextele foarte variate în care este folosit. În afara înțeleșurilor din limbajul comun, el are și alte sensuri, atribuite fie prin definirea sa ca termen (științific sau tehnic), fie drept concept în cadrul unor ramuri ale filosofiei sau al unor științe și tehnologii al căror obiect de studiu este informația. Termenul „informație” este legat și de un proces informațional (succesiunea acțiunilor prin care se informează), dar și de rezultatul acestui proces (volum, varietatea de informații obținute), precum și de unele fenomene specifice (fenomenul informațional, explozia informațională etc.). De asemenea, informația a început să fie considerată ca factor ontologic primordial, ce stă la originea universului, împreună cu materia și energia. (Wikipedia)</p>	
<p>Instrucțiune</p>	<p>(inform.) Unitate sintactică a programului unui calculator conținând informația și indicând operația de efectuare. (https://ro.wiktionary.org/wiki/instruc%C8%9Biune)</p>	<p>Operațiile necesare pentru a prelucra datele unui program și ordinea executării lor se definesc cu ajutorul instrucțiunilor. Există două categorii de instrucțiuni:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) instrucțiuni simple; 2) instrucțiuni structurate. (8, p. 91)
<p>Interfețe grafice</p>	<p>Interfața grafică (în engleză: Graphical User Interface sau GUI, pronunțat în două silabe: /'gu.i/, v. AFI) este o interfață cu utilizatorul bazată pe un sistem de afișaj ce utilizează elemente grafice. Interfața grafică este numit sistemul de afișaj grafic-vizual pe un ecran,</p>	<p>-</p>

	situat funcțional între utilizator și dispozitive electronice cum ar fi computere , dispozitive personale de tip hand-held (playere MP3 , playere media portabile, dispozitive de jucat), aparate electrocasnice și unele echipamente de birou. (Wikipedia)	
Întrebările de cercetare	Întrebarea de cercetare este o întrebare la care un proiect de cercetare își propune să răspundă. (https://wikicro.icu/wiki/Research_question)	-
JPEG	În informatică , JPEG (pronunțată "gei-peg"; IPA: /'dʒeɪpɛɡ/) este o metodă foarte des utilizată de compresie a imaginilor fotografice . Fișierele conținând imagini compresate grație acestei metode poartă în general extensia ".jpg". Scopul formatului JPEG a fost de a reduce dimensiunea fișierelor ce conțin imagini grafice de tip fotografic, naturale și cu un număr mare de culori fără a afecta calitatea imaginii. (Wikipedia)	JPEG – acronimul organizației Grupul Comun de Experti în Fotografie (Joint Photographic Experts Group). Este un format care permite comprimarea imaginilor de tip rastru cu sau fără pierderi. În cazul comprimării fără pierderi, mărimea fișierelor se micșorează de aproape două ori, iar în cazul comprimării cu pierderi – până la 80 de ori. Este recomandat pentru stocarea fotografiilor și mai puțin pentru desenele tehnice. Se utilizează pe larg pe Internet. Extensiile de fișier pentru acest format sunt .jpg, .jfif, .jpe sau .jpeg, cea mai populară fiind .jpg. (8, p. 131)
Limbaaj de programare	Un limbaj de programare este un limbaj formal de expresii și reguli (sau tehnici) valide de formulare a instrucțiunilor pentru un computer . Un limbaj de programare are definite un set de reguli sintactice și semantice. (Wikipedia)	Ca și în cazul limbajelor folosite de oameni, un limbaj de programare se definește prin sintaxa și semantica lui. E cunoscut faptul că sintaxa este un set de reguli care guvernează alcătuirea propozițiilor, iar semantica este un set de reguli care determină înțelesul, semnificația propozițiilor respective. Evident, în cazul limbajelor de programare echivalentul propoziției este programul. (8, p. 69)

<p>Limbaje algoritmice</p>	<p>Limba algoritmică (de asemenea, limba algoritmică rusă, paradis) – limbajul de programare utilizat pentru înregistrarea și studierea algoritmilor. (https://newtravelers.ru/ro/besprovodnye/algoritmicheskii-yazyk-primery-russkii-algoritmicheskii-yazyk-primery-zapisi.html)</p>	<p>Limbajele de programare reprezintă limbaje algoritmice, adaptate pentru descrierea algoritmilor într-o formă înțeleasă de executanți. (8, p. 90)</p>
<p>Linii de transmisie a informației</p>	<p>O linie de transmisie este utilizată pentru transmisie de energie electrică de la stația de generare la diferitele unități de distribuție. Transmite valul de tensiune și curent de la un capăt la altul. Linia de transmisie este alcătuită dintr-un conductor având o secțiune transversală uniformă de-a lungul liniei. Aerul acționează ca mediu izolator sau dielectric între conductori. (https://illustrationprize.com/ro/484-transmission-lines.html)</p>	<p>Structura de comunicație este formată din linii de transmisie a informației. Aceste linii pot fi: - cabluri cu fire torsadate; - cabluri coaxiale; cabluri optice; - linii cu unde radio (terestre sau prin satelit). (7, p. 32)</p>
<p>Mărime continuă</p>	<p>-</p>	<p>Din figura 1.4. se observă că tensiunea ce reprezintă o secvență sonoră se schimbă fără întreruperi, adică este o mărime continuă. (7, p. 23)</p>
<p>Memoria externă</p>	<p>Memoria externă este o memorie suplimentară care comunică cu microprocesorul tot prin intermediul magistralei de date și magistralei de comenzi. Ea este o memorie nevolatilă din care se poate citi și în care se poate scrie. (http://rei902.weebly.com/memoria-externa.html)</p>	<p>Memoria externă este destinată păstrării unor cantități mari de informație, care trebuie adusă într-un interval mic de timp în memoria internă a calculatorului. Drept memorii externe sunt utilizate unitățile cu discuri sau benzi magnetice, unitățile cu discuri optice, unitățile de tip flash etc. (7, p. 26)</p>

<p>Memoria internă</p>	<p>Memoria internă reprezintă cea mai importantă și costisitoare componentă fizică a unui calculator personal (PC). Prin intermediul ei putem afla performanțele unui PC. Aceasta este unitatea funcțională a calculatorului destinată păstrării permanente sau temporare a programelor și a datelor necesare calculatorului și a sistemului de operare. Memoria internă a calculatorului este caracterizată de doi parametri: 1) dimensiunea; 2) timpul maxim de răspuns. (http://crisilautentiuoprea.blogspot.com/p/memorii-interne.html)</p>	<p>Memoria internă este prevăzută pentru păstrarea datelor și instrucțiunilor care indică secvența (ordinea) calculelor. (7, p. 26)</p>
<p>Meniuri (menu)</p>	<p>(informatică) Parte a unui program, afișată pe ecranul calculatorului care oferă utilizatorului mai multe opțiuni. (MDN '00)</p>	<p>Liste de opțiuni (comenzi) pe care utilizatorul le poate activa. (7, p. 38)</p>
<p>Mesagerie</p>	<p>Sistemele de mesagerie instantanee (desemnate și prin anglicismul chat, pronunțat în română /ʃet/, însemnând „sporovăială, taifas, discuție”) sunt sisteme care asigură schimbul instantaneu de mesaje de tip text cu una sau chiar mai multe persoane sau calculatoare deodată, interconectate de obicei prin intermediul Internetului. (Wikipedia)</p>	<p>-</p>
<p>Mesaje text</p>	<p>-</p>	<p>Este analogul poștei clasice, adică comunicarea se face prin mesaje text. (7, p. 138)</p>
<p>Motorul de căutare</p>	<p>Un motor de căutare este un program apelabil căutător, care accesează Internetul în mod frecvent și care stochează titlul, cuvinte- cheie și, parțial, chiar</p>	<p>Motorul de căutare reprezintă un program-server ce rulează pe calculatorul prestatorului de servicii de căutare. (7, p. 148)</p>

	<p>conținutul paginilor web într-o bază de date. În momentul în care un utilizator apelează la un motor de căutare pentru a găsi o informație, o anumită frază sau un cuvânt, motorul de căutare se va uita în această bază de date și, în funcție de anumite criterii de prioritate, va crea și afișa o listă de rezultate (engleză: hit list). (Wikipedia)</p>	
MP3	<p>MP3 (MPEG-1/2 Layer 3) este un format audio multimedia, având la bază comprimarea sunetului cu ajutorul metodei de comprimare a datelor cu pierdere, numite în engleză „lossy MPEG compression” (datele care nu pot fi auzite în mod normal nu sunt incluse în fișier). Dezvoltat de Institutul Fraunhofer din Germania, MP3 a fost a treia reușită a acestuia, după MPEG Audio (folosit pentru casetele digitale Philips DCC) și MPEG Layer 2 (utilizat la sonorul Video). Un fișier MP3 este de aproape zece ori mai mic decât fișierul audio original, dar sunetul este de aproape aceeași calitate ca și pe CD. Fișierele MP3 au devenit cel mai popular mijloc de stocare a fișierelor cu muzică atât pe calculatoare, cât și pe dispozitivele portabile. (Wikipedia)</p>	-
Octet	<p>Un octet, cu simbolul „o” (literă mică, pentru a nu fi confundat cu cifra zero), este o unitate de măsură a informației echivalentă cu 8 biți de date, putând stoca, la orice moment, una dintr-un total de 256 de valori. În prezent termenul este de cele mai multe ori folosit ca sinonim pentru bait. (Wikipedia)</p>	<p>În cazul informației textuale, fiecare caracter are drept corespondent codul lui – un șir finit format din opt cifre binare. Șirul respectiv se numește octet (în engleză byte). (7, p. 13)</p>

<p>Operanzi</p>	<p>În matematică un operand este un <i>argument</i> al unei operații, adică este mărimea sau obiectul sau care intră într-o operație. (Wikipedia)</p>	<p>Formulele pentru calculul unor valori se reprezintă în PASCAL prin expresii. Acestea sunt formate din operanzi (constante, variabile, referințe de funcții) și operatori (simbolurile operațiilor). (9, p. 66)</p>
<p>Operatori</p>	<p>Operatorii indică ce operații, cum ar fi adunarea și scăderea, trebuie realizate în alte părți ale unei expresii.</p> <p>Unii operatori au semnificații diferite în funcție de tipurile de date pe care se operează. De exemplu, semnul plus (+) poate să indice fie adunarea numerelor, fie concatenarea șirurilor. Într-o expresie complexă, operatorii sunt evaluați în ordinea de prioritate.</p> <p>(https://www.ibm.com/docs/ro/filenet-p8-platform/5.5.x?topic=items-operators)</p>	<p>Formulele pentru calculul unor valori se reprezintă în PASCAL prin expresii. Acestea sunt formate din operanzi (constante, variabile, referințe de funcții) și operatori (simbolurile operațiilor). (9, p. 66)</p>
<p>Paragrafe</p>	<p>Ansamblu de instrucțiuni ale unui program scris în unele limbaje de programare. (MDN '00)</p>	<p>Pentru a fi mai ușor înțelese, textele mari se împart în fragmente relativ mici, numite paragrafe. (8, p. 13)</p>
<p>Partajarea resurselor</p>	<p>Partajarea unor resurse într-o rețea presupune punerea la dispoziția utilizatorilor a unor aplicații, a unor dispozitive hard (imprimanta, cd-rom, cd-rw, hard-disc) și a unor fișiere.</p> <p>(https://www.google.com/)</p>	<p>Avantajul principal al rețelelor constă în partajarea resurselor sau, cu alte cuvinte, utilizarea în comun a datelor, programelor și a calculatoarelor din rețea. (7, p. 33)</p>

<p>PDF</p>	<p>Portable Document Format, abreviat PDF, este un format de fișier creat de compania Adobe Systems în anul 1993. (Wikipedia)</p>	<p>PDF – acronimul denumirii Format de Document Portabil (Portable Document Format). Inițial a fost conceput pentru difuzarea documentelor în formă electronică, în special a celor destinate tipografiilor. Ulterior a căpătat o largă răspândire pe Internet, întrucât nu depinde de specificul sistemelor de operare și al echipamentelor periferice utilizate pentru tipărirea sau vizualizarea documentelor respective. Permite inserarea într-un singur document a textelor, imaginilor de tip raster și a imaginilor vectoriale. (8, p. 132)</p>
<p>Pixel</p>	<p>Pixelul este un element component, de obicei foarte mic, al imaginilor grafice (fotografii, desene etc.) digitale. Cuvântul provine din engleză de la PICTure ELeMents (elemente de imagine). Se prescurtează prin „px”, uneori și cu „p”. Un multiplu des întrebuițat este 1 Mpx = 1 megapixel = 1 milion pixeli. (Wikipedia)</p>	<p>E cunoscut faptul că pentru a prelucra o imagine cu ajutorul calculatorului, mai întâi ea este împărțită în microzone, numite puncte sau pixeli. (8, p. 36)</p>
<p>Platforme de blogging</p>	<p>O platforma de blog reprezintă sistemul informatic din spatele a ceea ce vede vizitatorul care accesează site-ul, interacționând în același timp atât cu vizitatorul, dar și cu autorul sau administratorul blogului. (https://www.adibarbu.ro/2015/03/platforme-de-blog.html)</p>	<p>-</p>
<p>PNG</p>	<p>-</p>	<p>PNG – acronimul denumirii Grafică Portabilă de Rețea (Portable Network Graphics). Este destinat stocării imaginilor de tip rastu, comprimate fără pierderi.</p>

		Formatul PING a fost conceput pentru a înlocui formatul GIF și, parțial, formatul TIFF. El se folosește pe larg pe Internet, fișierele respective având extensia .png. (8, p. 131)
Poștă electronică	<p>Poșta electronică, cunoscută uzual sub denumirea de e-mail (prescurtarea de la electronic – mail) este unul dintre primele servicii Internet, rămânând totodată și cel mai utilizat.</p> <p>Prin poștă electronică puteți trimite mesaje oricărui utilizator al rețelei Internet, cu condiția să-i cunoașteți adresa, și puteți primi mesaje de oriunde de pe glob de la alți utilizatori ai rețelei.</p> <p>Mesajele pot conține doar text, dar puteți atașa și fișiere de diferite tipuri (imagini, sunete).</p> <p>(http://infoscience.3x.ro/hypermedia/posta_electronica.htm)</p>	Aplicația de rețea Microsoft Outlook (Perspectiva) oferă utilizatorului serviciile de poștă electronică. (7, p. 79)
Prezentarea electronică	<p>O prezentare electronică este o prezentare care utilizează un instrument multimedia, cum ar fi imagini, audio, fișiere electronice etc., care sunt transmise prin internet printr-un dispozitiv electronic (mobil, calculator etc.). Ele sunt opusul unei prezentări personale.</p> <p>(https://ro.thpanorama.com/blog/trabajo/qu-es-una-presentacin-electrnica.html)</p>	Prezentarea electronică reprezintă un obiect complex, format din diapozitive. La rândul lor, diapozitivele sunt formate din obiecte mai simple: texte, formule, tabele, imagini, secvențe sonore și secvențe video, procesate unitar. (7, p. 93)

<p>Procesor</p>	<p>În informatică, un procesor este un dispozitiv hardware al unui computer care pornind de la un set de instrucțiuni efectuează operațiuni pe o sursă externă de date. Termenul este frecvent utilizat pentru a face referire la unitatea centrală de procesare dintr-un sistem.</p> <p>Procesorul este elementul principal al unui sistem de calcul și încorporează funcțiile unității centrale de prelucrare a informației a unui calculator sau a unui sistem electronic structurat funcțional (care coordonează sistemul).</p> <p>(Wikipedia)</p>	<p>Procesorul este destinat efectuării operațiilor aritmetice și logice: adunarea, scăderea, înmulțirea, împărțirea, compararea numerelor etc. (7, p. 25)</p>
<p>Program</p>	<p>Programul informatic este reprezentarea sau implementarea unui algoritm într-un cod sursă, scris într-un anumit limbaj de programare. Programele și bibliotecile de date de care se folosesc programele sunt numite software. Programul este un produs finit al activității de programare informatică. Considerat formal, un program informatic este un transformator de aserțiuni ce descriu proprietățile datelor corecte: atât ale datelor de intrare în sistem, cât și cele ale datelor de ieșire din sistem. De obicei, programele se creează pentru un anumit tip de calculator sau aparat „inteligent”. Tot de obicei, o condiție pentru funcționare este și ca pe calculator să existe un sistem de operare (SO). (Wikipedia)</p>	<p>Ca și în cazul limbajelor folosite de oameni, un limbaj de programare se definește prin sintaxa și semantica lui. E cunoscut faptul că sintaxa este un set de reguli care guvernează alcătuirea propozițiilor, iar semantica este un set de reguli care determină înțelesul, semnificația propozițiilor respective. Evident, în cazul limbajelor de programare echivalentul propoziției este programul. (8, p. 69)</p> <p>O soluție mai elegantă constă în elaborarea unui program auxiliar pentru desenarea unui pătrat de dimensiunile dorite și folosirea ulterioară a acestui program pentru desenarea unui număr arbitrar de pătrate. În astfel de cazuri, programul auxiliar se numește subprogram, iar programul care îl</p>

		apelează – program principal sau, pur și simplu, program. (8, p. 70)
Program principal	-	O soluție mai elegantă constă în elaborarea unui program auxiliar pentru desenarea unui pătrat de dimensiunile dorite și folosirea ulterioară a acestui program pentru desenarea unui număr arbitrar de pătrate. În astfel de cazuri, programul auxiliar se numește subprogram, iar programul care îl apelează – program principal sau, pur și simplu, program. (8, p. 70)
Purtător de informație	Obiectul material folosit pentru păstrarea, transmiterea sau prelucrarea informației se numește purtător de informație. (https://sites.google.com/site/informaticaclassa7/informatii-suplimentare/purtatori-de-informatie)	Obiectul material folosit pentru păstrarea, transmiterea sau prelucrarea informației se numește purtător de informație. (7, p. 70)
Purtătorul dinamic	Obiectul utilizat pentru păstrarea, transmiterea sau prelucrarea informației se numește purtător de informație. (http://colinalionaip41r.blogspot.com/p/purtatori-de-informatie.html)	Purtătorul dinamic se utilizează pentru transmiterea informației. (7, p. 7)
Purtătorul static	Purtători static se utilizează pentru păstrarea informației. Primii purtători static folosiți de omeni au fost pietrele, plăcile de lut ars, papirusul. Un alt purtător de informație este hârtia. (https://sites.google.com/site/materialdidacpentruелеvidi11m/purtator-de-infromatie)	Purtătorul static se utilizează pentru păstrarea informației. (7, p. 7)

Rafinare succesivă	-	În general, subprogramele reprezintă subalgoritmi, destinați soluționării anumitor probleme întâlnite frecvent în procesul elaborării algoritmului principal. Metoda de soluționare a problemelor complexe prin divizarea lor în probleme mai simple se numește metoda rafinării succesive. (8, pp. 71-72)
Ramificator	-	Instrucțiunea compusă DACĂ se numește ramificator, deoarece drumul imaginar, care simbolizează procesul de execuție, va trece, în funcție de valorile curente ale condiției analizate, prin simbolul grafic Instrucțiunea_1 sau prin simbolul grafic Instrucțiunea_2, rombul reprezentând punctul de ramificare. (8, p. 83)
Rastru	Ansamblul liniilor (orizontale) în care este descompusă o imagine de televiziune. (DEX '09 DEX '98 DN)	Amintim că în grafica orientată pe puncte imaginile se reprezintă în memoria calculatorului prin împărțirea ei în microzone, denumite puncte sau pixeli. Descompunerea imaginii în pixeli se realizează cu ajutorul unui rastru (de la cuvântul latin raster, literalmente „greblă”). (8, p. 126)
Rețele de calculatoare	O rețea de calculatoare leagă între ele o mulțime mai mică sau mai mare de calculatoare , astfel încât un calculator poate accesa datele , programele și facilitățile sau resursele unui alt calculator conectat la aceeași rețea. De obicei, este nevoie de măsuri de restricție a accesului. (Wikipedia)	-
Rețele de mesagerie instantă	Sistemele de mesagerie instantanee (desemnate și prin anglicismul chat, pronunțat în română /ʃet/, însemnând „sporovăială, taifas, discuție”) sunt sisteme care asigură schimbul instantaneu de mesaje	-

	de tip text cu una sau chiar mai multe persoane sau calculatoare deodată, interconectate de obicei prin intermediul Internetului . (Wikipedia)	
Rețele de socializare	O rețea de socializare este, general vorbind, o rețea de persoane cu scopuri comune, cum ar fi o rețea de studenți, politicieni, dar chiar și de hoți, în contrast cu rețelele tehnice ca rețeaua de telefon sau gaz metan . (Wikipedia)	În general, o rețea socială este un grup de persoane ce au scopuri și/sau interese comune. (7, p. 138)
Rețele globale	<p>Rețeaua globală de calcul (DHW sau WAN – rețea de zonă mondială) - o rețea care leagă computerele eliminate geografic pe distanțe lungi una de cealaltă. Aceasta diferă de rețeaua locală la comunicații mai extinse (prin satelit, cablu etc.). Rețeaua globală combină rețelele locale. (https://regularshow.ru/ro/rates/chto-takoe-globalnaya-vychislitel'naya-set-globalnye-seti-tipy-globalnyh.html)</p> <p>Rețele globale care acoperă suprafața unei țări, suprafața unui continent sau mai multe continente. Ca linii de transmisie se utilizează cablurile optice și liniile cu microunde. (https://danamariacom.wordpress.com/2016/02/21/ti-puri-de-retele/)</p>	Rețelele globale acoperă suprafața unei țări, a unui continent sau chiar suprafața mai multor continente. (7, p. 33)
Rețele locale	Rețea locală, întâlnit și sub acronimul LAN (din engleză de la local area network [ləʊkl 'eɪnə	În rețelele locale, calculatoarele au o arie mică de răspândire (până la 2 km) și deservește o singură instituție.

	<p>'netwɜ:k]) este un termen în informatică, care reprezintă un ansamblu de mijloace de transmisiune și de sisteme de calcul folosite pentru transportarea și prelucrarea informației. Ele sunt frecvent utilizate pentru a interconecta calculatoarele personale și stațiile de lucru (workstation) din birourile companiilor și ale celorlaltor organizații, cu scopul de a partaja resurse (exemple: imprimantele; un ruter cu acces la Internet) și de a face schimb de informații. (Wikipedia)</p>	<p>Rețelele locale sunt formate, de regulă, din calculatoarele instalate în aceeași clădire sau clădiri apropiate. (7, p. 33)</p>
Rețele regionale	<p>Rețelele regionale acoperă aria unui oraș sau a unui sector. Liniile de comunicație se realizează prin cabluri coaxiale sau stații mici de transmisie/recepție, denumite radiomodemuri. (https://danamariacom.wordpress.com/2016/02/21/ti-puri-de-retele/)</p>	<p>Rețelele regionale acoperă aria unui oraș sau a unui sector. Liniile de comunicație se realizează prin cabluri coaxiale sau stații mici de transmisie/recepție, denumite radiomodemuri. (7, p. 33)</p>
Scheme logice	<p>Schemele logice sunt diagrame care ilustrează pașii dintr-un proces. Schemele logice elementare sunt ușor de creat și, deoarece formele sunt simple și vizuale, sunt ușor de înțeles. (https://support.microsoft.com/ro-ro/office/crearea-unei-scheme-logice-elementare-%C3%AEn-visio-e207d975-4a51-4bfa-a356-eeec314bd276)</p>	-
Secțiune	<p>În geometrie și știință o secțiune este intersecția nevidă a unui corp tridimensional cu un plan, sau noțiunea analoagă din spații n-dimensionale. Tăierea unui obiect în felii creează mai multe secțiuni paralele. Frontiera unei secțiuni într-un spațiu</p>	-

	<p>tridimensional paralelă cu două dintre axe, adică paralelă cu planul determinat de aceste axe, este denumită uneori curbă de nivel. De exemplu, dacă un plan trece paralel cu solul prin munții dintr-o zonă, rezultatul este o curbă de nivel într-un spațiu bidimensional, care arată punctele de pe suprafața munților având aceeași cotă.</p> <p>În desenul tehnic o secțiune este o proiecție plană, ortogonală, pe un plan paralel cu planul care intersectează corpul sau ansamblul de corpuri reprezentat. Ea este un instrument de bază pentru a descrie într-o imagine bidimensională structura internă a corpurilor tridimensionale. (Wikipedia)</p>	
Securitatea informatică	<p>Securitatea informatică este o ramură a informaticii care se ocupă cu identificarea riscurilor implicate de folosirea dispozitivelor informative, cum sunt calculatoare, smartphone-uri, dar și rețele de calculatoare atât publice, cât și private, și cu oferirea de soluții pentru înlăturarea lor. (Wikipedia)</p>	-
Selector	-	Instrucțiunea de ramificare multiplă case conține o expresie numită selector și o listă de instrucțiuni. Fiecare instrucțiune este prefixată de una sau mai multe constante de caz. (8, p. 111)
Separatori	-	Separatorii folosiți în limbaj sunt spațiul, sfârșitul de linie (retur de car) și comentariul. În programele PASCAL separatorii se utilizează pentru delimitarea (separarea) lexemelor. (7, p. 118)

Sintagmă	Sintagma este, în lingvistică , o îmbinare de cel puțin două cuvinte ce reprezintă cea mai mică unitate în interiorul căreia se poate stabili un raport sintactic . Este ierarhic inferioară propoziției , fiind un constituent al acesteia. După unii lingviști, o sintagmă trebuie să conțină cel puțin două cuvinte cu sens lexical deplin. După alții, este suficient și un singur asemenea cuvânt, celălalt sau celelalte putând fi cuvinte gramaticale (articol , prepoziție etc.) (Wikipedia)	Amintim că sintagma reprezintă un cuvânt sau o combinație stabilă de cuvinte, frecvent folosită într-un anumit domeniu. (7, p. 148)
Sistem binar	Un sistem binar este, în general vorbind, un sistem bazat pe 2 elemente, posibilități, aspecte, părți, etape ș.a. (Wikipedia)	Sistemul binar este un sistem de numerație în baza 2, numărul de cifre utilizate este 2, adică 0 și 1. Cifrele respective se numesc cifre binare sau biți. Cuvântul bit este un acronim al cuvintelor engleze binary digit „cifră binară” (7, p. 10)
Sistem de calcul	Un sistem de calcul este un ansamblu de componente hardware (dispozitive) și componente software (sistem de operare și programe specializate) ce oferă servicii utilizatorului pentru coordonarea și controlul executării operațiilor prin intermediul programelor. (https://www.qdidactic.com/stiinta-tehnica/informatica/calculatoare/sisteme-de-calcul464.php)	Numim sistem de calcul ansamblul format din calculator, echipamentele periferice și programele ce asigură funcționarea lor. (7, p. 35)
Sistem de numerație	Un sistem de numerație este un sistem lingvistic și un mod de notație matematică pentru reprezentarea numerelor folosind în mod coerent un set de simboluri (cifre). În funcție de tipul sistemului, notația „11” poate fi interpretată ca doi (într-un sistem	Totalitatea regulilor de reprezentare a numerelor împreună cu mulțimea cifrelor poartă denumirea de sistem de numerație. (7, p. 9)

	<p>unar), trei (într-un sistem binar), unsprezece (într-un sistem zecimal) sau altă valoare într-un sistem cu o anumită bază.</p> <p>Mai scurt, un sistem de numerație este format din totalitatea regulilor de reprezentare a numerelor cu ajutorul unor simboluri numite cifre.</p> <p>(Wikipedia)</p>	
Sistem de operare	<p>Un sistem de operare, prescurtat SO (engleză operating system, prescurtat OS), este un ansamblu de programe care are rolul de a gestiona și de a facilita utilizatorului accesul la resursele sistemului de calcul. Metaforic, se poate spune că un sistem de operare joacă rolul de dirijor, orchestrând doleanțele utilizatorilor prin atribuirea de partituri adecvate către diversele resurse ale calculatorului și veghind la interpretarea armonizată a respectivelor partituri, astfel încât scopurile pentru care s-a apelat la calculator să fie atinse. (Wikipedia)</p>	<p>Ansamblul de programe ce asigură și facilitează exploatarea eficientă a calculatorului se numește sistem de operare. (7, p. 36)</p>
Sistem hexazecimal	<p>Sistemul hexazecimal (numit și sistemul hexadecimal) este sistemul de numerație în baza 16, scris de obicei cu ajutorul simbolurilor (cifrelor hexazecimale) 0-9 și A-F. Sistemul este întâlnit mai ales în domeniul informatic, unde este folosit intens, deoarece conținutul unui octet se poate exprima prin exact două cifre hexazecimale. (Wikipedia)</p>	<p>Sistemul hexazecimal este un sistem de numerație în baza 16 și conține 16 cifre: 0, 1, 2, ..., 9, A (zece), B (unsprezece), C (doisprezece), D (treisprezece), E (paisprezece), F (cincisprezece). (7, p. 10)</p>

Sistem octal	Un sistem octal este un sistem de numerație în bază 8. Utilizează cifrele 0, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 pentru a reprezenta numerele reale . Împărtășește multe proprietăți comune cu sistemul de numerație în bază fixă, printre care posibilitatea de a reprezenta orice număr real într-o modalitate unică și posibilitatea de reprezentare a numerelor raționale și irrationale . (Wikipedia)	Sistemul octal este un sistem de numerație în baza 8, conținând 8 cifre: 0, 1, 2, ..., 7. (7, p. 10)
Sistem pozițional	Un sistem de numerație pozițional este un sistem de numerație în care valoarea indicată de o cifră este valoarea cifrei înmulțită cu o putere a unei constante numită bază . (Wikipedia)	-
Sistem ternar	Un sistem ternar este un sistem de numerație în bază 3. Utilizează cifrele 0, 1, 2 pentru a reprezenta numerele reale . Împărtășește multe proprietăți comune cu sistemul de numerație în bază fixă, printre	Sistemul ternar este un sistem de numerație în baza 3, numărul de cifre utilizate fiind 3, respectiv, 0, 1 și 2. (7, p. 10)

	care posibilitatea de a reprezenta orice număr real într-o modalitate unică și posibilitatea de reprezentare a numerelor raționale și iraționale . (Wikipedia)	
Stil de caractere	Un stil de caracter este un set de atribute de font – cum ar fi dimensiunea, culoarea și stilul, cum ar fi aldin, cursiv și tăiat cu o linie – care stabilește modul în care arată textul. Atunci când aplicați un stil de text unui text pentru a arăta într-un anumit fel, puteți salva aspectul respectiv drept stil personalizat de caracter, astfel încât să-l puteți aplica cu ușurință altui text din documentul dvs. (https://support.apple.com/ro-ro/guide/pages/tan7aaef6765/mac)	Numim stil de caractere un anumit set de proprietăți de caracter: font, stil de afișare, dimensiune, culoare de afișare, efecte speciale. (8, p. 53)
Stil de paragraf	Un stil de paragraf este un set de atribute – precum dimensiunea și culoarea unui font – care stabilesc aspectul textului dintr-un paragraf. (https://support.apple.com/ro-ro/guide/pages/tanaa39b0aa3/mac)	Numim stil de paragraf un anumit set de proprietăți de paragraf – aliniere, indentare, spațiere, efecte speciale și proprietăți de caractere. (8, p. 53)
Structura de comunicație	-	Structura de comunicație este formată din linii de transmisie a informației. (7, p. 32)
Subalgoritmi	Orice problema poate apare ca o subproblema S a unei probleme mai complexe C. Algoritmul de rezolvare a problemei S devine în acest caz un subalgoritm pentru algoritmul de rezolvare a	În general, subprogramele reprezintă subalgoritmi, destinați soluționării anumitor probleme întâlnite frecvent în procesul elaborării algoritmului principal. (8, p. 71)

	problemei C. (https://www.referatele.com/referate/informatica/online8/)	
Subprogram	Un subprogram reprezintă un ansamblu de instrucțiuni (de declarare, executabile) scrise în vederea executării unei anumite prelucrări. Este identificat printr-un nume și implementat separat. (https://programareliceu.wordpress.com/materiale-informatica/lectii/subprograme/)	O soluție mai elegantă constă în elaborarea unui program auxiliar pentru desenarea unui pătrat de dimensiunile dorite și folosirea ulterioară a acestui program pentru desenarea unui număr arbitrar de pătrate. În astfel de cazuri, programul auxiliar se numește subprogram, iar programul care îl apelează – program principal sau, pur și simplu, program. (8, p. 70)
Sursa de date	-	Data Source (Sursa de date) reprezintă un tabel în care primul rând conține denumirile de câmpuri. Celelalte rânduri ale tabelului conțin datele ce vor fi inserate în locul câmpurilor din documentul principal. (8, p. 59)
Surse deschise	Termenul „cu sursă deschisă” (engl.: open source) descrie practica de a produce sau dezvolta anumite produse finite, permițând accesul utilizatorilor să acționeze liber asupra procesului de producție sau dezvoltare. Unii specialiști definesc „sursa deschisă” ca un concept filozofic; alții consideră că este o metodologie pragmatică. Fiind foarte frecvent utilizat în dezvoltarea de programe software , mulți specialiști în elaborarea de programe au impresia că "open source" este o noțiune specifică acestei activități. În realitate, "open source" se poate aplica în orice domeniu în care se produce sau dezvoltă un produs. Există exemple de asemenea	-

	<p>aplicații și în tehnologie, medicină, învățământ, cultură și altele.</p> <p>(Wikipedia)</p>	
Surse proprietare	<p>Termenul software proprietar (din engleză proprietary software, numit uneori în limba română și software de proprietar sau proprietăresc) este frecvent folosit pentru a desemna programele și aplicațiile de calculator care nu sunt software liber (în particular, nici cu sursă deschisă), după definițiile date de Fundatia pentru Software Liber și Open Source Initiative. (Wikipedia)</p>	-
Șiruri de caractere	<p>Un sir de caractere este o structură de date formată dintr-o succesiune de caractere care se termină cu caracterul NULL (' \0'). (https://info-project.weebly.com/siruri-de-caractere.html)</p>	<p>Șirurile de caractere sunt șiruri de caractere imprimabile, delimitate de apostrof. În șirul de caractere apostroful apare dublat. Accentuăm că în cazul șirurilor de caractere, literele mari și mici apar drept caractere distincte. (7, p. 118)</p>
Tehnicile de cercetare	<p>Sunt procese și instrumente care sunt folosite la începerea studiului unui anumit fenomen. Aceste metode permit colectarea, examinarea și afișarea informațiilor, realizând astfel obiectivul principal al tuturor cercetărilor, care este dobândirea de noi cunoștințe. (https://ro.warbletoncouncil.org/tecnicas-de-investigacion-12917)</p>	-
Tehnoredactare	<p>Pregătirea tehnică și grafică a unui manuscris înainte de a începe operația de tipărire. (DEX '09 DEX '98 DLRLC DN)</p>	<p>Pregătirea tehnică și grafică a unui manuscris înainte de a începe operația de tipărire se numește tehnoredactare. (8, p. 9)</p>

Tezaur	-	Tezaurul este un program care înlocuiește cuvintele selectate cu sinonime sau cuvinte înrudite. (8, p. 49)
TIFF	-	TIFF – acronimul denumirii Format de Fișier de Imagine Etichetată (Tagged Image File Format). Este folosit pentru stocarea imaginilor de tip rastru cu o gamă foarte mare de culori, în special a celor din poligrafie. Asigură comprimarea cu sau fără pierderi. Extensiile de fișier pentru acest format sunt .tiff sau .tif. (8, p. 131)
Tip de date	În informatică și programare, un tip de date, sau pur și simplu tip, este o clasificare ce identifică diferitele tipuri de date, cum ar fi: numere reale, numere întregi sau valori logice (adevărate sau false), valori posibile pentru acest tip; operațiunile care pot fi efectuate pentru valorile de acest tip; sensul datelor și modul în care valorile de acest tip pot fi stocate. (Wikipedia)	Prin tip de date se înțelege o mulțime de valori și o mulțime de operații care pot fi efectuate cu valorile respective. (7, p. 121; 9, p. 3)
Unități de măsură a cantității de informație	Unitatea de măsură a cantității de informație - Bit (cea mai mică și de bază unitate de măsură a informației) - Binary digit (cifre binare – 0 sau 1) (https://sites.google.com/site/informaticaclassa7/informatii-suplimentare/cantitatea-de-informatie)	-
Unități lexicale	Unitățile lexicale (cuvintele) limbajului C/C++ reprezintă grupuri de caractere cu o semnificație de sine stătătoare.	Numim unități lexicale cele mai simple elemente, alcătuite din caractere și înzestrate cu semnificație lingvistică. (7, p. 115)

	(https://ro.scribd.com/doc/224343429/UNIT%C4%82%C5%A2ILE-LEXICALE)	
Vocabularele controlate	Vocabularul controlat este un concept în informatică și programare computerizată care implică utilizarea doar a unor termeni agreeți anterior sau aprobați atunci când se construiesc baze de date relaționale, metadate care pot fi căutate sau alte sisteme în care cuvintele care pot fi citite de om sunt folosite pentru a marca informațiile pentru a fi recuperate ulterioare. (https://popeyeandcloudy.com/ro/ce-este-vocabularul-controlat)	Vocabularul controlat reprezintă o colecție de sintagme, însoțite de definițiile acestora. (7, p. 147)
Vocabularul limbajului	Vocabularul oricărui limbaj de programare este format din: <ul style="list-style-type: none"> • set de caractere; • identificatori; • separatori; • comentarii. (https://www.pyml.ro/lectia-01-modul-de-lucru-in-python-05.php)	Vocabularul limbajului PASCAL este format din lexeme sau unități lexicale. (7, p. 115)
WWW	Termenul World Wide Web, abreviat WWW sau și www, numit scurt și web, care în engleză înseamnă „pânză” (de păianjen); de multe ori este confundat cu rețea (net) și se pronunță /ˌwɜːld waɪd wɛb/, respectiv /wɛb/ (v. AFI), iar pe românește [pron. ũeb], este totalitatea site-urilor/documentelor și informațiilor de tip hipertext legate între ele, care pot fi accesate prin	Cu alte cuvinte, utilizatorul „răsfoiește” paginile Web de pe diverse calculatoare, indiferent de poziția lor geografică. Putem să ne imaginăm toate paginile Web de pe Internet și referințele dintre ele ca o uriașă pânză de păianjen care acoperă toată planeta. Anume de aici și provine denumirea serviciului de rețea – WWW sau

<p>rețeaua mondială de Internet (net = rețea). Documentele, care rezidă în diferite locații pe diverse calculatoare server pot fi regăsite cu ajutorul unui identificator univoc numit URL. Hipertextul, inclusiv imagini etc., este afișat cu ajutorul unui program de navigare în web numit browser, care descarcă paginile web de pe un server web și le afișează pe un terminal „client” la utilizator.</p> <p>WWW este numai unul din numeroasele servicii și aplicații informatice disponibile în Internet. Alte servicii sunt, de exemplu: afișarea de informații cu formă de text, imagini și sunete, poșta electronică e-mail, transferul de fișiere de date și informații FTP, chat, aplicații video și <i>video on demand</i>, servicii telefonie și telefonie cu imagine prin Internet de tip VoIP, posturi de radio și televiziune pe internet, e-commerce, sondări de opinie, răspândirea știrilor prin metode RSS, toate genurile de grafică și muzică, lucrul pe un calculator de la distanță prin Internet, grupuri de discuții pe diverse teme, sisteme de jocuri interactive, distribuție de software ș.a.</p> <p>Browsersle actuale pot nu numai să afișeze pagini web, ci oferă și interfețe către celelalte servicii Internet, având astfel un efect integrator (pentru toate serviciile e suficient un singur browser). De aceea</p>	<p>World Wide Web (Pânza Mondială de Păianjen). (7, p. 80)</p>
---	--

	granițele dintre serviciul WWW și celelalte servicii din Internet nu sunt întotdeauna clare. (Wikipedia)	
--	---	--

Bibliografie

1. Gremalschi, Anatol, Gremalschi, Ludmila. Informatică. Manual pentru clasa a 8-a. Chișinău: Î.E.P. Știința, 2019 (Tipografia „BALACRON” SRL).
2. Gremalschi, Anatol et al. Informatică. Manual pentru clasa a 9-a. Chișinău: Î.E.P. Știința, 2016 (Tipogr. „BALACRON” SRL).
3. Vasilache, Grigore et al. Informatică. Manual pentru clasa a 7-a. Chișinău: Î.E.P. Știința, 2018.

Webografie

1. Dexonline

Disciplina: științe

ȘTIINȚE

Termen	Definiția lexicografică	Definiția pentru uzul școlar
Animal ovipar Lat. <i>ovum</i> , -i, ”ou”, + <i>pario</i> , -ere, ”a da naștere”	OVIPAR: (Despre animale) Care se înmulțește, se reproduce prin ouă. ♦ (Substantivat; mai ales la pl.) Animal care se înmulțește prin ouă. <i>DEX, 2009</i>	Animal puii căruia până la venirea pe lume se dezvoltă în interiorul ouălor.
Animal vivipar Lat. <i>vivus</i> , -a, -um, ”viu”, + <i>pario</i> , -ere, ”a da naștere”	VIVIPAR: (Despre animale; adesea substantivat) Care dă naștere la pui vii (complet dezvoltați în organismul matern). <i>DEX, 2009</i>	Animal puii căruia se nasc din corpul mamei vii și complet dezvoltați.
Bacterie Gr. <i>bakterion</i> , ”bețișor”	Organism unicelular microscopic, forma cea mai primitivă de structură celulară. <i>Marele dicționar de neologisme, 2000</i>	Organism viu format dintr-o singură celulă.
Capsulă Lat. <i>capsula</i> , -ae, ”cutiuță”	1) Tip de fruct uscat, dehiscent, uneori divizat în mai multe loji și având numeroase semințe; măciucă, măciulie. <i>DEX, 2009</i>	Tip de fruct uscat care se deschide singur la maturizare, răspândindu-și semințele.
Celulă Lat. <i>cellula</i> , -ae, ”odăiță”	Element constitutiv fundamental al organismelor vii, alcătuit din membrană, citoplasmă și nucleu, reprezentând cea mai simplă unitate anatomică. <i>DEX, 2009</i>	Cea mai mică unitate structurală de bază a organismelor vii.
Ciupercă Maghiară <i>cseperke</i> , ”ciupercă”	1. (La pl.) Încrengătură de plante inferioare, lipsite de clorofilă, care trăiesc ca parazite sau ca saprofite și se răspândesc prin spori; (și la sg.) plantă din această încrengătură, de obicei în formă de pălărie carnoasă cu picior. <i>DEX, 2009</i>	Grup aparte de organisme vii, care se înmulțesc prin spori.

<p>Consumator Lat. <i>consumo, -ere</i>, "a acapara; a devora"</p>	<p>1) Persoană care consumă bunuri, produse etc. ♦ Spec. Persoană care consumă mâncare (și băutură) într-un local public. 2) Aparat care consumă energie electrică. <i>DEX, 2009</i></p>	<p>Organism viu care se hrănește cu plante sau animale.</p>
<p>Corp Lat. <i>corpus, -i</i>, "trup"</p>	<p>3) Porțiune de materie bine determinată. ◇ (chim.) substanță (organică sau anorganică). 4. Obiect material, lucru. ◇ corp ceresc = corp natural sau artificial din spațiul cosmic. <i>Marele dicționar de neologisme, 2000</i></p>	<p>Oricare din obiectele care ne înconjoară, formate din substanțe. Corpurile fizice diferă ca formă, mărime, masă, volum.</p>
<p>Descompunător <i>Des-+ a compune</i></p>	<p>Reducător: 2) (biol.) Descompunător; organism (îndeosebi bacterie sau ciupercă) care își obține energia necesară prin descompunerea chimică a materiei organice moarte. Au un rol important în cadrul circuitului materiei în ecosistemele naturale. <i>Dicționar enciclopedic, 1993-2009</i></p>	<p>Organism care descompune resturile plantelor și animalelor.</p>
<p>Dezvoltare durabilă <i>Durabil:</i> lat. <i>durabilis, -e</i>, din <i>duro, -are</i>, "a întări"</p>	<p>Conceptul de dezvoltare durabilă se referă la un tip de politică de dezvoltare, care urmărește să răspundă nevoilor de ordin economic, social și de mediu ale societății, în ceea ce privește bunăstarea pe termen scurt, mediu și, îndeosebi, pe termen lung. Acesta se bazează pe ideea că dezvoltarea trebuie să fie în concordanță cu necesitățile actuale, fără să pună în pericol bunăstarea generațiilor viitoare. În practică, acest lucru înseamnă crearea condițiilor favorabile dezvoltării economice pe termen lung, acordând o atenție deosebită mediului. <i>Glosarul Comisiei Europene</i></p>	<p>Dezvoltarea care urmărește să satisfacă nevoile prezentului fără a dăuna generațiilor viitoare.</p>
<p>Experiment Lat. <i>experimentum, -i</i>, din <i>experior, -iri</i>, "a încerca; a descoperi"</p>	<p>Procedeu de cercetare în știință care constă în reproducerea artificială sau modificarea intenționată a unor fenomene în condițiile cele mai propice pentru studierea lor și a legilor</p>	<p>Procedeu de cercetare științifică, prin care anumite fenomene sunt provocate pentru a fi supuse observării și studierii.</p>

	ce le guvernează, potrivit, de regulă, unor ipoteze sau modele prealabile; observație provocată. <i>Dicționar enciclopedic, 1993-2009</i>	
Opac Lat. <i>opacus</i> , -a, -um, ”umbrit, întunecat”	(despre corpuri) 1) Care împiedică trecerea luminii; lipsit de transparență; intransparent; mat. 2) Care se opune trecerii radiațiilor; impenetrabil de radiații. 3) Care este lipsit de strălucire; fără strălucire; mat. <i>Noul dicționar explicativ al limbii române, 2002</i>	Prin care nu trece lumina, netransparent.
Producător Lat. <i>produco</i> , -ere, ”a duce înainte; a cultiva”	1) Care produce ceva, care dă naștere la ceva. 2) Persoană, unitate economică etc. care produce bunuri materiale, valori științifice sau artistice. <i>DEX, 2009</i>	Organism viu care produce substanțele necesare pentru viața altor organisme.
Reflexie Lat. <i>reflexio</i> , -onis, ”întoarcere”	(despre unde, sunete, radiații etc.) Fenomen de revenire parțială în mediul inițial după contactul cu alt mediu. <i>Noul dicționar explicativ al limbii române, 2002</i>	Răsfângerea razei de lumină sau a unei sonore de la o suprafață lucioasă sau dură.
Spor Gr. <i>spora</i> , ”sămânță”	1) (Bot) Organ microscopic de înmulțire și răspândire, caracteristic organismelor vegetale, format pe cale sexuată și asexuată. 2) (Zlg) Germen al protozoarelor sporozoare, rezultat al unui proces sexual, care servește la răspândirea și supraviețuirea acestora în condiții nefavorabile. <i>Mic dicționar academic, ed. a II-a, 2010</i>	Celulă care asigură înmulțirea anumitor plante și animale.
Stare de agregare <i>Agregare</i> : lat. <i>aggrego</i> , -are, ”a aduna; a adăuga”	◇ Stare de agregare (a corpurilor) = fiecare dintre stările de consistență și rezistență diferite sub care se pot prezenta substanțele. <i>DEX, 2009</i>	Fiecare din cele trei stări sub care există substanțele (lichidă, gazoasă, solidă).
Substanță Lat. <i>substantia</i> , -ae, ”esență, substanță”	1) Materie din care sunt formate lucrurile. ~ lichidă. ~ gazoasă. ~ solidă. <i>Noul dicționar explicativ al limbii române, 2002</i>	Materia din care se constituie corpurile.

<p>Translucid Lat. <i>translucidus</i>, -a, -um, din <i>trans-</i>, ”prin”, + <i>lucidus</i>, -a, -um, ”luminos; clar”</p>	<p>Care este parțial transparent, putând fi străbătut de un fascicul de radiații electromagnetice, mai ales de un fascicul de raze de lumină, pe care le împrăștie parțial, astfel încât, privind prin corpul sau mediul respectiv, nu pot fi distinse contururile sau detaliile obiectelor aflate de partea opusă. <i>DEX, 1998</i></p>	<p>Care este parțial transparent.</p>
<p>Transparent Lat. <i>transpareo</i>, -ere, ”a fi străveziu”, din <i>trans-</i>, ”prin”, + <i>pareo</i>, -ere, ”a se vedea, a fi vizibil”</p>	<p>1) Care poate fi străbătut de radiații electromagnetice (mai ales de lumină), fără ca acestea să fie absorbite sau difuzate; prin care se poate vedea clar, care lasă să se distingă conturul și detaliile obiectelor; străveziu. <i>DEX, 2009</i></p>	<p>Care poate fi străbătut de lumină, străveziu.</p>

BIBLIOGRAFIE

1. *Dicționar enciclopedic*, vol. I-VII. București: Editura Enciclopedică, 1993-2009.
2. *Dicționarul explicativ al limbii române*, ed. a II-a. București: Univers Enciclopedic, 1998.
3. *Dicționarul explicativ al limbii române*, ed. a II-a, revăzută și adăugită. București: Univers Enciclopedic Gold, 2009.
4. Marcu F. *Marele dicționar de neologisme*. București: Saeculum, 2000.
5. *Mic dicționar academic*. Ed. a II-a. București: Univers Enciclopedic, 2010.
6. *Noul dicționar explicativ al limbii române*. Chișinău: Litera Internațional, 2002.
7. https://ec.europa.eu/regional_policy/ro/policy/what/glossary/s/sustainable-development

Disciplina: biologia

BIOLOGIE

Termen	Definiția lexicografică	Definiția pentru uzul școlar
Amensalism Lat. <i>a-</i> (prefix negativ) + <i>mensa</i> , <i>-ae</i> , "masă"	(biol.) Interacțiune care se manifestă între indivizii diferitelor specii. <i>Marele dicționar de neologisme, 2000</i>	Interacțiune opțională între două specii, în cadrul căreia produsele metabolice ale uneia sunt capabile să inhibe dezvoltarea celeilalte.
Amitoză <i>a-</i> + <i>mitoză</i>	Diviziune directă a celulelor prin strangulare, înmugurire etc., fără apariția cromozomilor; sciziparitate. <i>DEX, 2009</i>	Diviziune directă a celulelor fără apariția cromozomilor.
Amorțire Lat. <i>admortio</i> , <i>-ire</i> , din <i>mors</i> , <i>mortis</i> , "moarte"	Stare trecătoare de insensibilitate, de nemișcare a trupului sau a unei părți a trupului; amorteală. <i>Dicționarul limbii române literare contemporane, 1955-57</i>	Stare de încetinire a proceselor vitale și imobilitate, care cuprinde anumite reptile și insecte în perioada rece a anului. Organismul aflat în amorțire nu este capabil să reacționeze la factorii externi.
Biocenoză Gr. <i>bios</i> , "viață", + <i>koinos</i> , "comun"	1) Totalitatea organismelor vegetale și animale care se află într-un echilibru dinamic dependent de mediu, care populează un biotop. 2) Orice relație între organisme. <i>Dicționar explicativ ilustrat al limbii române, 2007</i>	Nivel de organizare a lumii vii, care reprezintă totalitatea microorganismelor, ciupercilor, plantelor și animalelor unite prin anumite relații într-un întreg echilibrat.
Bioritm Gr. <i>bios</i> , "viață", + <i>rythmos</i> , "ritm"	Ritm al activității organismului condiționat de particularitățile biologice individuale. <i>Dicționar explicativ ilustrat al limbii române, 2007</i>	Organizarea ciclică a proceselor vitale la organismele vii, în dependență de caracteristicile individuale și diverși factori externi.
Biotop Gr. <i>bios</i> , "viață", + <i>topos</i> , "loc"	Mediu geografic limitat în care trăiește, în condiții omogene, un grup relativ specific de plante și animale constituind o biocenoză, un habitat. <i>Dicționar explicativ ilustrat al limbii române, 2007</i>	Teritoriu cu condiții omogene populat de o biocenoză.

<p>Celulă Lat. <i>cellula, -ae</i>, ”odăiță”</p>	<p>Element constitutiv fundamental al organismelor vii, alcătuit din membrană, citoplasmă și nucleu, reprezentând cea mai simplă unitate anatomică. <i>DEX, 2009</i></p>	<p>Cea mai mică unitate de bază a organismelor vii, capabilă de creștere, respirație, reproducere etc.</p>
<p>Cicluri biogeochimice Gr. <i>bios</i>, ”viață”, + <i>geos</i>, ”pământ”, + <i>chimic</i></p>	<p>Biogeochimie: Ramură a geochimiei care studiază compoziția chimică a biosferei. <i>DEX, 2009</i></p>	<p>Proces circular în cadrul căruia are loc schimbul de elemente chimice între organisme și mediu.</p>
<p>Circulație Lat. <i>circulo, -are</i>, ”a înconjura”, din <i>circulum, -i</i>, ”cerc”</p>	<p>2) (Fzl) Mișcare continuă a sângelui în organism. 3-4) (Spc) Deplasare a sevei în plante sau a citoplasmei în interiorul celulelor. <i>Mic dicționar academic, ed. a II-a, 2010</i></p>	<p>Mișcarea continuă a sângelui în organism, prin intermediul căreia oxigenul și substanțele nutritive sunt transportate către celule.</p>
<p>Citoplasmă Gr. <i>kytos</i>, ”cutie”, + gr. <i>plasma</i>, ”[substanță sau obiect] care are formă”</p>	<p>Element constitutiv fundamental al unei celule animale sau vegetale, format îndeosebi din albumină asociată cu alte substanțe organice. <i>DEX, 2009</i></p>	<p>Element constitutiv al celulei, sub formă de substanță transparentă, care conține organele celulei.</p>
<p>Clasă Lat. <i>classis, -is</i>, ”categorie de cetățeni; grup; rang”</p>	<p>3) Fiecare dintre diviziunile fundamentale ale regnului animal sau vegetal, mai mică decât încregătura și mai mare decât ordinul. <i>DEX, 2009</i></p>	<p>Diviziune a organismelor, mai mare decât ordinul și mai mică decât încregătura.</p>
<p>Cloroplast Gr. <i>khloros</i>, ”verzui”, + gr. <i>plastos</i>, ”modelat”</p>	<p>Corpuscul de culoare verde, cu clorofilă, care se găsește în citoplasma plantelor și în care se produce asimilația clorofiliană. <i>DEX, 2009</i></p>	<p>Corpuscul de culoare verde, parte componentă a celulei vegetale, care realizează fotosinteza.</p>
<p>Concurență Lat. <i>concurro, -ere</i>, ”a alerga împreună”</p>	<p>3) (biol.) Relație interspecifică antagonistă în care două specii animale sau vegetale „luptă” pentru aceleași resurse de mediu. <i>Marele dicționar de neologisme, 2000</i></p>	<p>Relație antagonistă între două specii care necesită aceleași resurse de mediu.</p>

<p>Consumator Lat. <i>consumo, -ere</i>, ”a acapara; a devora”</p>	<p>1) Persoană care consumă bunuri, produse etc. ♦ Spec. Persoană care consumă mâncare (și băutură) într-un local public. 2) Aparat care consumă energie electrică. <i>DEX, 2009</i></p>	<p>Element principal al biocenozei, care consumă hrană vegetală sau animală.</p>
<p>Descompunător <i>Des-+ a compune</i></p>	<p>Reducător: 2) (biol.) Descompunător; organism (îndeosebi bacterie sau ciupercă) care își obține energia necesară prin descompunerea chimică a materiei organice moarte. Au un rol important în cadrul circuitului materiei în ecosistemele naturale. <i>Dicționar enciclopedic, 1993-2009</i></p>	<p>Element principal al biocenozei, organism care descompune resturile organice ale plantelor și animalelor.</p>
<p>Digestie Lat. <i>digestus, -a, -um</i> ”despărțit; dizolvat”</p>	<p>Proces fiziologic complex prin care alimentele introduse în organism sunt transformate treptat în substanțe asimilabile; mistuire, digerare. <i>DEX, 2009</i></p>	<p>Proces prin care alimentele consumate de organism sunt transformate în substanțe nutritive.</p>
<p>Echilibru dinamic</p>	<p>Echilibru al unui sistem în care două procese opuse se desfășoară cu aceeași viteză, menținând astfel nemodificată starea în care se află sistemul. <i>Mic dicționar academic, ed. a II-a, 2010</i></p>	<p>Menținerea principalilor parametri vitali ai ecosistemului la un nivel mediu, asigurându-se funcționarea sa armonioasă.</p>
<p>Ecosistem <i>Eco- + sistem</i></p>	<p>Ansamblu format din biotop și biocenoză, în care se stabilesc relații strânse atât între organisme, cât și între acestea și factorii abiotici. <i>DEX, 2009</i></p>	<p>Sistem constituit din microorganisme, plante și animale, împreună cu mediul lor de viață.</p>
<p>Excreție Lat. <i>excretum</i>, din <i>excerno, -ere</i>, ”a cerne, a separa”</p>	<p>Eliminare din organism, în urma proceselor biochimice, pe cale digestivă, urinară, respiratorie, cutanată etc. a substanțelor devenite inutile sau nocive. <i>Mic dicționar academic, ed. a II-a, 2010</i></p>	<p>Procesul de eliminare din organism a deșeurilor și a substanțelor dăunătoare.</p>

<p>Fecundație Lat. <i>fecundo, -are</i>, ”a fertiliza”</p>	<p>(Biol.) Fenomen de unire a două celule sexuale de sex diferit, din care rezultă o singură celulă-ou, ce asigură un nou reprezentant al speciei. <i>DEX, 2009</i></p>	<p>Fuziunea spermatozoidului cu ovulul, care rezultă în crearea zigotului.</p>
<p>Fotosinteză Gr. <i>phos, photos</i>, ”lumină”, + <i>synthesis</i>, ”combinare”</p>	<p>Proces fiziologic prin care plantele verzi sintetizează substanțele organice din bioxid de carbon și din apă cu ajutorul luminii solare absorbite de clorofilă și eliberează oxigen. <i>Mic dicționar academic, ed. a II-a, 2010</i></p>	<p>La plantele verzi: proces prin care bioxidul de carbon și apa, împreună cu energia solară absorbită de clorofilă, sunt transformate în substanțe organice.</p>
<p>Gestație Lat. <i>gestatio, -onis</i>, ”ducere, purtare”</p>	<p>Perioadă din viața organismului unor femele, care ține de la fecundarea ovulului până la nașterea fătului. <i>DEX, 2009</i></p>	<p>Perioada cuprinsă între fecundație și naștere, în timpul căreia se dezvoltă intrauterin embrionul și fătul.</p>
<p>Hibernare Lat. <i>hiberno, -are</i>, ”a petrece iarna”</p>	<p>Acțiunea de a hiberna și rezultatul ei; stare de amorțeală, de viață latentă (asemănătoare cu somnul), în care petrec unele animale iarna, când metabolismul este încetinit și temperatura corpului scăzută; hibernație. <i>DEX, 2009</i></p>	<p>Stare de metabolism scăzut și inactivitate, care cuprinde unele mamifere în perioada rece a anului, permițându-le să consume mai puțină energie.</p>
<p>Igienă Gr. <i>hygieinos</i>, ”sănătos; salubru”</p>	<p>1) Ramură a medicinei care elaborează normele de apărare a sănătății oamenilor și formele de aplicare a acestor norme pe baza studierii interdependenței și interacțiunii dintre om și mediul înconjurător, a condițiilor de trai, precum și a relațiilor sociale și de producție. 2) Ansamblu de reguli și de măsuri pentru păstrarea sănătății. <i>DEX, 2009</i></p>	<p>Ramură a medicinei care se ocupă de condițiile pentru menținerea și ocrotirea sănătății, formulând reguli pentru interacțiunea cu mediul, condițiile de muncă, modul de trai etc.</p>
<p>Încrengătură Din <i>creangă</i></p>	<p>Diviziune a regnului animal sau a celui vegetal, superioară clasei. <i>DEX, 2009</i></p>	<p>Diviziune a unui regn, superioară clasei; filum.</p>

<p>Lanț trofic Gr. <i>trophikos</i>, ”nutritiv”</p>	<p>Unitate funcțională de transformare a substanței și de transfer de energie, alcătuită dintr-un șir de specii ce începe cu baza trofică și se sfârșește cu un răpitor sau un hiperparazit. <i>Mic dicționar academic, ed. a II-a, 2010</i></p>	<p>Relații alimentare stabilite între anumite specii, cu cel puțin trei verigi: producător – consumator primar – consumator secundar.</p>
<p>Meioză Gr. <i>meiosis</i>, ”micșorare”</p>	<p>(Biol.) Diviziune a celulei prin separarea de perechi de cromozomi din nucleu și formarea de gameți. <i>DEX, 2009</i></p>	<p>Diviziune a nucleului în urma căreia apar celule diferite din punct de vedere genetic.</p>
<p>Membrană celulară Lat. <i>membrana</i>, -ae, ”peliță”</p>	<p>2) Nume generic pentru țesuturile animale subțiri și suple, cu aspect de foiță, lamă sau pânză fină, foarte deosebite ca structură, care căptușesc, îmbracă, susțin, separă sau formează anumite organe sau părți ale organelor. Și: (fam) peliță. 3) Țesut subțire vegetal, format din una sau mai multe pături celulare suprapuse, care acoperă, separă sau leagă unele părți ale plantei. Vz <i>epicarp</i>, <i>epidermă</i>, <i>peliță</i>. 4) Diferențiere protoplasmatică sau celulozică ce învelește și limitează celula animală sau vegetală. <i>Mic dicționar academic, ed. a II-a, 2010</i></p>	<p>Structură sub formă de țesut subțire, care acoperă, separă și conectează celulele și organele intracelulare.</p>
<p>Migrație Lat. <i>migratio</i>, -onis, ”schimbare a locului de trai”</p>	<p>2) Deplasare în masă a unor animale dintr-o regiune în alta, în vederea reproducerii, a căutării de hrană etc.; migrare. <i>DEX, 2009</i></p>	<p>Deplasarea periodică în masă a unor animale dintr-o regiune în alta, pentru condiții climaterice mai favorabile, hrană, reproducere etc.</p>
<p>Mitoză Germ. <i>Mitose</i>, din gr. <i>mitos</i>, ”fir”</p>	<p>Diviziune celulară caracterizată prin apariția cromozomilor. <i>DEX, 2009</i></p>	<p>Diviziune a nucleului în urma căreia apar celule identice.</p>
<p>Mutualism Lat. <i>mutuus</i>, -a, -um, ”împrumutat; reciproc”</p>	<p>2) (Biol.) Viețuire laolaltă a mai multor organisme diferite ca specie. <i>DEX, 2009</i></p>	<p>Relație dintre două specii de organisme, în cadrul căreia fiecare profită datorită celuilalt.</p>

<p>Naștere Lat. <i>nascor, nasci</i>, ”a se naște”</p>	<p>Acțiunea de a (se) naște și rezultatul ei. 1) Aducerea sau venirea pe lume a unei ființe; spec. act fiziologic prin care fătul, ajuns în stadiul de maturitate, este expulzat sau extras din cavitatea uterină; parturiție. <i>DEX, 2009</i></p>	<p>Procesul prin care fătul ajuns la maturitate părăsește cavitatea uterină și este adus pe lume.</p>
<p>Nucleu Lat. <i>nucleus, -i</i>, ”nucă mică; sâmbure; centru”, din <i>nux, nucis</i>, ”nucă”</p>	<p>1) (Blg) Element constitutiv al celulei organice, de obicei de formă sferică sau ovoidală, mai vâscos și mai refringent decât citoplasma în care este cuprins, având o structură proprie și îndeplinind funcții importante în viața celulei. 2) Grupare de celule nervoase din axul nervos, care constituie centri nervoși sau regiunea de origine a unor nervi. <i>Mic dicționar academic, ed. a II-a, 2010</i></p>	<p>Element al celulei, de obicei de formă sferică sau ovală, care se găsește în citoplasmă și coordonează activitatea celulei.</p>
<p>Organ Gr. <i>organon</i>, ”instrument”</p>	<p>Parte din corpul unei ființe vii, care îndeplinește una sau mai multe funcții vitale sau utile vieții. <i>DEX, 2009</i></p>	<p>Unitate din componența organismului, cu o structură, amplasare și formă concretă, care realizează o anumită funcție.</p>
<p>Parazitism Gr. <i>parasitos</i>, ”cel care mănâncă la masa altuia”</p>	<p>Formă de relații între două organisme de specii diferite, în cadrul căreia un organism folosește celălalt organism, parțial sau în totalitate, ca mediu necesar de viață; mod de viață specific paraziților. <i>DEX, 2009</i></p>	<p>Relație dintre două specii, care prezintă avantaj doar pentru organismul parazitar, în timp ce organismul-gazdă suferă efecte negative.</p>
<p>Perete celular</p>	<p>Acoperământ rigid extern, constituit preponderent din celuloză, care înconjoară celula de plantă. <i>Cambridge Advanced Learner's Dictionary & Thesaurus (trad. noastră)</i></p>	<p>Structură sub formă de membrană densă și rigidă, care înconjoară membrana citoplasmatică în celulele de bacterii, ciuperci și plante.</p>
<p>Piramidă trofică Gr. <i>trophikos</i>, ”nutritiv”</p>	<p>Diagramă care prezintă schematic raporturile cantitative dintre organismele care trăiesc într-o unitate spațială, la fiecare nivel al lanțului trofic; de ex.: producători primari (plantele verzi), consumatori de ordinul I (erbivore),</p>	<p>Diagramă prin care se reprezintă schematic structura trofică a unei biocenoze, fiecare treaptă a piramidei constituind câte un nivel trofic.</p>

	consumatori secundari (carnivore), consumatori terțiari (carnivore de vârf). <i>Dicționar enciclopedic, 1993-2009</i>	
Predatorism Lat. <i>praedator, -oris</i> , ”vânător”	Relație între două organisme animale, dintre care unul este prădător, iar celălalt constituie prada sa (fiind consumat în urma unei acțiuni, de obicei complexe, de capturare). Este o relație care implică o selecție naturală intensă, marcată de adaptări specifice și mecanisme de reglare a numărului de indivizi din cele două categorii. <i>Dicționar enciclopedic, 1993-2009</i>	Relație dintre specii, în cadrul căreia reprezentantul uneia îl capturează și îl consumă pe reprezentatul celeilalte.
Proces ciclic <i>Ciclic</i> : lat. <i>cyclus, -i</i> , ”cerc; perioadă care se repetă”	CICLIC Care se desfășoară în cicluri sau aparține unui ciclu; periodic. <i>DEX, 2009</i>	Proces în cadrul căruia anumite evenimente/etape se desfășoară repetat într-o anumită ordine.
Producător Lat. <i>produco, -ere</i> , ”a duce înainte; a cultiva”	1) Care produce ceva, care dă naștere la ceva. 2) Persoană, unitate economică etc. care produce bunuri materiale, valori științifice sau artistice. <i>DEX, 2009</i>	Element principal al biocenozei, care sintetizează substanțele necesare pentru existența acesteia.
Protocooperare <i>Proto- + cooperare</i>	Interacțiune dintre organisme din specii diferite, în cadrul căreia beneficiază ambele organisme, însă niciunul nu depinde de această relație. <i>A Dictionary of Zoology, ed. a III-a, 2009 (trad. noastră)</i>	Relație opțională reciproc avantajoasă dintre două specii, de care nu depinde supraviețuirea acestora.
Regn Lat. <i>regnum, -i</i> , ”împărăție”	Cea mai mare categorie sistematică în biologie; fiecare dintre cele trei diviziuni ale corpurilor din natură: animal, vegetal și mineral. <i>DEX, 2009</i>	Categorie sistematică majoră în biologie, superioară încregăturii. În prezent, știința distinge cinci regnuri.
Regn Lat. <i>regnum, -i</i> , ”împărăție”	Cea mai mare categorie sistematică în biologie; fiecare dintre cele trei diviziuni ale corpurilor din natură: animal, vegetal și mineral.	Categorie sistematică majoră în biologie, superioară încregăturii. În prezent, știința

	<i>DEX, 2009</i>	distinge cinci regnuri: Monera, Protista, Animalia, Plantae, Fungi.
Relații concurente <i>Concurent:</i> lat. <i>concurro, -ere</i> , ”a alerga împreună [cu cineva]”	(în ecologie) Interacțiunea care are loc între două sau mai multe organisme, populații sau specii care se folosesc de o anumită resursă deficitară de mediu. <i>A Dictionary of Biology, ed. a IX-a, 2019 (trad. noastră)</i>	Tip de relații în cadrul unui ecosistem, care presupune lupta dintre reprezentanții aceleiași specii sau ai unor specii diferite pentru resurse precum teritoriul, hrana, adăpostul etc.
Relații neconcurente		Tip de relații în cadrul unui ecosistem, care presupune coexistența pașnică și poate include o relație reciproc avantajoasă dintre specii.
Reproducere <i>Re-+producere</i>	4) (Biol.) Fenomen biologic fundamental al cărui rezultat este nașterea dintr-un organ specializat al părintelui (sau părinților) a unui urmaș asemănător. <i>DEX, 2009</i>	Procesul prin care organismele vii ajunse la maturitate dau naștere unor urmași.
Respirație Lat. <i>respiro, -are</i> , ”a răsufla” Lat. <i>respiratio, -onis</i> , ”răsuflare”	1) Proces fiziologic care constă în schimbul de gaze (absorbirea oxigenului din atmosferă și eliminarea bioxidului de carbon) între organismele vii și mediul înconjurător. 2) Acțiune ritmică și mecanică prin care animalele superioare realizează acest schimb. <i>Mic dicționar academic, ed. a II-a, 2010</i> Totalitatea proceselor fiziologice prin care se realizează schimbul de gaze (absorbirea oxigenului și eliminarea dioxidului de carbon) între organismele vii și mediul înconjurător; acțiune ritmică și mecanică prin care animalele superioare inspiră aerul ambiant conținând oxigenul necesar întreținerii vieții și expiră dioxidul de carbon și vaporii de apă rezultați din arderi; răsuflare. <i>DEX, 2009</i>	Proces prin care organismele vii absorb oxigen și elimină bioxid de carbon. Ansamblul proceselor prin care în organismul viu are loc schimbul de gaze; este realizat de sistemul respirator.

<p>Rețea trofică Gr. <i>trophikos</i>, ”nutritiv”</p>	<p>Sistem de lanțuri trofice interconectate prin care se realizează circuitul substanței organice (prin intermediul organismelor vii) în cadrul unei biocenoză. O serie de specii au o alimentație diversificată, participând la mai multe lanțuri trofice la diverse niveluri ale acestora (de ex. unele răpitoare de noapte, care se hrănesc cu rozătoare cât și cu păsări insectivore și granivore, vulpile, șacalii), în timp ce alte specii servesc ca hrană (ca șoarecii, iepurii etc.) mai multe tipuri de consumatori. În acest fel se stabilesc legături complexe care în general asigură stabilitatea sistemului. <i>Dicționar enciclopedic, 1993-2009</i></p>	<p>Sistem de lanțuri trofice interconectate.</p>
<p>Simbioză Gr. <i>symbiosis</i>, din <i>syn</i>, ”împreună”, + <i>bios</i>, ”viață”</p>	<p>Forma de conviețuire reciproc avantajoasă între două specii diferite de organisme. <i>DEX, 2009</i></p>	<p>Formă de conviețuire a două specii diferite de organisme, bazată pe relații reciproc avantajoase; presupune că fiecare organism contribuie la satisfacerea nevoilor de hrană ale celuilalt.</p>
<p>Sistem cardiovascular Cardiovascular: gr. <i>kardia</i>, ”inimă”, + lat. <i>vasculum</i>, -i, ”vas mic”</p>	<p>Sistem (sau aparat) cardiovascular = aparat circulator. <i>DEX, 2009</i></p>	<p>Sistem de organe care îi permite sângelui să circule prin organism, transportând oxigenul și substanțele nutritive către celule și eliminând produsele reziduale.</p>
<p>Sistem de organe</p>	<p>15) (Atm) Ansamblu de organe sau de țesuturi care îndeplinesc aceleași funcții în organism. <i>Mic dicționar academic, ed. a II-a, 2010</i></p>	<p>Set de organe asemănătoare, care activează coordonat, asigurând realizarea anumitor funcții în organism.</p>
<p>Sistem digestiv Digestiv: lat. <i>digestus</i>, -a, -um, ”despărțit; dizolvat”</p>	<p>3) (Îs) Aparat (sau tub ori, rar, sistem) digestiv: Totalitatea organelor cu ajutorul cărora se face digestia. <i>Mic dicționar academic, ed. a II-a, 2010</i></p>	<p>Sistem de organe care răspunde de prelucrarea și asimilarea substanțelor nutritive.</p>
<p>Sistem endocrin Gr. <i>endon</i>, ”înăuntru”, + <i>krinein</i>, ”a secreta”</p>	<p>Endocrin: 1) (despre glande) care își varsă secrețiile cu hormoni direct în sânge; cu secreție internă. 2) care aparține glandelor endocrine.</p>	<p>Sistem constituit din glandele cu secreție internă și organele cu funcții endocrine, care are funcția de reglare a metabolismului,</p>

	<i>Marele dicționar de neologisme, 2000</i>	participând și la procesul de creștere și de reproducere.
Sistem excretor <i>Excretor:</i> lat. <i>excretum</i> , din <i>excerno, -ere</i> , ”a cerne, a separa”	Aparat excretor = aparat prin care se elimină din organism unele dintre substanțele devenite inutile sau vătămătoare. <i>Dicționarul limbii române literare contemporane, 1955-57</i>	Sistem de organe care transformă și elimină deșeurile din organism.
Sistem locomotor <i>Locomotor:</i> lat. <i>locus, -i</i> , ”loc”, + <i>motus, -a, -um</i> , ”mișcat”	Aparat sau sistem locomotor: Sistem care ajută la locomoție. <i>Mic dicționar academic, ed. a II-a, 2010</i>	Ansamblul de mușchi, oase și articulații, care interacționează în mod coordonat pentru a permite mișcările de deplasare.
Sistem muscular Lat. <i>musculus, -i</i> , ”mușchi”	Muscular: Care aparține mușchilor, privitor la mușchi. <i>DEX, 2009</i>	Sistem constituit din totalitatea mușchilor din organism, care formează pereții organelor interne și le susțin, participă la mișcare, stimulează circulația sangvină etc.
Sistem nervos <i>Nervos:</i> lat. <i>nervus, -i</i> , ”tendon; nerv; strună”	Totalitatea centrilor nervoși și a căilor de transmisiune centripetă și centrifugă din organism. <i>DEX, 2009</i>	Sistem de organe care răspunde de interacțiunea organismului cu mediul de viață, coordonează activitatea organelor și realizează unitatea funcțională a organismului.
Sistem osos Lat. <i>os, ossis</i> , ”os”	Totalitatea oaselor din organismul vertebratelor; schelet. <i>DEX, 2009</i>	Sistem constituit din totalitatea oaselor din organism, care susține corpul, participă la mișcare, protejează organele interne etc.
Sistem reproducător <i>Re- + producător</i>	Ansamblu de organe implicate în procesul reproducerii sexuate a organismelor. La angiosperme, s.r. este situat la nivelul florii și este alcătuit din stamine (organele masculine) și carpele (organele feminine). La mamifere, s.r. este format din gonade (testicule și ovare), conducte genitale (epididim, canal deferent și canal ejaculator la mascul, trompe uterine, uter și vagin la femelă), organe genitale externe (penis la mascul, vulvă la femelă) și glande anexe. <i>Dicționar enciclopedic, 1993-2009</i>	Totalitatea organelor care răspund de înmulțirea sexuată a organismelor.

<p>Sistem respirator <i>Respirator:</i> lat. <i>respiro, -are</i>, ”a răsufla”</p>	<p>Aparat respirator = sistem de organe care asigură respirația, structura lui fiind adaptată modului de viață al animalului respectiv și tipului de respirație. <i>DEX, 2009</i></p>	<p>Sistem de organe care răspunde de aprovizionarea organismului cu oxigen și eliminarea bioxidului de carbon.</p>
<p>Sistem senzorial Fr. <i>sensoriel</i>, din lat. <i>sensorium, -i</i>, ”sistem/ organ de simț”</p>	<p>Senzorial: 1) Care privește organele de simț. 2) Care se realizează prin simțuri. 3) Care are legătură cu producerea senzațiilor sau cu receptarea stimulilor externi sau interni. <i>Mic dicționar academic, ed. a II-a, 2010</i></p>	<p>Sistem constituit din analizatori (organe de simț), care recepționează stimulii primiți de la mediul extern sau intern și îi transmit către sistemul nervos central.</p>
<p>Sistematică Din <i>sistem</i></p>	<p>Știința identificării și clasificării organismelor vegetale și animale, în special în funcție de relațiile filogenetice și de evoluție. <i>DEX, 2009</i></p>	<p>Disciplină a biologiei care studiază diversitatea organismelor, clasificarea lor și relațiile dintre ele.</p>
<p>Transpirație Lat. <i>transpiro, -are</i>, ”a transpira”</p>	<p>Faptul de a transpira; transpirare. ♦ (Concr.) Secreție eliminată prin porii pielii; sudoare, nădușeală. ♦ (Concr.) Vaporii de apă eliminați de către plante. <i>DEX, 2009</i></p>	<p>Procesul de eliminare prin glandele sudoripare a excesului de apă, sărurilor minerale, substanțelor nocive etc.</p>
<p>Vacuolă Fr. <i>vacuole</i>, din lat. <i>vacuus, -a, -um</i>, ”gol, deșert”</p>	<p>(biol.) Cavități situate în citoplasmă celulelor, care conțin suc celular, aer, substanțe de rezervă etc. <i>Dicționar explicativ ilustrat al limbii române, 2007</i></p>	<p>Element al celulei sub formă de cavități situate în citoplasmă, care conțin suc vacuolar.</p>

BIBLIOGRAFIE DE REFERINȚĂ

1. Allaby M. *A Dictionary of Zoology*. Ed. a III-a. Oxford: Oxford University Press, 2009.
2. *Cambridge Advanced Learner's Dictionary & Thesaurus*. Ed. a IV-a. Cambridge: Cambridge University Press, 2013.
3. *Dicționar enciclopedic*, vol. I-VII. București: Editura Enciclopedică, 1993-2009.
4. *Dicționarul explicativ al limbii române*, ed. a II-a, revăzută și adăugită. București: Univers Enciclopedic Gold, 2009.
5. *Dicționar explicativ ilustrat al limbii române*. Chișinău: Arc & Gunivas, 2007.
6. *Dicționarul limbii române literare contemporane*. București: Editura Academiei Republicii Populare Române, 1955-57.

7. Hine R. (coord.) *A Dictionary of Biology*. Ed. a IX-a. Oxford: Oxford University Press, 2019.
8. Marcu F. *Marele dicționar de neologisme*. București: Saeculum, 2000.
9. *Mic dicționar academic*. Ed. a II-a. București: Univers Enciclopedic, 2010.
10. *Noul dicționar explicativ al limbii române*. Chișinău: Litera Internațional, 2002

Disciplina: chimia

CHIMIA

384

Termenul stipulat de curriculumul disciplinar	Definiția lexicografică și/sau enciclopedică	Definiția propusă pentru uzul școlar în manuale
Chimie Lat. <i>chimie</i>	Știință care studiază compoziția, structura și transformările substanțelor. <i>DE</i> 1. Știință care studiază compoziția, structura și proprietățile substanțelor, transformărilor lor prin regruparea atomilor componenți, precum și combinațiile noi ale substanțelor rezultate în urma acestor transformări. <i>MDA</i>	Chimia este una dintre științele naturii. Alături de biologie, fizică și alte științe, ea studiază lumea ce ne înconjoară. <i>VII, p. 11</i> Chimia este știința despre substanțe, despre proprietățile, obținerea și utilizarea lor. <i>VII, p. 12</i>
Acid Lat. <i>acidus</i> Fr. <i>acide</i>	1. Substanță chimică cu gust acru și miros înțepător, care înroșește hârtia albastră de turnesol și care, în combinație cu o bază, formează o sare. <i>DEX 09</i>	Substanțele compuse ce conțin în moleculă atomi de hidrogen și de rest acid se numesc <u>acizi</u> . <i>VIII, p. 15</i>
Acid oxigenat Acid neoxigenat	OXIGENAT 1. (Despre substanțe chimice) Care conține (mult) oxigen; transformat cu ajutorul oxigenului. <i>DEX 09</i>	Acizii se divizează: a) după compoziție, în neoxigenați și oxigenați; b) după bazicitate (numărul atomilor de hidrogen), în monobazici, dibazici și tribazici; c) după tărie, în acizi tari, de tărie medie și slabi. <i>VIII, p. 72</i>
Aditiv alimentar Fr. <i>additif</i>	ADITIV 2. Substanță care se adaugă unui produs pentru a-i ameliora proprietățile sau pentru a obține noi calități.	Termenul lipsește în manualul actual.

	<p><i>DEX 09</i></p> <p>II. Substanță care, adăugată unor produse, le ameliorează unele proprietăți.</p> <p>MDN</p> <p>Aditivii alimentari (cunoscuți în limbaj uzual și ca <u>E-uri</u>) reprezintă orice substanță <u>naturală sau chimică</u> care nu este consumată ca <u>aliment</u> în sine și este folosită ca ingredient constituent al unui aliment, care are sau nu valoare nutritivă și care se adaugă intenționat, cu un scop tehnologic (incluzând modificări organoleptice) în timpul producerii, procesării, preparării, tratării, împachetării, ambalării, transportului, stocării, sau în timpul altei modificări aplicate unui aliment, devenind un component sau afectând într-un fel sau altul caracteristicile alimentelor.</p> <p>WIKIPEDIA</p>	
<p>Adsorbție Fr. <i>adsorption</i></p>	<p>Fenomen fizico-chimic constând în fixarea moleculelor unui gaz sau ale unui corp dizolvat, sub forma unui strat foarte subțire, pe suprafața unui corp solid.</p> <p>DLRLC</p>	<p>Fenomenul de fixare a substanțelor pe suprafața unui corp solid se numește <u>adsorbție</u>. IX, p. 107</p>
<p>Aliaj Fr. <i>alliage</i></p>	<p>Produs metalic obținut prin topirea laolaltă a anumitor metale sau a unor metale cu metaloizi.</p> <p>DEX 09</p>	<p>Compoziția formată prin solidificarea unui amestec omogen de metale topite se numește <u>aliaj</u>.</p> <p>Aliajele se obțin prin amestecarea topiturilor de metale pure și prin răcirea ulterioară a amestecului omogen format. IX, p. 56</p>
<p>Alotropie Fr. <i>allotropie</i></p>	<p>Particularitate a unor elemente chimice (de exemplu carbonul, fosforul și sulful) de a se găsi în natură sub mai multe forme care prezintă proprietăți fizico-chimice diferite.</p>	<p>Fenomenul de existență a câtorva substanțe simple formate de unul și același element chimic se numește <u>alotropie</u>. VIII, p. 42</p>

	<i>DLRLC</i>	
<p>Amestec omogen/eterogen Lat. <i>ammixticare</i> Gr. <i>homos</i> – asemănător Gr. <i>genos</i> – „gen”, „fel” Gr. <i>heteros</i> – „altul”</p>	<p>AMESTEC (Chim.) Produs obținut din două sau mai multe substanțe care își păstrează proprietățile caracteristice. <i>DEX 09</i> 3 (Chm) Produs obținut prin punerea laolaltă a mai multor substanțe care își păstrează proprietățile. <i>MDA</i> 2) <i>chim.</i> Produs obținut prin amestecarea a două sau mai multe substanțe. <i>NODEX</i> OMOGEN 1. Care are o alcătuire sau o structură unitară, care prezintă omogenitate; nediferențiat. <i>DEX 09</i> ETEROGEN 1. (Despre elementele unui întreg) Diferit, felurit, deosebit; (despre un întreg) compus din elemente diferite. <i>DEX 09</i></p>	<p>Materia ce ne înconjoară este adeseori un amestec de diferite substanțe.</p> <p>Amestecurile conțin molecule, atomi sau ioni a două sau mai multe substanțe.</p> <p>Amestecurile de substanțe pot fi omogene și eterogene.</p> <p>În amestecurile omogene substanțele componente nu pot fi observate nici chiar cu ajutorul microscopului.</p> <p>În amestecurile eterogene, substanțele componente pot fi observate ușor cu ochiul liber sau cu ajutorul microscopului.</p> <p>Amestecurile eterogene sunt clasificate în funcție de starea de agregare a substanțelor componente. <i>VII, p. 96</i></p>
<p>Amfoteritate Gr. <i>amphotera</i> – „de ambele feluri” Fr. <i>amphotère</i></p>	<p>AMFOTER (Despre unele substanțe) Care are proprietatea de a reacționa ca un acid în prezența unei baze și ca o bază în prezența unui acid. <i>DEX 09</i></p>	<p>Termenul se atestă, dar nu este definit.</p> <p>Atestăm sintagma <i>caracter amfoter (dual) IX, p. 49.</i></p>
<p>Apă potabilă Lat. <i>potabilis</i> Fr. <i>potable</i></p>	<p>POTABIL (Despre lichide) Care se poate bea; bun de băut. <i>DEX 09</i> <i>Apă potabilă</i> = apă bună de băut. <i>DN</i></p>	<p>Apă naturală este o soluție formată din numeroși compuși anorganici și organici dizolvați în apă. <i>VIII, p. 127</i></p> <p>În conformitate cu cerințele Standardului de Stat, un litru de apă potabilă trebuie să conțină nu mai mult de 1 g (1000 mg) de săruri, în următoarea proporție:</p>

		500 mg sulfati 0,3 mg ioni de fier 350 mg cloruri 0,1 mg ioni de mangan 45 mg nitrati 1,0 mg ioni de cupru. VIII, p. 128
Ardere, reacții de ardere Lat. <i>ardere</i>	ARDERE 1.(Chim.) Oxidare rapidă a unei substanțe, însoțită de dezvoltare de căldură (și lumină). <i>DEX 09</i> 2.Oxidare rapidă a unei substanțe în prezența oxigenului atmosferic, însoțită de dezvoltare de căldură și de lumină. <i>DRLLC</i> 1) <i>chim.</i> Reacție rapidă de combinare a unei substanțe cu oxigenul în timpul căreia se degajă căldură și lumină; combustie. <i>NODEX</i>	Sub aspect general, procesul chimic de interacțiune a substanțelor cu oxigenul se numește <u>oxidare</u> . Reacția chimică în care se produce oxidarea substanțelor, însoțită de degajare de lumină și căldură, se numește <u>ardere</u> . VIII, p. 47
Aromatizator Lat. <i>aromatizare</i> Fr. <i>aromatiser</i>	AROMATIZĂNT (substanță aromată) care se adaugă unui produs pentru a-i da un miros plăcut. <i>DEX 09</i>	Termenul se atestă, dar nu este definit. Atestăm sintagma uleiuri aromatizatoare. VIII, p. 138
Atom Gr. ἄτομος – „indivizibil” Fr. <i>atome</i> Lat. <i>atomus</i>	Particulă (formată din nucleu și electroni) din care sunt alcătuite toate substanțele (solide, lichide, gazoase), reprezentând cea mai mică parte a unui element chimic. <i>DEX 09</i> 2 (Fiz; chm) Cea mai mică parte a unui element chimic ce mai păstrează însușirile acestuia. <i>MDA</i> 1.Particulă din care sunt alcătuite toate substanțele, solide, lichide sau gazoase. Reprezintă cea mai mică parte a unei substanțe simple (element chimic) care mai păstrează însușirile chimice ale acesteia. Este format dintr-un nucleu	<u>Atomii</u> sunt cele mai mici particule de substanță care, prin procedee chimice obișnuite, nu pot fi divizate în particule mai simple. VII, p. 36 <u>Atomul</u> este cea mai mică particulă a unui element chimic care prezintă proprietățile acestuia. IX, p. 5

	central și electroni. Poate exista fie liber, fie în combinații cu alți atomi (identici sau diferiți) alcătuind <i>molecula</i> . <i>DE</i>	
<p>Bază Fr. <i>base</i></p> <p>Bază alcalină Fr. <i>alcaline</i></p> <p>Bază insolubilă Fr. <i>insoluble</i></p>	<p>BAZĂ</p> <p>II. Substanță chimică alcătuită dintr-un atom metalic legat cu unul sau mai mulți hidroxili, care albăstrește hârtia roșie de turnesol, are gust leșietic și, în combinație cu un acid, formează o sare. <i>DEX 09</i></p> <p>14. Corp chimic alcătuit dintr-un atom legat de unul sau mai mulți hidroxili, care albăstrește hârtia de turnesol, are gust leșietic și, în combinație cu un acid, formează o sare. <i>MDA</i></p> <p>ALCALIN (Despre substanțe chimice) Care are în soluție o reacție bazică, albăstrind hârtia roșie de turnesol și neutralizând acizii; bazic. <i>DEX 09</i></p> <p>INSOLUBIL</p> <p>1. (Despre substanțe) Care nu este solubil, care nu se poate dizolva (într-un anumit lichid). <i>DEX 09</i></p>	<p><u>Bazele</u> sunt substanțe compuse, ale căror molecule sunt alcătuite dintr-un atom de metal și una sau mai multe grupe hidroxil OH. <i>VIII, p. 85</i></p> <p>Bazele se împart: a) după solubilitate, în solubile și insolubile; b) după tărie, în baze tari și slabe. <i>VIII, p. 72</i></p> <p>După solubilitate, bazele se divizează în solubile (baze alcaline) și insolubile. <i>VIII, p. 85</i></p> <p>Oxidul bazic care interacționează cu apa formează o bază solubilă, numită alcalie (sau bază alcalină). <i>VIII, p. 58</i></p>
<p>Cantitate de substanță Lat. <i>quantitas, ~atis</i></p>	<p>CANTITATE</p> <p>1) Însușire a obiectelor determinată prin numărare, măsurare sau calculare.</p> <p>2) Proprietate care poate fi reprezentată printr-o mărime obținută prin numărare sau prin măsurare. <i>NODEX</i></p>	<p>Cantitatea de substanță se determină prin numărul particulelor structurale (molecule, atomi, ioni) ale substanței respective. Această mărime se notează prin litera grecească ν („niu“). De exemplu: $\nu(\text{O}_2)$; $\nu(\text{H}_2\text{O})$; $\nu(\text{C})$. Unitatea ei de măsură este molul (însemnul acestei unități este <i>mol</i>). <i>VIII, p. 16</i></p>

Clasele de compuși anorganici Fr. <i>classe</i>	CLASĂ 1. Grup (mare) de obiecte, de elemente, de ființe, de fenomene cu însușiri comune care satisfac un criteriu. <i>DEX 09</i>	Dintre substanțele compuse, cunoaștem patru clase de compuși anorganici: oxizii, bazele, acizii și sărurile. <i>VIII, p. 71</i>
Coeficient Fr. <i>coefficient</i>	5-6 Mărimă care indică sau caracterizează o anumită proprietate a unui corp sau a unei substanțe și care este constantă pentru acel corp sau pentru acea substanță în condiții determinate. 9 (Teh) Valoare numerică cu sau fără dimensiune, reprezentând o proprietate fizico-chimică, o stare, o caracteristică de calitate etc. <i>MDA</i>	<u>Ecuatia chimică</u> reprezintă notarea convențională a unei reacții chimice cu ajutorul simbolurilor și formulelor chimice, precum și al coeficienților. <i>IX, p. 7</i>
Compoziție calitativă Compoziție cantitativă Fr. <i>composition</i> Lat. <i>compositio</i> Compus binar Lat. <i>binarius</i> Fr. <i>binaire</i>	COMPOZIȚIE 1. Totalitatea elementelor care alcătuiesc o unitate; structură, compunere, alcătuire, componentă. <i>DEX 09</i> 12 (Chm) Modul de compunere a două sau mai multe substanțe. <i>MDA</i> (Chim.) Compus, amestec, soluție rezultată din combinarea mai multor elemente sau substanțe; proporția elementelor care intră într-un corp compus. <i>DLRLC</i> COMPUS 1. S. m. (Chim.) Combinație (3); corp compus (1). <i>DEX 09</i> Substanță chimică obținută prin unirea mai multor elemente diferite. <i>Dicționar de neologisme 86</i>	Compușii alcătuiți din două elemente chimice sunt substanțe binare. <i>VII, p. 71</i> Numărul total de unități de valență ale elementului în molecula de substanță binară este egal cu produsul dintre valență și numărul de atomi ai elementului dat. <i>Ibidem</i> <u>Oxizii</u> sunt compușii binari ai oxigenului cu alte elemente chimice. <i>VIII, p. 71</i>

	<p>BINAR 1. Compus din două unități, din două elemente; care se divide în câte două elemente. <i>DEX 09</i> 2 (chim.; despre compuși, sisteme fizico-chimice etc.) Constituit din două elemente, din două substanțe etc. ♦ (despre aliaje) Care este compus din două elemente. <i>DEXI</i> <i>Compus binar</i> = corp chimic alcătuit din două elemente. <i>DLRLC</i></p>	
<p>Coroziune Fr. <i>corrosion</i></p>	<p>Proces chimic sau electrochimic de degradare, exercitat la suprafața corpurilor metalice de către oxigenul din aerul umed sau de diverse substanțe chimice. <i>DEX 09</i> Proces de alterare, de atacare a metalelor pe cale chimică, sub acțiunea substanțelor corosive (acizi și baze) sau pe cale electrochimică. <i>DLRLC</i></p>	<p>Coroziunea metalelor reprezintă distrugerea lor sub acțiunea unor factori ai mediului ambiant. IX, p. 57</p>
<p>Cristalizare Fr. <i>cristalliser</i> It. <i>cristallizzare</i></p>	<p>CRISTALIZARE Acțiunea de a (se) <i>cristaliza</i> și rezultatul ei. <i>DEX 09</i> A SE CRISTALIZA A se transforma în cristale; a deveni cristal. <i>NODEX</i></p>	<p>O substanță solidă dizolvată într-un lichid poate fi extrasă din soluția sa prin încălzirea soluției într-o capsulă de porțelan. După evaporarea lichidului, pe fundul vasului se depune substanța solidă, care va fi colectată. În felul acesta poate fi purificată în laborator sarea de bucătărie, vaporizând soluția apoasă de sare. O asemenea eliminare completă a apei se numește <u>evaporare</u>. VII, p. 99</p>
<p>Decantare Fr. <i>décanter</i></p>	<p>Limpezire a unui lichid care conține particule solide în suspensie <i>MDA</i></p>	<p><u>Decantarea</u> este procesul de separare a componentelor unui amestec de lichide <i>nemiscibile</i> (care nu se amestecă și nu</p>

		formează un amestec omogen), cum ar fi amestecul de apă și ulei sau cel de apă și petrol. VII, p. 99
Descompunere Lat. <i>componere</i> Fr. <i>composer</i> rom. <i>des+com+pune</i>	1.Reacție chimică în urma căreia o substanță constituită din molecule cu structură mai complicată trece în mai multe substanțe constituite din molecule cu structură mai simplă. <i>DEX 09</i>	Reacția în care dintr-o substanță compusă se formează două sau mai multe substanțe noi (simple sau compuse) se numește <u>reacție de descompunere</u> . VIII, p. 31
Disociere / disociație electrolitică Lat. <i>dissociare</i>	DISOCIA 2.(Chim.) A scinda în mod reversibil o moleculă în molecule mai simple sau în ioni; a descompune temporar și reversibil o combinație. <i>DEX 09</i>	<u>Disociația electrolitică</u> a substanței reprezintă eliberarea ionilor mobili în soluția sau topitura acestei substanțe. IX, p. 8
Distilare <i>distila,</i> după fr. <i>distillion</i>	1 Vaporizare (parțială) a unui lichid prin fierbere și condensare a vaporilor astfel obținuți (pentru a separa un component lichid de impurități nevolatile sau pentru a concentra componenta mai volatilă din amestecul inițial) Si: <i>distilat</i> ¹ (1), <i>distilație</i> . 2 Operație de vaporizare a lichidelor conținute în unele materii solide sau rezultate din descompunerea termică a acestora. <i>MDA</i> 1. Trecere a unui lichid în stare de vapori prin încălzire până la fierbere, urmată de condensarea vaporilor obținuți. Ea poate fi efectuată la presiune normală (atmosferică), la presiune redusă sau la presiune ridicată. <i>DE</i>	Procesul de separare a componentelor din amestecurile omogene prin evaporarea lichidelor volatile, cu condensarea ulterioară a vaporilor lor, se numește <u>distilare</u> . VII, p.100
Ecuatie chimică Lat. <i>aequatio, -onis</i> Fr. <i>équation</i>	ECUAȚIE 1.Relatie matematică exprimată sub forma egalității a două expresii care conțin atât mărimi cunoscute cât și	<u>Ecuatia chimică</u> reprezintă notarea convențională a unei reacții chimice cu ajutorul simbolurilor și formulelor chimice, precum și al coeficienților. IX, p. 7

	<p>necunoscute, egalitatea fiind valabilă numai pentru anumite valori ale necunoscutelor (numite soluții sau rădăcini).</p> <p>2.E. <i>chimică</i> = reprezentare simbolică a reacțiilor chimice, care exprimă aspectele calitative și cantitative ale transformărilor chimice cu ajutorul simbolurilor și formulelor chimice.</p> <p>DE</p>	
<p>Ecuatie ionică Reacție ionică Gr. <i>ión</i> – „care merge” Fr. <i>ion</i></p>	<p>IONIC 4 (Îs) <i>Reacție ionică</i> Reacție care se produce între ioni și care are loc, de cele mai multe ori, din cauza acțiunii electrostatice dintre ioni.</p> <p>MDA</p>	<p>În ecuațiile ionice, electroliții tari se scriu sub formă de ioni, iar electroliții slabi, substanțele insolubile în apă și gazele se scriu în formă moleculară. IX, p. 9</p>
<p>Electrolit Neelectrolit Electrolit tare/slab Gr. <i>elektron</i> - „ambră galbenă, chihlimbar” Gr. <i>lytos</i> – „solubil” Fr. <i>électrolyte</i></p>	<p>ELECTROLÍT Compus chimic care, prin dizolvare sau prin topire, se disociază, scindându-se în ioni, și care conduce curentul electric prin transportul acestor ioni.</p> <p>DEX 09 Compus chimic care, dizolvat sau în stare topită, se disociază în ioni, devenind bun conducător de electricitate.</p> <p>NODEX Compus chimic care se poate disocia în ioni sub influența curentului electric.</p> <p>DETS ELECTROLIZĂ Descompunere a unei substanțe chimice în stare de soluție cu ajutorul curentului electric.</p> <p>DETS</p>	<p>Substanțele (acizi, baze, săruri) ale căror soluții sau topituri conduc curentul electric se numesc <u>electroliti</u>. Substanțele ale căror soluții sau topituri nu conduc curentul electric se numesc <u>neelectroliti</u>. IX, p. 8</p> <p>Se numesc <u>acizi</u> electroliții ce disociază în cationi de hidrogen (H⁺) și anioni de resturi acide. Numărul ionilor de hidrogen care se obțin la disocierea unei molecule de acid se numește <u>bazicitate a acidului</u>. Ionul de hidrogen determină proprietățile comune ale acizilor.</p> <p>Se numesc <u>baze alcaline</u> electroliții ce disociază formând anioni OH⁻ și cationi de metal. IX, p. 9</p>

<p>Electron Gr. <i>elektron</i> – „ambră galbenă, chihlimbar” Fr. <i>électron</i></p>	<p>Particulă elementară cu cea mai mică sarcină electrică cunoscută în natură și care intră în alcătuirea atomilor tuturor substanțelor. <i>DEX 09</i> (Fiz) Particulă elementară stabilă, cu sarcină electrică egală cu a protonului, dar negativă și cu masa de 1836 de ori mai mică, ce intră în alcătuirea atomilor tuturor substanțelor <i>MDA</i> Particulă elementară, constituent general al materiei; are masa de repaus de $9,109 \cdot 10^{-31}$ kg, dimensiunile sub 10^{-13} m și sarcina electrică negativă $e = 1,602 \cdot 10^{-19}$ C. A fost descoperit (1897) de J.J. Thomson. <i>DE</i></p>	<p>Numărul electronilor în atom este egal cu valoarea sarcinii nucleului sau cu numărul atomic (numărul de ordine) al elementului. <i>VII, p. 48</i></p> <p>Electronul redat printr-un singur punct se numește <u>electron necuplat</u>. <i>VII, p. 78</i></p>
<p>Electronegativitate Fr. <i>électronégativité</i> Engl. <i>electronegativity</i></p>	<p>NEGATIVITATE 2. însușire a unui corp încărcat cu electricitate negativă. <i>MDN</i> ELECTRONEGATIVITATE Proprietate a elementelor chimice de a fi electronegative. ELECTRONEGATÍV (Despre unele elemente chimice) Ai cărui atomi captează cu ușurință electroni, transformându-se în ioni negativi. <i>DEX 09</i></p>	<p>Proprietatea atomilor unui element de a atrage spre ei electronii de la atomii altor elemente se numește <u>electronegativitate (EN)</u>. <i>VII, p. 81</i></p> <p><u>Electronegativitatea</u> – proprietatea atomilor unui element de a atrage spre ei electronii de la atomii altui element. <i>VIII, p. 8</i></p>
<p>Element chimic Lat. <i>elementum</i> Fr. <i>élément</i> It. <i>elemento</i></p>	<p>6. (Chim.) Substanță care nu poate fi descompusă în alte substanțe mai simple prin mijloace fizice sau chimice obișnuite și care poate forma, prin combinare chimică, diverse substanțe compuse. <i>DEX 09</i></p>	<p>Totalitatea atomilor de același tip reprezintă un <u>element chimic</u>. <i>VII, p. 36</i></p> <p>Totalitatea atomilor de același tip, cu aceeași sarcină a nucleului, se numește <u>element chimic</u>. <i>VIII, p. 6</i></p>

	<p>20. Substanță care nu mai poate fi descompusă în alte substanțe mai simple prin mijloace fizice sau chimice obișnuite și care poate forma prin combinare chimică substanțe compuse.</p> <p><i>MDA</i></p> <p>1) <i>chim.</i> Substanță simplă care nu se mai poate descompune pe cale chimică, dar care poate intra în componența altor substanțe.</p> <p><i>NODEX</i></p>	
<p>Fenomene chimice Gr. <i>phainomenon</i> Fr. <i>phénomène</i></p>	<p>FENOMEN</p> <p>1. Manifestare exterioară a esenței unui lucru, unui proces etc., care este accesibilă, perceptibilă în mod nemijlocit.</p> <p>2. Proces, transformare, evoluție, efect etc. din natură și din societate. ♦ Fapt.</p> <p>3. Aspect, întâmplare, ființă, obiect care surprinde (prin calități, noutate etc.).</p> <p><i>DEX 09</i></p> <p>1. Aspect al naturii în mișcare; formă exterioară a lucrurilor prin care se manifestă esența lor și care poate fi percepută direct prin organele senzoriale.</p> <p><i>DLRLC</i></p> <p>CHIMIC</p> <p>Care aparține chimiei, privitor la chimie. ♦ Care utilizează substanțe și metode din domeniul chimiei.</p> <p><i>DEX 09</i></p>	<p>Toate transformările ce au loc în natură se numesc <u>fenomene</u>. <i>VII, p. 29</i></p> <p>Fenomenele însoțite de transformarea unor substanțe în altele se numesc <u>fenomene chimice</u>. <i>VII, p. 30</i></p>
<p>Fenomene fizice Gr. <i>phainomenon</i> Fr. <i>phénomène</i></p>	<p>FIZIC</p> <p>1. Care se referă la metodele fizicii, la lumea fenomenelor cu care se ocupă fizica.</p> <p><i>DLRLC</i></p>	<p>Toate transformările ce au loc în natură se numesc <u>fenomene</u>. <i>VII, p. 29</i></p>

		Fenomenele care decurg fără schimbarea compoziției substanțelor se numesc <u>fenomene fizice</u> . VII, p. 30
Filtrare Fr. <i>filtrer</i>	1 (Teh) Separare a părților omogene dintr-un amestec eterogen cu ajutorul unui filtru. 2 Trecere a unui fluid printr-un filtru sau prin alt mediu permeabil pentru a-l curăța de impurități, de microbi etc. <i>MDA</i> 1. (FIZ.; CHIM.) Operație de separare a fazei solide, în suspensie, dintr-un amestec eterogen solid-fluid în mișcare la trecerea printr-o suprafață permeabilă. <i>DE</i>	<i>Filtrarea</i> . Pentru separarea componentelor unui amestec format dintr-un lichid și o substanță solidă este utilizată filtrarea, adică strecurarea amestecului printr-un filtru, prin care lichidul trece și pe care substanța solidă se depune. VII, p. 98 Lichidul care s-a strecurat prin filtru se numește <u>filtrat</u> . VII, p.100
Formulă chimică Lat. <i>formula</i> Fr. <i>formule</i>	1. Expresie în simboluri chimice care reprezintă compoziția calitativă și cantitativă a moleculei unei substanțe. <i>DEX 09</i> 2) <i>chim.</i> Expresie care reprezintă compoziția și structura unei substanțe cu ajutorul simbolurilor. ~a apei. <i>NODEX</i>	Compoziția substanței se redă cu ajutorul formulei chimice. VII, p.65 <u>Formula chimică</u> reprezintă notarea convențională a compoziției substanței cu ajutorul simbolurilor chimice și al indicilor. VII, p.66 <u>Formula chimică</u> reprezintă scrierea convențională a compoziției unei substanțe cu ajutorul simbolurilor elementelor chimice și al indicilor. VIII, p. 7
Grupă Fr. <i>groupe</i>	<i>Spec.</i> Fiecare dintre subîmpărțirile care rezultă din așezarea elementelor chimice în sistemul periodic, grupând elementele cu proprietăți înrudite. <i>MDA</i> 1. Subdiviziune, mai ales în științele naturii, constând din elemente care prezintă unul sau mai multe caractere comune. <i>DLRLC</i>	Termenul se atestă, dar nu este definit. ...pe verticală sistemul cuprinde 8 grupe, fiecare dintre ele reunind elementele cu proprietăți asemănătoare. Fiecare grupă este divizată în două subgrupe: subgrupa principală și cea secundară. VII, p.42

	2) Subdiviziune în anumite științe constând din elemente cu trăsături comune. <i>NODEX</i>	
Halogen „producător de sare”: Gr. ἅλς, <i>hals, halos</i> - „sare” „γενναώ” Gr. <i>genos</i> – „producător”	Nume generic pentru elementele fluor, clor, brom, iod și astatiniu, care se pot combina direct cu metalele, dând săruri. <i>DEX 09</i> (Chm) Element monovalent, electronegativ, din grupa a șaptea a sistemului periodic (fluor, clor, brom, iod) care, combinându-se direct cu metalele, formează săruri. <i>MDA</i>	În sistemul periodic, elementul chimic clor Cl este situat în subgrupa principală a grupei a VII-a. Tot aici se găsesc fluorul F, bromul Br și iodul I. Aceste elemente se numesc <u>halogeni</u> . <i>IX, p. 73</i>
Hidrogen Gr. <i>hydor</i> – „apă” Gr. <i>genos</i> – „producător”	Element chimic (H; nr. at. 1, m. at. 1,008, p. t. -259°C, p. f. -252,8°C). Gaz incolor, inodor, insipid, inflamabil, de 14,4 ori mai ușor decât aerul. Este foarte răspândit, reprezentând peste 70% din materia Universului. <i>DE</i> Element chimic gazos mult mai ușor decât aerul, incolor, inodor, insipid și inflamabil, care, combinat cu oxigenul în anumite proporții, formează o moleculă de apă. <i>DEX 09</i> 1.(Chm) Element chimic gazos mult mai ușor decât aerul, incolor, inodor, insipid și inflamabil, care, combinat cu oxigenul (în proporție de doi atomi de hidrogen la un atom de oxigen) formează (o moleculă de) apă. <i>MDA</i>	<u>Hidrogenul</u> este principalul element chimic din Univers. El constituie mai bine de jumătate din masa Soarelui și este componentul de bază al multor aștri. În straturile inferioare ale atmosferei Pământului practic nu există hidrogen liber, în schimb, la înălțimea de cca 1000 km, hidrogenul liber ocupă un volum de circa 95%. În natură, hidrogenul există în special sub formă de compuși. <i>VIII, p. 60</i>
Indicator Fr. <i>indicateur</i>	5.Substanță cu ajutorul căreia se determină caracterul acid sau bazic al altei substanțe ori sfârșitul unei reacții chimice. <i>DEX 09</i>	<u>Indicatorii</u> sunt substanțele care își schimbă culoarea în anumite condiții, de exemplu, sub acțiunea acizilor sau alcaliilor. <i>VIII, p. 57</i>

	<p>2. Substanță cu ajutorul căreia se determină sfârșitul unei reacții chimice sau se stabilește dacă o substanță are un caracter acid sau bazic.</p> <p><i>DLRLC</i></p> <p>2.(CHIM.) Substanță folosită în analiza volumetrică pentru determinarea punctului de echivalență în reacțiile de neutralizare și pentru determinarea practică a <i>pH</i>-ului unei soluții.</p> <p><i>DE</i></p>	
<p>Indice Lat. <i>index, -icis</i> Fr. <i>indice</i></p>	<p>1) <i>mat. chim.</i> Semn (număr sau literă) pus alături de o literă (de obicei la dreapta ei și mai jos) pentru a-i preciza valoarea și semnificația.</p> <p><i>NODEX</i></p>	<p>Cifra notată în partea dreaptă, jos, a simbolului chimic se numește <u>indice</u>. El arată câți atomi ai elementului chimic se află în moleculă. <i>VII, p. 65</i></p>
<p>Ion Gr. <i>ίόν</i> „care merge” Fr. <i>ion</i> Sarcina ionului</p>	<p>Atom, moleculă sau grupare de atomi care are un exces de sarcină electrică pozitivă sau negativă.</p> <p><i>DEX 09</i></p> <p>Atom, moleculă sau grupare de atomi cu exces de sarcină electrică pozitivă (i. pozitivi, cationi) sau negativă (i. negativi, anioni); apare prin pierderea sau câștigarea unuia sau a mai multor electroni.</p> <p><i>DE</i></p>	<p>Particulele încărcate cu o anumită sarcină, în care se transformă atomii în urma cedării sau adăugării de electroni, se numesc <u>ioni</u>. <i>VII, p.89</i></p> <p>Valența elementului în compusul ionic este egală cu sarcina ionului. <i>IX, p.6</i></p>
<p>Înveliș electronic cf. <i>a înveli</i></p>	<p>ÎNVELIȘ</p> <p>2.Stratul exterior al unui obiect, al unui corp, al unui organism etc.</p> <p><i>DEX 09</i></p>	<p>Electronii formează învelișul electronic al atomului și sunt repartizați pe straturi. <i>VII, p. 51</i></p>
<p>Legătură chimică Lat. <i>ligatura</i></p>	<p>LEGĂTURĂ</p> <p>31 (Chm; îs) ~ <i>chimică</i> Forță interatomică ce asigură legarea atomilor între ei în molecula unui compus chimic</p>	<p>Legarea atomilor prin forțe de atracție se numește <u>legătură chimică</u>. <i>VII, p.77</i></p>

	<p>prin intermediul electronilor de valență și care conduce la formarea substanțelor chimice. <i>MDA</i> 11) <i>chim.</i> Forță care leagă între ei atomii unei molecule. <i>NODEX</i></p>	<p>Un cuplu comun de electroni formează o <u>legătură chimică</u>. <i>VII, p. 79</i></p>
<p>Legătură covalentă nepolară/polară Lat. <i>ligatura</i> Lat. <i>polaris</i></p>	<p>35 (Chm; îs) ~ <i>atomică</i> (sau <i>homeopolară, covalentă</i>) Legătură (31) care se realizează prin intermediul unuia sau mai multor dubleți de electroni, prin punerea în comun a aceluiași număr de electroni de către fiecare dintre cei doi atomi participanți la legătură Si: <i>covalență</i>. 36 (Chm; îs) ~ <i>covalentă nepolară</i> Legătură (35) care se realizează între moleculele formate din atomi ce nu diferă prin electronegativitatea lor. 37 (Chm; îs) ~ <i>covalentă polară</i> Legătură (35) care se realizează între moleculele formate din atomi ce diferă prin electronegativitatea lor și în care dubletul electronic de legătură este deplasat spre atomul cel mai electronegativ, conferind moleculei o anumită polaritate. 42 (Chm; îs) ~ <i>semipolară</i> Legătură (35) în care dubletul electronic de legătură provine de la un singur atom. <i>MDA</i></p>	<p>Legătura formată pe baza cuplurilor comune de electroni se numește <u>legătură covalentă</u>. <i>VII, p.79</i></p> <p>Legătura formată între atomi identici, pe baza cuplurilor comune de electroni (aranjate si metric), se numește <u>legătură covalentă nepolară</u>. <i>VII, p.79</i></p> <p>Legătura chimică formată pe baza cuplului comun de electroni între atomii cu aceeași electronegativitate se numește <u>legătură covalentă nepolară</u>. <i>VII, p.83</i></p> <p>Legătura chimică formată pe baza cuplului comun de electroni deplasat spre atomul mai electronegativ se numește <u>legătură covalentă polară</u>. <i>VII, p.85</i></p>
<p>Legătură genetică Șirul genetic Lat. <i>ligatura</i> Gr. <i>gennetikos</i> – „care naște”</p>	<p>LEGĂTURĂ 1. Relație între fenomene, persoane, colectivități etc. <i>DEX 09</i> 25 (Fiz; Chm) Unire a particulelor care constituie o moleculă, un atom, un nucleu etc. 26 (Fiz; Chm; pex) Mod în care se leagă între ei atomii sau moleculele.</p>	<p>Seriile genetice. Studiind anterior proprietățile oxigenului în reacțiile de ardere a nemetalelor, putem concluziona că între substanțele nemetale, oxizi acizi și acizi există o legătură de rudenie, ce constă în faptul că de la unul se poate trece la celălalt. O asemenea legătură de rudenie se numește <u>legătură genetică sau serie genetică a nemetalelor</u>. <i>VIII, p. 73</i></p>

	<p>31 (Chm; îs) ~ <i>chimică</i> Forță interatomică ce asigură legarea atomilor între ei în molecula unui compus chimic prin intermediul electronilor de valență și care conduce la formarea substanțelor chimice.</p> <p>MDA GENETIC Aici: Care se referă la geneză. DLRLC</p>	<p>Legătura genetică are la bază un anumit element, care, cu ajutorul ecuațiilor chimice, trece de la substanța simplă prin substanțele compuse (oxid, bază sau acid), ajungând până la sarea corespunzătoare. VIII, p. 108</p>
<p>Legătură ionică Lat. <i>ligatura</i> Gr. <i>ίόν</i> „care merge” Fr. <i>ion</i></p>	<p>34 (Chm; îs) ~ <i>ionică</i> (sau <i>heteropolară</i>, <i>electrovalentă</i>, <i>de electrovalență</i>) Legătură (31) nedirijată, neorientată, care apare în combinațiile ionice și care constă în atracția electrostatică dintre ioni cu sarcini electrice de semn contrar, proveniți din atomi participanți la legătură (31), prin transfer, ce dă învelișuri electronice exterioare complete pentru ambii atomi Si: <i>electrovalență</i>.</p> <p>MDA</p>	<p>Legătura chimică formată între ioni în urma atracției electrostatice se numește <u>legătură ionică</u>. VII, p.90</p> <p>Legătura formată pe baza atracției dintre ionul pozitiv și cel negativ se numește <u>legătură ionică</u>. VIII. P.8</p>
<p>Legătură metalică Lat. <i>ligatura</i></p>	<p>43 (Chm; îs) ~ <i>metalică</i> Legătură (35) care se realizează între atomii unui metal, în rețeaua cristalină a acestuia, prin punerea în comun a electronilor de valență ai tuturor atomilor ce compun cristalul.</p> <p>MDA</p>	<p>Legătura chimică dintre atomii de metale formată pe baza electronilor comuni se numește <u>legătură metalică</u>. VII, p.93</p> <p>Legătura ce se formează între atomii de metale pe baza electronilor comuni este legătură metalică. VIII, p. 8</p>
<p>Legea periodicității Lat. <i>lex, legis</i> Fr. <i>périodicité</i></p>	<p>LEGE</p> <p>1) Categorie constituind o expresie a interdependenței, interacțiunii și legăturii dintre fenomenele realității. ~ile naturii. ~ea conservării energiei.</p> <p>NODEX PERIODICITATEA ELEMENTELOR</p>	<p>Legea periodicității</p> <p>Proprietățile elementelor, precum și formele și proprietățile compușilor lor variază periodic în funcție de sarcina nucleului sau numărul de ordine (numărul atomic) al elementelor. IX, p. 12</p>

	<p>Repetarea proprietăților chimice ale elementelor cu structură analoagă și cu număr atomic diferit, aranjate în ordinea crescândă a greutateților lor atomice.</p> <p><i>MDN</i></p> <p>LEGEA PERIODICITĂȚII</p> <p>Lege conform căreia proprietățile fizice și chimice ale elementelor variază periodic în funcție de locul acestora în sistemul periodic.</p> <p><i>NODEX</i></p>	
<p>Masă moleculară relativă</p>	<p>MASĂ</p> <p>2.(Fiz.) Cantitatea de materie a unui corp considerată ca o mărime caracteristică (în raport cu volumul). $\diamond$ <i>Masă atomică</i> = greutate atomică. <i>Masă moleculară</i> = greutate moleculară.</p> <p><i>DEX 09</i></p> <p>9. (Îs) ~ <i>moleculară</i> Masă (8) obținută din însumarea maselor atomice ale atomilor din care e constituită o moleculă.</p> <p><i>MDA</i></p> <p>RELATIV 2. (În opoziție cu absolut) Care are o valoare dependentă de anumite condiții sau în funcție de punctul de vedere al cuiva.</p> <p><i>DLRLC</i></p>	<p>Din însumarea maselor atomice relative ale elementelor care alcătuiesc o moleculă rezultă masa moleculară relativă M_r (M – <i>molecular</i>, r – <i>relativ</i>). <i>VII, p. 66</i></p> <p>Masa moleculară relativă a unei substanțe este egală cu suma maselor atomice relative ale tuturor elementelor care intră în componența moleculei, luând în considerare numărul atomilor. <i>VII, p. 68</i></p>
<p>Masă atomică relativă Fr. <i>masse</i></p>	<p>MASĂ</p> <p>3. (Fiz.) Cantitatea de materie a unui corp considerată ca o mărime caracteristică (în raport cu volumul). $\diamond$ <i>Masă atomică</i> = greutate atomică. <i>Masă moleculară</i> = greutate moleculară. <i>Masă specifică</i> = densitate.</p> <p><i>DEX 09</i></p>	<p>...fiecare element ocupă o căsuță aparte, în care sunt indicate: denumirea elementului, simbolul chimic, numărul atomic și masa atomică relativă. <i>VII, p.42</i></p> <p>Masa relativă a nucleului se consideră a fi egală numeric cu masa atomică relativă, rotunjită până la numere</p>

<p>Mediu (acid, bazic, neutru) Lat. <i>medium</i> Fr. <i>acide</i> Lat. <i>acidus</i> Fr. <i>basique</i> Lat. <i>neuter, -tra</i></p>	<p>MEDIU</p> <p>2. Substanță solidă, lichidă sau gazoasă, câmp electromagnetic sau gravitațional etc. în care se desfășoară fenomenele fizice. <i>DEX 09</i></p> <p>4 Sistem sau ansamblu de sisteme fizico-chimice în care se produce un fenomen. <i>MDA</i></p> <p>ACID <i>Adj.</i> Care are proprietățile unui acid, cu gust acru, înțepător. <i>DEX 09</i> <i>Adj.</i> Care are gust acru și înțepător. <i>NODEX</i></p> <p>BAZIC <i>(despre substanțe)</i> Care are proprietăți de bază; cu proprietăți de bază; alcalin. <i>NODEX</i></p> <p>1. (CHIM.) Care are proprietățile unei baze. <i>DE</i></p> <p>NEUTRU</p> <p>4.(Chim.) Care nu are nici caracter acid, nici caracter bazic; neutral (3). ♦ La care ionii de hidrogen ai acidului au fost înlocuiți cu metale. <i>DEX 09</i></p> <p>3.(Chim.) Care nu are nici caracter acid, nici caracter bazic; neutral (3). ♦ La care ionii de hidrogen ai acidului au fost înlocuiți cu metale.</p>	<p>întregi. VII, p. 50</p> <p>Constatăm că pH-ul măsoară caracterul acid, bazic sau neutru al unei soluții. Pentru măsurarea pH-ului unei soluții se utilizează indicatorul universal și scala pH, care include 14 diviziuni. Dacă valorile pH-ului sunt mai mici de 7, $pH < 7$, aceasta indică un mediu acid, dacă avem $pH > 7$, atunci avem un mediu bazic, iar valoarea $pH = 7$ indică un mediu neutru.</p> <p>Pentru stabilirea valorii pH-ului se folosesc proprietățile unor substanțe de a-și modifica culoarea în diferite medii. Ele se numesc <u>indicatori</u>. VIII, p. 75</p>
---	---	--

	<i>DEX 98</i>	
<p>Metal Fr. <i>métal</i> Germ. <i>Metall</i></p>	<p>1. Nume generic dat oricărui element chimic cu luciu caracteristic, bun conducător de căldură și de electricitate, maleabil și ductil, de obicei solid la temperatura obișnuită; <i>p. ext.</i> aliaj format din două sau mai multe asemenea elemente chimice, din aceste elemente și alte materiale etc. ◇ <i>Metal nobil</i> = metal care se găsește în natură în cantități mici și care se oxidează sau se alterează cu greutate. <i>Metal prețios</i> = aurul, platina și argintul. <i>Metal rar</i> = metal care se găsește în cantități mici sau în stare dispersă în scoarța Pământului.</p> <p><i>DEX 09</i> 1 Fiecare dintre elementele chimice cu luciu caracteristic, bune conductoare de căldură și de electricitate, solide la temperatura obișnuită.</p> <p><i>MDA</i> 1. Element chimic, cu un luciu caracteristic, bun conducător de căldură și de electricitate, maleabil și ductil, de obicei solid la temperatura obișnuită, care se găsește în natură în stare nativă sau sub formă de săruri, oxizi etc.</p> <p><i>DLRLC</i> Element chimic cu luciu specific, caracterizat prin conductibilitate termică și electrică, opacitate, ductibilitate și maleabilitate.</p> <p><i>NODEX</i></p>	<p>Toate metalele, cu excepția mercurului, sunt substanțe solide cristaline.</p> <p>Ce reprezintă o bucată de metal? În ea atomii de metal sunt aranjați într-o ordine anumită și se află într-o stare deosebită. <i>VII, p. 91</i></p>
<p>Metal alcalin Fr. <i>alcaline</i></p>	<p>METAL ALCALIN Metal din grupul metalelor monovalente. <i>DEX 09</i></p>	<p>Metalele din subgrupa principală a grupei întâi mai sunt numite <u>metale alcaline</u>. <i>IX, p. 24</i></p>

		Metalele alcaline litiul Li, sodiul Na, potasiul K, rubidiul Rb, cesiul Cs și franciul Fr sunt situate în subgrupa principală a grupei I. IX, p. 37
Mol Masă molară Volum molar Fr. <i>mole</i> Fr. <i>molaire</i> Germ. <i>Mol</i> Lat. <i>volumen</i> Fr. <i>volume</i>	MOL (Chim.) Moleculă-gram. DEX 09 VOLUM 1.(Fiz; Chm) Cantitatea de materie a unui corp (gazos) sau a unui corpuscul considerată (ca o mărime caracteristică) în raport cu masa ² . MDA MOLAR (Chim.) Care aparține molului ¹ , privitor la mol ¹ . DEX 09	<u>Molul</u> este cantitatea de substanță care cuprinde atâtea particule (atomi, molecule, ioni) câți atomi de carbon se găsesc în 12 g (0,012 kg) de carbon. VIII, p. 16 Raportul dintre masa substanței și cantitatea de substanță este o mărime constantă pentru substanța dată și se numește <u>masa molară a substanței</u> . VIII, p. 17 Raportul dintre volum și cantitatea de substanță se numește <u>volum molar</u> (Vm). IX, p. 64
Moleculă Lat. <i>molecula</i> It. <i>molecola</i> Fr. <i>molécule</i>	1.Cea mai mică parte dintr-o substanță, care are compoziția procentuală și proprietățile chimice ale substanței respective, constituită din unul sau mai mulți atomi legați între ei prin forte de valență principală MDA	<u>Moleculele</u> sunt cele mai mici particule de substanță care păstrează proprietățile chimice ale acesteia. VII, p. 37
Nemetal	Element chimic fără luciu metalic, rău conducător de căldură și electricitate, de obicei solubil în dizolvanți organici. N. formează ioni negativi prin acceptarea de electroni, iar oxizii lor formează cu apa acizi. În condiții normale, n. pot și gazoase (ex. hidrogenul, oxigenul, azotul, clorul etc.), lichide (ex. bromul) și solide (ex. sulfurul, fosforul, carbonul etc.). Sin. <i>metaloid</i> . DE	În stare liberă, elementele nemetalice formează <i>substanțele simple</i> nemetale. Acestea se găsesc, în condiții obișnuite, în diferite stări de agregare: gazoasă (oxigenul, hidrogenul, azotul, clorul); solidă (iodul, sulfurul, fosforul ș.a.). Singurul nemetal în stare lichidă este bromul. Nemetalele conduc rău căldura și electricitatea, sunt sfărâncioase, nu posedă luciu caracteristic. VII, p. 44 Substanțele simple, la rândul lor, se împart în <i>metale</i> și <i>nemetale</i> . VIII, p. 71

<p>Neutron Fr. <i>neutron</i></p>	<p>(Fiz.) Particulă elementară neutră din nucleul atomului, lipsită de sarcină electrică, cu masa puțin mai mare decât cea a protonului. [Pr.: <i>ne-u-</i>] – <i>DEX 09</i></p> <p>Particulă elementară neutră (fără sarcină electrică) din componența nucleului atomic. [Sil. <i>ne-u-</i>] /<Fr. <i>neutron</i> <i>NODEX</i></p> <p>(FIZ.) Particulă elementară din clasa barionilor, neutră din punct de vedere electric, cu spinul 1/2 și cu masa mai mare decât a protonului, alături de care intră în alcătuirea nucleelor atomilor (cu excepția hidrogenului). Preconizat, în 1920, de către E. Rutherford a fost identificat de către J. Chadwick, în 1932, pe baza experiențelor fizicienilor francezi Irène și Frédéric Joliot-Curie și ale fizicienilor germani W. Bothe și G. Becker. N. este stabil în nucleele atomilor, dar în stare liberă se dezintegrează într-un proton, un electron și un antineutrino, având o durată medie de viață de 15,3 minute. N. și protonul au proprietăți asemănătoare și se consideră a fi două stări diferite ale aceleași particule <i>nucleonul</i>. N. este singura particulă elementară care interacționează cu câmpul gravitațional. <i>DE</i></p>	<p>Masa relativă a atomului (Ar) este egală cu suma numărului de protoni (Z) și de neutroni (N). <i>VII, p. 49</i></p>
<p>Număr de ordine/număr atomic Lat. <i>numerus</i></p>	<p>NUMĂR ATOMIC</p> <p>◇<i>Număr atomic</i> = număr de ordine pe care îl poartă elementele chimice așezate în ordinea tabloului lui Mendeleev și care exprimă numărul de protoni din nucleul atomului respectiv. <i>DEX 09</i></p>	<p>Numărul electronilor în atom este egal cu valoarea sarcinii nucleului sau cu numărul atomic (numărul de ordine) al elementului. <i>VII, p. 47</i></p>

<p>Oxid Gr. <i>oxys</i> „acru” Fr. <i>oxyde</i></p>	<p>Compus al oxigenului cu alt element chimic. <i>DEX 09</i></p>	<p>Substanțele alcătuite din două elemente, unul dintre care este oxigenul, se numesc <u>oxizi</u>. <i>VIII, p. 49</i></p> <p>Oxizii cărora le corespund acizi se numesc <u>oxizi acizi</u>. <i>VIII, p. 57</i></p> <p>Oxizii cărora le corespund baze se numesc <u>oxizi bazici</u>. <i>VIII, p. 57</i></p>
<p>Oxidant Antioxidant Fr. <i>oxydant</i> Fr. <i>antioxydant</i></p>	<p>OXIDANT (Substanță) care are proprietatea de a produce o oxidare. ANTIOXIDANT (Substanță) care împiedică sau întârzie acțiunea de oxidare; antioxigen. <i>DEX 09</i></p>	<p>Elementul care primește electronii este <u>oxidant</u>. <i>IX, p. 20</i></p>
<p>Reducător <i>a reduce+suf. - tor</i></p>	<p><i>chim.</i> Substanță care într-o reacție cedează unul sau mai mulți electroni, oxidându-se. <i>NODEX</i></p>	<p>Cuvintele oxidant și oxidare sau reducător și reducere au aceeași rădăcină, dar se referă la procese diferite. <i>IX, p. 20</i></p>
<p>Oxigen Gr. <i>ὀξύς oxys</i> – „acid”, „ascuțit” Gr. <i>-γενής -genes</i>, „producător”, „născător” Lat. <i>oxygenium</i></p>	<p>Element chimic gazos, incolor, inodor, insipid, care reprezintă o cincime din aerul atmosferic, fiind indispensabil în procesul respirației și al arderii, și care, în combinație cu hidrogenul, formează apa. <i>DEX 09</i></p>	<p>Oxigenul ca element chimic</p> <ol style="list-style-type: none"> <i>Simbolul chimic</i> – O (din Lat. <i>Oxygenium</i>). <i>Masa atomică relativă</i> Ar(O) = 16. <i>Locul în sistemul periodic</i>: numărul atomic 8, perioada a II-a, grupa a VI-a, subgrupa principală. <i>Caracterul</i>: element chimic nemetalic. <i>Structura atomului de oxigen</i>: sarcina nucleului Z = +8; numărul de protoni N_p = 8p; numărul de neutroni (N_n = Ar – Z) N_n = 16 – 8 = 8n; numărul total de electroni N_± = 8±; numărul straturilor electronice corespunde cu numărul

		<p>perioadei și este egal cu 2; repartizarea electronilor pe straturi: pe primul strat se află 2 electroni, iar pe al doilea (stratul exterior) – 6 electroni. Schema electronică de reprezentare a structurii atomului de oxigen: 6. <i>Valența</i> oxigenului este egală cu diferența dintre opt și numărul grupei: $8 - 6 = 2$, deci, oxigenul este divalent. <i>VIII, p. 41</i></p>
<p>Ozon Gr. <i>ozein</i> – a avea miros Fr. <i>ozone</i></p>	<p>Corp gazos de culoare albastruie, cu miros caracteristic, a cărui moleculă se compune din trei atomi de oxigen, care se găsește în natură sau se poate obține prin descărcări electrice în aer și este folosit ca antiseptic și la sinteze organice. <i>DEX 09</i> Formă alotropică a oxigenului, care conține trei atomi de oxigen în moleculă. Gaz cu miros caracteristic, foarte toxic, de culoare albastruie. Agent oxidant puternic; ia naștere din oxigen, prin acțiunea descărcărilor electrice și sub acțiunea razelor ultraviolete. Se folosește ca antiseptic și în sinteze organice. <i>DE</i></p>	<p><u>Ozonul</u> este o substanță simplă, cu formula moleculară O_3. <i>VIII, p. 42</i></p>
<p>Perioadă Lat. <i>periodus</i> Gr. <i>periodos</i> Fr. <i>période</i></p>	<p>2. Fiecare dintre cele șapte rânduri în care sunt aranjate elementele chimice din tabloul periodic al lui Mendeleev. <i>DEX 09</i> 16. Fiecare dintre cele șapte rânduri în care sunt aranjate, în ordinea maselor atomice crescătoare, elementele chimice din tabloul periodic al lui Mendeleev.</p>	<p>Tabelul periodic al elementelor este alcătuit din șiruri orizontale, numite <u>perioade</u>, și coloane verticale, numite <u>grupe</u>. În total sunt 7 perioade. Perioadele I, II și III se numesc <u>perioade mici</u>, iar perioadele IV-VII – <u>perioade mari</u>. <i>VII, p. 43</i></p>

	<p><i>MDA</i></p>	
<p>Proprietățile substanței Lat. <i>proprietas</i>, ~<i>atis</i> Fr. <i>propriété</i></p>	<p>PROPRIETATE 2. Trăsătură predominantă care caracterizează o ființă, un lucru, un fenomen etc. și care diferențiază o ființă de alta, un lucru de altul etc.; caracteristică, trăsătură, însușire. <i>DEX 09</i> 3. Însușire care (poate) aparține tuturor elementelor unei specii; caracteristică, trăsătură. <i>DLRLC</i> 3. Însușire, calitate caracteristică a unui lucru; caracter distinctiv. <i>DN 1986</i> 4) Semn particular al unui lucru sau al unei persoane; calitate; particularitate; trăsătură; caracter. <i>NODEX</i> 3. Caracteristică, însușire, trăsătură predominantă a cuiva sau a ceva. <i>DE</i></p>	<p>Proprietățile substanței: semnele prin care substanțele se aseamănă sau se deosebesc unele de altele. <i>VII, p. 63</i></p> <p>Proprietățile fizice. La categoria proprietăților fizice se referă acele semne care pot fi distinse cu ajutorul simțurilor (văzul, mirosul, gustul, pipăitul) și al aparatelor fizice de măsurare. <i>VII, p. 25</i></p> <p>Proprietățile unor substanțe de a se transforma în alte substanțe se numesc <u>proprietăți chimice</u>. <i>VII, p. 27</i></p> <p>Proprietățile fiziologice. Acțiunea substanței asupra organismelor vii sau asupra celor vegetale reprezintă proprietățile ei fiziologice. <i>VII, p. 27</i></p>
<p>Proton Fr. <i>proton</i></p>	<p>Particulă elementară^[1] stabilă cu sarcină electrică pozitivă, care constituie nucleul atomului de hidrogen. <i>DEX 09</i> Particulă elementară grea cu sarcină electrică pozitivă, egală în valoare absolută cu sarcina electronului, care alcătuiește singur nucleul atomului de hidrogen ușor. <i>DLRLC</i> Particulă elementară stabilă cu sarcină electrică pozitivă din componența nucleului atomic. / <i>NODEX</i></p>	<p>Nucleul, ca și atomul, are o structură complexă. Sarcina pozitivă a nucleului se datorează prezenței, în componența lui, a unor <i>particule elementare pozitive</i>, numite <u>protoni</u>. <i>VII, p. 48</i></p> <p>Numărul protonilor din nucleu este egal cu valoarea sarcinii nucleului sau cu numărul atomic. <i>Ibidem</i></p>

Reactant Engl. <i>reactant</i>	Fiecare dintre substanțele definite care iau parte la o reacție chimică. <i>DEX 09</i>	Termenul se atestă, dar nu este definit.
Reacție de combinare Fr. <i>combiner</i> Lat. <i>combinare</i>	COMBINARE 3. Fenomen chimic de unire a doi sau a mai multor atomi, molecule sau radicali pentru a forma molecula unei noi substanțe, cu însușiri diferite de cele ale substanțelor de la care s-a pornit. <i>DEX 09</i>	Reacția în care din două sau mai multe substanțe simple sau compuse se formează o singură substanță compusă se numește <u>reacție de combinare</u> . <i>VIII, p. 30</i>
Reacție de schimb Fr. <i>réaction</i>	<i>Reacția de schimb</i> (numită și reacția de dublă înlocuire) este reacția chimică în care două substanțe compuse își schimbă între primele doua elemente. Formula generală: $AB+CD=AD+CB$ <i>WIKIPEDIA</i>	Reacția chimică în care două substanțe compuse își schimbă între ele părțile componente se numește <u>reacție de schimb</u> . Reacția de schimb dintre un acid și o bază, în urma căreia se formează o sare și apă, se numește <u>reacție de neutralizare</u> . <i>VIII, p. 79</i>
Reacții chimice Fr. <i>réaction</i>	REAȚIE 4. (Chim.) Fenomen de transformare a uneia sau a mai multor substanțe chimice sub acțiunea unor agenți fizici sau a altor substanțe chimice, în urma căreia se formează substanțe noi, cu proprietăți diferite de ale celor inițiale. <i>DEX 09</i> 4 (Chm) Transformare pe care o suferă substanțele sub acțiunea unor agenți fizici sau a altor substanțe chimice, în urma căreia se formează substanțe noi, cu proprietăți diferite de ale celor inițiale. <i>MDA</i> 2) Interacțiune dintre două sau mai multe substanțe, care sunt antrenate în transformări chimice. <i>NODEX</i>	Fenomenele de transformare a unor substanțe în altele au fost numite <u>reacții chimice</u> . <i>VII, p. 30</i> Fenomenele chimice se numesc <u>reacții chimice</u> . <i>VII, p. 30</i> Fenomenele însoțite de transformarea unor substanțe în altele se numesc <u>fenomene chimice sau reacții chimice</u> . <i>IX, p. 6</i> În prezent se cunosc foarte multe reacții chimice. După particularitățile comune, acestea pot fi divizate în mai multe categorii, adică pot fi clasificate. Dacă pentru compararea reacțiilor se iau drept criterii numărul și compoziția substanțelor inițiale și ale produșilor de reacție, atunci reacțiile chimice se împart în câteva <i>tipuri</i> : 1) de combinare;

	<p>CHIMIC Care ține de chimie; propriu chimiei. Reacție chimică. <i>NODEX</i></p>	<p>3) de substituție; 2) de descompunere; 4) de schimb. <i>VIII, p. 29</i></p>
<p>Reacții de oxidare Fr. <i>oxyder</i></p>	<p>OXIDARE 1 Transformare în oxid prin combinare cu oxigenul. <i>MDA</i></p>	<p>Sub aspect general, procesul chimic de interacțiune a substanțelor cu oxigenul se numește <u>oxidare</u>. Reacția chimică în care se produce oxidarea substanțelor, însoțită de degajare de lumină și căldură, se numește <u>ardere</u>. <i>VIII, p. 45</i></p>
<p>Sare Lat. <i>sale</i></p>	<p>2. Substanță chimică formată de obicei prin reacția unui acid cu o bază. <i>DEX 09</i> 2.Substanță chimică în care unul sau mai mulți atomi de hidrogen din molecula unui acid sînt înlocuiți cu atomi de metale. <i>DLRLC</i></p>	<p>Sărurile. Substanțele compuse ce conțin în moleculă atomi de metale și resturi acide se numesc <u>săruri</u>. <i>VIII, p. 15</i></p>
<p>Scală pH it. <i>scala</i> Fr. <i>p. „potențial” + H „hidrogen”</i></p>	<p>SCALĂ 5 Scară ale cărei elemente sunt diviziuni ale unei linii, marcate cu valorile numerice ale mărimilor raportate corespunzător <i>MDA</i> pH Simbol pentru logaritmul zecimal cu semn schimbat al concentrației ionilor de hidrogen dintr-o soluție, măsurat cu numărul de ioni-gram de hidrogen existenți într-un litru de soluție; exponent de hidrogen. Caracterizează starea acidă sau bazică a unei soluții (pH 7 este neutru, valorile mai mici de 7 indică aciditate, cele mai mari de 7 caracterul bazic al soluției). <i>DE</i></p>	<p>Constatăm că pH-ul măsoară caracterul acid, bazic sau neutru al unei soluții. Pentru măsurarea pH-ului unei soluții se utilizează indicatorul universal și scala pH, care include 14 diviziuni. Dacă valorile pH-ului sunt mai mici de 7, pH<7, aceasta indică un mediu acid, dacă avem pH >7, atunci avem un mediu bazic, iar valoarea pH=7 indică un mediu neutru. Pentru stabilirea valorii pH-ului se folosesc proprietățile unor substanțe de a-și modifica culoarea în diferite medii. Ele se numesc <u>indicatori</u>. <i>VIII, p. 75</i></p>

<p>Schemă electronică Gr. <i>schema</i> – „formă, figură” Lat. <i>schema</i></p>	<p>SCHEMĂ 1.Reprezentare grafică simplificată a elementelor sau caracteristicilor structurii unui aparat, ale unei mașini, ale unei instalații, ale unui proces etc. <i>DEX 09</i></p>	<p>Astfel, schema electronică a atomului oricărui element trebuie să cuprindă: simbolul chimic cu numărul atomic, sarcina nucleului și numărul de electroni, apoi straturile electronice, sub care va fi indicat numărul electronilor aflați pe fiecare strat. <i>VII, p. 53</i></p>
<p>Simboluri chimice Gr. σύμβολον Lat. <i>symbolum</i> Fr. <i>symbole</i> Germ. <i>Symbol</i></p>	<p>SIMBOL Orice semn convențional care abreviază ceva; literă sau grup de litere care reprezintă numele unui element chimic; literă sau grup de litere care reprezintă o unitate de măsură etc. <i>DN 86</i> SIMBOL CHIMIC <i>Simbol chimic</i> = mod convențional de notare a atomilor elementelor chimice, folosit în scrierea formulelor și a ecuațiilor chimice. <i>DEX 09</i> 5. Semn convențional folosit în diverse discipline științifice și practice și care reprezintă sume, cantități sau noțiuni. <i>DLRLC</i> Denumire abreviată a elementelor chimice. <i>MDN</i></p>	<p>Fiecare element chimic este notat, în mod convențional, prin una sau două litere, numite <u>simbol chimic</u>. <i>VII, p. 36</i></p> <p>RECOMANDAT: Literă sau grup de litere care reprezintă numele unui element chimic.</p>
<p>Soluție Lat. <i>solutio, -onis</i> Fr. <i>solution</i></p>	<p>1.Amestec omogen compus din două sau mai multe substanțe chimice (dintre care una este de obicei lichidă) dispersate la scară moleculară în diverse proporții. <i>DEX 09</i> 1.Amestec omogen compus din două sau mai multe substanțe chimice în proporții care pot varia și dintre care una este de multe ori fluidă.</p>	<p><u>Soluția</u> – amestec omogen. <i>VII, p. 95</i> Spre exemplu, sarea de bucătărie sau zahărul dizolvat în apă formează amestecuri omogene. Acestea mai sunt numite soluții. La dizolvarea în apă, are loc dispersarea substanței până la molecule sau ioni, care se repartizează uniform printre moleculele de apă. <i>VII, p. 96</i> <u>Soluția</u> este un amestec omogen, în care particulele de</p>

	<i>DLRLC</i>	substanță dizolvată nu se observă nici chiar cu ajutorul microscopului. Soluția constă din solvent și substanță dizolvată sau și produșii interacțiunii lor. <i>VIII, p. 120</i> <u>Soluția</u> este un amestec omogen, în care particulele de substanță dizolvată nu se observă nici chiar cu ajutorul microscopului. Partea de masă a substanței dizolvate în soluție (w) este egală cu raportul dintre masa substanței dizolvate și masa soluției. <i>IX, p.8</i>
Solvent Engl. <i>solvent</i>	Substanță chimică (lichidă) care are proprietatea de a dizolva în masa ei alte substanțe; dizolvant. <i>DEX 09</i>	O altă proprietate a substanței este solubilitatea. Știm cu toții că sarea, zahărul, soda alimentară se dizolvă bine în apă, în timp ce fierul, cuprul, polietilena ș.a. sunt insolubile. În cazul dat, apa, pentru substanțele solubile în ea, joacă rolul de solvent sau dizolvant. Există și alte lichide folosite ca solvenți, cum ar fi alcoolul, acetona, uleiul ș.a. <i>VII, p. 25</i>
Strat electronic Lat. <i>stratum</i>	1. Material, substanță repartizată relativ uniform pe o suprafață de altă natură (pentru a o acoperi) sau între alte două suprafețe de altă natură (pentru a le despărți). <i>DEX 09</i>	Electronii formează învelișul electronic al atomului și sunt repartizați pe straturi. <i>VII, p. 51</i>
Substanță Substanță inițială Lat. <i>substantia</i> Fr. <i>substance</i>	SUBSTANȚĂ Corp (solid, lichid, gazos) omogen alcătuit din atomi și din molecule (formate din aceleași elemente) și care posedă o anumită formă, culoare, miros, gust etc.; materie. <i>DEX 09</i> Denumire generică dată sistemelor alcătuite din atomi și molecule de agregare (solidă, lichidă sau gazoasă). <i>MDA</i> 1) Materie din care sunt formate lucrurile. ~ lichidă. ~ gazoasă. ~ solidă.	<u>Materia</u> reprezintă realitatea care există independent de noi și constituie izvorul tuturor transformărilor din natură. <i>VII, p. 8</i> Materia din care este alcătuit un corp fizic se numește <u>substanță</u> . <i>VII, p. 9</i> Corpul reprezintă porțiunea de materie cu formă proprie și volum. <i>VII, p. 8</i> Substanțele alcătuite din atomii unuia și aceluiași element se numesc <u>substanțe simple</u> , iar cele alcătuite din atomii diferitor elemente se numesc <u>substanțe compuse</u> . <i>VII, p. 65</i> Corpul fizic sau materia cu compoziție și structură

	<p>2) <i>chim. fiz.</i> Corp fizic omogen din punctul de vedere al structurii și al compoziției.</p> <p><i>NODEX</i></p>	<p>chimică omogenă se numește <u>substanță</u>. Deci, substanța este componenta chimică a materiei. Substanța poate fi în trei stări de agregare: gazoasă, lichidă, solidă. Toate substanțele chimice constau din particule – atomi, molecule, ioni. <i>VIII, p. 10</i></p> <p>Substanțele care participă la reacția chimică se numesc <u>substanțe inițiale</u>, iar cele care se obțin în urma reacției sunt <u>produși de reacție</u>. <i>IX, p. 6</i></p>
<p>Substanță dizolvată, partea de masă a substanței dizolvate</p> <p>Lat. <i>dissolvere</i></p>	<p>DIZOLVAT</p> <p>6. (Despre substanțe) Care se află dispersat în altă substanță, cu care formează o soluție.</p> <p>7. Substanță care se dizolvă în masa altei substanțe; solvat.</p> <p><i>DEX 09</i></p>	<p>Soluțiile pot fi diluate și concentrate. Cele diluate conțin, evident, cantități mici de substanță dizolvată, iar cele concentrate – cantități mari. În viața de toate zilele este neapărat necesar să se țină cont de concentrația soluțiilor. <i>VIII, p. 122</i></p>
<p>Substanță pură</p> <p>Lat. <i>purus</i></p> <p>Fr. <i>pur</i></p>	<p>PUR</p> <p>1. Care nu conține elemente străine; curat, neamestecat.</p> <p><i>DLRLC</i></p> <p>1) (<i>despre corpuri, substanțe etc.</i>) Care are o compoziție omogenă; fără impurități; curat; veritabil.</p> <p><i>NODEX</i></p>	<p><i>Legea constanței compoziției.</i> În limbajul chimic, prin cuvântul <u>substanță</u> se are în vedere nemijlocit <u>substanța pură</u>.</p> <p>Substanța pură conține doar molecule de substanța dată și nicio particulă de altă substanță.</p> <p>Fiecare substanță pură are o compoziție constantă, indiferent de calea prin care a fost obținută sau de locul aflării sale în natură. <i>VII, p. 66</i></p> <p>Substanța pură este alcătuită din molecule, atomi sau ioni de aceeași substanță. <i>VII, p. 95</i></p>
<p>Substanță simplă și compusă</p> <p>Fr. <i>simple</i></p> <p>Fr. <i>composé</i></p>	<p>SIMPLU</p> <p>1. Care este format dintr-un singur element sau din câteva elemente omogene; care nu se poate împărți</p>	<p>Substanțele formate din atomii unui singur element chimic se numesc <u>substanțe simple</u>. Substanțele alcătuite din atomii diferitor elemente chimice se numesc <u>substanțe compuse</u>. <i>VII, p. 70</i></p>

	<p>în elemente de natură diferită; care nu este amestecat.</p> <p><i>DEX 09</i></p> <p>1. (În opoziție cu <i>compus</i>) Care este format dintr-un singur element sau din elemente omogene; care nu se poate împărți în elemente de natură diferită; neamestecat.</p> <p><i>DLRLC</i></p> <p>COMPUS</p> <p>Substanță chimică obținută prin unirea mai multor elemente diferite; <u>combinație</u>; corp compus.</p> <p><i>Dicționar de neologisme, 1986</i></p> <p>Substanță rezultată din unirea a două sau a mai multor elemente chimice; combinație.</p> <p><i>NODEX</i></p>	<p>Substanțele alcătuite din atomii unuia și aceluiași element se numesc <u>substanțe simple</u>, iar cele ale căror molecule sunt alcătuite din atomii diferitor elemente se numesc <u>substanțe compuse</u>. <i>VIII, p.10</i></p>
<p>Substanțe</p> <ul style="list-style-type: none"> - Caustice <p>It. <i>caustico</i>,</p> <p>Lat. <i>causticus</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Inflamabile <p>Fr. <i>inflammable</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Toxice <p>Gr. <i>toxikon</i> – otravă</p> <ul style="list-style-type: none"> - Corozive <p>Fr. <i>corrosif</i></p> <p>Lat. <i>corrosivus</i></p>	<p>CAUSTIC</p> <p>1) (<i>despre substanțe chimice</i>) Care are proprietatea de a ataca și de a descompune țesuturile vegetale și animale.</p> <p><i>NODEX</i></p> <p>INFLAMABIL</p> <p>Care se aprinde ușor, care ia foc și arde repede. ♦ (Chim.)</p> <p>Care produce, la o temperatură relativ joasă, gaze sau vapori care împreună cu aerul atmosferic pot da un amestec de combustibil.</p> <p><i>DEX 09</i></p> <p>TOXIC</p> <p>1. Care are proprietatea de a intoxica, de a otrăvi; otrăvitor.</p>	<p>Substanțele pot fi dulci, acre, amare, iuți, puternic mirositoare. Unele sunt caustice, adică atacă pielea, producând arsuri (de exemplu, bromul, varul stins, acizii), altele irită căile respiratorii (clorul), sunt inflamabile, explozive, otrăvitoare (mercurul, gazul de cahlă), radioactive (uraniul) etc. <i>VII, p.26</i></p> <p>Analizând proprietățile fiziologice ale compușilor anorganici, am înțeles că majoritatea acizilor și a bazelor sunt <u>compuși caustici</u>, care atacă țesuturile, pielea, organismele vii. <i>VIII, p. 95</i></p>

	<p><i>DEX 09</i> COROZIV 1. (Despre substanțe chimice) Care provoacă o coroziune. $\diamond$ <i>Agent coroziv</i> = substanță care exercită o acțiune chimică sau electrochimică pe suprafața unui material cu care vine în contact, provocând coroziunea. <i>DEX 09</i></p>	
<p>Substituție Lat. <i>substitutio</i>, - onis Fr. <i>substitution</i></p>	<p>(Chim.) Fenomen prin care un atom sau un grup de atomi din molecula unui corp chimic compus este înlocuit prin alt atom sau grup de atomi, provenind de la un alt corp chimic. <i>DEX 09</i></p>	<p>Reacția în care o substanță simplă substituie unii atomi dintr-o substanță compusă se numește <u>reacție de substituție</u>. <i>VIII, p. 33</i></p>
<p>Tabelul periodic</p>	<p>1. Tabel în care figurează elementele chimice dispuse potrivit sistemului periodic. <i>DEX 09</i> 10. (Îs) <i>Tabloul</i> (sau <i>tabelul</i>) ~ <i>al elementelor</i> Tabel care cuprinde elementele chimice, dispuse în șapte șiruri orizontale și nouă coloane verticale, potrivit sistemului periodic. <i>MDA</i> (Chim.) <i>Sistem periodic al elementelor</i> = sistem format din elemente chimice în ordinea crescândă a greutateților atomice, dispuse în (șapte) perioade, astfel încât după parcurgerea unei perioade se regăsesc elemente cu proprietăți chimice asemănătoare. <i>DRLLC</i></p>	<p>Tabelul periodic al elementelor este alcătuit din șiruri orizontale, numite <u>perioade</u>, și coloane verticale, numite <u>grupe</u>. În total sunt 7 perioade. <i>VII, p. 42</i></p>

<p>Valență Fr. valence It. valenza</p> <p>Valența superioară</p> <p>Valența inferioară</p>	<p>1. (Chim.) Număr egal cu numărul de atomi de hidrogen (sau echivalenți ai acestuia) cu care se poate combina un atom al unui anumit element sau al unui radical. ◇ <i>Liniuță de valență</i> (și eliptic) = semn grafic care marchează în formulele chimice legătura dintre atomii moleculelor. ◆ Forță de legătură între doi atomi ai unei molecule.</p> <p><i>DEX 09</i></p> <p>1 (<i>chim.</i>) Proprietate a unui element sau a unui radical de a se combina, în proporții definite, cu alți atomi sau radicali, elementul de referință fiind hidrogenul; numărul de atomi de hidrogen sau de echivalenți ai acestuia cu care un element sau un radical se poate combina. ◇ <i>Liniuță de valență</i> = semn grafic care marchează în formulele chimice legătura dintre atomii moleculelor sau radicalilor. ◆ Forță de legătură între doi atomi ai unei molecule sau ai unui radical.</p> <p><i>DEXI</i></p> <p>1. Forța de legătură dintre doi atomi ai unei molecule. ◆ Semn grafic care marchează această legătură în formulele chimice.</p> <p><i>DN</i></p>	<p>Capacitatea atomilor unui element de a se uni cu un număr strict determinat de atomi ai altui element se numește <u>valență</u>. <i>VII, p. 56</i></p> <p>După valoarea sa, valența mai poate fi superioară și inferioară.</p> <p>Valența superioară (maximă) a elementului este egală cu numărul grupei.</p> <p>Valența inferioară (minimă) (pentru nemetale) este diferența dintre cifra 8 și numărul grupei. <i>VII, p. 56</i></p>
---	---	--

BIBLIOGRAFIE DE REFERINȚĂ

1. **DE:** *Dicționar enciclopedic*, vol. I-VII. București: Editura Enciclopedică, 1993-2009.
2. **DETS:** Andrei, Nicolae. *Dicționar etimologic de termeni științifici*. București: EȘE, 1987.
3. **DEX 09:** *Dicționarul explicativ al limbii române*, ed. a II-a, revăzută și adăugită. București: Univers Enciclopedic Gold, 2009.
4. **DEX 98:** *Dicționarul explicativ al limbii române*. București: Univers Enciclopedic, 1998.

5. **DEXI:** *Dicționar explicativ ilustrat al limbii române*. Chișinău: Arc-Gunivas, 2007.
6. **DLRLC:** *Dicționarul limbii române literare contemporane*. București: EARPR, 1955-1957.
7. **DN:** Marcu F.; Maneca C. *Dicționar de neologisme*. 1986.
8. **MDA:** *Mic dicționar academic*, ed. a II-a. București: Univers Enciclopedic, 2010.
9. **MDN:** Marcu F. *Marele dicționar de neologisme*. București: Saeculum, 2000.
10. **NODEX:** *Noul dicționar explicativ al limbii române*. Chișinău: Litera Internațional, 2002.
11. **VII:** Drăgălina, Galina; Velișco, Nadejda. *Chimie*. Manual pentru clasa a VII-a. Chișinău: Arc, 2020.
12. **VIII:** Drăgălina, Galina; Velișco, Nadejda; Kudrițcaia, Svetlana; Pasecinic, Boris. *Chimie*. Manual pentru clasa a IX-a. Chișinău: Arc, 2016.
13. **IX:** Drăgălina, Galina; Velișco, Nadejda; Kudrițcaia, Svetlana; Pasecinic, Boris. *Chimie*. Manual pentru clasa a IX-a. Chișinău: Arc, 2016.
14. **WIKIPEDIA:** *ro.wikipedia.org*

VOLUMUL 3

Termenii ariei curriculare *educație socioumanistică*

ISTORIA UNIVERSALĂ ȘI A ROMÂNILOR

Clasa a V-a – a IX-a

417

Termen	Definiția lexicografică	Definiția pentru uzul școlar
Adunare ad-hoc Lat. <i>ad hoc</i> , ”pentru aceasta”	ADUNĂRI AD-HOC Organe cu caracter consultativ în Moldova și în Țara Românească, alcătuite din reprezentanți aleși ai tuturor claselor și categoriilor sociale convocate la Iași și București la 22 sept./4 oct., respectiv 30 sept./12 oct. 1857. Au hotărât: autonomia și neutralitatea celor două Principate, unirea lor într-un singur stat cu numele de România, numirea ca domn a unui prinț străin dintr-o familie domnitoare din Europa, guvern reprezentativ și constituțional, garantarea colectivă a celor șapte puteri. Numite și <i>Divanuri ad-hoc</i> . <i>Dicționar enciclopedic, 1993-2009</i>	Fiecare dintre cele două adunări speciale, numite și <i>divanuri ad-hoc</i> , care s-au întrunit în 1857 (la Iași și la București). Au cerut unirea Țărilor Române și au stipulat principalele condiții de organizare a noului stat unificat.
Agricultură Lat. <i>ager, agri</i> , ”ogor”, + <i>cultura, -ae</i> , ”cultivare, îngrijire”	Ramură a producției materiale care are ca obiect cultura plantelor și creșterea animalelor; cultivare a pământului; totalitatea lucrărilor și a metodelor întrebunțate în acest scop. <i>DEX, 2009</i>	Îndeletnicire a omului din cele mai vechi timpuri, care are ca obiect prelucrarea pământului și cultivarea plantelor pentru alimentație.
Alianță politico-militară	ALIANȚĂ 1) Înțelegere politică de durată între două sau mai multe state, stipulată în acorduri sau tratate, prin care hotărăsc să-și acorde asistență politică și militară reciprocă. <i>DEX, 2009</i>	Înțelegere politică de durată între două sau mai multe state, stipulată în documente (acorduri, tratate etc.), prin care acestea hotărăsc să-și acorde asistență politică și militară reciprocă.

<p>Anexare Lat. <i>annexus, -a, -um</i>, din <i>annecto, -ere</i> ”a lega”</p>	<p>A ANEXA: I. Tranz. A alipi, a alătura, a adăuga, a atașa la ceva. ♦ (Cu privire la un stat, un teritoriu) A încorpora prin violență, a face un act de anexiune. <i>DEX, 2009</i></p>	<p>Încorporarea, în întregime sau parțial, a teritoriului unui stat străin prin mijloace nelegitime.</p>
<p>Antichitate Lat. <i>antiquitas, -atis</i>, din <i>antiquus, -a, -um</i>, ”vechi”</p>	<p>Epocă îndepărtată a istoriei în care s-au dezvoltat vechile civilizații, în special cele greco-romane. <i>Dicționar de neologisme, 1986</i></p>	<p>Epocă istorică în care s-au dezvoltat vechile civilizații: sumeriană, egipteană, greacă, romană etc.</p>
<p>Armistițiu Lat. <i>armistitium, -i</i>, din <i>arma, -ae</i>, ”armă”, + <i>sisto, -ere</i>, ”a opri”</p>	<p>Acord între state beligerante care suspendă total sau parțial ostilitățile, pe termen limitat sau nelimitat. Stipularea armistițiului este de competența autorităților militare și nu implică încetarea stării formale de război până când nu este încheiat un tratat de pace. <i>Horia Dumitru Oprea, Mic dicționar de termeni istorici</i></p>	<p>Suspendare temporară a acțiunilor militare în urma unui acord între forțele implicate.</p>
<p>Artă Lat. <i>ars, artis</i>, ”artă”</p>	<p>Activitate a omului care are drept scop producerea unor valori estetice și care folosește mijloace de exprimare cu caracter specific; totalitatea operelor (dintr-o epocă, dintr-o țară etc.) care aparțin acestei activități. <i>DEX, 2009</i></p>	<p>Activitate a omului care oglindește realitatea în imagini expresive și are ca scop producerea unor valori estetice; totalitatea operelor de arhitectură, sculptură, pictură.</p>
<p>Asolament Fr. <i>assolement</i>, din <i>sol</i>, ”pământ”</p>	<p>Tehnică a împărțirii unui teren cultivabil în mai multe loturi (în raport cu numărul de plante care urmează a fi cultivate) și a repartizării prin rotație a fiecărei plante pe un lot anumit. <i>DEX, 2009</i></p>	<p>Metodă de cultivare a pământului în care, prin rotație anuală, unele loturi se odihnesc (rămân paragină), iar altele sunt rezervate anumitor culturi, pe rând. În asolamentul bienal rotația are loc o dată la doi ani, iar în cel trienal – o dată la trei.</p>
<p>Autonomie Gr. <i>autos</i>, ”însuși”, + <i>nomos</i>, ”lege”</p>	<p>Drept (al unui stat, al unei regiuni, al unei naționalități sau al unei minorități naționale etc.) de a se administra singur, în cadrul unui stat condus de o putere centrală. ♦ Situație a celui care nu depinde de nimeni, care are deplină libertate în acțiunile sale. <i>DEX, 1998</i></p>	<p>Dreptul unei regiuni sau al unui stat de a se administra singur, rămânând parte a unui stat condus de o putere centrală.</p>

<p>Barbar Lat. <i>barbarus</i>, -a, -um, din gr. <i>barbaros</i>, ”străin”</p>	<p>1) Nume dat de greci și romani oricărui individ care aparținea unei populații străine care nu vorbea latina sau greaca; străin. 2) (La pl.) Nume dat în trecut popoarelor migratoare care au invadat Imperiul roman în primele secole ale erei noastre; (la sg.; rar) individ care aparține unui asemenea popor. 3) (Fig.; adesea adj.) Om crud, sălbatic, necivilizat; grosolan. <i>Dicționar de neologisme, 1986</i></p>	<p>Nume dat de greci, iar ulterior și de romani celor care aparțineau altor popoare, considerate inferioare din punct de vedere cultural.</p>
<p>Barbar Lat. <i>barbarus</i>, -a, -um, din gr. <i>barbaros</i>, ”străin”</p>	<p>1) Nume dat, în Antichitate, de greci și de romani celor care aparțineau altor popoare. 2) (La m. pl.) Nume generic dat popoarelor care au migrat la începutul Evului Mediu în Europa; (și la sg.) persoană care făcea parte dintr-un asemenea popor. 3) Fig. (Persoană) necivilizată, cu purtări grosolane. ♦ (Persoană) cu atitudine și comportare inumană, crudă, sălbatică. <i>DEX, 2009</i></p>	<p>Nume dat popoarelor care au migrat în Europa de Vest la începutul Evului Mediu, întemeind primele regate medievale.</p>
<p>Basarabia <i>De la numele dinastiei Basarabilor</i></p>	<p>Provincie istorică românească, parte integrantă a Moldovei, situată pe teritoriul dintre Nistru, Prut, Dunăre și Marea Neagră, denumită astfel prin extinderea numelui atribuit în 1812 doar părții sale sudice. <i>Dicționar enciclopedic, 1993-2009</i></p>	<p>Partea de răsărit a Țării Moldovei, aflată între Prut și Nistru. Inițial denumirea se referea doar la teritoriile sudice cu ieșire la Marea Neagră, aflate sub administrație turco-tătară, însă în 1812 a fost extinsă asupra întregii regiuni.</p>
<p>Breaslă Slavon <i>bratstvo</i>, „frăție”</p>	<p>1) (În Evul Mediu) Asociație de meșteșugari de aceeași branșă, care se supun unei discipline colective în scopul apărării și promovării intereselor lor economice și de altă natură. <i>Dicționar enciclopedic, 1993-2009</i></p>	<p>Asociație a meșteșugarilor de aceeași specialitate, în frunte cu un staroste, care determina standardele de calitate a producției și apăra interesele membrilor.</p>
<p>Burghezie Germ. <i>Burgh</i>, ”oraș”</p>	<p>1) Categorie legată preponderent de economia urbană care deține capitalul și pârghiile de decizie în societate. ♦ (În Evul Mediu; cu sens colectiv) Locuitorii de la orașe; populația orașelor, târgoveți; orășenime.</p>	<p>Categorie socială legată preponderent de economia urbană, care deținea capitalul și pârghiile de decizie în societate. În sec. al XIX-lea, termenul era aplicat categoriilor urbane mai</p>

	2) (În sintagma) <i>Mica burghezie</i> = parte a burgheziei (1) formată din micii producători, micii comercianți, funcționari etc. <i>DEX, 2009</i>	înstărite și educate: patroni, industriași, comercianți (în general, proprietari).
Calfă Turc <i>kalfa</i> , din arabă <i>khalifa</i> , „succesor”	Lucrător care, după o perioadă de ucenicie, lucra un timp la patronul său. <i>DEX, 2009</i>	Lucrător care primește o calificare într-o meserie sau în comerț după terminarea perioadei de ucenicie, fiind obligat să lucreze încă un anumit timp la patronul său.
Capitalism <i>capital+ -ism</i>	Sistem social-economic și politic-ideologic bazat pe proprietatea privată, piața liberă și libertatea de acțiune. <i>DEX, 2009</i>	Orânduire social-economică bazată pe proprietatea privată și piața liberă.
Catedrală Lat. <i>cathedralis</i> , <i>-e</i> , din <i>cathedra</i> , <i>-ae</i> , ”jilț ceremonial, tron”	1) Biserică unde este scaunul unei dieceze. 2-4) Biserica scaunului mitropolitan sau (arhi)episcopal. 5) Biserica principală dintr-o localitate, în care serviciul e oficiat de un (arhi)episcop. <i>Mic dicționar academic, ed. a II-a, 2010</i>	Biserică centrală dintr-un oraș, unde serviciul e oficiat de un înalt ierarh bisericesc (episcop, arhiepiscop, cardinal, mitropolit etc.).
Centralizare <i>Central+ -izare</i>	Organizare a statului în care există o singură suveranitate, un singur parlament și guvern și un singur sistem de instanțe judecătorești. <i>Marele dicționar de neologisme, 2000</i>	Proces de organizare a statului care tinde să creeze o administrație unitară și o conducere unică, unde organele locale se supun organelor centrale.
Cenzură Lat. <i>censura</i> , <i>-ae</i> , din <i>censeo</i> , <i>-ere</i> , ”a considera, a judeca”	Control prealabil exercitat, în unele state, asupra conținutului publicațiilor, spectacolelor, emisiunilor de radioteleviziune și, în anumite condiții, asupra corespondenței și convorbirilor telefonice; organ care exercită acest control. <i>DEX, 2009</i>	Puterea unei autorități sau persoane de a exercita controlul asupra conținutului corespondenței, publicațiilor etc., de a suprima apariția unor publicații în numele protejării unor valori sau în numele securității naționale.
Cetățean <i>Cetate+ -ean</i>	Persoană care face parte din populația stabilă a unui stat, având toate drepturile și obligațiile prevăzute de lege. <i>Noul dicționar explicativ al limbii române, 2002</i>	Locuitor al unui stat, care are drepturi, dar și obligații civile, politice și militare.

<p>Civilizație Fr. <i>civilisation</i>, ”civilizație”</p>	<p>Nivel de dezvoltare la care se găsește viața socială, materială și spirituală a unei formații sociale sau a unui grup social; stare a vieții sociale, economice și culturale a unui popor, a unei epoci etc. ♦ Grad dezvoltat de cultură materială a unui popor, a unei societăți etc. <i>Dicționar de neologisme, 1986</i></p>	<p>Ansamblu de caracteristici ale vieții culturale și materiale a unei societăți; nivel înalt de dezvoltare a unei societăți.</p>
<p>Cneaz Slavon <i>kneaz</i>, ”principe”</p>	<p>Conducător al unui cnezat. ♦ Prinț rus. <i>DEX, 2009</i></p>	<p>La slavi: lider militar din rândurile aristocraților, care avea propria ceată, numită <i>drujină</i>, și stăpâna un anumit teritoriu. La români: conducătorul unei formațiuni prestatale de dimensiuni mai mici decât voievodatul.</p>
<p>Cod civil</p>	<p>Culegere unitară de norme juridice care reglementează raporturile de drept civil. <i>DEX, 2009</i></p>	<p>Culegere unitară de norme juridice, care reglementează raporturile de drept civil dintr-un stat sau o unitate administrativ-teritorială.</p>
<p>Colectivizare <i>colectiv+ -izare</i></p>	<p>1) Trecere a mijloacelor de producție individuale în proprietate colectivă, prin naționalizare, expropriere etc. 2) Unire a principalelor mijloace de producție ale țărănimii în cooperative. <i>Mic dicționar academic, ed. a II-a, 2010</i></p>	<p>Proces prin care anumite mijloace de producție și posesiuni sunt trecute din proprietate particulară în proprietate colectivă prin naționalizare sau expropriere. La nivel individual, unirea proprietăților agricole ale țăranilor pentru prelucrarea pământului în comun.</p>
<p>Colonizare Fr. <i>coloniser</i>, din lat. <i>colonia</i>, -ae, ”colonie”</p>	<p>1) Transformare în colonie. 2) Populare cu coloniști. <i>Mic dicționar academic, ed. a II-a, 2010</i></p>	<p>Întemeierea unor orașe de către fenicieni, greci sau romani în ținuturile cucerite în scopuri economice, administrative și militare.</p>
<p>Colonizare Din <i>colonia</i></p>	<p>A COLONIZA I. Tranz. 1) A transforma în colonie un teritoriu sau o țară. 2) A popula o țară sau o regiune cucerită cu oameni aduși de pe alte teritorii sau din alte țări. 3) A popula regiuni (slab populate sau depopulate) din propria țară cu oameni aduși din alte regiuni.</p>	<p>Mutarea organizată a unor grupuri mari de locuitori dintr-o zonă sau țară în altă, în scopul deznaționalizării populației indigene, al întăririi granițelor, al populării regiunilor etc.</p>

	<i>DEX, 2009</i>	
Comerț Lat. <i>commercium</i> , -i, ”schimb, comerț”	Schimb de produse prin vânzare-cumpărare; ramură a economiei naționale în cadrul căreia se desfășoară circulația mărfurilor; realizează legătura dintre producție și consum. <i>Dicționar enciclopedic, 1993-2009</i>	Schimb de produse prin vânzare și cumpărare; produsele pot fi schimbate pe alte produse sau pe mijloace bănești.
Comunism <i>Comun+-ism</i>	Formațiune social-economică în dezvoltarea societății, caracterizată prin proprietatea de stat asupra tuturor mijloacelor de producție și prin regim totalitar de extremă stânga. ♦ Ideologia, teoria înfăptuirii orânduirii comuniste a unei false fericiri generale. <i>Marele dicționar de neologisme, 2000</i>	Doctrină socială, politică și economică, care susține principiul abolirii proprietății private asupra mijloacelor de producție și instaurarea proprietății colective.
Congresul de la Viena Congres: lat. <i>congregior</i> , <i>congregedi</i> , <i>congressus</i> <i>sum</i> , ”a se întâlni”	Conferință din anii 1814-1815, care a reorganizat Europa după războaiele napoleoniene. A demarat în septembrie 1814, la cinci luni după prima abdicare a lui Napoleon I, și și-a realizat ”actul final” în iunie 1815, cu puțin timp înainte de campania de la Waterloo și înfrângerea finală a lui Napoleon. Înțelegerea a reprezentat cel mai cuprinzător tratat care a existat vreodată în Europa. <i>Encyclopaedia Britannica (trad. noastră)</i>	Conferință a statelor europene desfășurată la sfârșitul războaielor napoleoniene, între 18 septembrie 1814 și 9 iunie 1815, cu scopul de a reinstaura în Europa ordinea conservatoare existentă înaintea izbucnirii Revoluției Franceze.
Constituție Lat. <i>constitutio</i> , -onis, ”ordine, organizare”	2) Lege fundamentală a unui stat, investită cu o forță juridică superioară celorlalte legi, care cuprinde principiile esențiale ale organizării lui, stabilește drepturile și datoriile principale ale cetățenilor, sistemul electoral, organizarea organelor supreme și locale etc., reflectând astfel stadiul de dezvoltare socială, economică și politică la un moment dat a statului respectiv. <i>DEX, 1998</i>	Legea fundamentală a unei țări, care determină obligațiile și drepturile cetățenilor și ale guvernului.
Contrareformă <i>Contra+-reformă</i>	Mișcare inițiată împotriva Reformei în sec. XVI de Biserica catolică și sprijinită de unele monarhii din Europa Occidentală și Centrală. <i>DEX, 2009</i>	Mișcare împotriva Reformei și pentru reinstituirea catolicismului în Europa, inițiată în sec. XVI.
Convenție	1. Învoială.	Acord între state, instituții sau persoane cu privire la anumite probleme și obiective.

<p>Lat. <i>conventio</i>, <i>-onis</i>, "înțelegere"</p>	<p>2. (Spc) Acord între două sau mai multe state, instituții, persoane, pe probleme de ordin politic, juridic, militar etc. 3. (Jur) Contract. 4. Tratat internațional. <i>Mic dicționar academic, ediția a II-a, 2010</i></p>	
<p>Coran Arab <i>qur'an</i>, "carte"</p>	<p>Carte sacră a religiei islamice cuprinzând cuvântul lui Alah transmis prin revelație, și numai în limba arabă, lui Mahomed, alcătuită din diviziuni care conțin precepte religioase, etice și juridice, legende și mituri. <i>DEX, 2009</i></p>	<p>Carte sacră a religiei musulmane, care conține dogmele și preceptele acesteia. Pe Coran se bazează dreptul, morala și administrația musulmană.</p>
<p>Cortină de fier Trad. din engleză – <i>Iron Curtain</i></p>	<p>CORTINĂ Perdea de stofă sau de catifea care închide și deschide scena într-o sală de spectacole. A ridica ~a. ◇ ~ de fier a) perdea de metal care desparte sala de spectacol de scenă, folosită în caz de incendiu; b) barieră de netrecut, care separa statele comuniste europene de democrațiile occidentale. <i>Noul dicționar explicativ al limbii române, 2002</i></p>	<p>Linie imaginară care despărțea Occidentul democratic și Răsăritul comunist din Europa. Pentru prima dată termenul a fost folosit în acest sens de Winston Churchill în 1946.</p>
<p>Creștinism <i>creștin+ -ism</i></p>	<p>Totalitatea formelor de credință în persoana și scrierile care conțin cuvintele și învățăturile lui Isus Hristos. <i>DEX, 2009</i></p>	<p>Religie monoteistă în baza învățăturilor lui Isus Hristos, apărută în sec. I d.Hr. și având drept carte sacră Biblia, compusă din Vechiul și Noul Testament.</p>
<p>Criză economică Gr. <i>krisis</i>, "judecată"</p>	<p>Fază a ciclului economic caracterizată în economia contemporană prin scăderea rentabilității întreprinderilor, creșterea inflației, accelerarea concentrării financiare și a multinaționalismului economic, începutul unor revoluții tehnologice, modificarea structurii cererii mondiale de produse industriale, creșterea șomajului; evoluția <i>c.e.</i> este influențată de factori conjuncturali (revendicări salariale, creșterea prețului materiilor prime și al energiei) și factori structurali (scăderea productivității muncii și a rentabilității întreprinderilor). <i>Dicționar enciclopedic, 1993-2009</i></p>	<p>Situație în care, din cauza surplusului relativ de mărfuri în raport cu capacitatea de cumpărare limitată a populației, producția scade, au loc falimente, crește rata de șomaj etc.</p>

<p>Cronică Lat. <i>chronica</i>, -ae, din gr. <i>khronos</i>, "timp"</p>	<p>1) Lucrare cu caracter istoric, obișnuită mai ales în Evul Mediu, care cuprinde o înregistrare cronologică a evenimentelor sociale, politice și familiale; letopiseț, hronic. 2) Articol de ziar sau de revistă care comentează evenimente politice, sociale și culturale de actualitate. <i>DEX, 2009</i></p>	<p>Lucrare istorică în care se expun, în ordine cronologică, evenimente din viața politică și socială; letopiseț. Autorul unei cronici se numește <i>cronicar</i>.</p>
<p>Cronologie Gr. <i>khronos</i>, „timp, durată”, + <i>logos</i>, "cuvânt"</p>	<p>1) Disciplină auxiliară a istoriei care stabilește epocile, datele și succesiunea evenimentelor istorice. 2) Succesiune în timp a evenimentelor (istorice). 3) Istorisire cronologică (3). 4) Sistem adoptat pentru socotirea anilor. <i>Mic dicționar academic, ed. a II-a, 2010</i></p>	<p>Succesiune în timp a evenimentelor istorice; știința care se ocupă de stabilirea epocilor și a datelor istorice.</p>
<p>Cruciade It. <i>crociata</i>, din <i>croce</i>, "cruce"</p>	<p>Fiecare dintre cele opt expediții cu caracter militar, întreprinse la îndemnul Bisericii catolice de către cruciații din Europa Apuseană și Centrală în Orientul Apropiat în perioada dintre 1096 și 1270, sub motivul eliberării mormântului lui Hristos din Ierusalim de sub ocupația musulmanilor; <i>p. gener.</i> (în Evul Mediu) orice expediție militară împotriva unor eretici sau a adepților altor religii. <i>DEX, 2009</i></p>	<p>Cele opt expediții militare întreprinse de către puterile europene în Orientul Apropiat în sec. XI-XIII pentru eliberarea Ierusalimului de sub ocupația musulmană. Participanții la cruciade purtau pe haine simbolul crucii și se numeau <i>cruciați</i>.</p>
<p>Ctitor Gr. <i>ktitor</i>, "tutore"</p>	<p>Persoană care suportă în total sau în parte cheltuielile pentru ridicarea și înzestrarea unei biserici sau a unei mănăstiri; <i>p. ext.</i> fondator al unei instituții, asociații etc. <i>DEX, 1998</i></p>	<p>Persoană care suportă în întregime sau parțial cheltuielile pentru ridicarea și înzestrarea unei biserici sau a unei mănăstiri. Un asemenea lăcaș sfânt devine <i>ctitoria</i> sa.</p>
<p>Cultul personalității Lat. <i>cultus</i>, -a, -um, "cultivat; adorat"</p>	<p>Practică politică ce atribuie un rol exagerat unei personalități politice în evoluția de ansamblu a unei societăți, producând deformarea gravă a vieții politice din țara respectivă. Cultul personalității este specific regimurilor totalitare, în care conducătorul statului este văzut ca având rolul principal în progresul și cârmuirea țării respective. <i>Horia Dumitru Oprea, Mic dicționar de termeni istorici</i></p>	<p>Venerarea excesivă a unei personalități (conducător de stat, ideolog etc.), căreia i se atribuie calități excepționale și un rol decisiv în făurirea istoriei.</p>

Cultura de masă	Ansamblu de cunoștințe și de valori cu care masele vin în contact prin participare creatoare sau prin asimilare. <i>Dicționar de neologisme, 1986</i>	Formă de cultură destinată celor mai numeroși, care este răspândită preponderent de mass-media. Având un caracter simplificat, tinde către uniformitatea bunurilor culturale și a valorilor sociale, bazându-se în mare parte pe consumul de mărfuri și servicii.
Cultură Lat. <i>cultura</i> , -ae, ”cultivare, îngrijire”	1) Totalitatea valorilor materiale și spirituale acumulate de omenire în decursul vremurilor. ♦ (<i>Arheol.</i>) Totalitatea vestigiilor materiale (unelte, ceramică, podoabe, arme, locuințe, așezări etc.) și spirituale (manifestări artistice, magice-religioase și funerare) păstrate, prin intermediul cărora poate fi reconstituită imaginea comunității omenești dintr-o anumită epocă. ♦ Totalitatea cunoștințelor din diverse domenii pe care le posedă cineva; dezvoltare intelectuală a cuiva. <i>Dicționar de neologisme, 1986</i>	Totalitatea realizărilor materiale și spirituale create de o civilizație într-o anumită perioadă de timp.
Dave Geto-dac <i>dava</i> , ”oraș, cetate”	1) Așezare dacică dezvoltată din punct de vedere economic și social. 2) (prin extindere) capitală. <i>Mic dicționar academic, ed. a II-a, 2010</i>	Cetăți geto-dace. Davele erau centre administrative, militare, meșteșugărești, comerciale și religioase ale triburilor.
Declarație de independență	Document adoptat la 4 iul. 1776, la Philadelphia, de Congresul continental al reprezentanților celor 13 colonii engleze din America de Nord, prin care acestea s-au declarat independente. <i>Dicționar enciclopedic, 1993-2009</i>	Documentul adoptat la Philadelphia la 4 iulie 1776, prin care cele 13 colonii engleze din America de Nord se declarau independente.
Democrație Gr. <i>demos</i> , ”popor”, + <i>kratos</i> , ”putere”	1) Formă de organizare și de conducere politică a societății, care proclamă suveranitatea poporului. 2) Formă de guvernare a statului, bazată pe separația puterilor și pe votul universal. 3) Stat căruia îi este proprie o astfel de organizare. 4) Metodă de conducere a unui colectiv, care asigură participarea tuturor membrilor la luarea deciziilor importante. <i>Noul dicționar explicativ al limbii române, 2002</i>	Regim politic în care puterea îi aparține poporului.

<p>Democrație Gr. <i>demos</i>, "popor", + <i>kratos</i>, "putere"</p>	<p>1) Formă de organizare și de conducere politică a societății, care proclamă suveranitatea poporului. 2) Formă de guvernare a statului, bazată pe separația puterilor și pe votul universal. 3) Stat căruia îi este proprie o astfel de organizare. 4) Metodă de conducere a unui colectiv, care asigură participarea tuturor membrilor la luarea deciziilor importante. <i>Noul dicționar explicativ al limbii române, 2002</i></p>	<p>Formă de organizare a sistemului politic în care se realizează dreptul poporului de a se guverna pe sine însuși.</p>
<p>Dictatură Lat. <i>dictatura</i>, -ae, din <i>dicto</i>, -are, "a ordona, a prescrie"</p>	<p>1) (În Roma antică) Demnitatea, puterea, autoritatea exercitată de un dictator. 2) Regim politic în care întreaga putere este deținută de o persoană sau un grup de persoane, într-o manieră autoritară, arbitrară, recurgând la forță și coerciție. <i>DEX, 2009</i></p>	<p>Regim politic în care puterea supremă o deține o singură persoană (sau un grup restrâns), într-un mod nelimitat de legi și deseori violent.</p>
<p>Dinastie Gr. <i>dynasteia</i>, "putere"</p>	<p>Sucesiune de suverani din aceeași familie; familie domnitoare. ♦ Sucesiune de oameni celebri din aceeași familie. <i>DEX, 2009</i></p>	<p>Familie ai cărei membri se succed la cârma unui stat ca regi, împărați sau principii.</p>
<p>Domn Lat. <i>dominus</i>, -i, "stăpân"</p>	<p>3) Titlu purtat de suveranii Țării Românești și ai Moldovei; voievod, domnitor; persoană care purta acest titlu. <i>DEX, 2009</i></p>	<p>Titlu al suveranilor Țării Românești și ai Moldovei; domnitor, voievod.</p>
<p>Domnii pământene</p>	<p>PĂMÂNTEAN 2) Persoană care este de loc din regiunea sau localitatea avută în vedere; băștinaș; indigen; autohton. <i>Noul dicționar explicativ al limbii române, 2002</i></p>	<p>Sistem de guvernare în care domnitorii Țărilor Române erau aleși de către boieri din rândurile conașionalilor. A fost restabilit după perioada fanariotă, în anul 1822.</p>
<p>Elenism Gr. <i>Hellenos</i>, "grec"</p>	<p>1) Perioadă din istoria popoarelor din bazinul Mării Mediterane, cuprinsă între moartea lui Alexandru Macedon și sfârșitul sec. I î. H. 2) Termen care denumește cultura Greciei antice și influențele exercitate de ea. <i>DEX, 2009</i></p>	<p>Răspândirea culturii grecești în rândurile populației ne-grece din bazinul Mării Mediterane în perioada elenistă (323 î.H.-31 î. H.). Civilizația elenistă a reprezentat o fuziune dintre cultura greacă și cea a Orientului mijlociu.</p>

<p>Epocă Fr. <i>époque</i>, "epocă"</p>	<p>1) Perioadă de timp din dezvoltarea istorică a omenirii sau a universului, marcată de anumite evenimente importante sau caracterizată printr-o anumită stare de lucruri; eră. 2) Timp marcat de un anumit eveniment sau de anumite fenomene caracteristice, care se repetă cu regularitate. 3) Subdiviziune a timpului geologic, mai mică decât perioada din care constă istoria Pământului. <i>Noul dicționar explicativ al limbii române, 2002</i></p>	<p>Perioadă în dezvoltarea istoriei sau a unui domeniu de activitate, care se deosebește de celelalte prin anumite evenimente însemnate.</p>
<p>Etnogeneză Gr. <i>ethnos</i>, "popor", + <i>genesis</i>, "naștere, apariție"</p>	<p>1) Proces de formare a unui popor; etnogenie. 2) Ramură a antropologiei care studiază originea și filiația raselor și a popoarelor. <i>Marele dicționar de neologisme, 2000</i></p>	<p>Procesul de formare a unui popor.</p>
<p>Fascism It. <i>fascismo</i>, din lat. <i>fascis</i>, <i>-is</i>, "mănușchi de nuiele" (care în Roma Antică erau purtate înaintea magistraților drept însemne ale puterii lor)</p>	<p>1) Doctrină de partid fondată de B. Mussolini (având la bază naționalismul, cultul personalității conducătorului, corporatismul, anticomunismul); regim politic totalitar instaurat în Italia în 1922 (căzut în 1943). 2) Doctrină sau sistem politic care se conduce după modelul mussolinian. <i>Dicționar explicativ ilustrat, 2007</i></p>	<p>Ideologie apărută în Italia după Primul Război Mondial, caracterizându-se prin naționalism extremist și violent. Benito Mussolini a instaurat regimul fascist în Italia în anul 1922.</p>
<p>Fărămițare politică</p>	<p>A FĂRĂMIȚA: A (se) prefăce în fărămițe, a (se) sfărâma în componente foarte mici. <i>DEX, 2009</i></p>	<p>Situație în care nobilii unei țări se opun centralizării, slăbind puterea monarhului și păstrându-și autoritatea la nivel local.</p>
<p>Feud Lat. <i>feudum</i>, <i>-i</i>, "domeniu"</p>	<p>Domeniu primit în stăpânire de un vasal de la seniorul său în schimbul recunoașterii suzeranității seniorului, pentru faptul că îi păstra credință și se obliga să-i presteze anumite servicii. <i>Dicționar de neologisme, 1986</i></p>	<p>Moșie pe care vasalul o primea în stăpânire de la seniorul său în schimbul anumitor obligații.</p>
<p>Geto-daci</p>	<p>Denumire dată de istoricii moderni ramurii nordice a neamurilor trace care populau în Antichitate spațiul carpato-dunărean. Ramură distinctă</p>	<p>Nume comun dat tracilor de nord, desemnând, în sens generic, toate triburile din Dacia. A fost</p>

	<p>a tracilor, delimitată etnic și lingvistic de tracia sudici, creatoare a unei culturi materiale și spirituale originale și unitare, populația autohtonă carpato-dunăreană a fost desemnată, începând cu sec. 6 î. Hr., de izvoarele grecești cu numele de geți, iar în sec. 1 î. Hr. de cele romane cu numele de daci. Întrucât geții și dacii sunt purtătorii uneia și aceleiași civilizații și, așa cum arată Strabon, vorbeau aceeași limbă, reprezentând, deci, ramuri ale aceluiași popor, istoriografia modernă a desemnat populația autohtonă din milen. 1 î. Hr. – din această zonă geografică – cu numele de geto-daci.</p> <p><i>Dicționar enciclopedic, 1993-2009</i></p>	<p>prima comunitate etnolingvistică constituită și bine definită în spațiul carpato-dunărean.</p>
<p>Ghildă Germ. <i>Gilde</i>, ”adunare; asociație”</p>	<p>1) Asociație economică, politică și religioasă, constituită în Apusul Europei, la începutul Evului Mediu. 2) Asociație de negustori (pe bresle), constituită în Europa, în Evul Mediu.</p> <p><i>DEX, 2009</i></p>	<p>Asociație de meșteșugari sau negustori, formată în scopul ajutorării reciproce a membrilor ei și promovării intereselor profesionale.</p>
<p>Haraci Turc <i>haraç</i>, ”tribut”</p>	<p>Tribut anual pe care țările vasale îl plăteau Imperiului Otoman. ♦ Tribut, dare. ♦ Una dintre cele patru rate în care se achitau dările.</p> <p><i>DEX, 2009</i></p>	<p>Tribut anual plătit Imperiului Otoman de către statele vasale.</p>
<p>Ideologie Gr. <i>idea</i>, ”formă, aparență, idee”, + <i>logos</i>, „cuvânt”</p>	<p>Totalitatea ideilor și concepțiilor filosofice, morale, religioase etc. care reflectă, într-o formă teoretică, interesele și aspirațiile unor categorii într-o anumită epocă. ♦ P. restr. Totalitatea ideilor și concepțiilor care constituie partea teoretică a unui curent, a unui sistem etc. ♦ Știință care are ca obiect de cercetare studiul ideilor, al legilor și al originii lor.</p> <p><i>DEX, 2009</i></p>	<p>Totalitatea ideilor și concepțiilor care stau la baza unei mișcări politice, a unui curent cultural etc.</p>
<p>Imperialism Lat. <i>imperium</i>, -i, ”stăpânire; imperiu”</p>	<p>1) Politică de extindere a dominației unei națiuni asupra altor țări străine. 2) Politică de dobândire de posesiuni coloniale și de menținere a lor. 3) Țară care duce o politică de imperialism (2).</p>	<p>Politică externă a unui stat, care are scopul de a domina alte state, supunându-le din punct de vedere politic și economic.</p>

	<p>4) (În concepția marxistă) Fază superioară de dezvoltare a capitalismului, caracterizată prin supremația capitalului financiar și a politicii de expansiune și de dominație generalizată.</p> <p>5-6 (Pgn) Tendință de dominație (colectivă sau) individuală.</p> <p><i>Mic dicționar academic, ediția a II-a, 2010</i></p>	
<p>Imperiu Lat. <i>imperium</i>, -i, din <i>impero</i>, -are, ”a porunci”</p>	<p>1) Stat monarhic condus de un împărat; împărăție.</p> <p>2) Teritoriu cuprinzând un stat dominant (marea metropolă) și posesiunile lui coloniale.</p> <p><i>DEX, 2009</i></p>	<p>Stat monarhic care are în frunte un împărat, teritoriu cuprinzând un stat dominant și teritoriile cucerite de el.</p>
<p>Inchiziție Lat. <i>inquisitio</i>, -onis, din <i>inquirō</i>, -ere, ”a cerceta”</p>	<p>Instituție a Bisericii catolice, creată la sfârșitul sec. XII și începutul sec. XIII, însărcinată cu apărarea credinței creștine și reprimarea ereziei.</p> <p><i>DEX, 2009</i></p>	<p>Instituție a Bisericii Catolice pentru apărarea credinței, care lupta cu ereziile, vrăjitoria și alte devieri de la dogme.</p>
<p>Independență <i>In-+dependență</i></p>	<p>1) Situație a unui stat sau a unui popor care se bucură de suveranitate națională; stare de neatârnamare și drept de a rezolva liber (cu respectarea drepturilor altor state și a principiilor dreptului internațional) problemele sale interne și externe, fără amestec din afară; autonomie.</p> <p>2) Situație a unei persoane care judecă lucrurile și acționează în mod independent, neinfluențată de alții.</p> <p><i>DEX, 2009</i></p>	<p>Drept al unui stat la existență și dezvoltare liberă, de a-și hotărî singur soarta, de a-și alege, potrivit voinței și intereselor sale, calea de evoluție socială și politică, fără intervenția altor state.</p>
<p>Indulgență Lat. <i>indulgentia</i>, -ae, din <i>indulgeo</i>, -ere, ”a favoriza, a arăta bunăvoință”</p>	<p>1) Atitudine îngăduitoare față de greșeli; toleranță, îngăduință, bunătațe.</p> <p>2) Iertare totală sau parțială a păcatelor pe care Biserica catolică o acordă credincioșilor ei în schimbul unei sume de bani; (concr.) document ce conține textul rugăciunilor care trebuie spuse pentru a obține această iertare.</p> <p><i>DEX, 2009</i></p>	<p>Act de iertare parțială sau totală a păcatelor, acordat credincioșilor catolici de către biserică. În trecut se putea elibera în schimbul unei sume de bani și avea forma unui document scris.</p>
<p>Invazie</p>	<p>1) Intrare neașteptată, năvălire a unei armate inamice într-o țară (cu scopul de a o cucerii, de a o subjuga); cotropire, invadare; <i>p. ext.</i></p>	<p>Năvălirea unei armate inamice într-o țară străină.</p>

Lat. <i>invasio</i> , -onis, "atac", din <i>in</i> + <i>vado</i> , -ere, "a intra grabnic"	năvălire, venire neașteptată și în număr mare a cuiva sau a ceva într-un anumit loc. <i>DEX, 2009</i>	
Islam Arab <i>islam</i> , "supunere"	Religie monoteistă întemeiată, în sec. VII, de Profetul Mahomed și răspândită în Asia și Africa; mahomedanism, islamism; <i>p. ext.</i> totalitatea mahomedanilor; totalitatea țărilor sau popoarelor de religie mahomedană. <i>DEX, 2009</i>	Religie monoteistă întemeiată în sec. VII de Mahomed. Credincioșii islamiști se numesc <i>musulmani</i> sau <i>mahomedani</i> , iar cartea lor sacră este <i>Coranul</i> .
Istorie Lat. <i>historia</i> , -ae, "istorie"	1) Proces de dezvoltare a fenomenelor naturii și societății. 2) Știință care studiază trecutul umanității și al societăților omenești cu scopul de a le reconstitui. ♦ (Concr.) Scriere conținând evenimente și fapte care se încadrează în această știință. 3) (Cu determinarea domeniului) Știință care studiază dezvoltarea și schimbările succesive dintr-un anumit domeniu. <i>Istoria limbii</i> . ♦ (Concr.) Lucrare care tratează probleme din aceste domenii. 4) Povestire, narațiune. <i>DEX, 2009</i>	Știința care studiază dezvoltarea societății omenești din cele mai vechi timpuri până în prezent, fiind reconstituită după diverse izvoare istorice: nescrise și scrise.
Județ Lat. <i>judicium</i> , -i, "judecată"	Unitate administrativ-teritorială de rang superior, având în componență mai multe orașe și comune. <i>Noul dicționar explicativ al limbii române, 2002</i>	Unitate administrativ-teritorială din Țara Românească, corespunzătoare ținutului în Moldova.
Legiune Lat. <i>legio</i> , -onis, "legiune", din <i>lego</i> , -ere (1), "a alege"	1) Unitate de bază a armatei romane cu un efectiv între 4200 și 6000 de oameni, în cohorte, manipule și centurii. 2) Nume ale unor formații militare neregulate din diferite epoci. <i>Marele dicționar de neologisme, 2000</i>	Unitate militară în armata romană (3 000 de călăreți și 6 000 de soldați pedestri). Soldații din componența legiunii se numeau legionari.
Liga Națiunilor Fr. <i>ligue</i> , din lat. <i>lego</i> , -are, "a lega"	Organizație internațională creată oficial la 10 ian. 1920, în urma Conferinței de pace de la Paris (1919) care a pus capăt Primului Război Mondial. Scopul S. n., conform statului, era „dezvoltarea colaborării între popoare, garantarea păcii și securității internaționale”. Organele principale ale S. n. au fost: Adunarea, Consiliul și Secretariatul.	Organizație internațională constituită după Primul Război Mondial în scopul dezvoltării colaborării între statele membre, garantării păcii și securității internaționale.

	<p>Statutul S. n. a fost semnat de 44 de state printre care și România. Deși S.U.A. au fost printre inițiatori, n-au ratificat statutul S. n. Sediul organizației a fost la Geneva. În anii 1930-1931 președintele S. n. a fost Nicolae Titulescu. S. n., care și-a încetat activitatea în 1940, a fost dizolvată la 18 apr. 1946.</p> <p><i>Dicționar enciclopedic, 1993-2009</i></p>	
<p>Ligă Sfântă Ligă: fr. <i>ligue</i>, din lat. <i>lego, -are</i>, ”a lega”</p>	<p>Denumire dată unor coaliții antiotomane din sec. 16-17 alcătuite din state creștine.</p> <p>1) L.S. de la sfârșitul sec. 16, cuprindea Imp. Habsburgic, Spania, Veneția, Toscana ș.a.; în 1594 s-a raliat și domnul Moldovei, Aron Tiranul. S-a destrămat la sfârșitul războiului antiotoman din 1606.</p> <p>2) L.S. constituită în 1684 prin aderarea Veneției la alianța austro-polonă; în 1686 i s-a alăturat și Rusia. Și-a încetat activitatea în urma încheierii cu turcii a Tratatului de Pace de la Karlowitz (1699).</p> <p><i>Dicționar enciclopedic, 1993-2009</i></p>	<p>Coaliție antiotomană înființată la sfârșitul sec. XVI de Imperiul Habsburgic și Statul Papal, la care s-au alăturat Spania, Veneția, unele ducate italiene, iar apoi și Transilvania și Moldova.</p>
<p>Memorandum Lat. <i>memorandum, -a, -um</i>, ”care trebuie amintit”</p>	<p>Notă, memoriu care conține expunerea unor chestiuni, a unor stări de lucruri de ordin diplomatic, politic etc.</p> <p><i>Dicționar de neologisme, 1986</i></p>	<p>Notă diplomatică în care se expune sumar o chestiune, o stare de lucruri.</p> <p>În Memorandumul românilor din Ardeal, românii din Transilvania i s-au adresat în 1892 împăratului Imperiului Austro-Ungar, criticând politica naționalistă a guvernului maghiar.</p>
<p>Meșteșugărit Maghiar <i>mesterség</i>, ”meserie”</p>	<p>Meșteșug: Profesiune sau îndeletnicire bazată pe o muncă manuală calificată și desfășurată pentru a prelucra, a transforma etc. diverse materiale.</p> <p><i>Mic dicționar academic, ed. a II-a, 2010</i></p>	<p>Îndeletnicire care presupune munca manuală calificată pentru prelucrarea unor materii prime. Persoana care practică meșteșugurile se numește <i>meșteșugar, meseriaș</i> sau <i>artizan</i>. Exemple de meșteșuguri: olărit, fierărit, tâmplărie, croitorie, măcelărire etc.</p>
<p>Metropolă</p>	<p>1) Nume dat marilor orașe ale lumii (de obicei capitale de state).</p>	<p>Oraș sau stat antic în raport cu așezările (coloniile) întemeiate de el pe teritorii străine.</p>

<p>Gr. <i>meter</i>, ”mamă”, + <i>polis</i>, ”oraș”</p>	<p>2) Oraș sau stat antic, considerat în raport cu coloniile sale. 3) Stat considerat în raport cu coloniile sale. <i>DEX, 2009</i></p>	
<p>Migrație Lat. <i>migratio</i>, <i>-onis</i>, ”schimbarea locului de trai”</p>	<p>1) Deplasare în masă a unor triburi sau a unor populații de pe un teritoriu pe altul, determinată de factori economici, sociali, politici sau naturali; migrare. 2) Deplasare în masă a unor animale dintr-o regiune într-alta, în vederea reproducerii, a căutării de hrană etc.; migrare. <i>DEX, 2009</i></p>	<p>Deplasarea unui număr mare de popoare de pe un teritoriu pe altul din anumite cauze (economice, politice, sociale sau naturale).</p>
<p>Miracol economic Germ. <i>Wirtschaftswunder</i></p>	<p>Termenul „miracol economic” descrie ascensiunea economică rapidă a Germaniei de Vest după cel de-al Doilea Război Mondial. În anii 1950, economia Republicii Federale a crescut foarte repede. Au apărut noi companii, multe bunuri care erau fabricate în Germania puteau fi vândute în străinătate. Aproape că nu era șomaj. Oamenii câștigau bine, prosperitatea era vizibilă pretutindeni. <i>Definiția Agenției Federale pentru Educație Civică a Germaniei (trad. noastră)</i></p>	<p>Termen utilizat pentru a desemna dezvoltarea extraordinară a economiei RFG, Italiei și Japoniei după cel de-al Doilea Război Mondial.</p>
<p>Mișcare națională</p>	<p>Lupta popoarelor din țările coloniale și dependente împotriva asupririi imperialiste, pentru a obține libertatea și independența lor. <i>Dicționarul limbii române literare contemporane, 1955-57</i></p>	<p>Proces prin care un popor luptă pentru a-și dobândi independența de sub o putere străină, folosind mijloace politice, diplomatice, culturale, militare etc.</p>
<p>Mitologie Gr. <i>mythos</i>, ”povestire, legendă”, + <i>logos</i>, ”cuvânt”</p>	<p>1) Totalitatea miturilor, a legendelor care aparțin unei civilizații. 2) Studiu științific al miturilor, al originii și semnificației lor. 3) Ansamblu de credințe, de idei care se referă la aceeași națiune și care se impun membrilor unei colectivități. <i>Marele dicționar de neologisme, 2000</i></p>	<p>Totalitatea povestirilor fantastice despre nașterea universului, originea fenomenelor naturii, despre eroi și zei, care fac parte din credințele unui popor sau grup de popoare. De exemplu: mitologia sumeriană, egipteană, greacă, romană etc.</p>

<p>Mitropolie Slavon <i>mitropolia</i>, din gr. <i>metropolis</i>: <i>meter</i>, ”mamă”, + <i>polis</i>, ”oraș”</p>	<p>1) Instituție administrativă a Bisericii ortodoxe, superioară episcopiei și inferioară patriarhiei, corespunzătoare unei provincii sau unei țări, care are în frunte un mitropolit. 2) Biserica și clădirile anexe care constituie sediul unei mitropolii (1). 3) Funcție de mitropolit. <i>DEX, 2009</i></p>	<p>Instituție administrativă superioară a Bisericii Ortodoxe, având în frunte un mitropolit; biserica și clădirile care constituie sediul mitropoliei.</p>
<p>Monarhie constituțională</p>	<p>Formă de conducere a statului monarhic în care prerogativele monarhului sunt limitate prin constituție. <i>DEX, 2009</i></p>	<p>Formă de conducere a statului în care puterea monarhului este limitată de prevederile legii fundamentale (de regulă, constituția), iar guvernarea este împărțită între guvern, parlament și monarh.</p>
<p>Monopol Gr. <i>monopolion</i>, din <i>monos</i>, ”singur”, + <i>poleo</i>, ”vând”</p>	<p>1) Drept exclusiv al cuiva, de obicei al statului, de a dispune de ceva, de a efectua ceva; dominație într-un domeniu, într-una sau mai multe ramuri economice. ♦ (Pop.) Rachiu fabricat de o întreprindere care deține un monopol (1). 2) Privilegiu exclusiv, de drept și de fapt, pe care îl posedă un individ, o întreprindere sau un organism public de a fabrica, de a vinde sau de a exploata anumite bunuri sau servicii. ♦ Firmă sau companie care exercită un control exclusiv asupra producției și comercializării unui produs material sau serviciu, pe un anumit teritoriu, astfel încât are posibilitatea să stabilească atât prețul de vânzare unitar, cât și cantitatea de produse sau de servicii oferite. 3. Fig. Drept exclusiv pe care și-l arogă cineva. <i>DEX, 2009</i></p>	<p>Drept exclusiv de a fabrica, vinde sau exploata anumite bunuri sau servicii; dominație într-o arie a economiei.</p>
<p>Muncitori salariați</p>	<p>MUNCITOR 1) Adj. Care muncește. (În concepția marxistă) Clasa muncitoare = (în capitalism) proletariat; (în socialism) clasă socială alcătuită din totalitatea oamenilor care muncesc în producție, folosind direct mijloacele de producție proprii mașinismului și industriei moderne, și</p>	<p>Clasă socială de lucrători remunerați pentru munca lor, care nu dețin mijloace proprii de producție și sunt nevoiți să-și vândă capacitatea de lucru; proletari.</p>

	<p>care constituie forța conducătoare a societății. ♦ P. ext. Harnic, activ, zelos.</p> <p>2) S. m. și f., adj. (Persoană) care ia parte nemijlocit în procesul obținerii bunurilor materiale, la întreținerea și la repararea acestora sau în procese de muncă similare acestora; p. gener. persoană care desfășoară o muncă fizică (în industrie) (1).</p> <p><i>DEX, 1998</i></p>	
<p>Națiune Lat. <i>natio, -onis</i>, ”naștere; popor”</p>	<p>Comunitate stabilă de oameni, istoricește constituită ca stat, apărută pe baza unității de limbă, de teritoriu, de viață economică și de factură psihică, care se manifestă în particularități specifice ale culturii naționale și în conștiința originii și a sorții comune.</p> <p><i>DEX, 1998</i></p>	<p>Popor unit într-o comunitate politică în baza unei identități comune, caracterizată printr-o unitate de teritoriu, limbă, cultură și istorie.</p>
<p>Nazism Din <i>Nazi</i>, denumirea prescurtată (utilizată preponderent cu sens peiorativ) a partidului Național-Socialist German, <i>Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei</i></p>	<p>Doctrină politică a fascismului german fondată de Hitler, profund antiumană, care, susținând superioritatea rasei ariene, al cărei reprezentant „pur” ar fi poporul german, încerca să justifice violența, rasismul, genocidul, războaiele de cotropire; național-socialism.</p> <p><i>Dicționar de neologisme, 1986</i></p>	<p>Concepție politică dominantă în Germania anilor 1933-1945, bazată pe superioritatea rasei ariene.</p>
<p>Obște sătească Slavon <i>obišti</i>, „colectivitate”</p>	<p>Formă de comunitate umană caracterizată prin coexistența proprietății private cu proprietatea obștească asupra pământului și prin preponderența legăturii teritoriale asupra celei de rudenie în cadrul așezării.</p> <p><i>Horia Dumitru Oprea, Mic dicționar de termeni istorici</i></p>	<p>Formă de organizare a comunității, în care țărani dintr-un sat stăpâneau și munceau în comun pământul, dar își mențineau proprietatea privată asupra celorlalte mijloace de producție, precum și însușirea individuală a produselor.</p>

<p>Oraș-stat</p>	<p>Sistem politic constând dintr-un oraș independent, cu suveranitate asupra teritoriului din împrejurimi, investit cu rol de conducere în viața politică, religioasă, economică și culturală. <i>Horia Dumitru Oprea, Mic dicționar de termeni istorici</i></p>	<p>Cea mai veche formă de organizare politică din istorie, fiind constituit dintr-o cetate și un mic teritoriu în jurul acesteia. Primele orașe-state aveau în frunte regi și au apărut în regiunea Sumer.</p>
<p>Organizația Națiunilor Unite (ONU)</p>	<p>Organizație internațională guvernamentală cu sediul în United Nations Plaza din New York (S.U.A.), fondată, prin semnarea la 26 iun. 1945, a Cartei de la San Francisco de către 50 de state (intrată în vigoare la 24 oct. 1945). Constituie o organizație cu vocație universală, creată în scopul menținerii păcii și securității internaționale prin luarea de măsuri colective împotriva actelor de agresiune, dezvoltarea relațiilor prietenești între națiuni, promovarea cooperării internaționale în domeniul economic, social, cultural și umanitar. <i>Dicționar enciclopedic, 1993-2009</i></p>	<p>Organizație fondată după al Doilea Război Mondial (26 iunie 1945), care are misiunea de a menține pacea și securitatea internațională, a asigura respectarea drepturilor omului și a dreptului internațional și a promova relațiile prietenești între statele lumii.</p>
<p>Orientul Antic Lat. <i>oriens, -ntis</i>, ”Răsărit”, <i>antiquus, -a, -um</i>, ”vechi”</p>	<p>ORIENT: Unul dintre cele patru puncte cardinale, situat în direcția în care răsare soarele; răsărit, est; <i>p. ext.</i> spațiul geografic situat la est față de un punct de referință (îndeosebi Asia și estul Africii); nume generic pentru țările sau popoarele din acest spațiu. <i>DEX, 2009</i></p>	<p>Termen ce desemnează o serie de civilizații care s-au dezvoltat în Africa de Răsărit și Asia în perioada istorică anterioară elenismului. Orientul Antic cuprinde civilizația sumeriană, babiloniană, persană, ebraică, egipteană, chineză, indiană etc.</p>
<p>Pact Lat. <i>pactum</i>, din <i>pango, -ere</i>, ”a stabili, a fixa”</p>	<p>1) Denumire dată unor tratate internaționale, bilaterale sau multilaterale, cu caracter solemn, privind relațiile politice între state, încheiate în special în scopul menținerii păcii sau al colaborării strânse între semnatari. 2) Înțelegere (scrisă) între două părți; învoială, convenție. <i>DEX, 1998</i></p>	<p>Acord internațional prin care se reglementează relațiile dintre state, încheiat în special în scopul colaborării bilaterale sau pentru menținerea păcii.</p>
<p>Parlament Fr. <i>parlement</i>, din <i>parler</i>, ”a vorbi”</p>	<p>Organ legislativ din unele țări, compus din una sau din două camere și constituit din reprezentanți ai diferitelor partide politice aleși, total sau parțial, prin votul cetățenilor; <i>p. ext.</i> sesiune, ședință de lucru în care</p>	<p>Organ legislativ suprem, membrii căruia sunt total sau parțial aleși de cetățeni. S-a constituit</p>

	se întrunește acest organ. ♦ Clădire în care au loc ședințele acestui organ. <i>DEX, 2009</i>	pentru prima oară în Anglia (sec. al XIII-lea), ca adunare reprezentativă a stărilor.
Partid politic <i>Partid:</i> din fr. <i>parti</i> , ”partid”, din lat. <i>pars</i> , <i>partis</i> , ”parte”	Grup de persoane organizat pentru a obține și exercita puterea politică. Participă la alegeri, propunând candidați pentru funcții și demnități publice. <i>Horia Dumitru Oprea, Mic dicționar de termeni istorici</i>	Grupare de oameni uniți prin convingeri comune și organizați pentru realizarea unor scopuri politice.
Pașalâc Turc <i>paşalik</i> , din <i>paşa</i> , ”pașă”	1) Provincie a Imperiului Otoman guvernată de un pașă. 2-3) (Provincie sau) țară care era subjugată de turci și condusă de un pașă. <i>Mic dicționar academic, ed. a II-a, 2010</i>	Provincie a Imperiului Otoman guvernată de un pașă.
Pașoptiști <i>Pașopt (=patruzeci și opt) + -ist.</i>	PAȘOPTIST 1) Adj. Care aparține pașoptismului sau pașoptiștilor (2), privitor la pașoptism sau la pașoptiști. 2) S. m. și f., adj. (Persoană) care aparține generației participanților la Revoluția de la 1848 din Țările Române; (persoană) care a susținut pașoptismul, care a luptat pentru el. ♦ P. ext. Purtător al ideologiei de la 1848. <i>DEX, 2009</i>	Participanții la revoluția de la 1848 din Țările Române.
Patrimoniu Lat. <i>patrimonium</i> , -i, din <i>pater</i> , -tris, ”tată”, + sufixul - <i>monium</i> , care desemnează obligația juridică	1) Totalitatea drepturilor și a obligațiilor evaluabile în bani și a bunurilor materiale la care se referă acestea, care aparțin unei persoane fizice sau juridice. 2) Bunuri moștenite prin lege de la părinți. ♦ totalitatea bunurilor care aparțin unei colectivități, unui stat etc.; bun public. ♦ bunuri spirituale care aparțin unui popor sau omenirii întregi. <i>Marele dicționar de neologisme, 2000</i>	Totalitatea bunurilor spirituale și materiale care aparțin unei persoane sau unui popor și rămân moștenire urmașilor.
Peșcheș Turc <i>peşkeş</i> , din persană <i>piškeš</i> , ”care ia înaintea”	2) Spec. Dar anual, în bani sau în natură, pe care domnii Țărilor Române îl ofereau Porții Otomane (împreună cu haraciul); <i>p. ext.</i> haraci; (la pl.) bunurile din care consta acest dar. ♦ Dar oferit de domnii Țărilor Române sultanului sau altor demnitari turci cu ocazia bairamului.	Dar anual, în bani sau în natură, oferit Porții Otomane de domnitorii Țărilor Române.

	<i>DEX, 2009</i>	
Polis Gr. <i>polis</i> , "oraș"	1) Oraș-stat în Grecia antică, cetatea întărită a conducătorului militar, care s-a transformat apoi într-un centru economic și politic. 2) Oraș, cetate, centru urban. <i>Dicționar de neologisme, 1986</i>	Mic stat din Grecia antică, format dintr-un oraș întărit cu ziduri de apărare și pământurile înconjurătoare.
Politică de conciliere Lat. <i>concilio, -are</i> , "a uni; a împăca"	CONCILIERE Împăcare, conciliație, unire, acord. ◇ <i>Conciliere internațională</i> = mijloc de rezolvare pașnică a diferendelor dintre state, conform propunerilor făcute de o comisie a cărei organizare, componență și al cărei mod de lucru sunt stabilite prin acordul părților. <i>DEX, 2009</i>	Abordare a relațiilor internaționale practică de Franța și Marea Britanie în anii 1930, care se orienta spre cedarea față de pretențiile Germaniei naziste pentru a evita un nou război mondial.
Popor Lat. <i>populus, -i</i> , "popor"	1) Comunitate de oameni care locuiesc pe același teritoriu, vorbesc aceeași limbă și au aceleași tradiții culturale. 2) Ansamblu de persoane care locuiesc pe un anumit teritoriu; populație. 3) Totalitate de oameni de o anumită naționalitate; neam; seminție. <i>Noul dicționar explicativ al limbii române, 2002</i>	Oameni care locuiesc pe același teritoriu, vorbesc aceeași limbă și au aceleași tradiții.
Preistorie <i>Pre-+istorie</i>	Parte a istoriei care studiază condițiile de viață și civilizația de la originea omului până la apariția primelor documente scrise; denumire dată acestei epoci, care corespunde în cea mai mare parte Paleoliticului, Mezoliticului, Neoliticului, Eneoliticului și Epocii metalelor, durata lor variind de la zonă geografică la alta. <i>Dicționar enciclopedic, 1993-2009</i>	Prima și cea mai îndelungată epocă în dezvoltarea societății umane. A început odată cu apariția omului și a durat până la inventarea scrisului și formarea primelor state.
Proprietate Lat. <i>proprietas, -tis</i> , "însușire, caracteristică", din <i>proprius, -a, -um</i> , "propriu"	1) Stăpânire deplină asupra unui bun; (concr.) bun material stăpânit, mai ales pământ (agricol) sau imobil, în baza unui drept recunoscut. <i>DEX, 2009</i>	Stăpânirea de bunuri; bunurile materiale stăpânite legal.

<p>Provincie Lat. <i>provincia, -ae,</i> ”provincie”</p>	<p>1) Țară, regiune cucerită de romani în afara Italiei, supusă legilor romane și administrată de un guvernator roman. 2) Regiune, împărțire administrativă din unele țări. ♦ Orice parte a unei țări care este în afara capitalei. <i>Dicționar de neologisme, 1986</i></p>	<p>Teritoriu cucerit de romani și supus legilor lor.</p>
<p>Război de independență</p>	<p>Războiul pentru independența coloniilor engleze din America de Nord (1775-1783), război de eliberare purtat de cele 13 colonii engleze din America de Nord împotriva metropolei, care împiedica dezvoltarea lor economică și politică. La 4 iul. 1776, reprezentanții coloniilor au adoptat „Declarația de independență” care a proclamat crearea Republicii Statelor Unite ale Americii, primul stat independent de pe continentul american. Armata S.U.A. și detașamente de voluntari au reușit, sub conducerea lui George Washington, o serie de victorii asupra armatelor engleze, dintre care cele mai însemnate au fost la Saratoga (1777) și Yorktown (1781). Înfrântă, Anglia a fost nevoită să recunoască în 1783 independența S.U.A. <i>Dicționar enciclopedic, 1993-2009</i></p>	<p>Luptă armată dusă de forțele patriotice naționale pentru eliberarea țării de sub dominația străină. Războiul de Independență al coloniilor engleze din America de Nord s-a desfășurat în anii 1775-1783.</p>
<p>Război rece</p>	<p>Stare de încordare, de tensiune în relațiile internaționale, creată după al Doilea Război Mondial ca urmare a conflictului dintre cele două sisteme, capitalist și comunist, care însă nu a luat forma unui conflict armat; a luat sfârșit în 1989 prin prăbușirea sistemului comunist, urmat de dezmembrarea U.R.S.S. <i>Dicționar enciclopedic, 1993-2009</i></p>	<p>Stare de tensiune în relațiile dintre state, care nu ia totuși forma unui conflict armat. Se referă mai ales la conflictul dintre blocul sovietic și cel occidental, o confruntare ideologică, economică și militară.</p>
<p>Război civil</p>	<p>Luptă armată în interiorul unui stat între diverse grupări (politice, militare), categorii sociale etc., pentru cucerirea puterii politice în stat, pentru schimbarea ordinii sociale sau pentru menținerea celei existente. <i>Horia Dumitru Oprea, Mic dicționar de termeni istorici</i></p>	<p>Conflict armat între grupări din interiorul aceluiași stat. Războiul civil din SUA, numit și Războiul de secesiune, a avut loc în anii 1861-65, după ce statele sudice (în favoarea sclaviei) și-au declarat independența de cele nordice</p>

		(aboliționiste). S-a încheiat cu victoria statelor nordice și abolirea sclaviei pe tot teritoriul SUA.
Reformă <i>Re- + forma</i>	2) (Art.) Mișcare religioasă de la începutul sec. XVI în Germania, răspândită în cea mai mare parte a Europei, care a susținut principiul mântuirii prin credință, secularizarea averilor clerului, simplificarea ierarhiei și cultului catolic și introducerea limbilor naționale în serviciile de cult. <i>DEX, 2009</i>	Mișcare religioasă și social-politică, apărută în Europa apuseană în secolul al XVI-lea, care avea drept scop reducerea averii Bisericii Catolice și reformarea ei în spiritul învățăturii creștine originale.
Regat <i>Rege+-at</i>	Stat guvernat de un rege; monarhie. <i>DEX, 2009</i>	Formă de stat în care puterea supremă o deține, pe viață, o singură persoană, numită rege sau regină.
Regim autoritar	Regim politic caracterizat prin restrângerea drepturilor și libertăților cetățenești, prin diminuarea prerogativelor instituțiilor democratice – în primul rând a Parlamentului –, concomitent cu sporirea puterii personale a conducătorului statului. <i>Horia Dumitru Oprea, Mic dicționar de termeni istorici</i>	Regim politic caracterizat prin restrângerea drepturilor și libertăților cetățenești și diminuarea prerogativelor instituțiilor democratice în favoarea conducătorului statului.
Regim democratic	Regim politic care se bazează pe voința poporului, respectarea drepturilor omului, pluripartidismul, limitarea și separația puterilor în stat. <i>Horia Dumitru Oprea, Mic dicționar de termeni istorici</i>	Regim politic bazat pe principiile cărmuirii democratice: limitarea și separarea puterilor în stat, respectarea drepturilor omului, voința poporului, pluripartidismul.
Regim fanariot	FANARIOT 1) S. m. și f. Grec din păturile înstărite care locuia în cartierul Fanar din Constantinopol; <i>spec.</i> demnitar al Porții Otomane ori dregător sau domn în Țările Române care provenea din această pătură greacă înstărită. ♦ <i>Epoca fanarioșilor</i> = perioadă din istoria României cuprinsă între anii 1711 (în Moldova) și 1716 (în Țara Românească) și 1821. 2) Adj. Care aparține fanarioșilor (1), privitor la fanarioși; caracteristic fanarioșilor; fanariotic. <i>DEX, 2009</i>	Sistem de guvernare în cadrul căruia domnitorii Țării Românești (1716-1821) și ai Moldovei (1711-1821) erau numiți de către Poarta Otomană, fiind aleși dintre grecii înstăriți care locuiau în cartierul Fanar din Constantinopol.

Regim totalitar	<p>Regim politic care suprimă drepturile și libertățile democratice, după care reglementează în mod strict toate domeniile vieții publice și chiar ale vieții private a cetățenilor, folosindu-se de constrângere și de propagandă ideologică. Asemenea regimuri sunt comunismul și nazismul.</p> <p><i>Horia Dumitru Oprea, Mic dicționar de termeni istorici</i></p>	<p>Regim politic în care puterea este concentrată în mâinile unei singure persoane sau grup de persoane, iar statul reglementează strict atât viața publică, cât și viața privată a cetățenilor.</p> <p>Exemple: nazismul, comunismul, fascismul.</p>
Regulamente Organice	<p>Legile privitoare la organizarea și conducerea Țării Românești și a Moldovei sub ocupația rusă (1828-1834), prevăzute prin Convenția de la Adrianopol (1829). Au fost puse în aplicare în 1/13 iulie 1831 în Țara Românească și în 1/13 ianuarie 1832 în Moldova, sub supravegherea generalului rus Pavel Kiseleff.</p> <p><i>Horia Dumitru Oprea, Mic dicționar de termeni istorici</i></p>	<p>Acte constituționale adoptate în Țara Românească (1831) și Moldova (1832) de adunările boierilor convocate de administrația rusească.</p>
Religie Lat. <i>religio, -onis</i> , ”pietate; obiect sfânt”	<p>Ansamblu de idei, sentimente și acțiuni împărtășite de un grup și care oferă membrilor săi un obiect de venerare, un cod de comportament, un cadru de referință pentru a intra în relația cu grupul și universul; confesiune, credință.</p> <p><i>DEX, 2009</i></p>	<p>Sistem de credințe și rituri legate de anumite divinități, originea lumii, viața de apoi etc.</p>
Renaștere <i>Re- +naștere</i>	<p>Faptul de <i>a renaște</i>; trezire la o viață nouă; refacere; avânt, reînflorire, reviriment. ♦ Epocă din istoria Europei care cuprinde sec. XIV-XVI, caracterizată prin mari invenții și descoperiri geografice, înflorirea științelor și artelor, prin trezirea interesului pentru cultura antică.</p> <p><i>DEX, 2009</i></p>	<p>Mișcare social-politică și culturală, care s-a desfășurat în Europa occidentală în sec. XIV-XVI. Se caracterizează prin mari invenții și descoperiri geografice, înflorirea științelor și artelor, trezirea interesului pentru cultura antică.</p>
Represiuni Fr. <i>répression</i> , din lat. <i>repressus, -a, -um</i> , de la verbul <i>reprimō, -ere</i> , ”a opri, a stăvili”	<p>Reprimarea prin violență a unei acțiuni de opoziție, de revoltă; (la pl.) acțiuni drastice întreprinse în acest scop. ♦ Măsură de constrângere juridică cu caracter penal împotriva infractorilor, care constă în arestarea, trimiterea în judecată și condamnarea lor la pedepsele prevăzute de lege.</p> <p><i>DEX, 1998</i></p>	<p>Aplicarea unor măsuri drastice (aresturi, deportări, execuții) pentru suprimarea opoziției politice.</p>

<p>Republică Lat. <i>res publica</i>, din <i>res</i>, <i>rei</i>, "lucru", + <i>publicus</i>, -<i>a</i>, -<i>um</i>, "public"</p>	<p>1) Formă de guvernământ în care organele supreme ale puterii de stat sunt alese pe un timp determinat. 2) Țară cu o astfel de formă de guvernământ. <i>Mic dicționar academic, 2010, ed. a II-a</i></p>	<p>Formă de guvernământ în care organele supreme ale puterii de stat sunt alese pe un timp determinat. La romani în perioada republicii conducerea o aveau doi consuli aleși pe termen de un an.</p>
<p>Revizionism Fr. <i>révisionnisme</i>, din lat. <i>revisio</i>, -<i>onis</i>, "revedere"</p>	<p>Atitudine sau acțiune care urmărește revizuirea și modificarea unei legi, a unui tratat, a unei concepții etc. <i>DEX, 2009</i></p>	<p>Inițiativă de revizuire a unui tratat, legi etc. în scopul modificării acesteia.</p>
<p>Revoluție Lat. <i>revolutio</i>, -<i>onis</i>, "rotire, răsturnare"</p>	<p>1) (Fil.) Ansamblul transformărilor calitative profunde care cuprind fie un sistem în întregime, fie unul sau mai multe subsisteme ale acestuia. 2) Schimbare bruscă și de obicei violentă a structurilor sociale, economice și politice ale unui regim dat. 3) (Pop.) Răscoală, revoltă. 4) Fig. Schimbare, transformare radicală într-un anumit domeniu. ◇ <i>Revoluție industrială</i> = procesul înlocuirii radicale a producției manufacturiere (manuale) cu producția bazată pe mașini. <i>DEX, 1998</i></p>	<p>Schimbare fundamentală a valorilor, instituțiilor politice, a structurii sociale, a conducătorilor și ideologiilor unei societăți.</p>
<p>"Revoluție glorioasă"</p>	<p>Schimbarea regimului politic, fără vărsare de sânge, desfășurată în Anglia (1688-1689) prin înlăturarea definitivă de la tron a dinastiei Stuart și chemarea lui Wilhelm III de Orania. Reprezintă începutul monarhiei constituționale engleze. <i>Horia Dumitru Oprea, Mic dicționar de termeni istorici</i></p>	<p>Schimbarea regimului politic în Anglia în anii 1688-89, când James II Stuart a fost înlocuit pe tron de fiica sa Mary și soțul ei Wilhelm III de Orania într-un mod relativ pașnic.</p>
<p>Revoluție industrială</p>	<p>Proces de înlocuire radicală a producției manuale manufacturiere cu producție (<i>de fabrică</i>) bazată pe folosirea în masă a mașinilor. A avut loc pentru prima dată în Anglia, în ultimele decenii ale sec. 18 și începutul sec. 19, ulterior în Franța, S.U.A., Germania, Japonia etc. În România s-a desfășurat mai târziu, încheindu-se în linii generale până la sfârșitul sec. 19 și începutul sec. 20. <i>R. i.</i> a instaurat, în țările în care s-a înfăptuit, dominația mării producții capitaliste asupra micii</p>	<p>Proces de trecere de la o economie agrară și meșteșugărească la una dominată de industrie și construcția de mașini. A demarat în Anglia în secolul al XVIII-lea.</p>

	<p>producții de mărfuri, a pus temelia industrializării, a marcat victoria relațiilor de producție capitaliste asupra formelor de relații precapitaliste.</p> <p><i>Dicționar enciclopedic, 1993-2009</i></p>	
<p>Romanizare <i>roman+ -izare</i></p>	<p>Proces care presupune imprimarea caracterului romanic unei regiuni, unei populații; introducere a civilizației romane și impunere a limbii latine tuturor populațiilor cucerite de romani.</p> <p><i>Dicționar de termeni lingvistici, 1998</i></p>	<p>Amestec al obiceiurilor, tradițiilor, limbii romanilor cu cele ale popoarelor cucerite. Procesul de romanizare a Daciei a stat la baza formării treptate a poporului român și a limbii române.</p>
<p>Sanctuar Lat. <i>sanctuarium</i>, -i, "raclă pentru relicve sfinte"</p>	<p>1) Parte a unei biserici, declarată sfântă, unde accesul profanilor este interzis; altar.</p> <p>2) Edificiu destinat oficierei ceremoniilor religioase; lăcaș de cult.</p> <p><i>Noul dicționar explicativ al limbii române, 2002</i></p>	<p>Clădire sau teritoriu îngrădit destinat ceremoniilor religioase; loc sfânt. În Grecia și Roma antică sanctuarele dedicate zeilor puteau conține temple, dar și clădiri auxiliare, spitale, teatre etc. Unul din cele mai celebre sanctuare se afla la Delphi și îi era dedicat lui Apollo.</p>
<p>Schismă Gr. <i>skhisma</i>, "divizare"</p>	<p>1) Separare formală a unui grup de credincioși de comunitatea religioasă creștină căreia îi aparține.</p> <p>2) Refuzul de a se supune conducerii oficiale a comunității și adoptarea unor dogme și a unui ritual propriu.</p> <p>3) (Pgn) Separare provocată de deosebiri de păreri, de neînțelegeri pe chestiuni de principiu între grupuri sau între persoane unite până atunci Și: <i>sciziune</i>.</p> <p>4) (Îs) <i>Marea</i> ~ (<i>bisericească</i>) Separarea intervenită între papalitate și patriarhia de Constantinopol, la 1054, ca urmare a unor vechi divergențe politice și religioase.</p> <p><i>Mic dicționar academic, ed. a II-a, 2010</i></p>	<p>Divizare în sânul Bisericii, refuz al unui grup de credincioși de a se supune conducerii oficiale. În anul 1054 s-a produs Marea schismă, când creștinătatea s-a împărțit în Biserica Catolică și Biserica Ortodoxă.</p>
<p>Sclav Lat. <i>sclavus</i>, -i, "sclav"</p>	<p>Persoană lipsită de orice drepturi, aflată în proprietatea deplină a unui stăpân pentru care muncește; rob.</p> <p><i>DEX, 2009</i></p>	<p>Persoană care este proprietatea altei persoane sau a statului. În lumea antică principala sursă de sclavi erau prizonierii de război. Se practica</p>

		comerțul cu sclavi, iar în unele cazuri sclavii aveau dreptul să-și răscumpere libertatea contra unei sume de bani.
Secesiune Lat. <i>secessio</i> , <i>-onis</i> , ”despărțire”	Acțiune de separare a unui grup de persoane față de o colectivitate căreia îi aparține ori a unui stat sau a unui grup de state față de o federație sau de o confederație. ◊ <i>Războiul de secesiune</i> = război civil din SUA (1861-1865), purtat între coaliția statelor din Nord (abolitioniste) și a celor din Sud (susținătoare ale sclavagismului) și terminat cu înfrângerea statelor din Sud și cu abolirea sclaviei. <i>DEX, 2009</i>	Procesul prin care un stat (sau grup de state) părăsește federația sau confederația din care face parte.
Secularizare Lat. <i>secularis</i> , <i>-e</i> , ”laic, lumesc”	1) (Rar) Laicizare. 2) Intrare în patrimoniul statului a unor bunuri sau averi bisericești, mănăstirești etc., în schimbul unei despăgubiri <i>Mic dicționar academic, ediția a II-a, 2010</i>	Trecere totală sau parțială a averii unor entități religioase (temple, biserici, mănăstiri etc.) în proprietatea statului, cu sau fără compensarea pierderilor.
Securitate colectivă	Stare rezultată în urma adoptării pe cale de tratat, de către două sau mai multe state, a unor măsuri de apărare comună împotriva unei agresiuni. <i>Mic dicționar academic, ed. a II-a, 2010</i>	Ansamblu de acțiuni politice și diplomatice orientate spre asigurarea păcii și securității internaționale.
Senat Lat. <i>senatus</i> , <i>-us</i> , de la <i>senex</i> , <i>-cis</i> , ”bătrân”	1) (În Roma antică) Sfatul bătrânilor; (în timpul republicii) organul suprem al puterii de stat; (în timpul imperiului) consiliu consultativ cu rol politic minor. 2) Denumire a Camerei superioare a Parlamentului în unele state, în care acesta este bicameral. 3) (Și în sintagma <i>senat universitar</i>) Consiliu al profesorilor, cu rol în conducerea instituției. 4) Loc în care se întrunesc senatorii; sediul Senatului. <i>DEX, 2009</i>	În Roma condusă de regi, senatul reunea capii ginților, care îl sfătuiau pe rege cum să procedeze în diverse situații. În perioada republicii senatul vota legile, alegea anual magistrații, dirija politica internă și externă, supraveghea religia și finanțele.
Senior Lat. <i>senior</i> , <i>-oris</i> , ”mai bătrân”	(în Evul Mediu, în Apusul Europei) Stăpân al unui domeniu asupra căruia își exercită și unele atribute ale puterii de stat; <i>p. ext. nobil.</i> <i>DEX, 2009</i>	Mare feudal, stăpân al unui domeniu, care avea drept de suzeranitate asupra vasalilor săi.

<p>Sfat domnesc</p>	<p>Instituție politico-administrativă în Evul Mediu, alcătuită inițial din marii boieri și apoi din boierii cu dregătorii, prin intermediul cărora administra țara. <i>Horia Dumitru Oprea, Mic dicționar de termeni istorici</i></p>	<p>Instituție consultativă și executivă în Moldova și Țara Românească, alcătuită din boieri. Avea atribuția de a-l sfătui pe domn și de a-i duce la îndeplinire poruncile.</p>
<p>Sfatul bătrânilor</p>	<p>(în Roma antică) <i>sfatul bătrânilor</i> = senat <i>Dicționar de sinonime, 2002</i></p>	<p>În Sparta sfatul bătrânilor era constituit din 28 de aristocrați în vârstă de peste 60 de ani. Ei propuneau legi, îi sfătuiau pe regi, declarau război sau încheiau pace etc. În Roma antică în perioada regală sfatul bătrânilor (senatul) era compus din capii ginților.</p>
<p>”Sfânta Alianță”</p>	<p>Organizație internațională creată la 26 sept. 1815, la Paris, de către împărații Aleksandru I al Rusiei, Francisc I al Austriei și Frederic Wilhelm III, regele Prusiei, cu scopul apărării celor convenite la Congresul de la Viena (1815) și al descurajării mișcărilor cu caracter liberal din Europa, în numele principiilor creștine de pace și justiție. La S. A. au aderat majoritatea monarhilor Europei. Marea Britanie a refuzat să adere. A intervenit cu forța armată în Regatul Neapolelui (1820-1821) și în Spania (1823). S-a destrămat în urma revoluțiilor de la 1848-1849. <i>Dicționar enciclopedic, 1993-2003</i></p>	<p>Organizație internațională creată la Paris în anul 1815 de către Rusia, Austria și Prusia, la care au aderat ulterior majoritatea monarhiilor europene. Misiunea alianței era implementarea prevederilor Congresului de la Viena, conservarea regimurilor monarhice și suprimarea mișcărilor de eliberare națională.</p>
<p>Stat Lat. <i>status</i>, <i>-a</i>, <i>-um</i>, ”stabilit, ordonat”</p>	<p>Organizare politică a societății. Statul se distinge de alte grupuri sociale prin scopul său (stabilirea ordinii și securității), metodele sale (legile și urmărirea aplicării lor), teritoriul său (aria de jurisdicție) și suveranitatea sa. <i>Horia Dumitru Oprea, Dicționar de termeni istorici</i></p>	<p>Formă de organizare pe un anumit teritoriu a unei societăți care trăiește și acționează în baza unor legi.</p>
<p>Sultan Tc. <i>sültan</i>, din arabă <i>sultan</i>, ”putere”</p>	<p>Titlu dat monarhului din Imperiul Otoman și din alte țări musulmane; persoană care poartă (sau purta) acest titlu. <i>DEX, 2009</i></p>	<p>Titlul monarhului din Imperiul Otoman și alte țări musulmane; padișah.</p>

Suzeran Fr. <i>souzerain</i> , "suzeran"	(În Evul Mediu) Mare senior de care depindeau alți seniori, ca urmare a relațiilor de suzeranitate. <i>DEX, 2009</i>	Mare senior feudal în raport cu alți seniori, care erau vasalii lui. Într-un stat medieval suzeranul suprem era monarhul.
Templu Lat. <i>templum</i> , -i, "templu"	1) Edificiu special amenajat pentru practicarea unui cult religios. 2) Biserică monumentală. 3) <i>fig.</i> Loc sau edificiu unde are loc o acțiune comparabilă cu oficierea cultului religios. <i>Noul dicționar explicativ al limbii române, 2002</i>	Edificiu clădit special pentru venerarea zeităților și îndeplinirea riturilor religioase.
Traci Lat. <i>thracus</i> , -i, "trac"	TRAC: Persoană care făcea parte dintr-o veche populație indo-europeană din Tracia. <i>DEX, 2009</i>	Populația care a creat civilizația epocii bronzului în spațiul carpato-dunărean. Aria de viațuire a tracilor se întindea de la marea Egee până la Carpații Păduroși, spre nord, și de la Dunărea de Mijloc până la Nipru. Tracii erau agricultori și crescători de vite. Nu au alcătuit niciodată un stat unitar, ci au trăit în triburi și uniuni de triburi.
Tratat Lat. <i>tractatus</i> , -us, "înțelegere, tratat"	1) Înțelegere scrisă încheiată între două sau mai multe state, în vederea determinării, într-un anumit domeniu, a drepturilor și a obligațiilor părților contractante sau în scopul stabilirii unor norme juridice ce trebuie respectate în relațiile dintre ele; acord internațional, convenție internațională. <i>DEX, 2009</i>	Document care consemnează înțelegerea dintre două sau mai multe state privind relațiile reciproce și obligațiile părților.
Ținut Din verbul <i>a ține</i>	I. Faptul de a ține. II. 1) Loc, regiune. 2) (În Evul Mediu, în Moldova) Unitate administrativ-teritorială corespunzătoare județului din Țara Românească. 3) (Înv.) Țară. <i>DEX, 2009</i>	Unitate administrativ-teritorială din Moldova istorică, corespunzătoare județului în Țara Românească.
Ultimatum	1) Notă diplomatică prin care un stat prezintă altui stat o condiție definitivă, al cărui refuz antrenează luarea unor măsuri de	Ultima comunicare (prin notă diplomatică) adresată de un stat altui stat, prin care cel din

<p>Lat. <i>ultimatus</i>, -a, -um, din <i>ultimo</i>, -are, ”a ajunge la capăt”</p>	<p>constrângere. 2) Decizie irevocabilă care nu admite contestare; exigență imperativă. <i>Noul dicționar explicativ al limbii române, 2002</i></p>	<p>urmă este înștiințat că, dacă nu îndeplinește condițiile stipulate, va urma ruperea relațiilor diplomatice sau războiul.</p>
<p>Umanism <i>Uman+ -ism</i></p>	<p>1) Doctrină care are în centru omul, bunăstarea și demnitatea lui, încrederea în rațiunea umană. 2) Mișcare intelectuală europeană din epoca Renașterii care promova studiul literaturii clasice din Grecia și din Roma, entuziasmul față de om și natură, compatibilă însă cu credința religioasă. <i>DEX, 2009</i></p>	<p>Mișcare intelectuală europeană din epoca Renașterii, care promova dezvoltarea multilaterală a personalității umane, interesul pentru natură și cultura clasică greco-romană.</p>
<p>Unificare Lat. <i>unifico</i>, -are, din <i>unum</i> ”unul” + <i>faceo</i>, -ere, ”a face”</p>	<p>1) Realizare a unui întreg din mai multe elemente, din mai multe părți. 2) Formare a unui obiect, a unui concept etc. unic (1). 3) Cuprindere într-un sistem unic (1). 4) Reducere la un tip unic. <i>Mic dicționar academic, ediția a II-a, 2010</i></p>	<p>Includerea unor aspecte ale vieții culturale, economice, social-politice a țării într-un sistem comun.</p>
<p>Valah Germ. <i>Walache</i>, ”valah”</p>	<p>1) (<i>la pl.</i>) Nume dat în Evul Mediu, de către alte popoare, populației române din stânga și din dreapta Dunării, precum și din spațiul carpatic, menținut până la mijlocul sec. 19 pentru populația Țării Românești; (<i>și la sg.</i>) persoană care făcea parte din această populație. ♦ Ext. (<i>curent; pop.</i>) Nume dat locuitorilor din Muntenia de către locuitorii altor provincii românești; (<i>și la sg.</i>) persoană care face parte dintre acești locuitori. <i>Dicționar explicativ ilustrat al limbii române, 2007</i></p>	<p>Nume dat în Evul Mediu de către alte popoare tuturor românilor din stânga și din dreapta Dunării, indiferent de țară. Mai târziu așa erau numiți locuitorii Țării Românești, care era cunoscută și ca <i>Valahia</i>.</p>
<p>Vasal Lat. <i>vassalus</i>, -i, ”servitor”</p>	<p>1) (<i>în Ev. Med., în apusul Europei</i>) Om liber care, în urma asigurării unor avantaje, devenea (parțial) dependent de un suzeran, căruia îi datora fidelitate, prestarea unor servicii militare sau civile. 2) <i>s.m. (în Ev. Med., în apusul Europei)</i> Conducător de stat dependent față de un suzeran. 3) <i>s.m. (în Ev. Med., în răsăritul Europei)</i> Conducător de stat care, fiind numit sau confirmat de către sultan, se obliga să-i plătească tribut, să-i</p>	<p>Persoană liberă care, primind de la senior pământ și protecție, îi jura fidelitate și îndeplinea anumite obligații civile și militare față de acesta.</p>

	<p>ofere ajutor militar și să urmeze politica externă a acestuia, păstrând autonomia internă a statului pe care îl conducea.</p> <p>4) <i>adj.</i> (în <i>Ev. Med.</i>; <i>despre conducători de state, nobili etc.</i>) Care era în raport de dependență politică, economică și militară față de un suzeran.</p> <p>5) <i>s.m.</i> Fig. Persoană, grup, instituție subordonate, dependente de cineva.</p> <p><i>Dicționar explicativ ilustrat al limbii române, 2007</i></p>	
<p>Voievod Slavon <i>voevoda</i>, ”comandant militar”</p>	<p>1) (În evul mediu) Titlu dat domnilor Moldovei și Țării Românești, precum și guvernatorului Transilvaniei (până în 1571), domn, vodă; <i>p. ext.</i> principe; persoană care avea acest titlu.</p> <p>2) (Înv.) Comandant de oaste; căpitan. ♦ (În credința ortodoxă, creștină) Căpetenie a cetelor de îngeri.</p> <p>3) Mai-marele unei cetăți, al unui ținut; guvernator; <i>p. ext.</i> boier de rang mare.</p> <p>4) Căpetenie a unei cete sau a unui sălaș de țigani.</p> <p><i>DEX, 1998</i></p>	<p>Titlul domnitorilor Țării Românești și ai Moldovei, precum și al guvernatorului Transilvaniei; domn, vodă.</p>

Geografia

Aria curriculară – Educație socioumanistică

Glosar – Curriculum (V-IX), 2019

136 termeni

448

Clasa a V-a		
Termeni conform Curriculum	Definiția lexicografică și/sau enciclopedică	Definiția pentru uzul școlar Manual: Geografie, N. Râmbu, P. Prunici, Z. Calanda, 2015
1. Geografie s. f. Din fr. géographie , lat. geographia .	<p>Știință care studiază și descrie învelișul terestru, cu toate elementele sale, din punct de vedere fizic, economic, etnografic etc. <i>DEX 2009</i></p> <p>Numele de g. a fost folosit pentru prima dată de Eratostene, care i-a dat un sens matematic (definierea și măsurarea formelor și dimensiunilor Pământului). <i>DE (1993-2009)</i></p>	<p>Geografia este una dintre cele mai vechi științe ale societății umane. Ea a apărut încă din antichitate, când omul avea necesitatea de a cunoaște mediul în care trăia. De atunci există și denumirea acestei științe, fiind dată de învățatul grec Eratostene. În limba greacă, <i>geografie</i> înseamnă „descrierea Pământului” (<i>geo</i> – pământ și <i>graphein</i> – a scrie).</p> <p>În antichitate, geografia ca știință își propunea să descrie și să exploreze suprafețele de uscat cu- noscute, să descrie Pământul ca parte a unui sistem cosmic</p>

		(astronomic), unde se includ Luna, alte planete și stelele (pag. 5).
<p>2. Glob geographic</p> <p>Din fr. <i>globe</i>, lat. <i>globus</i>.</p>	<p>1. Obiect sferic pe a cărui suprafață exterioară este reprezentat aspectul continentelor, mărilor și oceanelor care alcătuiesc planeta noastră. 2. S. n. Planeta locuită de oameni; Pământul.</p> <p><i>DEX 2009</i></p>	<p>Globul geografic redă imaginea exactă a Terrei, dar micșorată de foarte multe ori. Cu ajutorul globului se demonstrează forma reală a planetelor, înclinarea axei Pământului, mișcarea de rotație, forma reală a continentelor și oceanelor (<i>fig. 9</i>). În funcție de conținutul reprezentat globurile geografice pot fi: <i>fizice</i> și <i>politice</i>. Pe globul geografic fizic sunt reprezentate oceanele, mările, continentele cu munți, câmpii, râuri, lacuri etc. (<i>fig. 9</i>). Pe globul geografic politic sunt reprezentate statele lumii, capitalele acestora, orașele mari (p.12).</p>
<p>3. Ecuator</p> <p>Din fr. <i>équateur</i>, lat. <i>aequator</i>.</p>	<p>Linie imaginară rezultată din intersecția suprafeței Pământului cu planul care trece prin centrul lui, perpendicular pe axa polilor, împărțind globul terestru în două emisfere.</p> <p><i>DEX 2009</i></p> <p>Linie imaginară pe suprafața Pământului, rezultată din intersecția cu planul care trece prin centrul lui, perpendicular pe axa polilor. Reprezintă cercul de referință al latitudinii geografice, împărțind globul terestru în două emisfere: nordică (boreală) și sudică (australă). Lungimea <i>e.t.</i> este de 40075,7 km.</p> <p><i>DE (1993-2009)</i></p>	<p>La distanțe egale de cei doi poli este situat cercul imaginar, numit Ecuator (<i>fig. 13</i>), care împarte Pământul în două jumătăți egale, numite <i>emisfere</i>: emisfera de nord și emisfera de sud (p. 16).</p>

<p>4. Hartă geografică</p> <p>Din ngr. hártis.</p>	<p>Reprezentare grafică în plan orizontal a suprafeței pământului (totală sau parțială), generalizată și micșorată conform unei anumite scări de proporție și întocmită pe baza unei proiecții cartografice.</p> <p><i>DEX 2009</i></p>	<p>Harta geografică este o reprezentare în plan, aproximativă și micșorată a suprafeței Pământului sau a unei părți a lui.</p> <p>Harta, spre deosebire de glob, este o reprezentare aproximativă, deoarece suprafața sferică a Pământului transpusă în plan se deformează (<i>fig. 10</i>). Cu cât suprafața terestră reprezentată pe hartă este mai mare, cu atât și deformarea este mai mare (p.12).</p>
<p>5. Paralelă</p> <p><lat. <i>parallelus</i>, it. <i>parallelo</i>, fr. <i>parallele</i></p>	<p>Linie imaginară de intersecție a suprafeței globului pământesc cu un plan paralel cu ecuatorul.</p> <p><i>NODEX 2002</i></p>	<p>Paralelele sunt cercuri imaginare trase paralel cu Ecuatorul (<i>fig. 13</i>). Ecuatorul este prima paralelă, fiind notată cu 0°. El este reperul pentru numărarea celorlalte paralele. Paralelele se numără din grad în grad, spre ambii poli, începând cu Ecuatorul (0°) până la Polul Nord (90°) și respectiv până la Polul Sud (90°) (p. 16).</p>
<p>6. Meridian</p> <p>Din lat. meridianus, it. meridiano, fr. méridien.</p>	<p>Fiecare dintre liniile imaginare care rezultă din intersecția suprafeței Pământului cu semiplanul sprijinit pe axa geografică, constituind liniile de reper pentru măsurarea longitudinii geografice</p> <p><i>DEX 1998</i></p>	<p>Meridianele sunt semicercuri care unesc cei doi poli ai Pământului și întretaie Ecuatorul. Primul meridian, notat cu 0°, trece prin apropierea orașului Londra (localitatea Greenwich). Numărarea meridianelor se începe de la primul</p>

		meridian (0°) spre vest și spre est până la 180° (<i>fig. 13</i>) (<i>p. 17</i>).
<p>7. Pol geografic</p> <p>Din fr. pôle, lat. polus.</p>	<p>Fiecare dintre cele două puncte situate la capetele axei de rotație a pământului și în care se reunesc toate meridianele geografice; <i>p. ext.</i> regiunea din jurul acestor două puncte. $\diamond$ <i>Pol ceresc</i> = fiecare dintre cele două puncte în care prelungirea axei de rotație a pământului, trecând prin cei doi poli tereștri, intersectează sfera cerească. <i>Pol magnetic terestru</i> = punct pe suprafața pământului în care acul magnetic are poziția verticală (înclinația magnetică este de 90°). <i>DEX 1998</i></p> <p>Fiecare dintre cele două puncte (Polul Nord și Polul Sud) situate la capetele axei de rotație a Pământului, unde se reunesc toate meridianele geografice; <i>p. ext.</i> regiunea din jurul acestor puncte. Distanța dintre cei doi poli (trecând prin centrul Pământului) este de c. 12.700 km. Polul Nord situat în partea centrală a Oc. Arctic a fost explorat pentru prima dată de Robert E. Peary (1909) și survolat pentru prima oară de aviatorul american Richard Byrd (1926), iar Polul Sud situat în Antarctica, la c 2.800 m alt. a fost atins întâia oară de exploratorul norvegian Roald Amundsen (1911) și survolat de Richard Byrd (1929). <i>P. nord magnetic</i> (care corespunde cu polul sud al unui câmp magnetic), situat în prezent la 77° lat.nordică și 102°18' long. vestică, în ins. Prince of Wales și <i>P. sud magnetic</i>, situat la 67°2' lat. sudică și 142° long. estică,</p>	<p>Dacă privim un glob geografic și ne imaginăm o linie care trece prin centrul său, de la nord la sud, aceasta va reprezenta axa Pământului, în jurul căreia se rotește planeta. Vârful axei Pământului orientat spre Steaua Polară se numește Polul Nord, iar cel opus este Polul Sud (<i>p. 16</i>).</p>

	<p>în Antarctica, la E de stațiunea franceză Dumont d'Urville. Polii magnetici nu au o poziție stabilă, ci se deplasează lent. <i>DE (1993-2009)</i></p>	
<p>8. Continent Din fr. continent, lat. continens, -ntis.</p>	<p>Diviziune geografică alcătuită dintr-o întindere mare de uscat, mărginită, total sau parțial, de mări și de oceane, cuprinzând și unele insule sau arhipelaguri vecine. <i>DEX 1998</i></p> <p>Vastă întindere de uscat înconjurată total sau aproape total de oceane sau de mări, cuprinzând și unele insule sau arhipelaguri vecine. În epoca geologică actuală există șase continente: Europa, Asia, America de Nord și de Sud, Africa, Antarctica, Australia și Oceania. Formează învelișul uscatului, totalizând 27% din supr. totală a Pământului. <i>DE (1993-2009)</i></p>	<p>Continentele sunt cele mai înalte și mai întinse suprafețe de uscat ale scoarței terestre, fiind înconjurate de apa oceanelor. Pe Terra se deosebesc șase continente: Eurasia, Africa, America de Nord, America de Sud, Australia și Antarctica. Ele ocupă 29% din suprafața Globului. Continentele sunt alcătuite din scoarță terestră continentală, cu o varietate mare de roci. În structura scoarței terestre continentale se diferențiază trei straturi: stratul de roci sedimentare, de granit și de basalt (p. 43).</p>
<p>9. Litosferă Din fr. lithosphère.</p>	<p>Învelișul exterior solid al globului pământesc. <i>DEX 2009</i></p> <p>Înveliș solid al globului terestru constituit din crustă și mantaua superioară, de grosime variabilă, între 70 km (sub oceane) și 150 km (sub continente). Datorită rigidității sale, undele seismice transversale se propagă cu viteză ridicată, astfel încât plăcile mobile din care este formată l. pot aluneca unele peste altele. <i>DE (1993-2009)</i></p>	<p>Scoarța terestră și partea superioară a mantalei formează litosfera – învelișul extern solid al Pământului (<i>fig. 26</i>) (p. 32).</p>

<p>10. Relief</p> <p>Din fr.relief.</p>	<p>Configurație a suprafeței terestre constituită din totalitatea neregularităților de forme pozitive sau negative considerate față de un plan de referință general sau local.</p> <p><i>DEX 2009</i></p>	<p>Suprafața scoarței terestre nu este omogenă. To- talitatea neregularităților suprafeței terestre, diverse după dimensiuni, înălțime și modul de formare, se numește relief.</p> <p>Relieful Terrei s-a format pe parcursul evoluției îndelungate a scoarței teres- tre, sub acțiunea factorilor interni și externi. Dacă factorii interni (endogeni) au contribuit la formarea unităților mari de relief, apoi factorii externi (exogeni) modelează permanent aspectul acestor unități de relief.</p> <p>Principalii factori exogeni, care modelează semnificativ formele mari de relief (munții, podișurile, câmpiile), sunt: apele, vântul, omul (p. 39).</p> <p>Relieful reprezintă unul dintre factorii principali în formarea climei. Unele lanțuri montane sunt ca o barieră în calea maselor de aer ce vin dinspre ocean. De aceea unii versanți ai munților vor primi o cantitate mai mare de precipitații, iar alții – mai mică (p. 66).</p>
--	---	--

<p>11. Munte</p> <p>Lat. mons, -tem.</p>	<p>Ridicătură a scoarței pământului mai mare decât dealul, de obicei stâncoasă și depășind înălțimea de 800 de metri.</p> <p><i>DEX 2009</i></p>	<p>Munții reprezintă cele mai înalte forme de relief. Altitudinea lor depășește 800–1000 m. Cei mai înalți munți de pe Terra sunt Munții Himalaya din Asia, care ating altitudinea de 8848 m în vârful Everest (<i>fig. 42, a</i>).</p> <p>După modul de formare, se deosebesc munți cutați (de încrețire) – Alpi, Carpați, Caucaz etc., și munți vulcanici – Kilimanjaro din Africa (p. 44).</p>
<p>12. Câmpie</p> <p>Din lat. Campus</p> <p><i>câmp</i> + suf. <i>-ie</i></p>	<p>Întindere vastă de pământ, situată la o altitudine mică; șes; câmp</p> <p><i>NODEX 2002</i></p>	<p>Câmpiile sunt cele mai joase forme de relief ale continentelor, având altitudini de până la 200–300 m. Ele pot avea suprafețe plane (<i>fig. 47</i>) sau deluroase (p. 45).</p>
<p>13. Podiș</p> <p>Din sl. podŭ.</p> <p>Pod + suf. <i>-iș.</i></p>	<p>Formă complexă de relief, de mare întindere, aproape plană, situată la o altitudine relativ ridicată și străbătută de văi prelungi.</p> <p><i>DEX 2009</i></p>	<p>Podișurile sunt forme de relief ale căror altitudini depășesc 300 m. Dar există și podișuri cu altitudini de câteva mii de metri, numite podișuri montane. Cel mai înalt este Podișul Tibet din Asia, cu înălțimea de 4 000 m. Unele podișuri s-au format prin înălțarea câmpiilor ca urmare a mișcărilor de ridicare a scoarței terestre, iar altele prin eroziunea munților vechi sub acțiunea factorilor exogeni. Suprafața podișurilor poate fi netedă, văluroasă sau</p>

		deluroasă, intersectată de văi (<i>fig. 45</i>). Printre cele mai mari podișuri de pe Glob se numără Podișul Tibet, podișurile Siberiei Centrale, Braziliei, Sahara etc. (p. 44)
14. Deal Din sl. dělŭ .	<p>Formă de relief pozitivă cu înălțime nu prea mare (sub 1000 m). <i>DEX 2009</i></p> <p>Formă de relief pozitivă, cu altitudine absolută, stabilită convențional între c. 200 și 800 m, în care versanții domină văile învecinate. După geneză, se deosebesc: <i>d de eroziune</i>, rezultate în urma fragmentării de către apele curgătoare a unor terenuri sedimentare, piemontane sau de altă natură, și <i>d. de acumulare</i>, formate prin acțiunea de depunere exercitată de ghețari (ex. morene, drumline) sau de vânt (ex. dune, barcane). ◇ Expr. <i>Ce mai la deal, la vale = a)</i> ce să mai lungim vorba zadarnic; <i>b)</i> să spunem lucrurile așa cum sunt. <i>DE (1993-2009)</i></p>	Dealurile sunt forme de relief cu altitudini cuprinse între 300–1000 m (<i>fig. 43</i>). Ele s-au format prin fragmentarea unor podișuri sub acțiunea apelor curgătoare sau prin cutarea (încrețirea) straturilor de roci ale scoarței terestre la periferia munților. Unele dealuri sunt formate din materialul erodat, transportat și depus de râuri la poalele munților. Dealurile pot avea formă de cupolă, de con (<i>fig. 46</i>) sau de culmi alungite. Dealurile care au forma unor culmi alungite se numesc <i>coline</i> . De exemplu, Colinele Tigheci din Republica Moldova (p. 45).
15. Vulcan Din it. vulcano , germ. Vulkan .	Ridicătură muntoasă de formă conică, formată prin erupția la suprafața solului a lavei și a unor produse magmatice, având în centru o deschizătură largă. <i>DEX 2009</i>	În unele regiuni ale Terrei, prin crăpăturile apă- rute în scoarța terestră, magma din interiorul Pământului urcă la suprafață și se revarsă sub formă de lavă. În urma mai multor revărsări se formează vulcanii (p. 36).
16. Cutremur de pământ Din cutremura (derivat regresiv).	Mișcare puternică și bruscă, verticală, orizontală sau de torsiune a scoarței Pământului, provocată fie de	Mișcarea continuă a scoarței terestre determină apariția cutremurelor de pă-

<p>Lat.*contremulare.</p>	<p>dislocări subterane, de erupții vulcanice etc., fie de forțele mareice, ciocnirea unor meteoriți cu Pământul; seism. <i>DEX 2009</i></p>	<p>mânt. Cutremurele se produc ca urmare a deplasărilor și rupturilor bruște ale scoarței terestre. Ele reprezintă zguduirii bruște, de scurtă durată ale scoarței terestre. Aceste mișcări se mai numesc <i>seisme</i> (p. 37).</p>
<p>17. Atmosferă Din fr. atmosphère.</p>	<p>Înveliș gazos care înconjoară Pământul; aer; <i>spec. aer</i> pe care îl respiră cineva. <i>DEX 2009</i> Înveliș gazos alcătuit din aer, care înconjură Pământul fără o limită superioară precisă, trecînd treptat în spațiul interplanetar. Masa ei reprezintă 0,000001 din masa globului pămîntesc, iar pe 1 cm² din suprafața terestră acționează o masă de aer egală cu 1 kg. Densitatea a. scade cu altitudinea. Proprietățile a. se mențin pînă la alt. de 3.000 m. Compoziția ei se schimbă în altitudine. În cadrul a. se deosebesc straturile: <i>troposfera, stratosfera, mezosfera, ionosfera (termosfera), exosfera.</i> <i>DE (1993-2009)</i></p>	<p>Planeta Pământ este înconjurată de un înveliș de aer, numit <i>atmosferă</i>. Termenul „atmosferă” provine din limba greacă: <i>atmos</i> – vapori, gaze și <i>sfera</i> – cerc. Atmosfera este alcătuită dintr-un amestec de gaze, numit aer (p. 48).</p>
<p>18. Presiune atmosferică Din fr. pression.</p>	<p>p. exercitată de atmosferă pe suprafața corpurilor, indiferent de orientarea suprafeței. Se măsoară în mm coloană de mercur (mm Hg), în milibari sau, în sistemul internațional de unități, în pascali (Pa). <i>P.a.</i> scade o dată cu creșterea altitudinii; valoarea medie la alt. 0 m (nivelul mării) la latitudinea de 45° și temperatura de 0°C este echivalentă cu greutatea unei coloane de mercur de 760 mm cu secțiunea de 1 cm², respectiv 101.325 N/m² (pascali); valorile mari indică</p>	<p>Deși aerul este foarte ușor, totuși el apasă asupra suprafeței terestre. Forța cu care aerul apasă asupra suprafeței terestre se numește <i>presiune atmosferică</i> (p. 56).</p>

	stabilitatea vremii, iar valorile mai mici posibilitatea schimbării timpului. <i>DE (1993-2009)</i>	
19. Vânt Lat. ventus .	Deplasare pe orizontală a unei mase de aer provocată de diferența de presiune existentă între două regiuni ale atmosferei. <i>DEX 2009</i>	Aerul se află în continuă mișcare, fie orizontal, fie vertical. Mișcarea aerului în direcție orizontală la suprafața terestră se numește vânt . Aerul se mișcă datorită diferențelor de presiune atmosferică. El se deplasează din zone cu presiune ridicată spre zone cu presiune scăzută (p. 57).
20. Precipitații atmosferice Din fr. précipitation , lat. praecipitatio , -onis.	(Și în sintagma <i>precipitații atmosferice</i>) Vaporii de apă condensați care cad din atmosferă pe suprafața Pământului sub formă de ploaie, ceață, brumă, zăpadă, grindină etc. <i>DEX 2009</i>	Particulele de apă, ce cad din nori pe suprafața Pământului în formă lichidă sau solidă, se numesc precipitații atmosferice . Ele cad sub formă de ploaie, zăpadă, lapoviță și grindină (p. 60).
21. Vreme Din sl. vrēmen .	I. 1. Timp. II. Stare a atmosferei la un moment dat și într-un loc anumit, determinată prin totalitatea elementelor meteorologice. <i>DEX 2009</i>	Vreme se numește starea atmosferei într-o regiune anumită, la un moment dat sau într-un interval scurt de timp (24 de ore, o săptămână, o lună) (p. 64).
22. Climă Din lat. clima , -atis, germ. Klima .	1. Totalitatea fenomenelor meteorologice (temperatură, vânturi, precipitații atmosferice) care caracterizează starea medie multianuală a unui loc; climat. 2. Regiune considerată sub raportul climei (1) specifice. <i>DEX 2009</i>	Spre deosebire de vreme, clima reprezintă starea medie a elementelor meteorologice (temperatura, precipitațiile, vântul, umiditatea, nebulozitatea etc.) dintr-o regiune a Terrei într-o perioadă lungă de timp. De obicei, se calculează media elementelor meteorologice dintr-o perioadă de 60 ani (p. 66).

	<p>Regim mediu multianual a proceselor și fenomenelor meteorologice (caracteristice unei anumite regiuni), determinat de radiația solară și de circulația generală a maselor de aer, care variază în raport cu poziția pe Pământ, cu altitudinea absolută și cu configurația reliefului regiunii respective, avînd ca principale componente <i>temperaturamedie a aerului, nebulozitatea, precipitațiile atmosferice și vîntul</i>; climat. <i>DE (1993-2009)</i></p>	
<p>23. Hidrosferă Din fr. hydrosphère, germ. Hydrosphäre.</p>	<p>Învelișul de apă al globului terestru, alcătuit din oceane, mări, lacuri, ghețari, ape curgătoare, ape subterane, zăpezi și ghețuri. <i>DEX 2009</i></p>	<p>Apa alcătuiește partea principală a țesuturilor vegetale și animale. Fiecare componentă a hidrosferei reprezintă o verigă a circuitului apei în natură. Pământul este singura planetă pe care apa se află în toate stările de agregare: gazoasă, solidă și lichidă. Toate apele planetei alcătuiesc un înveliș, numit hidrosferă (fig. 81) (p. 72).</p>
<p>24. Ocean Din lat. oceanus, germ. Ozean, fr. océan.</p>	<p>Vastă întindere de apă sărată de pe suprafața globului, delimitată de continente. ◇ <i>Oceanul planetar (sau mondial) = totalitatea oceanelor și a mărilor, cu legătură între ele, formând o singură masă lichidă.</i> <i>DEX 2009</i> Vastă întindere de apă sărată, delimitată de mase continentale, Pe supr. Terrei există următoarele o.: <i>Pacific, Atlantic, Indian, Arctic (sau Înghețat)</i>. În unele lucrări este menționat și</p>	<p>Oceanul reprezintă o întindere mare de apă sărată acumulată în marile depresiuni ale scoarței terestre. Oceanele Terrei sunt: Oceanul Pacific, Oceanul Atlantic, Oceanul Indian și Oceanul Arctic. Oceanul Pacific este cel mai mare ocean după suprafață și volum. Aici sunt înregistrate cele mai mari adâncimi, cele mai multe insule și cele mai lungi țărături.</p>

un **O.** *Antarctic* sau *Austral*(care cuprinde de fapt extremitățile sudice ale celor trei principale oceane). Apa **O.** se caracterizează prin mișcări permanente reprezentate de *valuri, curenți și marea*. **O.** au suprafețe mult mai mari decât mările, prezintă numeroase fose (gropi) abisale, platformele continentale au proporțional o extensiune mai mică (ocupă c. 10-15% din supr. lor), iar salinitatea este mai puțin variată. Fundul **O.** este foarte neuniform, relieful subacvatic fiind format din platforme continentale, câmpii abisale, lanțuri (dorsale) montane, fose (gropi).
 ♦ *Oceanul Planetar* sau *Mondial* = totalitatea oceanelor și mărilor, care comunică larg între ele sau prin intermediul unor strâmțori, cu o supr. de 360.650.000 km² (70,8% din supr. Terrei) și un volum de apă de 1.370 mil.km³ (97,5% din totalul hidrosferei), constituind obiectul de studiu al oceanografiei. Ad. medie: c. 3800 m; ad. max.: 11.033 (fosa Cook din Oc. Pacific). Salinitatea medie: 32‰ (aceasta variază în funcție de zonele climatice și de condițiile locale, între 38‰ în apele polare și 41‰ în G. 'Aqaba). Temp. apei scade (la suprafață) de la Ecuator (c. 27°C) la poli (-1,5°C), precum și spre adâncime (la 4.000 m. ad. atinge 1,6°C). Apa Oceanului Planetar este supusă forței de gravitație și de atracție a Lunii și Soarelui. Contribuie în mod substanțial la reglarea circuitului carbonului, prin capacitatea sa de a absorbi mari cantități de CO₂ din atmosferă. *O. Planetar* are un rol foarte important în

Este oceanul cu cea mai intensă activitate vulcanică și seismică.

Oceanul Atlantic este al doilea ocean după mărime. Comparativ cu celelalte oceane, Atlanticul are un număr redus de insule. Fiind mărginit de 5 continente, în el se scurg cele mai multe râuri și are cea mai intensă navigație.

Oceanul Indian are aspectul unui golf uriaș, mărginit de continentele Africa, Asia, Australia și Antarctica. Fiind situat mai mult între tropice, aici se înregistrează cea mai înaltă temperatură a apei (41°C, în Marea Roșie). Oceanul Indian are cel mai mic număr de insule.

Oceanul Arctic are cea mai mică suprafață. Fiind întins în jurul Polului Nord, este cel mai rece ocean, cu cele mai mari suprafețe de gheață, care îl acoperă în proporție de 75% în timpul iernii și, respectiv, 50% – vara (p. 75).

	<p>echilibrul natural al Terrei, fiind un rezervor termic major, un vast domeniu pentru numeroase viețuitoare și o bogată sursă de hrană și energie. Exploatarea tradițională a oceanelor și mărilor (pescuit, navigație etc.) a fost completată, în ultimele decenii, cu folosirea energiei mareelor și valurilor și mai ales cu exploatarea zăcămintelor de petrol din platformele continentale.</p> <p><i>DE (1993-2009)</i></p>	
<p>25. Mare Lat. mare, -is.</p>	<p>Nume generic dat vastelor întinderi de apă stătătoare, adânci și sărate, de pe suprafața Pământului, care de obicei sunt unite cu oceanul printr-o strâmtoare; parte a oceanului de lângă țărm; <i>p. ext.</i> ocean.</p> <p><i>DEX 2009</i></p> <p>În expr. <i>ochi de mare</i> = iezor, lac glaciuar, tău. „În legătură cu lacurile, ce se numesc aici <i>ochiuri de mare</i>, se povestesc o mulțime de legende, ca și aceea în care e vorba de dispariția unei turme întregi de oi împreună cu ciobanul lor, al cărui suflet nu-și află odihnă” (Demeter, Marin, 1935: 42). Unele lacuri glaciare din Maramureș au o adâncime de 10 până la 30 metri.</p> <p><i>DRAM 2015</i></p>	<p>Mările sunt părți ale oceanelor care înaintază în adâncul uscatului sau sunt izolate de restul oceanului prin insule sau suprafețe de uscat ale continentelor. După poziția lor față de continente se deosebesc mări marginase și mări continentale (sau interioare).</p> <p><i>Mările marginase</i> sunt situate pe marginile continentelor și ale bazinelor oceanice, care comunică larg cu oceanul (Marea Barents, Marea Arabiei, Marea Nordului, Marea Chinei de Est etc.).</p> <p><i>Mările continentale</i> (sau interioare) sunt înconjurate de uscat, comunicând cu oceanul prin strâmtoari înguste (Marea Neagră, Marea Mediterană, Marea Baltică etc.). Denumirea de <i>mare</i> se dă și unor</p>

		lacuri mari, de exemplu Marea Caspică, care nu comunică cu oceanul (p. 76).
26. Insulă Din lat. insula .	Porțiuni de uscat înconjurată de apă, situată fie într-un ocean, mare sau lac, fie în albia unei ape curgătoare. <i>DEX 2009</i> Suprafață de pământ mai mică decât un continent, mărginită din toate părțile de apă. MDN 2000	În limitele oceanelor sunt răspândite suprafețe de uscat de dimensiuni mai mici decât continentele, înconjurate din toate părțile de apă, numite insule . De exemplu: Insula Groenlanda, Insula Islanda, Insula Madagascar etc.
27. Arhipelag Din ngr. arhipélagos .	Grup de insule dintr-o mare sau dintr-un ocean. <i>DEX 2009</i>	Un grup de insule poartă denumirea de arhipelag (fig. 86). De exemplu: Arhipelagul Canadian, Arhipelagul Japonez etc. (p. 76).
28. Peninsulă Din lat. peninsula , fr. péninsule .	Întindere de pământ care înaintează adânc în mare ca o prelungire a uscatului, rămânând înconjurată din trei părți de apă. <i>DEX 2009</i>	Peninsulă – parte destul de mare a uscatului, ce înaintează în ocean, mare (p. 76).

<p>29. Golf</p> <p>Din fr. golfe.</p>	<p>Parte a unui ocean, a unei mări sau a unui lac care pătrunde în uscat.</p> <p><i>DEX 2009</i></p>	<p>Golfurile reprezintă partea oceanului sau a mării ce înaintează adânc în uscat, comunicând larg cu oceanul (<i>fig.85</i>). (<i>p.78</i>).</p>
<p>30. Strâmtoare</p> <p>Strâmt + suf. <i>-oare</i>.</p> <p>Lat. *strictus (= <i>strictus</i>).</p>	<p>1. Loc strâmt, îngust, între munți sau între dealuri; defileu, trecătoare. ♦ P. gener. Loc îngust.</p> <p>2. Fâșie îngustă de apă care leagă două mări sau oceane și se află între două porțiuni de uscat apropiate.</p> <p><i>DEX 2009</i></p>	<p>Strâmtoarele sunt fâșii înguste de apă ce despart două continente sau insule și unesc mările sau oceanele învecinate (<i>fig. 84</i>) (strâmto- rile Bosfor, Magellan etc.).</p>
<p>31. Râu</p> <p>Lat. rivus.</p>	<p>Apă curgătoare (permanentă) formată din unirea mai multor pâraie și care se varsă într-un fluviu, în alt râu, într-un lac etc.</p> <p><i>DEX 2009</i></p> <p>Apă curgătoare mare care se varsă într-un fluviu sau într-o mare.</p> <p><i>NODEX 2002</i></p>	<p>Precipitațiile atmosferice și apele izvoarelor curg pe suprafața terestră, formând cursuri mici de apă, numite pâraie. Mai multe pâraie, unindu-se, formează apa curgătoare mai mare, numită râu.</p> <p>Râurile sunt torente permanente de apă cu lungimea mai mare de 10 km, care curg</p>

		prin văi, din zone mai înalte, spre zone mai joase și se varsă în alt râu, lac, uneori în mare sau ocean. Apele mai multor râuri, în calea lor, se unesc și formează un <i>fluviu</i> (p. 79).
32. Afluent Din fr. affluent , lat. affluens , -ntis.	Nume dat unei ape curgătoare secundare, considerată în raport cu apa curgătoare mai mare în care se varsă. <i>DEX 2009</i>	Râul care se varsă în alt râu se numește <i>afluent</i> , iar locul de unire al acestora se numește <i>confluență</i> (fig. 89). Afluenții pot fi de dreapta sau de stânga (p. 80).
31. Ape subterane Lat. aqua .	<i>A. subterană</i> = a. care circulă prin mediul poros-permeabil din scoarța Pământului, formând strate acvifere (<i>a. freatică</i>). Este de origine exogenă (vadoasă și de condensare) și endogenă (juvenilă). <i>A. de zăcămint</i> = a. care saturează parțial rocile din zona zăcămintelor de hidrocarburi și, total, rocile din zona acviferă a unui zăcămint de țiței, cu care este singenetică. <i>DE (1993-2009)</i>	Apele subterane se formează prin infiltrarea precipitațiilor atmosferice în straturile de roci ale scoarței terestre (p. 84).
32. Gheizer Din fr., engl. geyser .	Izvor intermitent de apă fierbinte și de vapori, de origine vulcanică, care aruncă apa, la intervale egale, până la mare înălțime, sub forma unei coloane. <i>DEX 2009</i>	Apele subterane fierbinți cu temperaturi foarte ridicate (până la 100°C), care se formează în zonele vulcanice, țâsnesc la suprafață, formând gheizerele (fig. 99). Apele lor izbucnesc la suprafață sub influența presiunii mari, ridicându-se la înălțimi de zeci de metri după anumite intervale de timp. Gheizerele sunt caracteristice pentru regiunile vulcanice: Insula Islanda, Peninsula Kamceatka, Insula Noua Zeelandă etc. (<i>găsește denu</i>

		<i>mirile menționate pe Harta fizică a lumii)</i> (p. 86).
33. Biosferă Din fr. biosphère.	<p>Înveliș al Pământului format din organisme vii, de pe uscat, din apă, aer, sol. <i>DEX 2009</i></p> <p>Înveliș al Pământului în care se desfășoară viața. <i>MDA2 (2010)</i></p> <p>Înveliș discontinuu al Pământului format din totalitatea organismelor vii, împreună cu toate elementele necesare vieții. Limitele sale cuprind marginea superioară a atmosferei, litosfera și întreaga hidrosferă. Masa totală a b. este de c. 10^{15} t. Este unicul suprasistem al Pământului în care se produce substanță organică, prin procese specifice de transformare a energiei solare, apei și materiei anorganice. <i>DE (1993-2009)</i></p>	<p>Biosfera (din limba greacă <i>bios</i> – viață și <i>sphai- ra</i> – sferă) este învelișul Pământului unde viețuiesc organismele vii (plante, animale, microorganisme). Din biosferă face parte și omul (p. 87).</p>
34. Sol Din fr. sol , lat. solum.	<p>Strat afânat, moale și friabil de la suprafața scoarței pământeste, care (împreună cu atmosfera din jur) constituie mediul de viață al plantelor; suprafața pământului; <i>p. ext.</i> pământ, teren. <i>DEX 2009</i></p>	<p>Solul este substratul pe care se dezvoltă plantele și animalele. Funcția principală a solului constă în asigurarea plantelor cu substanțe minerale nutritive necesare pentru creștere și dezvoltare. Stratului de sol îi aparține rolul principal în circuitul substanțelor în natură. Solul are capacitatea de a acumula substanțe organice și a le transforma în substanțe minerale pentru a fi asimilate de plante. El servește ca mediu de viață permanent</p>

		pentru multe microorganisme și unele animale subterane (p. 90).
35. Zonă naturală Din fr. zone .	Fiecare dintre cele cinci mari diviziuni ale globului terestru, delimitate în funcție de poli, de cercurile polare și de tropice și caracterizate printr-o climă specifică. <i>DEX 2009</i>	Zonele naturale reprezintă fâșii de vegetație care se formează în funcție de raportul dintre căldură și umiditate, iar denumirea lor corespunde cu tipul dominant de vegetație (p. 95).
36. Populație Din fr. population .	Totalitatea locuitorilor unei țări, ai unei regiuni, ai unui oraș etc.; poporație, poporime. <i>DEX 2009</i>	<i>Populația</i> reprezintă totalitatea locuitorilor de pe un anumit teritoriu. Astăzi populația locuiește pe toate continentele, în afară de Antarctica (p. 104).
37. Rasă umană Din fr. race , germ. Rasse .	Grup de indivizi aparținând aceleiași specii de microorganisme, plante, animale, cu caractere comune, constante, conservate ereditar, care se deosebesc de alte varietăți din aceeași specie prin anumite caractere specifice. <i>DEX 2009</i>	Grupurile de oameni cu trăsături asemănătoare se numesc rase umane . Pe Terra, de obicei, se evidențiază trei rase umane mari (107).
Clasa a VI-a		
Termeni conform Curriculum	Definiția lexicografică și/sau enciclopedică	Definiția pentru uzul școlar Manual: Geografia continentelor și oceanilor, N. Odoleanu, Larisa Ungureanu, M. Jioară, R. Calmâș, 2017
38. Bazin oceanic Din fr. bassin .	Regiune foarte întinsă a scoarței terestre, mai coborâtă față de continente, acoperită cu mase importante de ape. <i>DEXI 2007</i>	Bazin oceanic – componentă a Oceanului Planetar, depre- siune uriașă umplută cu apă, mărginită de continente (p. 7).

<p>Ortografia <i>basin</i> nu este fonetică. În rom. pare că s-a pronunțat totdeauna cu <i>z</i>, poate prin falsă asociere cu <i>bază</i>. DER (1958-1966)</p>		
<p>39. <u>Hartă geografică</u></p>	<p>Reprezentare grafică în plan orizontal a suprafeței pământului (totală sau parțială), generalizată și micșorată conform unei anumite scări de proporție și întocmită pe baza unei proiecții cartografice. DEX 2009</p>	<p>În activitatea sa, omul folosește diferite hărți. Știți deja din clasa a 5-a că hartă geografică este o reprezentare grafică micșorată, convențională, generalizată a tuturor elementelor de pe un anumit teritoriu de pe suprafața terestră (p. 20).</p>
<p>40. Scara hărții Lat. scala (cu sensuri după fr. <i>échelle</i>). Din ngr. hártis.</p>	<p>Linie gradată care reproduce în mic unitățile de măsură și care servește la măsurarea distanțelor sau a cantităților cuprinse într-o hartă, într-un plan, într-un desen. ♦ Raport constant între dimensiunile reproduse pe o hartă, un desen etc. și cele reale. ♦ Loc. adj. și adv. <i>La scară</i> = într-un raport anumit și constant față de realitate. DEX 2009 Reprezentare grafică în plan orizontal a suprafeței pământului (totală sau parțială), generalizată și micșorată conform unei anumite scări de proporție și întocmită pe baza unei proiecții cartografice. DEX 2009</p>	<p>Harta redă suprafața terestră la dimensiuni reduse, conform unei <i>scări</i>, care indică de câte ori au fost micșorate, pe hartă, lungimile și suprafețele reale. Se deosebesc diferite tipuri de scări: <i>numerică</i>, <i>nominală</i> și <i>grafică</i>.</p> <p>Pe hărțile alcătuite la scara numerică, de exemplu, 1:100 000, în 1 cm real de pe hartă sunt reprezentați 100 000 cm de pe teren. Așadar, 1 cm de pe hartă este egal cu 1 000 m (sau cu 1 km) de pe teren. Să reținem că, dacă tăiem cinci zerouri, vom afla valoarea unui centimetru de pe hartă, exprimată în kilometri pe teren (p. 21).</p>
<p>41. Latitudine geografică Din fr. latitude, lat. latitudo, -inis.</p>	<p>Distanța unghiulară a unui punct de pe glob față de ecuator, măsurată pe meridianul care trece prin acel punct și exprimată în grade, minute și secunde. DEX 2009</p>	<p>Latitudinea geografică – unghiul dintre planul Ecuatorului și planul paralelei care trece prin punctul a cărui poziție se</p>

		determină; poate avea valorile 0°-90° (p. 26).
42. Longitudine geografică Din fr. longitude , lat. longitudo , -inis.	Distanță în grade, măsurată pe ecuator, dintre meridianul care trece printr-un punct oarecare de pe glob și primul meridian (meridianul 0, care trece prin Greenwich), constituind una dintre cele două coordonate geografice. <i>DEX 2009</i>	Longitudine geografică – unghiul dintre planul meridianului de origine și planul meridianului care trece prin punctul a cărui poziție se determină; poate avea valorile 0°-180°(p. 26).
43. Coordonate geografice [Var. <i>coordinată</i> s.f. / cf. fr. <i>coordonnée</i> , it. <i>coordinata</i>].	(<i>La pl.</i>) Sistem de linii imaginare prin care se determină poziția unui punct de pe glob. <i>DEX 2009</i>	Coordonatele geografice sunt valori care indică poziția unui punct pe suprafața terestră față de Ecuator și meridianul de origine; ele includ latitudinea geografică și longitudinea geografică a unui punct; cuvântul <i>coor-</i> <i>donată</i> vine din limba latină: <i>co</i> – „împreună“ și <i>ordinatus</i> – „determinat“, „ordonat“ (p. 26).
44. Tropic Din fr. tropique , lat. tropicus .	Fiecare dintre cele două paralele situate la latitudinea de 23°27' nord sau sud de ecuatorul terestru, unde, în timpul celor două solstiții, Soarele trece la zenitul locului. <i>DEX 2009</i>	O bună parte din Africa (cca 75%) este cuprinsă între Tropicul de Nord și Tropicul de Sud . Aceasta este zona termică caldă (<i>fig. 3.1</i>). Părțile situate mai la nord de Tropicul Racului și mai la sud de Tropicul Capricornului se găsesc în zona termică temperată (p. 30).
45. Cerc polar	Fiecare dintre cele două linii închipuite pe globul pământesc, paralele cu ecuatorul, situate la 66 grade și 33 de minute la nord sau la sud de el, care marchează	O bună parte din Africa (cca 75%) este cuprinsă între Tropicul de Nord și Tropicul de Sud . Aceasta este zona

	<p>limita dintre cele două zone temperate și cele două zone polare ale Pământului.</p> <p><i>DEX 2009</i></p>	<p>termică caldă (<i>fig. 3.1</i>). Părțile situate mai la nord de Tropicul Racului și mai la sud de Tropicul Capricornului se găsesc în zona termică temperată. Africa e situată departe de cercurile polare, de aceea influența lor nu se resimte (p. 30)..</p>
<p>46. Factori endogeni Din fr. endogène.</p>	<p>Element, condiție, împrejurare care determină apariția unui proces, a unei acțiuni, a unui fenomen.</p> <p><i>DEX 2009</i></p> <p>Provocat de forțe care provin din interiorul Pământului și care conduc la apariția denivelărilor scoarței.</p> <p><i>DEX 2009</i></p>	<p>Factorii endogeni duc la formarea reliefului, se manifestă în interiorul Pământului prin mișcări tectonice, magmatism, vulcanism etc. (p. 32).</p>
<p>47. Factori exogeni Din fr. exogène.</p>	<p>Element, condiție, împrejurare care determină apariția unui proces, a unei acțiuni, a unui fenomen.</p> <p><i>DEX 2009</i></p> <p>Care rezultă, care se datorează unor cauze din afara Pământului și în special energiei solare captate de planetă.</p> <p><i>DEX 2009</i></p>	<p>Factori exogeni modelează relieful, se produc pe suprafața terestră și în părțile superioare ale scoarței terestre, sub influența apei, diferențelor de temperatură, a vântului, a organismelor etc. (p. 32).</p>
<p>48. Climă Din lat. clima, -atis, germ. Klima.</p>	<p>Totalitatea fenomenelor meteorologice (temperatură, vânturi, precipitații atmosferice) care caracterizează starea medie multianuală a unui loc; climat.</p> <p><i>DEX 2009</i></p>	<p>Climă – regimul multianual al vremii, caracteristic pentru un anumit teritoriu, determinat de poziția geografică a acestuia. Termenul a fost introdus de astronomul grec Hiparh, acum 2 200 de ani (p. 40).</p>
<p>49. Formă de relief Din fr. forme, lat. forma.</p>	<p>Denivelare a suprafeței Pământului, rezultat al interacțiunii agenților geografici interni și externi.</p>	<p>În relief sunt reprezentate de podișuri și câmpii. Fundamentul cristalin constă din</p>

<p>Din fr. relief.</p>	<p><i>DEX 2009</i></p>	<p>roci magmatice și metamorfice puternic încrețite și străpunse de intruziuni magmatice. Acestea apar la zi în formă de scuturi, care se reflectă în relief prin podișuri înalte sau munți (34).</p> <p>Relieful este un rezultat al acțiunii factorilor endogeni și exogeni (fig. 3.25). De regulă, câmpiile, podișurile și depresiunile se formează în regiunile de platformă (fig. 3.23, 3.24), iar munții – în regiunile de orogen (p. 37).</p>
<p>50. Golf Din fr. golfe.</p>	<p>Parte a unui ocean, a unei mări sau a unui lac care pătrunde în uscat. <i>DEX 2009</i></p> <p>Parte a unui ocean, a unei mări sau cotitură a unui lac care înaintează într-o deschizătură (largă) a uscatului. <i>MDA 2 (2010)</i></p>	
<p>51. Masă de aer Lat. mensa.</p>	<p>Porțiune imensă, omogenă, a troposferei, cu proprietăți distincte. MDN 2000</p>	
<p>52. Izotermă Din fr. isotherme.</p>	<p>1) Curbă pe o diagramă care unește punctele cu aceeași temperatură. 2) Linie pe o hartă geografică care unește punctele cu aceeași temperatură a aerului, a apei și a solului.</p>	

	<i>NODEX 2009</i>	
53. Zonă climatică Din fr. zone .	Fiecare dintre cele cinci mari diviziuni ale globului terestru, delimitate în funcție de poli, de cercurile polare și de tropice și caracterizate printr-o climă specifică. Zonă temperată. Zonă ecuatorială. <i>DEX 2009</i>	Zonă climatică – zonă având o suprafață mare, continuă sau întreruptă, cu condiții climatice relativ omogene, dispusă latitudinal, care se deosebește prin intensitatea încălzirii, circulația atmosferei (p. 43).
54. Regiune climatică Din fr. région , lat. regio, -onis .	Unitate teritorială întinsă, cu caracteristici relativ omogene; ținut, zonă. <i>DEX 2009</i>	Regiune climatică – porțiune din cadrul unei zone climatice, formată datorită cantității diferite de precipitații atmosferice (p. 43).
55. Debitul râului Din fr. débit .	Cantitate de fluid care trece într-o unitate de timp prin secțiunea unui canal, a unei conducte sau printr-o albie. <i>NODEX 2009</i>	Debitul râului – volumul de apă care se scurge prin secțiunea transversală a unui râu într-o unitate de timp (m^3/s sau l/s) (p. 52).
56. Apă freatică Din fr. phréatique .	(Despre ape sau pânze de ape subterane) Care se găsește pe primul strat impermeabil de la suprafața Pământului și care alimentează izvoarele, fântânile etc., influențând formarea și proprietățile solului. <i>DEX 2009</i>	Ape freatice – ape subterane, de regulă, fără presiune, situate deasupra stratului de roci impermeabile, formând primul orizont acvifer.

<p>57. <u>Zonă</u> naturală</p> <p>Din fr. zone.</p>	<p>Porțiune dintr-o întindere, dintr-un ansamblu, dintr-un tot, delimitată pe baza unor caracteristici distinctive, a unor împrejurări speciale, a unei destinații determinate etc.</p> <p><i>DEX 2009</i></p>	<p>Zonă naturală – porțiune a zonei geografice, distinsă prin condiții uniforme de temperatură și umiditate, ce determină vegetația, solul, lumea animală și alte componente ale naturii (p. 51).</p>
<p>Clasa VII</p>		
<p>Termeni conform Curriculum</p>	<p>Definiția lexicografică și/sau enciclopedică</p>	<p>Definiția pentru uzul școlar Manual: Geografia continentelor, autori</p>
<p>58. Latitudine geografică</p> <p>Din fr. latitude, lat. latitudo, -inis.</p>	<p>Distanța unghiulară a unui punct de pe glob față de ecuator, măsurată pe meridianul care trece prin acel punct și exprimată în grade, minute și secunde.</p> <p><i>DEX 2009</i></p>	<p>Latitudinea geografică – unghiul dintre planul Ecuatorului și planul paralelei care trece prin punctul a cărui poziție se determină; poate avea valorile 0°-90° (p. 26).</p>
<p>59. Longitudine geografică</p> <p>Din fr. longitude, lat. longitudo, -inis.</p>	<p>Distanță în grade, măsurată pe ecuator, dintre meridianul care trece printr-un punct oarecare de pe glob și primul meridian (meridianul 0, care trece prin Greenwich), constituind una dintre cele două coordonate geografice.</p> <p><i>DEX 2009</i></p>	<p>Longitudine geografică – unghiul dintre planul meridianului de origine și planul meridianului care trece prin punctul a cărui poziție se determină; poate avea valorile 0°-180°(p. 26).</p>
<p>60. Deltă</p> <p>Din fr. delta.</p>	<p>Formă de relief rezultată din depunerea de mîl și de nisip la vărsarea unei ape curgătoare într-un lac, în mare sau în ocean, pe un teren cu panta lină, în</p>	

	condițiile lipsei mareelor și a acțiunii curenților litorali. <i>DEX 2009</i>	
61. Vânturi de vest Lat. ventus.	Deplasare pe orizontală a unei mase de aer provocată de diferența de presiune existentă între două regiuni ale atmosferei. <i>DEX 2009</i>	
62. Vânturi polare Lat. ventus.	Deplasare pe orizontală a unei mase de aer provocată de diferența de presiune existentă între două regiuni ale atmosferei. <i>DEX 2009</i>	
63. Alizeu Din fr. alizé.	Vânt regulat care bate în tot timpul anului în regiunile tropicale, cu direcție constantă, de la nord-est spre sud-vest (în emisfera nordică) și de la sud-est spre nord-vest (în emisfera sudică). <i>DEX 2009</i>	
64. Lac natural Lat. lacus.	Întindere mai mare de apă stătătoare, închisă între maluri, uneori cu scurgere la mare sau la un râu. <i>DEX 2009</i>	
65. Lac artificial Lat. lacus.	Întindere mai mare de apă stătătoare, închisă între maluri, uneori cu scurgere la mare sau la un râu. ◇ <i>Lac de acumulare = lac (artificial) situat în amonte de o</i>	

	<p>hidrocentrală, care constituie rezerva de apă necesară producerii energiei. <i>DEX 2009</i> I. artificial realizat prin construirea unui baraj pe o albie de râu, în scopul formării unei rezerve de apă pentru a compensa debitul cursului de apă care alimentează o amenajare hidrotehnică (de ex.: centrală hidroelectrică, priză de apă pentru irigații etc.). ♦ Fig. Cantitate mare de apă sau de alt lichid. <i>DE (1993-2009)</i></p>	
<p>66. Muson Din fr. mousson.</p>	<p>Vânt periodic stabil, caracteristic pentru părțile sudice ale Asiei, care bate șase luni dinspre continent spre ocean (iarna) și șase luni dinspre ocean spre continent (vara). <i>DEX 2009</i></p>	
<p>67. Estuar Din fr. estuaire, lat. aestuarium.</p>	<p>Gură largă, în formă de pâlnie, în zona de vărsare a unor fluvii mari, pe țărmurile afectate de marea puternice. <i>DEX 2009</i></p>	
<p>68. Curent oceanic (marin) Din fr. courant.</p>	<p>Formă de mișcare a apelor oceanice sau maritime, cauzată de vânturile regulate sau periodice, de diferențele de temperatură și salinitate etc. <i>DEX 2009</i></p>	
<p>69. Aisberg Din engl., fr. iceberg.</p>	<p>Bloc (mare) de gheață desprins din calotele glaciale polare, care plutește pe oceane spre zona caldă, influențând clima regiunilor învecinate și stingherind navigația; ghețar plutitor. <i>DEX 2009</i></p>	

Clasa VIII-a		
Termeni conform Curriculum	Definiția lexicografică și/sau enciclopedică	Definiția pentru uzul școlar Manual: Geografia fizică, V. Sochircă, N. Odoleanu, N. Boboc, C. Mihailescu
70. Poziție fizico-geografică a țării Din fr. position , lat. positio , - onis , germ. Position .	Loc pe care îl ocupă cineva sau ceva (în raport cu altcineva sau cu altceva); fel, mod în care este așezat cineva sau ceva (în spațiu). <i>DEX 2009</i> Care aparține geografiei, privitor la geografie. <i>DEX 2009</i>	Poziția fizico-geografică a țării – localizarea acesteia în raport cu coordonatele geografice (pe glob, pe continent), cu anumite unități geografice naturale (oceane, mări, munți, râuri, zone climatice, zone naturale etc.) (p. 6).
71. Platformă Din fr. plate-forme .	Suprafață plană de teren, situată la o anumită altitudine. <i>NODEX 2002</i>	Platformă – porțiune rigidă și relativ stabilă a scoarței terestre, alcătuită dintr-un fundament de roci cristaline, peste care se suprapune (sau nu) o cuvertură de roci sedimentare (etajul superior al platformei) (p. 11).
72. Scut Lat. scutum .	Regiune întinsă din cadrul unei platforme, în care apare la suprafața fundamentul platformei, format din șisturi cristaline și vechi roci magmatice. <i>DEX 2009</i>	Scut – porțiune stabilă de platformă, alcătuită numai din fundamentul cristalin (roci magmatice și metamorfice), care apare la suprafață, iar în unele cazuri este acoperit de o cuvertură sedimentară subțire (p. 11).
73. Unitate de <u>relief</u> Din fr. relief .	Configurație a suprafeței terestre constituită din totalitatea neregularităților de forme pozitive sau negative considerate față de un plan de referință	Unitate de relief – teritoriu care se delimitează de alte regiuni înconjurătoare printr-un ansamblu de forme de relief și

	<p>general sau local. 2. Ridicătură, proeminență pe o suprafață. ♦ Loc. adj. <i>În relief</i> = cu trei dimensiuni, ieșit în afară dintr-un plan, proeminent. ♦ Expr. <i>A scoate în relief</i> = a scoate în evidență, a sublinia, a accentua; a reliefa. ♦ Fig. Contur; forță, strălucire. 3. Sculptură fixată pe o suprafață plană. <i>DEX 2009</i></p>	<p>caracteristici comune: poziția geografică, altitudinea, evoluția, procesele de modelare (Podișul Nistrului, Colinele Tigheciului, Câmpia Moldovei de Sud ș.a.). (p. 20).</p>
<p>74. Formă de relief Din fr. relief.</p>	<p>Configurație a suprafeței terestre constituită din totalitatea neregularităților de forme pozitive sau negative considerate față de un plan de referință general sau local. <i>DEX 2009</i></p>	<p>Formă de relief – înfățișarea concretă a suprafeței terestre, cu o anumită omogenitate a aspectului, a alcătuirii geologice și a proceselor de modelare (deal, vale, șes, ravină ș.a.) (p. 20).</p>
<p>75. Eroziune Din fr. érosion, lat. erosio, -onis.</p>	<p>Proces complex de roadere și de săpare a scoarței terestre prin acțiunea unor agenți externi; rezultatul acestui proces, erodare. ♦ Proces de roadere a corpurilor pe (sau prin) care curge un fluid. <i>DEX 2009</i></p>	<p>Eroziune – proces de modelare a suprafeței scoarței terestre prin redislocarea particulelor de sol sau de rocă de ape curgătoare, ghețari, vânt, apa mării sau a lacurilor (p. 26).</p>
<p>76. Alunecare de teren Lat. lubricare</p>	<p>~ de teren deplasare a terenului aflat în pantă sub acțiunea apelor în special după ploi îndelungate. <i>NODEX 2002</i></p>	<p>Alunecare de teren – deplasarea naturală a maselor de roci pe o suprafață înclinată, cu participarea apei, sub acțiunea variațiilor bruște ale forței de gravitație (p. 27).</p>
<p>77. Colină Din fr. colline.</p>	<p>Formă de relief mai mică decât dealul; colnic, delușor. <i>DEX 2009</i></p>	<p>Colină – culme alungită și îngustă (mai mică decât dealul), cu altitudini de 200–500 m, versanți puternic înclinați, ale cărei</p>

		altitudini coboară treptat în sensul curgerii râurilor care o încadrează (p. 21).
78. Hârtop Din sl. vrătŭpŭ.	Adâncitură, groapă pe un drum. 2. Scobitură lungă și adâncă, de forma unei râpe prăpăstioase, formată de apă. <i>DEX 2009</i>	
79. Platou		Platou – formă pozitivă de relief, cu o suprafață relativ netedă (plată) și slab fragmentată, având de regulă margini abrupte (în țara noastră cu altitudini de circa 200–300 m) (p. 31).
80. Radiație solară Din fr. radiation . Din fr. solaire , lat. solaris .	Emisie de unde sonore, electromagnetice etc. sau de particule care se propagă sub formă de raze în toate direcțiile; ansamblul particulelor emise de un corp; radiere. <i>DEX 2009</i> Care aparține Soarelui, emis de Soare, privitor la Soare; care este în raport cu Soarele. <i>DEX 2009</i>	
81. Ciclon Din fr. cyclone .	1. Furtună puternică, cu deplasarea aerului în vârtejuri, însoțită de ploi torențiale și de descărcări electrice, specifică regiunilor tropicale; uragan, taifun. ♦ Regiune a sistemului baric în care presiunea scade de la periferie spre centru, iar masele de aer au o mișcare convergentă pe orizontală și ascendentă pe verticală. <i>DEX 2009</i>	

	<p>(METEOR.) Formă negativă a reliefului câmpului baric, cu diametrul de câteva mii de km, în care presiunea scade de la periferie spre centru și masele de aer au o mișcare convergentă pe orizontală și predominant ascendentă pe verticală. Structura sa este asimetrică cu un sector cald mai îngust, unul rece mai dezvoltat, un front cald în partea anterioară și unul rece în cea posterioară, ceea ce face ca să predomine timpul închis cu precipitații și vânturi puternice; câmp de joasă presiune. Ex.: <i>c. australian</i> (în partea de N a Australiei în timpul verii australe) și <i>c. tropical</i> (în zona frontului tropical, 5-25 °C lat. N și S). ♦ Furtună puternică, cu deplasarea aerului în vârtejuri, însoțită de ploi și descărcări electrice puternice. V. <i>taifun, uragan</i>. <i>DE 1993-2009</i></p>	
<p>82. Anticlon Din fr. anticyclone.</p>	<p>Centru de presiune atmosferică mai înaltă decât în regiunile învecinate. <i>DEX 2009</i> Regiune în care presiunea atmosferică crește de la periferie spre centru și masele de aer au o mișcare divergentă, producând vreme senină. <i>MDN 2000</i></p>	
<p>83. Liman Din (1) tc. liman, (2) rus. liman, ucr. lyman.</p>	<p>1. Țărm, mal; (înv.) port. ♦ Expr. <i>A ieși la liman</i> = a scăpa dintr-o primejdie; a ajunge la o situație mai bună. <i>A duce</i> (sau <i>a scoate</i>) <i>la (un) liman</i> (sau <i>la liman bun</i>) = a scăpa (pe cineva) dintr-o situație grea; a salva. <i>A ajunge la (un) liman</i> sau <i>a ajunge limanul</i> = a atinge ținta dorită. ♦ Fig. Adăpost, refugiu. 2. Lac</p>	

	<p>rezultat prin bararea cu aluviuni a gurii de vărsare a unui râu. <i>DEX 2009</i></p>	
<p>84. Apă potabilă Lat. aqua. Din fr. potable, lat. potabilis.</p>	<p>Lichid incolor, fără gust și fără miros, compus hidrogenat al oxigenului, care formează unul dintre învelișurile Pământului. <i>DEX 2009</i></p> <p>Care se poate bea; bun de băut. <i>DEX 2009</i></p> <p>Care îndeplinește toate calitățile necesare pentru a putea fi băut. <i>MDA 2 (2010)</i></p>	
<p>85. Apă minerală Lat. aqua. Din fr. minéral, lat. mineralis.</p>	<p>Apă care conține în soluție săruri, gaze sau substanțe radioactive care îi conferă proprietăți terapeutice; <i>p. ext.</i> loc, stațiune etc. unde se găsesc asemenea ape; tratament făcut cu astfel de ape. <i>DEX 2009</i></p>	
<p>86. Asociație vegetală Din fr. association. Din fr. végétal.</p>	<p>Grup de plante format din mai multe specii caracteristice unui anumit mediu de viață. <i>DEX 2009</i></p> <p>Care ține de plante, privitor la plante, de plante. <i>DEX 2009</i></p>	
<p>87. Complex faunistic Din fr. complexe, lat. complexus. Faună + suf. <i>-istic</i>.</p>	<p>Întreg, unitate formată din mai multe părți, din mai multe elemente; sistem care întrunește în sine mai multe laturi, care îmbrățișează mai multe domenii;</p>	

<p>[< fr. <i>faunistique</i>].</p>	<p>combinare, asociere într-un tot a mai multor fenomene, stări de lucruri etc. <i>DEX 2009</i> Referitor la faună sau la faunistică. <i>DEX 2009</i></p>	
<p>88. Stepă Din rus. step'.</p>	<p>Întindere de loc arid, de obicei șes, acoperit cu o vegetație compusă în special din plante graminee, plante cu rizomi, tufișuri și plante spinoase; formațiune vegetală care crește pe acest loc. <i>DEX 2009</i></p>	
<p>89. Silvostepă Silvo- + stepă.</p>	<p>Zonă de tranziție între pădure și stepă, în care predomină vegetația ierboasă și arborii scunzi și rari; antestepă. <i>DEX 2009</i></p>	
<p>90. Arie naturală protejată Lat. area. Din lat. naturalis, it. naturale, fr. naturel, germ. Naturell. Din fr. protéger, lat. protegere.</p>	<p>Suprafață, teritoriu considerat ca) zonă de răspândire a unui fenomen, a unui fapt de limbă, a unui grup de plante sau de animale etc. ♦ Fig.Întindere, suprafață. <i>DEX 2009</i> Care se referă la natură (1), care aparține naturii; care se găsește în natură. <i>DEX 2009</i> Care se bucură de protecția cuiva; ocrotit, apărat, păzit; favorizat. <i>DEX 2009</i></p>	<p>Suprafața ariilor natura le protejate în țara noastră constituie în prezent 161 182 de hectare, sau 4,8% din teritoriu. Această valoare este mică, compa- rativ cu ponderea ariilor na- turale protejate din majoritatea țărilor europene. De exemplu, în Franța este de 7%, în România – de 7,8%, în Austria – de 25% (p. 114).</p>

<p>91. Rezervație științifică Din fr. réserve. Din fr. scientifique (după <i>știință</i>).</p>	<p>Arie care are ca scop protecția și conservarea unor habitate naturale cuprinzând elemente reprezentative de mare interes științific sub aspect floristic, faunistic, geologic, speologic, paleontologic sau de altă natură. Mărimea ei este determinată de arealul necesar pentru asigurarea integrității zonei protejate. În cadrul ei se asigură un regim strict de protecție, prin care habitatele să fie păstrate pe cât posibil neperturbate, nefiind admise decât activități științifice nedestructive, cu acordul forului științific competent. Poate fi o arie de sine stătătoare sau o porțiune din interiorul unui parc național sau natural care necesită măsuri speciale de protecție și în care nu este permis accesul publicului.</p> <p>DE 1993-2009</p>	<p>Rezervație științifică – spațiu terestru sau acvatic de importanță națională, cu statut de instituție de cercetări științifice, în care protecția naturii este totală, având drept scop conservarea unor elemente rare; în ele sunt interzise accesul publicului și orice intervenții antropice (p. 114).</p>
<p>92. Rezervație peisajeră Din fr. réserve. 93. Peisagiu + suf. <i>-istic</i>. Din fr. paysage, it. paesaggio.</p>	<p>Arie protejată prin lege pentru conservarea unor ecosisteme, specii de plante sau animale, elemente geografice, speologice etc., importante sub aspect științific sau peisagistic.</p> <p>DEX 2009 Care aparține peisajului (1), privitor la peisaj, de peisaj. DEX 2009</p>	<p>Rezervație peisajeră (de peisaj geografic) – spațiu natural (silvic, de stepă, de luncă, de baltă, de mlaștină) cu valoare științifică, ecologică, recreativă, estetică și educațională, destinat menținerii calităților sale naturale și efectuării unor activități economice reglementate (p. 120).</p>
<p>94. Monument al naturii Din fr. monument, lat. monumentum. Din fr. nature, lat., it. natura, germ. Natur.</p>	<p>Plantă, animal, formațiune naturală, teritoriu etc. de mare însemnătate științifică sau estetică, considerate bunuri ale întregului popor, ocrotite prin lege și conservate pentru posteritate.</p>	<p>Monument al naturii – obiectiv unic al naturii (formă de relief, afloriment, proces, plantă etc.) specific anumitor locuri și care</p>

	<i>DEX 2009</i>	prezintă importanța științifică, culturală și estetică (p. 119).
95. Parc național Din fr. parc . Din lat. nationalis , fr. național	Suprafața întinsă de teren, păzită și îngrijită, în care exploatarea (silvică, minieră, vânătoarească etc.) sunt interzise, pentru a se păstra neschimbat mediul natural. <i>DEX 2009</i>	
96. Dezvoltare sustenabilă Et. nec.	Trecere prin diferite faze spre o treaptă superioară. Si: <i>evoluție, transformare</i> . <i>MDA 2 (2010)</i>	Dezvoltarea durabilă înseamnă axarea pe o continuă relație optimă dintre dezvoltarea economică, echitatea socială și calitatea mediului. Scopul acestei relații este satisfacerea cerințelor actuale fără a compromite satisfacerea necesităților generațiilor viitoare (p. 124).
Clasa IX-a		
Termeni conform Curriculum	Definiția lexicografică și/sau enciclopedică	Definiția pentru uzul școlar Manual: Geografia umană a Republicii Moldova, V. Sochircă, M. Mățu, 2016
97. Poziție economico-geografică Din fr. position , lat. positio , - onis , germ. Position . Din fr. économique . Din fr. géographique .	Loc pe care îl ocupă cineva sau ceva (în raport cu altcineva sau cu altceva); fel, mod în care este așezat cineva sau ceva (în spațiu). <i>DEX 2009</i> Care aparține economiei, privitor la economie; economicesc.	Poziția economico-geografică a unei țări este localizarea acesteia față de: țările și regiunile vecine, căile de transport de importanță internațională, mări și oceane, bazele de materie primă, piețele de desfacere a mărfurilor (p. 9).

	<p><i>DEX 2009</i></p> <p>Care aparține geografiei, privitor la geografie.</p> <p><i>DEX 2009</i></p>	
<p>98. Vamă Din magh. vám.</p>	<p>Autoritate de stat investită cu aplicarea reglementărilor vamale, respectiv cu exercitarea controlului asupra intrării și ieșirii din țară a mărfurilor, a mijloacelor de transport și a altor bunuri, în vederea identificării și stabilirii drepturilor vamale convenite statului; loc, punct în care funcționează această unitate. ♦ Taxă care se plătește ca un bun să treacă dintr-o țară în alta sau (în trecut) dintr-o regiune în alta a țării. ◇ Loc. vb. <i>A pune vamă</i> = a vămui.</p> <p><i>DEX 2009</i></p>	<p>Vamă (numită și post vamal) – locul în care funcționează o instituție de stat ce se ocupă de evidența și controlul privind intrarea și ieșirea din țară a mărfurilor, mijloacelor de transport, persoanelor etc., precum și de încasarea unor taxe vamale.</p> <p>În locuri speciale, la frontieră sînt amenajate vame, dintre care mai importante sînt cele de la Leușeni (rnul Hîncești) (<i>fig. 1.1</i>), Ungheni, Giurgiulești (rnul Cahul), Criva (rnul Briceni) ș.a (p. 8).</p>
<p>99. Unitate administrativ-teritorială Din fr. unité, lat. unitas, -atis. Din fr. administratif, lat. administrativus. Din fr. territorial.</p>	<p>Formație care intră în componența unui sistem superior și activează după un plan unic.</p> <p><i>NODEX 2002</i></p> <p>Care aparține administrației, privitor la administrație.</p> <p><i>DEX 2009</i></p> <p>Care aparține unui teritoriu, privitor la un teritoriu.</p> <p><i>DEX 2009</i></p>	<p>Unitățile administrativ-teritoriale cuprind teritoriul unor localități, au statut de persoană juridică, dispun de un patrimoniu, au organe de administrare și bugete proprii și un centru administrativ. Funcția lor principală este satisfacerea intereselor locuitorilor din unitățile respective (p. 11).</p>

<p>100. Comună Din fr. commune.</p>	<p>Unitate de bază administrativ-economică, alcătuită din unul sau mai multe sate și condusă de un primar. <i>DEX 2009</i></p>	<p>Comună – unitate administrativ-teritorială, care include două sau mai multe sate, unite prin teritoriu, relații social-economice, tradiții etc. Dacă unitatea administrativă este formată dintr-o localitate, ea se numește sat. Comuna (satul) are organe ale administrației publice locale: primărie (condusă de primar), consiliu comunal (sătesc) ș.a (p. 11).</p>
<p>101. Oraș Din magh. város.</p>	<p>Formă complexă de așezare umană, având multiple dotări edilitare, de obicei cu funcție administrativă, industrială, comercială, politică și culturală; urbe. <i>DEX 2009</i></p>	<p>Oraș – unitate administrativ-teritorială mai dezvoltată decât satul din punct de vedere social-economic, care are, de regulă, un număr mai mare de locuitori, dintre care majoritatea sînt ocupați în sectorul serviciilor și în industrie (p. 11).</p>
<p>102. Municipiu Din lat. municipium.</p>	<p>1. Oraș mare, având un rol economic, social, politic și cultural însemnat; <i>p. ext.</i> administrația unui astfel de oraș; municipalitate. 2. Nume dat orașelor romane (din Italia sau din imperiu) care aveau dreptul la autonomie în treburile interne. <i>DEX 2009</i></p>	<p>Municipiu – localitate urbană cu un rol deosebit în viața economică, social-culturală, politică și administrativă a țării, cu importante obiective industriale, comerciale, de învățămînt, culturale ș.a (p. 13).</p>

<p>103. Raion Din (1) rus. raion, (2) fr. rayon. 104.</p>	<p>Unitate administrativ-teritorială în cadrul unui oraș mare. <i>DEX 2009</i></p>	<p>Raion – unitate administrativ-teritorială alcătuită din mai multe comune (sate) și orașe, unite prin teritoriu și prin relații social-economice, care are organe de administrare proprii (consiliu raional, președinte al raionului ș.a.) și un centru administrativ numit <i>oraș-reședință</i> (p. 13).</p>
<p>105. Condiții naturale Din fr. condition. Din lat. naturalis, it. naturale, fr. naturel, germ. Naturell.</p>	<p>(La pl.) Împrejurările în care se petrece un fenomen. <i>DEX 2009</i> Care se referă la natură (1), care aparține naturii; care se găsește în natură. <i>DEX 2009</i></p>	<p>Condiții naturale – totalitatea componentelor, proceselor și fenomenelor naturii (structura geologică, relieful, clima, apele, solul, vegetația, lumea animală), care creează un anumit mediu de trai și influențează asupra vieții și activității umane (p. 15).</p>
<p>106. Resurse naturale Din fr. ressource. Din lat. naturalis, it. naturale, fr. naturel, germ. Naturell.</p>	<p>Totalitatea zăcămintelor de minerale și de minereuri, a terenurilor cultivabile și utilizabile, a apelor și a pădurilor de care dispune o țară. <i>DEX 2009</i></p>	<p>Resurse naturale – totalitatea elementelor (bogățiilor) naturii care pot fi utilizate în activitatea umană pentru diverse necesități, în funcție de nivelul de dezvoltare a societății (p. 15).</p>
<p>107. Resurse agroclimatice Din fr. ressource. Din fr. agro-. Din fr. climatique.</p>	<p>Rezervă sau sursă de mijloace susceptibile de a fi valorificate la un moment dat. <i>DEX 2009</i> AGRO- Element de compunere însemnând „agricol”, „agricultură”, care servește la formarea unor substantive sau adjective.</p>	<p>Resurse climatice (resurse ale atmosferei) – componentele, procesele și fenomenele din atmosferă care pot fi utilizate pentru satisfacerea unor necesități ale societății umane: ca sursă de energie, ca materie primă în industrie, în activitățile din</p>

	<p><i>DEX 2009</i> Care ține de climă; propriu climei. <i>NODEX 2002</i></p>	<p>agricultură, turism, medicină, transport etc. (p. 19).</p> <p>Resursele agroclimatice reprezintă elementele climatice (căldura și lumina solară, umiditatea atmosferică) necesare pentru dezvoltarea agriculturii (p. 20).</p>
<p>108. Recensământ al populației Din fr. recensement.</p>	<p>Formă specială de înregistrare statistică de mare amploare, de obicei periodică și exhaustivă, în care culegerea datelor se face direct de către observatorii speciali trimiși la fața locului; catagrafie.</p> <p>◇ <i>Recensământul populației</i> = recensământ al cărui scop îl constituie stabilirea pe întreg teritoriul unei țări, la un moment dat, a numărului și a structurii populației după principalele sale caracteristici demografice, economice, religioase și social-culturale.</p> <p>= recensământ al cărui scop îl constituie stabilirea pe întreg teritoriul unei țări, la un moment dat, a numărului și a structurii populației după principalele sale caracteristici demografice, economice, religioase și social-culturale.</p> <p><i>DEX 2009</i></p>	<p>Recensământ al populației – acțiune de înregistrare statistică a populației, care se efectuează într-o țară sau regiune la o anumită dată. Recensămintele sînt organizate, de regulă, o dată la 10 ani. În Republica Moldova, în perioada postbelică, au fost efectuate recensăminte în anii 1959, 1970, 1979, 1989, 2004, 2014.</p> <p>Studiul populației începe cu cunoașterea numărului de locuitori. Se folosesc diferite surse de informații referitor la populație, dintre care principala este recensământul (p. 32).</p>
<p>109. Natalitate Din fr. natalité.</p>	<p>Indice rezultat din raportarea nou-născuților vii la mia de locuitori într-o anumită perioadă de timp și care</p>	<p>Natalitatea (rata natalității) – numărul celor născuți vii într-un anumit interval de</p>

	<p>indică frecvența nașterilor în cadrul unei populații date. <i>DEX 2009</i></p>	<p> timp (de regulă, un an) raportat la efectivul populației (p. 33).</p>
<p>110. Mortalitate Din fr. mortalité, lat. mortalitas, -atis.</p>	<p>Indice rezultat din raportarea numărului de decese dintr-o populație, într-o anumită perioadă, la totalul populației respective, pe un anumit teritoriu. <i>DEX 2009</i></p>	<p>Mortalitatea (rata mortalității) – numărul celor decedați într-un interval de timp (de regulă, un an) raportat la efectivul populației (p. 33).</p> <p>Rata natalității și rata mortalității se exprimă în persoane la 1 000 de locuitori sau în promile (‰) (p. 33).</p>
<p>111. Emigrare Din fr. emmigrer, lat. emmigrare.</p>	<p>Plecare din țara de origine și stabilire în alta Si: <i>emigrație</i> <i>MDA 2 (2010)</i></p>	<p>Emigrație – plecarea oamenilor din țara în care au trăit. Persoanele plecate sînt numite <i>emigranți</i> (p. 37).</p>
<p>112. Imigrare Din fr. immigrer, lat. immigrare.</p>	<p>Venire într-o țară străină cu scopul de a se stabili acolo. <i>MDA 2 (2010)</i></p>	<p>Imigrație – sosirea oamenilor din țara în care au trăit pentru a se stabili cu traiul într-o altă țară. Persoanele stabilite se numesc <i>imigranți</i> (p. 37).</p>
<p>113. Bilanț (sold) migratoriu Din germ. Bilanz. Cf. it. bilancio.</p>	<p>Inventar al activului și pasivului unei întreprinderi sau al unei activități financiare pentru o anumită perioadă de timp. <i>DEX 2009</i></p>	<p>Bilanț (sold) migratoriu – diferența dintre numărul persoanelor sosite și al celor plecate dintr-un anumit teritoriu, într-o unitate de timp; poate avea valoare pozitivă, negativă sau nulă (p. 37).</p>

<p>114. Repatriere V. repatria.</p>	<p>A se înapoia sau a aduce în patrie o persoană sau o valoare care părăsise țara. <i>DEX 2009</i></p>	<p>Repatriere – revenirea din străinătate în Republica Moldova, cu dreptul la domiciliu stabil, a cetățenilor țării, a celor născuți aici și a urmașilor acestora, precum și a celor care anterior au locuit permanent în Republica Moldova cel puțin 10 ani (p. 37).</p>
<p>115. Îmbătrânire demografică Lat. betranus (= <i>veteranus</i>). Din fr. démographique</p>	<p>Creșterea ponderii populației de vârstă a treia în cadrul unei populații date. <i>DE 1993-2009</i></p>	<p>Îmbătrânire demografică – proces continuu de reducere a ponderii populației tinere și de creștere a populației vîrstnice, determinat, în principal, de micșorarea natalității. Se consideră că o populație este îmbătrînită atunci cînd ponderea vîstnicilor de peste 60 de ani este mai mare de 12% din totalul populației (p. 42).</p>
<p>116. Speranța de viață Din it. speranza.</p>	<p>= indicator sociodemografic care redă valoarea medie a numărului de ani pe care i-ar putea trăi o persoană dintr-o anumită țară, regiune sau grup social, dacă pe parcursul vieții sale s-ar menține condițiile de mortalitate din prezent. Se calculează în funcție de rata mortalității pe grupe de vîrstă la data respectivă. Datorită îmbunătățirii condițiilor de trai și asistenței medicale, s. de v. a crescut continuu, în majoritatea</p>	<p>Speranța de viață la naștere (durata medie a vieții) – numărul mediu de ani pe care îi poate trăi o generație, avîndu-se în vedere nivelul mortalității în anul respective (p. 42).</p>

	<p>țărilor dezvoltate de 70 de ani (cu variații în funcție de sex, fiind în general mai ridicată la femei). <i>DE (1993-2009)</i></p>	
<p>117. Etnie Din fr. ethnie.</p>	<p>Totalitatea oamenilor care vorbesc aceeași limbă și care au o cultură comună. 2 Etnicitate (1). <i>MDA 2010</i></p>	<p>Etnie (de la cuvântul grecesc <i>ethnos</i> – „popor“) – comunitate de persoane pe care le unesc anumite trăsături ținând de civilizație, în special, unitatea de limbă și de cultură, și nu trăsăturile biologice sau fizice. În Republica Moldova, în afară de populația autohtonă – moldoveni (români) – sînt și cîteva etnii conlocuitoare (numite și <i>mi-norități naționale</i>): ucrainenii, rușii, găgăuzii, bulgarii, țigani (romi) etc. (p. 45)</p>
<p>118. Resurse de muncă Din fr. ressource. Din lat. humanus.</p>	<p>Rezervă sau sursă de mijloace susceptibile de a fi valorificate la un moment dat. <i>DEX 2009</i></p>	<p>Resursele de muncă – populația cu vîrstă aptă de muncă, la care se referă persoanele cuprinse în limitele vîrstei legale și capabile de muncă. Limita de vîrstă a populației capabile de a munci difere de la o țară la alta. În Republica Moldova, conform legislației actuale, aceasta constituie la bărbați 16-61 de ani, iar la femei 16-56 de ani. Resursele de muncă mai includ și persoanele care activează înainte de a atinge vîrsta aptă de muncă și</p>

		<p>cele care au depășit această vîrstă (unii pensionari) (p. 43).</p> <p>Populația oricărei țări constituie factorul principal în dezvoltarea social-economică. Activitatea economică este realizată de resursele de muncă (p. 43).</p>
<p>119. Urbanizare Din fr. urbaniser.</p>	<p>Acțiunea de a urbaniza și rezultatul ei; citadinizare. ♦ Concentrare a populației unei țări în orașe, creștere a numărului și dezvoltarea acestora; transformare a unor localități rurale în centre cu caracter urban. <i>DN 1986</i></p>	<p>Urbanizare – creșterea numerică a populației orașelor și a rolului acestora în viața socială. Cuvîntul <i>urbanizare</i> derivă din verbul <i>a urbaniza</i> care, la rîndul său, provine de la vechiul cuvînt latinesc <i>urbs (urbis)</i>, care înseamnă <i>oraș, cetate</i> (p. 54).</p>
<p>120. Economie națională Din fr. économie. Din lat. nationalis, fr. național</p>	<p>Totalitatea activităților și interdependențelor economice la nivel macro- și microeconomic, coordonat pe plan național prin mecanisme proprii de funcționare. <i>DEX 2009</i></p>	<p>Toate domeniile de activitate umană (agricultură, industrie, transport, construcții, învățămînt, știință, cultură, comerț, ocrotire a sănătății etc.) sînt integrate între ele printr-un schimb de produse și valori spirituale, formînd împreună economia națională a unei țări (p. 60).</p>
<p>121. Întreprindere industrială Între¹- + prinde (după fr. <i>entreprendre</i>).</p>	<p>Orice formă de organizare a unei activități economice, autonomă patrimonial și autorizată potrivit legilor în vigoare să facă acte și fapte de comerț, în scopul obținerii de profit prin producerea de bunuri materiale</p>	<p>Întreprindere industrială – unitate economică ce prelucrează diverse materii prime (minerale, vegetale, animaliere ș.a.) și semifabricate și le transformă în</p>

	<p>și vânzarea acestora pe piață sau prin prestări de servicii, în condiții de concurență.</p> <p><i>DEX 2009</i></p>	<p>mijloace de producție (metale, mașini, unelte, instalații ș.a.) și bunuri de consum (produse alimentare, țesături, îmbrăcăminte, încălțăminte, obiecte de uz casnic ș.a.) (p. 60).</p>
<p>122. Produs intern brut</p> <p>Din lat. producere.</p> <p>Din fr. interne, lat. internus.</p> <p>Din lat. brutus, fr. brut.</p>	<p>Expresie valorică a totalității bunurilor și serviciilor finale furnizate de agenții economici care-și desfășoară activitatea pe teritoriul unei țări.</p> <p><i>DEX 2009</i></p>	<p>Produs intern brut (PIB) – totalitatea bunurilor materiale produse și a serviciilor prestate populației în cadrul țării timp de un an, în expresie bănească (în moneda națională) (p. 61).</p>
<p>123. Materie primă</p> <p>Din lat., it. materia, rus. materiia, germ. Materie. Din lat. primus.</p>	<p>Produs natural sau material semifabricat, destinat prelucrării sau transformării în alte produse.</p> <p><i>DEX 2009</i></p>	<p>Materie primă – material destinat procesării (prelucrării), în vederea fabricării unui produs finit (p. 60).</p>
<p>124. Complex hidroenergetic</p> <p>Din fr. complexe, lat. complexus.</p>	<p>Întreg, unitate formată din mai multe părți, din mai multe elemente diferite; sistem care întrunește în sine mai multe laturi, care îmbrățișează mai multe domenii; combinare, asociere într-un tot a mai multor fenomene, stări de lucruri etc. ♦ Ansamblu de construcții, de unități industriale, comerciale etc. cu funcții deosebite, grupate teritorial, care alcătuiesc un tot unitar servind aceluiași scop.</p> <p><i>DEX 2009</i></p>	<p>Complex hidroenergetic – ansamblu de construcții hidrotehnice, care include un rezervor artificial de apă construit pe râuri, utilizat atât în scopuri energetice (mișcarea turbinei cu ajutorul forței apei), cât și în alte scopuri – transport fluvial, pescuit, irigații, agrement, prevenirea inundațiilor (p. 89).</p>

	Referitor la energia care se produce cu ajutorul apei. <i>DEX 2009</i>	
125. Sectorul serviciilor Din fr. secteur , lat. sector, -oris .	Domeniu sau ramură de activitate. <i>DEX 2009</i>	Sectorul serviciilor – totalitatea unităților economice destinate de- servirii populației și procesului de producție, incluzînd transportul, comunicațiile, comerțul, alimentarea cu energie și apă, precum și instituțiile de învățămînt, culturale, medicale, financiar-bancare, de agreement etc. (p. 105).
126. Trafic de mărfuri Din fr. trafic . Din magh. marha „vită”.	1.Frecvența operațiilor de transport efectuat, cu anumite mijloace de transport (feroviare, maritime, rutiere, aeriene), într-un interval de timp și în condiții precizate. 2. Activitate economică avînd drept scop schimbul de mărfuri și de alte valori. <i>DEX 2009</i> Produs al muncii destinat schimbului prin intermediul vânzării-cumpărării. <i>DEX 2009</i>	Parcurs (trafic) de mărfuri și de călători – totalitatea mărfurilor sau a călătorilor transportați cu anumite mijloace de transport, la o anumită distanță, într-un interval de timp, care se exprimă în tone la kilometri și, respectiv, pasageri la kilometric (p. 109).
127. Trafic de călători Din fr. trafic . Cale + suf. <i>-ător</i> . Lat. callis .	Frecvența operațiilor de transport efectuat, cu anumite mijloace de transport (feroviare, maritime, rutiere, aeriene), într-un interval de timp și în condiții precizate.	Parcurs (trafic) de mărfuri și de călători – totalitatea mărfurilor sau a călătorilor transportați cu anumite mijloace de transport, la o anumită distanță, într-un

	<p><i>DEX 2009</i> (Persoană) care călătorește, care se află în călătorie. <i>DEX 2009</i></p>	<p>interval de timp, care se exprimă în tone la kilometri și, respectiv, pasageri la kilometric (p. 109).</p>
<p>128. Export Din germ. Export.</p>	<p>Faptul de a exporta; vânzare de bunuri materiale și servicii către persoanele fizice și juridice dintr-o altă țară; exportare. <i>DEX 2009</i></p>	<p>Export – expedierea din țară a mărfurilor, pentru a fi comercializate în alte țări; totalitatea mărfurilor produse într-o țară și furnizate pe piața altor țări (p. 114).</p>
<p>129. Import Din germ. Import.</p>	<p>Totalitatea operațiilor cu caracter comercial prin care se introduc într-o țară mărfuri produse și cumpărate din alte țări. <i>DEX 2009</i></p>	<p>Import – aducerea în țară a mărfurilor, pentru a fi comercializate; totalitatea mărfurilor aduse în țară de peste hotare, pentru a fi comercializate pe piața internă (p. 114).</p>
<p>130. Balanța comercială externă Din fr. balance.</p>	<p>= raportul dintre valoarea exportului și cea a importului. <i>DEX 2009</i></p>	<p>Balanța comercială externă – diferența dintre valoarea exportului și cea a importului, calculată, de obicei, pentru perioada de un an. Balanța comercială poate fi <i>activă</i>, dacă exportul este mai mare decât importul, și <i>pasivă</i>, dacă importul prevalează asupra exportului (p. 114).</p>

<p>131. Globalizare V. globaliza.</p>	<p><i>Acțiunea de a globaliza; fenomen de transformare a lumii într-o unitate, care se manifestă la scara întregului glob, prin mijloace specifice.</i> <i>DEX 2009</i></p>	<p>Globalizare – proces bazat pe creșterea interdependenței dintre statele lumii, ca rezultat al extinderii și aprofundării relațiilor în toate domeniile vieții economice, politice, sociale, culturale, științifice și de mediu (p. 136).</p>
--	---	---

BIBLIOGRAFIE:

1. CURRICULUM: https://mecc.gov.md/sites/default/files/geografie_curriculum_gimnaziu_rom.pdf
2. CURRICULUM: https://mecc.gov.md/sites/default/files/istoria_rom_si_univ_gimnaziu_ro.pdf
3. *Dicționar enciclopedic*, vol. I-VII. București: Editura Enciclopedică, 1993-2009.
4. *Dicționar explicativ ilustrat al limbii române*. Chișinău: Arc & Gunivas, 2007.
5. *Dicționarul explicativ al limbii române*, ed. a II-a, revăzută și adăugită. București: Univers Enciclopedic Gold, 2009.
6. *Dicționarul explicativ al limbii române*, ed. a II-a. București: Univers Enciclopedic, 1998.
7. *Dicționarul limbii române literare contemporane*. București: Editura Academiei Republicii Populare Române, 1955-57.
8. GEOGRAFIE: Manual pentru clasa a IX-a *Geografia umană a Republicii Moldova*, Vitalie Sochircă, Matei Mătcu, Editura Arc, 2016. ISBN 9975-61-999-8.
9. GEOGRAFIE: Manual pentru clasa a V-a *Geografie*, Nicolae Râmbu, Petru Prunici, Zinaida Calanda, Editura Lumina, 2015. ISBN 978-9975-65-387-9.
10. GEOGRAFIE: Manual pentru clasa a VI-a *Geografia continentelor și oceanelor*, Natalia Odoleanu, Vitalie Sochircă, Larisa Ungurean, Camelia Marian, Editura Arc, 2017. ISBN 978-9975-0-0002-4.
11. GEOGRAFIE: Manual pentru clasa a VII-a *Geografia continentelor și oceanelor*, Natalia Odoleanu, Vitalie Sochircă, Larisa Ungurean, Camelia Marian, Editura Arc, 2018. ISBN 978-9975-0-0168-7.

12. GEOGRAFIE: Manual pentru clasa Manual pentru clasa a V-a a VIII-a *Geografia fizică a Republicii Moldova*, Vitalie Sochircă, Natalia Odoleanu, Nicolae Boboc, Constantin Mihailescu, Editura Știința, 2019. ISBN 978-9975-85-164-0.
<https://www.bpb.de/kurz-knapp/lexika/das-junge-politik-lexikon/321452/wirtschaftswunder/>
13. Marcu F. *Marele dicționar de neologisme*. București: Saeculum, 2000.
14. Marcu F., Maneca C. *Dicționar de neologisme*. București: Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1986.
15. *Mic dicționar academic*, ed. a II-a. București: Univers Enciclopedic, 2010.
16. *Noul dicționar explicativ al limbii române*. Chișinău: Litera Internațional, 2002.
17. Oprea H. D. *Mic dicționar de termeni istorici*. http://www.lpsiasi.ro/Lectii_online/Istorie%20-%20clasa%2009-12%20-%20Termeni%20istorici%20dicționar.pdf
18. Seche M., Seche L. *Dicționar de sinonime*. Chișinău: Litera, 2002.

VOLUMUL 4
Termenii ariei curriculare *arte și sport*
Educația plastică
Glosar – Curriculum (V-VII), 2019

495

Clasa a V-a		
Termeni conform Curriculum	Definiția lexicografică și/sau enciclopedică	Definiția pentru uzul școlar Manual: Educație plastică, E. Puică- Vasilache, Z. Ursu
1. <u>Transformare</u> artistică	A(-și) schimba înfățișarea, a da sau a căpăta alt aspect, altă formă; a (se) schimba, a (se) preface. <i>DEX 2009</i>	Studiul atent al naturii înconjurătoare sugerează plasticienilor idei pentru creație, pentru transformarea formelor reale în imagini vizual-plastice (<i>fig. 1, 2, 6</i>) (p. 8).
2. Mesaj plastic < fr. <i>message</i> , cf. lat. <i>missus</i> , trimis	Conținutul de idei al unei opere de artă; nota specială a unui scriitor; semnificație. <i>DN 1986</i> Care aparține artei, privitor la artă, din domeniul artei.	Mesaj – conținutul de idei al unei opere artistice (p. 24). De regulă, imaginea vizual - plastică are un mesaj clar și concis . În imagine se poate vedea un exem- plu de comunicare directă (unul spune, altul ascultă) și simbolică, ceea ce ar

		<p>însemna că trebuie să fim receptivi la cele din jur (<i>fig. 2</i>) (p. 8).</p> <p>Prin mesajul imaginii vizual-plastice artistul încearcă să ne comunice anumite informații, gânduri, probleme sociale, existențiale, legate de subiectul lucrării de artă. Deci, artistul este emițătorul de emoții, sentimente și idei al mesajului vizual-plastic, iar privitorul este receptorul și consumatorul acestui mesaj estetic. Capacitatea privitorului de a pătrunde în esența imaginii plastice, de a înțelege mesajul ei depinde de cultura sa estetică și de gradul de cunoaștere a alfabetului vizual-plastic (p. 24).</p> <p>Mesajul vizual-plastic al lucrării de artă este exprimat prin chipuri, imagini, forme simbolice. Apelând la ele, artistul redă o anumită idee plastică (p. 48).</p>
<p>3. Forme elaborate</p>	<p>Categorie care desemnează structura internă și externă a unui conținut, modul de organizare a elementelor din care se compune un obiect sau un proces. <i>DEX 2009</i> Care a căpătat o formă definitivă Si: <i>întocmit, redactat.</i> <i>MDA 2 (2010)</i></p>	<p>Formele elaborate sunt gândite, imaginate, schițate și finisate în conformitate cu etapele și schemele premeditate (p. 33).</p>

<p>4. Forme spontane</p>	<p>Categorie care desemnează structura internă și externă a unui conținut, modul de organizare a elementelor din care se compune un obiect sau un proces. <i>DEX 2009</i> Care se face sau se produce de la sine, fără vreo cauză exterioară aparentă; care se face de bunăvoie, fără a fi silit de nimeni; care apare brusc, pe neașteptate. <i>DEX 2009</i></p>	<p>Formele spontane apar întâmplător și, în funcție de intenția auto- rului, pot avea efecte de surpriză (p.33).</p>
<p>5. Spectru de culori Din fr. spectre, germ. Spektrum.</p>	<p>Ansamblu de valori pe care le poate lua o anumită mărime în condiții determinate. <i>DEX 2009</i></p>	<p>Spectru – ansamblul radiațiilor emise de Soare (p. 37).</p>
<p>6. Culori complementare</p>	<p>= culori care, prin suprapunere, dau culoarea alba.</p>	<p>Culorile așezate diametral opus pe cercul cromatic se numesc culori complementare (<i>fig. 4</i>) (p. 39).</p>
<p>7. Tehnica „glasiu” Din fr. glacis.</p>	<p>Culoare clară și transparentă aplicată (în pictură) pe o culoare mai densă și servind la redarea clarobscurului. <i>DEX 2009</i></p>	<p>Glasiu – strat subțire de culoare transparentă, suprapus peste unstrat bine uscat (p.42).</p>
<p>8. Imagine realistă Din lat. imago, -inis (cu sensuri după fr. <i>image</i>).</p>	<p>Reflectare artistică a realității prin sunete, cuvinte, culori etc., în muzică, în literatură, în arte plastice etc. <i>DEX 2009</i></p>	<p>Compoziția realistă figurativă reprezintă omul plasat într-un mediu natural. De exemplu, în peisaj, în interiorul casei (<i>fig. 1, 4</i>) sau într-un cadru imaginar (<i>fig. 2, 3</i>). Păsările sau animalele pot juca rolul de elemente</p>

	<p>= imagine în ale cărei puncte se intersectează însăși razele luminoase pornite de la obiect și care poate fi prinsă pe un ecran. <i>DEX 2009</i></p>	<p>secundare, care întregesc compoziția figurativă (p.49).</p> <p>Ștefan Dimitrescu. <i>Femei țesând la război</i></p>
<p>9. Imagine abstractă</p> <p>Din lat. imago, -inis (cu sensuri după fr. <i>image</i>).</p>	<p>Reflectare artistică a unui obiect, a unui peisaj etc. făcută prin sunete, prin cuvinte, prin culori etc. <i>DEX 2009</i> Care nu caută să reprezinte elementele realității obiective. <i>DEX 2009</i></p>	<p>Artă abstractă (abstracționism) – curent în arta plastică europeană, a cărei trăsătură principală o constituie renunțarea la reprezentarea lumii concrete a obiectelor, a figurilor, de unde și apartenența la arta nonfigurativă fig. 17 (p. 10).</p>

		
<p>10. Imagine figurativă</p> <p>Din lat. imago, -inis (cu sensuri după fr. <i>image</i>).</p>	<p>(Despre unele arte) Care se bazează pe reprezentarea plastică și ușor identificabilă a ființelor și obiectelor din realitate.</p>	<p>Artă figurativă – operă de pictură, de grafică, de sculptură, care are în centrul subiectului obiecte reale, ușor de identificat (<i>fig. 5</i>) (p. 50).</p>
<p>11. Imagine nonfigurativă</p> <p>Din lat. imago, -inis (cu sensuri după fr. <i>image</i>).</p>	<p>(Despre unele arte) Care nu este figurativ.</p> <p><i>Artă nonfigurativă</i> = artă abstractă.</p>	<p>Lucrările de artă care au la bază imagini inspirate din lumea reală se numesc compoziții figurative, iar cele care exprimă emoții, sentimente, idei în afara obiectelor reale se numesc compoziții nonfigurative (p. 49).</p>
<p>12. Operă de artă</p> <p>Din fr. opérer, lat., it. operare.</p>	<p>Lucrare originală în domeniul artelor plastice, al literaturii, științei etc. ♦ totalitatea lucrărilor unui scriitor, om de știință, artist etc.</p> <p><i>DEX 2009</i></p>	<p>Opera de artă este rezultatul unui proces de creație care constă în structurarea unui spațiu prin îmbinarea armonioasă a elementelor de limbaj</p>

		<p>plastic. Forma artistică necesită o integrare în sfera valorilor estetice. Aceasta reprezintă conținutul operei de artă redat printr-un ansamblu de mijloace și procedee artistice specifice și originale. Capacitatea de a distinge frumosul se învață după criterii și reguli estetice stabilite timp de secole (p. 63).</p>
<p>13. Original</p> <p>Din lat. originalis, fr. original.</p>	<p>Ființă sau obiect care servește ca model pentru o operă de artă.</p> <p><i>DEX 2009</i></p>	<p>O lucrare de artă executată într-un exemplar unic, care nu a fost realizată după un model creat anterior, se numește <i>operă originală</i> (fig. 8–10).</p>
<p>14. Reproducere</p>	<p>Acțiunea de a (se) reproduce și rezultatul ei; reproducție.</p> <p>◆ Imitație fidelă a unei opere de artă.</p> <p><i>DN 1986</i></p>	<p>Imitarea operei originale sau reproducerea ei este o copie, replică. Ea are o valoare artistică redusă în comparație cu originalul.</p>
<p>15. Copie</p> <p>Din fr. copie, lat. copia.</p>	<p>(Adesea în opoziție cu <i>original</i>) Reproducere exactă a unui text, a unei opere de artă, a unei imagini fotografice etc.</p> <p><i>DEX 2009</i></p>	<p>Imitarea operei originale sau reproducerea ei este o copie, replică. Ea are o valoare artistică redusă în comparație cu originalul.</p>

Clasa VI-a		
Termeni conform Curriculum	Definiția lexicografică și/sau enciclopedică	Definiția pentru uzul școlar Manual: Educație plastică, E. Puică-Vasilache, Z. Ursu, 2020
<p>16. Natură statică</p> <p>Din fr. nature, lat., it. natura, germ. Natur.</p>	<p>= gen al picturii și graficii care înfățișează subiecte neînsuflețite (flori, obiecte ceramice etc.) grupate sau aranjate într-un anumit decor; natură moartă.</p> <p><i>DEX 2009</i></p>	<p>Natura statică este un gen al artei plastice, care înfățișează în mod separat sau în grup diferite obiecte (flori, fructe, legume etc.) amplasate într-un anumit decor. <i>Nature morte</i>, în traducere din limba franceză, înseamnă natură moartă (statică, neînsuflețită). Natura statică cere o organizare a obiectelor într-o compoziție originală, care include stabilirea sursei de lumină, armonizarea formelor plastice, a tonalităților și a contrastelor (p. 9).</p>
<p>17. Tehnica sfumato</p> <p>[< it. <i>sfumato</i>].</p>	<p>Mod de a estompa conturul în umbră al unei picturi, astfel încât imaginea pare văzută printr-un vâl de fum.</p> <p><i>DN 1986</i></p>	<p>Sfumato – mod de estompare a conturului unei picturi, rezultând o imagine văzută ca prin ceață (p. 21).</p> <p>Domenico Capriolo a aplicat efectul <i>sfumato</i> în autoportretul său (<i>fig. 24</i>),</p>

după ce Leonardo da Vinci a descoperit acest procedeu în pictură. Aici, peisajul arhitectural e pictat după principiul ordonării planurilor în așa mod, încât culorile din planul îndepărtat să fie estomplate, desenul clădirilor accentuând iluzia perspectivei aeriene.

Domenico Capriolo *Autoportret*

18. Perspectivă liniară
Din fr. **perspective.**

Reprezentare tridimensională prin desen a unui corp din spațiu pe o suprafață plană. ♦ În perspectivă = respectând regulile de reprezentare a obiectelor în spațiu, ținând seama de depărtarea relativă a obiectelor. ♦ Disciplina

Perspectivă liniară – metodă de reprezentare prin desen a imaginilor tridimensionale (p. 16).

	<p>care se ocupă cu studiul metodelor folosite pentru realizarea perspectivei (1). ♦ Fig. Fel particular de a vedea lucrurile, aspect sub care se prezintă lucrurile; punct de vedere. 2. Privire generală, aspect general asupra unui peisaj, a unei scene sau a unui obiect văzute din depărtare; priveliște. <i>DEX 2009</i></p> <p>care este în formă de linie dreaptă; format din linii geometrice trasate cu ajutorul unor instrumente speciale (linie, compas etc.). <i>DEX 2009</i></p>	
<p>19. Perspectivă frontal</p> <p>Din fr. perspective.</p>	<p>Reprezentare tridimensională prin desen a unui corp din spațiu pe o suprafață plană. ♦ În <i>perspectivă</i> = respectând regulile de reprezentare a obiectelor în spațiu, ținând seama de depărtarea relativă a obiectelor. ♦ Disciplină care se ocupă cu studiul metodelor folosite pentru realizarea perspectivei (1). ♦ Fig. Fel particular de a vedea lucrurile, aspect sub care se prezintă lucrurile; punct de vedere. 2. Privire generală, aspect general asupra unui peisaj, a unei scene sau a unui obiect văzute din depărtare; priveliște. <i>DEX 2009</i></p> <p>FRONTÁL, -Ă, frontali, -e, adj., s. n. 1. Adj. Care ține de regiunea frunții. ♦ (Substantivat, n.; rar) Parte proeminentă a unui obiect. 2. Adj. Din față, așezat în față. <i>DEX 2009</i></p>	<p>Perspectivă frontală – metodă de reprezentare a poziției obiectelor paralel cu linia de orizont (p. 16).</p>

<p>20. Perspectivă unghiulară</p> <p>Din fr. perspective.</p> <p>Din unghi (după fr.<i>angulaire</i>).</p>	<p>1. Reprezentare tridimensională prin desen a unui corp din spațiu pe o suprafață plană. ♦ <i>În perspectivă</i> = respectând regulile de reprezentare a obiectelor în spațiu, ținând seama de depărtarea relativă a obiectelor. ♦ Disciplina care se ocupă cu studiul metodelor folosite pentru realizarea perspectivei (1). ♦ Fig. Fel particular de a vedea lucrurile, aspect sub care se prezintă lucrurile; punct de vedere. 2. Privire generală, aspect general asupra unui peisaj, a unei scene sau a unui obiect văzute din depărtare; priveliște.</p> <p><i>DEX 2009</i></p> <p>Care formează un unghi, în formă de unghi; angular; în colțuri; colțuros.</p> <p><i>DEX 2009</i></p>	<p>Perspectivă unghiulară – metodă de reprezentare a obiectelor sub un anumit unghi de vedere (p. 16).</p>
<p>21. Modulare</p> <p>Din fr.moduler.</p>	<p>Introducere în opera de artă plastică sau arhitecturală a unei unități de măsură unică, care prin repetarea sau subîmpărțirea ei să servească la dimensionarea elementelor constitutive ale operei, ca și a întregului.</p> <p><i>DEX 2009</i></p>	<p>Linia modulată este cea în care grosimea, intensitatea sau culoarea se modifică (<i>fig. 4</i>) (p. 28).</p>

Victor Vasarely. *Linii modulate*

22. Stilizare
Din fr. **styliser.**

(În artele plastice) A reproduce un obiect din natură în linii simplificate, esențiale, în scop decorativ.
DEX 2009

Stilizare – simplificarea imaginii unui obiect din natură (frunză, copac, pasăre etc.) și reprezentarea lui plastică (p. 43).

Stilizarea plastică este simplificarea aspectului formelor naturale, astfel încât acestea să se transforme în elemente ale unui ornament. În procesul stilizării unei forme plastice, detaliile ne semnificative sunt omise, evidențindu-se doar particularitățile ei expresive. Este recomandabilă utilizarea formelor geometrice (p.42).

<p>23. Motiv decorative</p> <p>Din fr. motif, it. motivo, germ. Motiv.</p>	<p>Element pictural, sculptural sau de broderie, folosit într-o compoziție decorativă sau arhitecturală.</p> <p><i>DEX 2009</i></p>	<p>Motiv decorativ- compoziție ornamentală cu aplicarea repetată a elemntelor stilizate (p. 42).</p>
<p>24. Acord cromatic</p> <p>Din fr. chromatique.</p>	<p>Înțelegere, învoială, convenție etc. între două sau mai multe părți în vederea încheierii, modificării sau desființării unui act juridic.</p> <p><i>DEX 2009</i></p> <p>Care se referă la culori sau la colorit.</p> <p><i>DEX 2009</i></p> <p>=Arta preparării și folosirii culorilor.</p> <p><i>DEX 2009</i></p>	<p>Acord cromatic – unitatea cromatică bazată pe relațiile care există între culori și combinațiile lor (p. 34).</p>
<p>25. Clarobscur</p> <p>După fr. clair-obscur.</p>	<p>Procedeu grafic și pictural de distribuie gradată a luminii și a umbrelor în vederea redării volumelor prin efecte de contrast puternice.</p> <p><i>DEX 2009</i></p>	<p>Clarobscurul este un procedeu grafic sau pictural cu ajutorul căruia artistul redă volumul obiectelor prin distribuie graduală a umbrei și a luminii sau prin efecte de contrast puternic (<i>fig. 2</i>). Clarobscurul poate fi realizat în desen sau în pictură (<i>fig. 3a–d</i>).</p> <p>Cuvântul clarobscur (din franceză <i>clair-obscur</i>) înseamnă deschis-închis (p.44).</p>
<p>26. Proporție</p> <p>Din fr. proportion, lat. proportio, -onis.</p>	<p>Raport echilibrat, armonios între elementele unui ansamblu.</p> <p><i>MDA 2010</i></p>	<p>Proporțiile corpului uman reprezintă un anumit raport între înălțimea totală și dimensiunile unor părți aparte. Astfel,</p>

		<p>înălțimea capului, lungimea mâinilor, a picioarelor, a torsului în raport cu mărimea corpului formează proporțiile unui om concret. Proporțiile corpului diferă de la copil la adult, de la femeie la bărbat (p. 56).</p>
<p>27. Bazilică</p> <p>Din fr. basilique, lat. basilica.</p>	<p>1. Biserică romano-catolică medievală, în formă de dreptunghi, împărțită în interior în trei părți prin șiruri de coloane; (azi) nume dat unei biserici sau unei catedrale impunătoare. 2. (La romani) Edificiu public cu interiorul împărțit, prin șiruri de coloane, în trei sau în cinci părți. <i>DEX 2009</i></p>	<p>Bazilică – biserică medievală, dreptunghiulară, împărțită în interior în trei prin șiruri de coloane (p. 63).</p>
<p>28. Policrom</p>		<p>Policrom – care are mai multe culori, multicolor (p. 63).</p>
<p>29. Mănăstire romanică</p> <p>Din sl. monastyri.</p>	<p>Așezământ religios în care trăiesc, potrivit unor reguli de viață austere și izolați de lume, călugări sau călugărițe; <i>p. restr.</i> ansamblu de clădiri care alcătuiesc un astfel de așezământ; lăcaș în care serviciul divin este oficiat de călugări. <i>DEX 2009</i></p> <p>Așezământ religios în care trăiesc, după anumite reguli ascetice, călugări sau călugărițe; ansamblu de clădiri care alcătuiesc un astfel de așezământ. În cultul ortodox, m. are în centrul de compoziție biserica, în jurul</p>	<p>Mănăstirile erau complexe arhitecturale fortificate, care continuau tradiția caselor romane. Ele seamănă cu niște castele înconjurate de ziduri masive, străjuite de turnuri, întregul complex având aspect de cetate.</p> <p>În secolele XI–XII, mănăstirile devin cele mai importante centre religioase. Ele au contribuit la consolidarea orânduirii feudale prin intermediul</p>

	<p>căreia se află construcțiile anexe: chiliile, trapeza, arhondaricul, paraclisul, cuhnia, turnul-clopotniță (acesta fiind, de obicei, și turn de poartă); uneori, din complexul m. face parte și o casă domnească (de ex. la Probota, Hurez). Acest ansamblu este înconjurat, de obicei, cu ziduri de apărare (de ex. Sucevița, Dragomirna, Brebu ș.a.); la unele m. există o bolniță (spital) cu un paraclis. M. de cult catolic au o biserică pe una din laturile curții interioare, în jurul căruia se află dormitoare, refectoriul, sala capitulară.</p> <p>Primele m. creștine au fost construite în sec. 4 în Egipt și Siria. În Evul Mediu, m. au devenit mari proprietari funciari și deținătoare de adevărate tezaure; în acea epocă, multe dintre ele au constituit centre de cultură și artă.</p> <p>Numeroase m. sunt monumente de arhitectură (ex. m. de la Muntele Athos -Grecia; Cluny – Franța; Pavia – Italia; Escorial – Spania; Westminster – Marea Britanie; Novodevici – Rusia etc.). Printre m. din România: <i>Hodoș-Bodrog</i> (jud. Arad) – prima m. de pe teritoriul României (1177), <i>Tismana</i>, <i>Cozia</i>, <i>Neamț</i>, <i>Peri</i> (Maramureș), <i>Snagov</i>, <i>Putna</i>, <i>Agapia</i>, <i>Varatec</i>, <i>Moldovița</i>, <i>Sucevița</i>, <i>Voroneț</i>, <i>Humor</i>, <i>Arnota Bistrița</i> (Vâlcea), <i>Dealul</i>, <i>Curtea de Argeș</i>, <i>Dragomirna</i>, <i>Hurez</i>, <i>Cernica</i>, <i>Pasărea</i> ș.a.</p>	<p>bisericilor pe care le administrau. Episcopatul de la Cluny, bunăoară, avea sub oblăduirea sa circa 2000 de mănăstiri și biserici aflate pe teritoriul Franței, Germaniei și Italiei (p. 64).</p>
<p>30. Catedrală gotică</p> <p>Din fr. [église] cathédrale, lat. cathedralis.</p>	<p>Biserică (mare) în care serviciul religios este oficiat, de obicei, de un (arhi)episcop.</p> <p><i>DEX 2009</i></p> <p>Al goșilor, privitor la goși.</p>	<p>Goticul arhitectural apare în Franța în prima jumătate a secolului al XII-lea și se răspândește în toată Europa, ajungând până în Transilvania și în</p>

	<p><i>DEX 2009</i></p>	<p>Moldova. În arta gotică, precum și în cea romani- că, arhitectura își subordonează celelalte ramuri ale artei (sculptura, pictura și arta decorativă).</p> <p>Spre deosebire de edificiile romanice înălțate în afara orașului, catedralele gotice se construiau chiar în centrul lui, simbolizând și bogăția acestuia (<i>fig. 17, 18</i>).</p> <p>Prin utilizarea noilor tehnologii, catedralele gotice capătă un aspect și mai impunător, cu arce subțiri și înalte. Ferestrele se lărgesc, lăsând să pătrundă mai multă lumină prin vitraliile multicolore. Fațada catedralei gotice este reprezentată de niște porți monumentale străjuite de turnuri, clopotnițe și are următoarea structură:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) intrarea; b) rozeta; c) galeria de turnulețe. <p><i>Interior în stil gotic</i></p>
--	------------------------	--

Catedralele gotice sunt înalte, zvelte, cu turnuri ascuțite. Interiorul impresionează prin spații largi, luminoase, decorate cu statui și reliefuri care reflectă subiecte religioase. Rozeta cu vitralii, dispusă deasupra intrării centrale, este un element nou introdus în arhitectura gotică. Cele mai cunoscute catedrale în stil gotic sunt în Reims, Paris (Franța), Köln (Germania), Milano (Italia), Brașov (România, *fig. 19*).

31. Rozetă
Din fr. **rosette**.

Fereastră circulară de mari dimensiuni, decorată cu vitralii și folosită mult la ornamentarea fațadelor catedralelor gotice; rozasă.
DEX 2009

Rozetă – fereastră mare, rotundă, situată pe fațada unei catedrale gotice (p. 66).

<p>32. Dom Var.: (înv., 1) dómă s. f.] – Din fr. dôme. Cf. it. duomo, germ. Dom.</p>	<p>Catedrală impunătoare, biserică principală în unele orașe italiene, germane etc.; <i>p. ext.</i> clădire monumentală; <i>p. restr.</i> acoperiș care îmbracă la exterior o cupolă a unei clădiri monumentale. <i>DEX 2009</i></p>	<p>Dom – denumire dată în unele regiuni ale Italiei catedralelor gotice (p. 66).</p>
<p>33. Vitraliu Din fr. vitrail</p>	<p>Panou decorativ din plăci de sticlă colorată sau pictată în culori de smalt, montate în armătură de plumb, folosită la ferestre. <i>DEX 2009</i></p>	<p>Figurile umane stilizate creează motive ornamentale pentru vitraliile gotice (fig. 22). Remarcabile opere de artă decorativă sunt Catedrala din Chartres (Franța), <i>Domul de la Augsburg</i> (Germania) etc. (p.67).</p>
<p>34. Frescă Din fr. fresque.</p>	<p>Tehnică de a picta cu culori dizolvate în apă de var pe un zid cu tencuiala încă udă. ♦ Pictură murală decorativă, de dimensiuni mari, realizată prin această tehnică. <i>DEX 2009</i></p>	<p>Frescă – tehnică de pictură cu folosirea culorilor dizolvate în apă de var pe un zid cu tencuiala umedă (p. 65).</p>

<p>35. Miniatură</p> <p>Din fr. miniature, it. miniatura, germ. Miniat tur.</p>	<p>Operă de artă plastică (în special pictură) de dimensiuni reduse, lucrată cu multă finețe și minuțiozitate.</p> <p><i>DEX 2009</i></p>	<p>Miniatură – pictură fină, delicată de dimensiuni reduse (p. 65).</p>
<p>36. Mozaic</p> <p>Din fr. mosaïque.</p>	<p>Lucrare de tehnică decorativă, care constă în asamblarea artistică a unor bucăți mici de marmură, de ceramică, de sticlă, de smalt etc. de diferite culori, lipite între ele cu mortar sau cu mastic.</p> <p><i>DEX 2009</i></p>	<p>Mozaic – lucrare decorativă care constă în asamblarea artistică a unor plăci sau cuburi mici de marmură, ceramică, sticlă, smalt etc., lipite între ele și fixate pe suprafață printr-un liant (p. 63).</p>
<p>37. Canon</p> <p>Din sl. kanonŭ. Cf. fr. c a n o n, germ. K a n o n.</p>	<p>Regulă fixă care face parte dintr-un ansamblu de procedee artistice specifice unei epoci; <i>p. ext.</i> regulă rigidă, formalistă.</p> <p><i>DEX 2009</i></p>	<p>Canon – regulă, dogmă bisericească (p. 63).</p>
<p>38. Sculptură ecvestră</p> <p>Din fr. sculpture, lat. sculptura. Din fr. équestre, lat. equestris.</p>	<p>Ramură a artelor plastice care își propune să creeze imagini artistice în trei dimensiuni, prin cioplirea sau modelarea unui material. ♦ Fel de a sculpta caracteristic unei școli, unei epoci, unui popor sau unui sculptor. 2. Operă artistică din domeniul sculpturii (1), lucrare a unui sculptor; ornament sculptat.</p> <p><i>DEX 2009</i></p> <p>De călăreț, călare; (despre opere plastice) care reprezintă o persoană călare.</p>	<p>Sculptură ecvestră – sculptură care reprezintă o persoană călare (p. 69).</p>

<p>39. Gravură</p> <p>Din fr. gravure.</p>	<p><i>DEX 2009</i></p> <p>1. Gravare. 2. Gen al graficii în care imaginea artistică este obținută prin reproducerea după o placă pe a cărei suprafață a fost trasat sau gravat desenul, în adâncime sau în relief. ♦ Arta sau tehnica gravorului. 3. Placă de cupru, de piatră etc. pe care s-a gravat o imagine spre a fi reprodusă.</p> <p><i>DEX 2009</i></p>	<p>Gravură – gen al graficii în care imaginea se obține prin reproducerea ei de pe o placă pe care a fost gravat desenul (p. 72).</p>
<p>40. Expoziție de artă</p> <p>Din fr. exposition, lat. expositio, -onis.</p>	<p>1. Prezentare organizată, publică, a unor obiecte selecționate, pentru a pune în lumină specificul unei activități, realizările unui artist etc. sau în scop instructiv. 2. Loc sau clădire special amenajate unde sunt expuse aceste obiecte. 3. Parte a unei opere literare, în special dramatice, situată la începutul acesteia, în care se schițează datele fundamentale ale acțiunii, personajele etc.</p> <p><i>DEX 2009</i></p>	<p>Expoziție de artă – prezentare publică a operelor de artă plastică (p. 78).</p> <p>Centrul Expozițional „Constantin Brâncuși“</p>

Termeni conform Curriculum	Definiția lexicografică și/sau enciclopedică	Definiția pentru uzul școlar Manual: Educație plastică, M. Morel, R. Mocanu-Nosko, A. Frumosu, 2016
<p>41. Arte plastice Din fr. art, lat. ars, -tis.</p>	<p>= artă care operează cu forme și culori (sculptură, pictură etc.). <i>DE (1993-2009)</i></p>	<p>Artele plastice reprezintă domeniul de transformare artistică a materiei cu scopul de a crea ceva nou, unic, personalizat (p. 5).</p>
<p>42. Arte vizuale Din fr. art, lat. ars, -tis.</p>	<p>Formă a activității umane și a conștiinței, constând în realizarea de structuri expresive capabile să genereze și să comunice emoții specifice complexe, la care participă, atât în actul creației cât și în acela al receptării, senzorialitatea, intuiția, afectivitatea și inteligența. De-a lungul istoriei sale, creația artistică, păstrându-și specificitatea de genă, conține și transmite în limbaj propriu datele despre realitatea obiectivă sau subiectivă pe care artistul o traversează. Această apartenență la o dublă realitate conferă artei statutul de dimensiune constitutivă a umanului. Parte integrantă a culturii, a. îndeplinește un rol important în societate prin funcțiile cognitivă și educativă care-i sînt implicite. <i>DE (1993-2009)</i></p>	<p>Opera de artă transmite mesaje (idei, sentimente, atitudini), stabilind în acest mod un dialog între creator și spectator. Artele plastice fac parte din artele vizuale (<i>fig. II</i>), adică creația plastică, în primul rînd, se receptează cu văzul (p. 5).</p>
<p>43. Arte frumoase Din fr. art, lat. ars, -tis.</p>	<p>= denumire dată grupului de arte alcătuit din: pictură, sculptură, grafică (în trecut și arhitectură, poezie, muzică și dans).</p>	<p>Tradițional, artele plastice se numeau arte frumoase și cuprindeau așa ramuri ca: pictura, sculptura, grafica, arhitectura și artele decorative. Pe parcursul dezvoltării civilizației însă, în</p>

	<p><i>A. pentru a.</i> = formulă exprimând teza autonomiei absolute a a. față de societate. În sec. 19, ca reflex al dezacordului dintre adepții tezei și mediul existent, <i>a.p.a.</i> era îndreptată împotriva <i>didacticismului, academismului</i> și influențelor mentalității filistine în artă. <i>DE (1993-2009)</i></p>	<p>special a tehnologiilor, acestea au fost completate cu fotografia, arta video, grafica computerizată, arta conceptuală, instalațiile spațiale etc., care nu se mai încadrează în termenul de arte frumoase. Astfel, odată cu evoluția artelor, creațiile artiștilor plastici corespund noțiunii de artă modernă și contemporană (p. 5).</p>
<p>44. Operă de artă Din fr. art, lat. ars, -tis.</p>	<p>= operă realizată prin activitatea artistică creatoare. <i>DE (1993-2009)</i></p>	<p>Opera de artă exprimă o idee/stare/attitudine și are valoare spirituală, adică trezește publicului spectator diferite asociații și sentimente (p. 6).</p>
<p>45. Capodoperă Din it. capo d'opera.</p>	<p>Operă artistică de valoare excepțională. <i>DEX 2009</i></p>	<p>Creațiile care au o valoare excepțională se numesc capodopere (p. 6).</p>
<p>46. Natură statică Din fr. nature, lat., it. natura, germ. Natur.</p>	<p>=gen al picturii și graficii care înfățișează subiecte neînsuflețite (flori, obiecte ceramice etc.) grupate sau aranjate într-un anumit decor. <i>DEX 2009</i></p>	<p>NATURA STATICĂ – reprezentarea obiectelor, fructelor, legumelor, florilor etc. (p. 9).</p>

<p>47. Peisaj Din fr. paysage, it. paesaggio.</p>	<p>. Parte din natură care formează un ansamblu artistic și este cuprinsă dintr-o singură privire; priveliște; aspect propriu unui teritoriu oarecare, rezultând din combinarea factorilor naturali cu factorii creați de om. 2. Gen de pictură sau de grafică având ca obiect reprezentarea cu precădere a priveliștilor din natură; (concr.) tablou, fotografie care reprezintă un peisaj. <i>DEX 2009</i></p>	<p>PEISAJUL – reprezentarea unei vederi a me- diului natural sau creat de om (p. 9).</p>
<p>48. Compoziție tematică Din fr. composition, lat. compositio.</p>	<p>Operă de artă muzicală datorată unui muzician profesionist (compozitor), fixată, în majoritatea cazurilor și, cu precădere, în sfera culturii muzicale de tip european, prin scriere (v. notație). C. este rezultatul unui proces complex de coroborare a unor elemente psihice (intuiție, „inspirație”) și de sensibilitate muzicală (talent) cu date artizanal-tehnice oferite de arta și știința muzicii [invenția melodică*, ritmica, armonia (III, 1), contrapunctul*, conducerea vocilor (2), dinamica*, forma (I, 2), instrumentația*]. Arta c. este implicită în formele de artă muzicală de tip funcțional (magică, de cult, folclorică) și se confundă, istoric vorbind, cu faza monodiei*. Astfel, melodia oricărei culturi orale comportă interacțiunea (inconștientă) dintre formulele (I-II) melodico-ritmice, oarecum fixe, transmise de tradiție, și improvizație* (factorul fantezie, deci) și are ca rezultat final apariția variantelor. <i>DTM 2010</i></p>	<p>COMPOZIȚIA tematică – reprezentarea unui conținut cu subiect concret (biblic, is- toric, batalic, revoluționar, so- cial etc. (p. 9).</p>

<p>49. Compoziție abstractă Din fr. composition, lat. compositio.</p> <p>Din lat. abstractus, germ. abstrakt, fr. abstrait.</p>	<p>Operă, bucată, compunere artistică, în special muzicală. ♦ Studiul regulilor de compunere a unei bucăți muzicale; totalitatea cunoștințelor muzicale care permite compozitorului să se exprime într-o formă artistică. <i>DEX 2009</i></p> <p>Care este gândit în mod separat de înfățișarea materială, de exemplele particulare, de ansamblul concret (senzorial) din care face parte; care este detașat de obiecte, de fenomene sau de relațiile în care există în realitate. <i>DEX 2009</i></p>	<p>COMPOZIȚIA abstractă – reprezentarea unui conținut nonfigurativ (p. 9).</p>
<p>50. Compoziție fantastică Din fr. composition, lat. compositio. Din fr. fantastique, lat. phantasticus.</p>	<p>Operă, bucată, compunere artistică, în special muzicală. <i>DEX 2009</i></p> <p>Care nu există în realitate; creat, plăsmuit de imaginație; ireal, fantasmagoric, fabulous. <i>DEX 2009</i></p>	<p>COMPOZIȚIA fantastică – reprezentarea unui conținut imaginar, inexistent. (p. 9).</p>
<p>51. Design Din engl. design. [Pr.: <i>dizăin</i>]</p>	<p>Domeniu multidisciplinar interesat de ansamblul factorilor (social-economici, funcționali, tehnici, ergonomici, estetici etc.) care contribuie la aspectul și calitatea produsului de mare serie. 2. Aspect exterior, fel în care se prezintă un lucru (din punct de vedere estetic). <i>DEX 2009</i></p>	<p>Designul este un domeniu de activitate umană relativ nou (apărut în sec. XX). Cuvântul design [di'zain] semnifică „proiec- tare, schițare, machetare”.</p>

<p>52. Arte aplicate Din fr. art, lat. ars, -tis.</p>	<p>Activitate a omului care are drept scop producerea unor valori estetice și care folosește mijloace de exprimare cu caracter specific; totalitatea operelor (dintr-o epocă, dintr-o țară etc.) care aparțin acestei activități. <i>DEX 2009</i> = artă decorativă. <i>SINONIME 1982</i></p>	<p>Scopul creatorului de design este transformarea obiectelor cotidiene în obiecte care satisfac concomitent necesitățile utile și estetice ale omului. Asemenea produse care reprezintă creații originale („de autor”) fac parte din artele aplicate.</p>
<p>53. Arhitectură Din fr. architecture, lat. architectura.</p>	<p>Știința și arta de a proiecta și construi clădiri. ♦ Stilul, caracterul, planul unei (sau unor) clădiri. ♦ Felul în care este construit sau alcătuit ceva; <i>p. ext.</i> aspectul compozițional al unei opere artistice; structură. <i>DEX 2009</i></p>	<p>Arhitectura este arta de a proiecta și a realiza diverse spații construite.</p>
<p>54. Arhitect Din fr. architecte, lat. architectus.</p>	<p>Specialist în arhitectură. <i>DEX 2009</i></p>	<p>Arhitectul operează cu forme spațiale, acordând concomitent proiectele sale cu ingineria diferitor instalații: sanitare, antiseismice, de ventilare, ascensoare etc., care se montează în clădiri.</p> <p>Arhitectul este persoana care proiectează spații construite cu diferite destinații (case de locuit, edificii publice, culturale și religioase). Lucrările de construcție sînt realizate de echipe de specialiști (zidari, tencuitori, ingineri, lăcătuși, electricieni, finisori ș.a.).</p>

<p>55. Proiect arhitectural Din germ. Projekt, lat. projectus.</p>	<p>Lucrare tehnică întocmită pe baza unei teme date, care cuprinde calculele tehnico-economice, desenele, instrucțiunile etc. necesare executării unei construcții, unei mașini etc. <i>DEX 2009</i></p>	<p>Toate aceste elemente constituie proiectul arhitectural.</p>
<p>56. Mediu ambiental exterior Din lat. medium. Din fr. ambiental.</p>	<p>Totalitatea condițiilor (relief, climă, sol etc.) în care trăiesc organismele. <i>DEX 2009</i></p> <p>Referitor la ambient, care ține de ambient. <i>DEX 2009</i></p>	<p>Arhitectul prevede în proiectul său, pe lângă clădirea propriu-zisă, și alte elemente: spații verzi și decorative (arbuști, răzoare cu flori), panouri, sculpturi, alei, havuzuri, fântâni, compoziții decorative de exterior etc. Acestea reprezintă mediul ambiental exterior (fig. 6.6, 6.7).</p>
<p>57. Machetă Din fr. maquette.</p>	<p>Reproducere, de obicei la scară redusă, a unei lucrări de urbanistică, a unei piese tehnice, a unei opere de artă etc. <i>DEX 2009</i></p>	<p>Machetă – lucrare în care forma unui obiect sau a unui ansamblu este realizată tridimensional (în mărime naturală sau la scară redusă) din materiale simple: hârtie, carton, plastic etc.</p>
<p>58. Portret Din fr. portrait.</p>	<p>Pictură, desen, sculptură, fotografie etc. care înfățișează figura unei persoane. <i>DEX 2009</i></p>	<p>Reprezentarea unui personaj concret (care este unic, care nu seamănă cu nimeni altul decât cu el însuși) se numește portret (p. 50).</p>

<p>59. Autoportret</p> <p>Auto¹- + portret.</p>	<p>Reprezentare a propriei persoane în pictură, sculptură, desen sau literatură.</p> <p><i>DEX 2009</i></p>	<p>Opera în care artistul se reprezintă pe sine însuși se numește autoportret. Această autoreprezentare nu este întotdeauna realist. Artistul se poate identifica cu forme și obiecte care-l reprezintă, exprimând astfel personalitatea sa (p. 50).</p>
<p>60. Simetrie</p> <p>Din lat. symmetria, fr. symétrie.</p>	<p>Proprietate a unui ansamblu spațial de a fi alcătuit din elemente reciproc corespondente și de a prezenta, pe această bază, anumite regularități; proporționalitate, concordanță, armonie între părțile unui tot, între elementele unui ansamblu etc.; distribuție egală, regulată, armonioasă a părților unui tot, a elementelor unui ansamblu; corespondență exactă (ca formă, poziție etc.) între părțile (opuse ale) unui tot.</p> <p><i>DEX 2009</i></p>	<p>Simetria generează compoziții cu organizare statică, care transmit o stare de calm, de armonie și dau impresia de echilibru, solemnitate sau seninătate. Poate însemna statornicie, consecvență, fermitate (<i>fig. 16.7</i>).</p>
<p>61. Asimetrie</p> <p>Din fr. asymétrie.</p>	<p>Lipsă de simetrie.</p> <p><i>DEX 2009</i></p>	<p>Asimetria (<i>disimetria</i>) reprezintă o deviere de la simetrie și se obține prin deplasarea centrului de interes (<i>fig. 16.10</i>). Aceasta anulează simetria și conferă imaginii un aspect asimetric. Imaginile asimetrice poartă un caracter dinamic.</p>

<p>62. Bust</p> <p>Din fr. buste.</p>	<p>1. Partea superioară a corpului omenesc. 2. Sculptură sau (impr.) pictură care reprezintă partea superioară a corpului omenesc.</p> <p><i>DEX 2009</i></p>	
<p>63. Stilizare</p> <p>Din fr. styliser.</p>	<p>(În artele plastice) A reproduce un obiect din natură în linii simplificate, esențiale, în scop decorativ.</p> <p><i>DEX 2009</i></p>	<p>În artele plastice forma suportă deseori transformări prin intermediul procedurii de stilizare (<i>fig. 9.3</i>). Acesta constă în crearea de forme artistice noi simplificate, păstrându-se, în același timp, caracteristicile generale ale formei din natură. În funcție de caracterul plastic al liniilor, stilizarea poate fi <i>rece</i> sau <i>caldă</i> (p. 35).</p>
<p>64. Pictogramă</p> <p>Din fr. pictogramme.</p>	<p>Desen sau șir de desene simbolice, sugestive, prin care sunt redată obiectele și ideile în unele sisteme primitive de scriere.</p> <p><i>DEX 2009</i></p>	<p>Pictogramă – desen simbolic, sugestiv, prin care se redau în mod schematic anumite obiecte sau idei (p. 36)</p>
<p>65. Chenar decorative</p> <p>Din tc. kenar.</p>	<p>Margine (lucrată, desenată, sculptată etc.) din jurul unui obiect, care servește de obicei ca ornament.</p> <p><i>DEX 2009</i></p>	<p>Chenar decorativ – dungă sau fișie cu sau fără desen ornamental, de un anumit colorit, aplicată la diverse confecții, rame, diplome etc. (p. 37).</p>
<p>66. Friză</p>	<p>(În arhitectura clasică) Parte componentă a antablamentului, cuprinsă între arhitravă și cornișă, de</p>	<p>Friză – compoziție ornamentală în fișie (p.37).</p>

<p>Din germ. Friser.</p>	<p>obicei împodobită cu picturi, basoreliefuli, caneluri etc. ♦ Ornament în formă de bandă orizontală cu picturi sau reliefuri în jurul unui vas, al unei săli, al unui sarcofag etc. <i>DEX 2009</i></p>	
<p>67. A ornamenta, a decora Din fr. ornementer.</p>	<p>A împodobi, a înfrumuseța cu ornamente; a decora cu un motiv. <i>DEX 2009</i></p>	<p>A ornamenta, a decora – a înfrumuseța supra- fețe (de ex., urcior, covor, clădire etc.) cu ele- mente ornamentale plate sau volumetrice.</p>
<p>68. Baroc Din fr. baroque.</p>	<p>Stil artistic specific sec. XVI-XVIII) care este caracterizat prin gustul pentru colosal și grandios, prin neregularitate și exces de ornamente complicate. ♦ Adj. (Despre construcții, mobilă, sculptură, pictură etc.) Care este realizat în acest stil. <i>DEX 2009</i> o perlă cu formă neregulată, asimetrică), perioadă în istoria artelor care este cuprinsă între sfârșitul Renașterii* și mijl. sec. 18. Termenul b. – îndeajuns de controversat – desemnează noul stil apărut în arta apusului și centrul Europei, care, îndepărtându-se de tradiția și echilibrul specific Renașterii, cultivă libertatea și grandoarea formelor, bogăția ornamentației, libertatea și fantezia exprimării. Acest stil, care a părut ciudat în raport cu regulile artistice stabilite anterior și de aceea a fost denumit poate, cu acest termen peiorativ, a însemnat însă pentru întreaga artă universală o nouă etapă de creare a unor opere originale, în care imaginația creatorilor își</p>	<p>Barocul se distinge prin abundența formelor, care sînt în mișcare activă și dau im- presia de suprasaturare a spațiului plastic (<i>fig. 20.1a, 20.2</i>) (p. 70).</p>

	<p>dezvăluie pe de-a-ntregul măsura bogăției, grandorii. În muzică, b. a însemnat, de asemenea, apariția unor forme* și genuri (I, 1, 2) noi, o mai mare libertate și inventivitate. .</p>	
<p>69. Realism Din fr. realisme.</p>	<p>Mișcare, curent, atitudine în creația sau teoria literară și artistică având ca principiu de bază reflectarea realității în datele ei esențiale, obiective, caracteristice. ♦ Concepție, opusă idealismului, potrivit căreia lucrurile există independent de faptul că sunt percepute sau nu. ◇ <i>Realism critic</i> = doctrină care admite realitatea lumii înconjurătoare, dar susține că experiența senzorială depinde de mental. <i>DEX 2009</i></p> <p>Atitudine în creația artistică și literară care vizează reprezentarea obiectivă a realului sau a posibilului în datele sale esențiale, caracteristice. Trăsăturile specifice r. se regăsesc în operele literare și artistice din toate epocile, aparținând celor mai diferite curente sau școli (Plaut, Petronius, Martial, <i>fabliaux</i>-urile medievale, Rabelais, Boccaccio, Chaucer ș.a.; portretistica romană, pictura flamandă și olandeză, lucrările fraților Le Nain sau cele ale lui Géricault etc.).</p>	<p>Renașterea este o perioadă în istoria artelor, care începe în secolul XV în Italia, generând un imens interes pînă în prezent prin operele lui Michelangelo, Rafael, Tițian, Leonardo da Vinci (fig. 19.3, 19.4, 19.5, 19.6).</p>
<p>70. Clasicism Din fr. classicisme.</p>	<p>1. Ansamblu de trăsături proprii culturii antice greco-latine din cel mai înalt stadiu de dezvoltare a ei, caracterizată prin armonie, puritate, sobrietate etc. 2. Curent în arta și literatura europeană, apărut</p>	<p>Clasicismul se caracterizează prin sobrietate și echilibru – calități prin care se opune barocului. Tablourile</p>

	<p>în sec. XVII în Franța, caracterizat prin imitarea modelelor antice greco-latine, prin interesul pentru aspectul moral, prin urmărirea unui ideal, prin disciplinarea imaginației și a sensibilității, prin ordine, echilibru și claritate. 3. Perioadă din istoria culturii universale sau naționale ale cărei creații reprezintă un maximum de realizare artistică pentru etapa respectivă. <i>DEX 2009</i></p>	<p>clasice sînt echilibrate, fără exces de detalii (<i>fig. 20.3, 20.4</i>) (p. 70).</p>
<p>71. Impresionism Din fr. impressionisme.</p>	<p>Mișcare artistică apărută în a doua jumătate a sec. XIX, caracterizată prin renunțarea la contururile precise, la detalii, la clarobscur spre a reda cât mai sugestiv lumina (în pictură), prin modelarea fragmentară a suprafețelor (în sculptură), printr-o mare libertate a formelor, lărgirea cadrului tonal și subiectivitatea coloritului (în muzică), prin tendința de a reda impresii fugitive, și cele mai intime nuanțe personale (în literatură). <i>DEX 2009</i></p>	<p>Curentul artistic bazat pe intenția de a face un „stop-cadru” de moment și de a reda o impresie se numește impressionism (p. 71).</p>
<p>72. Modernism Din fr. modernisme.</p>	<p>Înșușirea de a fi modern, caracterul a ceea ce este modern; atitudine modernă; preferință (exagerată) față de tot ceea ce este nou, modern. 2. Nume generic dat mișcărilor, tendințelor, experimentelor literare și artistice novatoare (manifestate începând din ultimele decenii ale sec. XIX până în cea de-a doua jumătate a sec. XX) și caracterizate prin exacerbarea modernității, respingerea tradiționalismului și academismului și prin proclamarea exclusivistă a unor noi principii de creație. <i>DEX 2009</i></p>	<p>Modernismul este curentul care neagă radical tradiția artistică anterioară, bazîndu-se pe principii de creație absolut noi: culoarea poate fi pură, forma – stilizată sau deformată, planurile spațiale pot fi confundate (<i>fig. 20.8</i>) (p. 72).</p>

<p>73. Cubism</p> <p>Din fr. cubisme.</p>	<p>Mișcare artistică apărută la începutul sec. XX, care prezintă obiectele din realitate descompuse în cele mai simple figuri geometrice, care analizează și recompilează formele în volume și planuri, încercând să exprime simultan existența obiectului ca o totalitate, cu toate fețele, punctele și liniile și să creeze un obiect estetic foarte structurat, ignorându-se perspectiva și clarobscurul.</p> <p><i>DEX 2009</i></p>	<p>Cubismul este o mișcare artistică apărută la începutul sec. XX, care prezintă obiectele din realitate descompuse în cele mai simple figuri geometrice (p. 74).</p>
<p>74. Abstracționism</p> <p>Din fr. abstractionnisme.</p>	<p>Tendință care acordă abstracțiunilor aceeași valoare cu aceea a realităților concrete. 2. Artă abstractă.</p> <p><i>DEX 2009</i></p>	<p>Abstracționismul este un curent în arta plastică europeană, a cărui trăsătură principală o constituie renunțarea la reprezentarea lumii concrete a obiectelor, a figurilor, de unde și apartenența la arta nonfigurativă fig. 17 (p. 10).</p>
<p>75. Kitsch</p> <p>Din germ. Kitsch.</p>	<p>Termen folosit pentru a desemna un obiect decorativ de prost gust. 2. Reproducere sau copiere pe scară industrială a unor opere de artă, multiplicată și valorificată comercial.</p> <p><i>DEX 2009</i></p> <p>(ESTETICĂ) Termen desemnând produsele cu caracter de pseudoartă, care promovează prostul gust (prin materiale stridente și substituiți tehnice) și se caracterizează prin platitudine, imitație superficială a operelor de artă și a elementelor folclorice, falsul patos,</p>	<p>Lumea artelor întotdeauna a fost însoțită de o lume paralelă, care urmărește scopul de a înlocui produsele de valoare autentică (de exemplu, opere de artă, obiecte de artă populară etc.) prin produse și obiecte lipsite de valoare. Acest fenomen se numește kitsch [pronunțat: chici]. Kitsch-ul folosește materiale ieftine și tehnici simpliste pentru a produce obiecte care se aseamănă cu cele artistice, dar care le sînt cu mult inferio-</p>

	<p>lipsa de originalitate și de profunzime, prin pervertirea cerințelor estetice.</p> <p><i>DE (1993-2009)</i></p>	<p>oare. Aceste obiecte deseori sînt inutile și de prost-gust (p. 76).</p>
<p>76. Muzeu</p> <p>Din lat. museum, germ. Museum, fr. musée.</p>	<p>Instituție care se ocupă cu strângerea, păstrarea, cercetarea, punerea în valoare și expunerea obiectelor care prezintă interes istoric, științific, artistic etc.; clădire în care sunt păstrate și expuse astfel de obiecte.</p> <p><i>DEX 2009</i></p> <p>ERMITAJ, muzeu la Sankt Petersburg. Inițial (1764) colecție particulară a Ecaterinei a II-a, a fost deschis pentru public în 1852. Conține lucrări de artă antice europene și orientale (singura colecție din lume de argintărie sasanidă), artă medievală și modernă, secții de numismatică și artă decorativă, un cabinet de stampe. Este dotat cu o bibliotecă. Clădirile E. constituie un important ansamblu arhitectonic, urmărind evoluția palatelor de acest fel, de la baroc (Palatul de Iarnă) la neoclassicism.</p> <p><i>DE (1993-2009)</i></p>	<p>Cuvîntul „muzeu” provine de la „museion” din limba greacă, ceea ce înseamnă <i>tem- plul muzelor</i>. Începînd cu epoca Renașterii, localurile în care se păstrează operele de artă au fost numite muzee (p. 93).</p> <p>Muzeul „Ermitaj”, deschis publicului din 1852, este situat în Sankt-Petersburg, Rusia (<i>fig. 27.2</i>). Colecțiile sale conțin opere și obiecte de artă din Antichitate și din arta europeană (leonardo da Vinci, Rembrandt, Rubens, Matisse, Gauguin, Picasso ș.a.). Una din principalele atracții este colecția de bijuterii Faberjé (<i>fig. 9.8</i>). Printre capodo- perele cu renume mondial este și <i>Madona Litta</i> de leonardo da Vinci (<i>fig. 19.6</i>).</p>

EDUCAȚIA MUZICALĂ

Clasa a V-a		
Termeni conform Curriculum	Definiția lexicografică și/sau enciclopedică	Definiția pentru uzul școlar Manual: Educație muzicală, A. Borș, E. Coroi, 2015
Nu sunt înregistrați termeni	<p>Cântec</p> <p>- nume generic dat pieselor vocale sau instrumentale cu text, <i>p. ext.</i> și celor instrumentale; cântare, cânt. ♦ Sunete melodioase emise de unele păsări; zumzetul unor insecte. Lat.canticum.</p> <p><i>DEX 2009</i></p>	<p>Produsul simbiozei muzicii cu poezia este cîntecul (p. 8).</p>
	<p>Cîntec liric</p> <p>– nume generic dat pieselor vocale sau instrumentale cu text, <i>p. ext.</i> și celor instrumentale; cântare, cânt. ♦ Sunete melodioase emise de unele păsări; zumzetul unor insecte. Lat.canticum.</p> <p><i>DEX 2009</i></p> <p>–care exprimă direct stări afective personale, sentimente intime. Din fr.lyrique.</p>	<p>Cîntecul liric îmbină imaginea muzicală cu cea poetică, fiind genul cel mai răspîndit al muzicii vocale. Aceasta se manifestă prin caracterul ei gingaș, ușor (p. 11).</p>

<p><i>DEX 2009</i></p> <p>Romaņa Compoziție muzicală vocală cu acompaniament instrumental, având un conținut liric, sentimental; <i>p. ext.</i> piesă instrumentală cu caracter asemănător. 2. Specie a poeziei lirice sentimentale, de obicei de inspirație erotică. – Din fr. romance, it. romanza, germ. Romanze.</p> <p><i>DEX 2009</i></p>		<p>Romaņa reprezintă o compoziție muzicală vocală cu acompaniament instrumental simplu, având un conținut liric, sentimental și o linie melodică de o expresivitate deosebită (p. 14).</p>
<p>Lied Compoziție muzicală (vocală) cu caracter liric, cu acompaniament muzical (de obicei la pian). [Pr.: <i>lid</i>] – Din germ. Lied.</p> <p><i>DEX 2009</i></p>		<p>Liedul (din germ. <i>lied</i> „cîntec”) reprezintă o lucrare pentru voce acompaniată de un instrument, de cele mai dese ori – de pian. Melodiile liedurilor sînt inspirate de texte literare lirice sau de poeme, care determină caracterul melodiei și al formei musicale (p. 16).</p>
<p>Balada Compoziție muzicală cu caracter epic. – Din fr. ballade.</p> <p><i>DEX 2009</i></p>		<p>Balada reprezintă o specie a genului epic ce relatează în versuri subiecte diverse, în care predomină eroicul, fantasticul, legendarul (p. 19).</p>
<p>Oratoriul</p>		<p>Oratoriul este o lucrare vocal-sinfonică de mare amploare, scrisă pe o</p>

	<p>Compoziție muzicală amplă, pentru cor, soliști și orchestră, destinată a fi interpretată în concert și care ilustrează o acțiune dramatică; <i>p. restr.</i> cantată. Din lat. oratorium. Cf. it. <i>oratorio</i>, fr. <i>oratoire</i>. <i>DEX 2009</i></p>	<p>temă dramatică, pentru soliști, cor și orchestră, fiind destinată interpretării în concert (p. 20).</p>
	<p>Bas Registrul cel mai jos al vocii bărbățești; sunetul cel mai grav al unui acord muzical. 2. S. m. Cântăreț a cărui voce se plasează în acest registru; basist. 3. S. n. Instrument care deține în orchestră un rol analog cu acela al basului (2) într-un cor. – Din it. basso, fr. basse. <i>DEX 2009</i></p>	<p>Bas – registrul cel mai de jos al vocii bărbățești (p. 21).</p>
	<p>Tenor 1. Cea mai înaltă voce bărbătească; cântăreț care are o astfel de voce. ◊ <i>Tenor dramatic</i> = voce de tenor cu un timbru asemănător baritonului; cântăreț cu o astfel de voce. 2. Categorie de instrumente de suflat cu registrul cel mai înalt. – Din fr. ténor, it. tenore. <i>DEX 2009</i></p>	<p>Tenor – registrul cel mai înalt al vocii bărbățești (p. 21).</p>
	<p>Bariton Registru al vocii bărbățești, intermediar între tenor și bas. 2. (În forma accentuată <i>baríton</i>) Cântăreț a cărui voce se plasează în acest registru. 3. Instrument de suflat, din alamă cu registru corespunzător acestei voci (2). [Acc. și: <i>baríton</i>] – Din it. baritono, fr. baryton.</p>	<p>Bariton – voce bărbătească intermediară între tenor și bas (p. 21).</p>

	<p>Altistă (alto) Persoană care are voce de alto. ♦ Instrumentist care cântă la violă. – Din germ. Altist, fr. altiste. <i>DEX 2009</i></p>	<p>Altistă (alto) – voce femeiască cu registru grav, de jos (p. 21).</p>
	<p>Soprană (soprano) Femeie care are o voce cu cel mai înalt registru. [G.- D. sopranei] /<it., fr. <i>soprano</i> <i>DEX 2009</i></p>	<p>Soprană (soprano) – voce femeiască cu registrul cel mai înalt (p. 21).</p>
	<p>Cantata Compoziție muzicală cu caracter solemn sau liric, pentru soliști și orchestră, cu sau fără cor. ◇ (În compusul) <i>Cantată-oratoriu</i> = compoziție vocal-instrumentală pe un libret cu temă dramatică. – Din it. cantata. <i>DEX 2009</i></p>	<p>Cantata este o lucrare amplă, solemnă, concepută pentru voci-solo, cor și orchestră, asemănătoare cu oratoriul, avînd un subiect mai puțin dezvoltat (p. 24).</p>
	<p>Muzica sacră Care ține de religie; propriu religiei. 2) Care inspiră sentimente luminoase și înălțătoare; demn de venerație absolută; sfânt. [Sil. sa-cru] /<lat. <i>sacer</i>, ~<i>cra</i>, ~<i>um</i> <i>DEX 2009</i></p>	<p>Muzica sacră este muzica interpretată în biserică și destinată oficierii serviciului divin (p. 27).</p>
	<p>Colind 1. Faptul de a colinda; obiceiul de a colinda. 2. Vechi cântec popular românesc cântat de cete de copii, de flăcăi sau de adulți cu prilejul sărbătorilor de Crăciun și de Anul Nou; colindă. 3. Perindare din loc în loc, întreruptă de popasuri. – Din colinda (derivat regresiv).</p>	<p>Colindul este un cântec tradițional pe teme diverse, cîntat la sărbătorile de Crăciun și de Anul Nou de cete de copii, de flăcăi sau de adulți (p. 28).</p>

	<p><i>DEX 2009</i></p>	
	<p>Tragedie 1. Specie a genului dramatic cu subiect patetic, cu personaje puternice aflate în conflict violent, cu deznodământ nefericit. 2. Fig. Întâmplare nenorocită, eveniment funest; catastrofă. – Din fr. tragédie, lat. tragoedia. <i>DEX 2009</i></p>	<p>Tragedia este un spectacol în care se abordează teme din istorie sau legende, cu personaje ilustre antrenate în conflicte puternice, de regulă, cu deznodământ nefericit (p. 35).</p>
	<p>Comedie 1. (Pop. și fam.) Întâmplare ciudată și hazlie; poznă, bazaconie. ♦ Lucru neașteptat, surprinzător; minune. 2. (Rar) Spectacol public cu numere de circ, panoramă, călușei etc. ♦ Mecanism, mașinărie. – Din tc. komya. <i>DEX 2009</i></p>	<p>Comedia este o specie dramatică al cărei subiect și deznodământ provoacă râsul (p. 35).</p>
	<p>Dramă 1. Specie a genului dramatic caracteristică literaturii moderne, cu caracter grav, în care se redă imaginea vieții reale în datele ei contradictorii, în conflicte puternice și complexe, adesea într-un amestec de elemente tragice și comice. ♦ <i>Dramă lirică</i> (sau <i>muzicală</i>) = (spectacol de) operă; (sens curent) creație de operă cu un puternic caracter dramatic. 2. Artă dramatică. Din fr. drame, lat. drama. <i>DEX 2009</i></p>	<p>Drama este o piesă în care se redă imaginea vieții reale, pline de conflicte puternice și complexe, adesea cu elemente tragice și comice (p. 35).</p>
	<p>Vodevil</p>	<p>Vodevilul (din fr., nm. pr. [Théâtre du] <i>Vaudeville</i>) este o mică piesă de teatru</p>

	<p>Specie de comedie ușoară sau de farsă (într-un act), în textul căreia sunt intercalate cuplete care se cântă pe melodii cunoscute și cu acompaniament orchestral. – Din fr. vaudeville. <i>DEX 2009</i></p>	<p>muzical. Inițial, vodevilul desemna în muzica franceză din epoca Renașterii genul de cîntece vesele sau satirice (p. 37).</p>
	<p>Operă Gen (I, 1) muzical destinat reprezentării scenice, având la bază un libret* pe care sunt construite momentele musicale. <i>DTM 2010</i></p>	<p>Opera este un spectacol muzical-scenic, care se desfășoară, ca și spectacolul de teatru, conform liniei de subiect, unde artiștii își fac prezența în scenă cîntînd, iar orchestra simfonică îi acompaniază (p. 39).</p>
	<p>Operetă Compoziție muzical-dramatică ușoară, scrisă pentru soliști, cor și orchestră pe un libret cu conținut agreabil, în care cupletele cântate alternează cu cele vorbite. ♦ Clădire destinată reprezentării unor asemenea compoziții. – Din germ. Operette, it. operetta, fr. opérette. <i>DEX 2009</i></p>	<p>Opereta (din it. <i>operetta</i> „operă de proporții mici”) este o reprezentație teatrală acompaniată de orchestră. Pentru operetă este caracteristică alternarea numerelor muzicale și a celor de dans cu dialogurile vorbite, acestea fiind reunite printr-o linie comună de subiect (p. 46)</p>
	<p>Musical</p>	<p>Musicalul este o creație muzical-scenică, deseori comi- că, în care se îmbină diverse genuri și mijloace de</p>

	<p>Gen de spectacol realizat prin prelucrarea unor tradiții ale operetei și ale teatrului muzical, de varietăți, de revistă. (< engl. <i>musical /comedy</i>) MDN 2000 <i>DEX 2009</i></p>	<p>expresie din muzica contemporană, coregrafie, operetă și operă (p. 50).</p>
	<p>Coregrafie 1. Artă de a compune dansuri și spectacole de balet. 2. Ansamblul pașilor și figurilor ce compun un dans sau un balet. [Var.: coreografie s. f.] – Din fr. chorégraphie. <i>DEX 2009</i></p>	<p>Coregrafia este un gen al artei ce se caracterizează prin mișcări variate și ritmi- ce ale corpului omenesc, executate după muzică, exprimând senzații, impulsuri și sentimente. Se deosebesc mai multe tipuri de dansuri: ritualic, popular, de salon sau de societate, clasic și de caracter (p. 54).</p>
	<p>Brâu Dans țărănesc la care jucătorii se apucă, pe la spate, cu mâinile de brâiele vecinilor Si: <i>horă de brâu</i>. Muzica după care se dansează brâu. <i>DEX 2009</i></p>	<p>Brîul – dans popular românesc, jucat de bărbați, care cere o mare virtuozitate, în care jucătorii se apucă pe la spate cu mâinile de brîiele vecinilor. Dansul are un caracter vioi, dinamic și se execută în <i>tempo allegro molto</i> (p. 56).</p>
	<p>Horă Dans popular românesc cu ritm domol, în care jucătorii se prind de mână, formând un cerc închis; cerc format de cei care execută acest dans; melodie după care se execută acest</p>	<p>Hora este un dans popular românesc, cu ritm binar și cu mișcări moderate, în care jucătorii se prind de mână sau de umeri, formând un cerc închis (p. 65).</p>

	<p>dans. 2. (Pop.) Petrecere țărănească la care se dansează jocuri populare. Din bg. horó. <i>DEX 2009</i></p>	
	<p>Sârbă Numele unui dans popular românesc, răspândit în toată țara, cu ritm foarte vior, care se joacă de obicei cu dansatorii prinși în cerc; melodie după care se execută acest dans. – Sârb + suf. -ă. <i>DEX 2009</i></p>	<p>Sîrba este un joc popular românesc răspândit în toată țara. Se dansează în semicerc, participanții prinzându-se cu brațele de umerii vecinului. Mișcarea dansatorilor este variată, caracterizându-se prin asamblarea figurilor de o mare virtuozitate coregrafică, cum ar fi bătăile din picioare, săriturile, întorsăturile sincronice (p. 68).</p>
	<p>Vals Dans în măsura de trei timpi, cu mișcări relativ vioaie, care se dansează în perechi; melodie după care se execută acest dans. [Var.: (înv. și pop.) valț s. n.] – Din fr. valse, germ. Walzer. <i>DEX 2009</i></p>	<p>Valsul (din germ. <i>walze</i> „a se roti”) își face apariția în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea ca dans orășenesc de perechi, cu mișcări relativ vioaie, de învîrtire. Avînd la bază dansuri populare austriece și germane, capătă o răspîndire largă în toată lumea. Principalele caracteristici ale valsului sînt: măsura de 3 timpi, tempoul potrivit, linia melodică cantabilă și deosebit de expresivă (p. 71).</p>
	<p>Tangou</p>	<p>De peste ocean, din Argentina, vine un dans care s-a bucurat de o mare</p>

	<p>Dans de salon, la origine vechi dans popular argentinian, cu ritmul lent în doi timpi, care se dansează în perechi; melodie după care se execută acest dans. – Din fr. tango. <i>DEX 2009</i></p>	<p>popolari- tate în saloanele Europei – tangoul. Caracterul acestui dans fermecător de perechi este determinat de ritmul specific sacadat și melodia atrăgătoare (p. 73).</p>
	<p>Bolero Numele unui dans spaniol, care se dansează cu acompaniament de chitară și castaniete; melodie după care se execută acest dans. [Var.: (1) boleróu s. n.] – Din fr. boléro, sp. bolero. <i>DEX 2009</i></p>	<p>Un alt dans de societate de largă răspîndire este dansul popular spaniol în ritm legănat, însoțit de acompaniament de chitară și castaniete, numit bolero (p. 75).</p>
	<p>Balet 1. Dans artistic figurativ executat după o compoziție muzicală. ◊ <i>Corp de balet v. corp</i>. ♦ Spectacol format din asemenea dansuri. ♦ Compoziție muzicală scrisă pentru asemenea dansuri. 2. Ansamblu, trupă de balerini și balerine. – Din fr. ballet, it. balletto.</p>	<p>Baletul reprezintă genul de artă muzical-dramatică care îmbină muzica or- chestrală, dansul, mimica și mișcărilor plastice ale corpului (p. 76).</p>
	<p>Lambada Dans modern de perechi, de origine sud-americană, caracterizat prin mișcarea rapidă și ritmică a șoldurilor; melodie după care se execută acest dans. [Var.: lambádă s. f.] – Din it. lambada. <i>DEX 2009</i></p>	<p>Lambada, apărută pentru prima dată în anul 1987 ca o varietate a dansului modern de perechi de pro- veniență latino-americană – samba, în scurt timp se răspîndește nespuse de rapid în toată lumea. Lambada întrunește în sine elemente coregrafice din mai multe</p>

		dansuri moderne, fiind caracterizată prin mișcarea rapidă și ritmică a șoldurilor (p. 82).
	<p>Samba Dans popular brazilian, cu ritm viu, discontinuu și sincopat; melodia acestui dans. [< fr., port. <i>samba</i>]. <i>DEX 2009</i></p>	<p>Samba a fost descoperită de marinarii portughezi și răspândită ulterior în țările Europei. Când pronunțăm <i>samba</i>, în imaginația noastră apare fantasticul carnaval brazilian, în cadrul căruia pretutindeni se execută acest dans frumos cu un ritm arzător și costume multicolore. Ritmurile sambei amintesc de acelea venite din îndepărtata Africa de Sud-Vest (p. 88).</p>
	<p>Suită Ciclu de piese cu caracter dansant scrise în aceeași tonalitate, dar contrastante prin caracter și prin mișcare. ♦ Fragmente selective extrase dintr-o lucrare mai amplă (operă, balet etc.).</p> <p>Serie, șir de episoade, de idei etc. ♦ Continuitate, înlanțuire. – Din fr. suite.</p> <p><i>DEX 2009</i></p>	<p>Suită – creație instrumentală alcătuită din câteva părți de sine stătătoare, de obicei contrastante, dar reunite printr-o concepție artistică unitară. Părțile constitutive ale suitei se deosebesc prin caracterul, ritmul, tempoul lor (p. 95).</p>
	<p>Rapsodie 1. (În Grecia antică) Fragment dintr-un poem epic recitat de rapsozi; cântec epic. 2. Compoziție muzicală, de obicei de</p>	<p>Rapsodia este o compoziție muzicală alcătuită din succesiunea unor motive și</p>

	formă liberă, compusă din motive și fragmente variate, inspirate adesea din folclor. – Din fr. rhapsodie . <i>DEX 2009</i>	fragmente de melodii variate, adesea de inspirație folclorică (p. 98).
Clasa a VI-a		
Termeni conform Curriculum	Definiția lexicografică și/sau enciclopedică	Definiția pentru uzul școlar Manual: Educație muzicală, A. Borș, E. Coroi, 2017
Instrumente muzicale	<p>Clarinet</p> <p>Instrument muzical de suflat, făcut din lemn, în formă de tub lărgit la un capăt și prevăzut cu găuri laterale care se pot închide și deschide cu ajutorul unor clape. [Var.: (reg.) clanarét s. n., clarinétă s. f.] – Din fr. clarinette, germ. Klarinette.</p>	<p>Denumirea de clarinet provine de la cuvântul latin <i>clarus</i>, ceea ce înseamnă „sunare clară”. Clarinetul face parte din grupa instrumentelor de suflat din lemn și este folosit ca instrument solistic în orchestrele de muzică populară, simfonică, de muzică ușoară și de jazz. Clarinetul este înrudit cu <i>saxofonul</i> și cu <i>taragotul</i> (p. 48).</p>
	<p>Fluier</p> <p>Instrument muzical popular de suflat, alcătuit dintr-un tub subțire de lemn prevăzut cu găuri. 2.Instrument mic, mai ales de metal, cu care se fluieră; fluierătoare. Cf. alb. <i>f l o e r e</i>.</p>	<p>Fluierul este considerat instrument național al poporului nostru. Despre fluier povestesc legendele, poveștile, baladele, cântecele bătrânești și multe alte mărturii culturale și istorice. După frunză și solz, fluierul, alături de tilincă, cimpoi și nai, a fost unul dintre primele instrumente muzicale create pentru a</p>

		<p>face să vibreze sufletul românului de pretutindeni.</p> <p>Fluierul e foarte răspândit în țările balcano-carpatice, având o mare asemănare cu fluierul românesc nu numai prin construcție, ci și prin denumirea pe care o poartă. De exemplu, la sârbi și la croați se numește <i>frula</i>, la albanezi <i>floer</i>, la greci <i>floghera</i>, la huțulii din Ucraina <i>floiara</i>.</p> <p>Fluierul este unul din motivele de bază ale bogatei și frumoasei creații orale, care semnifică chiar muzica, creația. Dragostea poporului pentru acest instrument e stră- veche și durabilă. Autorul anonim al baladei <i>Miorița</i> amintește de fluier în versuri pline de căldură (p. 50).</p>
	<p>Nai Numele a două instrumente muzicale populare de suflat: a) instrument compus dintr-un sistem de fluieri de dimensiuni diferite, lipite în ordinea mărimii lor; b) fluier de trestie cu șapte găuri. – Din tc. nay, ney.</p>	<p>Naiul este un instrument străvechi, cunoscut la mai multe popoare încă din Antichitate: la traci, geto-daci, mai târziu, la români și în special la greci. Melodiile interpretate la nai sunt duioase, proaspete, curate și luminoase, pline de blândețe și sensibilitate.</p>

		Naiul era folosit de păstorii antici, mai cu seamă la ceremoniile organizate în cinstea zeului Dionysos. La serbările dionisiace, ce simbolizau altădată înflorirea naturii în primăvară și ofilirea ei în toamnă, lua parte toată lumea, care petrecea în aer liber cu multe jocuri și muzică interpretată la nai, fluier, cimpoi, liră (p. 51).
<p><u>Compozitori autohtoni</u></p> <p>Din fr. compositeur. Din fr. autochtone.</p>	<p>Persoană care compune lucrări muzicale. <i>DEX 2009</i></p> <p>Adesea substantivat) Care s-a format și s-a dezvoltat pe teritoriul unde trăiește și în prezent, care este originar de aici; băștinaș, aborigen. <i>DEX 2009</i></p>	<p>Unii compozitori alcătuiesc lucrări muzicale inspirându-se din creația poeților. Produsul simbiozei muzicii cu poezia este cîntecul. Formînd un tot întreg artistic, forța lui de expresie și de acțiune sporește considerabil.</p>
<p>Tezaurul muzicii universal</p> <p>Din lat. thesaurus.</p>	<p>3. Fig. Ceea ce este foarte iubit și prețuit; odor. ♦ Patrimoniu spiritual al unei societăți, al unei epoci. <i>DEX 2009</i></p>	<p>În tezaurul muzical însă există uverturi celebre, care s-au afirmat drept creații simfonice de sine stătătoare, neavînd vreo legătură cu opera. Multe dintre ele au un program lite- rar (p. 82).</p>
<p>Muzica cu program</p>	<p>Ordinea după care se desfășoară o emisiune de radio sau de televiziune, un spectacol etc.; ansamblul părților unei asemenea emisiuni, ale unui spectacol etc.</p>	<p>Lucrările de muzică instrumentală cărora compozitorii le atribuie un așa-numit pro- gram sub formă de titlu</p>

Din lat., it. **musica**, fr. **musique**, germ. **Musik**.

DEX 2009

1. Artă ale cărei mijloace de exprimare sunt sunetele. **2.** Știința sunetelor și a organizării acestora conform unor sisteme (privind modul, tonalitatea, ritmul) și unor norme de compoziție (privind, melodia, armonia, polifonia, forma). **3.** Operă muzicală, producție aparținând muzicii. ◇ *M. vocală* = **m.** concepută pentru voce. *M. instrumentală* = **m.** destinată unui instrument sau unui ansamblu instrumental. *M. de cameră* = **m.** destinată unui grup restrâns de interpreți. *M. simfonică* = **m.** concepută pentru orchestra simfonică. *M. vocal-sinfonică* = **m.** concepută pentru un ansamblu mare, compus din orchestră și cor. *M. programatică* v. *programatic*. *M. religioasă* = **m.** vocală sau vocal-instrumentală compusă pe texte de rugăciuni, cântată în timpul serviciului divin. *M. concretă* = lucrare muzicală realizată prin înregistrarea pe bandă de magnetofon a unor sunete din natură sau produse artificial, care apoi sunt transformate sau montate; inventatorul ei este inginerul și muzicianul francez P. Schaeffer, care a realizat primele experiențe în 1948. *M. serială* v. *dodecafonism*. *M. ușoară* = **m.** de largă accesibilitate, bazându-se pe intonații de cântec, pe ritmuri de dans sau de marș. *M. populară* = **m.** de largă circulație, caracterizată prin faptul că este o creație colectivă și anonimă. *M. de teatru* = **m.** originală, concepută pentru a acompania desfășurarea unei reprezentații teatrale. *M. de film* = **m.** înregistrată, ce constituie coloana sonoră a unei pelicule cinematografice. Mai există *m. de*

reprezintă **creații muzicale cu program.**

	<p><i>dans, m. corală, m. pop, m. rock, m. folk, m. de jaz, m. electronică etc. 4. Formație instrumentală.</i> <i>◇ M. militară = fanfară.</i> <i>DE (1993 - 2009)</i></p>	
<p>Tipuri de <u>program</u> muzical</p> <p>Din fr. programme.</p>	<p>Ordinea după care se desfășoară o emisiune de radio sau de televiziune, un spectacol etc.; ansamblul părților unei asemenea emisiuni, ale unui spectacol etc. ♦ Foaie de hârtie, publicație, broșură în care este prezentat un program.</p> <p><i>DEX 2009</i></p>	
<p>Muzică pură</p> <p>Din lat., it. musica, fr. musique, germ. Musik.</p>	<p>muzică pură v. absolută, muzică.</p> <p>Asociație de termeni prin care muzicol. germ. a sec. trecut subliniază independența expresivă a artei muzicale în proiecție pur instrumentală. Ca dialectică sonoră reflectată de genurile complexe ale fugii*, sonatei* ș.a., a. ar întruchipa un ideal de puritate a relațiilor dintre entitățile muzicale ce-și duc o viață autonomă, fără contribuția textului poetic sau a imaginilor evocatoare. Interpretarea formalistă și estetizantă a a., s-a concretizat în faimoasa teorie a lui Hanslick, a muzicii înțelese ca „succesiune de forme sonore în mișcare”. Sin.: <i>muzică pură.</i></p> <p><i>DTM 2010</i></p>	
<p>Muzica fără <u>program</u></p> <p>Din fr. programme.</p>	<p>Ordinea după care se desfășoară o emisiune de radio sau de televiziune, un spectacol etc.; ansamblul părților unei asemenea emisiuni, ale unui spectacol etc.</p> <p><i>DEX 2009</i></p>	<p>Lucrările instrumentale care nu au o denumire referitoare la un subiect concret, ci una exclusiv alcătuită din termeni muzicali, reprezintă creații muzicale fără program.</p>

Clasa a VII- VIII- a		
Termeni conform Curriculum	Definiția lexicografică și/sau enciclopedică	Definiția pentru uzul școlar Manual: Educație muzicală, I. Gagim, A. Borș, M. Morari, E. Coroi, 2012
<p><u>Imaginea muzicală</u></p> <p>Din lat. imago, -inis (cu sensuri după fr. <i>image</i>).</p>	<p>Reproducere a unui obiect obținută cu ajutorul unui sistem optic; reprezentare plastică a înfățișării unei ființe, a unui lucru, a unei scene din viață etc., obținută prin desen, pictură, sculptură etc. ♦ Reflectare artistică a realității prin sunete, cuvinte, culori etc., în muzică, în literatură, în arte plastice etc.</p> <p><i>DEX 2009</i></p>	<p>Imaginea artistică este o formă estetică de reprezentare a realității, nefiind identică cu fenomenul reflectat. Autorul nu reproduce aspectul estetic al lucrurilor din natură, dar redă impresiile, emoțiile, sentimentele, gândurile apărute sau acțiunea acestor lucruri (p. 7).</p>
<p>Lied</p> <p>Din germ. Lied.</p>	<p>Compoziție muzicală (vocală) cu caracter liric, cu acompaniament muzical (de obicei la pian).</p> <p><i>DEX 2009</i></p>	<p>Liedul (din germ. <i>lied</i> „cîntec”) reprezintă o lucrare pentru voce acompaniată de un instrument, de cele mai dese ori – de pian. Melodiile liedurilor sînt inspirate de texte literare lirice sau de poeme, care determină caracterul melodiei și al formei musicale (p. 16).</p>
<p>Cantată</p> <p>Din it. cantata.</p>	<p>Compoziție muzicală cu caracter solemn sau liric, pentru soliști și orchestră, cu sau fără cor.</p> <p><i>DEX 2009</i></p>	<p>Cantata este o lucrare amplă, solemnă, concepută pentru voci-solo, cor și orchestră, asemănătoare cu oratoriul,</p>

		avînd un subiect mai puțin dezvoltat (p. 110).
Oratoriu Din lat. oratorium .	1. Compoziție muzicală amplă, pentru cor, soliști și orchestră, destinată a fi interpretată în concert și care ilustrează o acțiune dramatică; <i>p. restr.</i> cantată. 2. (Înv.) Capelă mică sau încăpere într-o locuință particulară, servind drept loc de rugăciune fără acces public; paraclis. <i>DEX 2009</i>	Oratoriul este o lucrare vocal-simfonică de mare amploare, scrisă pe o temă dramatică, pentru soliști, cor și orchestră, fiind destinată interpretării în concert (p. 111).
Melodie Din ngr. melodía , it. melodia , fr. mélodie .	Sucesiune de sunete îmbinate după regulile ritmului și ale modulației, pentru a alcătui o unitate cu sens expresiv. ♦ Compoziție muzicală, cântec. ♦ Fig. Sonoritate plăcută; armonie, muzicalitate. <i>DEX 2009</i>	Melodia reprezintă elementul de bază al lucrării muzicale, ce constă dintr-o expunere de sunete la o singură voce. Fiind purtătoarea ideii principale, melodia mai este numită metaforic „sufletul muzicii” (p. 25).
Mod Din lat. modus , it. modo .	Sistemul raporturilor dintre sunetele muzicale, care determină dependența sunetelor instabile de cele stabile. <i>Mod major și minor</i> . <i>DEX 2009</i>	Modul desemnează impresiile de bucurie sau de tristețe pe care le creează relațiile dintre sunete (p. 25).
Ritm Din ngr. rithmós , fr. rythme , lat. rhythm us .	1. Sucesiune simetrică și periodică a silabelor accentuate și neaccentuate într-un vers sau în proză ori a accentelor tonice într-o frază muzicală; cadență, tact; <i>p. ext.</i> efect obținut prin această așezare. ♦ Vers. 2. Desfășurare gradată, treptată a unei acțiuni, evoluție mai rapidă sau mai lentă a unei activități, condiționată de anumiți factori. ♦ Periodicitate a unei mișcări, a unui proces, a unei activități. ♦ Mișcare regulată; tempo, cadență. 3. Repetare periodică a unor elemente de arhitectură sau de decorație, la o construcție.	Ritmul marchează succesiunea într-o anumită ordine a sunetelor de durate diferite (p. 25).

	<i>DEX 2009</i>	
<p>Metru</p> <p>Din fr. mètre, lat. metrum.</p>	<p>Ordinea succesiunii unităților de timp, determinată de accente tari sau slabe; sistemul de organizare a ritmului; ritm, cadență.</p> <p><i>DEX 2009</i></p>	<p>Metrul este succesiunea unităților de timp, determinată de accente tari sau slabe (p. 25).</p>
<p>Măsură</p> <p>Din lat. Mensura.</p>	<p>Unitate ritmică divizată în timpi egali ca durată, plasată între două bare și notată cu o fracție la începutul lucrării sau fragmentului vizat. ♦ <i>Bară de măsură</i> = fiecare dintre liniuțele care taie vertical portativul, divizând durata piesei muzicale în unități metrice egale. ♦ Expr. <i>A bate măsura</i> = a executa cu mâna sau cu piciorul mișcări egale și regulate, care marchează diviziunile grupurilor de note aflate în fiecare unitate delimitată de barele de măsură.</p> <p><i>DEX 2009</i></p>	<p>Măsura reprezintă succesiunea timpilor tari și slabi. Ea influențează caracterul muzicii (p. 25).</p>
<p>Tempo</p> <p>Din it., fr. tempo.</p>	<p>Viteză, iuțeală cu care se, execută o piesă muzicală, conform conținutului și caracterului ei. ♦ Ritm, cadență.</p> <p><i>DEX 2009</i></p>	<p>Tempoul constituie „viteza mișcării” compoziției muzicale. El are un impact puternic asupra caracterului muzicii (p. 27).</p>
<p>Timbru</p> <p>Din fr. timbre.</p>	<p>Înșușire a sunetului muzical datorită căreia se deosebesc între ele sunetele de aceeași înălțime și intensitate provenite de la surse diferite. ♦ Calitate specifică a unui sunet care permite ca el să fie distins de alt sunet, independent de înălțimea, intensitatea și durata lui.</p> <p><i>DEX 2009</i></p>	<p>Timbrul este „culoarea” caracteristică a vocii umane sau a unui instrument musical (p. 27).</p>

<p>Armonie</p> <p>Din fr. harmonie, lat.harmonia.</p>	<p>(Muz.) concordanță fonică între sunete. ◇ <i>Armonie imitativă</i> = efect stilistic obținut prin alăturarea unor cuvinte ale căror sunete imită sau sugerează un sunet din natură. <i>Armonie vocalică</i> = fenomen fonetic care constă în potrivirea de timbru a vocalelor din elementele alcătuitoare ale unui cuvânt. ♦ Parte a teoriei muzicale care studiază acordurile în compoziție.</p> <p><i>DEX 2009</i></p>	<p>Armonia se constituie din prezența în lucrare a acordurilor și a modului de îmbinare a acestora (p. 26).</p>
<p>Dinamică</p> <p>[< fr. <i>dynamique</i>, cf. gr. <i>dynamis</i> – forță].</p>	<p>Nuanțarea intensității (2) sonore. Practic, orice execuție muzicală are o d., spontană sau conștientă, constantă sau schimbătoare; schimbările d. pot fi treptate sau subite. O schimbare d. subită se produce ori de câte ori o sursă sonoră de o intensitate relativ puternică alternează cu una mai slabă (de ex. <i>responsorium-versus*</i>, <i>tutti*solo*</i>). Primele indicații dinamice (G. Gabrieli, <i>Sonata pian e forte</i>, 1597) conturează o asemenea d. „de terasă”, pe alocuri însă fără să se schimbe, concomitent cu schimbarea d., <i>pianissimo*</i>, apare în cadrul d. de terasă, caracteristică pentru întregul baroc*, drept ecou* în cadrul secțiunilor <i>piano*</i>, contrastante la rândul lor cu secțiunile <i>forte*</i>. În cursul sec. 18 apar indicațiile dinamice mai diferențiate ca <i>meno piano</i>, <i>poco piano</i>, <i>mezzoforte*</i>, <i>quasi forte</i> etc. precum și indicațiile referitoare la o singură notă* (ex. <i>sforzando*</i>) exploatându-se din ce în ce mai larg și schimbările dinamice treptate (notoriul „<i>crescendo*mannheimez*</i>”). Procesul de diferențiere a d. culminează în romantismul* târziu (gama nuanțelor dinamice folosite de Ceaikovski se extinde de la <i>fffff</i> la <i>ppppp!</i>) și în creația unor compozitori ai sec. 20,</p>	<p>Dinamica reprezintă intensitatea cu care răsună o compoziție muzicală. Aceasta poate varia (p. 27).</p>

	<p>printre care se numără și Enescu. Tratarea intensității drept unul dintre parametrii* principali ai muzicii ca și serializarea (v. serialism) acesteia (O. Messiaen, P. Boulez, K. Stockhausen) constituie aportul cel mai substanțial al muzicii contemporane la istoria d. (1). Termenul a fost adoptat, probabil, de H.G. Nägel (1810). D. a fost întemeiată de H. Riemann (<i>Musikalische Dynamik und Agogik</i>, 1884), care trata d. în strânsă corelație cu agogica*.</p> <p><i>DTM 2010</i></p>	
<p>Pauză</p> <p>Din lat. pausa, fr. pause, germ. Pause.</p>	<p>Semn muzical, corespunzător valorilor de fraze de note, care se pune pe portativ pentru a indica întreruperea unei fraze muzicale și durata acestei întreruperi.</p> <p><i>DEX 2009</i></p>	<p>Pauza marchează „tăcerea dintre sunete”. Într-o lucrare muzicală pauza „vorbește” (p. 27).</p>
<p>Sonată</p> <p>Din fr. sonate, it. sonata, germ. Sonate.</p>	<p>Bucată muzicală pentru unul sau două instrumente, alcătuită din trei sau patru părți, deosebite între ele ca structură, tonalitate, ritm etc., dar care se completează într-o succesiune logică și unitară.</p> <p><i>DEX 2009</i></p>	<p>Sonata este o compoziție ciclică , scrisă pentru unul sau două instrumente, constituită din 4 sau, mai rar, din 3 părți (p. 46).</p>
<p>Simfonie</p> <p>Din lat. symphonia, fr. symphonie.</p>	<p>(În trecut) Ansamblu de sunete consonante sau de sunete muzicale; compoziție muzicală instrumentală (cu soliști, cor); (sens curent) compoziție muzicală amplă pentru orchestră, care cuprinde de obicei trei sau patru părți.</p> <p>◇ <i>Simfonie concertantă</i> = compoziție muzicală rezultată din îmbinarea simfoniei și a concertului</p>	<p>Simfonia este o lucrare muzicală instrumentală de proporții, compusă pentru orchestra simfonică (p. 102).</p>

	<p>instrumental. 2.Fig. Ansamblu (armonios) de elemente care concură la producerea unui anumit efect; <i>spec.</i> îmbinare armonioasă de culori. <i>DEX 2009</i></p>	
<p>Uvertură Din fr. ouverture.</p>	<p>Compoziție muzicală pentru orchestră, concepută ca introducere la o operă, la un oratoriu, la o suită instrumentală etc. sau ca o lucrare independentă (alcătuită din trei părți). <i>DEX 2009</i></p>	<p>Uvertură - piesă interpretată de orchestră înainte de acțiunea propriuzisă a operei, cu funcție de deschidere a spectacolului, de introducere a acultătorilor în atmosfera generală a operei (p. 42).</p>
<p>Repetiția Din fr. répétition.</p>	<p>Repetare, reluare a aceluiași vorbe, idei, acțiuni etc. ♦ Activitatea de pregătire a interpreților pentru un spectacol sau concert. <i>Repetiție generală</i> = ultima repetiție înainte de premiera unui spectacol <i>DEX 2009</i></p>	<p>Repetiția = repatarea aceleiași formule muzicale (melodice, ritmice) (p. 53).</p>
<p>Contrastul Din fr. contraste.</p>	<p>♦ efect artistic obținut de un scriitor, pictor etc. prin opoziția ritmului, a ideilor, culorilor. <i>MDA 2010</i></p>	<p>Contrastul = alternarea unor structuri muzicale cu caractere contrastante, sub aspect ritmic, melodic, armonic (p. 53).</p>
<p>Asemănarea V. asemăna.</p>	<p>Faptul de a (se) <i>asemăna</i>; analogie, similitudine. <i>DEX 2009</i> Similitudine între lucruri sau între acțiuni; analogie. <i>NODEX 2002</i></p>	<p>Asemănarea = reluarea, după alte fragmente muzicale, la o anumită perioadă de timp, a unei structuri anterioare – fie în mod exact, fie puțin modificat, cu scopul reînnoirii la</p>

		același gând muzical, pentru a -i accentua importanța (p. 53).
<p>Progresia</p> <p>Din fr. progression, lat. progressio, -onis.</p>	<p>sintagmă muzicală constituită prin juxtapunerea* unei sintagme (melodice, armonice, polifonice) de nivel interior cu una sau mai multe reluări transpuse (v. transpoziție) ale sale. În structura unei p. se disting: <i>modelul</i> – sintagma reperabilă ale cărei dimensiuni variază în genere între 1/2 și 4 măsuri*, secvențe (II, 2), reluările transpuse ale modelului și <i>pasul p.</i>, intervalul ascendent sau descendent, în genere constant, care separă modelul de secvența întâia și secvențele între ele. P. este utilizată ca procedeu de construcție tematică, evoluție sau dezvoltare* în special în lucrările muzicale preclasice, romantice. După constanța lor tonală, p. se clasifică în „tonale” și „modulatorii”. P. tonală conservă tonalitatea (2), afirmată prin model, precum și cantitatea intervalelor melodice sau/și armonice din care acestea se constituie, modificându-le eventual doar calitatea; p. modulatorie menține cantitatea și eventual calitatea intervalelor melodice sau/și armonice propuse prin model, părăsind tonalitatea inițială. P. armonică se mai numește și <i>marș armonic</i>.</p> <p><i>DTM 2010</i></p>	<p>Progresia = reluarea de la un nou sunet a celeiași celule (formule) muzicale.</p>
<p>Opera-rock</p> <p>Din it. opera, fr. opéra.</p>	<p>Compoziție muzicală scrisă pentru soliști, cor și orchestră pe textul unui libret dramatic; reprezentare scenică a acestei lucrări. ♦ Clădire destinată reprezentării unor asemenea compoziții.</p> <p><i>DEX 2009</i></p>	<p>Opera-rock este o lucrare scenică muzical-dramatică, în care sunt utilizate elemente structurale ale operei tradiționale îmbinate cu stilul muzicii rock.</p>

<p>Baletul</p> <p>Din fr. ballet, it. balletto.</p>	<p>1. Dans artistic figurativ executat după o compoziție muzicală. ◇ <i>Corp de balet v. corp.</i> ◇ Spectacol format din asemenea dansuri. ◇ Compoziție muzicală scrisă pentru asemenea dansuri. 2. Ansamblu, trupă de balerini și balerine. <i>DEX 2009</i></p>	<p>Baletul este un gen de artă scenică muzical-coregrafică care întrunește mai multe componente: libret, muzică, coregrafie (p.115).</p>
<p>Suita de balet</p> <p>Din fr. suite.</p>	<p>2. Ciclu de piese cu caracter dansant scrise în aceeași tonalitate, dar contrastante prin caracter și prin mișcare. ◇ Fragmente selective extrase dintr-o lucrare mai amplă (operă, balet etc.). 3. Serie, șir de episoade, de idei etc. ◇ Continuitate, înlănțuire. <i>DEX 2009</i></p>	<p>Suita de balet reprezintă o succesiune de mișcări de dans cu ritm, tempo și caracter diferit, reunite într-un concepție artistică unitară (p. 117).</p>

EDUCAȚIA TEHNOLOGICĂ

Termeni conform Curriculum	Definiția lexicografică și/sau enciclopedică	Definiția pentru uzul școlar Manual pentru cl. a V-a- a VI-a
<p style="text-align: center;">1. ABRAZÍV, -Ă, /piatră abrazivă (cútie) Din fr. abrasif.</p>	<p>DEX (Corp, material dur) care are proprietatea de a roade prin frecare.</p>	<p>Glosar, V-VI Material dur, folosit în acțiunea de prelucrare fină prin frecare; se folosește la lichidarea denivelărilor de pe suprafața de prelucrat, pentru a o face să devină foarte netedă.</p>
<p style="text-align: center;">2. ALIMENT Din fr. aliment, lat. alimentum.</p>	<p>DEX Produs în stare naturală sau prelucrat care servește ca hrană.</p>	<p>Glosar V-VI Produs comestibil, în stare naturală sau prelucrată, care conține substanțe nutritive (organice sau minerale) necesare organismului pentru întreținerea activității vitale.</p>
<p style="text-align: center;">3. AMBALAJ Din fr. emballage.</p>	<p>DEX Ambalare; (concr.) material sau obiect în care se împachetează ceva.</p>	<p>Glosar V-VI Material sau obiect în care se împachetează un produs, având rolul de a-i asigura integritatea, de la fabricare până la utilizare, ori de a contribui la menținerea calității acestuia pe perioada de garanție; poate fi din hârtie, lemn, sticlă, metal, mase plastice etc.</p>
<p style="text-align: center;">4. ANSĂ</p>	<p>DEX</p>	<p>Fir de metal având o anumită</p>

Din fr. anse.	Conductor de cupru folosind ca vârf pentru pistolul electric de lipit.	formă, care servește la efectuarea unor desene în pirogravare.
5. AȘCHIERE Format de la verbul a așchia .	Tăiere de așchii dintr-un material pentru a-i da o anumită formă.	Glosar V-VI Acțiune de prelucrare mecanică, prin care se îndepărtează de pe suprafața semifabricatelor adaosul de prelucrare; se execută prin pilire, polizare, strunjire, găurire etc.
6. BALUSTRU Din fr. balustre .	DLRLC Fiecare dintre stâlpii (de lemn, de beton, de piatră etc.) ai unei balustrade.	Glosar V-VI Stâlp de balustradă sau de parmaclâc.
7. BORANGIC Din tc. bürüncük .	DEX 1. Fir depănat de pe gogoșile viermilor-de-mătase. 2. Țesătură făcută, în industria casnică, din acest fir.	Glosar V-VI 1. Fir depănat de pe gogoșile viermilor-de-mătase. 2. Țesătură făcută, în industria casnică, din acest fir.
8. BORMAȘINĂ Din germ. Bohrmaschine .	DEX Mașină de găurit metale, piatră etc. cu ajutorul unui burghiu rotitor.	Glosar V-VI Mașină de găurit cu burghiu, fixă, mobilă, manuală sau acționată cu motor electric.
9. BRODERIE Din fr. broderie .	DEX Cusătură în relief (reprezentând flori sau alte ornamente), executată pe un material textil. ♦ P. gener. Ornamentație fină.	Glosar V-VI Decor executat manual, cu acul sau mecanizat, cu sau fără gherghef; poate fi executată pe baza unui desen, pe care se aplică o cusătură punctată

		sau un feston.
<p>10. BURGHIU Din tc. burgu, bg., sb. burgija.</p>	<p>DEX Unealtă ascuțită de oțel în formă de spirală, care, prin mișcări de înșurubare, servește la găurirea cilindrică a materialelor; sfredel. ◇ <i>Burghiu de foraj</i> = unealtă de foraj în formă de bară, cu capătul ca o elice, care se adaptează la perforatorul mecanic.</p>	<p>Glosar V-VI Unealtă cilindrică din oțel, cu muchii tăietoare, executate, după o elice, de-a lungul suprafeței, care, prin rotire și prin apăsare pe suprafața unei piese, desprinde aochii ei o pătrunde, rezultând un orificiu cu secțiune circulară.</p>
<p>11. BUȘTEAN Et. nec.</p>	<p>DEX Trunchi de copac tăiat și curățat de crengi; partea trunchiului unui copac rămasă în pământ după tăiere; buștihan.</p>	<p>Glosar V-VI Trunchi de arbore tăiat, curățat de crengi, pregătit pentru depozitare, transport sau prelucrare.</p>
<p>12. CHERESTEA Din tc. kereste.</p>	<p>DEX (Cu sens colectiv) Material lemnos, cu cel puțin două fețe plane și paralele, rezultat din tăierea buștenilor la gater și folosit de obicei în construcție.</p>	<p>Glosar V-VI Produs din lemn semifabricat sub formă de șipci, scânduri, grinzi, obținute din bușteni prin tăiere și care are, cel puțin, două suprafețe plane.</p>
<p>13. CONTRAGERE Format de la verbul a contdage.</p>		<p>Glosar V-VI Proces de reducere a volumului unui obiect din lemn prin pierderea umidității (la uscare).</p>
<p>14. COTĂ</p>	<p>DEX</p>	<p>Glosar V-VI</p>

Din fr. cote .	Fiecare dintre valorile numerice ale dimensiunilor unui obiect reprezentat prin desen.	Valoare numerică a unei dimensiuni înscrise pe un desen tehnic.
15. CROMATICĂ Din fr. <i>chromatique</i> , cf. gr. <i>chroma tikos</i> < <i>chroma</i> – culoare	DN 1. Arta preparării și întrebuințării culorilor. 2. Ansamblul culorilor unei picturi, al unui mozaic etc.; colorit.].	Glosar V-VI Ansamblul de culori folosite într-o lucrare artistică; arta preparării și folosirii culorilor.
16. DANTELĂ Din fr. dentelle .	DEX Țesătură fină și ușoară cu găurele, reprezentând modele variate, executată (manual sau mecanic) din fire subțiri de ață, de mătase sau de fibre sintetice și folosită ca garnitură la lenjerie, rochii, perdele etc.; horbotă.	Glosar V-VI Împletitură fină și ușoară, cu găurele, reprezentând modele variate, executată (manual sau mecanic) din fire subțiri de ață, de mătase sau de fibre sintetice, folosită în calitate de garnitură la lenjerie, rochii, perdele etc.; horbotă, horboțică.
17. DESEN / DESEN TEHNIC Din fr. dessin . Din fr. technique .	DEX <i>Desen tehnic</i> (sau <i>liniar</i>) = reprezentare a obiectelor tehnice (piese, organe de mașini etc.) folosind proiecțiile orizontale și verticale la o anumită scară și indicând dimensiunile obiectului.	Glosar V-VI Desen: reprezentare grafică a unui obiect, a unei figuri, a unui peisaj, pe o suprafață, prin linii, puncte, pete, simboluri etc.; ~ de ansamblu — desen care reprezintă forma, structura și funcționalitatea unui obiect.
18. DETALIU Din it. dettaglio , fr. détail .	DN Element (neesențial) al unui întreg; amănunt.	Glosar V-VI Element constitutiv al unui ansamblu; parte (secundară) a unui

		lucru.
19. DISC Din fr. disque , lat. discus .	DEX Orice obiect de formă circulară și plată.	Glosar V-VI Orice obiect de formă circulară și plată; parte componentă a roții olarului.
20. DURITATE Din fr. duret� , lat. duritas, -atis .	DEX Calitatea, �nsușirea de a fi dur, proprietate a unui material prin care se exprimă gradul de rezistență la zgâriere, străpungere, deformare.	Glosar V-VI Proprietate a materialelor de a opune rezistență la încercarea de a fi străpunse, deformate, zgâriate; ~ a lemnului — proprietate a lemnului de a rezista la străpungerea sau la deformarea suprafeței sale de un corp dur; această calitate influențează tehnologia de prelucrare a lemnului.
21. EBOȘOAR Din fr. �bauchoir .	DEX 1. Spatulă din lemn, fier sau os, cu care sculptorii modelează argila, ceara etc. 2. Daltă folosită de olari, dulgheri etc.	Glosar V-VI Spatulă din lemn, fier sau os, cu care sculptorul modelează argila, vasele pentru ardere.
22. ELASTICITATE Din fr. �lasticit� .	DEX Proprietatea de a fi elastic.	Glosar V-VI Proprietate a unui material de a se deforma, sub acțiunea unei forțe exterioare, și de a reveni la forma și dimensiunile anterioare, după încetarea forței aplicate; ~ a fibrelor — proprietate a fibrelor de a se întinde și de a reveni la forma inițială.

<p>23. EMAIL Din fr. <i>émail</i>.</p>	<p>DEX Masă sticloasă obținută prin topire sau prin sinterizare, constituită în special din siliciu și din bariu, care se aplică pe suprafața unor obiecte metalice sau ceramice, pentru a le proteja împotriva coroziunii, a le îmbunătăți rezistența mecanică, a realiza izolarea lor electrică, în scop decorativ etc.; smalt, glazură.</p>	<p>Glosar V-VI substanță sticloasă care servește la acoperirea unor obiecte metalice sau ceramice; smalt.</p>
<p>24. ENGOBĂ/ ANGOBĂ Din fr. <i>engobe</i>, germ. <i>Engobe</i>.</p>	<p>DEX Pastă servind la acoperirea pieselor de ceramică cu un strat care ascunde culoarea naturală a lutului. [</p>	<p>Glosar V-VI Pastă subțire de argilă care servește la acoperirea obiectelor de ceramică cu un strat care ascunde imperfecțiunile suprafeței și culoarea naturală a lutului. Poate fi albă sau rooie.</p>
<p>25. FAIANȚĂ Din fr. <i>faïence</i>, it. <i>faenza</i>.</p>	<p>DEX Produs ceramic (sub formă de plăci) cu masa albă, poroasă, acoperită cu smalt, asemănător cu porțelanul, fabricat prin ardere dintr-un amestec de caolin, feldspat, cuarț etc., (la pl.) varietăți ale produsului descris mai sus; obiect de olărie făcut din acest produs ceramic (adesea colorat).</p>	<p>Glosar V-VI Produs ceramic (sub formă de plăci) cu masa albă, poroasă, acoperită cu smalt, asemănător cu porțelanul, fabricat prin ardere dintr-un amestec de caolin, feldspat, cuarț etc., (la pl.) varietăți ale produsului descris mai sus; obiect de olărie făcut din acest produs ceramic (adesea colorat).</p>
<p>26. FIBRĂ Din fr. <i>fibres</i>, lat. <i>fibra</i>.</p>	<p>DEX Fir subțire, netors, de proveniență vegetală, animală sau minerală ori produs pe cale sintetică, folosit de obicei ca materie primă la fabricarea țesăturilor. ◊ <i>Fibră sintetică</i> =</p>	<p>Glosar V-VI Fâșie sau filament, dispus izolat sau în fascicule, în tulpinile și în frunzele unor plante.</p>

	fibră obținută prin filare din soluții sau din topituri ale polimerilor sintetici.	
27. FILET Din fr. filet.	DEX Șanț elicoidal prelucrat pe suprafața exterioară sau interioară a unei piese cilindrice ori conice, servind la asamblarea prin înșurubare a piesei; ghivent.	Glosar V-VI Șanț elicoidal (în formă de elice), executat cu același profil, pe o piesă cilindrică sau conică, respectiv în cavitatea cilindrică sau conică a unei piese, care permite asamblarea prin înșurubare a două piese.
28. FIR Din lat. filum	DEX Produs de formă lungă și subțire, obținut prin toarcerea manuală sau mecanizată a unor fibre textile; <i>p. restr.</i> fibră textilă.	Glosar V-VI Produs de formă lungă și subțire, obținut prin toarcerea unor fibre textile; fibră textilă.
29.		Glosar V-VI
30. FURNIR Din germ. Furnier.	Foaie subțire de lemn care servește la fabricarea placajelor, a panzelor, în industria mobilei etc.	Glosar V-VI Foaie subțire de lemn, obținută din bușteni prin decupare mecanică plană sau prin rulare.
31. GATER Din germ. Gatter.	DEX Fierăstrău mecanic; joagăr.	Glosar V-VI utilaj mecanic dotat cu pânze de fierăstrău, care se deplasează alternativ pe verticală sau pe orizontală, pentru a tăia buștenii în scânduri.

<p align="center">32. GHERGHEF Din tc. <i>gergef</i>.</p>	<p>DEX Cadru de lemn sau de metal pe care se întinde o țesătură pentru a fi brodată sau firele de urzeală pentru țeserea covoarelor; <i>p. ext.</i> țesătură întinsă pe acest cadru.</p>	<p>Glosar V-VI Cadru de lemn sau de metal pe care se întinde o țesătură, pentru a fi brodată, sau firele de urzeală, pentru țeserea covoarelor.</p>
<p align="center">33. INGREDIENT Din fr. <i>ingrédient</i>.</p>	<p>DEX Substanță care intră ca accesoriu în compoziția unui medicament, a unui aliment etc., fie pentru a-i conferi anumite calități, ca material de umplutură într-un produs etc.; ingrediență.</p>	<p>Glosar V-VI Substanță care intră în compoziția unui aliment etc., pentru a-i conferi anumite calități gustative.</p>
<p align="center">34. LINIE Din lat. <i>linea</i>, it. <i>linea</i>, ger. <i>Linie</i>, fr. <i>ligne</i></p>	<p>DEX Trăsătură simplă și continuă (de forma unui fir) făcută pe o suprafață cu tocul, cu creta, cu creionul etc. ♦ (Mat.) Traietorie descrisă de un punct material într-o mișcare continuă sau de intersecția a două suprafețe.</p>	<p>Glosar V-VI (În desenul tehnic) element fundamental pentru reprezentarea grafică a obiectelor; ~ de cotă — linie subțire deasupra căreia se înscrie cota respectivă; se delimitează prin săgeți și este trasată paralel cu elementul la a cărui dimensiune se referă.</p>
<p align="center">35. MENGHINĂ Din tc. <i>mengene</i>.</p>	<p>DEX Dispozitiv de prindere a unor piese care urmează să fie prelucrate, alcătuit din două fălci și dintr-un șurub cu manivelă, cu ajutorul căruia se efectuează apropierea și depărtarea fălcilor</p>	<p>Glosar V-VI Menghină — unealtă cu două fălci, una fixă și una mobilă, aceasta din urmă fiind acționată printr-un ourub oi o mani-</p>

		velă care o apropie sau o depărtează de cea fixă.
36. MENIU Din fr. menu.	DEX Totalitatea felurilor de mâncare servite la o masă. ♦ Listă pe care sunt scrise felurile de mâncare și băuturile servite într-un restaurant, împreună cu prețurile respective; listă de bucate. ◇ <i>Meniu fix</i> = masă servită (la prânz) într-un restaurant, la care numărul și ordinea felurilor de mâncare sunt stabilite zilnic de restaurantul respectiv (și al cărei preț este redus).	Glosar V-VI Totalitate a felurilor de mâncare servite la o masă; preparatele culinare care se asociază pentru principalele mese ale zilei, în vederea acoperirii necesarului fiziologic al unei categorii de consumatori.
37. MILIEU Din fr. milieu.	DEX Obiect din pânză (brodată) sau din dantelă, care se așază (ca ornament) pe o mobilă.	Glosar V-VI obiect din pânză (brodată) sau din dantelă (crooetată), care se aoază pe o mobilă (pe masă), pentru a o decora.
38. MODEL Din fr. modèle , it. modello.	DEX 1. Ceea ce poate servi ca orientare pentru reproduceri sau imitații; tipar. ♦ Reprezentare în mic a unui obiect; machetă. ♦ Tipul unui obiect confecționat. <i>Model de pălărie</i> . ♦ Obiect care, imprimat într-un material plastic, formează un tipar după care se realizează alte obiecte identice. ♦ Sistem teoretic sau material cu ajutorul căruia pot fi studiate indirect proprietățile și transformările altui sistem, mai complex, cu care primul sistem prezintă o analogie.	Glosar V-VI 1) ornament care poate servi ca orientare pentru executarea unei împletituri (cu crooeta, cu andrelele etc.); exemplu, mostră; 2) izvod; tipul unui obiect; 3) tipar, șablon.
39. ORNAMENT Din fr. ornement , it. ornamento , lat. ornamentum.	DLRLC Podoabă (grafică, picturală, sculpturală, stilistică etc.) cu care se înfrumusețează diferite obiecte, vase, tipărituri,	Glosar V-VI Detaliu sau obiect adăugat la un ansamblu pentru a-l înfrumuseța; accesoriu, element decorativ folosit în

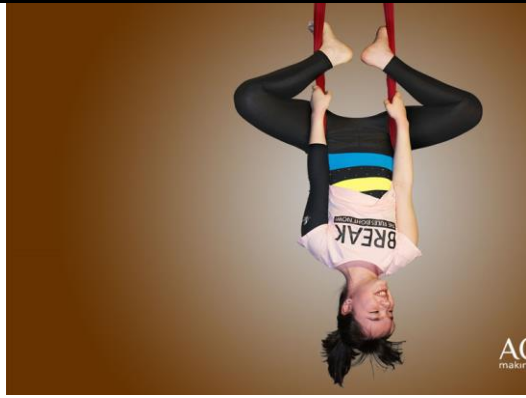

	monumente arhitectonice etc. ♦ Semn tipografic accesoriu, care reprezintă copia unei figuri geometrice sau simbolice și este folosit pentru alcătuirea motivelor decorative ale unui text.	artele plastice, în arhitectură, în tipografie, pentru a întregi o compoziție și a-i reliefa semnificația.
40. PUNCT Din lat. punctum.	DEX Fel de a coase, de a broda, de a croșeta; model de cusătură, de broderie etc.	Glosar V-VI Fel de a coase, de a broda, de a croșeta, de a tricota; model de cusătură, de broderie, de croetare, de tricotare.
41. ROZETĂ Din fr. rosette.	DEX Motiv decorativ circular, având forma unui trandafir, care apare frecvent în arta populară românească. (Arhit.) Fereastră circulară de mari dimensiuni, decorată cu vitralii și folosită mult la ornamentarea fațadelor catedralelor gotice; rozasă. (Tehn.) Armătură sau guler original al unei tije, care servește ca element de legătură, de suspensie sau de protecție. Disc, în general de formă rotundă, care se aplică pe fața diferitelor elemente de construcție, pentru a masca sau pentru a decora anumite elemente. Cusătura în formă de triunghi, executată manual cu fire de mătase, la deschizătura buzunarelor, servind ca întăritură sau pentru înfrumusețare.	Glosar V-VI Disc care se aplică pe fața diferitelor elemente de construcție, pentru a le decora; motiv decorativ circular, de forma unui trandafir, care se folosește frecvent în arta croetării fie ca milieu, fie ca element din care se constituie obiecte decorative sau vestimentare.
42. SCHEMĂ Din fr. schème , lat. schema.	DEX Plan redus la câteva linii sau idei generale principale, care permite o vedere de ansamblu asupra unei lucrări. Reprezentare grafică simplificată a elementelor sau caracteristicilor structurii unui aparat, ale unei mașini, ale	Glosar V-VI Reprezentare grafică simplificată a elementelor sau caracteristicilor structurii unui obiect.

	unei instalații, ale unui proces etc. ◇ (Tehn.) <i>Schemă bloc</i> = reprezentare schematică simplă a unui aparat, sistem sau instalație, prin blocuri funcționale, folosită pentru studiul principiilor de funcționare ale acestora. <i>Schemă logică</i> = organigramă.	
43. SEMN Din lat. signum .	DEX Tot ceea ce arată, ceea ce indică ceva. <i>Semne convenționale</i> = figuri simbolice folosite pentru a marca diferite notări pe hărți, planșe etc.	Glosar V-VI Tot ceea ce arată, ceea ce indică ceva; ~ convențional — simbol folosit pentru a marca diferite notări pe scheme, planuri, desene tehnice, planoe etc.
44. STANIOL Din germ. Stanniol .	DLRLC Foaie subțire de staniu (sau dintr-un aliaj de staniu cu plumb ori cu aluminiu) întrebuințată la împachetarea unor alimente (brânzeturi, ciocolată etc.) sau a unor produse industriale (bande izolatoare, panglici pentru mașini de scris etc.), în scopul unei bune conservări.	Glosar V-VI Foaie subțire de staniu, de plumb ori de aluminiu, folosită la împachetarea unor alimente sau produse industriale, în scopul unei bune conservări.
45. STRUNG Din sl. strungŭ .	DEX Mașină-unealtă cu ajutorul căreia se execută operația de rotunjire, de filetare, de găurire, de zimțuire etc. prin așchiere a unei piese.	Glosar V-VI Mașină-unealtă cu ajutorul căreia se execută operația de rotunjire, de filetare, de găurire, de zimțuire etc. prin aochiere a unei piese.
46. ȘABLON Din germ. Schablone .	DEX Model în mărime naturală după care se poate executa o piesă sau care servește la ghidarea unei unelte pentru prelucrarea prin așchiere ori prin deformare, pentru limitarea unor	Glosar V-VI Model în mărime naturală al unei piese, care servește la ghidarea unei unelte pentru prelucrarea prin așchiere ori prin

	<p>porțiuni de suprafață pe care se aplică o vopsea etc. ♦ Instrument cu care se controlează sau se măsoară dimensiunile sau unghiurile unei piese în curs de fabricație.</p>	<p>deformare, pentru limitarea unor porțiuni de suprafață pe care se aplică o vopsea etc.; instrument cu care se controlează sau se măsoară dimensiunile sau unghiurile unei piese în curs de fabricație; model, tipar.</p>
--	---	---

EDUCAȚIA FIZICĂ

Termeni conform Curriculum	Definiția lexicografică și/sau enciclopedică	Imagini relevante
<p>1. ACROBAȚIE Din fr. acrobatie.</p>	<p>DEX Exercițiu dificil de echilibristică, de gimnastică etc. ♦ Fig. (La pl.) Eforturi neobișnuite pentru a ieși dintr-o situație grea, dintr-o încurcătură.</p>	 A photograph of a person performing a handstand on a red rope. The person is wearing a white t-shirt with 'BREAK' written on it and black leggings. The background is a plain, light-colored wall. In the bottom right corner, there is a logo that says 'ACR making P'.
<p>2. AEROBIC,-Ă Din fr. aérobique.</p>	<p>DEX Gimnastică, antrenament etc.) care se execută prin mișcări rapide, pe fond muzical.</p>	 A photograph of a group of people in a gym setting. In the foreground, a woman in a black tank top and grey shorts is performing a high kick. In the background, other people are visible, some sitting on exercise balls. The gym has large windows and a bright, airy atmosphere.

<p>3. AGENDA MOTRICE A ELEVULUI</p>	<p>Agenda motrice a elevului este o lucrare recomandată elevilor pentru muncă independentă, atât la ore de educație fizică, cât și pentru efectuarea temelor pentru acasă. Agenda conține teme din curricula națională (informații, teste, careuri de cuvinte etc.).</p>	
<p>4. APARAT Din lat. apparatus, fr. apparat, germ. Apparat (cu unele sensuri după fr. <i>appareil</i>).</p>	<p>Scriban: ◇ Aparat de gimnastică ansamblu de instalații care servesc la efectuarea de exerciții gimnastice.</p>	
<p>5. APĂRĂTOR Format în limba română de la verbul a apăra.</p>	<p>DEX Jucător dintr-o echipă sportivă care are rolul de a apăra sau proteja propria poartă; fundaș.</p>	

<p>6. ARUNCAREA DE LA MARGINE</p>	<p>Wikipedia Metodă de repunere a mingii în joc când aceasta a ieșit din suprafața terenului pe laterale. Aceasta poate fi aruncată pe o scurtă și pe o lungă distanță, ultimele dintre ele putând fi transformate cu ușurință în gol.</p>	
<p>7. ATACANT Din fr. attaquant.</p>	<p>DEX Jucător care face parte din linia de înaintași a unei echipe sportive.</p>	
<p>8. ATLETISM Din fr. athlétisme.</p>	<p>DEX Ramura a sportului care cuprinde diverse probe de alergări și de marș, de sărituri și aruncări sau probe combinate, la care participă atleții.</p>	

<p>9. BADMINTON [Pr.: <i>bédminton</i>] – Din engl., fr. badminton.</p>	<p>DEX Joc sportiv asemănător cu tenisul, în care mingea cu pene nu trebuie să atingă solul.</p>	
<p>10. BASCHET Din fr. <i>basket</i> < engl. basketball (<i>basket</i> = coș, <i>ball</i> = minge).</p>	<p>DEXI Joc disputat între două echipe de câte cinci jucători, care marchează punctele făcând să treacă mingea printr-un coș de sfoară împletită, fixat de un panou înalt pe terenul echipei adverse; baschetbal.</p>	
<p>11. DANS Din fr. danse</p>	<p>DEX Ansamblu de mișcări ritmate, variate ale corpului omenesc, executate în ritmul unei melodii, de diferite tipuri.</p>	

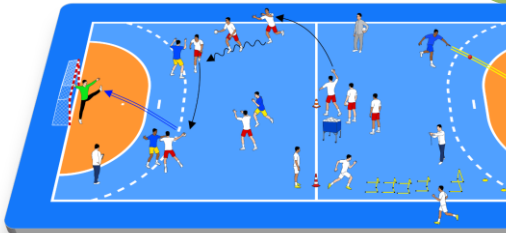

<p>12. DEMARCAJ Din fr. démarquage.</p>	<p>DN (<i>Sport</i>) Plasamentul unui jucător în teren astfel încât să i se poată trimite mingea.</p>	
<p>13. DRIBLING Din engl. dribbling.</p>	<p>DEX Procedeu sau ansamblu de procedee tehnice folosite de un sportiv spre a-și dribla adversarul. A dribla - a conduce mingea sau pucul (cu piciorul, mâna, crosa etc.) în așa fel încât să-și înșele adversarul direct și să poată trece de el.</p>	
<p>14. ESCALADARE Format în limba română de la verbul <i>a escalada</i>.</p>	<p>DEX Suire, cățărare; ascensiune.</p>	
<p>15. FAULT [Pr.: <i>fa-ult</i>] Din engl. fault.</p>	<p>DEX</p>	

	<p>(La unele jocuri sportive) Act nesportiv (lovire intenționată, trântire, împingere etc.) comis de un jucător asupra adversarului și sancționat de arbitru.</p>	
<p>16. FILEU Din fr. filet.</p>	<p>MDA Plasă dreptunghiulară întinsă între doi stâlpi, care desparte în două terenul de joc la tenis, volei etc.</p>	
<p>17. FOREHAND [pron. <i>forhend</i>] Din engl. forehand.</p>	<p>DEX Lovitură executată cu partea exterioară a rachetei sau a paletii de tenis.</p>	

<p>18. FOTBAL Din engl., fr. football.</p>	<p>DEX Joc sportiv cu mingea între două echipe de câte 11 jucători, fiecare dintre jucători căutând să introducă mingea în poarta celeilalte echipe, lovind-o cu piciorul sau cu oricare altă parte a corpului, în afară de mâini.</p>	
<p>19. GIMNASTICĂ Din fr. gymnastique.</p>	<p>DEX Ansamblu de exerciții fizice care contribuie la dezvoltarea armonioasă a corpului omenesc, la corectarea unor deficiențe sau care constituie o ramură sportivă.</p> <p>DE</p> <p>Sistem compus dintr-un număr nemilitat de exerciții fizice, prin care se urmărește dezvoltarea armonioasă a corpului. ◇ <i>G. sportivă</i> = ramură sportivă care cuprinde exerciții impuse și liber alese la aparate (sărituri, paralele, bârnă și sol pentru femei; săritură, cal cu mânere, bară fixă, paralele inegale, inele și sol pentru bărbați), ◇ <i>G. acrobatică</i> = ramură sportivă care cuprinde exerciții de acrobatică. ◇ <i>G. artistică</i> = ramură sportivă pentru femei care cuprinde exerciții artistice cu diferite obiecte (cercuri, eșarfe, mingi,</p>	

	<p>măciuci) și cu acompaniament muzical. <i>G. ajutătoare</i> = complex de exerciții necesare obținerii unor deprinderi care ușurează practicarea unui sport. ◊ <i>G. medicală</i> = complex de exerciții necesare la corectarea unor deficiențe fizice sau funcționale. ◊ <i>Pas de g.</i> = mers cadențat care se execută după anumite reguli.</p>	
<p>20. HANDBAL Din germ. Handball, fr., engl. handball.</p>	<p>DEX Joc sportiv de echipă, în care jucătorii, aruncând mingea cu mâna, încearcă să o introducă în poarta echipei adverse.</p>	
<p>21. HENȚ Din engl. hands.</p>	<p>DEX (La fotbal) Atingere nereglementară a mingii cu mâna de către un jucător de câmp în suprafața de joc, atrăgând după sine o penalizare.</p>	
<p>22. HORĂ Din bg. horó.</p>	<p>DEX Dans popular românesc cu ritm domol, în care jucătorii se prind de mână, formând un cerc închis; cerc format de cei</p>	<p>https://www.youtube.com/watch?v=aB3jSHxeUbl</p>

	care execută acest dans; melodie după care se execută acest dans.	
23. HOSTROPĂȚ	Dans popular de nuntă.	https://www.youtube.com/watch?v=mpXAqakyuHk
24. JOC DE DAME Din lat. jocus . Din fr. dame , it. dama .	DEX Joc alcătuit din puluri albe și negre, care se mută după anumite reguli pe o tablă asemănătoare cu cea de șah.	
25. JOC SPORTIV	DEX Competiție sportivă de echipă căreia îi este proprie și lupta sportivă (baschet, fotbal, rugby etc.). ♦ Mod specific de a juca, de a se comporta într-o întrecere sportivă.	
26. MARCAJ Din fr. marquage .	DEX Supraveghere a unor jucători din echipa adversă, pentru a-i împiedica să întreprindă acțiuni ofensive sau să marcheze. (În sintagma) <i>Tabelă de marcaj</i> = tabelă pe care se afișează scorul într-o competiție (sportivă). –	
27. MAT Din fr. mat , germ. Matt .	DEX Situție în cadrul unei partide de șah în care regele uneia dintre părți, fiind atacat, este pus în imposibilitate de a mai fi	

	<p>apărat, determinându-se astfel sfârșitul partidei. ♦ Expr. <i>A face</i> (pe cineva) <i>mat</i> = a învinge (categoric) pe cineva (într-o luptă, într-o dispută etc.).</p> <p>♦ (Cu valoare de interjecție) Cuvânt cu care se anunță această situație în cursul jocului.</p>	
<p>28. MECI Din engl., fr. match.</p>	<p>DEX Întrecere sportivă disputată între două persoane sau între două echipe; întâlnire, partidă, joc.</p>	
<p>29. OINĂ</p>	<p>Wikipedia</p> <p>Joc sportiv tradițional românesc. Jocul de oină era răspândit pe întreg cuprinsul țării, având un număr mare de denumiri și variante: în Banat i se spunea „lopta mică” sau „pila”, în Transilvania „de-a lunga” sau „lopta lungă”, în zona Sibiului „fuga”, în Muntenia și în Moldova „hoina” și apoi oina, în Maramureș „ojerul” sau „oirul”, în Dobrogea „de-a lunga”, în Bucovina „bătute-păscute” sau „coroana” etc. În unele părți oina se juca și de către fete, sub numele de „oiniță”. Este asemănător cu jocuri sportive comune altor țări, cum ar fi <i>Schlagball</i>-ul german, <i>pesäpall</i>-ul finlandez, jocul <i>paume</i> din Franța, respectiv <i>Cluiche Corru</i>-ul irlandez.</p> <p>Jocul solicită calități sportive complexe (viteză bună de alergare, reflexe rapide în mișcările de autoapărare față de loviturile mingii, precizie în aruncarea și lovirea mingii cu un baston sau bătă).</p>	

<p>30. PALETĂ Din fr. palette.</p>	<p>DEX Lopătică rotundă sau ovală de lemn, de obicei acoperită cu cauciuc sau cu plută, cu care se lovește mingea în tenisul de masă.</p>	
<p>31. PAS Din lat. passus.</p>	<p>DEX Fiecare dintre mișcările alternative pe care le fac picioarele în mers obișnuit; <i>p. ext.</i> distanță astfel parcursă; <i>p. gener.</i> distanță mică. Mod de a umbla pe jos; mers, umblet, călcătură. ◇ <i>Pas alergător</i> = mers în fugă. <i>Pas de front</i> (sau <i>de defilare</i>) = mers ostășesc de paradă, cu cadență bine marcată. <i>Pas de marș</i> (sau <i>de voie, de manevră</i>) = mers ostășesc obișnuit, fără efortul de a pași energetic. ◆ Mișcare ritmică a picioarelor, caracteristică pentru fiecare dans.</p>	
<p>32. PASĂ Din fr. passe.</p>	<p>DEX Transmitere a mingii către un coechipier.</p>	
<p>33. PASARE Format în limba română de la verbul a pasa.</p>	<p>DEX Acțiunea de a pasa și rezultatul ei. A pasa = trimite mingea unui coechipier.</p>	
<p>34. PIESĂ Din fr. pièce.</p>	<p>DEX Fiecare dintre figurile sau obiectele unor jocuri sportive sau de societate.</p>	
<p>35. PIVOTARE</p>	<p>DEX Acțiunea de a pivota și rezultatul ei.</p>	

<p>Format în limba română de la verbul a pivota.</p>	<p>A pivota = a-și răsuci (brusc) corpul; (Sport) a se răsuci pe un singur picior (pentru a manevra mingea). – Din fr. pivoter.</p>	
<p>36. POZIȚIE Din fr. position, lat. positio, - onis, germ. Position.</p>	<p>DEX Atitudine, ținută. ♦ Spec. Atitudine de nemișcare a corpului (reglementară în armată, în sport etc.).</p>	
<p>37. PRELUARE Format în limba română de la verbul a prelua.</p>	<p>DEX Acțiunea de a prelua și rezultatul ei. A prelua = a lua (sau a primi) de la altul.</p>	
<p>38. PROBĂ Din lat. proba (cu sensuri după fr. <i>preuve</i>).</p>	<p>DEX Fiecare dintre întrecerile sportive organizate în cadrul unei competiții mai mari.</p>	
<p>39. PUNCT / MARCAREA PUNCTELOR Din lat. punctum, fr. point.</p>	<p>DEX Unitate de măsură care indică punctajul obținut de un sportiv sau de o echipă într-o competiție; golurile marcate. ♦ Unitate de măsură pentru indicarea situației participanților la unele jocuri (zaruri, cărți, biliard etc.). Înscriere a unui punct câștigător. <i>Marcarea unui gol</i>.</p>	
<p>40. REMIZĂ Din fr. remise.</p>	<p>DEX Situație în care doi șahiști angajați într-o partidă consimt reciproc asupra unui rezultat de egalitate; partidă de șah terminată la egalitate.</p>	
<p>41. RITMICĂ Din fr. rythmique.</p>	<p>DEX Care are ritm; cadențat, regulat. ♦ <i>Gimnastică ritmică</i> = ramură a gimnasticii care cuprinde exerciții executate cu diferite obiecte (cercuri, eșarfe etc.), cadențat și însoțite de muzică.</p>	

<p>42. RUGBY [Scris și: <i>rugby</i>. – Pron.: <i>rágbi</i>] Din engl., fr. rugby.</p>	<p>DEX oc sportiv desfășurat între două echipe a câte 15 jucători, pe un teren de formă dreptunghiulară, având ca obiect de joc o minge ovală pe care jucătorii o pot folosi, în egală măsură, cu piciorul sau cu mâna.</p>	
<p>43. RULARE Format în limba română de la verbul a rula.</p>	<p>Acțiunea de a rula și rezultatul ei. A rula = a deplasa un corp prin rostogolire sau prin alunecare pe o cale fixă.</p>	
<p>44. SÂRBĂ</p>	<p>DEX Numele unui dans popular românesc, răspândit în toată țara, cu ritm foarte viori, care se joacă de obicei cu dansatorii prinși în cerc; melodie după care se execută acest dans.</p>	<p>https://www.youtube.com/watch?v=i3ZaePKvMfs</p>
<p>45. SERVICIU Din fr. <i>service</i>, lat. <i>servitium</i>.</p>	<p>DEX Punere în joc a mingii.</p>	
<p>46. SET Din fr., engl. <i>set</i>.</p>	<p>DEX Parte dintr-o întâlnire sportivă, limitată de epuizarea unui timp sau de realizarea unui scor convențional (la volei sau la tenis).</p>	
<p>47. SFOARĂ Din ngr. <i>sfóra</i>.</p>	<p>DEX Figură de gimnastică executată șezând, cu picioarele întinse orizontal, unul înaintea și altul înapoi. ◇ <i>Sfoară în față</i> = figura de gimnastică descrisă mai sus, executată cu picioarele depărtate lateral și cu pieptul înaintea.</p>	

<p>48. ȘAH Din tc. şah. Cf. germ. S c h a c h .</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Joc de origine orientală care se dispută între doi parteneri, pe o tablă împărțită în 64 de pătrățele albe și negre, așezate alternativ cu 32 de piese, mișcate după anumite reguli, scopul final fiind câștigarea regelui adversarului; <i>p. ext.</i> tabla și piesele care servesc la joc; șatrangă. • Situație în cursul jocului mai sus definit, în care regele uneia dintre părți este atacat de o piesă a adversarului; (cu valoare de interjecție) cuvânt însoțind mișcarea care creează această situație. 	
<p>49. TENIS DE MASĂ Din engl., fr. tennis.</p>	<p>DEX Joc sportiv practicat cu mingi mici de celuloid și cu palete, pe o masă specială de formă dreptunghiulară, despărțită în două părți egale de un fileu, care se desfășoară între doi jucători sau între două perechi; ping-pong.</p>	
<p>50. VALS Din fr. valse, germ. Walzer.</p>	<p>DEX Dans în măsura de trei timpi, cu mișcări relativ vioaie, care se dansează în perechi; melodie după care se execută acest dans.</p>	<p>https://www.youtube.com/watch?v=xtac0FxEfmQ</p>
<p>51. VOLEI Din engl. volley[-ball].</p>	<p>DEX Joc sportiv practicat pe un teren dreptunghiular de două echipe adverse compuse din câte șase jucători, care aruncă o minge specială peste o plasă întinsă sus, în mijlocul terenului.</p>	

BIBLIOGRAFIE:

1. CURRICULIM: https://mecc.gov.md/sites/default/files/ed_fizica_gimnaziu_ro.pdf
2. CURRICULUM: http://www.columna.org.md/libro/curriculum/2019/edpl_c_g_2019.pdf
3. CURRICULUM: https://mecc.gov.md/sites/default/files/educatia_tehnologica_rom_clasele_v-ix_tipar.pdf
4. CURRICULUM: https://mecc.gov.md/sites/default/files/educatie_muzicala_curriculum_gimnaziu_rom.pdf
5. *Dicționar enciclopedic*, vol. I-VII. București: Editura Enciclopedică, 1993-2009.
6. *Dicționar explicativ ilustrat al limbii române*. Chișinău: Arc & Gunivas, 2007.
7. *Dicționarul explicativ al limbii române*, ed. a II-a, revăzută și adăugită. București: Univers Enciclopedic Gold, 2009.
8. *Dicționarul explicativ al limbii române*, ed. a II-a. București: Univers Enciclopedic, 1998.
9. *Dicționarul limbii române literare contemporane*. București: Editura Academiei Republicii Populare Române, 1955-57.
10. EDUCAȚIE MUZICALĂ: Manual pentru clasa a V-a *Educație muzicală*, Alexandru bor, Eugen Coroi, Editura *Știința*, 2015. ISBN 978–9975–67–979–4.
11. EDUCAȚIE MUZICALĂ: Manual pentru clasa a VI-a *Educație muzicală*, Alexandru bor, Eugen Coroi, Editura *Știința*, 2017. ISBN 978–9975–85–068–1.
12. EDUCAȚIE MUZICALĂ: Manual pentru clasa a VII- VIII-a *Educație muzicală*, Alexandru bor, Eugen Coroi, Editura *Știința*, 2012. ISBN 978–9975–67–829–2.
13. EDUCAȚIE PLASTICĂ: Manual pentru clasa a V-a *Educație plastică*, Eliza Puică-Vasilache, Zinaida Ursu, Editura Litera, 2020. ISBN 978-9975-74-939-8.
14. EDUCAȚIE PLASTICĂ: Manual pentru clasa a VI-a *Educație plastică*, Eliza Puică-Vasilache, Zinaida Ursu, Editura Litera, 2020. ISBN 978-9975-74-938-1.
15. EDUCAȚIE PLASTICĂ: Manual pentru clasa a VII-a *Educație plastică*, Maia Morel, Rodica Mocanu-Nosco, Angela Frumosu, Editura *Știința*, 2016. ISBN 978-9975-85-022-3.
16. EDUCAȚIE TEHNOLOGICĂ: Educația tehnologică: Manual pentru clasele a 5-a – a 6-a / Angela Eșanu, Ion Șaragov, Nicolae Onofreiciuc. Ed. a 3-a. Chișinău: Arc: Epigraf, 2017, 208 p. ISBN 978-9975-60-249-5.

17. Marcu F. *Marele dicționar de neologisme*. București: Saeculum, 2000.
18. Marcu F., Maneca C. *Dicționar de neologisme*. București: Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1986.
19. *Mic dicționar academic*, ed. a II-a. București: Univers Enciclopedic, 2010.
20. *Noul dicționar explicativ al limbii române*. Chișinău: Litera Internațional, 2002.